MIKA WALTARI

SECRETUL ÎMPĂRĂȚIEI

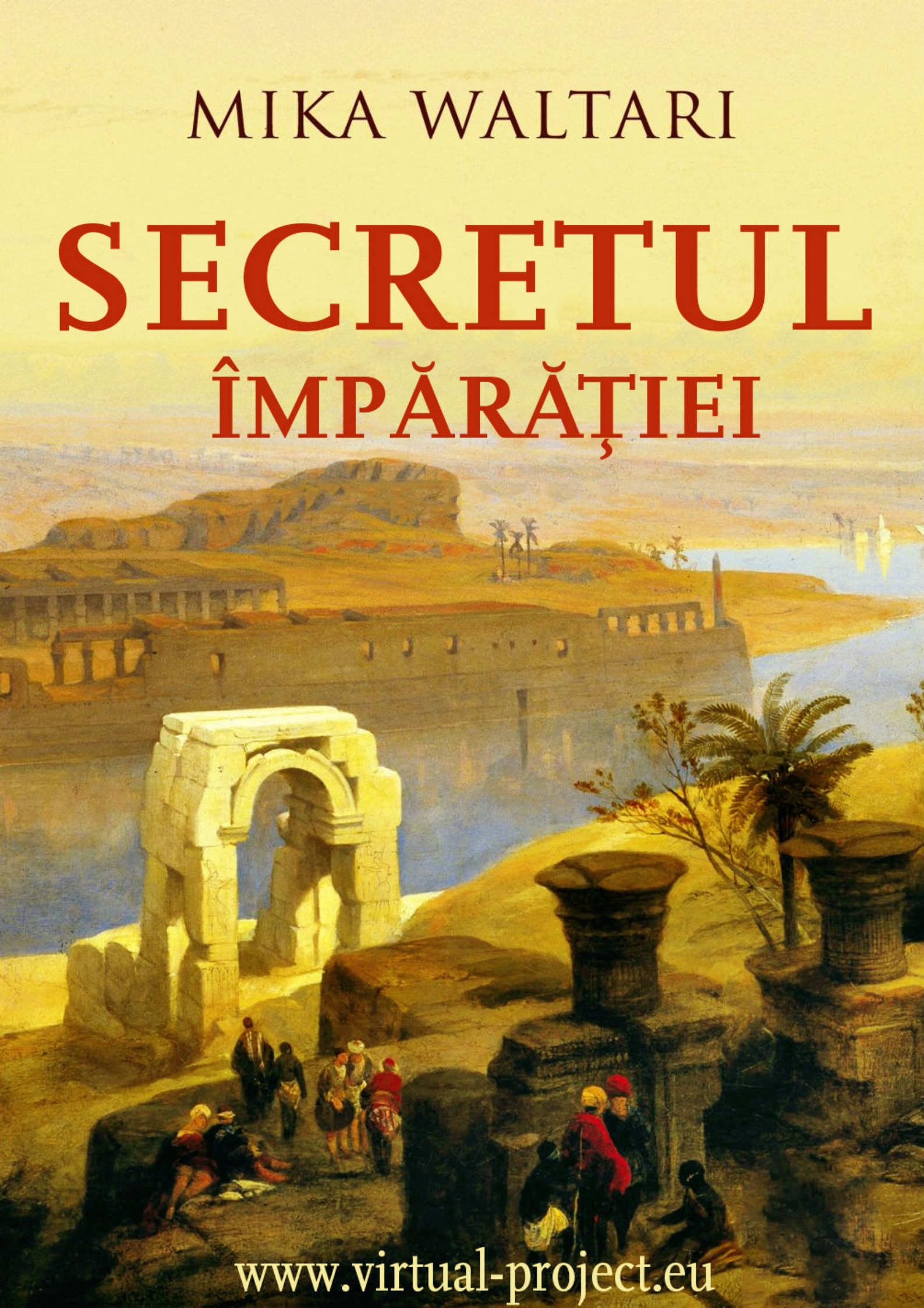

www.virtual-project.eu

Mika Waltari

SECRETUL ÎMPĂRĂŢIEI

Cele unsprezece epistole
ale lui Marcus Mezentius Manilianus
din primăvara anului 30

www.virtual-project.eu

Traducere şi note de Teodor Palic

Polirom (2007)
Valtakunnan salaisuus (1959)

Fiu de preot, născut în anul 1908, absolvent al Colegiului Normal din Helsinki în 1926, Mika Waltari se bucură de un imens succes la apariţia primului său roman de factură expresionistă, *Marea iluzie,* în 1928. Tânărul scriitor se află în atenţia criticilor care fie îl contestă, fie îl laudă, comparându-l cu Paul Morand, Hemingway sau Scott Fitzgerald. După teologie, studiază filosofia şi estetica la Universitatea din Helsinki până în 1929. Redactor la *Revista Finlandei,* reporter la radio, cronicar literar, Mika Waltari se impune rapid ca romancier şi dramaturg. Autor extrem de prolific, scrie romane psihologice, istorice şi poliţiste, nuvele şi povestiri, literatură pentru copii, piese de teatru şi scenarii de film. Romanul *Femeia şi străinul,* publicat în 1937, este tradus în şaisprezece limbi. Dar notorietatea internaţională i-o aduce *Egipteanul,* din 1945, tradus în peste treizeci de ţări, care-l propulsează printre cei mai citiţi autori din lume. Seria de romane istorice care urmează, ample fresce ale civilizaţiilor antice, precum şi cele despre Bizanţ sau Europa Evului Mediu, fermecătoare, exacte în relatarea evenimentelor descrise, justifică pe deplin popularitatea lui Waltari. În 1957 devine membru al Academiei Finlandeze, iar în 1970 primeşte titlul de Doctor *honoris causa* al Universităţii din Turku. Moare în 1979, la Helsinki.

La Editura Polirom au fost traduse până în prezent romanele *Etruscul* (2002), *Egipteanul* (2003), *Amanţii din Bizanţ* (2004) şi *Mikael Karvajalka* (2005).

Prima epistolă

Tullia, Marcus Mezentius te salută!

În scrisoarea precedentă, ţi-am povestit – o, Tullia! — călătoria pe care am făcut-o în Egipt, de-a lungul fluviului. Te-am aşteptat până ce au început furtunile toamnei, apoi am rămas toată iarna în Alexandria. De dragul tău m-am purtat ca un copil, fiindcă niciun negustor bogat, niciun cetăţean – cât de curios ar fi – nu aşteaptă cu atâta ardoare sosirea corăbiilor din Ostia şi Brindisium. Hărţuindu-i zilnic cu întrebări, până ce s-a sfârşit sezonul favorabil, am fost o pedeapsă pentru gardieni, pentru vameşi şi pentru autorităţile din port.

Este drept că mi-am sporit cunoştinţele şi că am auzit multe povestiri despre ţinuturi depărtate, dar tot privind ţintă spre largul mării, deseori ochii mi s-au umplut de lacrimi, iar după ce au ajuns în port şi ultimele corăbii, a trebuit să admit că tu m-ai minţit. În aceste zile, Tullia, se împlineşte un an de la ultima noastră întâlnire, un an de când tu m-ai împins să plec din Roma, amăgindu-mă cu promisiuni care, abia acum, înţeleg că au fost mincinoase.

Cu amărăciune îţi scriu adio pentru eternitate şi te anunţ că voi călători spre India, de unde nu mă voi mai întoarce niciodată, încă mai sunt acolo regi descendenţi din comandanţii de război ai lui Alexandru[1], care domnesc în oraşe ciudate. Trebuie totuşi să recunosc că nu sunt sincer. Nu mă pot obişnui cu gândul că n-am să te mai văd, Tullia, niciodată.

După ce trece de treizeci de ani, un bărbat nu trebuie să mai fie sclavul amorului. M-am liniştit şi eu, patima arzătoare s-a stins, acea patimă care m-a condus la dubioasa societate a Alexandriei,

patimă de pe urma căreia sunt istovit. Nu regret, fiindcă omul nu-şi poate schimba trecutul şi nici faptele nu şi le mai poate schimba. Dar ştiu că dragostea pentru tine a fost cea mai intensă trăire, fiindcă de nimic altceva nu am fost atât de mulţumit. De aceea, Tullia, iubita mea Tullia, trebuie să-ţi amintesc că-ntr-o zi tinereţea ta se va pierde, obrajii tăi netezi se vor ofili, culoarea ochilor tăi se va tulbura, părul ţi se va rări şi îţi vor cădea dinţii. Poate atunci vei regreta că ai sacrificat dragostea noastră pentru a-ţi împlini ambiţiile şi pentru a-ţi consolida poziţia politică. M-ai iubit, dar nu ştiu dacă mă mai iubeşti.

În clipele agreabile gândesc că doar pentru binele meu, pentru a mă feri de primejdii – ca să nu-mi pierd eu averea şi, cine ştie, poate chiar viaţa – m-ai depărtat cu făgăduieli mincinoase din Roma. Nu aş fi plecat dacă nu mi-ai fi promis că vei veni în Alexandria, că vom fi împreună toată iarna. Nu ai fi fost prima femeie căsătorită din aristocraţia Romei care călătoreşte singură în Egipt pentru iarnă, nici ultima şi nu cred că obiceiul acesta bun se va pierde vreodată. Te-ai fi putut întoarce la Roma acum, primăvara, când corăbiile încep din nou să navigheze. Am fi trăit, Tullia, multe luni împreună.

Mi-am istovit trupul şi sufletul în aceste luni. Mi-am călătorit timpul până ce m-am săturat să scrijelesc numele tău şi dragostea noastră pe străvechi vestigii şi pe colonadele templelor. În tulburarea mea, am consimţit să mă iniţiez până şi în misterele zeiţei Isis, dar cu siguranţă, sunt prea bătrân şi prea împietrit. Nu am regăsit bucuria acelei nopţi de neuitat când împreună cu tine m-am iniţiat în misterele lui Dionisos la templul din Baiae, fiindcă nu am putut crede în preoţii cu cranii rase din Alexandria. Iar după ceremonia iniţierii, nimic altceva nu am simţit decât că am plătit prea mult pentru câteva cunoştinţe fără importanţă.

Dar nu-ţi imagina că frecventez doar societatea preoţilor zeiţei Isis şi a femeilor templului lor. Am cunoscut şi artişti, şi cântăreţi, chiar şi atleţi care luptă cu taurii în arena circului. Am văzut câteva tragedii şi comedii greceşti din alte timpuri, pe care le-aş putea prea bine traduce şi adapta în limba latină dacă aş aspira la o atare glorie. Toate acestea ţi le povestesc pentru a înţelege că nu am avut când să mă plictisesc în Alexandria. Este un oraş universal, mai rafinat, mai depravat şi mai devorant decât Roma. Cea mai mare parte a timpului mi-am petrecut-o în Museion, biblioteca din apropierea portului. Am numit-o bibliotecă, deşi mai corect ar fi fost să folosesc pluralul, fiindcă este vorba despre un ansamblu de edificii ce constituie un cartier al oraşului. Bătrânii pe care i-am cunoscut acolo mi s-au plâns de starea jalnică a bibliotecii – fiindcă ei trăiesc în trecut – şi au afirmat că acest monument nu va redobândi niciodată gloria de care se bucurase mai înainte ca Iulius Cezar – asediat în oraş – să dea foc flotei egiptene din port. Împreună cu corăbiile a ars atunci şi o bună parte din edificiile bibliotecii[2] în care se aflau sute de mii de suluri, vechi manuscrise nepreţuite.

Au trecut săptămâni până ce m-am obişnuit să folosesc cataloagele unde sunt înscrise titlurile operelor pe care doream să le citesc. Există zeci de mii de suluri conţinând doar comentarii asupra *Iliadei*[3], că să nu mai vorbesc despre comentariile la operele lui Platon şi Aristotel ce se păstrează în edificii distincte, în plus, există nenumărate manuscrise care niciodată nu au fost înscrise în cataloage şi pe care bănuiesc că nimeni nu le-a deschis după ce au fost depuse în bibliotecă.

Din motive politice, bibliotecarilor nu le-a convenit ca cineva să scotocească prin vechile manuscrise din care să dezgroape profeţiile uitate. Încă şi mai puţin binevoitori au fost când le-am cerut să mă ajute în cercetările mele. Aşa că a

trebuit să mă apropii de ei pe căi ocolite şi să le câştig încrederea cu daruri şi cu ospeţe. Au bani puţini, sunt săraci ca mai toţi eruditii, sunt bărbaţi care iubesc mai mult cărţile decât viaţa sau decât ochii din cap.

Am reuşit să scot din ascunzători o serie întreagă de profeţii, unele în vigoare şi astăzi, altele uitate. În mod vădit, încă din timpuri străvechi, la toate popoarele lumii, prorocirile au fost exprimate în forme asemănătoare. Toate sunt confuze şi ambigue ca răspunsurile oracolelor. Să spun drept, din când în când am întrerupt cercetarea încâlcitelor manuscrise ale profeţilor ca să citesc aventurile vreunui călător grec, dintre aceia care nu se sfiesc să mintă cu insolenţă. Oarecum enervat de natura contradictorie a profeţiilor, mă bătuse chiar gândul să scriu şi eu povestiri în stilul acelor autori greci. Dar, în ciuda originii mele, sunt prea roman pentru a scrie din imaginaţie.

În această bibliotecă există şi povestiri erotice – atât scrieri greceşti despre arta amorului, cât şi vechi texte egiptene traduse în limba greacă – dar n-aş putea spune care sunt mai grozave. Să le fi citit, sărmanul Ovidiu[4] s-ar fi simţit naiv. Numai că, după lectura câtorva povestiri erotice, am fost dezgustat şi am renunţat la ele. Începând din vremea divinului August[5], aceste manuscrise au fost depozitate în încăperi secrete, interzicându-se totodată copierea lor. Doar specialiştilor le este permis să le citească.

Dar să revenim la profeţii. Sunt de tot felul, şi vechi şi noi. Cele vechi îl anunţau poate pe Alexandru sau – de ce nu? — pe divinul August care a adus pace lumii. Tot învârtindu-mă eu în domeniul acesta, am observat că interpretarea profeţiilor este influenţată atât de timpul în care trăieşte cel care le caută sensul, cât şi de fantezia şi de dorinţele lui. Există totuşi un lucru de care sunt convins. Toate evenimentele epocii noastre,

precum şi semnele astrale îmi întăresc convingerea că lumea se îndreaptă spre o eră nouă, diferită de cea de până acum. Este un lucru clar, fiindcă toţi astrologii, atât cei din Alexandria, cât şi cei din Caldeea, Rodos şi Roma îl prezic. Naşterea unui suveran al lumii sub semnul astral al Peştelui pare astfel evidentă şi logică.

Împăratul August, care încă de pe când trăia fusese adorat ca un zeu în toate provinciile imperiului, ar fi putut fi acel suveran al lumii. După cum ţi-am mai povestit la Roma, tatăl meu adoptiv, Marcus Manilius[6], anunţa – în *Astronomica* – conjuncţia planetelor Saturn şi Jupiter sub semnul Peştelui. Se înţelege că, din motive politice, a trebuit să suprime acest lucru din lucrarea lui, dar aici, în Alexandria, astrologii îşi amintesc bine despre întâlnirea planetelor. Dacă viitorul suveran al lumii s-a născut într-adevăr atunci, acum are treizeci şi şapte de ani. Este de presupus că ar fi trebuit deja să se vorbească despre el.

Vei fi cu siguranţă uimită că îţi scriu atât de deschis, amintindu-ţi acum despre acel secret pe care într-o anume dimineaţă, în revărsatul zorilor, printre trandafirii înfloriţi, la Baiae, ţi l-am şoptit la ureche. Atunci eram convins, Tullia, că nimeni din lume nu mă poate înţelege mai bine decât tine, dar acum am o mai mare experienţă a vieţii şi pot privi profeţiile cu serenitatea bărbatului matur, într-o zi, la bibliotecă, un bătrân aproape orb mi-a spus ironic că cercetarea prorocirilor este treaba celor tineri. După ce citeşte o mie de cărţi, un bărbat începe să presimtă descurajatorul adevăr. Iar după ce citeşte zece mii, nu-şi mai poate reveni din tristeţe.

În zilele noastre nimeni nu mai poate păstra un secret doar pentru sine, este încă un motiv ca să-ţi scriu deschis. Se spun secrete la colţ de stradă şi se transmit mai departe din gură-n gură, nu există scrisoare – cât de secretă ar fi – să nu fie citită şi

chiar copiată dacă este nevoie. Trăim într-o vreme a îndoielilor. De aceea cred că mai înţelept este să vorbim şi să scriem fără ocolişuri.

Ţi-am povestit că am moştenit o avere mare, destulă pentru a trăi după bunul meu plac, dar că nu sunt atât de bogat încât să deştept invidii periculoase. Originea nu-mi permite accesul la funcţii publice importante, la care, de altfel, nici nu aspir. Departe de mine astfel de ambiţii.

Însă stelele îmi arată drumul spre Orient. M-ai îndemnat să plec din Roma ca să scapi de mine, amăgitoare Tullia. Te stânjeneam. Sfidător, am jurat să pornesc în căutarea suveranului lumii, fiindcă timpul anunţat de proroci s-a împlinit. Voi fi printre primii ce se vor alătura lui, îl voi sluji şi voi fi răsplătit. Îmi voi spori astfel averea, ca-ntr-o zi să pot deveni, în sfârşit, al patrulea sau al cincilea tău soţ. Oare cum ai putut, Tullia, să-ţi baţi joc de mine?

Dar nu-ţi fie teamă! Nu voi fi persecutat, pentru că nimeni nu a auzit încă despre naşterea suveranului lumii, nici nu a văzut semne prevestitoare. La Alexandria se ştia, fiindcă aici este centrul lumii, centrul tuturor frământărilor, locul de întâlnire a filosofilor şi intriganţilor. Despre conjuncţia planetelor Jupiter şi Saturn, întâmplată acum treizeci şi şapte de ani, Tiberiu[7] ştie. Acest lucru îl cunoaşte şi acel bărbat[8] al cărui nume nu trebuie menţionat în scrisoare. Dar el este sigur că nu dinspre Orient se va ridica suveranul lumii.

Tullia, dragostea mea, ştiu că cercetarea prevestirilor a fost doar un paliativ, o încercare de a-mi depărta gândurile de la tine. Dar în fiecare dimineaţa mă trezesc cu tine-n gând, în fiecare seară – înainte de a mă culca – ultimul gând este pentru tine. Te-am visat, am vegheat multe nopţi gândind doar la tine. Pentru că femeia iubită nu poate fi înlocuită cu nici o carte.

După ce m-am săturat de profeţii, am început să studiez textele sacre ale evreilor. În Alexandria, un oarecare filosof evreu, numit Philon[9], explica simbolic aceste texte sacre, la fel cum grecii şi romanii îl explică pe Homer. El crede că, folosindu-se de filosofia greacă, poate face mai accesibilă religia evreilor.

Tu îi ştii pe evrei. Chiar şi în Roma ei se deosebesc de alţii, fiindcă nu aduc jertfe zeilor romani. De aceea, multora le este teamă de evrei. Există totuşi numeroase familii care au adoptat obiceiul evreilor şi se odihnesc în cea de-a şaptea zi a săptămânii[10], dar cei mai mulţi oameni îi dispreţuiesc, fiindcă evreii nu au decât un singur zeu căruia s-ar părea că nici nu i se cunoaşte înfăţişarea.

În orice caz, în cărţile lor sacre a fost păstrată cu grijă, încă din timpuri depărtate, profeţia referitoare la sosirea suveranului lumii. Mai mult, profeţii au repetat-o la nesfârşit până ce a devenit cea mai importantă dintre toate profeţiile lumii. Pe anunţatul suveran ei îl numesc *Mesia* şi pretind că, după venirea lui, evreii vor stăpâni universul. O atare insolenţă este pe măsura zadarnicelor himere ale unui popor copleşit de suferinţă şi dezonoare. Sclavi în Egipt, sclavi în Babilon până când perşii le-au permis să se întoarcă în propria lor ţară, evreii se deosebesc de alte popoare şi pentru faptul că nu au decât un singur templu. Templul lor a fost distrus de nenumărate ori, ultima dată de Pompei[11] care i-a dat foc fără să o fi vrut. Acest templu se află în oraşul lor sfânt, Ierusalim. Sinagogi se găsesc în fiecare oraş din lume, dar sinagogile nu sunt temple, ci doar locuri de întrunire, unde se cântă psalmi şi se comentează texte din cărţile sacre.

Din cauza acestei profeţii ce anunţa naşterea unui rege graţie căruia fiii lui Israel vor domina lumea, mulţi îi urăsc pe evrei. De aceea evreii nu

se mai încumetă să o rostească, mulţumindu-se să o păstreze doar pentru ei.

Dar nici nu o ascund. Când un străin se arată interesat de textele lor sacre, evreii învăţaţi îl ajută cu plăcere să le înţeleagă, cel puţin aşa se întâmplă aici, în Alexandria. Unii erudiţi, printre care şi Philon, interpretează metaforic prorocirea care-l anunţă pe Mesia. Cu toate acestea, am fost asigurat că nu există niciun înţeles ascuns. Dar eu sunt convins că, doar de aş fi fost crescut din copilărie în spiritul acestei religii, aş îi putut accepta fără suspiciuni o prorocire atât de echivocă. Totodată, trebuie să recunosc că dintre toate încâlcitele prorociri pe care le-am cercetat în bibliotecă, prorocirea evreilor este cea mai clară.

Evreii erudiţi din Alexandria sunt lipsiţi de prejudecăţi, printre ei poţi întâlni filosofi adevăraţi care acceptă să se aşeze la aceeaşi masă cu străinii. Aşa m-am împrietenit eu cu un evreu învăţat şi am băut împreună cu el vin în care nu am amestecat niciun strop de apă. Se întâmplă şi astfel de lucruri în Alexandria! Prinzând curaj, el mi-a vorbit despre Mesia şi despre supremaţia universală a poporului evreu.

Pentru a-mi demonstra că la evrei această profeţie este interpretată *ad litteram,* mi-a povestit că, nu mulţi ani înainte de a muri, marele lor rege Irod a ucis toţi pruncii de parte bărbătească dintr-un anume oraş. Nişte bărbaţi înţelepţi din Caldeea, călăuziţi de o stea de pe cer, călătoriseră până în acel oraş al Iudeii şi, în naivitatea lor, afirmaseră că viitorul rege tocmai se născuse acolo. Atunci, ca să nu se piardă dreptul la tron al urmaşilor lui, regele Irod a ordonat uciderea pruncilor nou-născuţi. Pentru că el era la fel de suspicios precum prea bine ştiutul suveran ramolit, care s-a retras acum, la bătrâneţe, pe o insulă.

Înţelegi, Tullia, această istorie crudă nu m-a putut lăsa indiferent. Fiindcă, ştiind anul morţii regelui Irod, am dedus imediat că uciderea

pruncilor s-a întâmplat în anul conjuncţiei planetelor Saturn şi Jupiter. Este o dovadă că evenimentele astrale au deşteptat neliniştea iudeilor şi magilor din răsărit, la fel cum au deşteptat-o astronomilor din Rodos şi Roma.

L-am întrebat pe eruditul meu comesean:

— Crezi că anunţatul Mesia a fost ucis?

Tânărul cărturar cu barba umedă de vin mi-a spus râzând:

— Oare cine-ar putea să-l ucidă pe Mesia? Irod era doar un bolnav cu mintea rătăcită.

Dar, înspăimântat de propriile vorbe, s-a uitat temător în jur, apoi a adăugat:

— Nu trebuie să crezi că Mesia s-ar fi născut atunci. Încă nu s-a împlinit vremea. Să se fi născut, am fi ştiut-o deja. De altfel, fiecare generaţie este descumpănită de naşterea câte unui fals Mesia. Şi, de fiecare dată când se răspândeşte un astfel de zvon, oamenii simpli din Ierusalim sunt tulburaţi.

Dar a rămas gânditor şi, după ce a mai băut destul vin, a spus cu un aer complice:

— În vremea lui Irod, mulţi oameni au fugit din Ierusalim. Unii au ales Egiptul. Au mai rămas încă destui aici, dar de cum au aflat despre moartea lui Irod, cei mai mulţi s-au întors la casele lor.

— Vrei să spui – l-am întrerupt eu – că, în timpul persecuţiei, Mesia a fost ascuns în Egipt?

El a spus:

— Sunt saducheu[{12}].

A spus vorbele acestea pentru a arăta că este un liber cugetător, neconstrâns de dogmele tradiţiilor şi obiceiurilor poporului său.

— De aceea am îndoieli, a continuat el. Eu nu împărtăşesc credinţa fariseilor[{13}] despre nemurirea sufletului. Când un bărbat moare, înţepeneşte şi nu mai este. Aşa este scris. Şi, pentru că trăim doar de data aceasta în lume, este înţelept să ne bucurăm. Marii noştri regi nu şi-au interzis nimic, chiar dacă excesul de desfătări pământeşti l-a întristat până la urmă pe regele Solomon[{14}]. Şi bărbatul cel mai

învăţat păstrează într-un loc tăinuit al fiinţei sale credinţa din copilărie. Iar atunci când bea vin neamestecat cu apă – ceea ce, la drept vorbind, este un păcat – crede în ceea ce nu crede când are capul limpede. De aceea am să-ţi spun o poveste ce mi s-a spus când, împlinind eu doisprezece ani, am trecut în rândul adulţilor. Dar, mai înainte de a-ţi spune povestea, trebuie să-ţi amintesc că la evrei în ziua de sabat toată lumea se odihneşte şi orice muncă este interzisă.

A început să povestească:

— În vremea regelui Irod, un oarecare artizan bătrân a fugit din Betleemul Iudeii împreună cu femeia lui tânără şi cu pruncul abia născut. Ajunşi ei în Egipt, au locuit în mijlocul unei grădini de balsamieri. Bărbatul câştiga cele necesare traiului din munca braţelor lui şi nimeni nu-i avea pe ei de rău. Dar, într-o zi de sabat, evreii din acel sat au fost contrariaţi când l-au văzut pe copilul de trei ani din Iudeea modelând o rândunică de argilă. Au căutat-o deci pe mamă să-i spună că băiatul ei încălcase legea, fiindcă lucrase în zi de sabat. Copilul a suflat spre pasărea de argilă care, prinzând viaţă, a început să zboare. Nu mult după aceea, bărbatul, femeia şi copilul au dispărut din acel loc.

— Vrei să spui – l-am întrebat eu descumpănit, fiindcă-l ştiam lipsit de prejudecăţi – vrei să spui că eu ar trebui să cred această poveste?

A clătinat din cap şi a privit în gol cu ochii lui mari. Era un bărbat frumos şi mândru, cum sunt toţi bărbaţii ce descind din vechi familii de evrei.

— Nu am avut această intenţie, a afirmat el. După părerea mea, o poveste ca aceasta dovedeşte doar că, în timpul lui Irod, în Egipt s-a refugiat o familie care, în ciuda modestei aparenţe, a trezit interesul celorlalţi oameni din cauza cucerniciei sau poate că dintr-un alt motiv. Dar, dacă aş vrea să explic în mod raţional cum s-a născut această legendă, nu mi-ar fi greu. Poate că mama şi-a

apărat copilul ce încălcase legea sabatului, impresionându-i cu măiestrite vorbe din Scriptură pe cei care îl acuzaseră. Dar explicaţia ar putea fi încă mai complexă şi, tocmai de aceea, căzută în uitare. Cu ajutorul Scripturii se poate dovedi orice. Când acea familie a dispărut într-un mod la fel de misterios cum sosise, oamenii au găsit o explicaţie pe măsura imaginaţiei copiilor.

Înainte de a ne despărţi, el a spus:

— Să-mi fi păstrat eu sufletul de copil, să fi crezut sincer în Scripturi! Ar fi fost mai simplu decât în această perpetuă oscilaţie la hotarele a două lumi. Grec nu voi putea fi niciodată, iar în profunzimile inimii mele nu mai sunt un fiu al lui Avraam[{15}].

A doua zi am fost trist şi m-a durut capul. Nu mi se întâmpla pentru prima oară acest lucru în Alexandria. Mi-am petrecut toată ziua la terme. Baia, masajul, gimnastica şi masa îmbelşugată de după aceea m-au transportat într-o lume onirică. Am avut impresia că mă depărtez de realitate, că trupul meu se transformă într-o umbră. Această stare am mai încercat-o, ea vine de departe, de la străbunii mei. Nu degeaba numele meu este Mezentius[{16}]. Într-o astfel de stare, omul este mai sensibil la prevestiri, chiar dacă nu le poate deosebi pe cele false de cele adevărate.

Când am ieşit afară din răcoroasa sală a coloanelor, am fost întâmpinat de arşiţa sufocantă a străzii şi de lumina orbitoare a soarelui de amiază. Eram la hotarele visului şi ale realităţii şi am umblat pe străzi zgomotoase fără să gândesc încotro mă îndrept. Pe când mergeam eu aşa, copleşit de soarele arzător şi absent, mi-a apărut în cale una dintre acele călăuze ce rătăcesc prin Alexandria în căutare de străini şi a început să mă tragă de mânecă, insistând să mă conducă la casele de prostituţie din Canopos, la far sau la templul boului Apis. Era un bărbat încăpăţânat şi nu am putut să scap de el. La un moment dat, vorbele lui

au fost acoperite de un strigăt puternic. Arătând cu degetele murdare spre cel care striga, călăuza a început să râdă şi a spus:

— Priveşte evreul!

Într-un colţ al pieţei de legume am văzut un bărbat îmbrăcat în piei de animale, cu părul hirsut şi barba zburlită, cu faţa suptă de post, cu picioarele pline de răni şi crăpături. Cu ochi dilataţi, el striga fără răgaz un acelaşi şir monoton de vorbe în limba aramaică. Călăuza a spus:

— Fără îndoială, tu nu pricepi ce spune.

Dar, după cum ştii, eu vorbesc şi înţeleg bine limba aramaică, fiindcă mi-am petrecut tinereţea în Antiohia. Într-o vreme mă gândisem chiar la cariera de secretar al vreunui proconsul din Orient, dar după ce am intrat la şcoala din Rodos, am fost sigur că nu aceasta era vocaţia mea.

Am înţeles deci mesajul pe care-l striga cu glas spart, dar străpungător evreul venit din pustiu:

— Cine are urechi de auzit, să audă! Împărăţia este aproape! Pregătiţi calea, drepte faceţi cărările!

Călăuza a explicat:

— El vesteşte sosirea regelui evreilor. Mişună prin oraş atât de mulţi evrei cu mintea rătăcită, veniţi din deşert, încât gărzile nici nu se mai ostenesc să-i biciuiască pe toţi. Poate-i mai bine că sunt lăsaţi să se certe singuri între ei. Cu cât se vor ciomăgi mai mult unii pe alţii, cu atât vom avea mai multă linişte noi, cei din *gymnasium*[17]. Nu există popor mai sângeros ca poporul evreu. Din fericire, evreii se dispreţuiesc între ei mai mult decât îi dispreţuiesc pe cei ce nu sunt evrei şi pe care ei îi numesc păgâni.

În tot acest timp, glasul răguşit al celui venit din pustiu a repetat aceleaşi vorbe prin care anunţa împărăţia ce va să vină, până ce mintea mea obosită a confundat spusele lui cu un mesaj adresat doar mie. Ca şi cum prorocirile pe care le cercetasem toată iarna, lepădându-şi într-o clipă veşmintele înşelătoare ale cuvintelor obscure, s-ar

fi abreviat într-o formă nespus de clară: „Împărăţia este aproape!“

Călăuza a continuat să trăncănească, ţinându-mă strâns de mâneca tunicii.

— Nu mai este mult până la Pastele evreilor. Ultimele caravane şi corăbii pentru Ierusalim sunt gata de plecare. Să vedem ce tulburări se vor mai întâmpla şi anul acesta acolo!

Nu ştiu cum de-am spus:

— Aş vrea să văd oraşul sfânt al evreilor.

Călăuza s-a agăţat iute de vorbele mele şi a strigat cu entuziasm:

— Nemaipomenit de înţeleaptă hotărâre! Templul lui Irod este una dintre minunile lumii. Cine nu l-a văzut, nu a văzut nimic. Cât despre tulburări, nici vorbă, am spus-o doar aşa, într-o doară. Drumurile Iudeii sunt sigure, iar la Ierusalim domneşte disciplina romană, fiindcă acolo este o întreagă legiune pentru menţinerea ordinii. Urmează-mă doar câţiva paşi! Eu am destule relaţii şi sunt sigur că-ţi voi putea găsi un loc pe o corabie care pleacă la Joppe sau la Cesareea. Bineînţeles, mai întâi ei vor spune că nu mai există niciun loc, dar nu-ţi fie teamă, voi pune eu o vorbă bună pentru tine. Ar fi o ruşine dacă nu s-ar putea găsi un loc pentru un atât de distins aristocrat din Roma.

Şi m-a tras de mâneca tunicii cu atâta obstinaţie că, fără să o fi vrut, l-am urmat până la casa unui armator sirian ce se găsea la câţiva paşi de piaţă. Acolo am aflat că nu sunt singurul străin care doreşte să li se alăture călătorilor ce vor să ajungă pentru sărbătoarea Paştelui în Ierusalim. În afară de evreii veniţi special pentru Paşte din toate colţurile lumii, erau destui alţi călători care doreau să vadă ţinuturi noi.

Şi, în timp ce călăuza se târguia cu furie în interesul meu, aşa cum doar grecii sunt în stare să se târguiască cu sirienii, mi-am adus aminte că eu am un permis care-mi dă dreptul la un loc de

dormit pe oricare corabie de călători ce navighează spre ţărmul Iudeii. Mi s-a spus că nu a mai rămas decât o corabie, singura care nu plecase încă din Alexandria. Întârzierea, a precizat agentul armatorului, se datora faptului că acea corabie era nouă şi încă se mai lucra pe ea la finisaje. Dar a doua zi dimineaţă urma să fie ridicată ancora pentru primul ei voiaj. Aşa că, a mai spus el, mă pot considera un om norocos, fiindcă rar i se întâmplă cuiva să călătorească pe o corabie curată şi încă nepopulată de insecte parazite.

Grecul mi-a cerut să-l răsplătesc cu cinci drahme, iar eu i le-am dat fără ezitare, fiindcă datorită lui avusesem revelaţia unei prevestiri şi luasem o hotărâre. A fost foarte mulţumit şi a rămas acolo pentru a încerca să stoarcă ceva bani şi de la agentul armatorului sirian. Am destulă experienţă, de aceea şi de data aceasta am evitat să plec cu prea mulţi bani la mine. Înainte de a se însera, am fost la bancherul meu şi el a întocmit un document pe baza căruia să pot obţine la Ierusalim banii de care am nevoie. După ce mi-am plătit datoriile la han şi în alte locuri, i-am cinstit pe cei câţiva oameni pe care îi cunoscusem în Alexandria, fiindcă nu se cădea să plec fără să le spun rămas-bun. Dar nu am precizat unde voi merge, ca să nu râdă de mine, şi i-am asigurat că la toamnă mă voi întoarce.

În acea noapte am vegheat până târziu şi am înţeles cât de mult îmi istovisem eu trupul şi sufletul în iarna fierbinte a Alexandriei. Fără îndoială, Alexandria este o minune a lumii, dar sunt mulţumit că am avut putere să plec. Să mai fi rămas puţin, m-aş fi pierdut în acel oraş avid de plăceri şi saturat de filosofie greacă. Dacă întârzie prea mult timp în Alexandria, un bărbat influenţabil ca mine poate atinge culmile epuizării, după care nu va mai găsi niciodată putere să plece.

Am gândit că atât călătoria pe mare, cât şi cele două zile pe drumul roman ce duce la Ierusalim

îmi vor vindeca sufletul şi trupul. Dar, cum era de aşteptat, în zori, când – la puţin timp după ce abia aţipisem – am fost deşteptat, mi-am spus că sunt fără îndoială nebun dacă m-am hotărât să părăsesc un oraş civilizat pentru a călători spre necunoscuta şi ostila ţară a evreilor, dintr-un capriciu al minţii obosite de obscure profeţii.

Iar când am înţeles că fusesem înşelat cumplit, acea stare de spirit în care mă aflam a dobândit un caracter statornic. Am găsit corabia abia după o îndelungată căutare, fiindcă mi-a fost greu să admit dintru început că acea epavă putrezită pe care, până la urmă, m-am îmbarcat, ar fi putut fi corabia cea nouă, gata să-şi ridice ancora pentru prima traversare a mării. Cât despre finisaje, sirianul nu minţise prea mult, fiindcă toată noaptea marinarii călăfătuiseră spărturile din coca. Ca să mai dreagă puţin putoarea insuportabilă ce venea din toate părţile, armatorul pusese să se ardă pe punte tămâie, care era – bineînţeles – de proastă calitate. În orice caz, mirosul cu care am fost întâmpinat când am urcat pe corabie mi-a amintit de casele de desfrâu din Canopos. Iar ca să i se dea plecării un aer cât de cât festiv, flancurile putrezite ale corăbiei fuseseră acoperite cu pânză de diferite culori şi cu buchete de flori veştejite, culese din gunoaiele pieţei celei mai apropiate.

La drept vorbind, acea cocină smolită şi reparată în pripă ca să nu se scufunde semăna cu o târfă bătrână care nu s-ar fi încumetat să iasă la lumina zilei mai înainte de a se fi împodobit din cap până-n picioare cu ţesături în culori ţipătoare, de a-şi fi zugrăvit chipul cu un strat gros de vopsea pentru a acoperi ridurile, şi de a-şi fi turnat pe cap o cantitate convenabilă din cel mai ieftin ulei parfumat. Cu aceeaşi privire vicleană de târfă, ce m-a eliberat de toate falsele iluzii, m-a întâmpinat intendentul care, după ce m-a asigurat că nu am greşit corabia, mi-a arătat patul de lemn pe care urma să dorm, ce se afla în mijlocul unei mulţimi

de oameni care ţipau unii la alţii în diferite limbi, cântau, plângeau, se certau şi îşi luau rămas-bun.

După ce am văzut eu toate acestea, nici n-am putut să fiu furios. Dimpotrivă, am izbucnit în râs. Este evident că niciun om nu caută primejdiile, ci mai degrabă încearcă cu înţelepciune să le evite. Pe de altă parte, dacă am trăi într-o continuă teamă, gândind doar la răul care ni s-ar putea întâmpla, viaţa ar deveni insuportabilă. Fiindcă am ascultat învăţăturile multor filosofi, mi s-a întărit o anume convingere. De aceea nu cred că, sporindu-şi vigilenţa, un om îşi va putea prelungi timpul care i-a fost dat să-l trăiască.

Există şi în vremea noastră oameni bogaţi, dominaţi de egoism şi de superstiţii care, încălcând legile Romei, jertfesc în numele zeiţei cu trei chipuri sclavi tineri, în speranţa că anii furaţi de la acei nefericiţi le vor prelungi viaţa. În oricare mare oraş din Orient poţi găsi vrăjitori sau preoţi renegaţi care cunosc cuvinte magice şi descântece, gata oricând să împlinească un astfel de sacrificiu pentru o sumă convenabilă de bani. După părerea mea, acest sacrificiu este doar un delir al cruzimii şi un mod de autoînşelare. Capacitatea omului de a se înşela pe sine însuşi şi de a confunda dorinţele imaginaţiei lui cu realitatea nu are limite. Mă îndoiesc totuşi că la bătrâneţe, dacă o voi apuca, voi fi atât de mult înspăimântat de moarte, încât să cad victimă unor astfel de superstiţii.

Conştient de ridicolul situaţiei în care mă aflam, m-a consolat totuşi gândul că vom naviga de-a lungul coastei şi că sunt un bun înotător. M-am lăsat în voia bunei dispoziţii şi nu m-am mai gândit la şarlatania a cărei victimă fusesem. M-am hotărât să admit că totul este nemaipomenit de bine şi să mă bucur de călătorie. Mi-am rezervat pentru mai târziu plăcerea de a povesti istoria acestei călătorii pe mare, exagerând bineînţeles anumite situaţii, ca să pot scoate în evidenţă

cumplitele mele suferinţe, fiindcă altfel povestea n-ar avea niciun farmec.

Ancora a fost ridicată, vâslaşii au început să tragă haotic la rame, izbindu-şi între ei lopeţile, pupa corăbiei s-a depărtat de chei, iar căpitanul a răsturnat peste bord o cupă, invocând numele zeiţei destinului. Nici că ar fi putut să aleagă mai bine zeiţa căreia să-i aducă ofrandă, fiindcă el ştia că doar norocul bun ne-ar fi putut purta până la ţărmul Iudeii. Călătorii evrei şi-au ridicat braţele spre cer şi au strigat în limba lor sacră, implorându-l pe zeul lor să-i apere de primejdiile mării. La marginea prorei, o fată, împodobită cu o coroniţă de flori, a ciupit strunele lirei, acompaniată la flaut de un tânăr. Vântul a purtat până la noi o melodie cântată în ultima vreme mai în toate tavernele Alexandriei. Atunci au constatat îngroziţi pelerinii evrei că pe corabie se afla o trupă de actori, dar era prea târziu pentru a se mai plânge. Şi, pentru ca nefericirea să le fie deplină, tot atunci au văzut că pe corabie erau mai mulţi călători din alte neamuri decât evrei. Nu erau bogaţi acei evrei ce-şi începuseră mai târziu pelerinajul spre oraşul lor sfânt. Au fost deci nevoiţi să accepte cu resemnare prezenţa noastră, mulţumindu-se să-şi spele continuu vasele de mâncare[18].

În zilele noastre, singurătatea este un privilegiu rar. Niciodată nu am putut suporta prezenţa sclavilor care să-mi supravegheze fiecare gest şi să mă protejeze la fiecare pas. Îmi este milă de aceia care din cauza poziţiei înalte sau dorinţei de confort sunt obligaţi să-şi trăiască viaţa, zi şi noapte, înconjuraţi de sclavi. În timpul călătoriei nu am avut motive să mă plâng nici de supărătoarea prezenţă a sclavilor, nici de singurătate, fiindcă, vrând-nevrând, a trebuit să împart dormitorul comun cu mulţi oameni ciudaţi şi dubioşi. Evreii au dormit împreună în aceeaşi sală şi, fiindcă li s-a permis, au aprins focul într-o

ladă cu nisip ca să-şi pregătească mâncarea după ritul lor, cel puţin de atâta fericire tot au avut parte. Altfel, ar fi ajuns în Iudeea pângăriţi de vecinătatea păgânilor şi poate că nu li s-ar mai fi permis să-şi continue pelerinajul până la oraşul sfânt. Legile şi ritualurile lor de purificare sunt severe.

Să nu fi avut noi parte de o mare calmă şi de un vânt domol care să umfle tocmai cât trebuie pânzele, mă îndoiesc că am fi putut ajunge vreodată în Iudeea, fiindcă vâslaşii – bătrâni fleşcăiţi, cocârjaţi, schilozi, care gâfâiau şi-şi pierdeau răsuflarea când trăgeau la rame – arătau la fel de prăpădiţi precum corabia însăşi. Dar nu toţi erau sclavi. Cei mai neputincioşi erau lepădăturile din port ce acceptaseră umilitoarea muncă de sclav pentru un blid de mâncare. Ar fi amuzant să-i vezi pe aceşti vâslaşi de pe galeră în rolul corului dintr-o comedie satirică. Chiar şi pe maestrul vâslaşilor, care bătea ritmul de pe un podium, îl pufnea râsul când vedea cum li se izbeau una de alta vâslele sau când pe vreunul îl apuca din senin somnul şi cădea de pe bancă abandonându-şi vâsla. Bănuiesc că-i biciuia doar ca să nu-şi piardă îndemânarea, altfel ştia el prea bine că n-ar fi putut obţine mai mult de la ei, oricât de straşnic i-ar fi lovit.

Prea multe nu am de povestit despre călătoria propriu-zisă, pentru că nu mă aflam tocmai în cel mai potrivit loc de încurajare a pornirilor pioase sau de pregătire a spiritului pentru întâlnirea cu sfântul oraş al profeţiei ce mă împinsese la drum. Pentru aceasta mi-ar fi trebuit toată credinţa pelerinilor şi respectul pe care-l aveau ei pentru templul din Ierusalim. În fiecare zi s-au rugat evreii cu braţele ridicate la cer: seara, dimineaţa şi în miezul zilei şi au cântat imnuri descurajatoare sau triumfătoare pentru slava zeului lor. Când nu au cântat evreii, dinspre prora s-au auzit melodiile greceşti pe care le repetau artiştii şi, de fiecare dată

când vântul nu umfla destul pânzele corabiei, dinspre partea de jos a calei s-au înălţat suspinele jalnice ale corului vâslaşilor, însufleţite de loviturile biciului.

Grecoaica cu coroniţă de flori care la începutul călătoriei cântase acompaniindu-se din liră se numea Myrina. Era o fată slăbuţă, cu un nas micuţ şi cu ochi verzi, reci şi iscoditori. Avea un glas frumos, cânta bine din liră şi, în ciuda fragedei tinereţi, executa cu măiestrie dansuri acrobatice. Era o bucurie să o priveşti în fiecare zi în timp ce dansa. Dar preapioşilor evrei nu le plăcea să o vadă. Îşi acopereau faţa şi se plângeau că le aţâţă dorinţele.

Myrina este un nume de amazoană. Ea însăşi mi-a povestit fără sfială că i s-a dat acest nume pentru că este subţire ca o trestie şi nu are sâni. Dansase deja în Iudeea şi în oraşele greceşti din provincia Pereea de pe cealaltă parte a Iordanului. Mi-a povestit că, în Ierusalim, Irod construise un teatru, dar nu trăgea vreo speranţă că ar putea juca acolo, fiindcă autorităţile ofereau foarte rar un spectacol pentru oamenii din popor, care erau prea săraci să plătească. Evreii urăsc teatrul în aceeaşi măsură în care urăsc tot ceea ce vine de la civilizaţia greacă, chiar şi apeductele, iar aristocraţii sunt prea puţini pentru a umple un teatru. De aceea, ea şi ceilalţi actori urmau să călătorească până la oraşul construit de romani pe celălalt mal al Iordanului, unde se afla garnizoana celei de-a douăsprezecea legiuni. În ciuda asprimii, mi-a mărturisit ea, spectatorii, care erau în bună parte soldaţi romani, debordau de entuziasm. Aveau de gând să joace şi în Tiberiada, oraşul princiar de lângă Marea Galileii, iar la întoarcere în Cesareea, cetatea romană de pe ţărmul Mării Mari.

Această conversaţie amicală am avut-o într-o oarecare după-amiază. În timpul nopţii, strecurându-se cu prudenţă printre oamenii

adormiţi, Myrina a ajuns în patul meu şi mi-a şoptit că aş putea-o face fericită dacă i-aş oferi două monede de argint, fiindcă ea şi ceilalţi actori erau foarte săraci şi nu aveau destui bani să-şi cumpere costume de scenă. Altfel, m-a asigurat ea, nu ar fi venit niciodată în patul meu, fiindcă era o fată onorabilă.

Scotocind în punga cu bani, am găsit o monedă grea de zece drahme şi i-am dat-o. S-a bucurat şi a fost uimită de generozitatea mea, m-a strâns în braţe şi m-a sărutat, şoptindu-mi că nu va încerca să se împotrivească dorinţelor unui bărbat atât de prietenos. Dar, după ce a înţeles că nu voiam nimic de la ea – fiindcă, la drept vorbind, eram sătul de femei după iarna din Alexandria – m-a întrebat cu glas inocent dacă mi-ar face plăcere să împart aşternutul cu fratele ei, un băiat tânăr şi imberb. Nu am fost niciodată atras de aceste obiceiuri ale grecilor, chiar dacă la şcoala din Rodos am avut şi eu, ca toată lumea, un admirator platonic. După ce am asigurat-o că nu doresc nimic şi că i-am oferit acei bani doar din prietenie, ea a dedus că făcusem un legământ de castitate, lucru pe care l-am confirmat pentru a încheia discuţia, apoi ea m-a lăsat în pace.

Ca să-mi mulţumească totuşi într-un fel, Myrina mi-a spus că evreii emancipaţi consideră că nu săvârşesc un păcat dacă se distrează cu o femeie străină, atâta timp cât aceasta nu frecventează societatea femeilor neamului lor. Şi mi-a povestit în şoaptă, în întunericul dormitorului comun, câteva întâmplări care nu cred să fi fost adevărate, fiindcă frecventându-i eu pe evreii eruditi din Alexandria, le ştiam felul particular de a gândi.

Într-un sfârşit, dinspre Orient, asemenea unor umbre depărtate, au apărut la orizont munţii Iudeii şi marea a avut strălucirea pietrelor preţioase. Atunci mi-a destăinuit Myrina visele ei. Nu a fost ceva neobişnuit, fiindcă multe fete tinere se confesează unui prieten mai vârstnic. Înţelesese

bine că gloria unei dansatoare este efemeră. De aceea, voia să strângă bani ca să poată deschide cândva un magazin modest de parfumuri şi o casă decentă de prostituţie, undeva, într-un oraş mai tolerant de la ţărmul mării. Privindu-mă cu ochi inocenţi, mi-a mărturisit că timpul necesar realizării unui astfel de vis s-ar micşora simţitor dacă ar avea norocul să întâlnească un amant bogat. I-am urat din toată inima să aibă parte de un asemenea noroc.

Să fi fost din cauza ofrandei pe care căpitanul o închinase zeiţei destinului, să fi fost din întâmplare sau din cauza perseverentelor rugăciuni ale evreilor, nu ştiu. Adevărul este că am ajuns în portul Joppe cu trei zile mai înainte de Paştele evreilor, înţepaţi cumplit de insecte, flămânzi, însetaţi şi murdari, dar fără să fi avut parte de întâmplări neplăcute pe mare. În acest an, Paştele s-a întâmplat să cadă sâmbăta, în ziua de sabat, de aceea este deosebit de important. Evreii erau atât de nerăbdători să ajungă la templu încât, după ce şi-au făcut în mare grabă abluţiunile impuse şi au mâncat împreună cu neamurile lor, au plecat în aceeaşi noapte spre Ierusalim. Era o noapte minunată, miliarde de stele străluceau deasupra mării, era într-adevăr uşor de mers pe drumul luminat de lună. Portul era plin de corăbii, chiar şi de corăbii mari venite din Italia, Spania şi Africa. Atunci am înţeles eu că dragostea evreilor pentru templul lor este o sursă de bogăţie pentru toţi armatorii din lume.

Cu toate că nu sunt un om orgolios, nu am vrut să călătoresc împreună cu trupa de actori greci. Ei au insistat mult, probabil că vedeau în mine un protector, fiindcă printre ei nu era niciun cetăţean roman. Dar eu am vrut să termin scrisoarea începută în timpul călătoriei pe mare, sperând că vei înţelege împrejurările particulare ce m-au împins spre această ciudată aventură.

În acest moment sunt într-o cameră de han şi încerc să închei scrisoarea, fiindcă sunt obosit după călătoria pe mare. M-am spălat, mi-am pudrat tot corpul cu pulbere cicatrizantă, fiindcă tare multe gângănii m-au înţepat cu furie tot drumul. Am dăruit săracilor veşmintele de pe mine. Aş fi vrut să le ard, dar numai ce am spus asta, că s-au şi găsit destui să-mi atragă atenţia că se va stârni un adevărat scandal dacă le voi arde. Acum, după ce bărbierul mi-a scurtat părul şi l-a uns cu ulei şi, după ce mi-am cumpărat veşminte noi, încep să mă regăsesc. Consecvent principiului simplităţii, nici de această dată nu am prea multe lucruri cu mine. De fapt, în desagă am doar hârtie curată de papirus şi accesorii de scris, precum şi câteva mărunţişuri din Alexandria, pe care să le dăruiesc în ocaziile ce poate că se vor ivi.

Şi cel mai avut călător şi cel mai umil poate găsi în piaţa din Joppe un mijloc de a ajunge la Ierusalim. Aş fi putut închiria o litieră cu escortă, un car tras de doi boi sau o cămilă condusă de o călăuză. Dar am mai spus-o, cred sincer că singurătatea este un privilegiu. De aceea, voi închiria un asin pe spinarea căruia voi pune traista mea de călător, un burduf cu vin şi un sac cu mâncare, după care voi face drumul pe jos, aşa cum îl fac toţi pelerinii. Efortul fizic nu poate fi decât de bun augur după atâta lâncezeală în Alexandria, cât despre hoţi, n-am de ce să mă tem, fiindcă drumul este plin de oameni ce se îndreaptă spre Ierusalim pentru Paşte şi e păzit de soldaţii celei de-a douăsprezecea legiuni romane.

Tullia, dragostea mea, să ştii că nu ţi-am povestit despre Myrina şi despre femeile din Alexandria că să te ofensez sau să-ţi trezesc gelozia. O! De-ai suferi puţin, de te-ai frământa puţin pentru mine! Mi-e teamă însă că eşti mulţumită, fiindcă ai scăpat de mine prin vicleşug. Dar nu-ţi cunosc gândurile şi, cine ştie, s-ar putea să ţi se fi întâmplat ceva pe drum. De aceea îţi

promit că la toamnă mă voi întoarce în Alexandria ca să te aştept până la sfârşitul sezonului navigabil. Mi-am lăsat acolo toate lucrurile, nu am luat nici măcar o carte cu mine. Dacă nu voi fi în port, adresa mea o vei putea afla de la casa romană de călătorii sau de la bancherul meu, dar inima îmi spune încă de pe acum că şi la toamnă te voi aştepta la fel că în ultima toamnă şi voi privi deznădăjduit la corăbiile ce vor sosi din Italia.

Nu ştiu dacă vei avea răbdare să citeşti până la capăt scrisoarea mea. M-am străduit să fie cât mai plină de viaţă, dar în acest moment, când tocmai o închei, sunt grav. Toată viaţa am oscilat între Epicur[{19}] şi şcoala de la Portic[{20}], între plăcere şi renunţare. În Alexandria mi-am istovit în exces trupul şi sufletul în căutarea plăcerilor şi voluptăţii. Tu ştii tot atât de bine ca şi mine că plăcerea şi amorul sunt două lucruri diferite. Plăcerea se poate practica la fel ca atletismul sau înotul, dar plăcerea neînsoţită de iubire aduce doar tristeţe. Se întâmplă rar, de aceea este aproape de necrezut să întâlneşti fiinţa pentru care eşti făcut. Pentru tine m-am născut, Tullia, iar inima aceasta nebună îmi spune că şi tu te-ai născut pentru mine. Aminteşte-ti noaptea din Baiae, printre trandafiri…

Nu lua prea în serios profeţiile despre care ţi-am scris. Şi prea puţin îmi pasă dacă din vârful buzelor tale orgolioase vei şopti zâmbind: „Marcus a rămas acelaşi visător incurabil“. Dacă nu aş fi fost un visător, nu m-ai fi iubit. Dar nu ştiu dacă mă mai iubeşti.

Joppe este un port vechi, în întregime sirian. În timp ce-ţi scriam, am constatat că începe să-mi placă aici. Tullia, dragostea mea, nu mă uita! Scrisoarea o voi purta cu mine şi o voi trimite din Ierusalim după Paştele evreilor, când corăbiile vor pleca înapoi la Brindisium.

Epistola a doua

De la Marcus, către Tullia.

Astăzi este Paştele evreilor, iar eu îţi scriu din fortul Antonia care se află în cetatea lor sfântă, Ierusalim. Mi s-a întâmplat ceva nebănuit şi încă nu îmi este pe de-a-ntregul clar ce s-a întâmplat. Sunt descumpănit, Tullia. Scriu atât pentru tine, cât şi în speranţa că voi înţelege eu însumi.

Nu mai iau în bătaie de joc profeţiile. De fapt, în inima mea, niciodată nu le-am dispreţuit, chiar dacă despre profeţii am vorbit şi am scris cu aroganţă. Înspăimântat, am ajuns să cred că am fost condus aici de puteri nevăzute şi că nu m-aş fi putut abate de la acest drum chiar dacă aş fi vrut să-l evit. Dar ce puteri m-au condus, nu ştiu. Voi începe cu începutul.

După ce am refuzat propunerile comode care ar fi putut să-mi uşureze drumul, am închiriat din Joppe un asin şi, depărtându-mă de ţărm, m-am alăturat ultimilor călători care plecau spre Ierusalim. Era un asin blând şi prietenos, aşa că ne-am înţeles bine unul cu altul. Nu mă îndoiesc că făcuse de multe ori drumul de la Joppe la Ierusalim şi înapoi, fiindcă ştia toate fântânile şi popasurile, toate satele şi toate hanurile. O călăuză mai bună nici c-aş fi putut avea şi bănuiesc că acel animal m-a îndrăgit, fiindcă nici la coborâşuri nu am urcat pe spinarea lui, mulţumindu-mă să merg pe jos tot drumul.

De la Joppe la Ierusalim nu sunt mai mult de două etape de legiune, dar, pentru un călător obişnuit, marşul pe munte este mai obositor decât pe câmpie. N-are totuşi importanţă, fiindcă Iudeea este o ţară roditoare şi frumoasă, cu un peisaj variat. În câmpie migdalii îşi scuturaseră florile, însă pantele munţilor erau acoperite de flori micuţe

al căror parfum plăcut, uşor amărui m-a însoţit tot drumul. M-am odihnit, m-am simţit viguros, am avut din nou, Tullia, bucuria pe care o aveam în tinereţe când mă întorceam de la stadion cu trupul obosit.

Din cauza educaţiei, dar şi pentru că necazurile vieţii m-au obişnuit să fiu prudent, nu am dat importanţă aparenţei exterioare. Am preferat să nu mă deosebesc de mulţime din cauza obiceiurilor mele străine sau a veşmintelor şi nu am râvnit după servitori sau după alergători care să-mi anunţe sosirea. Este ridicolă o astfel de vanitate. Dacă s-a ivit cineva grăbit – împingându-şi şi ocărându-şi sclavii şi animalele – i-am cedat umil trecerea şi mi-am îndemnat asinul să umble pe lângă marginea drumului. M-am bucurat mai mult urmărind mişcările urechilor înţeleptului meu animal care din când în când îşi întorcea capul să mă privească, decât dacă vreun suspus ar fi oprit să mă salute şi să mă roage să călătoresc împreună cu el.

Chiar dacă sunt îmbrăcaţi la fel ca noi, pe evrei îi poţi deosebi de alţii dintr-o privire, fiindcă au poalele veşmintelor împodobite cu franjuri. Veşmintele mele nu au franjuri, dar acest drum, pe care Roma l-a transformat într-un excelent drum militar, este atât de vechi şi a văzut atât de multe neamuri, că trecerea mea nici nu a fost luată în seamă. În locul de înnoptat, unde asinul m-a condus, am primit – ca şi ceilalţi călători – apă cu care mi-am potolit setea, am adăpat animalul şi mi-am spălat mâinile şi picioarele. Ai fi putut gândi că reprezentanţii tuturor popoarelor – alăturându-li-se evreilor – porniseră cu mult entuziasm la drum, să le sărbătorească eliberarea din sclavia Egiptului[21], atât de multă lume poposise la acel han pentru noapte. Nici nu au avut timp servitorii să-i deosebească pe străini de evrei.

Aş fi putut ajunge la Ierusalim a doua zi seara, dar nu eram atât de grăbit cum erau alţii. M-am

desfătat respirând aerul proaspăt al munţilor Iudeii şi am admirat pantele acoperite cu flori strălucitoare. După istovitoarele plăceri ale Alexandriei, mi-am simţit sufletul eliberat şi m-am bucurat de fiecare clipă, iar pâinea obişnuită a avut un gust mai bun decât toate bunătăţile Egiptului. Nu am amestecat vin în apă, pentru a nu-mi tulbura simţurile. Apa curată mi s-a părut mai gustoasă decât oricare altă băutură. Am umblat după bunul meu plac. Aşa se face că la asfinţitul soarelui, când păstorii îşi strângeau turmele pentru înnoptat, cântându-şi melodiile din fluiere de trestie, eu încă eram departe de Ierusalim. Aş fi putut să mă odihnesc şi, mai târziu, să continui drumul la lumina lunii, dar am vrut să mă bucur de priveliştea încântătoare despre care mi se povestise, pe care – cu aurul sclipitor şi cu albul marmurei templului scăldat în lumina orbitoare a soarelui – Ierusalimul o oferă călătorului ajuns acolo în miezul zilei.

Aşa am vrut să fac cunoştinţă cu oraşul sfânt al evreilor. De aceea, spre marea uimire a asinului meu, m-am abătut de la drum pentru a schimba câteva vorbe cu un păstor care-şi ducea turma de oi la adăpost, într-o grotă de pe coasta muntelui. El a vorbit într-un dialect local, dar a înţeles limba mea aramaică şi m-a asigurat că în acea parte a Iudeii, unde aşezările omeneşti sunt mai dese, lupii nu se încumetă să umble. Cum nu avea câini de pază, obişnuia să se culce la gura peşterii, pentru a-i împiedica pe şacali să atace turma. Avea puţină pâine neagră de orz şi o bucată de brânză de capră drept hrană, de aceea s-a bucurat mult când am împărţit cu el pâinea mea de grâu, turta cu miere şi smochinele uscate.

Pentru că nu eram evreu, a refuzat să mănânce carne împreună cu mine, dar nu s-a depărtat când m-am aşezat lângă el şi nici nu s-a ferit de atingerea mea. Am mâncat amândoi aşezaţi la gura peşterii, iar asinul s-a înfruptat din tufele de spini

ce creşteau din belşug pe coastă. Apoi lumea a împrumutat culoarea violetă a anemonelor de munte, s-a lăsat întunericul peste pământ şi pe cer s-au aprins stelele. Deşi noaptea a fost rece, nu am simţit frigul, fiindcă dinspre grotă a venit tot timpul căldură de la oile îngrămădite una în alta. Mirosul de staul şi de lână a fost puternic, dar nu neplăcut. Mai degrabă a fost un miros protector, care m-a făcut să-mi aduc aminte de copilărie şi de casă. Mi s-au umplut ochii de lacrimi. Nu am plâns din cauza ta, Tullia, am plâns pentru mine. Cred că au fost doar lacrimi de oboseală, fiindcă acest drum m-a stors de puteri.

Am plâns pentru tot ceea ce am lăsat în urmă şi pentru tot ceea ce am pierdut, dar am plâns şi pentru tot ceea ce urmează să mi se mai întâmple. În acea clipă, m-aş fi putut apleca fără teamă să beau din izvorul uitării.

M-am odihnit în faţa peşterii, sub cerul înstelat, ca drumeţii săraci. Am dormit adânc, iar când am deschis ochii am constatat că păstorul îşi dusese deja turma la păscut. Nu-mi amintesc să fi avut vreun vis prevestitor de rău, dar când m-am deşteptat, totul – şi aerul şi pământul – mi s-a părut altfel de cum fusese mai înainte de a mă fi culcat. Soarele lumina doar colina din faţă, coasta apuseană a muntelui era încă în umbră. Mi-am simţit trupul frânt, greu, neputincios, iar chipul asinului mi s-a părut crispat de suferinţă. Nu am putut înţelege originea acelei schimbări. Doar două zile de drum şi o noapte sub cerul liber nu puteau justifica o atare moleşeală. Sensibilitatea mea sporeşte la schimbările vremii, la fel ca atunci când visez sau când am presimţiri. De aceea, până la urmă, mi-am spus că, probabil, vremea era în schimbare.

Starea de neputinţă şi spaimă m-a împiedicat să mănânc. Mâncarea a refuzat să alunece pe gât. Am sorbit două înghiţituri din burduful cu vin, dar nici

vinul nu m-a întărit. Am gândit că poate voi fi băut apă spurcată, mi-a fost teamă că m-am îmbolnăvit.

Câţiva călători urcau deja pe drumul de munte. Dar pentru mine a trecut mult timp până când am reuşit să-mi înfrâng moleşeala, să pun pe spinarea asinului desaga şi să-mi continui drumul. Am urcat muntele cu greutate. Abia după ce am ajuns pe creastă, am înţeles cauza ciudatei oboseli, fiindcă am fost lovit în faţă de vântul dogoritor şi uscat al deşertului, vântul care aduce boală şi dureri de cap, acel vânt continuu care le provoacă greaţă femeilor, se strecoară în case prin toate crăpăturile şi zguduie noaptea ferestrele.

Doar într-o clipă, vântul mi-a uscat faţa şi mi-a înţepat ochii. Deja în înaltul cerului, soarele incandescent părea un bulgăre de foc. Atunci am văzut eu, ridicându-se pe cealaltă parte a văii, cetatea sfântă a evreilor, înconjurată de ziduri. Cu usturime în ochi, cu gustul vântului sărat în gură, am văzut turnurile palatului lui Irod, casele marelui oraş înghesuite una în alta, teatrul, circul şi, mai impunător decât toate, templul auriu şi alb, cu ziduri, porticuri şi colonade. Dar, cu toată acea lumină tulburătoare a soarelui, templul nu a avut splendoarea despre care mi se povestise. Nu a strălucit nici marmura, nici aurul, sau poate că numai eu nu le-am văzut strălucirea. Fără îndoială, este un templu foarte mare, o minune inegalabilă a arhitecturii moderne dar, în ciuda măreţiei, nu a deşteptat în mine acel entuziasm de care erau animaţi evreii. L-am privit pentru că făcusem un drum lung ca să ajung la Ierusalim, dar l-am privit cu indiferenţă. Nu mai eram nici tânăr, nici sufletul nu îmi mai era însetat de frumuseţe şi plin de fervoare ca atunci când văzusem prima oară templul din Efes, dar poate că şi vântul fierbinte, care îmi umplea ochii cu pulberea sărată a deşertului, depărta din mine orice umbră de entuziasm.

Descumpănit şi trist m-a privit asinul când l-am îndemnat să pornească din nou la drum. Pentru că, după ce am ajuns noi în vârful muntelui, el făcuse câţiva paşi până în locul de unde se putea vedea cel mai bine cetatea, după care se oprise, aşteptându-se probabil să cad în extaz, să urlu de fericire, să înalţ imnuri de slavă şi să rostesc rugăciuni. Dar eu nu am putut face abstracţie nici de slăbiciunea mea trupească, nici de vântul usturător. M-am învinuit în gând pentru lipsa de entuziasm şi am regretat că sunt sclavul corpului meu. Agitându-şi indignat urechile, până la urmă asinul s-a supus poruncii mele şi a început să coboare furios pe cărarea şerpuitoare, iar eu am alergat cu greu pe lângă el, ţinându-mă de căpăstru, fiindcă mi se înmuiaseră genunchii.

Pe măsură ce am coborât vântul s-a domolit, iar când am ajuns în fundul văii abia de s-a mai simţit. În sfârşit, spre amiază, am dat de calea romană, acolo unde drumul dinspre Joppe se uneşte cu cel dinspre Cesareea. Toată calea romană era plină de oameni ce se îndreptau spre cetatea Ierusalimului. Am observat că unii se opreau în fata porţii şi priveau spre dealul apropiat. Dar cei mai mulţi îşi acopereau faţa şi intrau grăbiţi în cetate. Deodată, asinul meu a început să azvârle din picioare. Mi-am ridicat ochii şi, dincolo de tufele de mărăcini ce creşteau pe dealul spre care priveau oamenii, am văzut trei cruci pe care erau răstignite trei trupuri răsucite de chinuri. O mulţime adunată pe partea dinspre poartă a dealului privea ţintă spre cele trei cruci.

În faţa porţii era o atât de mare îmbulzeală, că nu aş fi putut să mă strecor înăuntru nici să fi vrut. Am văzut destui răufăcători crucificaţi şi m-am oprit de fiecare dată să le privesc agonia, atât pentru a-mi întări spiritul, cât şi pentru a mă obişnui să nu-mi trădez emoţiile în faţa suferinţei. În arena circului am văzut oameni omorâţi cu încă şi mai multă cruzime, dar la circ era vorba de

altceva, fiindcă acolo, de fiecare dată, spectatorii aşteptau încordaţi un deznodământ promis. Răstignirea pe cruce este doar un mod umilitor şi încet de aplicare a pedepsei cu moartea. Dacă mi se va întâmpla cândva să fiu condamnat la moarte, mă va consola poate gândul că voi fi omorât cu o lovitură rapidă de sabie. Este singura bucurie la care are dreptul fiecare cetăţean al Romei.

Să fi fost într-o altă stare de spirit, poate că mi-aş fi întors capul, aş fi încercat să uit presimţirile rele, mi-aş fi continuat drumul, aş fi intrat în cetate chiar şi făcându-mi loc cu coatele. Dar cei trei bărbaţi răstigniţi au sporit într-un mod de neînţeles spaima din mine, chiar dacă era evident că nimic nu mă lega de destinul lor. Fără să fi înţeles de ce, dar în acelaşi timp ştiind că aşa trebuie să fac, am ţinut asinul de căpăstru şi, croindu-mi drum prin mulţime, am urcat dealul.

În apropierea celor trei cruci, câţiva soldaţi sirieni din cea de-a douăsprezecea legiune romană jucau zaruri şi beau vin. Nu putea fi vorba de sclavi sau de răufăcători, fiindcă printre soldaţii din gardă era şi un sutaş. Absent, mi-am îndreptat privirea spre crucificaţii care agonizau. Abia atunci am văzut tăbliţa prinsă cu cuie pe crucea din mijloc, deasupra capului celui răstignit. Şi pe ea era scris în greceşte, în latineşte şi în evreieşte: *Iisus din Nazaret, regele iudeilor.* Pentru o clipă, mintea mi-a fost tulbure şi nu am înţeles sensul acelor cuvinte. Pe capul muribundului era pusă o cunună împletită din spini ce semăna cu o coroană de rege. Din fiecare rană făcută de vârfurile ascuţite ale spinilor sângele i se prelingea pe faţă.

Aproape în acelaşi moment când ochii mei au desluşit cuvintele de pe cruce şi expresia chipului celui răstignit, soarele a dispărut de pe cer şi s-a făcut atât de întuneric, că abia s-au mai putut zări siluetele celor din preajmă. Ţipătul păsărilor s-a întrerupt dintr-odată, oamenii au amuţit. S-au mai auzit doar: zgomotul zarurilor ce au lovit scutul pe

care fuseseră aruncate şi răsuflarea agonizantă a osândirilor.

Plecasem în căutarea regelui evreilor, aşa după cum – pe jumătate în glumă, pe jumătate în serios – îţi spuneam, Tullia, în ultima scrisoare. În faţa porţii Ierusalimului, pe dealul Golgotei, aveam să-l găsesc răstignit pe cruce, dar încă viu. Când am desluşit înţelesul cuvintelor de pe cruce şi am văzut coroana de spini, nu m-am îndoit că l-am găsit pe el, cel în căutarea căruia plecasem din Alexandria, bărbatul a cărui naştere o anunţaseră planetele, regele evreilor care – după prevestirile profeţilor – urma să ajungă suveranul lumii. Nu-mi pot explica cum de am înţeles atât de repede totul. Însă, cu siguranţă, spaima pe care o încercasem încă din zori mă pregătise pentru acea tulburătoare apariţie.

Într-un fel, întunericul a fost o uşurare, fiindcă m-a împiedicat să-i văd pe de-a-ntregul suferinţa în înspăimântătoarele ore ale agoniei. Observasem deja că fusese lovit peste faţă şi flagelat cu mănunchiuri de nuiele. De aceea era într-o stare mai jalnică decât ceilalţi doi răstigniţi, aparent oameni de rând, vânjoşi şi rezistenţi la supliciu.

Natura şi oamenii au încremenit pentru o clipă, niciun zgomot nu s-a mai auzit. Apoi mulţimea a început să murmure şi să ţipe înspăimântată. Chiar şi sutaşul şi-a ridicat, pierdut, privirea spre cer. După ce ochii mei au început să se obişnuiască cu întunericul, am putut desluşi din nou contururile peisajului şi trăsăturile chipurilor oamenilor din preajmă. Când mulţimea a început să intre în panică, arhiereii – pe care i-am recunoscut după acoperământul capului – şi cărturarii – care purtau veşminte somptuoase împodobite cu franjuri – au strigat oamenilor înspăimântaţi să nu le fie teamă şi l-au umilit pe nefericitul răstignit, spunându-i să coboare de pe cruce pentru a dovedi că, într-adevăr, el este regele iudeilor. Multe alte vorbe batjocoritoare au strigat ei, vorbe care probabil

erau în legătură cu promisiunile pe care osânditul le făcuse cândva mulţimii.

În felul acesta au încercat ei să-i aibă de partea lor pe oamenii din popor şi au reuşit într-o oarecare măsură, fiindcă s-au găsit şi câţiva oameni simpli care să-l hulească pe cel răstignit. Dar cei mai mulţi au rămas cufundaţi în tăcere, ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă adevăratele sentimente. După trăsături şi după veşminte, am înţeles că cei mai mulţi privitori erau oameni săraci, veniţi din satele învecinate pentru a sărbători Paştele în Ierusalim. Şi m-a bătut gândul că în inima lor erau de partea regelui răstignit, chiar dacă nu îndrăzneau să-şi manifeste compasiunea, pentru că se temeau de soldaţii din legiunea romană şi de autorităţile locale. În mulţimea de oameni simpli erau multe femei care îşi acoperiseră faţa şi plângeau.

Auzind strigătele, răstignitul, numit în bătaie de joc rege, şi-a ridicat capul cu greutate şi s-a îndreptat, sprijinindu-se de bârna pe care îi erau pironite picioarele în cuie. Ca să nu moară prea repede sufocat şi agonia să-i fie lungă, fusese crucificat cu genunchii îndoiţi. Gâfâind, a tras mai întâi aer în piept şi tot trupul lui însângerat a tremurat. Apoi, deschizându-şi cu greutate ochii, şi-a rotit privirea ca şi cum ar fi căutat pe cineva. Dar nu a răspuns celor care-l umileau. El abia de mai avea putere să suporte suferinţele propriului său trup.

Tâlharii cei împreună-răstigniţi cu el mai erau în putere. Cel din stânga, profitând de agitaţie, s-a strâmbat mai întâi la mulţime, apoi şi-a întors capul spre cel pe care toţi îl numeau rege. Vrând să pară superior, în ciuda posturii umilitoare în care era, i s-a adresat cu aroganţă:

— Nu eşti tu fiul lui Dumnezeu? Mântuieşte-te pe tine însuţi şi pe noi!

Dar tâlharul din dreapta, dojenindu-l de pe crucea sa, a spus întru apărarea celui numit rege:

— Noi pătimim pentru faptele noastre, dar acesta niciun rău nu a săvârşit.

Şi i s-a adresat cu umilinţă şi cu tristeţe regelui iudeilor, rugându-l:

— Iisuse, aminteşte-ţi de mine când vei ajunge în împărăţia ta!

Atât de aproape de moarte şi el încă mai vorbea despre o împărăţie! Să fi fost eu, cel de altădată, poate că aş fi râs de naiva şi perseverenta lui credinţă. Dar nu mi-a venit să râd. Vorbele erau prea triste şi răscolitoare. Încă şi mai uimit am fost când regele iudeilor, întorcându-şi cu durere capul spre el, l-a privit blând şi i-a spus cu glas stins:

— Vei fi împreună cu mine în grădina paradisului!

Nu am înţeles sensul spuselor lui. Pe lângă mine tocmai trecea unul dintre acei cărturari care supravegheau mulţimea cu ochi bănuitori. L-am oprit şi l-am întrebat:

— Ce a vrut să spună regele vostru când s-a referit la grădina paradisului? Şi de ce a fost răstignit, dacă niciun rău nu a făcut el?

A râs dispreţuitor şi a spus:

— Se vede că nu eşti din Ierusalim. Oare tu crezi mai mult în spusele unui tâlhar decât în sfatul bătrânilor poporului şi în procuratorul roman care l-a judecat? El a pretins că este regele iudeilor şi a luat în râs numele lui Dumnezeu. Chiar şi de pe cruce, amintind de grădina paradisului, l-a batjocorit pe Dumnezeu.

S-a înfăşurat mai strâns, fiindcă i-a fost teamă că franjurii veşmântului său s-ar fi putut atinge de tunica mea. Gestul lui a fost o insultă. I-am spus:

— Voi lămuri eu acest lucru!

M-a privit ameninţător şi m-a avertizat:

— Mai bine ai avea grijă de tine! Tocmai de acesta să-ţi fie milă? Dar el îi îndeamnă pe oameni la răzvrătire şi este mai periculos decât amândoi tâlharii împreună. A pervertit el destui oameni, dar nu va mai perverti pe nimeni de-acum înainte.

Tot răul acelei zile şi spaima din mine s-au transformat în mânie. L-am îmbrâncit pe acel om şi, abandonându-mi asinul şi uitându-mi rangul, m-am îndreptat furios spre sutaşul din gardă căruia, pentru mai multă siguranţă, i-am vorbit în limba latină.

— Sunt cetăţean al Romei, am spus eu arătând cu degetul spre cărturar. Evreul acela m-a ameninţat.

În acea semiobscuritate, sutaşul m-a cercetat din privire, a oftat ca şi cum ar fi fost sătul de asemenea incidente şi, zdrăngănindu-şi armele, a făcut câţiva paşi înainte, obligându-i astfel pe oameni să se retragă şi să lase un oarecare spaţiu liber în faţa răstigniţilor. Apoi, pentru a arăta că este un om civilizat, m-a salutat în limba latină, dar după câteva cuvinte a schimbat latina pe greacă. Şi a spus el:

— Nu-ţi pierde calmul, frăţioare! Dacă, într-adevăr, eşti cetăţean roman, este mai prejos de demnitatea ta să cauţi sfadă cu evreii, şi încă în ajunul sabatului.

Apoi, întorcându-se spre mulţime, fără a arăta că vorbele lui sunt adresate în special arhiereilor şi cărturarilor, a strigat:

— Luaţi-vă valea şi mergeţi la casele voastre! Aţi trăncănit destul. Gata! Pentru astăzi s-au isprăvit minunile. E timpul să va mâncaţi berbecii, rămână-vă oasele-n gât!

Din spusele lui am înţeles că, în afară de cei care îi erau ostili aşa zisului rege, mulţi aşteptau să se întâmple un miracol şi doreau ca răstignitul să coboare prin puterile lui de pe cruce. Dar ei erau tăcuţi, fiindcă se temeau de arhierei şi de cărturari. Câţiva s-au supus poruncii sutaşului şi au plecat spre poarta cetăţii, unde nu mai era îmbulzeala de dinainte.

Ca şi cum ne-am fi cunoscut de multă vreme, sutaşul m-a împins în joacă şi mi-a spus prieteneşte:

— Hai să-i tragem o duşcă de vin! Eu îmi văd doar de slujba mea, nu-i treaba noastră ce fac evreii. Ei şi-au omorât întotdeauna profeţii. Şi-apoi, dacă le-a intrat lor în cap să-şi răstignească regele cu ajutorul romanilor, romanii nu aveau niciun motiv să-i împiedice.

Am mers după el până în spatele crucilor, unde erau câteva legături cu veşminte. După ce soldaţii împărţiseră veşmintele răstigniţilor, fiecare îşi legase partea, că să nu se încurce cu a celorlalţi. Sutaşul a luat de pe pământ vasul cu vin şi mi l-a dat să beau. Nu prea mă îndemna inima să beau din vinul acela acru care li se dă soldaţilor din legiunile romane, totuşi am băut o gură, din politeţe. A băut şi el, apoi a râgâit şi a spus:

— Cel mai bine este să te îmbeţi! Din fericire, treaba asta a mea se termină la căderea nopţii. În ajunul sabatului, nu obişnuiesc ei evreii să-şi lase toată noaptea cadavrele răstignite pe cruce.

Şi a mai spus:

— Tot Ierusalimul forfoteşte ca un cuib de vipere. Cu cât îi cunosc mai bine pe evrei, cu atât mi se întăreşte convingerea că cel mai bun evreu este evreul mort. De aceea, în ajunul sărbătorilor, în copacii de pe marginea drumului atârnă sperietori, ca să-i avertizeze pe cei certaţi cu legea la ce să se aştepte dacă vor provoca dezordine în cetate sau dacă vor omorî vreun cetăţean roman imprudent. Dar acesta, a rostit el arătând spre regele iudeilor, este un om nevinovat şi un profet.

Cerul continua să fie întunecat. Din când în când se lumina colorându-se în roşu, dar se făcea apoi din nou negru. Aerul fierbinte îţi tăia respiraţia. Înălţându-şi ochii spre cer, sutaşul a spus:

— Poate că vântul deşertului a ridicat un nor de nisip şi l-a purtat spre răsărit. Dar un nor atât de întunecat eu nu am mai văzut până acum. Dacă aş fi fost evreu, aş fi gândit că soarele şi-a acoperit faţa şi tot cerul s-a întristat de moartea fiului lui

Dumnezeu. Fiindcă acest Iisus a afirmat că este fiul lui Dumnezeu şi că, de aceea, va muri în chinuri cumplite.

Nu a risipit sutaşul vorbe prea curtenitoare pentru persoana mea, ci a încercat doar – în ciuda întunericului – să desluşească, după faţă şi după veşminte, din ce categorie de bărbaţi ai Romei fac parte. A vrut să râdă, dar, râsul curmându-i-se brusc, şi-a ridicat din nou privirea spre cer şi a spus:

— Şi animalele sunt neliniştite. Câinii şi vulpile au fugit spre locurile mai înalte, iar cămilele s-au răzvrătit încă din zorii zilei şi nu au mai vrut să treacă dincolo de poartă, în cetatea Ierusalimului. Este o zi rea pentru tot oraşul.

— O zi rea pentru tot universul, am spus eu însumi, înspăimântat de sumbrele mele presimţiri.

Sutaşul a tresărit la vorbele mele, a ridicat braţul ca şi cum ar fi vrut să le depărteze de noi, apoi a spus:

— La drept vorbind, aceasta este problema evreilor, nu a romanilor. Procuratorul nu a vrut să-l judece, el ar fi vrut să-l elibereze. Dar mulţimea a strigat într-un glas: „Răstigneşte-l! Răstigneşte-l!“ Iar marele preot al sanhedrinului[{22}] l-a ameninţat că i se vor plânge cezarului, fiindcă îl protejează pe un instigator la revoltă. De aceea, proconsulul, luând apă, şi-a spălat mâinile înaintea mulţimii, pentru a se curăţa de sângele celui nevinovat. Iar evreii au urlat şi s-au fălit, spunând: „Sângele lui asupra noastră să cadă!“

L-am întrebat:

— Cine este acum proconsulul Iudeii? Eu ar fi trebuit să ştiu, dar am lipsit multă vreme din Roma. Tocmai am venit din Alexandria, unde am studiat toată iarna.

— Ponţiu Pilat, mi-a răspuns el, aruncându-mi o privire dispreţuitoare.

Fără îndoială, gândise că sunt unul dintre sofiştii[{23}] care hoinăreau fără rost prin lume.

— Dar îl cunosc, am exclamat surprins. Sau, mai bine zis, am cunoscut-o pe soţia lui, Claudia Procula.

Odată, demult, fusesem invitat la locuinţa din Roma a familiei Proculus, unde asistasem la lectura unei ode plictisitoare, în care se făcea apologia bunelor făptuiri pe care această familie le împlinise în Asia spre cinstea şi onoarea Romei. Dar vinul fusese foarte bun şi mâncărurile fuseseră deosebit de rafinate, iar pe lângă toate acestea purtasem o conversaţie interesantă cu Claudia Procula, chiar dacă ea era mult mai în vârstă decât mine. Era o femeie sensibilă şi ne-am promis noi atunci de repetate ori că ne vom revedea. Deşi nu fuseseră promisiuni convenţionale, nu ne-am mai întâlnit totuşi niciodată. La un moment dat – îmi aduc vag aminte – auzisem că era bolnavă şi plecase din Roma. Dar tu eşti prea tânără, Tullia, nu cred că ţi-o aminteşti. În orice caz, frecventa curtea lui Tiberiu, mai înainte ca acesta să se fi retras la Capri.

Noutatea mă uimise atât de mult, că pentru câteva clipe mi-am uitat vremea şi locul în care mă aflu, şi mi-am amintit de tinereţe şi de primele iluzii destrămate. Dar sutaşul m-a readus în lumea reală. El a spus:

— Dacă eşti prietenul proconsulului, cetăţean roman şi străin de acest oraş, îţi atrag sincer atenţia că trebuie să fii prudent. Este mai înţelept să-ţi petreci zilele de sărbătoare ale evreilor doar în compania romanilor. Nu-ti poţi imagina cât de mult poate spori fanatismul lor în aceste zile de Paşte. De aceea a preferat proconsulul să vină din Cesareea în Ierusalim, pentru a putea înăbuşi din faşă orice revoltă ce va să se nască. Poate că mulţimea s-a mai liniştit acum, după ce a asistat la patimile acestui om sfânt, însă aici, în Iudeea, de nimic nu poţi fi sigur. Cei care erau cu el s-au ascuns. Nici n-ar fi ei în stare să stârnească

tulburări în oraş, fiindcă omul acesta nu a coborât încă de pe cruce.

După ce a făcut câţiva paşi până în faţa crucilor şi i-a privit atent atât pe tâlhari, cât şi pe cel cu coroană de spini, sutaşul s-a întors şi a spus cu siguranţa cunoscătorului:

— El va muri degrabă. Noaptea trecută, când l-au prins şi l-au dus în faţa sanhedrinului, evreii l-au maltratat. Iar proconsulul a poruncit să fie biciuit după cum se obişnuieşte la Roma, ca oamenilor să le fie milă de el şi să ceară absolvirea lui de pedeapsă, sau cel puţin să nu-şi prelungească prea mult agonia. După cum ştii, o flagelare bună înainte de răstignirea pe cruce este un act de binefacere pentru cel osândit, fiindcă-l ajută să moară mai repede. Cât despre cei doi tâlhari, lor va trebui să le fie sfărâmate fluierele picioarelor. Nemaiputându-şi după aceea sprijini trupul, vor muri asfixiaţi mai înainte de căderea nopţii.

În acel moment s-a auzit, ca un înspăimântător strigăt de jale, răgetul unui animal speriat. Întunericul a fost alungat de o lumină roşie, tremurătoare, lugubră, iar mulţimea s-a cutremurat din nou înfricoşată. Îngrozit, asinul meu a început să alerge spre drumul mare. Câţiva călători, care tocmai soseau în Ierusalim, au reuşit să-l oprească. Înălţându-şi capul, asinul a mai dat drumul unui răget cumplit, în care parcă fusese strânsă toată spaima animalelor şi a naturii. Am alergat în grabă până acolo. Asinul nu se mai împotrivea celor care-l opriseră din goana nebună, dar tot trupul îi tremura şi era acoperit de sudoare. Am început să-l mângâi ca să-l liniştesc, dar acel asin, până atunci atât de liniştit şi de blând, şi-a întors cu furie capul şi a încercat să mă muşte. Unul dintre cei care-l ţineau încă a spus că toată ziua animalele fuseseră parcă posedate de diavol. Şi a mai spus că doar uneori, când dinspre deşert suflă vântul turbat, animalele sunt atât de agitate.

Apoi, dinspre poarta cetăţii a venit superiorul catârgiilor care, după ce a cercetat atent harnaşamentul şi semnul pe care animalul îl avea marcat la o ureche, mi-a spus mâniat:

— Acest asin este din grajdurile noastre. Oare ce i-ai făcut? Dacă se va îmbolnăvi şi va trebui să fie sacrificat, tu eşti cel care va plăti paguba.

Eu însumi eram îngrijorat din cauza asinului, fiindcă nu mai văzusem animal care să tremure atât de puternic. Am dat jos încărcătura de pe spinarea asinului şi am spus încercând să mă apăr:

— Dar voi toţi sunteţi puţin cam nebuni aici, în Ierusalim. Nu i-am făcut niciun rău acestui animal. Este înfricoşat, fiindcă astăzi l-aţi răstignit pe regele vostru. Îl sperie mirosul sângelui şi al morţii.

Dar cearta noastră s-a curmat brusc şi desaga mi-a alunecat din mână, fiindcă lumea întreagă s-a umplut dintr-odată de un vuiet straniu ce semăna cu un imens suspin, şi am simţit pământul clătinându-se sub picioare. Mai trecusem o dată printr-o astfel de încercare şi credeam că ştiu cauzele eclipsei de soare, comportamentului ciudat al animalelor şi propriei mele spaime. Nu era înţelept să intru tocmai atunci în cetate, chiar dacă singurul lucru pe care mi-l doream era să mă arunc într-un pat, să-mi înfăşor capul cu pătura şi să încerc să uit lumea în care trăiesc.

I-am dat catârgiului o drahmă[24] din argint şi i-am spus:

— Când Pământul tremură de durere, nu-i momentul potrivit de sfadă. Ai grijă de lucrurile mele! Le voi lua când voi intra în cetate.

Împingându-l şi lovindu-l cu picioarele, catârgiul a încercat să-şi mâne animalul spre poartă, dar asinul nu a consimţit să se urnească din acel loc. Văzând că aşa stau lucrurile, până la urmă catârgiul i-a legat o piedică la picioarele din faţă, a luat desaga mea în spinare şi s-a întors la poarta cetăţii, în locul de închiriere a animalelor.

Nu aş putea spune dacă de teama cutremurului de pământ nu am intrat eu atunci în oraş, sau dacă am fost constrâns de o putere – a cărei natură nu o pot înţelege – să mă întorc la răstigniţii de pe dealul Golgotei, oricât de greu îmi era să văd din nou suferinţa acelor oameni. Şi m-am rugat în inima mea, adresându-mă deopotrivă zeilor cunoscuţi şi necunoscuţi, cât şi larilor[25] cei cu chip acoperit de văluri. Şi am spus puterilor neştiute: „Din propria mea dorinţă am studiat scripturile profeţilor, dar augurii voştri m-au făcut să părăsesc Alexandria şi mi-au condus paşii ca să ajung exact în acest moment aici, la Ierusalim. Venisem să-l întâlnesc pe anunţatul rege al lumii, să fiu alături de el şi să-mi primesc răsplata. De aceea, daţi-mi mie răbdare să-l pot onora până la moarte, chiar dacă din aceasta nu mă voi alege cu nimic!“

Am urcat fără grabă dealul şi m-am alăturat grupului care privea spre cei răstigniţi. Erau mai puţini oameni acum. În spate, câteva femei plângeau, dar nu le-am putut vedea faţa, fiindcă aveau capetele acoperite. Împreună cu ele era un tânăr frumos, cu chipul crispat de durere şi teamă, care încerca să le consoleze. Am întrebat cine erau, iar servitorul unui cărturar mi-a răspuns că femeile îl urmaseră pe Iisus încă din Galileea, unde acesta sălbăticise mulţimea şi încălcase legile. Şi a mai spus:

— Bărbatul tânăr este unul dintre discipoli, dar nu poate fi acuzat de nimeni, fiindcă familia lui se are bine cu marele preot. Este, de fapt, un fanatic.

Arătând apoi cu degetul spre femeia pe care o sprijinea tânărul, a spus cu glas batjocoritor:

— Bănuiesc că aceea este mama răstignitului.

Deşi aş fi vrut să aflu mai degrabă despre Iisus de la cei care-l cunoşteau şi-i împărtăşeau ideile, nu am avut destul curaj să merg şi să le vorbesc. Mi s-a încărcat sufletul de tristeţe la gândul că mama celui răstignit pe cruce venise să vadă moartea dezonorantă a propriului ei fiu. Chiar şi

duşmanii aşa zisului rege al iudeilor păreau să-i respecte durerea şi nimeni nu se apropia să le tulbure pe femeile care plângeau.

Am rămas printre oamenii aceia de pe dealul Golgotei şi timpul s-a scurs încet. Cerul s-a întunecat din nou, încă şi mai mult ca înainte, aerul s-a făcut mai fierbinte şi mai uscat, muştele şi tăunii s-au lipit de ochii şi de rănile celor trei răstigniţi, iar trupurile lor au tremurat în spasme. Pentru încă o dată, regele Iisus şi-a îndreptat trupul pe cruce, a deschis cu greutate pleoapele ochilor, şi-a înălţat brusc ochii spre cer şi a strigat cu glas tare:

— Dumnezeul meu, Dumnezeul meu, de ce m-ai părăsit?

A strigat el atunci cu un glas atât de prăbuşit, că nu i s-au putut înţelege clar vorbele. Mulţimea a fremătat. Oamenii s-au întrebat unul pe altul ce a spus. Unii dintre cei ce stăteau acolo spuneau că îl strigase pe Dumnezeu. Iar ceilalţi ziceau: „Pe Ilie îl striga acesta“. Despre Ilie, unul dintre cei mai vestiţi profeţi ai evreilor, se spune că s-ar fi înălţat pe vremuri la cer cu un car de foc. De aceea, cei mai răutăcioşi, hulindu-l din nou pe Iisus, îi strigau să se înalţe şi el la cer ca profetul, sau cel puţin aşa am înţeles eu. Cei curioşi, precum şi cei care încă mai aşteptau să se întâmple o minune, şuşoteau între ei şi sperau că profetul Ilie va coborî din cer cu carul lui de foc ca să-l ajute. De aceea, mulţi oameni, temându-se să nu fie orbiţi, se depărtaseră de cruci şi se pregăteau să-şi acopere faţa în momentul apariţiei carului de foc.

De pe crucea răstignirii, regele a mai spus ceva. Dar numai cei din apropiere l-au auzind rostind: „Mi-e sete!“ Iar un bărbat milos, alergând îndată în spatele crucilor şi luând un burete, l-a umplut de vin oţetit din vasul soldaţilor. După care, punându-l în vârful unei trestii, l-a dus la gura lui. Nici soldaţii, nici sutaşul nu i s-au împotrivit. Nu ştiu dacă a reuşit să bea, fiindcă în acel moment

întunericul a fost atât de mare, încât chipul nu i s-a mai putut deosebi de crucea pe care era răstignit. Dar buzele, fără îndoială, fuseseră umezite, fiindcă ultimele cuvinte rostite ca o eliberare în îngrozitoarea clipă a morţii au fost clare. Cu un ultim efort, şi-a sprijinit trupul de bârna pe care îi erau pironite picioarele şi a strigat:

— Împlinitu-s-a!

Şi a început din nou mulţimea să se contrazică asupra înţelesului acelor vorbe. S-a auzit apoi o trosnitură groaznică, iar trupul lui Iisus a rămas atârnat de mâini. Şi, plecându-şi capul, şi-a dat sufletul. M-am simţit uşurat pentru el, fiindcă, orice lege a ţării va fi încălcat, chinurile îi fuseseră mult prea cumplite.

Am ştiut sigur că a murit, fiindcă, în clipa când nu a mai fost, Pământul a plâns şi s-a cutremurat. Mai întâi s-a trezit un vuiet din adâncuri, surd, dar mai înspăimântător decât tunetul, apoi s-au auzit despicându-se pietrele şi rostogolindu-se cu zgomot mare. M-am aruncat la pământ, ca şi ceilalţi care erau acolo. Cutremurul a durat puţin, dar toată lumea a fost îngrozită.

Linişte de moarte s-a lăsat peste tot pământul până când, dintr-odată, s-au auzit copitele animalelor de povară care rupseseră pripoanele şi alergau speriate de-a lungul drumului. Apoi, încetul cu încetul, cerul s-a luminat, iar oamenii s-au ridicat de pe pământ, scuturându-şi praful de pe veşminte. Neclintite, crucile se înălţau ca şi până atunci pe dealul Golgotei, dar Iisus din Nazaret, regele iudeilor, atârna dureros de braţe şi nu mai respira. Iar sutaşul şi cei ce împreună cu el îl păzeau pe Iisus, după ce au văzut cutremurul şi cele întâmplate, s-au ridicat de pe pământ înfricoşaţi şi s-au strâns să-l privească, şuşotind între ei. Sutaşul a spus:

— Omul acesta drept a fost!

Iar eu cred că şi soldaţii tot aşa au gândit. Străpungându-i apoi cu privirea pe evreii

înspăimântaţi, a strigat mâniat pe el însuşi şi pe toată lumea:

— Cu adevărat, fiul lui Dumnezeu era acesta!

Amintindu-mi de scripturile profeţilor, pe care le cercetasem toată iarna în Alexandria, am oftat descurajat şi am spus în şoaptă, pentru mine însumi: „Pace ţie, suveran al lumii! Pace ţie, rege al evreilor! Împărăţia ta nu a fost să fie“.

Şi, totodată, m-am hotărât să cercetez mărturiile privitoare la cele ce s-au întâmplat, să cunosc operele acestui om şi motivele condamnării lui, împotriva căreia nimeni nu se ridicase. Bănuiesc că planurile politice îi vor fi fost teribil de stângace. Sau poate că nu a avut sprijinul nici unei persoane influente, n-ar fi de mirare. Oare ce om cu mintea întreagă ar fi acceptat să-i sprijine pe nişte evrei animaţi de speranţa cuceririi lumii?

Pe cer apăruse din nou soarele, însă lumina lui era stranie şi feţele oamenilor păreau livide şi înspăimântătoare. Trebuie să-ţi mărturisesc, Tullia, că nu sunt în stare să-ţi descriu aspectul exterior al regelui evreilor şi aceasta este doar vina mea. Totuşi l-am văzut cu ochii mei, de aceea ar trebui să mi-l amintesc, chiar dacă chipul îi era schimbat de înspăimântătoarele chinuri prin care trecuse. Dar de nimic nu-mi pot aminti, în afară de faptul că faţa îi era vânătă şi umflată de lovituri, precum şi de sângele care i se prelingea pe obraji de la cununa împletită din spini. Chiar dacă nu mi-l amintesc, nu se poate să nu fi perceput ceva divin pe chipul lui, fiindcă după ce am citit tăbliţa de pe cruce, eu nu m-am îndoit nici o clipă că el este adevăratul rege al evreilor, cel anunţat de profeţi.

Acum, după ce totul s-a sfârşit, aş putea scrie că în faţa morţii şi-a păstrat demnitatea, dar mi-e teamă că aceste cuvinte sunt doar fructul imaginaţiei mele. Spiritul meu a păstrat imaginea umilă a unui om supus, care-şi acceptă resemnat destinul. Dar cum de a putut accepta umilinţa şi supunerea un rege care ştia că se născuse pentru a

guverna lumea? Chiar şi ultimele lui cuvinte m-au contrariat. Ce se împlinise? Moartea?

Fusesem prea răscolit şi confuz. De aceea nu mă uitasem cu atenţie la trăsăturile chipului său, ca şi cum ar fi fost o lipsă de respect să-l privesc în timp ce trecea prin cumplitele chinuri. În plus, tot timpul fusese întuneric, uneori un întuneric atât de mare, încât siluetele osândiţilor se confundaseră cu crucile pe care erau răstigniţi. Când soarele a strălucit din nou, el era deja mort, dar – din cauza respectului pe care acest om mi-l inspirase – nici atunci nu am îndrăznit să-l ofensez, cercetând cu privirea chipul lui încremenit.

După moartea regelui, o parte din mulţime a plecat. În jurul crucilor, locul a rămas gol. Cărturarii şi arhiereii s-au grăbit şi ei să ajungă acasă pentru a se pregăti de sabat, doar câţiva slujitori au rămas să observe ce se va mai întâmpla în continuare. Unul dintre cei doi tâlhari răstigniţi a început deodată să se vaite de insuportabilele lui chinuri. Atunci, două femei milostive s-au dus în dreptul vasului cu vin şi l-au implorat pe sutaş să le dea voie să umezească cu vin buzele tâlharului care se tânguia. Au îmbibat cu vin acelaşi burete de mai înainte, l-au prins în vârful aceleiaşi trestii şi le-au dat să bea celor doi răufăcători însetaţi.

După poziţia soarelui, trecuseră deja trei ore de când eram eu acolo. Sutaşul începea să dea semne de nerăbdare. Misiunea lui se încheiase şi ar îi vrut să scape cât mai degrabă de sarcina supravegherii celor doi tâlhari încă în viaţă. A răsuflat uşurat, fiindcă soldatul plecat să-l aducă pe călău s-a întors destul de repede de la fortul Antonia. După ce a privit cu ochi de cunoscător trupul neînsufleţit de pe cruce, călăul a confirmat moartea lui Iisus. Apoi, cu sânge rece, a zdrobit cu un mai de lemn fluierele picioarelor celor doi tâlhari. Scrâşnetul înspăimântător al oaselor sparte a fost însoţit de răcnetele şi de plânsul celor doi tâlhari, dar călăul i-a consolat, asigurându-i că, doar din milă şi

pentru binele lor, le-a zdrobit fluierele picioarelor. Soldatul care-l escortase pe călău se numea Longinus. Pe el nu l-au convins vorbele cu care călăul confirmase moartea regelui evreilor. A împuns cu suliţa coasta lui şi i-a străpuns inima, iar din pieptul lui Iisus a curs sânge şi apă.

Soldaţii au strâns de pe jos lucrurile lor şi veşmintele răstigniţilor, hârjonindu-se între ei, destinşi acum – fiindcă neplăcuta corvoadă se apropia de sfârşit. Când gemetele celor doi tâlhari s-au stins, câţiva provocatori, ascunşi în mulţime, au profitat de ocazie şi au început să-i hulească pe romani. Dezamăgiţi, soldaţii s-au apropiat cu mişcări leneşe de mulţime şi au împins-o înapoi cu scuturile. În învălmăşeala care s-a produs, unul dintre cei care îi înjurau pe romani s-a ales cu maxilarul zdrobit. A fost destul ca prietenilor lui să le piară subit cheful de huiduit şi să o ia la goană, jurându-se totodată că, după ce vor face rost de arme, îi vor omorî pe toţi romanii din Ierusalim. Sutaşul m-a lămurit că acei provocatori nu erau discipoli sau adepţi ai lui Iisus, ci doar oameni fără căpătâi ce se-nsoţeau cu tâlharii şi cu răufăcătorii.

Gândind probabil că-i este mai de folos să fie curtenitor cu mine, sutaşul s-a scuzat pentru incidentul cu evreii. Spera – a mai spus el – că observasem cu câtă uşurinţă reuşise să-i potolească. Proconsulul, a spus el, interzisese să fie omorâţi evreii, dar nu era uşor de respectat acest ordin. Şi nici nu voia Ponţiu Pilat să fie arestaţi agitatorii, fiindcă, întotdeauna, în jurul acestora sunt antrenaţi mulţi alţii, gata să se proptească în faţa porţii fortului Antonia, zbierând şi provocând dezordine. Pe scurt, trebuiau evitate cu orice preţ înfruntările violente, cel puţin în perioada sărbătorilor. Aceasta era noua politică a lui Ponţiu Pilat. La început, mi-a mai spus sutaşul, el folosise mijloace violente de constrângere, de pe urma cărora se alesese doar cu mulţi duşmani şi

chiar cu reproşuri din partea împăratului. La sfârşit, sutaşul a spus:

— Numele meu este Adenabar. După ce-mi voi isprăvi treburile, te voi însoţi cu plăcere până la fortul Antonia şi te voi prezenta proconsulului când îi voi da raportul. Nu este bine să mergi singur în oraş. Ticăloşii ăştia au mirosit că nu eşti de-al lor şi, în plus, au văzut că ai vorbit cu mine. Dacă un cetăţean roman este atacat sau omorât, este o adevărată pedeapsă să faci o anchetă pentru a găsi vinovatul. Pentru că în acest oraş blestemat sunt o sută de mii de ascunzători.

A râs puţin şi a spus:

— Dar cel mai bine este să evităm încurcăturile inutile, mai ales că înfăţişarea ta îmi place şi, pe lângă aceasta, îi apreciez pe oamenii învăţaţi. Eu însumi ştiu să scriu şi să citesc, dar latina nu o cunosc bine. Fortăreaţa Antonia nu este prea mare, totuşi sper să găsim un loc de înnoptat pe măsura demnităţii tale.

După care mi-a povestit că proconsulul iubeşte simplitatea, mulţumindu-se să tragă la fortăreaţa Antonia când soseşte în Ierusalim.

— Bineînţeles, a spus în continuare Adenabar, el s-ar putea simţi mai bine în imensul palat construit în vremea lui Irod, dar fiind garnizoana prea mică, nu vrea să o disperseze în două părţi. Antonia este o fortăreaţă inexpugnabilă, care domină toată zona templului.

Arătând apoi cu degetul spre trupul neînsufleţit al lui Iisus de pe cruce, a început să râdă şi a spus:

— În viaţa mea nu am văzut un lucru mai amuzant ca atunci când acest profet Iisus i-a alungat cu biciul din pragul templului pe vânzătorii de porumbei şi a răsturnat mesele schimbătorilor de bani. Nici nu au îndrăznit arhiereii să i se împotrivească, fiindcă era însoţit de mulţi oameni. Când a intrat el atunci în Ierusalim, călare pe un asin, cei mai mulţi oameni din mulţime, în extaz, şi-au aşternut veşmintele în

calea lui, salutându-l cu ramuri de măslin în mâini, slăvindu-l şi numindu-l *Fiul lui David.* Dar nu au îndrăznit să-i spună *rege,* chiar dacă îl considerau regele lor. După câte ştiu, el era, într-adevăr, înrudit cu regele David, atât pe linie paternă, cât şi maternă.

Cu o mişcare discretă a capului, a arătat înspre grupul de femei de pe coasta dealului şi mi-a spus în şoaptă:

— Printre femeile acelea este şi mama lui.

Când mulţimea a început să se risipească, sfârşite de durere, femeile s-au prăbuşit la pământ, ridicându-şi ochii spre cruce, dar fără să-şi mai fi acoperit faţa. Nu mi-a fost greu să intuiesc care dintre ele e mama. Era încă tânără, iar în acea clipă chipul ei mi s-a părut cel mai frumos chip de femeie văzut vreodată. În acel chip împietrit de durere era ceva pur, grav şi inaccesibil. Şi chiar dacă veşmintele nu i se deosebeau de cele ale femeilor de rând, înfăţişarea dovedea că este de viţă regească.

Aş fi vrut să o duc din acel loc, să o consolez, să-i spun că fiul ei era mort, că suferinţa lui se sfârşise. Dar am fost intimidat de chipul ei nobil, închis în suferinţă, şi nu am îndrăznit nici să mă apropii. Pe pământ, alături de ea, o altă femeie, a cărei faţă pasionată era într-o perpetuă frământare, privea fix spre cruce, parcă neînstare să înţeleagă pe de-a-ntregul ce se întâmplase. Cea de-a treia femeie era mai în vârstă. Pe chipul ei grav de evreică se putea citi mai degrabă mânie şi dezamăgire decât tristeţe, ca şi cum nu ar fi putut încă ierta neîmplinirea miracolului pe care până în ultima clipă îl aşteptase.

Apoi ca sub puterea unei vrăji, privirea mea a rămas ţintuită pe chipul mamei lui Iisus şi nu am auzit nimic din vorbele lui Adenabar. Abia când m-a apucat de braţ, m-am eliberat din acel miraj. El a spus:

— Am împlinit tot ceea ce aveam de făcut şi nu vreau să mai stau o clipă în acest loc sinistru. Să-şi strângă singuri cadavrele evreii, dacă nu le place să atârne de cruci în timpul sabatului, că asta nu-i treaba romanilor!

A lăsat totuşi lângă cruci câţiva soldaţi de gardă. De fapt, eu cred că şi-a părăsit postul ca să-l însoţească pe călău, fiindcă acesta se temea să se întoarcă la fort doar cu o escortă de doi soldaţi. Prietenii tâlharilor, care poate că stăteau deja la pândă, ar fi putut să-l atace, deşi drumul părea pustiu, iar în apropierea porţii nu era nimeni. Dinspre oraş, mirosul de carne friptă ajunsese până pe deal, dar mie nu-mi era câtuşi de puţin foame.

— Mai este încă destul timp până la apusul soarelui, a spus Adenabar scrutând cerul. Sabatul evreilor începe în momentul când pe cer se aprind primele trei stele. În seara aceasta îşi vor mânca ei mielul pascal, deşi unii, din nu ştiu care sectă, l-au mâncat deja ieri seară. Ieri şi astăzi, templul a fost un imens abator. Dintr-o mie de miei a ţâşnit sânge şi încă dintr-o mie. De la fiecare animal sacrificat preoţilor li s-a dat spata, iar lui Dumnezeu i s-a dăruit grăsimea.

Când am ajuns noi la poarta oraşului, Adenabar i-a poruncit ursuz catârgiului care-mi păzea desaga să o ia în spinare şi să ne urmeze până la fort. Bărbatul nu a îndrăznit să se împotrivească. Am mărşăluit spre fortul Antonia escortaţi de soldaţii legiunii, ale căror încălţări ţintuite loveau cu mare zgomot strada pietruită. Erau foarte bine antrenaţi şi respirau normal, spre deosebire de mine care am ajuns la fortăreaţă gâfâind şi sleit de puteri. Evreul a trântit încărcătura de pe spinare în dreptul arcadei fortului, refuzând să intre înăuntru. Chiar dacă Adenabar m-a asigurat că n-are niciun rost să-i dau bani, l-am răsplătit cu doi oboli[{26}], lucru ce nu l-a împiedicat să ne ameninţe cu pumnul şi să-i blesteme pe romani când s-a aflat la o distanţă convenabilă. Dar când soldaţii şi-au ridicat

ameninţător lăncile, a rupt-o la fugă, iar aceştia, amuzaţi de precipitata lui goană, au izbucnit în hohote de râs.

După ce am intrat în imensa curte pavată a fortului, oarecum nesigur, Adenabar s-a oprit şi a început să mă cerceteze cu atenţie din privire. Am înţeles că nu aveam o ţinută care să inspire încredere proconsulului, chiar dacă pe dealul supliciului acest aspect nu deşteptase sutaşului Adenabar nici o suspiciune. Dar în curtea fortului domnea rigoarea şi ordinea romană şi am recunoscut deîndată mirosul de cazarmă. Acel miros de metal, de piele, de leşie şi de fum, care nu este deloc dezagreabil, dar care îi aminteşte într-o clipă unui bărbat să-şi scuture praful de pe picioare şi să-şi aranjeze cum se cuvine pliurile veşmântului. În mijlocul curţii se înălţa altarul legiunii, în faţa căruia am dat salutul de onoare, dar portretul împăratului nu l-am văzut acolo.

Adenabar s-a scuzat pentru posibilităţile modeste de spălat, explicându-mi că în fort se face mare economie de apă. Totuşi m-a condus la sala ofiţerilor, unde a poruncit unui sclav să se ocupe de baia mea şi să-mi aducă veşminte curate de schimb. Şi mi-a spus că, în timp ce mă voi spăla şi schimba, el va prezenta proconsulului raportul, anunţându-i totodată sosirea mea.

M-am dezbrăcat şi m-am spălat, mi-am uns şi mi-am pieptănat părul, mi-am schimbat tunica şi mi-am periat mantia. Am gândit că este mai bine sa-mi pun inelul de aur la degetul mare, chiar dacă de obicei nu îl port în public, pentru a nu atrage atenţia asupra mea. Toate acestea le-am făcut în grabă şi am reuşit să ajung în curte exact în momentul când procuratorul Ponţiu Pilat, al cărui chip avea o expresie neliniştită, cobora scara turnului. Un oarecare evreu bogat, care solicitase o întrevedere cu procuratorul, aştepta în curte. Nu acceptase să intre, pentru a nu fi impur în ajunul sabatului.

Fără îndoială, era un bărbat important care păstra relaţii bune cu romanii, din moment ce guvernatorul consimţise să-l primească, deşi nu mai era mult până la căderea nopţii. Am ajuns în curte şi m-am alăturat grupului de gura-cască al soldaţilor. Lucrul pentru care venise evreul la Ponţiu Pilat era în legătură cu cele ce se întâmplaseră ziua. Cu demnitate şi cu voce senină, bărbatul bătrân şi bogat i-a cerut procuratorului permisiunea să coboare trupul neînsufleţit al lui Iisus din Nazaret de pe cruce, pentru a-l îngropa în grădina sa din apropierea locului supliciului, mai înainte de a fi început sabatul.

După ce i-a mai întrebat încă o dată pe cei care se aflau împrejurul lui dacă este adevărat că regele evreilor de pe cruce a murit, Ponţiu Pilat a spus:

— De pe urma lui m-am ales deja cu mulţi duşmani şi cu destulă supărare. Şi soţia mea este bolnavă din cauza acestui incident inutil. Ia-l de pe cruce şi pune-l unde l-ai pune-n mormânt, să se termine odată cu această poveste plictisitoare!

După ce a dat secretarului darul cuvenit, evreul s-a retras la fel de demn precum sosise. Iar proconsulul şi-a întrebat uimit suita:

— Nu este acesta acelaşi Iosif din Arimateea, unul din preoţii sanhedrinului care l-a condamnat? Dacă Iisus avea pe ascuns nişte protectori atât de înalţi, oare de ce nu a profitat de influenţa lor la timpul potrivit? Ne-ar fi scutit de acea penibilă judecată, care nu ne onorează.

După ce Adenabar mi-a făcut semn, m-am apropiat şi l-am salutat cum se cuvine să saluţi un proconsul, spunându-mi totodată numele. A răspuns indiferent la salutul meu respectuos, dar, pentru a arăta că memoria lui este bună, a spus:

— Desigur, ştiu cine eşti. Tatăl tău a fost astronomul Manilius, dar tu eşti şi din familia celebrului Mecena[{27}]. Păcat c-ai ajuns într-o zi atât de proastă în Ierusalim! Din fericire, cutremurul de pământ nu a făcut pagube importante în oraş. Deci,

ai văzut şi tu cum a murit Iisus din Nazaret? Mult zgomot pentru nimic. Peste un an, nimeni nu-şi va mai aminti de el.

Nemaiaşteptând răspunsul meu, a spus în continuare:

— Soţia mea va fi încântată să te vadă. Nu se simte bine, dar nu mă îndoiesc că se va ridica cu plăcere din pat să cineze împreună cu noi. De altfel, nici eu nu mă simt prea bine. Vechiul reumatism nu-mi dă pace şi, după cum vezi, funcţia din Ierusalim mă obligă să alerg în sus şi-n jos pe scări abrupte.

În ciuda celor spuse, mişcările lui sunt energice şi suple. Dar există în el o nelinişte care-l împiedică să stea mai mult de-o clipă în acelaşi loc. Este un bărbat nu prea robust, cu un început de chelie pe care încearcă să-l ascundă sub părul de pe ceafă pieptănat înspre frunte, are ochi reci şi iscoditori. Ştiam că nu avusese o carieră prea strălucită şi că doar datorită soţiei reuşise să fie numit procurator. Nu este deci proconsul, ci subaltern al proconsulului din Siria. Dar bărbat antipatic nu este. Ştie să zâmbească şi se ia în râs pe sine însuşi. Eu cred că el ştie cum trebuie să se poarte ca reprezentant al Romei, dar într-o ţară atât de turbulentă nu este uşor de făcut o judecată dreaptă. De aceea, întâmplarea cu Iisus din Nazaret l-a descumpănit.

— Dacă m-aş hotărî să mă întorc acum în camerele mele, a spus el amărât, sunt sigur că imediat se va găsi un evreu să mă cheme în curte pentru cine ştie ce încurcătură legată de sărbătoarea lor de sabat. Pentru Roma este uşor de ordonat să fie respectate tradiţiile ţării colonizate, numai că acest ordin face din mine mai degrabă un slujitor al evreilor decât un guvernator.

A început să se plimbe neliniştit prin curte şi mi-a făcut semn să-l urmez. M-a întrebat:

— Ai văzut templul? Află că doar în prima curte avem voie să intrăm noi, păgânii. Mai departe de

asta, niciun bărbat netăiat împrejur nu are dreptul să pătrundă. Ca şi cum n-am trăi în imperiul roman. Nici portretul împăratului nu-l putem expune la vedere. Pentru că pedeapsa cu moartea nu-i o joacă. Cu toate acestea, din când în când, câte unui călător nebun, ros de curiozitate, îi trece prin cap să se îmbrace cu straie evreieşti pentru a vedea interiorul interzis al templului, chiar dacă acolo nu este nimic deosebit de văzut. Dacă-i prins, este lapidat fără milă. Este dreptul lor, dar te asigur că nu-i cea mai agreabilă moarte. Sper să nu-ţi treacă prin minte astfel de idei.

M-a întrebat prudent despre noutăţile din Roma şi a răsuflat vizibil uşurat când a auzit că toată iarna studiasem filosofia în Alexandria. După ce a înţeles că sunt absolut inofensiv din punct de vedere politic, s-a arătat foarte binevoitor şi, uitându-şi reumatismul, m-a condus în curtea interioară urcând apoi sprinten treptele până în impunătorul turn al fortăreţei care domina cartierul templului. Scăldat în lumina de crepuscul a soarelui, acest templu, cu numeroase curţi şi porticuri, se vădea a fi o somptuoasă creaţie arhitecturală. Mi-a arătat curţile concentrice de sfinţenie crescândă, care desemnează locul cămătarilor şi străinilor, locul femeilor, locul lui Israel, locul preoţilor, precum şi edificiul central unde se află *Sfânta sfintelor.* Acolo, doar marele preot poate pătrunde într-o anumită zi din an.

L-am întrebat dacă este adevărat ceea ce se spune mai în toate ţările lumii, şi anume că, în sanctuarul lor, evreii venerează capul din aur al măgarului sălbatic. Proconsulul m-a asigurat că toată povestea aceasta nu are nici o bază reală. Şi, pentru a-şi întări afirmaţia, a spus:

— Înăuntru nu este nimic. Doar vid. După incendiu, furios, Pompei a intrat în templu însoţit de câţiva ofiţeri şi a constatat că dincolo de valuri nu era nimic. Acesta-i adevărul.

După aceea a venit un slujitor care l-a anunţat pe proconsul că este aşteptat, aşa că am coborât. În prima curte îl aştepta un emisar al marelui preot. Era însoţit de câţiva gardieni ai templului. Cu o voce smiorcăită, el a explicat că, mai înainte de începerea sabatului, leşurile răstigniţilor trebuie date jos de pe cruce. Condescendent, Ponţiu Pilat i-a spus că, din partea lui, n-are decât să dea jos tot ceea ce are de dat jos. Apoi, pentru a respecta obiceiul, s-au contrazis între ei dacă este treaba evreilor sau a romanilor să coboare cadavrele de pe cruce, deşi era evident că trimisul marelui preot se pregătise să o facă, pentru că de aceea plecase cu gardienii templului după el. Misiunea gardienilor era să care leşurile până la locul unde se aruncau şi se ardeau gunoaiele.

După ce au încetat controversa care făcea parte din protocol, proconsulul i-a atras atenţia să nu se atingă de trupul lui Iisus, chiar dacă încă nu fusese coborât de pe cruce, pentru că acordase deja unei alte persoane acceptul să-l îngroape. Această noutate nu a plăcut deloc mesagerului marelui preot. Neputând totuşi să se angajeze într-o dispută care depăşea obiectul misiunii sale, a încercat să afle cine este cel care ceruse trupul lui Iisus şi care sunt motivele acestei atitudini. Dar, plictisit de reproşurile lui indirecte, Ponţiu Pilat l-a întrerupt brusc cu vorbele:

— Ceea ce a fost spus, a fost spus! şi s-a întors cu spatele la emisar, dându-i de înţeles că întrevederea se sfârşise. Nevoit să se resemneze, evreul s-a retras împreună cu însoţitorii lui.

I-am spus procuratorului:

— Chiar şi mort, regele evreilor îţi dă bătaie de cap!

— Tu ai spus-o, mi-a răspuns Ponţiu Pilat. Cred că am destulă experienţă pentru a nu-mi sparge capul cu zădărnicii, dar această condamnare nedreaptă mă tulbură mai mult decât m-aş fi putut aştepta. Astăzi, în zorii zilei, el însuşi, Iisus, mi-a

mărturisit că este regele evreilor, dar a precizat că împărăţia sa nu este în această lume. Eu am înţeles că acest om nu reprezenta un pericol politic, de aceea nu am vrut să-l condamn, dar evreii m-au constrâns să o fac.

Şi-a lovit palma mâinii stângi cu pumnul şi a spus mâniat:

— Am fost victima conspiraţiei născute din agitaţia şi furia evreilor. Ei l-au prins în puterea nopţii, au convocat preoţii sanhedrinului şi l-au judecat. Pentru vina de a-l fi insultat pe Dumnezeu, puteau să-l omoare cu pietre, chiar dacă nu au dreptul să omoare. Nu ar fi fost pentru prima dată când cineva este lapidat fără judecată, iar după aceea ar fi putut spune liniştiţi că gardienii templului nu s-au putut opune incontrolabilei furii a mulţimii dezlănţuite. Numai că, de data aceasta, neavând destul curaj să antreneze mulţimea, i-au amestecat pe romani în treburile lor spurcate.

L-am trimis unui principe din Galileea, să-l judece el, fiindcă Iisus din Nazaret în Galileea a crescut şi tot acolo a început să-şi răspândească doctrina. Dar acea vulpe vicleană de Irod Antipa s-a mulţumit doar să-şi bată joc de el şi să-l trimită înapoi la mine ca să-l judec eu şi păcatul de moarte pe grumazul meu să atârne.

— Dar Iisus? am îndrăznit să întreb eu. Ce a vrut să spună când a afirmat că împărăţia lui nu este în această lume? Deşi nu sunt superstiţios, nu pot ignora nici că Cerul s-a întunecat îndurător – ca nimeni să nu-i vadă pe de-a-ntregul suferinţa, nici că Pământul s-a cutremurat la moartea lui.

Proconsulul mi-a aruncat o privire mânioasă şi a spus sec:

— Nu era nevoie să aud şi din gura unui străin vorbele pe care soţia mea le tot repetă de azi dimineaţă. Iar pe sutaşul Adenabar am să-l pun la arest dacă-l mai aud spunând că Iisus a fost fiul lui

Dumnezeu. Această superstiţie siriană este insuportabilă. Aminteşte-ţi, Marcus, că eşti roman!

M-am felicitat pe mine însumi că în acel moment de sinceritate, când, din turnul fortului, privisem împreună cu Ponţiu Pilat templul evreilor, nu i-am vorbit despre cărţile profeţilor care mă împinseseră spre Ierusalim. Mânia lui m-a îndârjit şi mai mult în hotărârea de a cerceta şi de a înţelege toată această istorie. Pentru că nu este în obiceiul unui procurator roman să fie tulburat de moartea unui evreu răstignit pe cruce. Şi acest lucru îmi întăreşte convingerea că regele evreilor trebuie să fi fost un om excepţional.

După ce m-a invitat la cină, Ponţiu Pilat a urcat abătut scările care duceau spre camerele sale. M-am întors în salonul ofiţerilor, unde vinul curgea în valuri. Mi se spusese în Alexandria că vinul din Iudeea este foarte bun. Într-adevăr, este un vin răcoritor şi nu prea dulce, iar când îl amesteci cu apă nu-şi pierde savoarea.

Am discutat cu ofiţerii şi toţi au spus că Ponţiu Pilat îl condamnase pe regele evreilor la răstignire împotriva voinţei sale. Să nu fi fost constrâns de evrei, niciodată nu ar fi acceptat el o astfel de nedreptate. Este adevărat – au spus ei – că Iisus fusese biciuit şi batjocorit de soldaţi în curtea fortului, dar acest lucru se întâmplase doar pentru a se păstra obiceiurile legiunii şi a se distra puţin soldaţii. După aceea, ei ar fi vrut să-i dea drumul să plece. Toţi cei cu care am discutat mi-au lăsat impresia că se simt vinovaţi şi că au nevoie – pentru liniştea lor – să se disculpe, aruncând vina pe evrei. Cutremurul de pământ le lăsase o impresie puternică şi, sub influenţa vinului, câţiva au povestit istoriile auzite de la evrei despre miracolele făptuite de Iisus. Vindecase bolnavi, alungase demoni, şi chiar – cu puţin timp mai înainte de a fi fost prins – înviase un bărbat din împrejurimile Ierusalimului, mort şi pus deja de multe zile în mormânt.

Această ultimă povestire mi s-a părut a fi o foarte bună dovadă despre cât de repede se răspândesc zvonurile după ce se întâmplă ceva ieşit din comun. Mi-a fost greu să-mi ascund zâmbetul când i-am văzut pe acei bărbaţi relativ instruiţi ascultând cu gura căscată istorii neverosimile. Unul dintre ei pretindea că ştie chiar şi numele celui deşteptat din moarte. Cu cel mai serios aer din lume, el a afirmat că această surprinzătoare înviere, despre care s-a aflat repede în tot Ierusalimul, i-ar fi iritat cumplit pe preoţii templului. De aceea au hotărât ei să-l ucidă pe făcătorul unui astfel de miracol.

Pentru a ilustra excesiva intoleranţă a evreilor, un oarecare comandant al unei unităţi de cămile cantonată undeva la hotarele deşertului şi transferată în Ierusalim pentru Paşte a povestit că, în urmă cu un an sau poate doi, regele Irod al Galileii dăduse morţii un profet venit din deşert. Mulţimea era atrasă de vorbele acelui profet care îi boteza pe oameni cu apă din Iordan pentru a le înlesni calea spre împărăţia care, spunea el, urma să vină. Comandantul îl văzuse cu ochii lui pe acel bărbat ce purta pe el o piele de cămilă şi nu mânca niciodată carne.

Mi s-a mai povestit că pe malul Mării Moarte, în mijlocul deşertului, într-un loc unde nu este uşor de ajuns, se stabilise o comunitate evreiască alcătuită din câteva sute de bărbaţi care studiau scripturile şi aşteptau împărăţia anunţată de profeţi. Acei bărbaţi austeri, organizaţi după o ierarhie bazată pe diferitele lor grade dă iniţiere, folosesc un calendar diferit de cel al cărturarilor evrei.

Când s-a lăsat întunericul şi au fost aprinse lămpile, m-am ridicat să plec la cină, ocazie tocmai bună pentru ofiţeri să glumească puţin pe seama mea. Dar totodată, având ei nu ştiu din ce cauză încredere în mine, mi-au destăinuit că, în ciuda interdicţiei, reuşiseră să introducă în fort

două dansatoare şi un grup de instrumentişti din Siria. Aşa că, după ce proconsulul se va duce la culcare, mi-au spus că sunt bine-venit, ca să împart cu ei acea bucurie. În mod vădit, aveau nevoie de o oarecare recompensă după acel Paşte al evreilor care le dăduse romanilor destulă bătaie de cap.

Covoarele scumpe, draperiile care acopereau pereţii şi pernele cu învelitori din stofe fine, îngrămădite pe triclinii, încercau să disimuleze austeritatea apartamentului guvernatorului, aflat în turnul fortăreţei. Mâncarea a fost servită în splendide vase siriene. Vinul s-a băut chiar din cupe de sticlă! Fusese invitat şi comandantul garnizoanei, un bărbat liniştit, ca să nu spun mut. Nu mă îndoiesc că era un bun strateg, dar prezenţa Claudiei Procula şi a doamnei care o însoţea îl intimida atât de mult, că nici nu putea să deschidă gura. În afară de noi doi, mai fuseseră invitaţi Adenabar şi secretarul proconsulului. Parfumul pe care-l răspândeau în jurul lor cele două femei rivaliza cu uleiul bine mirositor ce ardea în lămpi.

Am fost bucuros să o revăd pe Claudia Procula, chiar dacă, sincer să fiu, nu aş fi recunoscut-o de aş fi întâlnit-o întâmplător pe stradă. Era extrem de palidă şi apatică, iar pentru a ascunde cele câteva fire albe care începuseră să apară, îşi vopsise părul în roşu. Doar ochii îi erau neschimbaţi şi am recunoscut în ei acea neliniştită sensibilitate care mă fascinase în zilele tinereţii mele, când am întâlnit-o prima dată la Roma, în casa familiei Proculus.

A întins spre mine mâinile subţiri, îngrijite, privindu-mă lung în ochi. Apoi, spre marea mea stânjeneală, şi-a înfăşurat braţele în jurul gâtului meu, strângându-se în mine, m-a sărutat pe amândoi obrajii şi, izbucnind într-un plâns năvalnic, a spus:

— Marcus, Marcus, sunt atât de fericită că ai venit să mă consolezi în această seară înspăimântătoare!

Comandantul garnizoanei şi-a întors privirea, ruşinat atât pentru amfitrionul nostru, cât şi pentru mine. Iar proconsulul, el însuşi oarecum încurcat, a spus:

— Gata, Claudia! Încearcă să te stăpâneşti! Noi ştim că suferi.

Şi-a desprins braţele de gâtul meu şi, în acea clipă, nu mi s-a părut prea frumoasă cu lacrimile ce alunecau pe fardul obrajilor ofiliţi, amestecate cu vopseaua albastră din jurul ochilor. A bătut din picior şi a spus încordată:

— Nu este vina mea dacă sunt chinuită de vise rele. Doar te-am prevenit să nu te atingi de acel bărbat sfânt!

Văzând cum îi este ofensată demnitatea, am înţeles că funcţia obţinută cu ajutorul influenţilor părinţi ai Claudiei trebuie să-l fi costat mult pe Ponţiu Pilat. Bănuiesc că, într-o astfel de situaţie, un alt bărbat i-ar fi poruncit soţiei să plece şi să se liniştească. Dar el doar i-a mângâiat neputincios umerii şi a rugat-o să se calmeze. Iar însoţitoarea, o femeie deosebit de frumoasă, a început să-i repare fardul de pe obraji.

După ce a luat căuşul din mâna sclavului, proconsulul l-a cufundat în craterul de vin amestecat cu apă, apoi a turnat în cupele preţioase de sticlă, de care – dintr-un motiv neştiut – se vedea că era mândru. Mai înainte chiar de a-l servi pe comandantul garnizoanei, mi-a întins mie prima cupă cu vin. Acesta a fost primul semn din care am înţeles că dăduse deja ordin să-mi fie cercetat sacul de drum. Lăsasem special la vedere acea scurtă scrisoare de recomandare, pe care am primit-o în momentul când am fost sfătuit să părăsesc cât pot de repede Roma. Pe recomandare este scris un nume pe care nu-l menţionez. Dar, mai mult ca oricând, înţeleg acum cât de mare este puterea acestui bărbat, chiar şi aici, în Orient. Încă o dată îţi mulţumesc, Tullia, că ai obţinut şi mi-ai dat

acest scut de apărare când m-ai forţat să plec din Roma!

După ce a sorbit din cupa cu vin, Ponţiu Pilat, a încercat să surâdă şi a spus cu glas stins că începe să înţeleagă de ce evreii nu permit femeilor să servească masa împreună cu bărbaţii. Dar Claudia Procula, care era acum calmă, m-a invitat să mă aşez alături de ea şi a început să-mi mângâie părul. Şi a spus întru apărarea ei:

— Nu-i nimic rău în asta. Dacă mă gândesc bine, aş fi putut să-ţi fiu mamă, sărman orfan care nu ai avut parte de mamă!

I-am spus:

— Pentru zei nimic nu este imposibil. Dar ar fi trebuit să naşti un băiat când încă nu aveai cinci ani.

Complimentul fusese exagerat. Între noi doi este o diferenţă de cel puţin cincisprezece ani, dar n-are importantă, fiindcă toate femeile adoră vorbele înşelătoare. A fost amuzată, m-a mustrat în joacă şi m-a acuzat de ipocrizie, după care a prevenit-o pe însoţitoarea ei să fie prudentă şi să nu se încreadă în vorbele mele, fiindcă în tinereţe fusesem cel mai abil seducător din Roma şi că încă de la paisprezece ani ştiam pe de rost toate operele lui Ovidiu. Din fericire, s-a abţinut să amintească şi de averea pe care o moştenisem.

Acest joc nu i-a displăcut proconsulului. Dimpotrivă, am simţit că ar fi făcut orice, numai să o vadă binedispusă pe Claudia. Mi-a recomandat să-mi păstrez calmul şi să nu uit că o soţie de proconsul este inviolabilă. M-a asigurat apoi că, obligată să trăiască printre evrei, Claudia Procula abandonase obiceiurile frivole ale societăţii romane, devenind o persoană serioasă. Şi este interesant că el însuşi şi-a spus proconsul, nu procurator.

Vorbind noi despre totul şi despre nimic, am început să mâncăm. Am avut destule ocazii să cinez mult mai bine, dar nu pot spune că ceva ar fi

lipsit de la masă, în ciuda obiceiurilor moderate ale proconsulului. Iar principiile de bază ale artei culinare au fost respectate, fiindcă totul a fost proaspăt şi de foarte bună calitate. A fost amuzant când proconsulul i-a alungat pe servitorii care tocmai puseseră pe masă un mare vas de argilă. După ce ei au ieşit, Ponţiu Pilat a ridicat capacul. În încăpere s-a răspândit mirosul plăcut de carne friptă şi de rozmarin, iar comandantul garnizoanei şi Adenabar nu şi-au putut reţine strigătul de uimire. Râzând, proconsulul a spus:

— Şi aceasta dovedeşte cât de puţine drepturi avem noi în ţara evreilor. Proconsulul Romei trebuie să alerge după carne de porc pe celălalt mal al Iordanului şi să o aducă pe ascuns la fortul Antonia, ca un criminal.

Aşa am aflat că pe partea răsăriteană a Mării Galileii sunt crescuţi porci pentru legiunea romană, dar că, pentru a nu-i provoca pe evrei şi a nu le da prilejul să-i urască încă şi mai mult pe romani, în Ierusalim este absolut interzisă introducerea cărnii de porc. Aşa că, străjerii de la hotare trebuie să ţină seama de această interdicţie, cât de buni prieteni ar fi ei cu romanii. De aceea carnea de porc de pe masa guvernatorului fusese adusă prin curierul diplomatic, protejat de sigiliul imperiului roman.

Profitând de momentul oportun, Adenabar, care nu vorbise deloc până atunci, a spus:

— Aceasta îmi aminteşte de singura întâmplare regretabilă, pentru care Iisus din Nazaret, regele iudeilor, ar putea fi, pe bună dreptate, învinuit. S-a petrecut în locul numit Gadar, în partea de răsărit a Iordanului. Acest Iisus nu era un bărbat superstiţios şi încălca fără teamă legile templului, chiar şi legea sabatului dacă i se ivea prilejul să o facă. Dar trebuie să fi resimţit acelaşi dezgust faţă de carnea de porc ca şi ceilalţi evrei, fiindcă acum un an, plimbându-se împreună cu discipolii lui prin împrejurimile Gadarului, a convins o turmă de o

mie de porci să se arunce de pe ţărmul înalt în mare. Toţi porcii s-au înecat, iar păgubosul proprietar al turmei a fost tare necăjit. Dar răufăcătorii au trecut hotarul şi au ajuns în Galileea. Iar de chemat la judecată, nimeni nu i-a chemat, fiindcă ei toţi erau prea săraci. Este drept că din când în când mai muncea câte unul, dar nu ar fi putut niciodată să răscumpere o astfel de pagubă. Proprietarul a trebuit să-şi accepte deci nefericirea. Nici nu cred că ar fi putut să găsească el vreun martor pentru judecată, fiindcă faima omului din Nazaret se dusese deja şi pe cealaltă parte a Iordanului, iar lumea se temea de el din cauza miracolelor făptuite.

Adenabar a povestit cu mult entuziasm această întâmplare, iar la sfârşit, ridicându-se din patul convivial, s-a aşezat pe marginea lui şi a izbucnit în râs. Abia atunci şi-a dat seama că povestirea nu amuzase pe nimeni, fiindcă trăncăniserăm noi despre nimicuri, doar ca să uităm un moment de Iisus, aşa cum se cuvine între bunii comeseni, dar nu ştiu dacă îl vom fi uitat în tot acest timp.

Descumpănit, Adenabar a încetat să mai râdă, iar Ponţiu Pilat a spus:

— Am vorbit deja destul despre acest om.

Dar Claudia Procula, pierzându-şi calmul, a început să tremure şi i-a strigat soţului ei:

— El a fost un om sfânt, un vindecător şi un făcător de minuni cum nu a mai existat până acum în lume! Dacă ai fi fost bărbat şi adevărat roman, nu l-ai fi condamnat! Zadarnic ţi-ai spălat tu mâinile cu apă în faţa mulţimii! De vinovăţie nu te vei putea curăţa niciodată! Singur ai spus că nimic rău nu ai găsit la acel om. Atunci, cine guvernează Ierusalimul? Tu sau evreii?

Faţa proconsulului s-a făcut galbenă. Puţin a lipsit să arunce cupa din mână de furie, dar în ultima clipă şi-a dat seama că distrugerea unui atât de scump obiect tot nu ar fi putut repara nimic. A încercat să-şi păstreze calmul, ne-a cercetat pe toţi

din privire şi probabil s-a simţit mai uşurat pentru că niciunul dintre servitori nu era de faţă.

— Eu cred doar în ceea ce văd cu ochii mei, a spus el străduindu-se să pară liniştit. El nu a înfăptuit niciun miracol când a fost adus înaintea mea. Nici în faţa lui Irod, deşi acesta îi poruncise să-şi dovedească puterea. Toată povestea aceasta a lui Iisus din Nazaret a fost schimbată într-o afacere politică şi eu nu am putut face nimic altceva decât să-l condamn. Iar din punct de vedere juridic, nu eu l-am condamnat la moarte. Le-am permis doar evreilor să facă ce vor dori. Politica este politică şi deciziile politice sunt mai degrabă roadele oportunităţii decât ale judecăţii drepte. Este bine să-i laşi pe evrei în legea lor când sunt afaceri neimportante, pentru a nu le zgândări orgoliul naţional. Dar când este vorba despre afaceri de mare importanţă, puterea este în mâinile mele.

— Aşa crezi tu? l-a întrebat Claudia Procula insidios. Atunci, cum se face că ai renunţat la apeductul Ierusalimului? Nu fusese marea ta idee, de care erai atât de mândru? Oare nu urma să fie acest apeduct cel mai mare monument ridicat în timpul mandatului tău de guvernare? Arată-mi-l! Pentru că planurile şi calculele diferenţelor de nivel au fost totuşi întocmite.

— Nu am putut abuza de puterea mea pentru a fura aur din trezoreria templului, i-a răspuns Ponţiu Pilat încercând să se apere. Dacă evreii nu-şi cunosc interesul, lor să le fie ruşine, nu mie!

— Domnul meu! a continuat ironic Claudia. În toţi aceşti ani, nu ai făcut nimic altceva decât să te înclini în faţa dorinţelor evreilor, fie ele de mică sau de mare importanţă. Cel puţin de data aceasta nu poţi spune că nu ai avut posibilitatea să-ţi dovedeşti vigoarea, şi încă pentru o cauză dreaptă. Oare de ce nu ai avut încredere în vorbele mele? Doar ţi-am spus să nu te atingi de acel bărbat nevinovat.

Vrând probabil să salveze situaţia, Adenabar a spus în glumă:

— Numai din cauza femeilor Ierusalimului şi a încăpăţânării lor proverbiale s-a renunţat la apeduct. Fiindcă singura lor distracţie este mersul la fântână, unde pot trăncăni în voie. Cu cât drumul este mai lung şi mai anevoios, cu atât mai mare este bucuria celei care ajunge la fântână.

— Nu sunt femeile din Ierusalim chiar atât de proaste cum credeţi voi, a spus Claudia Procula. Totul s-a întâmplat prea repede, pe neaşteptate, în afara legii. Este surprinzător până şi faptul că unul dintre discipolii lui l-a vândut. Dacă cel puţin ai fi avut tu curajul să amâni judecata până după Paşte, poate că totul ar fi fost altfel. Pentru că oamenii simpli au fost şi sunt de partea lui şi tot de partea lui sunt încă mulţi alţii, oameni care singuri îşi spun *cei blânzi* şi aşteaptă împărăţia anunţată. Simt mai mulţi decât îţi imaginezi tu. Un oarecare preot al sanhedrinului a venit deja să-ţi ceară acceptul pentru a-l înmormânta pe Iisus în livada sa, nu-i aşa? Ştiu destule lucruri pe care tu nu le ştii. Ştiu chiar şi lucruri pe care discipolii lui simpli le ignoră. Dar acum este prea târziu. Fiindcă tu l-ai ucis!

Ridicându-şi amândouă braţele spre cer, Ponţiu Pilat a cerut ajutor zeilor Romei şi chiar şi geniului protector al împăratului, după care a strigat:

— Dacă nu l-aş fi dat evreilor să-l răstignească, ei m-ar fi denunţat la Roma şi ar fi spus că nu sunt prietenul împăratului. Oare nu ţi-am interzis, Claudia, să le mai întâlneşti pe acele femei exaltate? Obsesiile lor nu fac altceva decât să-ţi sporească neliniştea şi oboseala.

Cercetându-ne apoi din privire pe fiecare, Ponţiu Pilat a întrebat:

— Dar voi, bărbaţi ai Romei, ce aţi fi făcut dacă aţi fi fost în locul meu? V-aţi fi pus în pericol poziţia de guvernator şi cariera doar pentru un

evreu care creează discordie între cei de aceeaşi credinţă cu el?

Comandantul garnizoanei, care nu rostise nici o vorbă până atunci, a deschis în sfârşit gura şi a spus:

— Un evreu nu este decât un evreu şi fiecare evreu este un spion. Flagelarea, trecerea printre lănci şi răstignirea pe cruce, aceasta este politica justă pentru a-i linişti!

Adenabar a spus:

— Pământul s-a cutremurat la moartea lui. S-ar părea că, într-adevăr, a fost fiul lui Dumnezeu. Tu nu ai avut de ales, a trebuit să le faci pe plac evreilor. Dar cine a murit nu se mai întoarce.

Iar eu am spus:

— Aş vrea să ştiu mai multe despre împărăţia sa.

Cu ochii măriţi ne-a privit Claudia Procula şi a întrebat:

— Dar dacă el se va întoarce? Ce veţi face atunci?

A întrebat cu atâta patimă, că am fost străbătut de un fior şi am simţit cum mi se ridică părul de pe cap. Şi am făcut un efort pentru a-mi aminti că l-am văzut cu ochii mei pe regele iudeilor când a murit pe cruce.

Ponţiu Pilat a privit-o compătimitor pe Claudia, a scuturat din cap şi a spus domol, ca şi cum s-ar fi adresat cuiva cu mintea rătăcită:

— Din partea mea, n-are decât să se întoarcă. Dar vom vedea atunci, draga mea, ce este de făcut.

Apoi a intrat discret un servitor şi l-a chemat pe secretar. Ponţiu Pilat a suspinat uşor şi a spus:

— Peste câteva clipe vom auzi veşti noi. Hai să nu mai vorbim despre acea întâmplare tristă!

Am terminat de mâncat într-o atmosferă descurajantă şi încordată. Vasele au fost strânse, s-a băut vin, iar eu, pentru a le înveseli puţin pe femei, am fredonat câteva melodii auzite în tavernele din Alexandria. După care, cu o voce

agreabilă şi exersată, Adenabar a cântat un cuplet obscen, compus de soldaţii celei de-a douăsprezecea legiuni romane. Când secretarul s-a întors, Ponţiu Pilat, vrând să arate că are încredere în noi, i-a spus să nu se sfiască de noi şi să prezinte noutăţile aflate. Era clar că proconsulul plătea informatori evrei care-i dădeau raportul la orice oră, fie chiar şi noaptea. Secretarul procuratorului a expus metodic ştirile, una după alta:

— Când pământul s-a cutremurat, catapeteasma templului s-a sfâşiat în două de sus până jos. Acel bărbat care l-a vândut pe Iisus din Nazaret s-a întors la templu şi a azvârlit în faţa preoţilor cei treizeci de arginţi pe care îi primise ca răsplată a trădării. Marele preot al templului este nemaipomenit de indignat şi furios pe doi preoţi ai sanhedrinului, Iosif şi Nicodim, care împreună au coborât de pe cruce trupul neînsufleţit al lui Iisus şi l-au îngropat în apropierea locului unde fusese răstignit, într-un mormânt săpat în piatră, în care nimeni, niciodată, nu mai fusese pus. Pe lângă giulgiul de în, Nicodim a cumpărat o sută de livre de smirnă şi aloe pentru îmbălsămarea defunctului. Dar oraşul s-a liniştit şi în fiecare casă se sărbătoreşte ajunul Paştelui. Adepţii lui Iisus s-au risipit ca cenuşa răscolită de vânt, iar sfatul templului a reuşit să-i calmeze pe cei nemulţumiţi cu o frază bine ticluită ce umblă din gură-n gură: „Mai bine unul să moară, decât tot poporul să piară“. Toată lumea vorbeşte doar în şoaptă despre Iisus. S-ar putea spune că respectul superstiţios, pe care îl avea pentru el mulţimea, a scăzut după ce oamenii au văzut că nu a făcut niciun miracol şi a pierit de o moarte umilitoare.

După ce a aruncat o privire spre noi, a tuşit stânjenit, a încercat să râdă, apoi a continuat:

— Ar mai fi un lucru despre care n-aş fi preferat să vorbesc dacă n-ar fi venit de la două surse diferite. Iisus a ameninţat că va învia în cea de-a treia zi după moarte. Nu am putut afla cine a

răspândit acest zvon, dar se pare că marele preot este foarte îngrijorat şi caută un mijloc pentru a împiedica producerea unui asemenea miracol.

— Nu v-am spus eu? a strigat cu glas triumfător Claudia Procula.

— Asta nu înseamnă că marele preot al templului crede că Iisus ar putea învia din moarte, s-a corectat repede secretarul proconsulului. Lui îi este teamă că discipolii lui Iisus vor fura trupul din mormânt şi îi vor amăgi pe oamenii simpli. De aceea preoţii templului au fost supăraţi când au înţeles că nu-i pot arde trupul împreună cu trupurile celor doi tâlhari morţi pe cruce.

După ce a ascultat toate acestea, Ponţiu Pilat a spus amărât:

— La aşa ceva nu m-am aşteptat. Din cauza acestui om, nici noaptea nu am pace.

A fost atât de tulburat de această poveste naivă, că ne-a chemat deoparte pe mine şi pe Adenabar, pentru a-l asigura încă o dată de moartea lui Iisus. Noi îl văzusem cu ochii noştri când a murit şi-l văzusem de asemenea pe soldatul care-i străpunsese inima cu suliţa când trupul lui Iisus nu mai avea viaţă. Amândoi am jurat că acel bărbat numit Iisus a murit atârnat pe cruce.

Am avut o noapte neliniştită, pentru că băusem vin, dar mai ales din cauza evenimentelor tulburătoare ale zilei. Cu toate că eram obosit, am dormit prost şi am avut vise rele. Somnul mi-a fost deseori întrerupt de refrenele repetate la nesfârşit de ofiţerii beţi, fiindcă salonul lor nu era departe de camera mea. Iar la sfârşit, în zorii zilei, au răsunat trâmbiţele şi melodia lor răguşită a fost purtată pe deasupra oraşului. Tot ce văzusem şi auzisem în ziua dinainte a revenit în gândurile mele. Regele evreilor şi împărăţia lui mi-au răscolit din nou inima.

Pentru a-mi limpezi gândurile şi a nu uita nimic din ceea ce văzusem cu ochii mei, am început să scriu. Am scris până când a apărut Adenabar care

avea ochii umflaţi şi capul încă greu de vin. El mi-a propus să cobor în curte, dacă vreau să văd ceva amuzant. În prima curte a fortului aşteptau câţiva mesageri trimişi de sanhedrin şi de marele preot, în ciuda faptului că era zi de sabat, şi încă marele sabat. Ponţiu Pilat îi lăsase să aştepte puţin, iar după ce, într-un sfârşit, s-a hotărât să coboare, le reproşase vehement că în ultima vreme nu făcuseră altceva decât să tulbure pacea tuturor.

Dar ei erau foarte agitaţi şi spuneau că ultima înşelătorie ar putea fi încă şi mai rea decât prima, fiindcă, fără îndoială, fanaticii adepţi ai lui Iisus îi vor fura trupul din mormânt, pretinzând apoi că, respectându-şi făgăduiala, nazarineanul înviase în cea de-a treia zi după moarte. De aceea se tânguiau şi-l implorau pe guvernator să trimită soldaţi romani care să păzească mormântul, fiindcă în oamenii lor nu puteau avea încredere. Şi-i mai cereau să pună sigiliul de proconsul pe mormântul lui Iisus, ca să nu se încumete niciun evreu să-l forţeze.

Dar Pilat, bătându-şi joc de ei şi numindu-i babe proaste, le-a spus:

— S-ar părea că vouă vă este încă şi mai teamă de el acum decât când era viu.

S-au tânguit ei şi i-au promis că după sabat îi vor trimite daruri preţioase, explicându-i că legea le interzisese să o facă în ziua de sabat. Până la urmă, Ponţiu Pilat le-a făcut pe voie şi a dat ordin ca doi soldaţi să facă de gardă în faţa mormântului.

Aceştia urmau să meargă acolo însoţiţi de scribul secretar al legiunii care să pecetluiască mormântul. Nu cu sigiliul proconsulului cum ceruseră evreii, ci cu sigiliul celei de-a douăsprezecea legiuni romane. Dar el ştia că noaptea, dincolo de zidurile fortului, doi soldaţi nu pot fi în siguranţă. De aceea, garda urma să fie întărită cu patru sau cu opt oameni, după cum va hotărî comandantul gărzii.

Gândind că o plimbare îmi va face bine, l-am însoţit pe scrib până la mormânt. Pe locul supliciului, cele trei cruci însângerate încă mai erau înspăimântătoare, chiar dacă bârnele orizontale fuseseră desprinse odată cu coborârea de pe cruce a leşurilor celor răstigniţi. Nu prea departe de acel loc, într-o grădină frumoasă, am dat de mormântul tăiat în stâncă, a cărui gură era acoperită cu o imensă piatră de moară. Doar doi bărbaţi zdraveni ar fi putut să o dea la o parte. Fiindcă soarele dogorea deja, scribul a hotărât să deschidă mormântul. Gardienii templului, care fuseseră tot timpul de pază, l-au asigurat că, după ce trădătorii sanhedrinului, Iosif şi Nicodim, ajutaţi de slujitorii lor, acoperiseră gura mormântului, nimeni nu se mai atinsese de piatra de deasupra.

Când scribul a pecetluit gura mormântului cu sigiliul legiunii, am simţit un miros puternic de smirnă, care mi s-a părut că vine din interior. Dar poate că m-am înşelat. Tot atât de bine ar fi putut fi vorba de florile acelei grădini, care-şi răspândeau în jur parfumul. Cu vorbe grosolane, cei doi soldaţi şi-au spus pe şleau părerea despre misiunea lor, dar se vedea că sunt mulţumiţi, fiindcă la căderea serii alţii erau cei care urmau să păzească mormântul.

M-am întors în fortul Antonia şi am scris până noaptea târziu pentru a mă elibera de gândurile triste. Dar nu am fost mai uşurat, Tullia, fiindcă nu te-am mai simţit aproape ca altădată.

Pentru mine, istoria regelui iudeilor nu s-a terminat. Vreau să ştiu mai multe despre împărăţia sa. Mi-am făcut deja un plan şi doresc să-i cunosc discipolii, pentru a auzi din gura lor învăţătura pe care el le-a transmis-o.

Epistola a treia

Marcus Mezentius Manilianus, pentru Tullia.

Am scris numele noastre pe această foaie de papirus, dar uitându-mă la numele meu, m-am întrebat uimit: „L-am scris eu sau l-a scris străinul care locuieşte în mine?“ Nu mai sunt cel de altădată, Tullia, iar în aceste zile, cele mai lungi din viaţa mea, am ajuns să mă întreb dacă nu cumva taumaturgii din Iudeea mi-au făcut vrăji. Dacă toate întâmplările pe care ţi le-am povestit sunt reale – iar eu, cel care am fost de faţă, le-am confirmat cu scepticism autenticitatea – înseamnă că o forţă necunoscută m-a condus acolo, ca să aduc mărturie pentru ceva care nu s-a mai întâmplat până acum. Iar dacă gândesc aşa, trebuie să admit că şi legendele, ale căror simboluri au fost dezvăluite de filosofi şi de cinici[28], sunt adevărate.

Nu ştiu dacă voi avea vreodată curajul să-ţi trimit această scrisoare. Nici pe cele de mai înainte nu le-am trimis încă. Poate că este mai bine. Dacă le-ai citi, ai putea gândi că sărmanului Marcus i s-a tulburat mintea. Sunt sceptic, Tullia, dar nu am vedenii. Am cântărit cu atenţie lucrurile, încercând să găsesc acel ceva pe care nu-l înţeleg, dar care s-ar părea că este mai important decât virtutea şi plăcerile senzuale. Trebuie să recunosc că, în tinereţe, toate lucrurile le-am făcut în exces. Niciodată nu am fost în stare să găsesc un echilibru între renunţare şi plăcere. Am vegheat în exces, am postit în exces, mi-am vlăguit trupul în exerciţii fizice la şcoala din Rodos. Chiar şi dragostea pentru tine a fost excesivă şi devorantă.

În pofida tuturor acestor aparenţe, în profunzimile fiinţei mele există ceva rece şi treaz, care mă împiedică să mă autodistrug. Să nu fi existat veghetorul cu sânge rece din mine, poate că

niciodată nu aş fi plecat din Roma, pentru că mai degrabă preferam să-mi pierd averea sau viaţa decât să te pierd pe tine. Scriu aceste rânduri cu vigilenţă sporită, pentru că nu vreau să amestec cele văzute de mine însumi cu mărturiile auzite de la alţii.

Poate că nu-ţi voi trimite niciodată această scrisoare, dar vreau să înţeleg limpede tot ceea ce s-a întâmplat. De aceea, voi povesti chiar şi cele mai neînsemnate lucruri. De fapt, încă nu pot deosebi ce este important de ce nu este. Cred doar că sunt martorul venirii în lume a unui nou Dumnezeu. Acest lucru ar putea părea absurd pentru cei care nu au trăit o atare experienţă. Dar, dacă este aşa, ceea ce pare astăzi lipsit de sens, poate că mâine va avea importanţă, iar vorbele de prisos de acum îmi vor fi iertate. Dacă totul este adevărat, lumea se va schimba; sau poate că s-a schimbat deja şi suntem în pragul unei ere noi.

Veghetorul din mine mă împiedică să cred în ceea ce doresc să cred. Dar nu sunt sigur dacă mi-am dorit vreodată aceste lucruri incomprehensibile. Nici nu cred că aş fi putut să le construiesc singur. Imaginaţia mea s-a mărginit întotdeauna doar la o împărăţie terestră.

Nu mă las condus de vanitate şi nu vreau să înşel pe nimeni cu istorii false. Dar cum de mi-a fost dat să trăiesc o asemenea experienţă? Fiindcă ştiu prea bine că eu, Marcus, nu sunt o persoană importantă. Neputând totuşi face abstracţie de ceea am văzut cu ochii mei, trebuie să povestesc.

Noaptea târziu, după ce am terminat de scris, am avut degetele amorţite şi nu am putut adormi imediat. Apoi am adormit profund, dar odihna mi-a fost scurtă, fiindcă înainte de revărsatul zorilor am fost trezit de un nou cutremur de pământ, de data aceasta mai lung şi mai înspăimântător decât primul. Toată lumea din fortul Antonia s-a deşteptat în zgomotul vaselor de argilă sparte şi al scuturilor căzute din suporturile de pe pereţi. Sub

picioare, dalele de piatră s-au clătinat atât de puternic, încât mi-am pierdut echilibrul şi am căzut. Străjerii au sunat alarma. Nu pot avea decât admiraţie pentru disciplina de care au dat dovadă soldaţii romani, în ciuda întunericului, niciunul nu a ieşit în curte neînarmat, deşi nu mă îndoiesc că pe fiecare îl bătuse gândul să fugă în afara fortului, că să nu moară sub ziduri năruite.

Încă era întuneric, de aceea au fost aprinse torţele. După ce momentele de confuzie şi de panică au fost depăşite, s-a văzut că în câteva locuri zidurile erau crăpate. Dar nu a fost nici o victimă. Doar câţiva s-au ales cu scrântituri, cucuie şi răni uşoare, nu din cauza cutremurului, ci a grabei cu care au alergat afară. Comandantul garnizoanei a trimis repede patrule în tot oraşul pentru a cunoaşte amploarea stricăciunilor cauzate de seism şi a ordonat stingătorilor de incendiu să se pregătească, ştiut fiind că un cutremur de pământ este urmat de incendii care produc mai multe pagube decât cutremurul însuşi.

Proconsulul, deşteptat în grabă din somn ca şi ceilalţi, apucase să-şi pună doar o mantie pe umeri. În picioarele goale, el a stat tot timpul în capul scărilor, dar nu a dat ordine, urmărindu-l doar pe comandantul garnizoanei care răcnea la soldaţi. Cocoşii din oraş au cântat pe întrecute şi, cum nu au mai fost alte zguduituri ale pământului, s-a considerat inoportună trimiterea preventivă a femeilor în afara zidurilor fortăreţei. Se înţelege că după cutremur nimeni nu a mai vrut să se întoarcă în patul său pentru a-şi continua somnul. Apoi a început să se lumineze. Când stelele s-au stins de pe cer, din templu au răsunat din nou trâmbiţele, vestind continuarea sărbătorii de Paşte, ca şi cum nimic deosebit nu se întâmplase.

Soldaţii s-au împrăştiat să-şi vadă de treburile zilnice, dar de mâncare li s-a dat doar hrană rece. Ca să nu se pornească vreun incendiu, comandantul garnizoanei ordonase să nu fie

aprinse focurile pentru pregătirea mâncării. Patrulele au revenit una după alta şi au raportat că în oraş este o stare generală de panică. Mulţi oameni se refugiaseră în câmp deschis, în afara zidurilor cetăţii, deşi pagube importante nu erau, ci doar câţiva pereţi năruiţi. Aparent, cutremurul de pământ fusese local, manifestându-se violent doar în zona fortăreţei şi a templului.

După schimbarea gărzii, prima cohortă şi-a început – cu o mică întârziere – marşul pe străzile oraşului, până la circ, pentru exerciţii. Acest costisitor şi impunător edificiu nu mai oferise de mulţi ani spectacolul vreunei lupte cu gladiatori sau animale sălbatice. Pista circului devenise între timp teren de manevre pentru soldaţii legiunii romane. Călcând printre cioburile vaselor de argilă sparte, m-am întors în camera mea. Apoi m-am spălat şi m-am îmbrăcat cum se cuvine. Încă îmi mai aranjam ţinuta când a venit un servitor şi m-a anunţat că proconsulul mă aşteaptă. Pentru hotărârile pe care urma să le ia în acea zi, Ponţiu Pilat dăduse poruncă să-i fie aşezat jilţul pe terasa din capul scărilor. Gândise probabil că este mai înţelept să rămână afară, deşi nici o trăsătură a chipului nu lăsa să se vadă că i-ar fi fost teamă de un nou cutremur.

La Ponţiu Pilat erau: comandantul garnizoanei, scribul secretar al legiunii, Adenabar şi doi legionari care-şi agitau continuu braţele, după cum obişnuiesc toţi sirienii când nu le ajung cuvintele, completându-şi astfel explicaţiile şi protestele, dar vizibil încurcaţi, pentru că, în acelaşi timp, încercau să-şi păstreze poziţia de drepţi, impusă de prezenţa superiorilor. Proconsulul mi-a spus iritat:

— Din cauza cutremurului, până şi gărzile s-au schimbat astăzi târziu. Aceşti doi imbecili au fost trimişi să înlocuiască garda de noapte de la blestematul acela de mormânt. Şase bărbaţi au fost acolo astă-noapte. Misiunea lor era clară: „Doi veghează, ceilalţi doi se odihnesc“. Dar aceştia vin

să-mi spună că pecetea legiunii a fost ruptă, piatra de la gura mormântului a fost dată de-o parte şi străjerii de astă-noapte au dispărut.

Apoi, întorcându-se spre sirieni, i-a întrebat:

— Leşul celui mort era în mormânt?

Cei doi bărbaţi simpli au răspuns într-un glas:

— Noi nu am intrat în mormânt. Nu ni s-a dat ordin să mergem înăuntru.

— De ce nu a rămas unul dintre voi de pază? a întrebat proconsulul. Era de-ajuns un singur om să mă informeze. Acum oricine poate să intre acolo.

Ei au răspuns sincer:

— Niciunul din noi nu a avut curajul să rămână singur în acel loc.

Comandantul garnizoanei s-a simţit dator să le ia partea şi a spus binevoitor:

— În afara fortului, soldaţii au ordin să umble câte doi.

Dar cei doi sirieni nu aveau nicicum aerul unor oameni cărora să le fie teamă de moarte. S-ar fi putut spune că mai degrabă le era teamă de mormântul pe care trebuia să-l păzească, iar dispariţia soldaţilor din garda de noapte le provocase o stare de spaimă superstiţioasă. Aşa gândise probabil şi proconsulul, de aceea le-a spus indignat:

— Nu s-a întâmplat nimic supranatural. Piatra de la gura mormântului a fost deplasată de cutremurul de pământ, iar acei sirieni superstiţioşi din straja de noapte, temându-se probabil şi de umbra lor, au părăsit postul de gardă. Să fie căutaţi dezertorii! Cea mai cumplită pedeapsă îi aşteaptă.

Întorcându-se din nou spre mine, a spus:

— Onoarea legiunii romane este în joc. Eu nu mai pot avea încredere în cei care au un anume interes în această afacere şi m-am săturat de explicaţii idioate. Am nevoie de un martor imparţial. Marcus, tu eşti un bărbat raţional şi cunoşti legile Romei. Ia-l pe Adenabar, ia-i şi pe aceştia doi, n-ai decât să iei şi o cohortă care să

înconjoare mormântul că să-i împiedice pe bravii mei soldaţi din gardă să fugă. În orice caz, vezi ce s-a întâmplat acolo şi vino după aceea să-mi povesteşti!

Confuz, comandantul garnizoanei a chemat îndată trompetistul să sune adunarea. Dar proconsulul şi-a lovit palma cu pumnul şi a strigat încă şi mai mâniat decât până atunci:

— Dar voi toţi aţi înnebunit! Nu este nevoie de o cohortă! Câţiva oameni de încredere sunt de ajuns. Ar fi o nebunie să atragem atenţia celor care şi aşa detestă legiunea romană, dând importanţă unei întâmplări de care ar trebui să ne fie mai degrabă ruşine. Haideţi odată, puneţi-vă în mişcare!

Într-o clipă, Adenabar a găsit zece soldaţi, pe care i-a aliniat şi le-a poruncit să alerge în cadenţă până la mormânt. Dar proconsulul a strigat:

— Dacă voi vreţi să treziţi interesul întregului oraş, alergaţi în cadenţă!

Chiar dacă drumul nu era prea lung, pentru mine ar fi fost o adevărată pedeapsă să alerg cot la cot cu soldaţii legiunii. Am răsuflat uşurat şi am plecat deci în pas de voie.

Cei care după cutremur se refugiaseră în afara zidurilor cetăţii se întorceau în oraş. Nu aveau ei vreme nici pentru propriile nevoi şi s-au făcut că nu ne văd. De data aceasta, niciun evreu nu a scuipat sau blestemat, după cum am înţeles că aveau obiceiul să facă întotdeauna când vedeau soldaţi pe stradă.

Deşi grădina ascundea parţial mormântul, încă de departe am văzut doi evrei care ieşeau afară din gura lui deschisă. Fără îndoială, erau adepţi ai lui Iisus, pentru că pe unul din ei l-am recunoscut. Era acel tânăr frumos care, pe dealul supliciului, fusese alături de femeile ce plângeau. Celălalt era un bărbat voinic, bărbos şi cu faţa rotundă. Când ne-au văzut, au luat-o la goană şi, ignorând strigătele

noastre, au dispărut nu se ştie unde, fiindcă grădina avea destule gropi şi ridicături.

— Am fi putut să-i prindem, că doar îi aveam în mână, a spus Adenabar. Dar nu pentru asta am fost noi trimişi aici.

A fost înţelept şi nu i-a pus pe soldaţi să-şi risipească inutil puterile, fiindcă ştia că ei nu ar fi reuşit să-i prindă. Fugarii cunoşteau prea bine grădinile, tufişurile şi grotele unde să se ascundă.

Dar îi văzusem prea bine pentru a ne da seama că nu luaseră nimic din mormânt.

Am ajuns în faţa mormântului. După ce probabil căzuse şi se rostogolise, piatra de la gura mormântului se izbise de o stâncă şi se sfărâmase. Marginea şanţului în care fusese fixată piatra era surpată. Nu se vedea nici o urmă de unealtă. Dacă mormântul ar fi fost deschis din exterior, piatra ar fi trebuit să fie rostogolită de-a lungul şanţului. Un capăt de panglică din piele atârna de sigiliul sfărâmat al legiunii. Era evident că doar cutremurul răsturnase piatra. Din întunericul mormântului venea miros de smirnă şi aloe.

Adenabar m-a implorat:

— Mergi tu înainte, eu am să te urmez!

Avea faţa cenuşie de groază şi tot corpul îi tremura. Soldaţii se opriseră la o distanţă apreciabilă de gura mormântului şi se înghesuiau unul în altul ca oile înspăimântate dintr-o turmă.

Am intrat împreună în anticameră apoi, trecând printr-o deschidere îngustă, am ajuns în mormântul propriu-zis. Când încă nu ne obişnuisem cu întunericul, am putut distinge doar albul giulgiului de pe banca de piatră şi am gândit că trupul celui mort este acolo. Dar, îndată ce ochii s-au acomodat cu întunericul, am înţeles că trupul neînsufleţit al regelui evreilor dispăruse, abandonându-şi giulgiul mortuar care, rigidizat din cauza amestecului aromat de smirnă şi aloe, păstra încă forma corpului lui Iisus. Marama cu care-i fusese acoperit capul se afla într-un alt loc.

Neputând să-mi cred ochilor, am atins golul din giulgiu. Pur şi simplu, corpul dispăruse din interiorul giulgiului în care fusese înfăşurat. Chiar şi apăsat de sus, giulgiul nu-şi schimba forma. Nu fusese deschis, nu fusese rupt, totuşi trupul celui mort nu mai era înăuntru. Ochii mei au fost martori.

Adenabar m-a întrebat în şoaptă:

— Oare şi tu vezi ceea ce văd eu?

Mi-am simţit limba amorţită şi nu am putut să-i răspund. Am mişcat doar din cap. El mi-a şoptit din nou:

— Doar am spus că era fiul lui Dumnezeu.

Apoi, redevenind calm şi încetând să mai tremure, Adenabar şi-a şters sudoarea de pe faţă şi a spus:

— Eu nu am mai văzut o astfel de vrăjitorie. Dar, până la noi ordine, poate că este mai bine dacă numai noi doi vom şti asta.

Nu credeam că va trebui să le interzicem soldaţilor să intre în mormânt. Erau şi aşa terorizaţi de misterioasa dispariţie a celor din garda de noapte, mai cu seamă fiindcă în preajmă nu se vedeau semne care să probeze că dispăruţii s-ar fi înfruntat în luptă cu cineva.

Nici Adenabar, nici eu nu am încercat să găsim o explicaţie. Era clar că nici o fiinţă omenească nu ar fi putut ieşi dintr-un giulgiu rigid fără să-l fi destrămat. De altfel, după ce mortul fusese înfăşurat, giulgiul se lipise de trupul uns cu amestecul de smirnă şi aloe. De aceea, dacă cineva ar fi furat trupul, nu ar fi putut-o face fără a lăsa nişte urme. Niciun om, oricât de abil, nu ar fi putut reconstitui atât de perfect conturul suprafeţelor trupului extras din giulgiu.

Când am acceptat această idee, am simţit o linişte profundă şi toată teama din inima mea s-a stins. Aparent, aceeaşi pace interioară a simţit-o şi Adenabar. Dar nu am înţeles de ce am scăpat de teamă când am recunoscut realitatea miracolului

descoperit de propriii noştri ochi. Logic, ar fi trebuit să fim încă şi mai înspăimântaţi, fiindcă ceea ce văzusem nu poate fi acceptat de raţiunea umană. Dar noi am ieşit afară şi i-am anunţat liniştiţi pe soldaţi că trupul neînsufleţit al lui Iisus a dispărut.

Soldaţii nu şi-au manifestat câtuşi de puţin dorinţa de a se duce să se convingă, aşa că nu a mai fost nevoie să le interzicem nimic. Câţiva, amintindu-şi totuşi de onoarea legiunii, pentru care Ponţiu Pilat se temuse că ar putea fi pierdută, ne-au arătat gurile deschise ale altor morminte, propunându-ne să căutăm în ele cadavrul unui om mai demult îngropat, pentru a-l pune în locul celui dispărut. Dar eu le-am interzis categoric chiar şi să se gândească la o asemenea mârşăvie. Văzând cât de multe pietre de pe morminte căzuseră, am înţeles că acolo cutremurul de pământ fusese mai puternic decât în oraş.

Încă nu eram hotărâţi ce trebuie să facem, când deodată am văzut doi soldaţi, ieşind dintre tufele de mărăcini şi apropiindu-se cu paşi şovăielnici de noi. Adenabar a recunoscut în ei pe doi dintre dezertorii gărzii de noapte. Furios, s-a îndreptat spre ei şi le-a poruncit să arunce armele şi scuturile. Dar ei s-au apărat cu străşnicie, jurându-se că şi-au îndeplinit cum se cuvine misiunea şi au păzit mormântul dintr-un loc ascuns. Şi au mai spus că, după câte ştiu ei, nimeni nu le-a impus o distanţă anume, dincolo de care nu ar fi avut voie să supravegheze mormântul.

— Alţii erau de gardă când s-a cutremurat pământul, au spus ei. Piatra de la gura mormântului s-a desprins şi a început să se rostogolească spre noi, cei patru care dormeam. Am avut mare noroc, pentru că ne-am trezit şi ne-am depărtat la timp, altfel ne-ar fi strivit. Apoi, fiindu-ne teamă de un nou cutremur, am schimbat locul de supraveghere. Noi doi am rămas aici, iar ceilalţi patru s-au dus la templu să-i anunţe pe

evrei ce s-a întâmplat, că doar pentru ei apărăm noi mormântul, nu pentru legiunea romană.

Se disculpau cu atâta îndârjire, că istoria pe care o povesteau devenea din ce în ce mai încurcată şi neverosimilă.

— Bineînţeles că i-am văzut pe aceştia doi când au venit să ne schimbe, au spus ei în continuare. Dar nu ne-am arătat lor când ne-au strigat, fiindcă eram în aşteptarea celorlalţi patru, iar dacă tot am fost desemnaţi să păzim împreună mormântul, suntem legaţi unul de altul. Alte explicaţii vom da după ce ne vom sfătui toţi şase, pentru a hotărî ce trebuie şi ce nu trebuie să spunem.

Dar eu şi Adenabar i-am interogat în continuare şi aşa am aflat că dimineaţa, foarte devreme, două femei care purtau ceva în mână s-au apropiat de mormânt. Ele au ezitat un oarecare timp în faţa intrării deschise. Până la urmă, una s-a dus înăuntru, dar s-a întors destul de repede afară. Numai că, exact în acea clipă a răsărit soarele, care i-a orbit pe străjeri cu lumina lui puternică. Dar ei ar putea să jure că nimic nu a fost dus în mormânt şi că de acolo nimic nu a fost scos. Pentru că femeile îşi lăsaseră lângă mormânt lucrurile pe care le purtaseră în mână, iar apoi le luaseră de jos când plecaseră alergând de acolo, deşi nu aveau niciun motiv să alerge, fiindcă ei nu le stânjeniseră cu nimic.

Iar cu puţin timp înainte de a fi apărut noi, au mai povestit ei, trecuseră pe la mormânt doi evrei: unul tânăr, care mergea în faţă şi unul mai bătrân, care mergea gâfâind în urma celui tânăr. Cel tânăr nu s-a încumetat să intre, a aruncat doar o privire prin gura mormântului şi a aşteptat până cel bătrân a ajuns acolo. Apoi bărbatul mai în vârstă a intrat, iar cel tânăr, prinzând curaj, l-a urmat. Aparent, femeile îi incitaseră să vină la mormânt, dar nici ei nu au stat prea mult înăuntru şi au plecat fără nimic de acolo. Şi cei doi soldaţi s-au jurat din nou că au vegheat din ascunzătoarea lor cu

conştiinciozitate mormântul, nepierzându-i o clipă din ochi pe vizitatorii matinali, pregătiţi să le sară în spate dacă s-ar fi încumetat să ia cadavrul cu ei.

— Pentru că de aceea am fost noi puşi aici, şi-au încheiat ei într-un glas pledoaria, că să păzim cadavrul, şi ne-am împlinit misiunea, în ciuda cutremurului. Iar dacă am schimbat locul de supraveghere, am făcut-o doar pentru a ne pune la adăpost dacă un alt cutremur ar mai fi urmat. Asta e.

Privindu-i cu atenţie în ochi, am înţeles că ascund multe lucruri.

— În orice caz, le-am spus eu pe un ton sever, trupul celui mort a dispărut.

Ei au început să protesteze şi să se tânguiască, dând tot timpul din mâini cum obişnuiesc să facă toţi sirienii şi au strigat:

— Nu este vina noastră! Noi nu am scăpat nici o clipă din ochi mormântul.

Dar de la acei doi soldaţi era imposibil de aflat ceva în plus, aşa că nu i-am mai întrebat nimic, mai cu seamă că dinspre oraş se vedeau venind ceilalţi patru soldaţi din gardă, însoţiţi de trei evrei bătrâni. După acoperământul capului, chiar şi de la distanţă puteai înţelege că făceau parte dintr-o categorie oropsită. Văzându-şi congenerii în mijlocul nostru, încă de la distanţă cei patru soldaţi le-au zbierat:

— Ţineţi-vă gura! Nu trăncăniţi în defavoarea noastră! Am aranjat noi cu evreii. Am recunoscut totul, iar ei au fost înţelegători şi ne-au iertat greşeala.

Cei trei evrei erau membri ai sanhedrinului, iar această înaltă funcţie a lor s-a văzut imediat din distincţia cu care ne-au salutat.

— Noi am întârziat puţin, a spus unul dintre ei. Dar a trebuit să întrunim consiliul preoţilor templului, pentru a rezolva mai întâi între noi această afacere. Soldaţii legiunii romane au păzit pentru sanhedrin mormântul. Noi le-am cerut-o.

Dar noi nu dorim să fie pedepsiţi pentru lipsa de înţelegere a importanţei misiunii pentru care au fost solicitaţi, aceasta fiindu-le vina. Cum ar fi putut ei să bănuiască viclenia nemărginită a discipolilor acelui blestemat Iisus din Nazaret? Am chibzuit şi am hotărât să-i lăsăm pe soldaţii din gardă să meargă în pacea lor. Mergeţi şi voi în pace! Pentru romani, aici nu mai este nimic de făcut! Din nefericire, ireparabilul s-a produs. Noi l-am acceptat, ca să nu mai fie nevoie de ceartă şi de comentarii inutile.

Am spus:

— Nu, nu, această afacere este de competenţa legilor militare ale Romei, iar pentru a decide ceva, vom face o anchetă după toate regulile artei juridice, pentru că trupul neînsufleţit al regelui vostru a dispărut, iar aceşti soldaţi din gardă sunt întru totul răspunzători.

Ei au întrebat:

— Cine eşti tu? Şi de ce te amesteci în vorba noastră când nici barbă nu porţi pe obraz şi eşti încă atât de tânăr? Respectă demnitatea şi vârsta noastră! Dacă va fi nevoie să discutăm despre acest lucru cu cineva, doar cu guvernatorul vom discuta, nu cu tine.

Dar, după ce văzusem în mormânt ceea ce văzusem, am simţit că-i urăsc pe acei bătrâni înţelepţi care îl condamnaseră pe Iisus şi-l constrânseseră pe Ponţiu Pilat să-l răstignească. Am spus cu fermitate:

— Regele vostru a părăsit mormântul. De aceea această istorie trebuie cercetată în profunzime.

— Nu a fost regele nostru! au strigat furioşi preoţii sanhedrinului. Doar el pretindea că este rege. Cât despre această istorie, totul este clar. În neputinţa lor de a înţelege răutatea din lume, soldaţii au dormit în timp ce erau de gardă. Profitând de slăbiciunea lor, viclenii discipoli ai nazarineanului au furat cadavrul. Soldaţii sunt gata să depună această mărturie şi să-şi primească

pedeapsa. Noi îi iertăm, tocmai pentru a fi scutiţi de pedeapsă.

Era o prăpastie între ceea ce susţineau ei şi ceea ce văzusem eu cu ochii mei, şi am înţeles că rolul de protectori ai gardienilor incorecţi ai mormântului se potrivea cu uneltirile lor. Pe un ton indiferent, i-am spus lui Adenabar:

— Conform legii marţiale romane, soldatul care doarme în timpul gărzii sau îşi părăseşte postul fără aprobarea superiorilor este flagelat şi omorât cu o lovitură de sabie.

Cei doi soldaţi, primii pe care îi cunoscusem, au tresărit înfricoşaţi şi au schimbat o privire între ei, dar ceilalţi patru, care erau lângă preoţii evrei, le-au făcut semn cu ochiul că să înţeleagă că n-au de ce să se teamă. Iar evreii i-au asigurat încă o dată când au spus:

— Dar ei au făcut de gardă în interesul nostru, nu al Romei. Este treaba noastră dacă-i pedepsim sau dacă-i iertăm.

Dar eu eram bântuit de dorinţa irezistibilă de a-i demasca pe acei preoţi care falsificau adevărul. Aceasta a fost greşeala mea. Cu intenţia de a-i înspăimânta, le-am spus:

— Mergeţi în mormânt şi veţi vedea cu ochii voştri ce s-a întâmplat! După aceea să-i interogaţi pe străjeri! Dacă veţi dori şi vă veţi mai încumeta.

Adenabar, încă şi mai înţelept decât mine, nu s-a putut împiedica să nu le spună:

— Să fie oare adevărat că unor bărbaţi atât de cucernici le este teamă că se vor spurca intrând într-un mormânt?

Se pare că vorbele noastre le-au deşteptat interesul şi, după ce s-au sfătuit în limba lor sacră pe care eu nu o înţeleg, şi-au aplecat capetele că să nu şi le lovească de bolta mormântului şi au intrat unul după altul, iar noi, bineînţeles, nu i-am mai putut împiedica să intre. Cu toate că mormântul era prea strâmt pentru trei bărbaţi, ei au întârziat mult acolo, iar eu, pierzându-mi răbdarea, am

aruncat o privire înăuntru. I-am văzut cum stăteau încovoiaţi şi discutau aprins între ei.

Până la urmă, au ieşit afară, şi aveau privirile rătăcite şi obrajii împurpuraţi. Au spus:

— Şi aşa ne încărcaserăm noi cu destulă spurcăciune, punând cap la cap povestirile străjerilor şi reconstituind faptele petrecute. Mai mult chiar că nu ne mai putem spurca, fiindcă suntem deja impuri. Aşa că vom merge pe acelaşi drum cu voi, până la guvernator, pentru a examina împreună cele întâmplate, ca să nu se nască mai apoi vorbe mincinoase şi poveşti false.

Am avut deodată o tristă presimţire şi am intrat în mormânt. Când ochii mi s-au obişnuit cu întunericul, am văzut că preoţii templului, în căutarea zadarnică a trupului celui dispărut, sfâşiaseră giulgiul.

Am fost copleşit de furie când am înţeles că doar din vina mea fusese distrusă singura mărturie a modului supranatural în care Iisus ieşise din mormânt. Şi, în aceeaşi clipă, m-am simţit ameţit de oboseală şi de mirosul sufocant al smirnei. Am avut o stranie senzaţie de irealitate şi am simţit prezenţa dominantă a unei forţe în faţa căreia nu m-aş fi putut opune. Ca şi cum nişte mâini nevăzute m-ar fi ţinut de umeri, împiedicându-mă să ies afară, să alerg spre ei şi să-i acuz. Am înţeles că dorinţa mea de a-i demasca este doar o deşertăciune. M-am liniştit şi am avut din nou pace în suflet. Am ieşit din mormânt cu capul plecat şi nici nu le-am spus nimic evreilor, nici nu m-am uitat spre ei.

I-am explicat pe scurt lui Adenabar ce se întâmplase. El mi-a aruncat o privire descumpănită, ca şi cum ar fi vrut să se sfătuiască cu mine. Dar nu a spus nimic. Doar şi-a ridicat braţele după obiceiul sirian, iar din gestul lui am înţeles că suntem prea neînsemnaţi pentru a ne opune unor oameni atât de puternici. A poruncit încă o dată soldaţilor să depună armele, dar

aceştia, apărându-se îndârjit, l-au întrebat cu aroganţă:

— E un ordin? Dacă îţi vom încredinţa armele, se va înţelege că ne-am recunoscut greşeala. Pentru numele zeului Taurus, sutaşule, înţelege că am păzit doar mormântul unui evreu şi asta pentru că evreii ne-au cerut-o. Este vina lor dacă nu ne-au spus că nu avem voie să dormim în timpul gărzii. De altfel, faptul că am dormit a fost o dovadă de curaj, fiindcă întunericul nu ne-a speriat. Lasă-ne armele, frăţioare! Evreii îi vor explica proconsulului ce s-a întâmplat şi nu vei avea de ce regreta, te asigurăm în numele lor şi al nostru.

Din nou mi-a aruncat o privire şovăielnică Adenabar, parcă îndemnându-mă să trag şi eu un folos din înfrângere. Dar nu a îndrăznit să spună şi din gură acest lucru. Am continuat marşul spre oraş şi spre fort, iar evreii au mers în urma noastră. Nu mai lăsaseră pe nimeni să păzească mormântul. Oricum, nu mai avea importanţă, din moment ce trupul lui Iisus nu mai era acolo. Cei şase soldaţi au mers în grup compact şi au vorbit cu însufleţire tot drumul.

Când am ajuns la fortul Antonia, guvernatorul era pe terasă. Aşezat pe perna roşie a jilţului de judecător, se desfăta cu o aripă friptă de pasăre şi cu o cupă de vin. Arunca neglijent oasele pe un talger de pe masă şi era într-o dispoziţie mult mai bună decât aceea în care îl lăsasem.

— Veniţi în faţa mea toţi cei ce acum aţi intrat, a spus el cu glas blând. Marcus, a continuat el, tu care eşti un bărbat învăţat şi un martor imparţial, aşază-te lângă mine, dar încearcă să nu uiţi că evreii Iudeii sunt generoşi. Îi cunosc eu destul de bine.

Apoi a poruncit:

— Să se aducă scaune pentru preoţii sanhedrinului!

Şi a mai spus:

— Este o adevărată cinste pentru romani să primească oaspeţi atât de importanţi. Secretarul meu va însemna totul, iar voi, bravi soldaţi ai legiunii, veniţi mai aproape! N-are rost să vă fie teamă de mine. Povestiţi cât se poate de simplu tot ceea ce vi s-a întâmplat!

După ce i-au privit cu atenţie pe proconsul şi pe bătrânii preoţi ai templului, pe faţa celor şase soldaţi sirieni nu a mai fost nici o umbră de nelinişte. S-au înghesuit care mai de care să povestească, dar până la urmă doar unul dintre ei a făcut un pas înainte că să vorbească în numele tuturor. Şi el a spus:

— Jur pe geniul protector al împăratului şi pe zeul Taurus că doar acesta este adevărul! Cu permisiunea ta, guvernatorule, evreii ne-au pus să păzim mormântul unde fusese îngropat nazarineanul răstignit pe cruce. Am mers acolo noi şase la lăsarea serii şi, după ce ne-am convins că sigiliul legiunii era neatins, am început straja. Ne-am aşezat noi deci pe pământ în faţa mormântului şi ne-am pus burta la cale. Aveam cu noi mâncare şi vin, fiindcă evreii au fost generoşi şi ne-au lăsat de toate din belşug, ca să nu îngheţăm noaptea de frig. Deşi era hotărât că doi dintre noi vor veghea, iar ceilalţi patru se vor odihni, la început, niciunul nu a avut chef să doarmă. Am jucat zaruri, am cântat, am băut şi ne-am veselit; la drept vorbind numai nişte femei ne mai lipseau, pentru că în rest era nemaipomenit de bine. Dar, domnule proconsul, vinul Iudeii este atât de înşelător! În cursul nopţii tot planul nostru a fost răsturnat, pentru că, nemaiamintindu-ne noi cui îi este rândul să vegheze şi cui să se odihnească, ne-am luat la harţă şi, după ce ne-am certat bine fără să ajungem la niciun rezultat, ne-am culcat toţi. Şi fiecare dintre noi a dormit liniştit, gândind că doi soldaţi păzesc totuşi mormântul, atât de ameţiţi eram.

Apoi vorbitorul s-a întors spre ceilalţi soldaţi şi a întrebat:

— Aşa a fost?

Ei au răspuns într-un glas:

— Aşa a fost! Acesta este adevărul.

Iar cel care a vorbit în numele întregii gărzi a continuat:

— Ne-am trezit din cauza cutremurului şi am văzut că lespedea era dată într-o parte. Discipolii nazarineanului tocmai scoteau cadavrul. Erau înspăimântător de mulţi şi păreau bărbaţi aprigi şi necruţători. Când ne-au văzut, au rostogolit spre noi piatra de la gura mormântului, tăindu-ne astfel posibilitatea de a-i împiedica să fugă.

Şi i-a întrebat proconsulul cu ipocrită curiozitate:

— Câţi bărbaţi erau?

— Doisprezece, a răspuns soldatul fără nici o ezitare. Erau înarmaţi şi zbierau cu glasuri înspăimântătoare ca să ne intimideze.

Dar unul din preoţi, întrerupându-l, a făcut următoarea observaţie:

— Trebuie să vă fi înşelat asupra numărului lor. Nu puteau fi mai mult de unsprezece, pentru că pe cel de-al doisprezecelea tocmai îl omorâseră, răzbunându-se astfel, pentru că acela îl trădase pe Iisus. Astăzi, în zorii zilei, un oarecare păstor i-a găsit cadavrul lângă zidul cetăţii. Fusese sugrumat cu propria cingătoare şi aruncat de pe zidul cetăţii. Căzând cu capul înainte, a crăpat pe la mijloc şi i s-au revărsat toate măruntaiele.

Proconsulul a întrebat:

— L-au luat din mormânt aşa cum era sau l-au desfăşurat din giulgiu?

Descumpănit, soldatul s-a uitat întrebător spre ceilalţi cinci soldaţi şi apoi a spus hotărât:

— L-au lăsat învelit în giulgiu. Nici nu ar fi avut timp să-l dezvelească, fiindcă cutremurul i-a zorit să iasă dinăuntrul mormântului.

Dar bătrânii evrei s-au ridicat în picioare şi au strigat:

— Nu, nu, tu te-ai înşelat. Ei l-au scos din giulgiu pentru a lăsa de înţeles mulţimii că singur a înviat din moarte. Doar am văzut cu ochii noştri giulgiul sfâşiat din mormânt.

Soldatul a spus:

— Cu sau fără giulgiu, tot aia e. Cum am fi putut noi oare să vedem dacă este gol sau acoperit, când abia ne puteam ţine pe picioare, ameţiţi şi de vin şi de cutremur?

— Cu toate astea şi mai ales în ciuda întunericului, a spus provocator Ponţiu Pilat, nu s-ar spune că n-aţi observat destule detalii. Ce mai încolo şi-ncoace, sunteţi nişte bărbaţi de ispravă! Onoarea celei de-a douăsprezecea legiuni romane.

Prevestitor de rău, glasul procuratorului i-a descumpănit pe soldaţi. Şi-au plecat capetele şi s-au mutat de pe un picior pe altul, apoi l-au împins din nou înainte pe cel care vorbise până atunci. Dar acesta, aruncând o privire vinovată spre preoţi, a început să se bâlbâie şi a spus:

— Să se spună adevărul… să se spună adevărul…

Dar mai mult nu a putut să zică, fiindcă vorbele i-au rămas înţepenite în gât.

— Respectabili preoţi ai templului… am apucat eu să rostesc.

Ponţiu Pilat m-a întrerupt brusc şi a spus:

— Am ascultat relatările acestor soldaţi de încredere ai legiunii romane şi am motive temeinice să presupun că ei sunt sinceri şi au spus adevărul. Aceste mărturisiri răspund aşteptărilor prietenilor noştri evrei. Fiindu-le deci convenabile, sper că îi vor absolvi de pedeapsă pe străjeri. De ce să amestec regulamentul interior al legiunii într-o afacere care nu ne priveşte? Oare am vorbit drept?

Bătrânii evrei au spus într-un glas:

— Drept ai vorbit!

Iar străjerii au bătut din picioare şi au strigat:

— Drept ai vorbit! Binecuvântaţi fie zeii Romei şi zeul tău pentru binele care-l faci!

Proconsulul a spus:

— Treaba a fost dusă până la capăt, nu mai este nimic de decis. Dar dacă cineva mai are ceva de spus, să vorbească acum, nu pe urmă!

I-am spus lui Ponţiu Pilat:

— Permite-mi să vorbesc, pentru că acest exerciţiu înşelător de judecată este mai degrabă apropiat de comedie decât de adevăr.

Spre marea mea surpriză, Ponţiu Pilat s-a întors spre mine ca şi cum abia atunci m-ar fi văzut prima oară şi mi-a spus:

— N-am ştiut că ai fost şi tu acolo.

I-am răspuns:

— Bineînţeles că nu am fost, dar astăzi dimineaţă chiar tu m-ai trimis să fac o investigaţie, pentru a cunoaşte ce s-a întâmplat.

— Tu nu ai văzut nimic! a spus el arogant. Doar aceşti soldaţi care au fost acolo au văzut. Şi ar fi mai bine să-ţi ţii gura când este vorba despre lucruri pe care nu le înţelegi. M-am temut să nu fi fugit soldaţii, de aceea te-am trimis să vezi ce s-a întâmplat. Ar fi fost o dezonoare pentru legiunea romană dacă ar fi dezertat. Dar nimic rău nu s-a întâmplat şi, după cum vezi, ei stau în faţa mea blânzi ca nişte miei şi recunosc deschis tot ceea ce au făcut.

Apoi s-a sculat de pe jilţul său, i-a salutat în bătaie de joc cu o reverenţă exagerată pe înalţii preoţi ai templului, lăsându-le astfel de înţeles că este timpul să plece, iar ei i-au mulţumit şi s-au retras.

După ce preoţii nu s-au mai zărit, soldaţii au vrut şi ei să plece, dar Ponţiu Pilat, ridicând braţul, le-a poruncit:

— Nu plecaţi încă!

Întorcându-se apoi spre comandantul garnizoanei, i-a spus:

— Văzându-ţi chipul trist, mă bate gândul că vistiernicul templului nu a fost prea risipitor şi că nici preaînalţii preoţi nu au crezut de cuviinţă să-ţi

dea daruri că să nu li te pui în cale. După cum am mai spus-o, nu este treaba mea să amestec disciplina legiunii cu afacerile lor necurate. De aceea am fost îngăduitor cu soldaţii. Dar acest lucru nu te poate împiedica să le faci viaţa amară, pentru a-i face să înţeleagă că în armata romană disciplina este la mare cinste. După părerea mea, cel mai nimerit ar fi să-i pui la arest până la noi ordine, că să cugete la partea adevărată a întâmplării.

Şi a adăugat încet:

— Nimic nu te poate împiedica să-i scotoceşti prin buzunare pentru a afla câţi bani a pus în gaj sanhedrinul pe altarul dragostei pentru adevăr.

Faţa posomorâtă a comandantului garnizoanei s-a luminat dintr-odată. Cu un surâs larg, el a dat un ordin şi, mai înainte chiar de a-şi fi dat seama ce li se întâmplă, soldaţii din gardă au fost dezarmaţi. Apoi au fost duşi la arestul garnizoanei, iar comandantul însuşi a mers în urma lor, pentru a fi sigur că la socoteala banilor nu va fi înşelat.

Când ei s-au depărtat, Ponţiu Pilat, cu un zâmbet viclean pe buze, i-a poruncit sutaşului:

— Adenabar, tu eşti sirian. Du-te şi află care-i adevărul şi ce au văzut de fapt aceşti netrebnici.

Apoi, cu paşi greoi, a început să urce treptele scării, invitându-mă cu o deosebită amabilitate să-l urmez. L-am urmat până la cabinetul lui personal. După ce a poruncit suitei să se retragă, s-a aşezat suspinând şi, fricţionându-şi genunchii, m-a invitat să iau loc.

— Vorbeşte! m-a îndemnat el. Am observat că mândria de orator ţi-a fost grav rănită.

Cu un aer distrat, a scos apoi la vedere o pungă de piele, a rupt sigiliul aplicat pe şnur, iar după ce a deschis-o a lăsat să i se strecoare printre degete monede de aur cu efigia lui Tiberiu.

— Domnule, am rostit eu după ce am cugetat bine câteva clipe, nu ştiu de ce ai acţionat după cum ai acţionat, dar bănuiesc că ai avut anumite

temeiuri să faci aşa şi nu altfel. În orice caz, eu nu am competenţa să judec modul în care îţi împlineşti funcţia oficială de reprezentant al Romei.

Zdrăngănind monedele de aur în pumn, el a spus:

— Am explicat mai înainte că am avut un motiv întemeiat, cel mai întemeiat motiv din lume, atâta timp cât lumea în care trăim va continua să rămână neschimbată. Tu ştii prea bine că cenzorii îi supraveghează cu stricteţe pe procuratori. Nu mai sunt bogaţi cei care îşi desfăşoară activitatea în provinciile romane, cum erau altădată, în timpul republicii. De aceea, dacă doar din prietenie evreii mă forţează să accept câteva daruri, aş fi un nebun să-i refuz. Trebuie să mă îngrijesc de zilele bătrâneţii, pentru că nu sunt un om bogat. Cât despre Claudia, ea îşi administrează cu destul de multă prudenţă averea. Dar, ţinând seama de imensa avere pe care ai moştenit-o, nu cred că tu ai putea fi invidios pentru darurile pe care le primesc de la evrei.

Bineînţeles că nu-l invidiam. Însă toată fiinţa mea era plină de ceea ce văzusem cu ochii mei, de aceea i-am strigat:

— Tu însuţi ai spus: „Atâta timp cât lumea va continua să rămână neschimbată“. Nu cred că lumea va rămâne aşa cum este, fiindcă regele răstignit al evreilor a înviat din moarte. Spună ce-ar spune străjerii şi preoţii templului! Adevărul este că piatra de la gura mormântului a fost strămutată de cutremur, iar Iisus a ieşit din mormânt trecând prin giulgiu şi prin maramă fără să le sfâşie.

Ponţiu Pilat m-a privit cu atenţie, dar chipul lui nu a trădat nimic din ceea ce gândea. I-am povestit despre investigaţiile pe care, împreună cu Adenabar, le făcusem în afara mormântului şi despre ceea ce văzusem cu ochii noştri înăuntrul lui.

— … fără ca giulgiul să fi fost desfăşurat sau rupt, am insistat eu. Iar la urmă, aceşti preoţi ipocriţi ai templului au rupt cu furie giulgiul. De nu l-ar fi destrămat, tu însuţi ai fi putut să te convingi că Iisus şi-a ţinut promisiunea şi a înviat a treia zi după moarte. Adenabar poate să confirme spusele mele.

Fără să-şi ascundă zâmbetul ironic, Ponţiu Pilat a spus:

— Tu îţi imaginezi că eu m-aş putea înjosi până-ntr-atâta încât să cobor într-un mormânt al unui evreu, pentru a contempla înşelătoarea artă a vrăjitorilor din Iudeea?

A spus-o cu atâta compasiune că pentru un moment m-am îndoit de mărturia ochilor mei şi mi-am amintit de toate magiile cu care egiptenii îi înşelau pe oamenii simpli.

Proconsulul a pus banii de aur la loc, a strâns bine şnurul şi a aruncat punga pe jos. Redevenind serios, a spus:

— Pe de o parte, eu înţeleg că străjerii au minţit şi au adoptat istoria propusă de preoţii care i-au cumpărat. Pentru că nu dorm ei, soldaţii romani, când este vorba să păzească sigiliul legiunii lor. Iar sirienii, care sunt cei mai superstiţioşi şi au mare teamă de întuneric, nu ar fi avut niciodată curajul să doarmă în timpul gărzii, să fi băut ei cât vin ar fi băut. Fără îndoială, cutremurul a deschis gura mormântului. În această privinţă, s-ar părea că suntem de aceeaşi părere. Dar eu nu vreau să ştiu ce s-a întâmplat după aceea.

Şi-a pus coatele pe genunchi, şi-a sprijinit în mâini bărbia osoasă, şi privind în gol a spus:

— Adevărul este că acel evreu făcător de minuni m-a impresionat mult. Mai profund decât crezi, mai profund decât crede Claudia. Făcători de minuni, vindecători, profeţi şi mântuitori ai lumii au existat şi mai înainte în Iudeea. Ei au pervertit poporul şi au stârnit multe tulburări până când au fost făcuţi inofensivi. Dar acesta nu era un

provocator. Era un bărbat atât de umil, încât mi-a fost şi greu să-l privesc în ochi în timpul interogatoriului. Şi imaginează-ţi că am avut privilegiul să discut cu el între patru ochi, fiindcă nimeni nu a mai fost de faţă. Conform acuzaţiei evreilor, era un oponent al împăratului, pentru că se proclamase singur rege. Dar este clar că pentru Iisus, aşa-zisa împărăţie avea doar o valoare simbolică şi, după câte am înţeles, el nu refuza să plătească tribut cezarului. Împărăţia lui nu era în lumea aceasta, aşa mi-a spus, şi a adăugat că el a venit în lume că să aducă mărturie pentru adevăr. Află că eu, care sunt un om puternic, am fost mişcat de aceste vorbe. Este deja destulă vreme de când sofiştii au demonstrat că adevăr absolut nu există şi că toate adevărurile sunt relative. Totuşi, l-am întrebat: *Ce este adevărul?* Dar el nu a putut sau poate că nu a vrut să-mi răspundă.

— Nimic rău nu am găsit în acest om, a continuat cufundat în gânduri procuratorul. A fost adus la mine într-o stare jalnică, după ce evreii îl chinuiseră toată noaptea. Cu toate acestea, mi s-a părut cel mai inocent om din lume şi cel mai umil, în sensul nobil al acestui cuvânt. Nu i-a fost teamă de mine, nici măcar nu a încercat să se apere. În fiinţa lui era o forţă specială. Aş putea chiar spune că în faţa lui m-am simţit slab, chiar dacă sunt proconsul. Dar nu m-am simţit umilit de slăbiciunea mea. Mai degrabă m-am simţit bine după ce am vorbit cu acest om, după ce i-am auzit răspunsurile pline de înţelepciune. Nici nu s-a apărat, nici nu a căutat sfadă cu mine.

Şi-a ridicat capul, m-a privit zâmbind şi a spus pe un ton conciliant:

— Am ţinut să-ţi povestesc aceasta, pentru a nu mă judeca greşit. Eu nu am avut nici o intenţie rea faţă de Iisus, dar conjunctura politică nu i-a fost deloc favorabilă. Nimic nu l-ar fi putut salva şi, de altfel, el însuşi nu încerca să facă nimic pentru a se salva. Dimpotrivă. S-ar putea chiar spune că îşi

cunoştea dinainte destinul şi îl accepta, aşteptând doar să se împlinească.

După ce a rostit aceste vorbe din urmă, chipul lui Ponţiu Pilat a devenit rigid. Şi privindu-mă el în ochi, a spus drept concluzie:

— A fost un om excepţional, un bărbat sfânt, dacă vrei, dar nu un zeu. Marcus, el a fost doar o fiinţă omenească, un om ca şi noi. Tu însuţi l-ai văzut cu ochii tăi când a murit. Eu nu pot crede că nişte impostori au putut să te convingă că un trup neînsufleţit a înviat sau s-a topit dispărând înăuntrul giulgiului. În lumea aceasta, toate se pot explica şi de obicei explicaţiile sunt surprinzător de simple.

Aşa mi-a vorbit, pentru că cele întâmplate îi tulburau în continuare gândurile. Dar ca guvernator, fusese prudent şi acceptase lucrurile aşa cum îi fuseseră prezentate. Am înţeles că nu ar fi putut acţiona altfel şi m-am hotărât să nu-l mai bat la cap cu argumentele mele, care oricum nu puteau răsturna o afacere deja încheiată. Am regretat mai apoi că nu profitasem de acele clipe de sinceritate, când el îşi cercetase adâncul conştiinţei, pentru a afla toate răspunsurile pe care i le dăduse Iisus din Nazaret la întrebările puse.

După un oarecare timp, în cabinetul lui Ponţiu Pilat a sosit Adenabar. Procuratorul i-a făcut un semn din cap, îndemnându-l să vorbească. Sutaşul a ezitat şi şi-a frecat mâinile. Până la urmă a întrebat:

— Stăpâne, cum îţi convine să povestesc?

— Dar aici nu este un pretoriu, a bombănit Ponţiu Pilat. Este vorba doar de o conversaţie confidenţială între patru pereţi, şi eu nu ţi-am cerut adevărul, pentru că nimeni nu-l cunoaşte. Povesteşte-mi doar despre ce cred acei soldaţi că ar fi văzut.

— Fiecare a primit treizeci de arginţi, a spus sutaşul. La acest preţ le-au vândut evreii vorbele pe care să le spună. Adevărul este că ei au fost

înspăimântaţi de la bun început şi abia de au îndrăznit să se întindă pe pământ că să se odihnească, fiindcă este bine ştiut că spectrele morţilor hoinăresc noaptea prin preajma mormintelor. Cert este că cel puţin doi dintre ei au vegheat tot timpul, aşa cum se hotărâse dintru început. Când s-a cutremurat pământul, ei şi-au pierdut echilibrul şi au căzut. Ceilalţi, care dormeau, s-au trezit când lespedea s-a desprins cu zgomot mare şi s-a ridicat în aer, sau cel puţin aşa li s-a părut, fiindcă era întuneric.

Stânjenit, Adenabar s-a întrerupt brusc şi a spus întru apărarea sa:

— Am repetat doar ce mi-au povestit ei. Şi-apoi, nici n-a fost nevoie să fie biciuiţi, atât de dornici erau ei înşişi să povestească. Pentru că erau descurajaţi, mai cu seamă după ce le fuseseră confiscaţi banii. Tremurând ei încă de groază după ce scăpaseră de piatra care ar fi putut să-i strivească, au văzut apoi o lumină albă, tot atât de puternică şi de clară ca fulgerul. Dar nu era fulger şi nici bubuituri de tunet nu au auzit. Fulgerul acela, sau ce va fi fost, i-a doborât la pământ şi au rămas ei un oarecare timp înţepeniţi ca morţii şi orbiţi totodată de acea lumină. Dar când şi-au revenit în puteri şi s-au încumetat să se ridice, nu au auzit nici o mişcare, niciun glas, niciun zgomot de paşi. Au jurat că nimeni nu ar fi putut intra sau ieşi cu ceva din mormânt, fără ca ei să-l fi putut vedea. După ce s-au sfătuit cât s-au sfătuit, doi au rămas să păzească în continuare mormântul, iar ceilalţi patru au plecat să-i anunţe pe preoţii templului de cele întâmplate. Dar în mormânt nu au avut curajul să intre ca să vadă dacă trupul celui mort mai era sau nu mai era acolo.

După ce a meditat asupra celor auzite, Pilat s-a întors spre mine şi a spus:

— Marcus, spune sincer, care dintre cele două povestiri ţi se pare plauzibilă? Cea despre care

preoţii templului spun că ar fi în concordanţă cu adevărul sau aceasta pe care am auzit-o acum?

Am spus deschis ce gândeam:

— Eu cunosc şi logica sofiştilor şi adevărurile cinicilor. Am fost iniţiat în diverse mistere, dar niciunul nu m-a convins, în ciuda frumoaselor lor simboluri. Filosofia m-a făcut sceptic, iar adevărul acestei lumi mi-a fost întotdeauna dureros, ca un cuţit înfipt în inimă. Dar acum totul este clar. Cu ochii mei l-am văzut murind. Cu ochii mei i-am văzut mormântul şi am înţeles că nici o forţă din această lume nu l-ar fi putut deschide. În principiu, adevărul este surprinzător de simplu, tu însuţi ai spus-o. Astăzi dimineaţă, împărăţia lui a coborât pe pământ. Iar pământul s-a cutremurat şi a deschis mormântul. Când a înviat din moarte şi a ieşit din mormânt, lumina lui i-a orbit pe străjeri. Este simplu. De ce să cred în istorii complicate, care nu se potrivesc cu realitatea?

— Dar eşti ridicol, Marcus! a exclamat proconsulul. Nu uita totuşi că eşti cetăţean al Romei!

Şi întorcându-se spre Adenabar l-a întrebat:

— Dar tu, Adenabar, care istorie ai alege-o?

— Stăpâne, i-a răspuns prudent sutaşul, eu nu am nici o părere personală.

Mi s-a adresat din nou Ponţiu Pilat, de data aceasta cu un glas rugător, şi a zis:

— Ascultă, Marcus! Oare tu gândeşti că eu ar trebui să mă fac de râs în faţa întregii lumi, alertând toate garnizoanele romane din Iudeea şi dând poruncă să fie căutat peste tot un mort care a înviat? Pentru că aşa ar trebui să fac dacă m-aş încrede în vorbele tale. Semne particulare: o rană adâncă de la coastă până la inimă, răni la mâini şi la picioare de la cuiele cu care a fost pironit pe cruce, el însuşi afirmă că ar fi regele evreilor.

Apoi a spus pe un ton mai convingător:

— Am să-ţi mai uşurez din greutatea alegerii pe care ţi-am cerut să o faci. Eu nu te-am întrebat care

dintre aceste istorii este, după părerea ta, adevărată. Te-am întrebat doar care dintre ele este credibilă pentru această lume în care, până una-alta, trăim. Sau, dacă vrei, încă şi mai clar: care dintre cele două istorii este mai convenabilă şi pentru romani şi pentru evrei? Înţelegi oare că, indiferent de ceea ce gândeşti tu, alegerea mea trebuie să fie adaptată scopurilor politice?

I-am spus amărât:

— Înţeleg acum de ce l-ai întrebat: *Ce este adevărul?* Fie după cum ai spus! Înţeleg că în felul acesta poţi fi împăcat. Pentru că evreii te-au scutit de povară şi au lămurit totul cum le-a căzut lor mai bine, oferindu-ţi o istorie plauzibilă şi un dar, ca să-ţi fie mai uşor să le accepţi povestea. Bineînţeles, povestea lor este în armonie cu raţiunea politică. Află că, în niciun caz, eu nu vreau să mă amestec în această afacere, pentru că nu ţin să fiu acuzat cândva de intrigi împotriva Romei. Chiar atât de prost nu sunt. Dar sper că-mi vei permite să-mi păstrez opiniile, pentru că nu am de gând să le strig în piaţa publică.

— Înseamnă că toţi trei suntem de aceeaşi părere, a spus calm proconsulul. Iar cu cât mai repede vom uita totul, cu atât va fi mai bine. Iar tu, Adenabar, şi comandantul garnizoanei veţi păstra câte o treime din banii dăruiţi de preoţii templului. Aşa este just. Mulţumească-se deci soldaţii cu câte zece arginţi, că acesta este preţul tăcerii! De la arest, li s-ar putea da drumul chiar mâine dimineaţă, iar la vremea potrivită să fie transferaţi la hotare, de preferinţă în garnizoane diferite, separaţi unul de altul. Dar dacă vor începe să împrăştie împrejurul lor poveşti absurde, să li se închidă imediat gura!

Am înţeles că această ameninţare îmi era în egală măsură adresată, de dorit fiind deci să-mi ţin gura, cel puţin atâta timp cât voi rămâne în Iudeea. Deşi – trebuie să recunosc – în toată lumea civilizată nu există un loc unde să pot povesti

deschis tot ceea ce am văzut şi am trăit. Pentru că imediat oamenii vor gândi că sunt un nebun sau un mitoman care vrea să atragă atenţia asupra persoanei sale. Iar în cel mai rău caz, Ponţiu Pilat m-ar putea acuza de agitaţie politică. Ar putea susţine că m-am amestecat în afaceri iudaice, acţionând împotriva intereselor Romei. Chiar şi pentru mai puţin au fost alţii trecuţi prin ascuţişul sabiei.

Am fost descurajat de aceste gânduri, dar amintindu-mi că doar pentru mine pornisem în căutarea adevărului, nu pentru a-l explica altora, mi-am regăsit din nou echilibrul. După ce Adenabar a plecat, l-am întrebat cu un aer smerit pe procurator:

— Sper că nu ai nimic împotrivă dacă voi încerca să aflu mai multe despre regele evreilor. Nu-ţi face griji, nu voi vorbi nimănui despre învierea lui. Ceea ce mă interesează este opera şi învăţăturile pe care le-a transmis discipolilor lui. Poate că există ceva demn de a fi reţinut. De altfel, tu însuţi mi-ai spus că a fost un om extraordinar.

Scărpinându-şi bărbia, Ponţiu Pilat m-a privit prietenos şi mi-a spus binevoitor:

— Eu cred sincer că ar fi mai bine dacă l-ai uita. Păcat să-ţi spargi capul cu religia încurcată a evreilor. Eşti încă tânăr, eşti bogat, eşti liber, ai prieteni influenţi şi viaţa îţi surâde. Dar fiecare cu destinul lui! Eu nu te voi împiedica să-ţi urmezi drumul, cu condiţia să-ţi satisfaci curiozitatea fără niciun comentariu imprudent şi fără a atrage prea mult atenţia asupra ta. Este drept că în aceste zile doar despre el se vorbeşte în Ierusalim, dar tu ştii la fel de bine ca şi mine că memoria mulţimii este scurtă. Iar discipolii lui, împrăştiaţi în lumea mare, se vor duce până la urmă la casele lor. Crede-mă, peste doi ani nimeni nu-şi va mai aminti de el.

Am înţeles că întrevederea se terminase. Cum nu m-a reţinut pentru masă, m-am dus în salonul ofiţerilor. Dar eram foarte neliniştit şi nu am auzit

prea multe din cele ce ei mi-au spus, nici nu m-am odihnit după masă cum au făcut cei mai mulţi dintre ei. Am ieşit afară din fort şi m-am dus să mă plimb prin oraş. Străzile erau pline de oameni care urmau să se întoarcă la casele lor după sărbătoare. Erau veniţi din toată lumea. Pentru moment, am fost tentat să privesc tarabele pline cu mărfuri luxoase pe care le vindeau negustorii evrei. Dar aşa ceva văzusem destul şi în alte oraşe mari ale lumii şi nu am simţit nici o plăcere să le privesc.

După un oarecare timp, am observat că mă uitam doar la cerşetorii de pe stradă, la mâinile şi la picioarele lor amputate, la ochii lor orbi, la plăgile lor purulente, şi am fost uimit, pentru că de obicei călătorilor nu le sare în ochi niciodată acest aspect al vieţii cotidiene când sunt într-un oraş străin. Pentru un străin, cerşetorii sunt tot atât de neînsemnaţi ca roiurile sâcâitoare de muşte. Şirul lor mărginea ambele părţi ale străzilor care duceau la templu, şi mi s-a părut că fiecare avea locul lui dinainte stabilit. Cu mâinile întinse, strigau şi se văicăreau, îmbrâncindu-se unii pe alţii, fiindcă fiecare voia să fie văzut de trecătorii mai milostivi.

Am fost supărat pe ochii mei, fiindcă în loc să privească la podoabele veşmintelor fariseilor, la minunatele mărfuri ale orientului şi la frumoasele femei care cărau apă în vase de lut, nimic altceva nu vedeau în afară de oameni săraci, de cerşetori şi de infirmi. De aceea, obosit de străzile oraşului, am ieşit pe poarta cetăţii şi am ajuns din nou la locul supliciului. Depăşindu-l în grabă, am intrat în grădina unde se află mormântul. Grădina era plină de pomi fructiferi şi de ierburi aromate şi am fost mirat că dimineaţa nu-i remarcasem frumuseţea. Paşii m-au purtat fără voie la mormânt şi am intrat din nou acolo. Am privit în jurul meu şi am văzut că giulgiul fusese luat. Dar încă se mai simţea mirosul balsamului de smirnă şi aloe.

Când am ieşit, am fost copleşit de oboseală. Cred că niciodată nu mai fusesem atât de obosit.

Dar de două nopţi nu dormisem bine, iar primele două zile în Ierusalim, împreună cu această zi ce încă nu se sfârşise fuseseră, fără îndoială, cele mai lungi zile din viaţa mea. Epuizat, am mers cu paşi nesiguri, m-am trântit pe iarbă la umbra unui mirt, m-am înfăşurat în straiele mele şi am adormit profund.

Când m-am deşteptat, soarele era în declin. Era deci ora a patra după orarul roman. Păsărelele ciripeau, aerul serii era proaspăt şi înmiresmat de parfumul florilor galben-aurii ale rozelor. Nu mai eram nici obosit, nici înspăimântat, nici gânduri deşarte nu mă mai frământau. Am respirat aerul proaspăt şi toată lumea mi s-a părut întinerită. Nu mai bătea vântul uscat al deşertului. Cine ştie, poate că încă de dimineaţă fusese aşa, dar eu nu observasem. Nu mă mai durea capul, ochii nu mă mai usturau, nu îmi era foame, nu îmi era sete. Simţeam doar că este minunat să respir, să trăiesc, să fiu om printre oamenii acestei lumi.

Atunci l-am văzut pe grădinar. Ridica ramurile pomilor şi pipăia fructele să vadă dacă sunt coapte. Purta un veşmânt modest cu franjuri mici la poale şi avea capul acoperit să nu-l ardă soarele. M-am gândit că poate îl ofensasem dacă mă odihnisem în grădina lui fără să-i fi cerut voie. Tradiţia evreilor este complicată, iar eu nu cunosc prea bine canoanele lor de bună-cuviinţă. De aceea m-am ridicat imediat, m-am apropiat de el, l-am salutat şi am spus:

— Ai o grădină minunată! Sper că nu te-am ofensat dacă m-am odihnit în grădina ta fără să-ţi fi cerut voie.

În acea clipă nu aş fi vrut să supăr pe nimeni din lume.

Şi-a ridicat faţa spre mine şi mi-a zâmbit prietenos. Niciun evreu nu-mi mai zâmbise până atunci, pentru că, orice s-ar spune, eram roman şi nici nu purtam barbă. Dar vorbele pe care mi le-a

adresat m-au uimit încă şi mai mult. Cu o voce blândă, puţin intimidat chiar, el a spus:

— Şi pentru tine este un loc în grădina mea. Eu te cunosc.

Am bănuit că avea vederea slabă şi mă confunda cu altcineva.

L-am întrebat cu mirare:

— Oare tu nu vezi că nu sunt evreu? Cum ai putea să mă cunoşti?

Mi-a răspuns în maniera misterioasă a evreilor înţelepţi:

— Eu îi cunosc pe cei ce sunt cu mine şi cei ce sunt cu mine mă cunosc.

Apoi a făcut un semn cu mâna, îndemnându-mă să-l urmez. M-am gândit că vrea să-mi arate ceva sau să-mi ofere un dar în semn de prietenie şi l-am urmat cu bunăvoie. A mers înaintea mea şi am văzut că păşea cu greutate, şchiopătând, cu toate că nu era bătrân. La o răspântie a cărării pe care mergeam, pe când ridica el ramurile unui pom că să-i privească roadele, i-am văzut încheieturile rănite ale mâinilor. Dar în clipa când i-am văzut rănile deschise, am rămas ca ţintuit de pământ şi picioarele mele nu m-au mai dus înainte. Grădinarul m-a privit din nou ca pe cineva demult cunoscut şi a mers mai departe pe cărarea lui pierzându-se apoi după o stâncă abruptă.

Când picioarele mele au fost din nou în stare să meargă, am alergat pe urmele lui şi l-am strigat. Am făcut înconjurul stâncii după care dispăruse, dar nu l-am văzut. Cărarea pe care plecase continua, dar nu era nimeni pe ea şi nu am văzut un loc unde ar fi putut să se ascundă într-un timp atât de scurt.

Îmi tremurau genunchii şi m-am aşezat în mijlocul drumului nemaiştiind ce să cred. Am povestit această istorie aşa cum am trăit-o şi trebuie să mărturisesc cu toată sinceritatea că un oarecare timp am fost convins că grădinarul nu

fusese altul decât regele evreilor, cel înviat din moarte.

Pentru că rănile lui se aflau exact în locul unde călăul bate piroanele pe mâinile osânditului la răstignire, pentru ca oasele străpunse să poată suporta greutatea trupului întins. El a spus că mă cunoaşte. De unde să mă fi cunoscut? Doar de pe cruce ar fi putut să mă vadă.

Dar clipa de extaz s-a risipit, pământul a redevenit cenuşiu şi raţiunea mi s-a redeşteptat. Am rămas aşezat în mijlocul drumului plin de praf şi am chibzuit. Cum de puteam să fiu atât de mult tulburat, doar pentru că un oarecare evreu prietenos îmi zâmbise? Oare nu văzusem destui evrei care să-şi manifeste prietenia faţă de străini? Şi care grădinar nu-şi răneşte uneori mâinile îngrijindu-şi grădina? Eu trebuie să fi înţeles probabil greşit gestul lui. Poate că el mi-a spus să nu-l urmez şi de aceea s-a ascuns de mine.

Dar mai înainte de orice, dacă într-adevăr el ar fi fost regele evreilor, de ce mi s-ar fi arătat tocmai mie? Oare cine sunt eu ca el să mi se arate? Pe de altă parte, dacă ar fi avut un motiv să o facă, mi l-ar fi explicat şi ar fi spus ce doreşte de la mine. Altminteri, apariţia lui este inexplicabilă.

M-am mai gândit că poate visasem, dar ridicându-mă şi întorcându-mă pe urmele paşilor mei, am dat de mirtul la umbra căruia mă odihnisem şi am înţeles că nu fusese vorba despre niciun vis. M-am întins din nou pe iarbă. Raţiunea şi modul de a gândi pe care le dobândisem în primii ani ai copilăriei şi în şcoală, totul din mine se revolta împotriva acestei viziuni lipsite de fundament. Bineînţeles că îmi dorisem din tot sufletul să-l văd cu ochii mei pe răstignitul rege al evreilor înviat din moarte, dar nu aveam dreptul să-mi amăgesc dorinţa, imaginându-mi că l-am văzut în forma unui grădinar.

În felul acesta mi s-au separat mie gândurile în două şi am fost înspăimântat când am simţit că mi

se dedublează personalitatea. Eram când unul – acela care voia să creadă, când celălalt – acela care îşi bătea joc de naivitatea primului. Iar acela care îşi bătea joc pretindea că nu mai sunt tânăr şi nu mai am rezistenţa de altădată. Şi-mi reproşa viaţa dezordonată din Alexandria care-mi răvăşise mintea, pentru că uneori petrecusem zile şi nopţi de-a rândul în compania beţivilor şi a femeilor uşoare, iar alteori studiasem până la epuizare scripturile profeţilor. Iar după aceea, obositoarea călătorie până la Joppe, tulburătoarele evenimente la care din întâmplare fusesem martor şi scrisul acestor epistole, au fost ultima picătură, cea care face să se reverse pe dinafară vinul din cupă sau pana sofistului ce rupe spinarea cămilei. Nu mă mai puteam bizui pe simţurile mele, cu atât mai puţin pe raţiunea mea.

Ponţiu Pilat este mai în vârstă decât mine. Este un bărbat cu destulă experienţă, capabil să înţeleagă epoca în care trăieşte. Dacă aş fi înţelept, aş lua în seamă sfaturile lui şi m-aş odihni, aş vizita monumentele oraşului sfânt al evreilor şi aş uita.

M-am gândit la demonii despre care povestesc evreii că s-ar strecura în oamenii slabi şi le-ar domina trupul. Dormisem în apropierea unui mormânt, expunându-mă astfel pericolului. Dar, în cazul acesta, nu puteam înţelege care dintre cele două fiinţe din mine era posedată de demoni: cea care mă îndemna să cred că regele răstignit al evreilor se sculase din mormânt şi că mi se arătase sub înfăţişarea unui grădinar sau cea care îşi bătea joc cu îndârjire de toate acestea.

Abia fusesem pătruns de această idee, că cel care îşi bătea joc de toate m-a avertizat, agitându-se ca un nebun în mine:

— Ai cam luat-o razna, dac-ai ajuns să crezi până şi-n demonii evreilor! Doar la Alexandria ai văzut cu ochii tăi disecţia unui cadavru, iar medicii ţi-au povestit că au mai făcut acest lucru pe

cadavrele unor criminali, pentru a căuta sufletul lor. Dar nu l-au găsit nicăieri. Iar acum îţi imaginezi că un om a înviat din moarte, când tu însuţi l-ai văzut murind pe cruce. L-ai văzut chiar şi pe soldatul care i-a străpuns inima cu suliţa. Aşa ceva nu este posibil. Iar ceea ce nu este posibil nu este adevărat.

Dar cel din mine care mă îndemna să cred, a spus:

— Marcus, dacă tu renunţi şi te retragi, nu-ţi vei mai găsi liniştea niciodată şi vei suferi continuu, urându-te pe tine însuţi pentru această slăbiciune de moment, pentru că tu ai fost martorul unui eveniment însemnat, care nu s-a mai întâmplat pe pământ. Orice raţiune are limite şi este înşelătoare, după cum au demonstrat sofiştii. Nimic nu te împiedică să cercetezi totul cu modestie şi prudenţă. Cercetează mai întâi, că după aceea vei avea tot timpul să cugeţi! Chiar dacă astfel de lucruri nu au fost cunoscute, nimeni nu poate demonstra că nu ar fi posibile. Ceea ce s-a întâmplat acum este mai important decât presimţirile şi semnele în care cel puţin pe jumătate ai crezut odinioară. Încrede-te mai degrabă în sensibilitatea ta decât în raţiune! Tu nu eşti unul dintre cei şapte înţelepţi ai lumii şi nu uita că niciun om nu a fost ridicat în slăvi doar pentru puterea sa de judecată. Sylla era încrezător în norocul său, Cezar nu crezuse că Idele lui Martie i-ar fi fost defavorabile. Chiar şi animalele care sunt lipsite de raţiune sunt uneori mai înţelepte decât oamenii. Păsările îşi întrerup ţipetele şi animalele de povară o iau razna înainte de cutremur. Iar şobolanii părăsesc încă din port corabia pe cale să naufragieze.

Nu-mi este uşor să descriu această dedublare, fiindcă este o experienţă greu de imaginat dacă nu ai încercat-o. Este o trăire periculoasă şi, cine ştie, poate că mi-aş fi rătăcit mintea dacă în profunzimile fiinţei mele nu ar fi existat acea

rezervă limpede care m-a apărat întotdeauna în momentele cele mai tulburi ale vieţii mele. Dar această experienţă m-a transformat într-un om taciturn şi m-a făcut să înţeleg că trebuie să mă păzesc, ca să nu mă pierd de tot în gânduri zadarnice.

Când mi-am regăsit calmul era seară şi umbrele munţilor coborâseră în vale. Soarele înroşea cu lumina de foc a crepusculului templul evreilor de pe înalta colină a cetăţii. Am mers în oraş şi am căutat casa bancherului, pentru a-i prezenta documentul din Alexandria pe baza căruia să iau de la el banii hotărâţi. Mă bătea gândul că voi avea nevoie de mulţi bani pentru a-mi putea continua investigaţiile. Casa pe care o căutam se afla în partea nouă a oraşului, în apropierea teatrului şi a palatului marelui preot al templului.

După ce le-am explicat servitorilor motivul vizitei mele, bancherul însuşi mi-a ieşit în întâmpinare. A fost o adevărată surpriză să-l cunosc, pentru că acel bărbat nu semăna deloc cu evreii pe care-i văzusem până atunci. Încă de la început m-a rugat să-l numesc Aristainos, pentru că acesta era numele lui grec.

— Ştiam deja că trebuie să soseşti, a spus el. Am fost înştiinţat când ai ajuns în Iudeea. De aceea, când am văzut că nu ai venit la mine, mi-a fost teamă să nu fi căzut în mâinile vreunor tâlhari. Primul lucru pe care îl face un străin după ce ajunge aici, este să treacă pe la mine, bineînţeles pentru a schimba bani, dar şi pentru a-mi cere sfaturi bune, ca să ştie pe ce să-şi cheltuiască banii mai cu folos. În ciuda aparenţei austere, Ierusalimul este totuşi un oraş plin de viaţă, mai cu seamă în timpul sărbătorilor. De obicei, clienţii mei se întorc la mine puţin înainte de a pleca din Iudeea că să le împrumut bani pentru a-şi putea plăti călătoria până acasă şi, sincer să fiu, mai bună afacere fac eu cu aceste împrumuturi decât cu scrisorile de schimb. Îţi povestesc acestea ca să ştii

că, dacă ţi se vor ivi greutăţi în timpul cât vei rămâne în Iudeea, poţi veni fără nici o teamă la mine. Pentru că nimic din ceea ce sunt în stare să facă tinerii şi călătorii plini de viaţă nu mă mai uimeşte. Când sună trâmbiţele templului şi deschid poarta să ies afară, nu se poate să nu dau peste unul din clienţii mei, dormind în pragul casei mele cu capul rezemat de pietre, după ce şi-a pierdut până şi cămaşa de pe el la jocuri de noroc.

A vorbit cu dezinvoltura omului de lume şi, în ciuda poziţiei importante, nu cred să fi fost mai bătrân decât mine. Purta barbă scurtă, doar pentru a salva aparenţele, iar franjurii care-i împodobeau marginea tunicii erau atât de mici că abia de puteau fi văzuţi. Avea părul aranjat în manieră grecească şi mirosea a uleiuri bune. Se putea spune, fără îndoială, că era un bărbat frumos şi simpatic.

L-am lămurit că dacă locuiesc la fortul Antonia şi sunt oaspetele guvernatorului, este doar pentru că romanii mă sfătuiseră să nu-mi caut loc de înnoptat în oraş, fiindu-le teamă de eventualele tulburări care ar fi putut să izbucnească în timpul zilelor de sărbătoare. Uimit şi indignat, el şi-a ridicat braţele spre cer şi a strigat:

— Dar nu este adevărat! Este chiar o ofensă pentru noi! Sanhedrinul are o poliţie puternică, suficientă pentru a menţine ordinea, iar sacerdoţii noştri sunt mai vigilenţi decât romanii când este vorba de răzmeriţe şi tulburări pe cale să se nască. Este drept că locuitorii Ierusalimului nu-i iubesc pe sirienii legiunii romane, dar este doar vina lor dacă nu au ştiut cum să se poarte pentru a fi acceptaţi. Dar un străin care aduce bani oraşului, respectă obiceiurile şi se supune legilor noastre este întotdeauna bine primit. I se oferă tot ce vrea, toată lumea se ocupă de el, călăuzele îşi dispută între ele onoarea de a-l conduce prin oraş, cărturarii sunt gata să-i dezvăluie adevărurile credinţei noastre. Există hanuri pentru toate

categoriile de călători, şi mai săraci, şi mai bogaţi, iar între zidurile unor anumite case sunt tolerate toate plăcerile imaginabile venite din Egipt, din Grecia şi din Babilon. Iar dacă cineva are dorinţe chiar atât de extravagante, poate găsi şi dansatoare din India în acest oraş. Dar, bineînţeles, cel mai înţelept este să locuieşti în cartierul acesta nou, în vecinătatea forumului, nu-i aşa?

I-am răspuns că, nefiind încântat nici de vântul orientului care mi-a provocat dureri de cap, nici de cutremurul care m-a deşteptat dimineaţa, îmi este totuna unde locuiesc.

El şi-a apărat cu încă şi mai mult entuziasm oraşul şi a spus:

— N-ar fi trebuit să dai atâta importanţă acestor două cutremure de pământ care, de fapt, nici nu au fost prea puternice. De altfel, nici n-au provocat mari stricăciuni în oraş. Să fi locuit în această parte a oraşului, poate nici nu l-ai fi simţit pe cel din această dimineaţă. Eu însumi nici nu m-am ridicat din pat când a fost să fie. S-ar părea că a fost mai puternic doar în zona fortului Antonia.

Ştiam că nu este prea politicos, dar voiam să orientez discuţia spre ce mă interesa mai mult în Iudeea, personalitatea lui Iisus din Nazaret. De aceea, i-am spus cu ipocrită indiferenţă:

— Înainte chiar de a intra în oraş l-am văzut pe regele vostru răstignit pe cruce şi te asigur că nu a fost cel mai vesel spectacol.

Auzindu-mi vorbele, Aristainos s-a întristat dintr-odată. Dar după o clipă a bătut din palme şi a poruncit să ni se aducă dulciuri şi hidromel. Şi a spus:

— Ce ciudat călător eşti tu, dacă nu găseşti decât lucruri triste în acest Ierusalim care, într-adevăr, este cel mai sacru oraş al lumii! Dar, te rog, ia loc şi permite-mi să te lămuresc cum stau lucrurile, pentru că tu nu ştii ce vorbeşti. Noi evreii suntem împătimiţi de cărţile sfinte şi de prorocirile profeţilor, dar este de înţeles pentru că credinţa

noastră este cea mai extraordinară din lume şi istoria neamului nostru este surprinzătoare. Dintre toate popoarele acestui pământ, doar noi ne închinăm unui singur Dumnezeu şi avem doar un singur templu, aici, în Ierusalim, unde îi slujim Dumnezeului nostru după legile pe care el însuşi le-a dictat patriarhului şi eliberatorului nostru din sclavia Egiptului.

Mi-a zâmbit şi m-a îndemnat să gust din vin şi din dulciuri, dar nu mi-a oferit cupa cu vin din mâna lui şi am remarcat că dulciurile fuseseră puse pe două platouri, unul pentru mine şi altul pentru el. Urmărindu-mi privirea, el a izbucnit în râs şi a spus:

— Nu uita că sunt evreu şi plin de prejudecăţi! Nu-ţi imagina totuşi că mă cred mai bun decât tine. Numai din cauza servitorului nu beau din aceeaşi cupă cu tine şi nu-mi vâr degetele în acelaşi platou. Sunt un om cultivat şi încalc legea iudaică în multe feluri, chiar dacă încerc să salvez aparenţele. Este deja destul că-i avem pe farisei, care îşi otrăvesc propria viaţă. Dar ei otrăvesc totodată şi viaţa celor din jur, impunându-le supunere absolută la tradiţiile strămoşeşti. Acesta este temeiul contradicţiei noastre, pentru că este adevărat că doar tradiţia a salvat unitatea neamului evreu, în oricare oraş din lume, aceeaşi lege îi uneşte pe fiii lui Israel şi îi constrânge să nu se amestece cu alte neamuri. Dacă nu ar fi fost aşa, cei care au suportat exilul şi sclavia în Egipt şi Babilon s-ar fi amestecat demult cu alte neamuri, iar poporul evreu nu ar mai fi existat. Eu, care sunt un om civilizat şi în inima mea mă simt mai mult grec decât evreu, nu pot accepta scriptura care încătuşează spiritul, chiar dacă pentru Dumnezeul nostru şi pentru templu m-aş lăsa şi tăiat în bucăţi de-ar fi nevoie. Istoricii noştri au adus dovezi temeinice în sprijinul ideii că noi suntem poporul ales de Dumnezeu. Iar dacă tot este aşa, un om cu judecată înţelege prea bine că mâncatul şi băutul,

spălarea mâinilor şi curăţirea rituală a vaselor nu înseamnă nimic pe lângă surprinzătoarea şi nemărginita splendoare a lui Dumnezeu. În acelaşi timp, este drept că obiceiurile complexe, rânduielile tradiţionale, circumcizia, sanctificarea sabatului şi toate celelalte, care sunt greu de explicat unui păgân, menţin unit poporul evreu în această mică ţară de la răscrucea Orientului şi Occidentului, ca el să nu se amestece cu alte neamuri, în aşteptarea împărăţiei de o mie de ani care va începe când Mesia va coborî pe pământ.

Mi-a aruncat o privire scurtă, după care a mai spus:

— Aşa au anunţat profeţii, dar profeţiile pot fi înşelătoare pentru cel ce se limitează la sensul aparent al cuvintelor. Şi nu trebuie să crezi că noi visăm să guvernăm lumea cu ajutorul lui Mesia. Doar oamenii simpli din popor – plebeii, cum îi numiţi voi, romanii – îşi pot face asemenea iluzii. Temperamental, suntem un popor de exaltaţi. De aceea îşi fac apariţia în Iudeea mântuitorii lumii, unul după altul, fiecare încercându-şi şansa de a fi recunoscut drept adevăratul Mesia. Nu există tămăduitor, cât de prost ar fi el, să nu poată trezi interesul mulţimii, dacă are destulă încredere în sine însuşi. Dar te asigur că noi, evreii, îl vom putea recunoaşte pe adevăratul Mesia îndată ce va veni. Un oarecare rege de-al nostru din spiţa macabeilor a răstignit pe cruce trei mii de fanatici ipocriţi, aşa că nu s-ar putea spune că ne lipseşte experienţa. Oare tu ai putea avea milă şi l-ai ierta de pedeapsă pe un om care, profitând de naivitatea celor simpli, îi face să creadă că el este regele şi mântuitorul lumii?

În tot timpul acesta eu am băut vin şi am mâncat dulciuri, iar vinul m-a ameţit uşor, de aceea i-am spus zâmbind:

— Ce revărsare de vorbe şi cât entuziasm pentru ceva lipsit de importanţă, cum tu însuţi ai spus-o!

El a continuat:

— Crede-mă, mântuitorii vin şi pleacă, dar Dumnezeul nostru este etern şi templul îi va aduna întotdeauna pe evrei, până la sfârşitul veacurilor. Avem toate motivele să le mulţumim romanilor care au recunoscut locul special pe care-l ocupă poporul nostru printre popoarele lumii civilizate tocmai din cauza credinţei pe care o are, scutindu-ne de povara autoguvernării. Pentru că atât împăratul August, cât şi împăratul Tiberiu ne-au fost favorabili şi au ascultat glasul nostru. Datorită lor, poziţia noastră în lume s-a consolidat. La drept vorbind, guvernându-ne, Roma ne-a scutit de povara întreţinerii unei armate permanente şi ne-a ajutat să nu ne irosim puterile în conflicte interminabile cu ţările vecine, care râvnesc la bogăţiile noastre. Ca locuitori ai Imperiului Roman avem o mai mare siguranţă şi susţinători în toate oraşele importante ale lumii, până-n Galia şi Bretania şi până la ţărmurile sciţilor. Chiar şi barbarii ne recunosc de buni negustori. De-a lungul anilor m-am ocupat şi eu de comerţ şi am trimis la Roma nuci şi alte fructe. Este regretabil că nu avem armatori de corăbii, dar noi, evreii, nu ştiu din ce cauză, nu ne încredem în apele mării. Toţi credincioşii din lume vin la Ierusalim să aducă ofrande la templu. În felul acesta, aici se adună bogăţii incomensurabile, înţelegi deci de ce nu putem tolera ca mulţimea să se lase înşelată de visele unui impostor care pretinde ca este mântuitorul lumii.

Cu alte cuvinte, mă forţa să aprob politica sanhedrinului. Şi trăgându-se mai spre mine, a continuat să mă lămurească.

— Cu toate acestea, a spus el, trăim pe un ascuţiş de sabie. Ar fi de ajuns doar ca un procurator cupid să-i încurajeze pe intriganţii ce aspiră la putere, înlesnindu-le organizarea unei revolte care i-ar putea permite lui să ne limiteze autonomia şi totodată i-ar da ocazia să acapareze toate comorile templului sau cel puţin o parte din

ele. În orice caz, chiar şi fără a vorbi de interesul nostru, este mai câştigată Roma dacă menţine lucrurile în starea de acum şi susţine sanhedrinul care oricum nu se amestecă în politica romanilor. Ca să te lămuresc mai bine, aş putea spune că sanhedrinul corespunde, într-o oarecare măsură, senatului roman. Din el fac parte marii preoţi, cei mai eruditi cărturari cunoscători ai legilor şi un grup restrâns de bărbaţi influenţi, care sunt numiţi bătrânii poporului. Chiar dacă nu toţi sunt bătrâni, aceştia din urmă trebuie să aibă o avere mare şi să aparţină unei familii importante. Poporul nu are nici o orientare politică, de aceea nici nu se pune problema că ar putea fi lăsat să guverneze. Iată de ce trebuie înăbuşită încă din faşă orice tentativă de sporire a puterii politice a poporului sau de restaurare a unei monarhii. Fie ea cât de inofensivă ar fi, conspiraţia tot conspiraţie este. Şi sub veşmântul înşelător al credinţei, şi în numele dragostei pentru aproapele tău.

Tăcerea mea l-a întărâtat pe cămătar şi el mi-a vorbit cu încă şi mai multă ardoare, ca şi cum, simţindu-se vinovat, ar fi vrut să se apere.

— Ca roman, tu nu poţi să-ţi imaginezi cât de mare este puterea unei veritabile credinţe, fiindcă tu aduci doar jertfe unor chipuri cioplite. Credinţa este forţa noastră, dar, în acelaşi timp, este un pericol permanent, pentru că este şi cea mai mare slăbiciune a noastră. Cei care atrag mulţimea trebuie să recurgă la adevărurile scripturii pentru a-şi susţine cauza, indiferent de scopul pe care-l au. Ai să-mi spui bineînţeles că Iisus din Nazaret, cel care a fost răstignit pe cruce în ajunul Paştelui, a fost un om drept, un inocent, un remarcabil vindecător şi un mare orator. Nu te voi contrazice. Dar omul cel mai inocent şi sincer care atrage mulţimea este şi cel mai periculos. Pentru că mulţimea este fascinată de personalitatea unui astfel de om şi se încrede în promisiunile sale. Iar acest Iisus din Nazaret, fiind absolut dezorientat

din punct de vedere politic şi crezând sincer că ceea ce face el este spre binele tuturor, a fost folosit de acei care râvneau la putere. Iar acelora nu le păsa dacă întregul sistem social se va prăbuşi, dacă neamul se va pierde sau dacă vor fi trecuţi prin sabie de romani. Singurul lor scop era să-şi satisfacă ambiţiile şi să se agaţe de putere. Crede-mă, orice bărbat care se dă drept Mesia este un criminal politic, oricât de sincer ar fi, şi nu merită altceva decât moartea.

Şi, ca şi cum s-ar fi temut că nu a fost destul de convingător, a mai spus:

— Bineînţeles, el a încălcat şi poruncile legii, pentru că a luat în deşert numele Dumnezeului său. Dar nu tablele legii sunt importante în această discuţie a noastră. Numai o dată să mai fi intrat Iisus în templu, în timpul sărbătorii Paştelui şi ar fi izbucnit scandalul, pentru că fanaticii ar fi profitat de dezordine ca să pună mâna pe putere şi mult sânge s-ar fi vărsat. Fireşte că romanii ar fi trebuit să intervină, iar acest lucru ar fi dus la pierderea autonomiei politice. Mai bine unul să moară decât tot poporul să piară.

— Am mai auzit vorbele acestea! l-am anunţat eu.

— Uită-l! m-a rugat Aristainos cu înflăcărare. N-avem de ce să ne mândrim noi evreii cu moartea lui. Dimpotrivă. Sunt întristat când mă gândesc la el şi cred că a fost un om bun acest Iisus. Să fi rămas în Galileea, nu i s-ar fi putut întâmpla nimic rău. Acolo toţi cei care strâng dările pentru templu îl protejau şi se spune că comandantul garnizoanei din Capernaum era prietenul lui.

Am înţeles că n-avea niciun rost să fac aluzie la învierea lui Iisus. Şi-ar fi pierdut respectul pentru mine şi m-ar fi socotit un credul nătâng. Cumpănindu-mi vorbele, i-am spus:

— Ai reuşit să mă convingi. Am înţeles deci că, din raţiuni politice, moartea lui a fost necesară. Dar pe mine, de fapt, altceva mă interesează. În

cursul anilor m-am obişnuit să culeg informaţii de tot felul din toată lumea, pentru că îmi place să povestesc prietenilor istorii interesante, dar şi pentru că în felul acesta îmi îmbogăţesc cunoştinţele. Am o atracţie particulară pentru tot ce este bizar şi incomprehensibil, iar vindecările miraculoase întotdeauna îmi trezesc interesul. În Antiohia, unde mi-am petrecut copilăria şi o parte din tinereţe, am fost fascinat de măiestria vrăjitorilor şi magicienilor din Siria, iar în Egipt am văzut destule locuri unde se întâmplă miracole şi spre care se îmbulzesc pelerinii. De aceea aş dori să-l cunosc cel puţin pe imul dintre cei vindecaţi de acest om, pentru a-mi face o idee despre modul cum l-a vindecat.

Apoi, ca şi cum în acel moment mi-ar fi venit acea idee, i-am spus cu entuziasm:

— Cel mai bine-ar fi să-l cunosc pe unul din discipolii lui. În felul acesta aş putea avea o informaţie directă de la cineva care l-a cunoscut. Aş putea afla ce impresie i-a lăsat acest om şi ce intenţii avea.

Indignat de vorbele mele, Aristaineos a spus:

— Discipolii lui s-au ascuns, fireşte. Sau poate că s-au întors în Galileea. După câte ştiu, erau doisprezece, dar unul dintre ei a dezvăluit preoţilor templului locul secret unde trăseseră pentru noapte. Toţi sunt oameni simpli, pescari de la Marea Galileii sau aşa ceva, în afară de Ioan, un tânăr de familie bună, care vorbeşte limba greacă şi probabil este instruit. Am auzit că printre ei ar fi şi un bărbat care până nu de mult strângea dările pentru templu. Dar află că nu-i nimic de capul lor şi mă îndoiesc că de la ei ai putea afla mare lucru.

— Dar, a mai spus el cu îndoială în glas, dacă tot eşti atât de curios – deşi, sincer să fiu, nu te înţeleg, fiindcă ai fi putut să te distrezi bine în Ierusalim – adresează-te lui Nicodim, care este membru al sanhedrinului. El este un erudit cucernic care şi-a consacrat toată viaţa studiului

scripturilor. Nimic rău nu este în acest om, chiar dacă l-a apărat pe Iisus, dar eu cred că-i prea naiv pentru locul atât de important pe care-l ocupă. De aceea nici nu a fost chemat în acea noapte când a fost arestat Iisus din Nazaret, pentru că el, fără îndoială, s-ar fi opus din răsputeri hotărârii sanhedrinului.

— Am auzit vorbindu-se despre el, am spus eu. El este cel care a coborât de pe cruce trupul neînsufleţit al regelui şi l-a pus în mormânt, nu-i aşa? Se spune c-ar fi folosit o sută de livre de smirnă şi aloe pentru miresmele giulgiului.

În mod vădit, cuvântul *rege* l-a enervat pe Aristainos, dar nu m-a corectat. Şi a spus el:

— Tu, într-adevăr, eşti bine informat. A fost doar un gest de protest, la fel ca şi în cazul lui Iosif din Arimateea, dar să şi-l păstreze lor protestul ăsta dacă le păzeşte cinstea! Iosif este doar bătrân al poporului, dar Nicodim, care este rabin al lui Israel, ar trebui să ştie aceasta. Cine ştie, poate că, înmormântându-l împreună pe nazarinean, au încercat să atragă simpatia unor alţi membri ai sanhedrinului, ca împreună să mai micşoreze din puterea marelui preot.

Fascinat de această idee a sa, a strigat deodată:

— Dar eu n-am nimica împotriva acestui plan! Insolenţa lui Caiafa a depăşit orice limită. Până şi profesiunea mea este ameninţată. El a concesionat doar pentru membrii familiei sale dreptul de a vinde animalele destinate sacrificiului şi de a schimba bani în incinta templului. Mă crezi sau nu mă crezi, eu nu am decât o masă de schimb în prima curte a templului! Cine ştie, poate că Nicodim, în pofida aparentei lui nevinovăţii, face o treabă bună. Nu este nici corect nici legal ca prima curte a templului să se transforme într-un loc de permanentă gâlceavă. Dacă este o concurenţă rezonabilă, nimeni n-are nimic de zis. Şi, bineînţeles, cei veniţi în pelerinaj sau călătorii din

alte ţări pot schimba bani la preţul care le convine lor, nu la acela din templu, prestabilit de Caiafa.

Dar pe mine nu mă interesa câtuşi de puţin ce-mi povestea el, aşa că, întrerupându-l, i-am spus:

— Eu aş vrea să-l întâlnesc pe Nicodim, dar mi-e teamă că nu va fi el de acord să mă întâlnească, pentru că sunt roman.

— Dragul meu, a exclamat Aristainos, dar tocmai asta este cea mai bună recomandare! Un erudit din Iudeea consideră că este o onoare dacă un cetăţean roman doreşte lămuriri despre religia noastră. Poţi să-i spui că eşti un om cu frica lui Dumnezeu. Această afirmaţie nu te obligă la nimic şi-ţi deschide aici toate porţile. Dar, dacă vrei, te pot recomanda cu plăcere.

Am convenit că-i va trimite rabinului vorbă, urmând să mă duc la el a doua zi, la căderea nopţii. De la Aristainos am retras puţini bani. Este mai bine să rămână în păstrarea lui. El a încercat să mă convingă să accept serviciile unui ghid cu experienţă, pentru ca toate porţile secrete ale desfătărilor să-mi fie deschise, dar eu i-am spus că, după iarna fierbinte a Alexandriei, făcusem legământ de abstinenţă la plăcerile trupeşti. Când a mai auzit-o şi pe asta, i s-au risipit argumentele, dar mi-a admirat fermitatea şi, în acelaşi timp, şi-a exprimat regretul că din cauza acestui bun legământ nu mă voi putea bucura de plăcerile Ierusalimului.

În orice caz, ne-am despărţit prieteni. Conducându-mă până la poarta casei, mi-a propus serviciile unui înaintemergător, care să strige la toate răspântiile drumului numele meu, ca lumea să se dea la o parte, dar eu l-am refuzat din nou, fiindcă nu doresc să atrag atenţia celor din jur. Înainte de despărţire, Aristainos m-a asigurat pentru încă o dată că, orice-ar fi să mi se întâmple, mă pot bizui pe el. Fără îndoială, este cel mai binevoitor evreu pe care l-am întâlnit până acum

dar, nu ştiu din ce cauză, nu-mi place prea mult de el.

Când am ajuns la fortul Antonia, mi s-a spus că servitorii Claudiei Procula mă căutaseră de multe ori şi că eram aşteptat la ea. Am urcat în grabă până la apartamentul din turnul fortului. Era în pat şi se odihnea, dar imediat după ce am fost anunţat a sosit într-un veşmânt de mătase subţire şi cu o capă pe umeri, împreună cu doamna ei de companie. Ochii ei aveau o strălucire înspăimântătoare, ridurile de pe faţa palidă nu se mai vedeau, mi s-a părut că este în extaz.

Mi-a prins mâna între mâinile ei şi a exclamat:

— Marcus, regele evreilor a înviat din moarte!

I-am răspuns iritat:

— Dar nu ţi-a povestit proconsulul că noaptea trecută discipolii lui au furat cadavrul din mormânt? Aceasta este versiunea oficială, confirmată, de altfel, de cei şase gardieni din legiunea romană care au păzit mormântul.

Furioasă, Claudia Procula a bătut din picioare şi a strigat:

— Oare tu îţi imaginezi că Ponţiu Pilat poate admite un fapt care nu are legătură cu banii şi cu confortul lui? Dar eu am prieteni în Ierusalim. Tu nu ai auzit încă de femeia care astăzi dimineaţă în zori, intrând la el să-l plângă, a găsit mormântul gol? Este vorba de una din femeile care l-au urmat pe Iisus, aceea din care el izgonise şapte demoni. Ei bine, în mormânt i s-a arătat un înger cu chip de foc şi veşminte albe că lumina.

— Dacă-i aşa, am spus eu cu asprime, înseamnă că demonii au revenit în trupul acelei nefericite femei.

Am fost descurajat şi am gândit că poate sunt nebun şi mintea mea este la fel de răvăşită ca mintea acelei femei neîndoielnic bolnave.

Descumpănită, Claudia Procula m-a întrebat:

— Şi tu, Marcus?

Apoi, izbucnind în plâns, a spus amărâtă:

— Şi eu care credeam că tu eşti de partea lui. Mi s-a spus că ai fost acolo şi ai văzut mormântul gol. Oare tu crezi mai mult în vorbele lui Ponţiu Pilat şi în mărturisirile mincinoase ale gardienilor cumpăraţi de templu decât în ceea ce ai văzut cu ochii tăi?

Pe faţa inundată de lacrimi a Claudiei Procula era un fel de lumină, mi-a fost milă de ea şi aş fi vrut s-o consolez. Dar, în acelaşi timp, înţelegeam că este periculos să mă destăinuiesc unei femei exaltate. După părerea mea, delirul femeilor Ierusalimului, care credeau în ceea ce ar fi dorit să se întâmple, părându-li-se că s-au întâlnit cu îngerii, era doar spre folosul sanhedrinului, pentru discreditarea lui Iisus şi acoperirea adevărului învierii lui.

— Nu-ţi face sânge rău, Claudia! am încercat eu s-o liniştesc. Doar ştii bine că am studiat textele cinicilor şi le-am admirat filosofia. De aceea îmi este greu să cred în lucruri supranaturale. Pe de altă parte, nu vreau să neg categoric mărturiile nimănui. Dar cine este această femeie?

— Numele ei este Maria, a spus Claudia Procula, din nou plină de entuziasm. Un nume obişnuit la evrei, dar această Maria este din Magdala, un loc de pe ţărmul Mării Galileii. Este o femeie bogată şi are o renumită crescătorie de porumbei, din care, în fiecare an, sunt trimişi la templu mii de porumbei imaculaţi pentru sacrificiu. Este drept că nu avea ea o prea bună reputaţie când era posedată de demoni, dar după ce Iisus din Nazaret a vindecat-o, s-a schimbat cu totul şi s-a alăturat celor care-l urmau pretutindeni. Am întâlnit-o în casa unei prietene din înalta societate a Ierusalimului şi am fost impresionată de faptele lui Iisus din Nazaret, despre care ea ne-a povestit.

— Ar trebui să aud din gura ei ca să cred, am spus eu. Poate că nu-i decât o femeie exaltată, poate că doar a visat. Crezi că aş putea-o întâlni?

— Oare este un păcat să visezi? m-a întrebat ea. Eu însămi avusesem un vis înspăimântător şi l-am avertizat pe soţul meu să nu condamne niciun bărbat sfânt. Iar la miezul nopţii un mesager m-a anunţat că el a fost prins şi m-a implorat să-i cer lui Ponţiu Pilat să nu-l condamne la moarte. Dar pentru mine visul a fost mai hotărâtor decât mesajul secret. Chiar dacă nu a folosit la nimic, fiindcă soţul meu a făcut cea mai absurdă faptă din viaţa lui şi l-a dat pe mâna lor, ca ei să-l răstignească.

— Crezi că aş putea-o întâlni pe acea femeie? am stăruit eu.

Claudia Procula a spus:

— În Iudeea, este o necuviinţă dacă un bărbat i se adresează unei femei pe care n-o cunoaşte, cu atât mai mult dacă bărbatul este un străin. De altfel, nici nu ştiu de unde să o iau. Recunosc că ea se înflăcărează uşor. Poate că este chiar o femeie exaltată, aşa după cum zici tu. Cine ştie, suspicios cum eşti, s-ar putea să o înţelegi greşit. Sper totuşi că nu ai nimic împotrivă dacă eu cred în ceea ce mi-a povestit ea.

Entuziasmul Claudiei era deja în declin.

— Dacă din întâmplare o voi întâlni pe această Maria din Magdala, am întrebat-o eu, aş putea să mă folosesc de numele tău pentru a intra în vorbă cu ea?

Drept răspuns, ea a murmurat că o femeie nu va avea niciodată atâta încredere într-un bărbat cât poate avea într-o altă femeie şi că, în general, bărbaţii nu vor fi în stare niciodată să le înţeleagă pe de-a-ntregul pe femei. Şi mi-a mai spus, dar nu din toată inima, că acceptă să mă folosesc de numele ei, dacă din întâmplare o voi întâlni pe acea femeie.

— Dar, m-a avertizat Claudia Procula, dacă din vina ta i se va întâmpla vreun rău acestei femei, cu mine vei avea de-a face!

În felul acesta s-a încheiat discuţia noastră. Fără îndoială, Claudia Procula ar fi vrut să-i împărtăşesc entuziasmul şi să cred în învierea lui Iisus. Eu trebuie să cred în învierea lui, fiindcă am văzut cu ochii mei giulgiul gol din mormânt. Dar vreau să înţeleg mai întâi toate aceste lucruri mai bine.

Epistola a patra

Marcus, pentru Tullia.

Voi continua să-ţi povestesc, încercând să păstrez ordinea cronologică a întâmplărilor.

Antonia este o fortăreaţă meschină şi tristă. N-am mai vrut să locuiesc acolo, fiindcă tot timpul am avut impresia că sunt supravegheat. De altfel, şi proconsulul se pregătea să se întoarcă la rezidenţa oficială din Cesareea. I-am dăruit un scarabeu egiptean despre care se spune că poartă noroc, iar Claudiei Procula i-am dăruit o oglindă din Alexandria. Le-am promis amândurora că voi trece prin Cesareea, pentru că nu ar fi vrut Ponţiu Pilat să părăsesc Iudeea mai înainte de a-mi pune anumite întrebări. Cât despre Claudia Procula, ei a trebuit să-i promit că-i voi povesti tot ce voi afla despre resurecţie.

I-am dăruit o sumă convenabilă de bani comandantului garnizoanei, pe de o parte pentru că doream să păstrez relaţii bune cu acel om, pe de alta pentru a mă refugia în fortăreaţă la nevoie. Ştiu deja că, atâta timp cât respecţi obiceiurile evreilor şi nu-i enervezi pe locuitori printr-un comportament bizar, Ierusalimul nu este un oraş periculos, dar, pentru mai multă siguranţă, este bine să ai unde să tragi la necaz.

Cu sutaşul Adenabar am rămas bun prieten. El m-a sfătuit să nu merg într-un han mare şi mi l-a recomandat pe un oarecare negustor de mărunţişuri care locuieşte în apropiere de palatul asmoneilor. Încă din fragedă tinereţe am întâlnit mulţi sirieni. Le cunosc obiceiurile şi zeii, ştiu că ei iubesc curăţenia şi mâncărurile gustoase şi că sunt corecţi în toate privinţele, cu excepţia schimburilor de bani.

Negustorul locuieşte la parter împreună cu toată familia. Are o tarabă de mărunţişuri, pe care o aşază încă din zorii zilei în faţa porţii, pe stradă. În camera mea, ce se află pe terasa casei, pot ajunge şi direct, urcând treptele unei scări exterioare. Pot veni şi pleca când vreau, fără să deranjez întreaga familie şi pot primi în vizită pe cine vreau fără ca cineva să o ştie, avantaj de netăgăduit, pe care atât Adenabar cât şi negustorul au ţinut să-l sublinieze. Soţia şi fata negustorului îmi vor pregăti mâncarea şi mi-o vor servi în camera mea. Tot ele vor umple cu apă proaspătă vasul de argilă atârnat de tavan. Cât despre băieţii negustorului, ei vor fi la dispoziţia mea, şi-i voi putea trimite oricând să-mi cumpere vin, fructe sau nu are importanţă ce. Această familie cu venituri modeste a fost fericită să mă găzduiască, fiindcă sărbătorile se sfârşiseră, călătorii străini părăseau Ierusalimul şi comerţul lor intra într-o perioadă de declin.

Am aşteptat în noua mea casă să se facă noapte. După ce s-au aprins stelele pe cer, am coborât în stradă pe scara exterioară. Toată lumea din Ierusalim ştie unde se află olăria lui Nicodim, aşa că nu mi-a fost greu să o găsesc. Poarta fusese lăsată întredeschisă, iar în curte aştepta un servitor care m-a întrebat:

— Oare nu eşti tu bărbatul pe care îl aşteaptă stăpânul meu?

Am urcat după el pe scara ce duce pe acoperişul casei. Servitorul nu a luminat drumul, fiindcă cerul înstelat al Iudeii era deosebit de strălucitor. Pe acoperiş am văzut un bărbat bătrân, care stătea aşezat pe o pernă. El m-a salutat prietenos şi m-a întrebat:

— Tu eşti cel care-l caută pe Dumnezeu şi despre care bancherul Aristainos mi-a trimis vorbă?

M-a invitat să mă aşez lângă el şi a spus:

— La început a făcut Dumnezeu cerul şi pământul.

După care, s-a pornit să-mi vorbească cu glas monoton despre Dumnezeul poporului lui Israel, pornind de la facerea lumii. Am ascultat eu ce am ascultat, dar la un moment dat, când tocmai povestea cum din ţărână l-a făcut Dumnezeu pe om după chipul şi asemănarea sa, nu am mai răbdat şi am spus:

— Rabin al Israelului, despre toate acestea eu am auzit. Eu am citit în greceşte cărţile voastre sacre. Am venit la tine să-mi povesteşti despre Iisus din Nazaret, regele evreilor. De altfel, tu mi-ai înţeles dorinţa, de aceea m-ai aşteptat noaptea, aici, pe acoperişul casei tale.

— Sângele lui a căzut pe mine şi pe poporul meu, a rostit el cu glas tremurat. Inima îmi este plină de durere şi spaimă. Venirea lui pe pământ ca rabin al lui Israel a fost dată de la Dumnezeu, pentru că cine altcineva ar fi putut face ceea ce el a făcut, dacă nu ar fi fost trimisul lui Dumnezeu?

I-am răspuns:

— El a fost mai mult decât un simplu rabin. Şi eu, chiar dacă sunt un străin, am fost tulburat pânăn străfundul fiinţei mele de patimile lui şi am tremurat pentru el. Fără îndoială, tu ştii că a înviat şi s-a ridicat din mormânt, trecând prin giulgiul în care tu însuţi l-ai înfăşurat în ajunul sabatului şi deschizând gura mormântului închisă de tine.

Ridicându-şi faţa spre stelele strălucitoare ale cerului, Nicodim a strigat cu glas de jale:

— Nu ştiu ce să cred!

Am arătat spre bolta cerească şi l-am întrebat:

— A fost el oare pruncul cel anunţat de profeţi?

Nicodim a spus:

— Nu ştiu, nu mai înţeleg nimic, poate că nici nu mai sunt demn să fiu învăţător al lui Israel. M-au descumpănit cei din sanhedrin când au susţinut că niciun profet nu ar fi putut veni din Galileea. Este adevărat, fiindcă scripturile nu spun nimic despre Galileea. Dar mama lui, pe care abia acum am întâlnit-o, mi-a mărturisit că l-a născut pe Iisus

în Betleemul Iudeii, în timpul lui Irod cel rău. Iar scripturile spun că mântuitorul lumii din Betleemul Efratului va veni. Am cercetat din nou scripturile şi am înţeles că tot ceea ce anunţaseră profeţii s-a împlinit, chiar şi prorocirea care spune: „Nu i se va zdrobi niciun os“.

Apoi a început să psalmodieze profeţiile, repetându-le la nesfârşit şi traducându-mi-le totodată ca să le pot înţelege. Dar eu mi-am pierdut răbdarea şi l-am întrerupt, spunându-i:

— Îmi este totuna dacă s-au împlinit sau nu s-au împlinit prorocirile profeţilor. Eu vreau să ştiu doar dacă a înviat sau nu. Iar dacă este adevărat că s-a ridicat din mormânt, Iisus este mai important decât orice rege, fiindcă un om asemenea lui nu a mai existat până acum pe pământ. Nu vreau să te amăgesc, nici să-ţi întind o cursă, iar lui de-acum niciun om nu-i mai poate face rău. Răspunde-mi! Inima mea se frământă şi vrea să cunoască adevărul.

— Mi s-a povestit că a înviat, dar nu mai ştiu ce să cred, a spus ezitând rabinul. Ieri seară, când discipolii lui erau adunaţi în taină într-un anume loc şi ţineau uşile încuiate de frica iudeilor, a venit Iisus şi a stat în mijlocul lor. Şi le-a arătat rănile de pe mâini şi de pe picioare şi coasta împunsă de suliţă. Şi a suflat asupra capetelor lor, apoi a dispărut din încăpere tot atât de misterios cum sosise. Aşa mi s-a povestit, iar cel care mi-a spus toate acestea m-a asigurat că nu minte. Dar mie îmi este greu să cred că aşa a fost.

Am fost străbătut de un fior şi l-am rugat:

— Vorbeşte-mi despre împărăţia lui!

Şi Nicodim mi-a povestit:

— Când a venit prima dată la Ierusalim să sărbătorească Pastele şi a curăţat templul, scoţându-i afară pe cei care îl necinsteau, m-am dus seara pe ascuns să-l întâlnesc. Nu-i voi putea uita niciodată vorbele, chiar dacă nu le-am înţeles atunci şi încă nu am ajuns să le înţeleg până acum.

Mi-a spus că niciun om nu va putea vedea împărăţia dacă nu se va naşte din nou.

Mi-am amintit imediat de doctrinele filosofice ale orficilor şi pitagoreicilor, care pretind că un om se poate naşte din nou de mai multe ori, chiar şi sub formă de animal sau plantă, conform comportamentului pe care l-a avut în viaţă. Şi am fost deziluzionat, pentru că aceasta nu era o doctrină nouă. Dar Nicodim a povestit mai departe cu nevinovată candoare:

— Iar eu am zis către el: „Cum poate omul să se nască, fiind bătrân? Oare, poate să intre a doua oară în pântecele mamei sale şi să se nască din nou?“ Dar Iisus mi-a dat cheia, crezând că astfel voi putea înţelege mai uşor şi mi-a repetat de multe ori: „De nu se va naşte cineva din apă şi din spirit, nu va putea să intre în împărăţie“. Naşterea din apă o înţeleg, fiindcă mulţi se duc în deşert, în sânul unei comunităţi, să se roage şi să aştepte, iar după o perioadă de încercări sunt botezaţi în apele unui lac. Şi Ioan Botezătorul tot din deşert a venit şi i-a botezat pe oameni cu apă, până când Irod l-a dat morţii.

L-am întrerupt şi i-am spus:

— Cei ce se iniţiază în misterele zeiţei Isis a Egiptului trebuie să se scufunde încrezători în întunecimea apelor adânci. Dar întotdeauna există braţe puternice şi protectoare care-i scot din apă să nu se înece. Este doar o ceremonie simbolică.

— Tu ai dreptate, a recunoscut Nicodim. Botezul cu apă nu este ceva nou. Dar eu l-am întrebat ce înţeles are „naşterea din spirit“. Îţi repet cuvânt cu cuvânt tot ce mi-a spus Iisus: „Ce este născut din trup, trup este. Ce este născut din spirit, spirit este. Vântul suflă unde voieşte şi tu auzi glasul lui, dar nu ştii de unde vine, nici încotro se duce. Astfel este cu oricine e născut din spirit“[{29}].

A rămas tăcut multă vreme, iar eu am gândit la vorbele lui Iisus. Stelele Iudeii străluceau pe cer şi mirosul argilei umede urca până la noi însoţit de

efluviile cuptorului de ars al olăriei. Într-un mod misterios, această învăţătură se strecura în inima mea, chiar dacă raţiunea nu o putea înţelege. Până la urmă, l-am întrebat liniştit:

— Este tot ceea ce ştii despre împărăţia lui?

A meditat puţin, apoi a spus:

— De la discipolii lui am auzit că, mai înainte de a fi început să-şi rostească învăţătura, s-a dus în pustiu, unde a vegheat şi a postit patruzeci de zile şi patruzeci de nopţi şi a încercat toate viziunile şi apariţiile pe care forţele pământului le folosesc pentru a-l duce în ispită pe cel care flămânzeşte. Ispititorul l-a dus pe un munte foarte înalt şi i-a arătat toate împărăţiile lumii şi gloria lor. Şi a spus ispititorul că i le va da pe toate să le stăpânească, dacă i se va supune şi i se va închina lui, renunţând la misiunea pentru care venise în lume. Dar el a învins această tentaţie şi iată îngerii au venit în pustiu şi i-au slujit lui. Apoi Iisus s-a întors printre oameni, a început să propovăduiască, să făptuiască miracole şi să strângă discipoli în jurul lui. Este tot ceea ce ştiu eu despre împărăţia lui. Dar nu este o împărăţie a oamenilor. De aceea, nedreapta condamnare la moarte a fost o crimă.

M-am simţit stânjenit când a vorbit despre îngeri şi viziuni, fiindcă după veghe şi post prelungit, oricare om – cu oricât de puţină sensibilitate ar fi înzestrat – tot are viziuni care, de altfel, dispar de îndată ce mănâncă ceva, bea şi se întoarce la o viaţă normală. L-am întrebat pe Nicodim:

— Dar ce este împărăţia lui?

Suspinând, Nicodim şi-a ridicat braţele spre cer şi a strigat:

— Cum aş putea să ştiu? Eu doar aud glasul vântului, fără să ştiu de unde vine şi încotro se duce. Când l-am întâlnit pe Iisus, eu am crezut că împărăţia lui venise pe pământ odată cu el. Încă multe alte lucruri mi-a spus el. Mi-a mărturisit că Dumnezeu nu l-a trimis pe fiul său pentru a judeca

lumea, ci pentru ca prin el lumea să fie salvată. Dar nu a fost să se întâmple aşa. Pentru că el a fost răstignit pe cruce şi a murit în chinuri cumplite. Acest lucru eu nu-l pot înţelege. Iar dacă el nu mai este, nici împărăţia lui nu mai este.

Inima altfel mi-a grăit, dar raţiunea m-a obligat să-i spun zeflemitor:

— Puţine lucruri mi-ai spus, rabin al lui Israel! Doar glas de vânt. De altfel, tu nici nu crezi sincer în învierea lui.

— Eu nu mai sunt rabin al lui Israel, a recunoscut el cu umilinţă. Eu sunt cel mai neînsemnat fiu al lui Israel. Inima mea a fost rănită şi mă doare. Dar ceva tot îţi pot da. După ce semănătorul şi-a împrăştiat seminţele, ele vor încolţi şi se vor ridica din pământ, iar vântul şi ploaia vor ajuta planta firavă să crească şi să dea muguri. Semănătorului nimic altceva nu-i rămâne, decât să aştepte vremea recoltei. Poate că aşa s-a întâmplat cu mine, poate că aşa se întâmplă şi cu tine, dacă eşti sincer. Poate că sămânţa a fost deja semănată în mine şi a început să crească. Poate că şi în tine a fost semănată o sămânţă care cândva va da roade. Eu nu pot face nimic altceva decât să aştept resemnat până voi putea înţelege, recunoscându-mi totodată ignoranţa şi fragilitatea credinţei.

— Dar nu mă pot mulţumi doar cu aşteptarea, am spus eu. Oare nu înţelegi că acum, în memoria noastră toate sunt proaspete? Cu fiecare zi care trece, din amintirea oamenilor se mai şterge ceva. Înlesneşte-mi să-i cunosc pe discipolii lui Iisus! Nu se poate să nu le fi dezvăluit într-o formă clară, compatibilă cu înţelegerea lor, secretul împărăţiei lui. Inima mea arde. Eu sunt predispus să cred, dar vreau să ştiu adevărul.

Nicodim a suspinat lung, după care a spus cu convingere:

— Discipolii săi, cei unsprezece care au mai rămas, sunt înspăimântaţi, tulburaţi şi descurajaţi.

Ei sunt oameni simpli, destul de tineri şi teribil de dezorientaţi. Când trăia Iisus, ei se strângeau în jurul lui şi-l ascultau fascinaţi, imaginându-şi că în împărăţia anunţată fiecare dintre ei va avea un loc anume, disputându-şi chiar între ei presupusa ierarhie, dar neînţelegând prea bine învăţăturile lui. Ei au crezut până în ultima clipă într-o împărăţie terestră. Chiar şi în ultima seară, cu puţină vreme înainte de a fi arestat, când împreună cu ei a mâncat mielul pascal după obiceiul celor care aşteaptă în pustiu şi le-a spus că este ultima oară când bea vin împreună cu ei, înainte de a-şi regăsi împărăţia, ei tot nu au înţeles. Şi au crezut că de aceea a refuzat el vinul puternic pe care milostivele femei i l-au oferit înainte de a fi răstignit pe cruce. Recunoscând afirmaţia lui ca pe un legământ de a nu bea vin până ce nu va ajunge în împărăţie, cei mai naivi dintre ei au crezut că el va chema o legiune de îngeri din cer care-l vor apăra şi-l vor ajuta să-şi întemeieze împărăţia, iar fiecare dintre ei va guverna un trib al lui Israel. Înţelegi deci că doctrinei pe care Iisus a semănat-o în discipolii lui nu i-a venit încă vremea să se coacă. Aceşti bărbaţi simpli nici nu ştiu ce să mai creadă, chiar dacă au trăit împreună cu el şi au fost martori ai făptuirilor lui. Lor le este teamă pentru viaţa lor şi se ascund. Dacă îi vei întâlni, vei fi uimit de povestirile lor, pentru că ei sunt încă şi mai descumpăniţi ca până acum.

Dar eu nu puteam înţelege.

— Dar de ce şi-a ales doar bărbaţi simpli ca discipoli? l-am întrebat eu iritat. Dacă era în stare să săvârşească atât de mari miracole, după cum mi s-a povestit, ar fi trebuit să-şi aleagă discipoli eruditi.

— Tu abordezi un subiect care este dureros pentru mine, mi-a mărturisit Nicodim. El nu-i chema la el nici pe înţelepţi, nici pe eruditi, ci doar pe cei săraci, umili şi oprimaţi. Adresându-se într-o zi mulţimii, a afirmat – aşa mi s-a spus – că cei

săraci cu duhul să se bucure, pentru că a lor va fi împărăţia. Dar cu cei înţelepţi şi cu cei bogaţi era prea exigent. Aş fi putut fi discipolul lui, dar pentru aceasta ar fi trebuit să-mi abandonez familia, să-mi vând olăria şi toată averea şi să împart toţi banii la săraci. Astfel de renunţări pretindea el de la cei înţelepţi şi bogaţi, de aceea mai nimeni nu l-a urmat. Cu toate acestea, avea câţiva prieteni bogaţi şi influenţi, care îl ajutau pe ascuns. La drept vorbind, avea destui cunoscuţi şi destule relaţii, despre care cei apropiaţi nici nu ştiau, pentru că el nu gândea că ar fi nevoie ca şi ei să ştie.

— Cu toate acestea, am insistat eu, vreau să-l întâlnesc cel puţin pe unul dintre discipolii săi.

Dar Nicodim s-a opus cu încăpăţânare şi a spus:

— Tu nu eşti un spion roman, sunt sigur, dar ei nu vor putea avea încredere în tine, pentru că lor le este într-adevăr teamă. Pe de altă parte, tu însuţi nu vei putea avea încredere în spusele lor când vei vedea ce oameni simpli sunt. Dimpotrivă, dacă ei îţi vor povesti că, fiind într-o încăpere bine închisă, l-au văzut pe fiul lui Dumnezeu cel înviat din moarte, vei gândi poate că, în marea lor decepţie, au născocit această poveste pentru a salva aparenţele.

A avut un surâs amar şi a mai spus:

— Nu au avut ei încredere nici în spusele femeilor care au venit să-i anunţe că mormântul e gol. Iar unul, care nu era cu ei ieri seară în acea ascunzătoare închisă, nu a crezut o vorbă din povestirea prietenilor lui. În felul acesta, oare cum vrei să-ţi sporeşti tu credinţa?

Mi-am folosit toată elocinţa de care sunt în stare ca să-mi spună locul unde se ascund discipolii regelui sau cel puţin să-mi înlesnească posibilitatea de a-l cunoaşte pe unul din ei, dar Nicodim a rămas ferm şi m-a refuzat. Probabil începea să-i pară rău că acceptase să mă primească, aşa am gândit.

— Dă-mi cel puţin un sfat! l-am rugat eu. Pentru că nu pot aştepta cu mâinile-n sân să se întâmple ceva.

— Semănătorul a împrăştiat seminţele, a murmurat el. Dacă în tine a fost semănat ceva, cel mai înţelept este să aştepţi umil să rodească. Dar tu poţi merge în Galileea, de unde a venit el. Poţi să-i cauţi pe *blânzii pământului,* ca să afli de la ei învăţăturile pe care le-au primit de la Iisus. Poţi să stai de vorbă cu bolnavii pe care el I-a vindecat, pentru a te convinge că asemenea miracole doar fiul lui Dumnezeu le-ar fi putut face.

Propunerea lui nu mă încânta.

— Cum aş putea să-i recunosc pe *cei blânzi*? l-am întrebat eu. Galileea este departe, iar eu sunt un străin.

A chibzuit multă vreme şi, până la urmă, s-a hotărât să-mi dezvăluie cuvintele de recunoaştere.

— Când vei întâlni în calea ta pe cineva, întreabă-l care-i drumul. Dacă va da din cap şi-ţi va spune: „Sunt multe drumuri şi mulţi cei care vor să te piardă, poţi fi sigur că acela este un blând al pământului“. Ca să aibă încredere în tine, îi vei răspunde: „Există un singur drum. Arată-mi-l, fiindcă sunt un om blând şi am umilinţă în inima mea“. Nu le vei putea face niciun rău, chiar şi de i-ai denunţa, fiindcă ei respectă legea, îşi plătesc dările şi nu fac rău nimănui.

— Îţi mulţumesc pentru sfat şi îl voi urma. Dar mai voiam să ştiu ceva. În Ierusalim, Iisus nu a făptuit miracole? Pentru că nu vreau să plec imediat în Galileea. Aş vrea să rămân aici câteva zile, să văd ce se mai întâmplă.

— Tu ai putea-o întâlni, a spus el obosit de-a binelea de prezenţa mea, tu ai putea-o întâlni aici, în Ierusalim, pe o femeie de proastă reputaţie, posedată pe vremuri de demoni, pe care Iisus a vindecat-o. Ar mai fi şi un sat, care se numeşte Betania, nu departe de Ierusalim, unde ai putea prea bine să mergi. Acolo trăiesc două surori

împreună cu fratele lor. Iisus a fost găzduit în casa lor, ba chiar a permis uneia dintre surori să-i asculte învăţătura, prosternată la picioarele lui, chiar dacă ea nu era decât o femeie. El l-a deşteptat din moarte pe fratele acestor femei, după patru zile de când fusese îngropat, iar cei care l-au văzut imediat după ce a înviat spun că trupul lui puţea ca un hoit. Du-te să-l vezi! Numele lui este Lazăr. Vei avea astfel destule probe pentru a crede în miracolele făptuite de el. Dacă le vei spune că eu te-am trimis, ei te vor primi.

— Acel bărbat fusese într-adevăr mort? am întrebat eu neîncrezător.

— Sigur c-a fost, a strigat enervat Nicodim. Ştiu la fel de bine ca tine că există morţi aparente. Au fost unii care, în timp ce lumea se jeluia în jurul lor şi din flaute se cântau melodii triste, au deschis ochii şi s-au ridicat în picioare, înspăimântându-şi rudele şi prietenii. Se mai povesteşte de morţi înfăşuraţi în giulgiu care abia după ce au fost puşi în mormânt şi-au revenit în fire şi care au zgâriat în lespedea de pe mormânt până li s-au desprins unghiile şi au zbierat până şi-au pierdut suflarea în neputinţa lor de a scăpa de acolo. Legea noastră ne obligă să ne îngropăm morţii în ziua când au murit. De aceea se pot întâmpla astfel de necazuri. Dar eu am destulă experienţă, nu este nevoie să-mi dai tu mie sfaturi.

Şi mi-a mai spus mustrător:

— Nu-ţi foloseşte la nimic să te îndoieşti mai înainte de a fi fost acolo. Oare ce crezi că vei câştiga? Uite ce citesc eu în gândurile tale: *Erau prietenii lui. Nu le-a fost greu să-i înşele pe cei care nu credeau în puterea lui Iisus. L-au pus deci în mormânt pe Lazăr când dormea şi l-au aşteptat pe rabin.* Dar ei ce-ar fi avut de câştigat? Cel mai bine-ar fi să-i întâlneşti pe toţi trei, atât pe Lazăr, cât şi pe surorile lui, şi după aceea să judeci singur dacă ei spun sau nu spun adevărul.

Bineînţeles, Nicodim avea dreptate. Cum nu mai puteam afla nimic în plus de la el, i-am mulţumit şi l-am întrebat cât îi datorez pentru învăţătura şi sfaturile ce mi le-a dat. El a refuzat orice plată şi mi-a spus dispreţuitor:

— Eu nu sunt un artist scăpat de la circ, care-i învaţă pe copii să scrie şi să citească pentru a nu muri de foame, după cum am înţeles că se întâmplă la Roma. Rabinii lui Israel nu-şi vând ştiinţa, iar cel care doreşte să devină rabin trebuie să înveţe şi o meserie, ca să poată trăi din munca braţelor sale. Eu sunt olar, aşa cum a fost şi tatăl meu şi tatăl tatălui meu. Dar, dacă vrei, dă banii tăi săracilor. Şi poate că vei fi binecuvântat.

A coborât scara împreună cu mine, iar din curte m-a condus în salon, unde, la lumina lămpii, am înţeles că nu era un om neînsemnat, chiar dacă avea meseria de olar. Nu era nici lipsit de o oarecare vanitate, iar casa lui era casă de om bogat, plină de obiecte de valoare. Şi veşmântul de pe el era din cea mai bună stofă, dar mai înainte de orice altceva, i-am văzut chipul în lumina lămpii.

Ochii lui erau obosiţi de cititul scripturilor, însă faţa, în ciuda bărbii albe, păstra ceva din prospeţimea obrajilor unui copil. Dar, chiar dacă era un olar priceput, mâinile lui nu păreau să fi atins argila de multă vreme.

La rândul său, el m-a examinat cu atenţie din ochi, după care a spus:

— Nimic rău nu pot citi pe chipul tău. Ochii tăi sunt neliniştiţi, dar nu sunt ochi de sceptic sau de răufăcător. Lasă barba să-ţi crească, ca cei din jur să creadă că eşti om cu frica lui Dumnezeu.

Eu însumi înţelesesem deja acest lucru, dar după doar două zile de când nu-mi mai tăiasem barba, aproape că nu se vedea vreo diferenţă. Nicodim m-a însoţit apoi până la poarta casei şi a zăvorât-o singur, pentru ca servitorul lui să nu mă mai vadă încă o dată.

Am mers pe bâjbâite pe drumul pietruit până ce m-am obişnuit cu întunericul. La acea oră târzie de noapte, doar la colţurile străzilor mari ale oraşului ardeau torţele. Dar îmi aminteam bine pe unde venisem şi aveam încredere că voi găsi noua mea casă, chiar dacă era foarte depărtată de oraşul de jos. Trecusem deja de zidul care despărţea periferia de oraşul de sus şi încă nu întâlnisem suflet de om pe stradă în afară de două grupe de străjeri din poliţia iudeilor. Dar în dreptul arcadei porţii, un glas timid de femeie mi-a spus:

— Pace ţie, străinule!

Am tresărit la acest salut neaşteptat, dar i-am răspuns politicos:

— Pace ţie, femeie!

Femeia s-a aşezat în genunchi în faţa mea şi mi-a spus cu umilinţă:

— Sunt slujitoarea ta. Porunceşte doar, şi eu mă voi supune dorinţei tale!

Am înţeles care-i era meseria şi am respins-o. I-am spus:

— Vezi-ţi de drumul tău! Nu doresc nimic de la tine.

Dar ea s-a agăţat de poalele veşmântului meu şi m-a implorat să nu o alung.

— Sunt o femeie săracă, a spus ea. Nu am o odaie unde să te duc, dar ştiu o crăpătură în zid, unde nimeni nu ne poate vedea.

Era învelită în veşminte, aşa cum umblă toate femeile din Iudeea, iar capul îi era acoperit. Nici chipul nu i l-am văzut, nici ce vârstă ar fi putut avea nu ştiu. Dar sărăcia ei m-a mişcat şi, aducându-mi aminte de sfatul lui Nicodim, am pus în mâna ei toate monedele de argint pe care consideram că aş fi fost dator să i le dau bătrânului rabin pentru învăţătura şi sfaturile primite.

La început, nu i-a venit să creadă şi a trebuit să-i repet că, într-adevăr, nu vreau nimic de la ea.

— Nimeni nu mi-a dăruit nimic fără să-mi ceară ceva în schimb. Să te binecuvânteze Dumnezeul

lui Israel, chiar dacă eu nu am dreptul să binecuvântez pe nimeni şi nici banii mei nu sunt primiţi la templu pentru ofrande. Dar spune-mi numele tău, ca să mă rog pentru tine!

Nu aş fi vrut să-mi spun numele unei femei uşoare, dar nici nu aş fi vrut să o ofensez. I-am răspuns:

— După datina romanilor, numele meu este Marcus. Sunt un străin în Ierusalim.

— Eu sunt Maria, slujitoarea ta. Dar Marii sunt multe ca seminţele rodiilor. De aceea îţi spun că eu sunt Maria din Beerot, pentru a mă putea deosebi de alte Marii pe care sigur le vei întâlni în calea ta, pentru că eşti un bărbat generos.

— Nu sunt generos, am spus eu, pentru că voiam să scap cât mai repede de ea. Mi-am plătit datoria pe care o aveam faţă de altcineva şi tu nu trebuie să-mi mulţumeşti. Mergi în pace pe drumul tău, aşa după cum şi eu voi merge pe al meu şi uită-mă, după cum şi eu te voi uita!

Femeia a încercat să-mi vadă chipul ascuns de întuneric şi m-a rugat:

— Să nu dispreţuieşti niciodată rugăciunea celor săraci! De la cine nu te aştepţi poate veni salvarea ta.

— Tu nu îmi eşti datoare cu nimic, am repetat eu. Eu nu-ţi cer nimic. Căutam doar drumul, dar mă îndoiesc că tu mi l-ai putea arăta.

Ea nu a întârziat cu răspunsul şi a spus:

— Tu, un străin, cauţi drumul? Sunt multe drumuri şi pe toate te poţi rătăci. Dac-aş încerca să-ţi fiu călăuză, poate că te-aş conduce pe drumuri greşite.

Răspunsul ei nu putea fi doar fructul întâmplării. Dar am fost decepţionat când am înţeles că *blânzii pământului* sunt oameni neînsemnaţi de la marginea societăţii. Însă mi-am amintit istoria şoricelului care, rozând funiile cu care era legat leul, i-a redat acestuia libertatea. De aceea am spus:

— Mi s-a povestit că există doar un singur drum. Aş vrea să am blândeţe şi umilinţă în inimă ca să-l pot afla.

Femeia mi-a atins obrazul cu mâna şi a simţit firele aspre ale începutului de barbă. Oare cum aş putea deveni umil, când doar atingerea acelei mâini a deşteptat în mine o atât de puternică repulsie, că aş fi alergat de lângă ea? Ea a simţit asta, şi-a retras imediat mâna şi a spus dezamăgită:

— Nu cei sănătoşi au nevoie de vindecător, ci cei bolnavi. Ţie nu ţi-a fost milă de mine, tu ai vrut doar să-ţi plăteşti o datorie care-ţi stătea pe suflet. Dar poate că nu eşti atât de bolnav, dacă inima ta te îndeamnă să găseşti drumul. Eu am fost trimisă la tine ca să-ţi încerc sufletul. Dacă ai fi acceptat să vii cu mine în spărtura din zid, ai fi plecat trist, ca şi mine, de altfel. Dar dacă tu, într-adevăr, cauţi drumul, îţi pot da speranţă.

— Sunt sincer şi nu doresc răul nimănui, am asigurat-o eu. Vreau doar să cunosc adevărul despre anumite lucruri pe care mă îndoiesc că le-ai putea tu cunoaşte.

— Nu dispreţui ştiinţa unei femei! m-a prevenit ea. În împărăţia lui, cunoştinţele unei femei pot cântări mai mult decât judecata unui bărbat, de-ar fi ea şi cea mai neînsemnată între toate femeile lui Israel. Îţi pot spune doar că aceste zile sunt zilele aşteptării. În aceste zile, sora îşi va întâlni sora fără să o dispreţuiască şi fratele îşi va întâlni fratele fără să-l învinovăţească. De aceea am sufletul mai luminos ca mai înainte, chiar dacă sunt o femeie pierdută.

A fost atât de multă speranţă în glasul ei, că nu m-am mai îndoit c-ar şti unele lucruri de alţii neştiute.

— În această seară am ascultat învăţăturile unui rabin al lui Israel, am spus eu. Dar era un bărbat nesigur, cu credinţă fragilă, iar vorbele lui nu mi-au încălzit inima. Oare tu, Maria din Beerot, ai putea să-mi dai un sfat mai bun?

Spunându-i asta, am gândit că acea femeie s-ar putea să nu fie chiar atât de rea precum ea însăşi afirmase. Şi poate că, într-adevăr, fusese trimisă în calea mea ca să mă încerce, pentru că oricum, eu trebuia să trec prin acea poartă a oraşului pentru a ajunge acasă.

Şi i-am spus:

— Ce speranţă îmi dai?

— Ştii unde este Poarta Izvorului? m-a întrebat ea.

— Nu ştiu, am răspuns, dar dacă este nevoie o voi găsi.

— Pe acolo poţi ieşi în valea Chedronului şi la drumul care duce la Ierihon. Poate că acesta este drumul pe care îl cauţi. Te vei duce deci la Poarta Izvorului, dar nu mai înainte de a-ţi fi crescut barba, şi vei privi în jurul tău. S-ar putea să vezi un bărbat care se întoarce de la izvor cu vasul de lut plin cu apă. Vei merge în urma lui. Poate că îţi va răspunde după ce îi vei vorbi. Dar dacă el nu îţi va răspunde, eu nu te voi putea ajuta cu nimic.

— Căratul apei nu este muncă de bărbat, i-am spus eu neîncrezător. Doar femeile cară apa, şi aici, în Ierusalim, şi în oricare alt loc din lume.

— Tocmai de aceea îl vei recunoaşte, m-a asigurat Maria din Beerot. Dar dacă nu-ţi va răspunde, lasă-l în pacea lui, întoarce-te într-o altă zi şi încearcă din nou. Alt sfat nu-ţi pot da.

— Dacă sfatul tău este bun şi-mi va fi de ajutor pentru ceea ce doresc, am spus eu, îţi voi fi din nou dator, Maria.

— Dimpotrivă, mi-a răspuns ea cu înflăcărare. Dacă îi pot arăta şi altcuiva drumul, eu însămi îmi plătesc datoria. Iar dacă te apasă nevoia să mă răsplăteşti, dă mai bine banii tăi săracilor şi uită de mine! Şi să nu mă cauţi în acea spărtură din zid, pentru că acolo nu mă voi mai întoarce niciodată!

Ne-am despărţit fără să-i fi văzut chipul. Dacă o voi întâlni din întâmplare pe stradă, nu o voi recunoaşte. Doar după bucuria din glas aş mai

putea-o recunoaşte, de mi-ar fi dat să-i mai aud glasul.

Ajuns acasă, am urcat scara ce duce la camera mea. Şi, amintindu-mi de întâmplările acestei nopţi, am început să fiu enervat de stăruitoarea înclinaţie spre mister a iudeilor. Sunt sigur că Nicodim ştie mai multe decât mi-a povestit. Totodată am senzaţia că sunt spionat şi că se aşteaptă ceva de la mine.

Poate că discipolii celui care a înviat din moarte sau evreicele pe care le cunoaşte Claudia Procula nu se îndoiesc că aş putea şti ceva pe care ei nu-l ştiu prea bine, dar nu îndrăznesc să mi se arate, fiindcă sunt un străin. Învăţătorul lor a fost judecat, blestemat şi răstignit pe cruce. De aceea, au toate motivele să se păzească de străini.

Şi grădinarul pe care l-am întâlnit în apropierea mormântului îmi zbuciumă gândurile fără încetare. El mi-a spus că mă cunoaşte şi că şi eu ar fi trebuit să-l cunosc. Cu toate acestea, nu mă voi întoarce în grădina lui să-l caut. Pentru că sunt sigur că nu îl voi mai întâlni acolo.

Epistola a cincea

Marcus, către Tullia.

Îţi voi povesti cum am ajuns în Betania şi ce mi s-a întâmplat acolo.

În acele zile, păream eu mai degrabă un tâlhar decât un roman civilizat, fiindcă îmi crescuse barba, iar tunica ce o purtam peste cămaşa simplă de corp era terfelită şi murdară. Sirianul îmi dăduse pâine, peşte sărat şi vin acru pentru drum. După ce am traversat oraşul până la Poarta Izvorului trecând de Scăldătoare, am coborât în valea Chedronului şi am mers apoi pe drumul de pe malul pârâului cu albia aproape uscată. Înconjurând muntele, la stânga şerpuiau zidurile cetăţii, iar pe muntele din dreapta se vedeau gurile multor morminte. De-a lungul coastelor creşteau măslini bătrâni cu crengi ciudat răsucite, în umbra muntelui înalt era o grădină verde.

Am întâlnit măgari cu spinările încărcate de lemne şi cărbuni, am întâlnit ţărani care purtau coşuri grele. Aerul era proaspăt şi cald, cerul fără niciun nor, iar eu mă simţeam tânăr şi puternic. Bucuria corpului în mişcare îmi alungase îndoiala şi întristarea din suflet. Şi mi-am spus: „Chiar dacă nimeni nu ştie încă pe de-a-ntregul ce urmează să se mai întâmple, s-ar părea că acestea sunt zilele celor mai surprinzătoare schimbări ale lumii. Iar eu, un străin, am norocul să fiu martor al misterelor în care alţii au trăit şi trăiesc. În orice caz, Pământul cunoscut este un alt Pământ, Cerul ştiut este un alt Cer. În ochii mei, totul este mai limpede decât până acum“.

Încă de departe, am văzut – ridicându-se printre copacii umbroşi – casele satului Betania, cu pereţii albi, proaspăt văruiţi pentru Paşte. Apropiindu-mă de sat, am întâlnit un bărbat aşezat la umbra unui

smochin. Nu avea capul acoperit, era îmbrăcat cu o cămaşă pământie şi stătea nemişcat, de aceea am tresărit când am dat cu ochii de el.

— Pace ţie! i-am strigat eu. Oare numele acestui sat este Betania?

Şi-a ridicat faţa uscată şi palidă, cu ochi vitrificaţi, iar eu am crezut pentru o clipă că este orb. Avea părul alb, dar nu era bătrân.

— Pace ţie! mi-a răspuns el. Ai rătăcit drumul, străinule?

— Sunt multe drumuri, am spus eu, şi mulţi oameni care se rătăcesc.

Am simţit cum se naşte o speranţă în inima mea întristată şi l-am întrebat:

— Oare poţi să mă înveţi tu cum să găsesc drumul drept?

A ezitat şi s-a poticnit în cuvinte, de parcă i-ar fi fost greu să vorbească.

— Te-a trimis Nicodim? a întrebat el cu răceală. Dacă-i aşa, află că eu sunt Lazăr. Ce vrei de la mine?

M-am abătut de la drum şi m-am aşezat lângă el, dar nu prea aproape. Eram mulţumit că mă pot odihni puţin la umbra smochinului şi am încercat să-i cercetez chipul fără a lăsa impresia că mă uit la el. Evreii îşi coboară privirea când se adresează unui străin. Pentru ei, nu este cuviincios să te uiţi în ochii celui cu care vorbeşti.

Trebuie să fi fost mirat de tăcerea mea. Am stat aşezat lângă el şi, fiindcă eram transpirat, mi-am făcut vânt cu poala veşmântului. După un timp, el a spus:

— S-au sfătuit arhiereii ca să mă omoare şi pe mine. Dar, după cum vezi, nu mă ascund. Dimpotrivă, trăiesc în casa mea şi în satul meu. Să vină şi să-mi omoare trupul dacă pot! Nu-mi este teamă, nici de ei nici de tine. Nimeni nu mă poate omorî, fiindcă eu nu voi muri în veci.

Vorbele şi privirea lui încremenită m-au înspăimântat şi i-am simţit în obraz răsuflarea rece.

— Să-ţi fi pierdut judecata? am strigat eu. Cum poate pretinde un om că nu va muri niciodată?

El a spus:

— Poate că nici nu mai sunt om. Am un trup, mănânc, beau, vorbesc, dar această lume nu este lumea mea adevărată. Şi de mi-aş pierde trupul, tot nimic nu aş pierde.

Era ceva ciudat în acel om şi eu i-am crezut vorbele. Am spus:

— Mi s-a povestit că cel care a fost răstignit pe cruce ca rege al iudeilor te-ar fi deşteptat din moarte. Să fie adevărat?

Cu un surâs sardonic pe buze, el a răspuns întristat:

— De ce mă întrebi dacă este adevărat? Oare nu vezi că sunt aşezat lângă tine? Am murit de moarte omenească, am fost înfăşurat în linţoliu, am fost pus în mormânt. Dar a venit el după patru zile şi a poruncit să fie ridicată piatra de pe gura mormântului. Apoi a strigat cu glas mare: „Lazăre, vino afară!”[30] Atâta de simplu a fost.

Nu am spus nimic, iar el a continuat:

— Este doar vina surorilor mele. Niciodată nu le voi putea da iertare. Ele i-au trimis vorbă, obligându-l să se întoarcă în Iudeea. Să nu mă fi îmbolnăvit şi să nu fi murit, nu s-ar fi întors niciodată. Şi poate că nu ar fi căzut în mâinile arhiereilor şi fariseilor. Mai înainte de a mă chema din mormânt, el a plâns pentru mine.

— Nu te înţeleg, i-am răspuns eu. Ai avut norocul să fii deşteptat din moarte. De ce nu eşti bucuros? De ce le învinuieşti pe surorile tale?

Lazăr a spus:

— Cine a gustat din moarte, nu mai poate fi fericit. El nu ar fi trebuit să plângă şi să se tulbure pentru mine.

Şi a mai spus:

— Bineînţeles că Iisus era fiul lui Dumnezeu şi acela care trebuia să vină în lume, chiar dacă eu nu am crezut în acelaşi fel cum au crezut surorile

mele. Nu înţeleg însă de ce m-a iubit atâta, fiindcă nu avea niciun motiv să mă iubească.

Am rămas aşezaţi, fără să ne uităm unul la altul, fără să rostim un cuvânt. Indiferenţa şi nemulţumirea lui erau prea ciudate. Nici nu ştiam ce să spun. Până la urmă, l-am întrebat cu prudenţă:

— Tu nu te îndoieşti că el este Mesia, nu-i aşa?

— Iisus este mai mult decât Mesia, a rostit cu convingere Lazăr. De aceea sunt înfricoşat. El este mai mult decât acela care fusese anunţat de profeţi. Probabil ai auzit că, în cea de-a treia zi după ce a fost îngropat, s-a sculat din mormânt.

— Am auzit, i-am răspuns eu. Tocmai de aceea am venit la tine. Vreau să ştiu mai multe despre el.

— Pentru mine, totul este firesc şi clar, a spus Lazăr. Oare ce putere omenească ar fi fost în stare să-l scoată din mormânt?

Surorile mele s-au dus să vadă mormântul gol. Pentru că ele nu au crezut până ce nu au văzut. Eu nu aveam nevoie să mă duc. Oare trebuia să văd ca să cred? Dar află, străinule, eu nu aş vrea ca el să mi se arate. Nu aş putea suporta să-l revăd în lumea aceasta. Doar în împărăţia lui.

— Cum este împărăţia lui? am întrebat eu cu ardoare.

Şi-a întors spre mine ochii îngheţaţi şi a spus:

— De ce nu mă întrebi mai bine despre împărăţia morţii? Te asigur că moartea este aici, aici şi în toate părţile. Am încercat-o. Lumea aceasta este împărăţia morţii. Trupul meu este împărăţia morţii. Trupul tău este împărăţia morţii. Dar, fiind în el, împărăţia lui a venit pe pământ odată cu el. De aceea, împărăţia lui este şi aici şi acolo şi în toate părţile.

După câteva clipe de tăcere, şi-a lăsat capul în jos şi a rostit:

— Dar nu lua în seamă ce ţi-am spus, poate că eu am înţeles greşit. Totul este prea încurcat.

Şi a mai spus:

— Nu-ţi întrista sufletul din pricina disperării mele! Te asigur că eşti pe drumul drept. Dacă vei merge pe el în continuare, nu te vei rătăci.

S-a ridicat şi şi-a scuturat veşmântul.

— Înţeleg că vrei să le întâlneşti pe surorile mele, a spus el ghicindu-mi gândul. Am să te conduc la ele, dar dă-mi voie să mă retrag după aceea. Îmi este greu să fiu împreună cu oamenii.

Simţea că aparţine mai mult lumii celor morţi decât lumii celor vii, aceasta este impresia pe care mi-a lăsat-o. Mergea cu greutate, ca şi cum nu ar fi putut să-şi controleze mişcările. Cine nu-i cunoştea povestea, l-ar fi putut crede o fiinţă bizară. Mai înainte de a merge în sat, m-a condus la mormântul săpat în piatra muntelui, din care Iisus nazarineanul îl chemase afară.

Casa în care locuia împreună cu surorile lui părea prosperă. Pe măsură ce ne apropiam, Lazăr a ţinut să-mi arate via, pomii fructiferi, găinile ce scormoneau prin preajma casei şi cei doi asini. Cu simplitatea ţăranului care vrea să dovedească oaspetelui că nu este un om de rând, mi-a arătat toate bunurile din gospodăria lui. În acel spaţiu real, primitor şi paşnic mi-a fost totuşi greu să admit că alături de mine mergea un bărbat ce se credea înviat din moarte.

Dar învierea lui Lazăr nu mă frământa prea mult. Voiam să ştiu dacă Iisus din Nazaret era într-adevăr fiul lui Dumnezeu, voiam să ştiu dacă era adevărat că înviase din moarte. Iar dacă era aşa, nu încăpea îndoială că l-ar fi putut învia şi pe Lazăr. Astfel gândeam, şi mai gândeam, uimit de mine însumi: „Să fiu eu oare acelaşi Marcus care studia la renumita şcoală din Rodos, care rătăcea nopţi de-a rândul pe străzile fierbinţi ale Romei, care o iubea ca un nebun pe femeia altui bărbat printre trandafirii din Baiae, care – în Alexandria – uneori studia manuscrisele vechi ale profeţilor, alteori petrecea până-n zori împreună cu beţivii şi femeile desfrânate?“

Ce spirite mă posedau? Sau poate eram victima magiei ebraice, din moment ce – prăfuit din cap până-n picioare şi transpirat – îmi croiam drum printre murdăriile găinilor din acel sat al Iudeii, ca să strâng mărturii despre învierea din morţi, despre diferite alte miracole şi despre un Dumnezeu care, făcându-se om, murise şi înviase, pentru a schimba rânduiala de aici, de pe Pământ. Pentru că, dacă aşa s-a întâmplat, lumea chiar că nu mai putea rămâne cum a fost.

Urmându-l pe Lazăr, am intrat într-o mare încăpere semi întunecată. În partea de jos a încăperii erau diferite urcioare şi vase de argilă arsă, saci şi o iesle pentru animale, iar în partea de sus câteva mobile. Dar casa avea şi alte încăperi. După ce le-a strigat pe surorile lui, Lazăr m-a condus până la banca de piatră din faţa casei şi m-a îndemnat să mă aşez. El a rămas în picioare. Surorile lui au sosit cu ochii lăsaţi în jos şi cu feţele acoperite, aşa cum umblă toate femeile din Iudeea. Arătându-mi-le, Lazăr a spus:

— Aceasta este sora mea Marta, iar aceasta este Maria. Întreabă-le pe ele tot ceea ce doreşti să afli!

După care a plecat şi nu s-a mai întors cât timp am fost eu acolo. După ce le-am salutat pe femei, am spus:

— Aş vrea să-mi povestiţi despre rabinul care a fost oaspetele vostru şi l-a înviat pe Lazăr din moarte.

Stânjenite, femeile m-au privit cu coada ochiului şi şi-au acoperit buzele cu faldurile veşmintelor în care erau înfăşurate. Apoi Marta, care era mai în vârstă, s-a hotărât să vorbească.

— El a fost fiul lui Dumnezeu, a spus ea. Dacă doreşti, pot chema oamenii din sat, fiindcă toţi au fost de faţă când Iisus a poruncit să fie dată la o parte lespedea de la gura mormântului şi i-a strigat fratelui nostru să iasă afară. Şi a ieşit Lazăr cu trupul înfăşurat în giulgiu, legat la picioare şi la mâini cu fâşii de pânză şi cu faţa acoperită cu

maramă, aşa cum fusese îngropat. Şi toată lumea a amuţit şi a tremurat de groază. Dar era fratele nostru. După ce i-am dezlegat mâinile şi picioarele şi l-am dezvelit din giulgiu, am văzut că era viu. Mai târziu, a mâncat şi a băut, şi toţi oamenii l-au privit uimiţi.

— Mai este în satul acesta şi un orb, căruia el i-a redat vederea, a spus Maria. Vrei să-l vezi ca să crezi?

— Mi s-a povestit, am spus eu, că a redat vederea multor orbi şi a vindecat mulţi schilozi, punându-i pe picioare. Sunt prea mulţi martori şi poate că ar fi zadarnic să-i întâlnesc. Eu vreau să-i ştiu împărăţia. Ce învăţături aţi auzit voi de la el?

— El a ştiut dinainte că va muri şi în ce fel va muri, a spus Maria, dar noi nu l-am înţeles atunci când a spus-o. După ce l-a înviat din morţi pe fratele nostru, s-a retras într-un ţinut din apropierea deşertului, pentru că în jurul lui se adunaseră prea mulţi oameni. Dar, cu şase zile înainte de Paşte, el s-a întors la noi. În timpul mesei, eu i-am uns picioarele cu mir de nard curat şi i le-am şters cu părul capului meu, ca semn al respectului şi iubirii ce i-o port. Atunci a spus el să păstrez mir de nard pentru ziua îngropării lui. Atât de sigur era că va muri. Dar de ce a trebuit să se întâmple tot ceea ce s-a întâmplat şi de ce a fost nevoie să moară în chinuri cumplite, acest lucru nu-l putem înţelege nici eu, nici sora mea.

Dar Marta, întrerupând-o, a spus:

— Cum am putea noi, nişte femei, să înţelegem? Se spune că toate s-au întâmplat aşa, doar ca să se împlinească scriptura. Dar eu, o biată femeie, nu pot înţelege de ce era nevoie să se împlinească ceea ce scriseseră profeţii, fiindcă el era cel care era şi faptele lui dovedeau din plin cine era. Dar, poate că scripturile trebuiau să se adeverească cu cruzime, ca şi bărbaţii înţelepţi să creadă. Pentru că doar bărbaţilor le-a fost dată puterea de

înţelegere şi judecata, de care noi, femeile, suntem lipsite.

— Ce spunea el despre sine şi despre împărăţia lui? am insistat eu.

Ea a spus:

— Povesteşte-i tu, Maria, pentru că tu l-ai ascultat. Eu pot povesti cum se face pâinea, cum se frige carnea, cum se zdrobesc strugurii pentru vin, cum trebuie îngrijiţi smochinii, dar altceva nu ştiu să povestesc. Eu nu am avut nevoie de cuvinte ca să cred că el era mai mult decât un om.

Mai întâi, Maria a ezitat, neştiind de unde să înceapă, dar, până la urmă. A spus:

— Niciodată un om nu a vorbit ca el. De parcă în el era toată puterea. El a spus: „Eu sunt lumina şi am venit în lume, ca nimeni dintre cei ce cred în mine să nu rămână în întuneric“.

— Ce este lumina şi ce este întunericul? am întrebat-o eu, neputându-mi stăpâni nerăbdarea.

Maria a scuturat din cap şi a spus:

— Cum ai putea oare tu înţelege, dacă nici nu l-ai văzut, nici nu i-ai ascultat învăţătura? El a spus: „Cel ce mă vede pe mine, vede pe cel ce m-a trimis pe mine“. Şi a mai spus: „Eu sunt calea, adevărul şi viaţa“.

Mi s-a părut că încep să înţeleg şi am întrebat-o:

— Dacă eu caut calea, înseamnă că pe el îl caut?

Ea a confirmat spusele mele cu o mişcare a capului. Fără să-i mai fie teamă, a îngenuncheat la picioarele mele şi şi-a ridicat faţa spre mine. Apoi, pentru a mă face să înţeleg mai bine, m-a întrebat:

— Ce ţi se pare ţie mai greu? Să spui cuiva: „Păcatele tale au fost iertate“ sau să chemi pe cineva şi să-l faci să iasă din mormântul în care a fost îngropat cu patru zile mai înainte?

După ce am cugetat un oarecare timp la întrebarea ei, am răspuns:

— Amândouă sunt la fel de grele şi imposibil de înţeles pentru raţiunea umană. Cum ar putea oare să ierte un om păcatele unui alt om? Şi, de fapt, ce

este păcatul? Dacă mă gândesc bine, toţi filosofii lumii îi învaţă pe oameni să aibă o viaţă dreaptă, să nu facă rău altor oameni şi să se pregătească cu chibzuială pentru moarte. Omul nu poate totuşi evita greşeala. Dar, analizându-şi greşelile, poate deveni mai înţelept. În această privinţă, nimeni nu îl poate ajuta. Pentru că fiecare este răspunzător doar pentru faptele sale.

În timp ce rosteam aceste vorbe, mi-am dat seama că filosofia este prea neînsemnată ca să poată alunga spaima din mine, după cum nici misterele orfice sau cele ale zeiţei Isis a Egiptului nu putuseră să mă lipsească de spaimă. Plin de nelinişte, eu sunt ca un bolnav căruia viaţa nu-i aduce nici o bucurie. Nici vinul, nici plăcerile trupeşti nu pot să mă mai scoată din această stare. Am studiat scripturile profeţilor în speranţa că voi înţelege de acolo care este sensul vieţii. Dar scripturile m-au alungat din Alexandria şi mi-au purtat rătăcirea pe drumurile Iudeii.

Cu un zâmbet sceptic pe buze, Maria a spus:

— Dacă nu ştii ce este păcatul, tu nu ai nevoie să cauţi drumul şi vei rămâne în întuneric. Niciun om nu este fără păcat, nici chiar fariseii nu sunt.

Iar Marta a spus cu înverşunare:

— Sunt cei mai demni de dispreţ fariseii. Şi chiar dacă se vopsesc ei pe dinafară în alb ca mormintele, tot putreziciune este înăuntrul lor. Dar tu eşti un om ciudat, străinule, dacă nu înţelegi ce este păcatul.

— Voi, evreii, aveţi legile voastre, m-am apărat eu. Încă din leagăn vi se repetă poruncile legii, ca mai târziu, când le veţi încălca, să ştiţi cel puţin că le-aţi încălcat.

— El nu a venit să judece oamenii, mi-a explicat Maria ca unui nătâng. Dimpotrivă, el a venit să ne elibereze de încătuşarea legii şi ne-a spus că toţi oamenii sunt păcătoşi. Dacă cineva aruncă chiar şi o singură vorbă rea fratelui său, poate fi judecat şi condamnat. Dar el nu a judecat pe nimeni. Şi celui

mai păcătos dintre păcătoşi el i-a putut spune: „Păcatele tale au fost iertate!“ Tu însuţi ai spus: „Cum ar putea oare să ierte un om păcatele unui alt om?“ Dar el a putut. Oare nu este deja o dovadă că a fost mai mult decât un om?

Eram sincer şi voiam să înţeleg, dar nu puteam înţelege.

— L-am văzut cu ochii mei suferind şi murind, am spus eu. El a murit la fel cum mor toţi oamenii care sunt răstigniţi pe cruce. Trupul lui chinuit a fost murdar şi plin de sudoare, iar când l-a străpuns cu suliţa, din inima lui a curs sânge şi apă. Nici nu a coborât de pe cruce, nici îngerii nu s-au arătat să-i pedepsească pe cei care-l osândiseră pe nedrept.

Maria şi-a acoperit faţa cu mâinile şi a izbucnit în plâns, iar Marta mi-a aruncat o privire mustrătoare. Fusesem poate crud cu ele, amintindu-le de suferinţele şi de moartea învăţătorului lor, dar eu voiam să înţeleg de ce acceptase o astfel de moarte dacă tot era fiul lui Dumnezeu.

Într-un sfârşit, Maria a spus în şoaptă:

— El s-a făcut om pentru a veni în lume şi ca om a trăit între noi. A făcut lucruri pe care oamenii obişnuiţi nu le pot face şi a iertat păcatele celor care au crezut în el. Iar după ce a murit, a înviat, ca să nu fim întristaţi pentru el. Dar toate acestea rămân un mister pe care noi, oamenii, încă nu suntem în stare să-l înţelegem.

— Tu vrei să cred că el a fost om şi zeu în acelaşi timp, am spus eu. Dar aşa ceva este cu neputinţă. Eu sunt dispus să cred orice, chiar şi că Dumnezeu este pretutindeni şi în fiecare din noi. Dar Dumnezeu este Dumnezeu şi omul este om.

— Zadarnic încerci tu să mă ameţeşti, mi-a răspuns Maria. Eu ştiu ce ştiu şi presimt ce presimt. Şi tu ai avut semne prevestitoare, chiar dacă nu le-ai desluşit înţelesul. Altfel nu ai fi venit la noi să ne întrebi care este calea. Cum ai vrea să înţelegi tu, când nici noi nu înţelegem? Noi

credem în el, pentru că fără credinţă nu se poate trăi.

— Voi credeţi în el, pentru că-l iubiţi, am spus eu cu amărăciune. Nu mă îndoiesc că a fost un om extraordinar şi un învăţător inegalabil. Dar îmi este greu să-l iubesc doar pe baza câtorva povestiri pe care le-am auzit despre el.

— Tu eşti un om cu intenţii bune, a spus Maria. Altfel nici nu te-aş fi ascultat, nici nu ţi-aş fi răspuns la întrebări. De aceea încă îţi mai pot spune că el ne-a dat o lege: „Iubeşte-l pe Dumnezeu din toată inima ta şi pe aproapele tău cum te iubeşti pe tine însuţi!“ în Iisus, noi îl iubim pe Dumnezeu, cel care l-a trimis.

Mi s-a părut ciudată ideea să iubeşti un zeu. Pot admite că faţă de un zeu ai teamă, groază, respect sau adoraţie, dar în niciun caz iubire. Am clătinat din cap, absolut depăşit de această lege. Cât despre faptul că trebuie să-ţi iubeşti aproapele cum te iubeşti pe tine însuţi, fraza aceasta mi s-a părut lipsită de sens, fiindcă în lume sunt şi oameni buni şi oameni răi.

— Şi, mă rog, cine-i aproapele meu? am întrebat-o eu răutăcios.

Maria a explicat:

— El ne-a învăţat că fiecare om este aproapele nostru, chiar şi samaritenii, despre care noi, fiii lui Israel, spunem că sunt nelegiuiţi. Soarele le dă lumină şi celor buni şi celor răi. Dacă cineva ţi-a făcut un rău, nu trebuie să-i răspunzi prin rău. Iar dacă cineva te-a lovit pe un obraz, întoarce spre el şi celălalt obraz!

Am ridicat braţele spre cer şi am strigat:

— Asta chiar că-i prea mult! Niciodată n-am auzit o doctrină mai extravagantă. Şi înţeleg că aşa ceva nu se poate realiza, fiindcă este greu de acceptat. Dar tu, frumoasă femeie, mi-ai explicat mai bine decât Nicodim, învăţătorul lui Israel.

Maria şi-a coborât ochii în pământ şi a lăsat braţele să-i cadă.

— Chiar şi de pe cruce, a murmurat ea, i-a strigat tatălui său să-i ierte pe cei care-l chinuiau. Aşa povestesc cei care au fost acolo să vadă.

Apoi, peste câteva clipe, mi-a cerut cu umilinţă:

— Să nu-mi mai spui că sunt frumoasă, acest lucru nu poate decât să mă întristeze.

Dar Marta a spus:

— Tu ai dreptate, străinule! Sora mea este frumoasă. Mulţi bărbaţi au cerut-o în căsătorie. Dar, după moartea părinţilor noştri, noi am trăit împreună, iar fratele nostru a devenit protectorul nostru. Cred că înţelegi importanţa pe care a avut-o pentru noi învierea lui din morţi, fiindcă fără el, oare ce s-ar fi ales de noi? La început ne-am temut că fariseii vor veni să-l ucidă cu pietre pe Lazăr, pentru că aşa l-au ameninţat. Acum, după ce au reuşit să-l omoare pe Iisus, sper că nu mai vin. Dar eu tot îmi fac griji. Şi nu mai vreau să-mi amintesc cât de îngrijorată am fost când Iisus, în ciuda rugăminţilor noastre de a nu se duce acolo, a plecat la Ierusalim ca să fie dus la moarte.

Nu am fost atent la tot ce a mai spus, pentru că inima mea clocotea de învăţătura potrivnică raţiunii şi venită parcă dintr-o altă lume, pe care Maria mi-o dezvăluise. Primisem prea mult, mai mult decât sunt eu în stare să accept. Mai degrabă aş fi putut să blestem şi să mă depărtez de o astfel de cale absurdă. Perspectiva de a-l considera aproapele meu pe primul imbecil întâlnit în cale sau pe un are importanţă care criminal depăşea puterea mea de înţelegere.

— Dar să nu intrăm în panică! a mai spus Maria. Nici tu, străinule, nu trebuie să te îngrijorezi! Să aşteptăm doar şi să vedem ce urmează să se mai întâmple! El a spus că şi firele de păr de pe capetele noastre sunt numărate şi a mai spus că nici o vrabie nu cade de pe o creangă fără ştirea tatălui său. Iar dacă este aşa, de ce să ne îngrijorăm?

Nu am rămas surd la vorbele ei. La fel ca înainte, când eram sceptic şi totuşi voiam să cred în semne şi în prevestiri, ştiam că nu trebuie să mă revolt împotriva inimii mele, încercând să cunosc adevărul într-o clipă. Consimţisem să urmez drumul pe care eram condus; încetul cu încetul, aveam să dau probabil de lumină. De aceea, m-am ridicat de pe banca de piatră şi am spus:

— Am abuzat deja de timpul vostru. Mulţumesc amândurora că m-aţi ascultat şi mi-aţi răspuns cu dărnicie. Pace vouă!

Dar Marta s-a ridicat deodată şi a strigat, lovindu-şi mâinile una de alta:

— Mai stai puţin! Cum să te lăsăm să pleci flămând şi însetat?

Şi, neţinând seama de protestele mele, a intrat în casă să-mi pregătească de mâncare. Şi am stat pe banca de piatră, cufundat în gânduri, iar Maria a rămas pe pământ, la picioarele mele. Niciunul şi nici altul nu am rostit un cuvânt. Dar tăcerea noastră nu a fost acea tăcere stânjenitoare ce-i loveşte pe oamenii care nu au nimic să-şi spună. Maria îmi dăduse mult din ceea ce ştia, dar îmi dăduse doar atât cât puteam eu să primesc. Asimilasem unele lucruri. Altele, mai obscure, urmau să-şi piardă poate într-o zi misterul. Să fi vorbit mai mult, la ce mi-ar fi folosit? Era destul că o simţeam aproape, răspândind un fel de strălucire care se ridica până la mine.

Marta s-a întors cu pâine cu seminţe picante unsă cu ulei, ouă cu legume tăiate, carne sărată de oaie şi miere groasă de struguri. După ce a aşezat toate acestea pe bancă, mi-a turnat apă pe mâini şi mi-a binecuvântat masa. Dar nici ea, nici sora ei nu au gustat din mâncare, iar Lazăr nu a fost chemat. În ciuda ospitalităţii lor, nu mi-am putut împiedica gândul că poate mă dispreţuiau dacă nu voiau să împartă pâinea şi mâncarea cu mine.

Drumul până în Betania nu fusese prea lung. Dar mai puternică decât dorinţa de a pleca îndată

de acolo a fost senzaţia de foame ce s-a deşteptat la vederea acelei mese bogate. Toate erau gustoase şi am mâncat cu poftă, iar Marta m-a îndemnat tot timpul să mai iau, spunându-mi chiar că trebuie să termin de mâncat tot ce mi s-a pus în faţă. M-am întrebat: oare ele vor arunca mâncarea pe care mâinile unui străin am atins-o? De aceea, chiar şi după ce mă săturasem, m-am străduit să mănânc până ce nu a mai rămas nimic. La sfârşit am băut apă, în care Marta amestecase vin ca să-i dea gust, după care m-am simţit cuprins de o dulce toropeală.

Era miezul zilei.

— Nici nu trebuie să te gândeşti la plecare tocmai acum, când este arşiţa cea mai mare, a spus Marta cu solicitudine. Rămâi să te odihneşti la noi, avem destul loc pentru oaspeţi!

Mă simţeam foarte obosit, dar n-aş putea spune care era predominantă, oboseala fizică sau cea spirituală. Am făcut un efort să mă ridic de pe banca de piatră. Pe de o parte îmi simţeam mâinile şi picioarele amorţite, pe de alta amabilitatea celor două femei era atât de liniştitoare, că nu m-aş fi urnit de-acolo pentru nimic în lume. Poate că m-aş fi încumetat să plec la drum, dar numai gândul şi a fost de ajuns ca să simt o durere cumplită în picioare. Pentru o clipă, am gândit că Marta amestecase în vin o licoare ameţitoare. Dar de ce să o fi făcut? În plus, niciun gust amar nu simţisem după ce-l băusem.

— Ierusalimul nu este departe, am spus eu, dar dacă m-aţi invitat, am să rămân la voi să mă şi odihnesc după mâncărurile gustoase pe care mi le-aţi oferit. Mă simt bine în casa voastră.

Amândouă au avut un zâmbet misterios, ca şi cum ar fi ştiut dinainte, mai bine chiar decât mine, vorbele pe care aveam să le rostesc. Ştiinţa lor secretă le-a transformat în nişte făpturi ciudate, ca şi cum ar fi fost mai mult decât fiinţe omeneşti, sau cel puţin aşa le-am văzut eu pentru un scurt

timp. Dar nu mi-a fost teamă de ele. M-am simţit ca un copil rătăcit care şi-a găsit casa.

Şi m-au condus amândouă în curtea interioară cu acoperiş boltit de ramuri verzi. Pe jumătate adormit, mi s-a părut că sunt într-o lume ireală şi casa lor am văzut-o mai mare decât până atunci. Era formată din patru părţi, construite în jurul curţii în epoci diferite. Mi-au arătat apoi scara care ducea pe acoperişul părţii mai noi a casei şi au urcat în urma mea. Camera de oaspeţi era mică şi răcoroasă. Avea un pat nu prea înalt şi podeaua era acoperită cu un covor. Patul mirosea a scorţişoară. Ele au spus într-un glas:

— Întinde-te în pat şi odihneşte-te! De multe ori, el, cel despre care am vorbit, s-a odihnit în acest pat. De obicei, după odihna de prânz, mergea pe munte să se roage. Pleca şi venea când voia. Tu poţi face la fel.

Lângă pat erau un vas cu apă şi o pânză de in. În ciuda împotrivirii mele, Marta s-a aşezat în genunchi, m-a descălţat, mi-a spălat picioarele prăfuite şi le-a şters cu pânza de in. Am întrebat-o:

— De ce ai făcut asta? Doar tu nu eşti sluga mea.

M-a privit şi pe buzele ei a înflorit acelaşi zâmbet misterios de mai înainte şi a spus:

— Poate că-ntr-o zi vei face şi tu acelaşi lucru pentru altul, chiar dacă nu eşti slujitorul lui. Tu eşti aici, în faţa mea, rănit, trist şi plin de spaimă, chiar dacă aparent trupul tău este sănătos şi capul plin de tot felul de cunoştinţe şi de filosofie.

Justeţea vorbelor ei m-a mişcat. Pentru că ştiinţa mea este un cuţit înfipt adânc în rănile inimii mele şi toate întrebările pe care mi le pun se rotesc neîncrezătoare în jurul adevărului. Chiar dacă vreau, îmi este imposibil să cred în ceea ce raţiunea şi ştiinţa mea mă împiedică să cred.

Iar Maria a spus:

— În ultima seară, el a spălat picioarele discipolilor, pe când aceştia se sfădeau care va

avea rangul cel mai înalt în împărăţia lui.

Apoi ele au ieşit uşor din odaie, iar eu m-am cufundat într-un somn adânc. Am avut pace în suflet şi am dormit neîntors în patul bine înmiresmat.

M-am deşteptat cu impresia că cineva fusese tot timpul acolo şi aşteptase să mă trezesc. Şi această impresie a fost atât de puternică, încât nu am deschis ochii, străduindu-mă să-i aud respiraţia sau mişcările. Dar când, în sfârşit, m-am hotărât să deschid ochii şi să privesc în jurul meu, mi-am dat seama că în cameră nu era nimeni. Şi am fost cuprins de o indescriptibilă tristeţe. Apoi tavanul şi pereţii au început să tremure până ce s-au destrămat, iar ochii mei s-au desprins de lumea materială. I-am închis şi am simţit din nou că nu sunt singur. Mi-am amintit că în mormântul lui încercasem o senzaţie asemănătoare. Şi pace s-a lăsat în sufletul meu.

Am gândit: împărăţia lui este în el şi a venit pe pământ odată cu el. El a murit şi a înviat. Cât timp va mai rămâne pe pământ, împărăţia lui va fi aproape de noi. Poate că această apropiere am simţit-o eu acum.

Apoi am adormit. Dar de data aceasta, când m-am deşteptat, am simţit greutatea corpului meu, mirosul neplăcut al transpiraţiei mele şi pereţii rigizi de lut care mă înconjurau. Grea ca de plumb mi-a fost deşteptarea şi nu am vrut să deschid ochii, atât de tristă mi-a fost întoarcerea în trupul meu, în lumea materială.

Când, până la urmă, m-am hotărât să deschid ochii şi să schimb pacea bunului somn pe neliniştea realităţii, am constatat că acum, în cameră chiar era cineva. O femeie aştepta nemişcată să mă trezesc din somn, ghemuită pe covor. Era complet învelită în veşminte şi avea faţa acoperită de un văl, iar eu nu am fost sigur la început dacă este o fiinţă omenească. Nu-i bănuisem prezenţa şi nici nu o auzisem intrând. M-

am mişcat să mă aşez pe marginea patului, dar aveam picioarele grele ca plumbul, ca şi cum pe ele ar fi apăsat toată greutatea lumii.

Când a văzut că m-am deşteptat, femeia şi-a îndreptat spinarea şi şi-a dezvelit chipul. Nu era tânără şi avea faţa nespus de palidă. Experienţele vieţii îi năruiseră frumuseţea, cu toate astea în ea exista ceva strălucitor. Mi-a făcut semn să nu vorbesc, apoi, cu voce guturală, a început să cânte în limba sacră a evreilor. După ce a psalmodiat un cântec lung, l-a repetat în greceşte.

— „Tot trupul este ca iarba“, a început ea, „Şi toată mărirea lui, ca floarea câmpului. Se usucă iarba, floarea se veştejeşte, că duhul Domnului a trecut pe deasupra. Iarba se usucă şi floarea se veştejeşte, dar cuvântul Dumnezeului nostru rămâne în veac“[{31}].

Apoi a spus:

— El este Dumnezeul ascuns, Dumnezeul lui Israel.

Şi m-a străpuns cu privirea arzătoare a ochilor ei negri. I-am făcut semn că o ascult, deşi, pentru moment, vorbele nu-mi spuneau nimic. A continuat:

— Acum Dumnezeu spune: „Prea puţin este pentru tine, sluga mea, să aduci la loc seminţiile lui Iacov şi să întorci pe cei ce au scăpat dintre ai lui Israel. Te voi face Lumina popoarelor, ca să aduci mântuirea mea până la marginea pământului“[{32}].

Întrerupându-şi de multe ori cântarea, s-a întors din nou la limba sacră, dar oarecum nesigură, ca şi cum nu şi-ar fi amintit exact textul. Apoi a repetat în greceşte.

— Aşa a grăit profetul Isaia, anunţându-l pe el, şi blânzii pământului i-au ţinut minte vorbele: „Dispreţuit era şi cel din urmă dintre oameni, om al durerii şi cunoscător al suferinţei, unul înaintea căruia să-ţi acoperi faţa, dispreţuit şi nebăgat în seamă. Dar el a luat asupră-şi durerile noastre, şi

cu suferinţele noastre s-a împovărat. Dar el a fost străpuns pentru păcatele noastre şi zdrobit pentru fărădelegile noastre. El a fost pedepsit pentru mântuirea noastră. Toţi umblam rătăciţi ca nişte oi, fiecare pe calea noastră, şi Dumnezeu a făcut să cadă asupra lui fărădelegile noastre ale tuturor. Chinuit a fost, dar s-a supus şi nu şi-a deschis gura“[33].

A clătinat din cap şi lacrimile au început să-i curgă pe obraji. Şi a continuat cu glas frânt de tristeţe:

— „Şi-a dat sufletul său spre moarte şi cu cei făcători de rele a fost numărat. Că el a purtat fărădelegile multora şi pentru cei păcătoşi şi-a dat viaţa“[34].

Mi-am adus vag aminte că citisem la Alexandria ceva asemănător, un text pe care mi-l recomandase eruditul despre care am povestit în prima epistolă. Numai că atunci, acestor cuvinte nu le-am dat o prea mare importanţă. Femeia plângea în continuare, ghemuită pe podea, acoperindu-şi faţa în faldurile veşmântului negru. I-am spus:

— Ţi-am înţeles cuvintele. Totul s-a împlinit aşa după cum au prorocit profeţii. Dar de ce?

Femeia a clătinat din cap şi glasul ei a venit acum din spatele vălului care-i acoperea din nou faţa:

— Încă nu ştim, încă nu înţelegem. Dar nu mai sunt multe căi şi nici cale proprie pentru fiecare nu este. A rămas doar o singură cale.

Şi-a dezvelit faţa şi atunci mi-am amintit că o mai văzusem.

— Pace ţie, femeie! i-am spus. Mi se pare că te cunosc.

Şi-a şters faţa de lacrimi, a încercat să zâmbească şi a spus:

— Şi eu te cunosc. De aceea am venit la tine. Când era pe cruce, tu l-ai lovit pe un cărturar şi i-ai împins pe cei ce-şi băteau joc de el.

Mi-a venit să râd de naivitatea ei, dar m-am abţinut şi i-am spus cu modestie:

— Nu, nu, eu nu am lovit pe nimeni! Tu te-ai înşelat. Dar este drept că l-am întrebat ceva pe un cărturar care trecea pe lângă mine. El m-a ofensat, de aceea m-am dus la sutaşul care împreună cu soldaţii lui îi păzeau pe cei de pe cruce. Sutaşul a fost acela care i-a împins înapoi pe cei care-l batjocoreau.

Dar femeia a scuturat din cap şi a spus:

— Cu ochii mei am văzut când l-ai lovit pe cel ce şi-a bătut joc de el, chiar dacă erai un străin şi nimic nu aveai de câştigat din asta.

M-am gândit că este mai bine să întrerup această discuţie. La moartea regelui iudeilor, fusese prea mare întunericul, ca ea să nu se fi putut înşela.

— Cred că erai alături de mama lui Iisus, am spus eu.

— Aşa este, mi-a confirmat ea. Eu sunt Maria din Magdala. Tu ai auzit deja despre mine. El a alungat demonii din mine, şi de atunci l-am urmat. El a acceptat să-l însoţesc, chiar dacă şi din acest motiv a fost dispreţuit de farisei.

Apoi, ca şi cum ar fi dat frâu liber unei dorinţe de mult ascunsă, a întins mâinile spre mine şi m-a implorat:

— Vorbeşte! Se spune că, la porunca guvernatorului, ai fost trimis să cercetezi mormântul. Şi că eşti primul roman care s-a convins cu ochii lui că el a înviat. Povesteşte, spune ce ai văzut! Pe mine nimeni nu mă crede, pentru că sunt doar o femeie.

Mi-am cântărit bine vorbele, pentru că nu voiam nici să o mint, nici să-i creez iluzii amăgitoare.

— Când am ajuns noi, niciun străjer nu era acolo. Lespedea de la gura mormântului fusese fără îndoială smulsă de cutremur, sau cel puţin aşa am gândit eu. În mormânt, am intrat împreună cu sutaşul sirian despre care am vorbit mai înainte şi amândoi am văzut cu ochii noştri giulgiul

nedestrămat şi puţin mai la o parte marama, dar înăuntrul giulgiului nu era trupul celui răstignit şi îngropat. Şi am fost sigur că el a înviat. După aceea au intrat evreii şi au rupt cu furie giulgiul. Eu continui să cred că el a înviat din moarte, dar nu înţeleg cum de a fost cu putinţă. Pentru că aşa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată.

Ea a ascultat cu atenţie vorbele mele. Am vrut să fiu nepărtinitor, de aceea am mai spus:

— Au existat şi există încă ţări unde, în cursul unor ceremonii secrete, zeul este îngropat, ca după aceea, în mod simbolic, să învie din moarte. Însă aceste resurecţii nu sunt adevărate, ci doar spectacole care ajută la transmiterea şi păstrarea credinţei. Dar tu ai fost în mormânt mai înainte de noi. Povesteşte-mi ce-ai văzut! Cum era giulgiul mortuar când ai fost tu acolo?

Legănându-şi capul, Maria din Magdala a spus:

— Am ajuns acolo când încă nu se luminase de ziuă. Mormântul era deschis şi am gândit că trupul lui Iisus fusese furat. Dar eu nu am avut curaj să intru şi poate că, de-aş fi intrat, n-aş fi văzut nimic, pentru că întunericul era prea mare. Am alergat până la ascunzătoarea celor mai apropiaţi discipoli ai lui, de unde am plecat însoţită de Simon Petru – un bărbat zdravăn şi mare – şi de Ioan, tânărul în grija căruia Iisus şi-a lăsat mama. Ei au alergat să-şi dea sufletul până la mormânt, au intrat înăuntru şi au văzut că este gol, dar au ieşit repede şi au fugit de teama fariseilor. Eu am rămas să plâng la gura mormântului. Dar, aruncând o privire înăuntru, am văzut că mormântul era luminat ca ziua când este soarele în înaltul cerului. Şi am văzut un înger cu veşminte de lumină şi chip de foc. Descumpănită, am început să tremur şi am dat să fug. Dar îngerul mi-a vorbit. M-am întors din nou spre el şi în faţa mea era acum Iisus, însă eu nu l-am recunoscut imediat.

Povestirea era complet diferită de cea a soldaţilor din gardă. Maria magdalana m-a privit

neliniştită, înţelegând că mă îndoiesc de vorbele ei şi a mai spus:

— Era viu şi nu l-au recunoscut ei, discipolii, când a venit la barca lor, umblând pe Marea Galileei. Nu este deci de mirare că nici eu nu l-am recunoscut, pentru că îl ştiam mort. Şi crezând pentru început că acel necunoscut din faţa mea era cel care-i luase trupul neînsufleţit, l-am suduit şi l-am implorat să-l aducă la loc în mormânt. El m-a strigat pe nume şi mi-a vorbit, abia atunci l-am recunoscut. Mi-a dat un mesaj pe care să-l transmit discipolilor lui, iar eu, în extaz, am alergat să le dau vestea şi nici nu mi-am simţit picioarele. Dar niciunul dintre ei nu m-a crezut.

Nici eu nu am crezut-o. Am gândit că este doar o femeie exaltată. Mai mult chiar, am înţeles că nici ordinea evenimentelor nu era clară în mintea ei. Şi i-am mai pus o dată aceeaşi întrebare:

— Cum era giulgiul?

Ea m-a privit mirată şi a spus:

— Cum l-aş fi putut vedea? Lumina îngerului aproape mă orbise. Mi-am întors capul şi am vrut să fug, fiindcă mi-era frică. Femeile m-au crezut, chiar dacă discipolii lui Iisus nu au vrut să mă creadă. Ei se tem în continuare pentru viaţa lor şi la nimic altceva nu se mai pot gândi.

Cu înflăcărarea specifică a femeilor, ea a continuat:

— Poate că este aşa cum spui tu şi piatra de mormânt doar cutremurul a smuls-o, deşi alţii susţin că îngerii au ridicat-o. Şi mai spun unii că tot atunci, în templu, scara ce duce la *sfânta sfintelor,* unde se păstrează Chivotul legii, s-a năruit. Nu l-au recunoscut pe Iisus nici cei doi discipoli, pe care el i-a însoţit în drum spre Emaus. Ei nu l-au recunoscut, cu toate că el le-a explicat scriptura punct cu punct şi de ce trebuiau să se împlinească prorocirile ei. Au ajuns în sat tocmai când se lăsa noaptea. Cei doi l-au invitat să rămână cu ei. Iisus a rupt din pâinea lui şi le-a dat la

amândoi. Abia atunci ei l-au recunoscut, dar în aceeaşi clipă el s-a făcut nevăzut.

— Tu vrei să spui, am întrerupt-o eu, având impresia că limba îmi era rigidă, tu vrei să spui că el umblă încă prin Iudeea, că vine şi pleacă după cum îi este voia şi i se arată cui vrea. Unii îl recunosc, alţii ajung să-l recunoască, dar sunt şi dintre aceia care nu-l vor putea recunoaşte niciodată.

— Aşa este! a rostit cu convingere Maria din Magdala. Eu cred în el, de aceea sunt în aşteptare. Poate că inima noastră nu este prea fierbinte, poate că înţelegerea noastră este prea înceată. De aceea, el ne-a lăsat timpul şi speranţa că-ntr-o zi vom ajunge să-i înţelegem intenţiile.

— Tu m-ai lăsat să înţeleg că el a umblat pe apele Mării Galileei, am spus, pentru a accentua absurditatea celor până atunci spuse.

Ea s-a uitat cu încredere la mine şi a spus:

— El a făcut atât de multe minuni, că până şi pietrele ar fi trebuit să se umple de credinţă! Dar noi încă nu ştim ce să gândim despre el. Este doar scris că sluga lui e surdă şi trimisul lui orb. Poate că, fără să ştim, noi împlinim adevărul lui.

— Oare de ce ai atât de multă încredere în mine? am întrebat-o. Eu nu sunt decât un străin. Tu eşti o femeie cultivată, vorbeşti greaca şi cunoşti pe dinafară scripturile profeţilor, în limba sacră a evreilor. Mi s-a spus că eşti o femeie bogată. Vorbeşte-mi despre tine, ca să te pot înţelege!

Ea a rostit cu o oarecare mândrie:

— Sunt obişnuită cu străinii. Eu am avut ocazia să primesc în casa mea şi greci, şi sirieni şi romani, chiar şi sfetnici de la curtea lui Irod. Dacă Iisus este el, cel anunţat de profeţi, aşa cum ştiu şi cred, mesajul lui nu este doar pentru fiii lui Israel, ci pentru mântuirea întregii lumi, aşa cum spune scriptura. Chiar şi pentru că eu susţin acest lucru, discipolii lui nu mă iau în serios. Când eram posedată de demoni, am trăit experienţe pe care un

om simplu este incapabil să le înţeleagă. Un vrăjitor îl poate face să urle de durere pe un om al cărui trup este posedat de demoni doar punându-l într-un butoi cu apă şi atingând cu vârful unui ac suprafaţa apei dintr-un alt vas aflat într-o altă încăpere. Dar el nu şi-a bătut joc de mine după cum mulţi alţii au făcut-o. El a vrut doar să mă elibereze de demoni când a înţeles că eu doresc din toată inima să scap de ei. După viaţa îngrozitoare pe care am trăit-o, chipul meu a rămas ca o stâncă de pe care ploaia a smuls tot pământul roditor. Nu mă întreba deci cine am fost, întreabă-mă doar cine sunt acum!

— Cum doreşti, i-am spus eu. Dar nu mi-ai răspuns la întrebarea pe care ţi-am pus-o. De ce ai o atât de mare încredere în mine?

Şi din nou chipul ei s-a luminat, iar ea a spus:

— Pentru că l-ai apărat de cei care-l huleau, pentru că tu i-ai respectat suferinţa, chiar dacă nu ştiai nimic despre el în afară de ceea ce în bătaie de joc era scris pe cruce, deasupra capului lui. Ai fost de partea lui când toţi cei care fuseseră cu el l-au părăsit pentru că le era teamă. Numai noi, câteva femei am rămas şi Ioan, dar lui nu avea de ce să-i fie teamă, fiindcă marele preot al templului este prietenul familiei sale. Câţiva din mulţime au avut curajul să-i înfrunte pe romani, arătându-se solidari cu tâlharii cei împreună-răstigniţi cu el, dar întru apărarea lui niciun glas nu s-a ridicat.

Am înţeles că această femeie îşi transformase nemulţumirea pe care o avea din cauză că nu era luată în serios de discipolii lui Iisus în simpatie pentru mine.

— Dacă te-am înţeles bine, am spus eu prudent, tu, care eşti o femeie cu multă experienţă, crezi că ai priceput mai bine doctrina lui Iisus decât au priceput-o discipolii lui. Pe de altă parte, ei se îndoiesc de autenticitatea relatării tale, pentru că eşti femeie şi predispusă la exaltare. De aceea ai nevoie de mărturia mea, ca să…

Ea m-a întrerupt şi a strigat:

— Dar tu încă n-ai înţeles! Iisus le permite chiar şi femeilor să vină la el ca să primească învăţătura lui. A fost bun şi cu Maria, şi cu Marta, surorile lui Lazăr, iar când a fost oaspete la farisei, a îngăduit unei femei păcătoase să îngenuncheze la picioarele lui, să-i spele picioarele cu lacrimile ei şi să i le usuce cu părul ei. De aceea şi-a pierdut faima printre farisei şi ei sunt dispuşi să creadă orice despre el. Dar ascultă încă! Lângă fântâna lui Iacov, unde se oprise ca să se odihnească, Iisus a vorbit chiar şi cu o femeie din Samaria. Iar pe o femeie prinsă în adulter a scăpat-o din mâinile fariseilor şi cărturarilor care voiau să o omoare cu pietre. Crede-mă, străinule, el le-a înţeles pe femei cum nimeni altul nu le-a înţeles. Poate că de aceea noi, femeile, l-am înţeles şi îl înţelegem în continuare mai bine decât discipolii lui fricoşi.

Glasul i s-a frânt şi, de mânie, aproape că şi-a pierdut respiraţia. Apoi a continuat:

— A fost o vreme când discipolii lui Iisus erau hotărâţi. Ei înşişi vindecau bolnavi prin propria lor putere. Dar ultima dată, când a fost vorba să intre împreună cu el în Ierusalim, cei mai mulţi au invocat diferite pretexte ca să-l împiedice să o facă, iar câţiva au vrut chiar să-l abandoneze, uitând că puţin mai înainte discutaseră despre locul ce i se cuvine fiecăruia în împărăţia lui. Iisus a vorbit mulţimii în parabole, dar lor le-a explicat totul, ca să poată înţelege clar. Şi ei tot nu s-au deşteptat, aşteptând doar să li se explice încă o dată. Doar Toma, cel mai ager dintre ei toţi, a avut curajul să spună: „Să mergem şi să murim împreună cu el!“ Dar să nu-ţi imaginezi că vreunul a murit apărându-l, chiar dacă aveau două săbii, lucru de altfel interzis în Ierusalim şi pedepsit aspru de lege. Dar mă întreb: l-au apărat ei oare?

A respirat greu şi a oftat de supărare, dar încetul cu încetul şi-a regăsit calmul şi a mai spus:

— Ştiu eu prea bine că el i-a împiedicat. Că doar nu o dată a spus: „Cine ridică sabia, de sabie va pieri!“ Cu toate astea, pe drumul spre Ierusalim, tot el a spus: „Cel ce nu are sabie, să-şi vândă haina şi să-şi cumpere!“ Eu nu înţeleg. Poate că doar a vrut să-i încerce pe discipolii săi. Sau poate că a vrut să le deştepte încrederea de sine. Nu ştiu. Apoi, în puterea nopţii, când au venit la el să-l închidă, Simon Petru a lovit cu sabia pe sluga arhiereului şi i-a tăiat urechea dreaptă. Dar Iisus i-a pus urechea la loc şi l-a vindecat atât de bine, că de la tăişul sabiei nu a mai rămas decât un semn subţire împrejurul urechii. Lui Malh i s-a interzis să povestească această întâmplare, dar cum el nu şi-a putut ţine gura, cineva din familia lui a povestit-o şi altora.

— Dar lasă-mă să vărs tot amarul din mine! a spus ea. Mi-e inima încărcată de supărare, fiindcă aceşti oameni temători nu au mişcat un deget pentru el. El a vegheat singur în noaptea aceea şi îşi ştia soarta. S-a rugat, iar sudoarea lui s-a făcut sânge şi a picurat pe pământ. Nimic altceva nu le ceruse, doar să vegheze împreună cu el. Dar ei au dormit neîntorşi pe iarba grădinii. Nu, eu nu-i pot înţelege, eu nu pot să le dau iertare. Şi se mai laudă că vor da foc templului, când ei nici n-au fost în stare să-l omoare pe cel care l-a vândut pe Iisus. Singur şi-a luat viaţa, spânzurându-se. Eu nu pot înţelege ce-o fi găsit la ei şi de ce i-a chemat în jurul lui.

Când îi acuza pe discipoli pentru lipsa lor de curaj, această Maria din Magdala nu era decât o femeie capricioasă ca toate femeile. I-aş fi zâmbit şi aş fi mângâiat-o pe obraji, numai să nu o văd vărsând lacrimi de disperare. Dar eu nu am îndrăznit nici să-i zâmbesc, nici să o ating. I-am spus cu prudenţă:

— Dacă ei sunt înspăimântaţi şi mâhniţi şi nu ştiu ce să mai gândească despre Iisus, cu toate că el le-a transmis direct învăţătura lui, cum aş putea

eu, un străin, să nu fiu descumpănit? Şi cred că nu este întâmplător dacă niciunul nu a murit împreună cu el. Poate că el aşa a vrut, pentru ca învăţătura ce le-a dat-o să aibă timp să pârguiască în ei şi să le fie clară înainte de a o transmite altora. Probabil că omul nu are capacitatea să înţeleagă imediat astfel de miracole. Totodată, ei, care au fost crescuţi în legile lui Israel şi pe care le respectă în continuare, au anumite prejudecăţi. De aceea, poate că n-ar trebui să le povesteşti despre mărturiile pe care eu le pot aduce despre învierea lui Iisus, şi – cine ştie – poate că e mai bine dacă nici nu le vei vorbi despre mine. Ei mă vor dispreţui pentru că sunt roman şi poate că te vor dispreţui şi pe tine pentru că ai avut încredere într-un străin.

Ea a scuturat din cap în semn de protest, dar eu i-am făcut semn cu mâna să nu mă întrerupă înainte de a-i fi spus tot ce aveam să-i spun.

— Tocmai pentru că sunt roman, i-am explicat, eu te pot înţelege mai bine decât oricare bărbat al Iudeii. La Roma, femeile sunt libere şi considerate egale cu bărbaţii. Ele pot citi orice manuscris, pot asculta orice discurs în pieţele publice, se pot bucura de muzică şi-şi pot alege după voia lor bărbatul cu care vor să se iubească. După mine, femeile sunt mai abile decât bărbaţii, fiindcă sunt viclene şi intransigente, dar mai ales pentru că gândirea femeilor nu este condusă de o raţiune logică. Eu, Marcus Manilianus din Roma, aş dori să fiu prieten cu tine, Maria din Magdala. Eu te respect ca femeie, dar încă şi mai mult te respect pentru că el ţi-a îngăduit să-l urmezi. Despre ceea ce mi-ai povestit că ai văzut tu, nu pot spune nici *cred,* nici *nu cred.* Dar nu neg învierea lui, pentru că eu însumi am văzut ceea ce am văzut. Şi nu mă îndoiesc că-l poţi înţelege mai bine pe Iisus decât îl înţeleg discipolii lui, pentru că felul în care gândeşti tu este diferit de felul în care gândesc ei.

Şi i-am mai spus cu încă şi mai multă prudenţă:

— Cu toate acestea, eu aş dori să-i întâlnesc o dată pe discipolii lui, sau cel puţin pe unul dintre ei.

Maria din Magdala a ezitat puţin, după care a zis fără prea multă tragere de inimă:

— Dar nu sunt certată cu ei. Eu le duc mâncare şi băutură, fiindcă sărmanii oameni trebuie să se ascundă. Ei sunt pescari simpli şi le este imposibil să-şi învingă neliniştea şi spaima şi se învârtoşează uneori unul împotriva altuia, iar eu încerc să-i împac şi să-i liniştesc. Nu ştiu, Doamne, ce mi-a venit să vorbesc aşa cum am vorbit, când ei toţi sunt nişte oameni atât de buni. S-ar întoarce în Galileea, dar în acest moment nu sunt în stare să ia o hotărâre. Şi-apoi, accentul lor, diferit de al oamenilor din Iudeea, i-ar trăda, atât la poarta Ierusalimului, cât şi pe drum. Şi după chip sunt uşor de recunoscut, pentru că, după ce au trăit împreună cu Iisus, trăsăturile feţelor lor s-au schimbat şi nimeni nu i-ar putea lua drept pescari. Poate că nu înţelegi ce spun, dar vei înţelege dacă vei avea ocazia să-i întâlneşti.

După care, Maria din Magdala, luându-le apărarea a spus:

— Iisus a avut motivele lui de i-a ales tocmai pe ei. Cel mai învăţat s-ar putea spune că este Matei, cel care a fost vameş mai înainte de a-l întâlni pe Iisus. Când mă gândesc totuşi la oamenii erudiţi, la cărturari de pildă sau la filosofi, mă întreb: ce-ar putea ei oare înţelege din învăţătura lui Iisus? Dacă un cărturar meditează ani de-a rândul doar la o singură frază din scriptură sau un grec scrie o carte doar despre un oarecare nume de loc din Odiseea, mă bate gândul că unui mare erudit nu i-ar ajunge o viaţă să studieze una din pildele lui Iisus. Îmi aduc aminte că-ntr-o zi el însuşi a spus că doar copiii şi oamenii simpli au acces la cunoaşterea adevărului.

Am meditat la vorbele ei şi mi s-a părut că conţin un răspuns pe care-l căutam. Fiind deci

vorba despre o doctrină absolut nouă şi destul de absurdă, un spirit saturat de înţelepciune antică şi obişnuit cu un anume mod de a gândi nu o poate accepta. Aşa se întâmplă cu mine. Eu doresc să o cunosc şi să o accept, dar felul în care am fost educat mă împiedică, fiindcă gândirea mea caută argumente logice pentru susţinerea fiecărui element pe care îl aflu din această doctrină.

— Să fie acesta înţelesul vorbelor pe care el le-a spus lui Nicodim? am spus eu mai mult pentru mine, repetând acele vorbe: „Niciun om nu va putea vedea împărăţia dacă nu se va naşte din nou“.

— Nicodim este unul din *blânzii pământului,* a spus Maria magdalana. Este un bărbat cucernic şi de bună-credinţă, care cunoaşte pe dinafară toate scripturile. Când întâlneşte o gândire nouă, o compară mai întâi cu ceea ce este deja scris. Dar, chiar dacă se va naşte din nou, va rămâne întotdeauna un copil înfăşurat în scutece prea strâmte.

A zâmbit, imaginându-şi-l probabil pe Nicodim înfăşurat în scutece de copil. Văzând cum faţa ei albă ca piatra s-a luminat doar de la acel zâmbet şters şi în ochii ei a sclipit o rază de bucurie, am înţeles că trebuie să fi fost o femeie de o frumuseţe răpitoare. Chiar şi aşa, încă era frumoasă. Printr-o bizară asociaţie de idei, am gândit la imaginea lunii strălucitoare şi mi-am amintit că Maria din Magdala se îmbogăţise din negoţul de porumbei. Şi, fără să vreau, i-am spus:

— Nu eşti tu, cea adevărată, înveşmântată în negru de cărbune! Culorile tale, Maria din Magdala, sunt argintul şi verdele. Florile tale sunt violetele şi cununa ta este din mirt. Nu mă înşeli tu pe mine!

A tresărit şi a spus apoi oarecum în bătaie de joc:

— Oare te crezi astrolog? Nu-mi vorbi mie despre forţele care vor să ne lege de pământ! Şi de

m-aş înveşmânta din nou în verde şi argint, zeii pământului nu mai au nici o putere asupra mea. Este destul să rostesc numele lui Iisus Christos, fiul lui Dumnezeu, că tot răul din preajma mea dispare şi forţele pământului nu mai au destulă vlagă să-mi facă rău.

Am înţeles că pe vremuri fusese conştientă de prezenţa demonilor care o posedau şi voise să se sustragă farmecului lor. Şi mi-a părut rău că i-am amintit involuntar de vremea marii suferinţe. Iar surâsul i-a dispărut de pe buze şi chipul ei a fost din nou din marmură rece. Dar în fundul ochilor ei licărea o scânteie de nelinişte. De aceea am întrebat-o:

— Oare eşti absolut sigură că starea ta de acum nu este comparabilă cu cea de dinainte? Eşti sigură că nu i-ai înlocuit pe demonii de altădată cu un demon mult mai puternic?

Frângându-şi mâinile, şi-a legănat trupul ca şi cum ar fi vrut să aline o durere interioară şi totodată încercând să se uite direct în ochii mei, a spus:

— Sunt sigură, absolut sigură, că el a fost şi este Lumina cea adevărată. El, cel care a fost Om şi este Dumnezeu.

Apoi, pentru a risipi orice umbră de îndoială, a spus mai mult pentru ea decât pentru mine:

— Nu, el nu a fost nici vrăjitor, nici diavol, chiar dacă mergea peste ape. Şi de-ar fi fost cel mai puternic magician, tot nu l-aş fi urmat de bunăvoie, pentru că de pe urma vrăjitorilor am suferit destul. El nu mi-a poruncit, ci mi-a permis să-l urmez. Este o diferenţă, sper că înţelegi.

Mi-a fost ruşine de îndoielile mele, dar pentru a ajunge la certitudini cred că este omenesc să risipeşti mai întâi îndoielile. Şi am înţeles că am rănit-o cu întrebările mele, de aceea i-am cerut iertare cum am putut mai bine. Apoi am rugat-o fără ocolişuri:

— Maria din Magdala, condu-mă la discipolii lui Iisus!

Dar ea mi-a spus:

— Nu a venit încă vremea să-i întâlneşti. Nici lor nu le-a venit vremea. Noi toţi trebuie să aşteptăm. Aşteaptă şi tu răbdător!

Dar, mişcată de sinceritatea mea, a mai spus:

— Eu nu cred că tu ai putea fi un spion roman. Eu cunosc oamenii şi ştiu că inima ta nu vrea să înşele pe nimeni. Dac-ai fi fost un trădător, ţi s-ar fi putut întâmpla ceva rău. Nimic nu este în puterea noastră. Doar în Iisus este puterea şi el veghează ca discipolilor lui să nu li se întâmple nimic rău până ce învăţătura ce le-a dat-o să se pârguiască în ei şi să le fie clară, cum de altfel tu însuţi ai spus-o. Ştii unde este Poarta Izvorului?

— Prin ea am ieşit din Ierusalim, i-am răspuns surâzând, chiar dacă mi-am lungit astfel drumul. Dar trebuia să ştiu unde este această poartă.

— Înseamnă că ţi s-a spus despre un bărbat ce cară apă de la izvor. Poate că-ntr-o zi, când în inima ta va fi doar blândeţe şi umilinţă, el ţi se va arăta. Dar te rog, nu te grăbi! Toate se vor întâmpla la timpul cuvenit. Dacă n-aş crede că aşa este, nici n-aş putea trăi.

Am întrebat-o dacă nu vrea să se întoarcă odată cu mine la Ierusalim, dar ea mi-a spus că doreşte să rămână singură în acel loc unde Iisus din Nazaret venise de multe ori să se odihnească.

— Tu poţi să pleci când vrei, a spus ea, iar dacă nu le vei întâlni jos pe Maria şi pe Marta, n-are niciun rost să le aştepţi pentru a le mulţumi de ospitalitate. Noi ştim că în inima ta ne eşti recunoscător. Tu poţi reveni oricând în acest loc, dar eu am impresia că încă nu ştii bine ce vrei. În acelaşi timp, cred că ar trebui să urmezi acest unic drum. Pace ţie!

— Pace ţie! i-am răspuns eu.

Şi nu ştiu ce m-a împins să-i mai spun:

— Pace ţie, femeie! Tu eşti mai mult decât femeia iubită, decât soţia sau sora, pentru că el ţi-a permis să-l urmezi.

Fără îndoială, vorbele mele au bucurat-o, fiindcă, pe când mă aplecam să mă încalţ, ea mi-a atins uşor picioarele, rămânând în continuare ghemuită pe podea. A fost ciudată, ireală, incomparabilă cu oricare altă atingere cunoscută. În acea clipă efemeră, am înţeles că în timp ce dormeam, simţisem împărăţia lui.

Nici urmă de spaimă nu mai era în inima mea când am coborât scara şi am ajuns în curtea interioară cu umbrar. Nu am întâlnit pe nimeni şi toată casa era cufundată într-o linişte deplină. Am plecat deci fără să-mi iau rămas-bun de la nimeni, iar când am ajuns în dreptul băncii de piatră, am văzut după poziţia soarelui că era ora a cincea romană. Umbrele munţilor se alungeau acoperind casa.

M-am întors pe acelaşi drum şi am fost atât de cufundat în gânduri, că aproape nici nu am văzut locurile pe lângă care am trecut. Am lăsat repede în urmă măslinii bătrâni de pe coastă, care încă mai erau luminaţi de soarele amurgului, deşi pe drum era deja umbră şi se simţea răcoarea. Am lăsat în urmă şi grădina cu ierburi aromate şi, fiind în prag de seară, am simţit în nări puternicul parfum al plantelor ei tămăduitoare.

Când nu mai aveam mult până să ajung la poarta oraşului, am fost deşteptat din gândurile mele de un fel de bocănit continuu. Atunci am văzut că pe marginea drumului stătea chircit un orb care lovea cu toiagul în pietre ca să atragă atenţia trecătorilor. În locul ochilor, pe faţa lui erau două orbite goale, iar trupul lui costeliv era acoperit pe alocuri de nişte zdrenţe murdare. Când a auzit că am încetinit pasul, a început să geamă şi a spus cu acel glas şuierător, propriu cerşetorilor profesionişti:

— Fie-vă milă de un biet orb!

Mi-am adus aminte că femeia negustorului sirian îmi pusese în traistă mâncare de care nici nu mă atinsesem. I-am pus tot ce aveam în mâinile lui numai piele şi oase şi i-am spus grăbit:

— Pace ţie! Ia şi mănâncă! Tu poţi să păstrezi tot sacul. Eu nu mai am nevoie de el.

Adevărul este că, apropiindu-mă de el, am fost lovit în nas de o duhoare insuportabilă şi nu am mai avut curajul să rămân acolo până ce voi îi deşertat tot sacul în mâinile lui.

Dar el nici măcar nu mi-a mulţumit. Întinzându-și braţul, s-a agăţat de poalele veşmântului meu şi m-a rugat cu glas înspăimântat:

— Este târziu, se apropie noaptea şi nimeni n-a venit să mă ia de pe acest drum unde am fost condus astăzi dimineaţă. Fie-ţi milă de mine, om milostiv, şi condu-mă până-n oraş. Acolo ştiu să-mi găsesc singur drumul, dar aici, în afara zidurilor, mă voi rătăci izbindu-mă de pietre şi voi cădea în cine ştie ce groapă.

Doar gândul de a mă atinge de acea creatură spurcată, despre care îmi era greu să admit că este o fiinţă omenească, m-a umplut de oroare. De aceea, am fost mulţumit că am reuşit să mă smulg din mâna lui încleştată de poala veşmântului meu şi am plecat de acolo gândind să mă depărtez repede ca să nu mai aud gemetele lui şi zgomotul toiagului pe care de furie îl lovea de pietre. Am fost enervat de nerecunoştinţa acelui cerşetor, căruia îi lăsasem multă mâncare bună şi o desagă destul de scumpă.

Dar după câţiva zeci de paşi, am avut senzaţia că în faţa mea s-a ridicat un zid şi a trebuit să opresc şi să privesc înapoi. Orbul, reînsufleţit de speranţă, a gemut cu încă şi mai mult temei şi a strigat:

— Ai milă de un orb, tu, cel care vezi! Condu-mă până în oraş şi Dumnezeu te va binecuvânta! Nu mă lăsa în întunericul şi frigul nopţii şi pradă câinilor ce vor veni să-mi lingă rănile!

Mi-am întrebat inima: oare eu sunt orb sau acea fiinţă rău mirositoare? Faptul că i-am lăsat lui mâncarea mea poate că nu a fost o faptă demnă de laudă, fiindcă eu nu aveam nevoie de acea mâncare. De aceea, dacă tot vreau să fac o faptă bună, ar trebui să mă apropii de el, să-l sprijin şi să-l conduc până la poarta oraşului. Doar gândind asta şi am simţit deodată că mi se face rău. Dar, împotriva voinţei mele, i-am spus:

— Sunt multe drumuri şi mulţi cei care te pot rătăci. De unde ştii că nu te voi conduce pe un drum greşit şi că nu te voi arunca într-o prăpastie ca să scap de tine?

Cel orb a tresărit puternic la auzul vorbelor mele şi a scăpat toiagul din mână.

— Pace ţie! Pace ţie! a strigat el cu speranţă şi teamă. Eu am încredere în tine. Cum aş putea eu, un sărman orb, să nu mă încred în cel care mă călăuzeşte, când singur nu sunt în stare să găsesc drumul?

Vorbele lui m-au lovit în inimă. Eu însumi eram orb şi căutam pe cineva să-mi arate drumul, pentru că eu singur nu-l puteam găsi. Mi-am amintit de prezenţa pe care o simţisem când m-am deşteptat din somn şi pe care nu am mai simţit-o când am deschis ochii. M-am apropiat hotărât de bărbatul orb, l-am apucat de braţele lui descărnate şi l-am ajutat să se ridice în picioare. El a întins spre mine toiagul, sugerându-mi să-l ţin de un capăt, ca să nu mă ating de pielea lui murdară. Dar ceva din mine s-a revoltat împotriva ideii de a conduce un om cum duci un animal de funie. Aşa că l-am luat de braţ şi l-am condus pe drumul spre oraş. Încă neîncrezător, el a cercetat tot timpul în faţa lui cu toiagul, fiindcă drumul din valea Chedronului nu este neted ca drumul roman. Am înaintat foarte încet, pentru că era slab şi fără vlagă şi i se înmuiau genunchii la fiecare pas. Aveam impresia că ţin de braţ nişte oase şi l-am întrebat neliniştit:

— Oare de ce te-ai depărtat atât de mult de poartă, când singur nu-ţi poţi purta de grijă?

Iar el a început să se vaite şi a spus:

— O, străinule! Dar eu sunt prea slab ca să am un loc lângă poartă. Ehe, când eram încă în putere, am cerşit chiar şi pe drumul din faţa templului.

Era mândru de asta şi m-a asigurat că, într-adevăr, fusese o vreme când a cerşit în faţa templului, ca şi cum lucrul acesta ar fi fost o mare onoare.

— Mă descurcam de minune, a spus el. Loveam bine cu toiagul pe cei care voiau să-mi ia locul, chiar dacă nu-i vedeam. Dar când am început să îmbătrânesc, mi-a venit şi mie rândul să primesc loviturile altora şi uite-aşa, încetul cu încetul, plin de cucuie şi de vânătăi, am ajuns că nici lângă poartă nu mai am loc de cerşit. De aceea trebuie să caut în fiecare zi un om cu frica lui Dumnezeu, care să mă conducă undeva pe drum, ca să pot şi eu cerşi cumsecade. Sunt prea mulţi cerşetori viguroşi în oraşul sfânt!

Mi-a pipăit veşmântul şi a exclamat:

— Ce ţesătură fină! Şi ce plăcut miroşi! Trebuie să fii bogat. Dar cum se face că umbli singur seara în afara zidurilor cetăţii? De ce nu aleargă nimeni în faţa ta să-ţi deschidă drumul?

Nu-i eram dator cu nimic, aşa că nu i-am dat niciun răspuns. Dar i-am spus:

— Eu trebuie să-mi găsesc singur drumul.

Şi deodată, am simţit nevoia să-l întreb şi pe el despre Iisus.

— Dar tu, nevăzătorule, oare-ai auzit vorbindu-se despre regele evreilor, Iisus din Nazaret, cel care a fost răstignit pe cruce? Ce gândeşti despre el?

Vorbele mele l-au umplut de furie, a început să tremure din toate încheieturile şi a ameninţat văzduhul cu toiagul.

— Am auzit prea multe despre acest bărbat, a strigat el. Bine i-au făcut că l-au răstignit!

Am fost uimit de reacţia lui şi am spus:

— Mi s-a povestit că a fost un bărbat bun şi milostiv, că a vindecat mulţi oameni bolnavi şi infirmi, că în jurul lui se strângeau oameni săraci şi îndureraţi, care-şi găseau pacea şi alinarea ascultându-i vorbele.

— Pacea şi alinarea? a repetat în bătaie de joc nevăzătorul pe care-l conduceam. Totul a vrut el să distrugă, chiar şi templul! Un instigator a fost el şi cu intenţii rele. Ascultă! Lângă Scăldătoarea de la Betesda stătea întotdeauna lungit în patul său un paralitic, dar cerşetor cu bună reputaţie care, din când în când, se lăsa împins în apă pentru a deştepta mila trecătorilor. De când e lumea, nimeni nu a auzit să se fi vindecat vreunul în acea scăldătoare, chiar dacă apa bolboroseşte şi face spume. Dar locul fiind foarte aproape de Poarta Oilor, este o minune să cerşeşti acolo, tolănit la umbra porticului. Tare bine i-a mers acestui om cumsecade până-ntr-o zi când, trecând acest Iisus pe acolo, l-a întrebat: „Vrei să te vindeci?“ Paraliticul i-a răspuns că întotdeauna se găseşte altul mai rapid ca el care să coboare în scăldătoare când începe apa să bolborosească. Atunci nazarineanul i-a poruncit paraliticului să se ridice, să-şi ia patul şi să umble.

— Şi bărbatul s-a vindecat? l-am întrebat eu neîncrezător.

— Bineînţeles că s-a vindecat, şi-a luat patu-n spinare şi a început să umble, m-a asigurat orbul. Puterea acelui bărbat din Galileea era teribilă. În felul acesta şi-a pierdut paraliticul meseria pe care o practicase timp de treizeci şi opt de ani. A ajuns bietul om să trăiască la bătrâneţe din munca braţelor lui, pentru că legea nu-i dă voie să cerşească.

— O nenorocire nu vine niciodată singură, a mai spus amărât orbul. Pentru că toată povestea aceasta s-a întâmplat într-o zi de sabat. Aşa că bietul om a fost arestat şi dus în faţa preoţilor

templului pentru că şi-a cărat patul în ziua când nimeni nu trebuie să facă absolut nimic. Şi, ca şi cum nu ar fi fost de ajuns, întâlnindu-se din întâmplare cu Iisus în templu, acesta l-a avertizat că dacă va continua să păcătuiască, i se va întâmpla încă şi mai rău. Atunci, ca să se dezvinovăţească, el l-a arătat preoţilor templului pe Iisus, denunţându-l că l-a vindecat şi mai ales că i-a poruncit să-şi care patul în zi de sabat. Dar ce-ar fi putut să-i facă preoţii, când Iisus era înconjurat de mulţi susţinători? El i-a sfidat spunându-le că şi tatăl lui a lucrat în zi de sabat. Chiar aşa, el a spus că este asemenea lui Dumnezeu. Se-nţelege c-au trebuit să-l răstignească.

Dar nevăzătorul a înţeles din tăcerea mea că nu-i împărtăşesc părerile. De aceea a mai spus:

— Oare ce se va alege din lumea aceasta, dacă templul va fi dărâmat? Cine le va mai da de pomană infirmilor dacă cei bogaţi nu vor mai păcătui? Pentru că, de nu vor mai păcătui, nu vor mai avea niciun motiv să-şi răscumpere cu argintul lor păcatele.

Lovind cu toiagul pământul din faţă, el a povestit cu o vădită satisfacţie şi răutate:

— În zorii acelei dimineţi, şi mie mi s-a cerut să strig împreună cu mulţimea: „Răstigneşte-l! Răstigneşte-l!“ Romanul a ezitat să-l condamne la moarte, fiindcă nu cunoştea tablele legii. De altfel, el s-a bucurat că cineva îşi bătea joc de templu şi de Dumnezeu. Dar noi, toţi cerşetorii de bună reputaţie, suntem dependenţi de templu şi de serviciul public. De aceea cei mari ai oraşului ne-au adunat în mare grabă pe toţi şi ne-au pus în faţa templului să strigăm. Din toate puterile mele am strigat, cerând eliberarea lui Baraba. La drept vorbind, pe lângă tot ceea ce făcuse Iisus, Baraba era nevinovat. Poate nu mă crezi, dar omul ăsta nu omorâse decât un singur roman.

— Nu te pot înţelege! am exclamat eu, îngrozit. Cât de adânc este oare răul din tine, de te poţi lăuda cu astfel de fapte? Poate că te-ar fi vindecat şi pe tine de-ai fi crezut în el.

Orbul şi-a întors spre mine enormele orbite goale, dezvelindu-şi totodată cioturile dinţilor. Şi a spus:

— Oare cine te crezi tu şi ce ţi se pare că ştii? Poate că nu eşti decât o scârnavă fiinţă impură. Ar fi fost mai bine de m-ai fi condus ţinând de un capăt al toiagului, ca să nu mă umplu de necurăţenia ta. Să-l invoc doar, şi Dumnezeul lui Israel te-ar putea într-o clipă transforma în cenuşă! Dar dacă eşti unul dintre oamenii lui Iisus, mai bine te blestem să te mănânce viermii de viu!

S-a agăţat strâns de veşmintele mele şi m-a ameţit cu otrava răsuflării lui, iar eu am încercat să mă smulg, dar nu am reuşit.

— Tu eşti, într-adevăr, tare naiv! a spus el batjocoritor arătând cu degetele răsfirate spre orbitele goale. Nici Dumnezeu nu mai poate face să-mi crească ochii la loc după ce ei mi-au fost smulşi din orbite. Şi nici nu-mi doresc să văd din nou. Ce-ar mai avea de văzut în această lume un om ca mine?

Aş fi putut să mă descotorosesc de el cu forţa, dar nu am putut să lovesc într-un om atât de prăpădit.

— Păstrează-ţi calmul, fiinţă nevinovată! i-am spus eu. Suntem aproape de poartă. Acolo te voi lăsa, să nu-ţi mai spurc puritatea.

— O, dac-aş fi fost mai puternic! a exclamat el întorcându-şi chipul hidos spre mine. Dar vreau să-ţi arăt ceva, străinule!

Şi, pe neaşteptate, desprinzându-se de mine, şi-a încolăcit un braţ în jurul gâtului meu şi şi-a proptit genunchiul ascuţit în spinarea mea, iar cu mâna liberă a pipăit punga de bani. La drept vorbind, dacă ar fi fost ceva mai puternic, ar fi reuşit să mă tâlhărească şi nici măcar după ajutor nu aş fi avut

cum să strig. Mi-a fost deci uşor să mă eliberez din strânsoarea acelui braţ scârbos şi să scap de acel tâlhar nenorocit.

— Am să-ţi dau un sfat, străinule! a spus el după ce a reuşit din nou să respire normal. Şi să nu-l uiţi! Nu asculta ruga unui necunoscut şi nu conduce niciodată un cerşetor pe drumuri pustii! Dacă aş fi fost mai puternic, te-aş fi putut domina, ca apoi să fluier după cei de aceiaşi meserie cu mine, care ar fi căzut ca din senin pe capul tău şi te-ar fi uşurat de bani. Iar de-aş fi fost încă şi mai rău decât sunt, ţi-aş fi putut înfige degetele în ochi, să nu mă mai poţi recunoaşte niciodată şi să nu mai poţi deci să mă dai pe mâna judecătorilor. Iar dac-ai fi fost roman, te-aş fi omorât pur şi simplu din plăcere.

— Îţi mulţumesc pentru sfat, i-am răspuns eu. Dar de unde ştii că nu sunt roman?

A spus orbul:

— Nu m-ar fi călăuzit el niciun roman şi nu s-ar fi purtat cu mine aşa cum te-ai purtat tu, cel care nu ştii prea multe despre răutatea acestei lumi. Ar fi tras cu picioarele-n mine sau mi-ar fi biciuit faţa. Nu te poţi aştepta ca un roman să aibă milă de cineva. Ei altceva nu ştiu decât să construiască drumuri şi apeducte şi să verifice dacă balanţa negustorilor nu are greutăţi false.

Eram deja lângă turnul de apă construit în apropierea porţii.

— Dar tu l-ai întâlnit pe paraliticul despre care mi-ai povestit? l-am întrebat eu. Şi eşti sigur că el a fost nemulţumit pentru că Iisus l-a vindecat?

— Nu l-am întâlnit, a mărturisit orbul. Ţi-am povestit doar ce-am auzit şi eu. Dar de ce i-a vindecat doar pe unii? De ce nu ne-a vindecat pe toţi dacă tot era în puterea lui să o facă? De ce milostenie pentru unul şi întuneric etern pentru altul? Recunoaşte şi tu că noi, cei infirmi, avem destule motive să-l vorbim de rău pe un astfel de vindecător.

— Probabil ai auzit, am spus eu, că regele Iisus a înviat în cea de-a treia zi după moarte.

La aceste vorbe, nevăzătorul a izbucnit într-un râs nebun, din care nu se mai putea opri.

— Aşa spun babele, a şuierat el între două hohote de râs. Dar tu, ditai bărbatul, oare cum poţi să crezi într-o asemenea poveste?

Râsul lui a fost mai mult jalnic decât batjocoritor.

— Discipolii lui au furat leşul din mormânt. Toată lumea o ştie, a afirmat el. Ca să-i înşele pe oameni până-n ultima clipă. Există un Dumnezeu, eu ştiu asta, dar în această lume, singurele puteri sunt banii şi pumnii.

Furios, el a lovit şi răscolit cu toiagul pietrele de pe drum, apoi s-a aplecat brusc şi a ridicat o piatră de pe jos.

— Aceasta este o piatră, a strigat şi a ridicat-o până aproape de nasul meu. Oare tu crezi că o piatră se poate schimba în pâine? Lumea aceasta nu se va putea schimba câtuşi de puţin niciodată. Trăim într-o lume a vrajbei, a cruzimii şi a desfrâului. O lume cupidă şi răzbunătoare, aceasta este lumea noastră. Dumnezeul lui Israel este un Dumnezeu răzbunător. Într-o zi, şi peste romani se va întinde răul, dar niciodată nu va veni iertarea promisă de acest bărbat din Galileea.

De o stranie încrâncenare a fost lovită inima mea şi mi-am simţit deodată mâinile şi picioarele reci. Şi am spus întristat:

— Iisuse din Nazaret! Dacă tu ai fost şi eşti mai mult decât un rege al evreilor, dacă eşti în împărăţia ta şi dacă împărăţia ta încă mai este pe pământ, schimbă această piatră în pâine, şi voi crede în tine!

Contrariat de ruga mea, orbul a pus toiagul la subsuoară şi a început să răsucească piatra care, la apăsarea degetelor sale a început să se înmoaie. Suspicios, a suflat praful de deasupra pietrei şi a apropiat-o de nas ca să o miroase. Încă şi mai

suspicios, a rupt o bucăţică din ea şi a dus-o la gură, a mestecat-o şi a înghiţit-o.

— Dar asta nu-i piatră, este o bucată de brânză, mi-a reproşat el.

Am luat şi eu o bucăţică din interiorul alb al pietrei. Era tare, dar, fără îndoială, brânză. Şi am gândit că va fi căzut din putina vreunui ţăran ce va fi trecut pe-acolo, după care, acoperită de praful drumului, a căpătat aspectul pietrelor dimprejur.

— Eşti magician? m-a întrebat descumpănit orbul, mestecând în continuare o altă bucăţică de brânză. Ai schimbat deci piatra din mâna mea într-o bucată de brânză, invocând numele nazarineanului, nu-i aşa?

— Brânză sau pâine, i-am spus eu, tot hrană pentru oameni este. Dacă eu am avut puterea să schimb piatra din mâna ta într-o bucată de brânză invocând doar numele lui, ar trebui să crezi că el a înviat din morţi.

Dar în timp ce rosteam aceste vorbe am început să fiu încercat de îndoială. Să fi presimţit oare – fără să ştiu – că piatra pe care orbul o ridicase de pe marginea drumului nu era o piatră obişnuită? Această coincidenţă era surprinzătoare, dar există coincidenţe încă şi mai surprinzătoare.

Cerşetorul cel orb s-a dovedit a avea spirit practic. După ce a îndesat repede bucata de brânză în traista de la mine, ca şi cum i-ar fi fost frică să nu o revendic eu, a început să cerceteze cu toiagul consistenţa pietrelor de pe drum, aplecându-se din când în când să le pipăie. Peste puţin timp a renunţat totuşi la această obositoare ocupaţie.

Ieşind din valea Chedronului, ne-am continuat drumul pe cărarea ce şerpuieşte domol de-a lungul zidului, peste care se lăsase o umbră groasă. În spatele nostru, soarele de crepuscul înroşea crestele munţilor. M-am uitat în jurul meu gândindu-mă la spectrele serii, de care întotdeauna mi-a fost teamă. Şi am rostit în şoaptă:

— Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, fie-ţi milă de necredinţa mea!

Şi s-a lăsat atunci o lumină orbitoare peste mine, iar fiinţa mea a devenit ireală, atât de ireală încât adevărul din mine l-am simţit mai puternic decât zidurile ce se înălţau în faţa ochilor mei. Pentru o clipă, la fel ca în casa lui Lazăr, acest adevăr al irealităţii a fost mai adevărat decât tot adevărul pământului real. Dar cel orb nu a văzut nimic şi m-a implorat cu glas înspăimântat:

— Nu-l mai chema pe acel bărbat, nu-i mai striga numele! Dacă-i adevărat că a înviat din moarte, sângele lui şi pe capul meu a căzut.

Lumina a dispărut la fel de repede precum apăruse. Cu ochii doritori încă de acea lumină, aş fi vrut să păstrez în mine senzaţia extraordinară a clipei de extaz. Dar din nou am fost strivit de umbra zidului, încă şi mai întunecată acum şi mi-am simţit picioarele grele ca plumbul. Aruncându-mi privirea înapoi, spre crestele înalte ale munţilor, încă luminate de soare, am gândit că, din întâmplare, suprafaţa lustruită a unei pietre reflectase lumina soarelui asupra mea, la fel ca o oglindă care aruncă un fascicul de raze luminoase pe o suprafaţă obscură.

Dar, în ciuda acestei explicaţii, în mine a rămas convingerea că împărăţia lui Iisus, cel înviat din moarte, există undeva, în apropierea mea. Iar această convingere, ancorată în profunzimile necunoscute ale fiinţei mele s-ar părea că este mai puternică decât raţiunea mea. Şi mi-am spus: Oare de ce mă grăbesc? De ce vreau să înţeleg ceea ce este de neînţeles?

— Grăbeşte-te! i-am spus celui orb, apucându-l de braţ şi forţându-l să meargă mai repede. Mai avem câţiva paşi şi suntem lângă poartă.

— Unde mă duci tu pe acest drum abrupt? a întrebat el încercând să se smulgă de lângă mine. Doar nu ai de gând să mă arunci într-o prăpastie ca

să-l răzbuni pe el, pentru că şi eu am fost printre cei care au cerut răstignirea lui pe cruce?

I-am spus:

— Prea multe lucruri nu ştiu eu despre Iisus, dar sunt sigur că nu a înviat din moarte pentru a se răzbuna.

Am ajuns la poartă. Recunoscându-l, străjerii i-au strigat câteva vorbe grosolane în loc de salut şi l-au întrebat în bătaie de joc cu câţi bani s-a ales după acea zi de muncă. Am avut impresia că, dacă n-aş fi fost împreună cu el, nu s-ar fi sfiit să-i răscolească zdrenţele ca să pună mâna pe banii ce-i va fi primit în acea zi de la trecători. Pe mine nu m-au întrebat nimic, fiindcă veşmântul fără de franjuri şi părul aranjat după obiceiul romanilor pledau în favoarea mea.

Auzind glasurile cunoscute ale străjerilor, cerşetorul cel orb şi-a regăsit calmul şi, după ce s-a asigurat cu toiagul de locul unde se află, şi-a retras brusc braţul din mâna mea şi a plecat repede înainte. În piaţa mică din apropierea porţii, mulţi cerşetori cu braţele întinse îi implorau cu glas monoton pe trecători să le dea de pomană. Ziua de lucru tocmai se încheia şi, din case, mirosul de pâine proaspătă, de usturoi şi de ulei încins începuse să se răspândească în tot oraşul.

Orbul, care acum mergea mai repede decât mine, a început deodată să-şi strige confraţii. Şi le-a spus el:

— Fii ai lui Israel! Bărbatul care vine în urma mea şi m-a condus până aici este posedat de demoni! El a schimbat o piatră din mâna mea într-o bucată de brânză, invocând doar numele lui Iisus, cel care a fost răstignit pe cruce. Omorâţi-l cu pietre, fraţilor, fiindcă el este unul dintre discipolii acelui om blestemat şi numai rău ne va face! Apoi s-a aplecat, a pipăit pământul şi, găsind el o grămadă de baligă, a luat-o în mâini şi a azvârlit-o spre mine, orientându-se probabil după zgomotul paşilor mei. Şi nu şi-a greşit ţinta,

fiindcă acea spurcăciune mi-a împroşcat tunica de sus până jos.

Îndată confraţii lui au tăbărât pe el să-l oprească, m-au implorat să-l iert şi i-au strigat:

— Oare nu-ţi e de-ajuns că eşti orb? Ţi-ai pierdut acum şi mintea? Acest bărbat care te-a condus este un străin bogat. Cum ar putea fi acesta discipolul nazarineanului? Şi nici din Galileea nu este, se vede bine după chipul lui.

Apoi, gemând ei care mai de care, s-au dezvelit de zdrenţe şi mi-au arătat plăgile deschise şi cioturile lor de mâini şi de picioare, iar eu le-am dat un pumn de arginţi şi dezbrăcându-mi tunica am pus-o pe umerii orbului meu.

— Păstreaz-o, i-am spus eu izbucnind în râs. Ştiu că i-ai admirat ţesătura. Îţi va ţine de cald dacă vreodată ţi se va întâmpla să nu găseşti pe nimeni care să te conducă seara în oraş.

— Dar voi nu vedeţi că este posedat de demoni? a strigat orbul spre ceilalţi cerşetori, ameninţându-i cu pumnul. Asta-i nebun şi-ar fi în stare să-şi întoarcă şi obrazul celălalt de l-aş lovi pe un obraz.

Vorbele lui m-au amuzat şi am râs încă şi mai tare decât prima dată. Cine ştie, mi-am spus eu, poate că învăţătura lui Iisus din Nazaret nu este chiar atât de absurdă şi imposibil de pus în practică după cum gândisem la început. Răspunzând răutăţii lui prin bunăvoinţă, fericirea mea a fost mult mai mare. Şi am înţeles că doar în felul acesta i-am putut învinge răutatea. Să-l fi lovit sau să-l fi dat pe mâna gărzilor, aş fi învins răul făcând un alt rău.

Mulţumiţi de banii ce le-am dat, cerşetorii au râs şi ei, probabil că să-mi facă pe plac, şi i-au spus orbului:

— N-are bărbatul acesta niciun demon în el. Tu eşti prost dacă nu-nţelegi c-a băut cam mult. Doar un om beat poate accepta să conducă un orb răpciugos ca tine, doar un om beat poate să-şi scoată de pe el veşmântul scump şi să-l dăruiască

unui cerşetor, doar unuia care a băut mult vin îi vine să râdă dacă cineva îl jigneşte.

În felul lor, ei aveau dreptate. Eram bântuit de un fel de euforie de neînţeles şi din când în când mă apuca râsul, iar faptul că umblam doar în cămaşă, nu mă stânjenea, şi nici nu încercam vreo jenă faţă de oamenii care treceau pe lângă mine. Orice s-ar spune, chiar dacă multe dintre coincidenţele ciudate ale acestei lumi nu sunt tocmai nevinovate, putând fi prea bine pregătite dinainte cu voie sau fără de voie, explicaţia că tocmai acea piatră rotundă pe care vârful toiagului orbului se oprise fusese doar o bucată de brânză pierdută în mijlocul zecilor de pietre rotunde, nu mi se pare verosimilă.

Când am sosit eu acasă în cămaşă şi cu picioarele neacoperite, femeia sirianului şi-a lovit mâinile una de alta de uimire, iar sirianul s-a speriat, imaginându-şi că fusesem jefuit de tâlhari. Dar cum eu doar am urcat râzând în camera mea, de unde am luat bani şi apoi, după ce am coborât, l-am trimis să-mi cumpere o tunică, s-a liniştit imaginându-şi că am băut mult şi am pierdut la zaruri haina de pe mine. El s-a întors destul de repede şi, cerându-şi iertare că nu a găsit ceva mai bun, mi-a arătat o tunică ţesută dintr-o foarte bună lână de Iudeea care avea marginile împodobite cu ciucuri mici. Pipăind materialul şi lăudându-i culoarea uniformă, mi-a povestit că, după o oarecare tocmeală, plătise un preţ convenabil.

— Este un veşmânt iudeu, a mai spus el. Pentru o tunică străină ar fi trebuit să merg până la forum şi să plătesc de câteva ori mai mult decât am plătit. Poţi să-i tai ciucurii dacă nu-ţi plac, dar, dacă tot ai lăsat barba să-ţi crească, nimeni nu te obligă să-i tai. Eu am frică de Dumnezeul lui Israel şi îl respect, iar uneori merg în prima curte a templului să pun bani în sipetul jertfelor, că să-mi meargă afacerile bine.

Mi-a numărat cu atenţie restul de bani şi ochii lui negri au avut o sclipire vicleană. I-am oferit câteva monede drept răsplată, dar el a protestat ridicându-şi mâinile şi a spus:

— Tu nu trebuie să-mi plăteşti mie nimic, pentru că negustorul de la care am cumpărat acest veşmânt m-a răsplătit deja pentru serviciul de mijlocitor. Şi am impresia că în seara aceasta eşti într-o mult prea generoasă dispoziţie ca să mai ieşi din nou pe stradă. Mergi mai bine şi te odihneşte să-ţi limpezeşti capul, dar nu mai înainte de a mânca. Femeia mea tocmai îţi pregăteşte de mâncare şi a avut grijă să pună în fiertură multă ceapă şi multe condimente, ce vor alunga durerile de cap cu care altfel ai putea să te trezeşti mâine dimineaţă.

Dar când a văzut că n-aveam de gând să urc scara, a dat din cap îngrijorat, şi-a ridicat mâinile spre cer şi a exclamat:

— Foarte bine, foarte bine! Mă gândeam doar la binele tău. Dacă vrei, mai bine-l trimit pe unul dintre băieţii mei să cumpere o măsură de vin dulce, n-are rost să te osteneşti tot urcând şi coborând scara. Dintr-o astfel de afacere rişti să ieşi tâlhărit şi cu capul spart.

Am încercat să mă apăr, explicându-i că nu băusem nimic, dar el şi-a ridicat mâinile a neputinţă şi a spus:

— Ai faţa îmbujorată şi-ţi strălucesc ochii, de aceea te-am sfătuit să te culci. Uite, eu cunosc o femeie tânără, care n-are prejudecăţi şi se-nsoţeşte de bunăvoie cu străinii. Aş putea s-o aduc aici să-ţi ţină de urât, dar puţin mai târziu, fiindcă ea nu iese decât noaptea, când întunericul este deplin, ca să nu-şi piardă buna reputaţie în cartier. Nu ştie nici să cânte, nici să danseze, dar este o femeie frumoasă şi sănătoasă. Şi tare bine mai ştie ea să-l mulţumească pe un bărbat! Iar după ce-ţi va cânta la ureche şi-un cântec de leagăn, ai să dormi neîntors!

Era atât de convins că ştie ce-mi trebuie şi preocupat de starea mea, pe care credea el că o înţelege, încât, ca să-i fac plăcere, i-am spus că mă duc să mă culc. El a urcat după mine pe scară şi, după ce m-am întins în pat, m-a acoperit cu veşmântul cel nou. Nu după mult timp, a venit fiica lui cu un vas în care era o fiertură din care ieşeau aburi. Ea a rămas şi m-a privit în timp ce mâncam, acoperindu-şi gura cu mâna ca să-şi înăbuşe râsul. Fiertura era atât de iute că am avut impresia că-mi ia foc gâtul, în acelaşi timp, căldura ei mi-a sporit euforia şi mi-am simţit capul ameţit.

Fata a umplut apoi cu apă proaspătă vasul suspendat de tavan. După ce ea a plecat, m-am ridicat din pat şi, străduindu-mă să nu fac niciun zgomot, m-am întins pe terasă înfăşurat în noul veşmânt şi am ascultat şoaptele oraşului stingându-se încetul cu încetul până ce a rămas doar tăcerea şi am respirat aerul proaspăt al nopţii. Din când în când, câte o boare de vânt îmi lovea obrajii fierbinţi şi în starea aceea de beatitudine în care eram, mi se părea că o mână nevăzută îmi mângâie obrajii. Tremura timpul în mine, tremura pulberea pământului din care sunt făcut, dar ceva din mine mă asigura pentru prima oară în viaţă că nu voi fi doar umbră şi cenuşă. Şi această siguranţă mi-a liniştit inima.

„Fiu al lui Dumnezeu, tu, cel care ai înviat din morţi“, m-am rugat eu în întunericul nopţii, „depărtează din mintea mea toată ştiinţa zadarnică! Acceptă-mă în împărăţia ta! Călăuzeşte-mi paşii pe unicul tău drum! Poate că sunt nebun, bolnav, fermecat de tine. Dar cred că tu eşti o fiinţă extraordinară, cum pe pământul acesta niciodată nu a mai fost.“

M-am deşteptat când au răsunat răguşite trâmbiţele templului, îmi era frig, aveam trupul înţepenit, dar îmi regăsisem liniştea. Dinspre răsărit, lumina scotea din întuneric vârfurile munţilor, oraşul era încă acoperit cu o ceaţă

albăstruie şi pe cer strălucea steaua dimineţii. M-am înfăşurat mai strâns în veşminte şi m-am întors înăuntru în vârful picioarelor. Pentru gândurile nopţii, în van am încercat să deştept în mine sentimentul ruşinii. Spiritul meu se scălda într-o lumină calmă, chiar dacă ameţeala se risipise.

Mi-am lăsat liniştit barba să crească şi nu am ieşit din casă, pentru a avea timp să povestesc totul. Când voi isprăvi de scris, mă voi întoarce la Poarta Izvorului. Acum, sunt convins că tot ceea ce mi s-a întâmplat şi ceea ce urmează să mi se întâmple are un sens. Iar această certitudine îmi protejează fiinţa. Cât de absurde mi-ar fi mărturisirile, nu mă simt ruşinat că le-am scris şi nu voi schimba un cuvânt din epistolele mele.

Epistola a şasea

Tullia, Marcus te salută!

Salutându-te pe tine, salut timpul de altădată. Astăzi, chiar şi amintirea nopţilor fierbinţi ale Romei mi se pare că aparţine altuia. Un singur an a trecut, Tullia, de când ne-am despărţit, dar a fost mai lung decât toţi anii. Fiecare zi mi se pare un an. M-am depărtat de tine, m-am schimbat mult. Sunt un alt Marcus. Tu nu ai mai putea să mă înţelegi şi sunt sigur că, după ce ne vom întâlni şi-ţi voi povesti despre transformările ce s-au petrecut în mine, pe buzele gurii tale capricioase va fi doar un zâmbet batjocoritor.

Viaţa ta, Tullia, este decorată de evenimente mărunte; altădată, chiar şi pentru mine aveau importanţă. Tu trebuie să ştii totul despre cine te salută. Când te pregăteşti pentru o serată, îţi alegi bijuteriile nu doar ca să le placă prietenilor tăi, ci şi pentru a stârni invidia şi furia celor pe care-i urăşti. Îţi strângi bine pe corp veşmintele uşoare de mătase, îţi cercetezi silueta în marmura lustruită a pereţilor, o împungi cu acul pe sclava care-ţi aşază fără prea multă graţie părul. Ridici cupa de vin cu un surâs indolent pe buze, simulezi că asculţi lecturile filosofilor şi istoricilor şi te aprinzi la ultimele cântece apreciate de înalta societate, legănându-ţi neglijent sandalele, în aşa fel încât bărbatul care este întins pe un tricliniu învecinat – n-are importanţă cine – să poată vedea bine picioarele tale micuţe şi albe. În ciuda fragilităţii aparente, eşti puternică şi rezistentă. Mereu însetată de plăceri, tu eşti în stare să veghezi nopţi întregi în colcăiala Romei. În compania străinilor, guşti distrată limbi de pasăre, melci sau fructe de mare, ca şi cum mâncatul ar fi o obligaţie. Dar mai târziu, în miez de noapte, când te smulgi epuizată

din braţele amantului, devorezi cu dinţii tăi frumoşi o bucată de carne friptă în sânge, ca să reziști la următoarele jocuri ale amorului.

Astfel îmi amintesc de tine, Tullia, ca de o umbră. Tu nu mai eşti vie. Te văd ca-ntr-o oglindă aburită de piatră neagră şi umbra ta nu mă mai chinuieşte ca în Alexandria, când zadarnic am făcut tot ce-am putut să te uit. Gândurile mele sunt pline de alte lucruri. Nu, nu m-ai putea recunoaşte şi poate că nici eu nu aş mai putea să te recunosc.

Poate că mai mult pentru mine scriu aceste rânduri, deşi ţie ţi le adresez. Scriu pentru a mă cunoaşte şi pentru a desluşi înţelesul întâmplărilor pe care, cu voie sau fără voie, le-am trăit sau le-am văzut. În Rodos am avut un maestru care m-a învăţat să scriu nu numai despre ceea ce alţii au scris, dar şi despre ceea ce văd cu ochii mei şi aud cu urechile mele. Nu scriu nici pentru a-mi ocupa timpul, nici ca să-mi vindec melancolia. Tu nu mai eşti. Te depărtezi cu fiecare zi, Tullia, şi nu regret că te pierd.

Aceste epistole? De le vei citi cândva sau nu le vei citi, n-are importanţă. Ţi le adresez şi te salut, pentru că, făcând abstracţie de pătimaşa noastră iubire, ai fost singura mea prietenă adevărată. Tu ai înţeles întotdeauna mai bine decât mine mersul acestei lumi. Datorită ţie şi talentului tău de a aranja lucrurile, am obţinut testamentul onorabil de pe urma căruia am devenit bogat, ca să trăiesc după cum îmi este voia, independent de alţii şi neconstrâns de compromisuri. Tu eşti inteligentă, necruţătoare, avidă de putere şi nu mă îndoiesc că în ultimul an ţi-ai perfecţionat talentele native. Şi de ţi-aş spune în faţă aceste adevăruri, sunt convins că nu te-ai supăra. Dimpotrivă, ai fi măgulită, ca şi cum ţi-aş fi spus vorbe de laudă. Nimeni nu cunoaşte mai bine decât tine însăţi puterea ochilor tăi, buzelor tale, gâtului tău, trupului tău. Dar eu nu mai sunt sclavul trupului

tău, Tullia. Sufletul meu este plin de lucruri pe care tu nu le poţi înţelege.

Cu încălţări simple în picioare, bărbos şi îmbrăcat cu straie de evreu, m-am întors pe înserate la Poarta Izvorului. Aveam unghiile netăiate şi mâinile neîngrijite. Nici petele de cerneală de pe mâna dreaptă nu reuşisem să le depărtez, deşi le frecasem cu piatră ponce. Lângă palatul lui Irod, în *gymnasium,* există o baie pentru bărbaţi, dar nu m-au lăsat să intru, pentru că aveam barbă ca evreii. Eu, cel care fusesem obişnuit cu apa caldă a termelor romane, am fost deci nevoit să mă spăl cu apă rece. Nici părul de la subsuori nu l-am mai tăiat, aşa că acum sunt plin de păr pe tot trupul ca un barbar. Dar nu sufăr. Vreau să mă pierd în mulţime, ca oamenii acestui pământ să aibă încredere în mine. Când va veni timpul, mă voi întoarce din nou la obiceiurile în care am fost crescut şi educat.

N-aş putea spune că iubesc acest oraş sau acest popor. Cu aurul şi cu albul marmurei lui, templul străluceşte în lumina puternică a zilei. Neliniştitor, roşul amurgului îl îmbracă în sânge, iar în zorii dimineţii este ca un vis albastru. Fumul jertfelor şi mirodeniilor arse se înalţă spre cer pentru slava lui Dumnezeu. Dar templul acesta îmi este străin. Nu împărtăşesc fervoarea evreilor. Pentru mine, templul lor nu este un loc sacru. Mai sacru şi mai impunător este templul Artemisei din Efes. Există multe temple într-adevăr sacre. Şi-n Antiohia, şi la Rodos, şi-n Atena, ca să nu mai vorbesc despre Forumul din Roma.

Nu, nu iubesc acest oraş ai cărui locuitori au cerut ca sângele fiului lui Dumnezeu asupra lor să cadă. Lovit şi însângerat, el a urcat dealul spre locul unde urma să fie răstignit, iar femeile care mergeau în urma lui l-au plâns. Mi s-a povestit că, întorcându-se spre ele, Iisus le-ar fi spus: „Fiice ale Ierusalimului, nu mă plângeţi pe mine, ci pe voi plângeţi-vă şi pe copiii voştri!“ Nu-mi pot

împiedica sumbrele presimţiri când văd templul a cărui catapeteasmă s-a sfâşiat în două de sus până jos la primul cutremur şi a cărui scară ce duce la tabernacol s-a prăbuşit la cel de-al doilea. În aceste două semne sunt destule prevestiri!

Astfel gândeam îndreptându-mă în prag de seară spre Poarta Izvorului. Oamenii mişunau pe străzile oraşului, înghesuindu-se spre tarabele negustorilor, se vorbea în toate limbile pământului, cămilele îşi zdrăngăneau tălăngile, măgarii răgeau. Trebuie să recunosc că oraşul sfânt al evreilor este asemenea tuturor oraşelor mari ale lumii. Dar eu nu-l iubesc.

Este important să fii liber şi să nu depinzi de nimeni. Dar când se lasă seara peste un oraş şi toată forfoteala zilei se sfârşeşte, ca străin, nu te poţi sustrage melancoliei. Chiar dacă în inima ta se aprinde o dulce speranţă, singurătatea te devorează, în amurg, într-un oraş străin, singurătatea este un dar amar.

Dar nu eram trist, fiindcă aveam ceva de aşteptat. Eu ştiu că trăiesc timpul schimbărilor importante ale lumii. Zilele aşteptării. El a înviat, împărăţia lui este pe pământ. Doar câţiva sunt cei care o ştiu şi cred în ea. Dar chiar şi aceştia au îndoială în inima lor, fiindcă aşa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată. Şi în inima mea este multă îndoială, totuşi cred, doresc, aştept să se întâmple ceva care să limpezească totul.

Lângă poartă nu mai erau decât doi cerşetori. Nu m-au recunoscut, iar pe cel orb nu l-am văzut. Câteva femei, purtând pe cap vase cu apă, vorbeau aprins între ele. Se pare că nu erau stânjenite de prezenţa mea, din moment ce nu şi-au acoperit gura cu faldurile veşmântului, după cum obişnuiesc să facă toate femeile Ierusalimului când întâlnesc un bărbat străin.

Cerul s-a schimbat în albastru întunecat. Apoi întunericul s-a lăsat peste pământ, au apărut primele trei stele, străjerii au aprins torţele de răşină şi le-au fixat în suporturile din arcada porţii.

Mă aşteptasem să fiu dezamăgit şi am fost dezamăgit. M-a consolat totuşi gândul că-ntr-o seară voi primi un semn. Dar nu m-am întors acasă. Pentru că nu are importanţă unde aştepţi.

Deodată, sub arcada porţii a apărut un bărbat purtând pe umăr un vas cu apă, pe care-l sprijinea cu o mână, vizibil mai neîndemânatic decât femeile. Mergea atent ca să nu se împiedice. Am aşteptat până ce s-a depărtat şi a început să urce pe strada abruptă ce duce spre oraşul de sus, apoi am mers în urma lui. După partea abruptă, strada continuă în scară cu trepte joase. Am mers în urma lui, orientându-mă după zgomotul paşilor şi după răsuflarea lui grea din cauza vasului ce-l purta pe umăr.

L-am urmărit multă vreme. A mers fără grabă pe străduţe şerpuitoare, până ce a ajuns în partea înaltă a oraşului. Drumul fusese destul de lung şi se părea că bărbatul ce purta vasul cu apă nu ajunsese încă acolo unde ar fi trebuit să ajungă. Într-un loc pustiu, a dat jos greutatea de pe umăr şi, sprijinindu-se de zid, a aşteptat. M-am oprit lângă el. Am rămas unul alături de altul fără să rostim o vorbă, până când el şi-a regăsit suflul normal. Deodată, s-a întors spre mine, m-a salutat şi m-a întrebat:

— Ai rătăcit drumul?

— Pace ţie! i-am răspuns eu. Sunt multe drumuri şi mulţi oameni care se rătăcesc.

— Sunt doar două drumuri, m-a asigurat el. Unul duce la viaţă, celălalt la moarte.

— Pentru mine, i-am spus hotărât, nu există decât un singur drum. Dar cu puterile mele nu-l pot găsi, de aceea sper să mă conducă cineva.

Fără să spună nimic, a ridicat vasul cu apă pe umăr şi a continuat drumul. Am mers pe lângă el, iar la un moment dat i-am spus:

— Treptele sunt abrupte. Nu vrei să te ajut? Ca să nu ţi se taie din nou respiraţia.

El a spus:

— Nu din cauza greutăţii vasului cu apă am gâfâit eu, ci de teamă. N-o să iasă nimic bun din povestea asta!

Dar m-a lăsat să-l ajut. Am purtat vasul cu apă pe umăr şi nu mi s-a părut prea greu. El a mers înaintea mea şi, de fiecare dată când s-a ivit vreo denivelare, mi-a atras atenţia ca să nu mă împiedic. Străduţa pe care am mers nu era deloc curată şi mirosea a urină.

După ce a trecut de poarta vechiului zid ce separă oraşul de sus de oraşul de jos, s-a oprit în faţa unei case mari, aparent bogată. La lumina slabă a stelelor, abia am putut să-i întrezăresc conturul. Necunoscutul a bătut în poartă şi în aceeaşi clipă a apărut o servitoare care ne-a lăsat să intrăm. Ea nu m-a salutat, dar a luat vasul cu apă de pe umărul meu. În schimb, l-a întâmpinat cu mare respect pe însoţitorul meu şi am gândit că poate mă înşelasem luând-o drept servitoare.

El m-a condus într-o curte liniştită, plină de pomi. Acolo am fost întâmpinat de un băiat. Poate că avea cincisprezece ani.

Uşor stânjenit, băiatul mi-a spus:

— Tatăl meu şi unchiul meu s-au retras. Am să te conduc în salonul de sus. Doreşti să-ţi speli mâinile?

Fără să aştepte răspunsul, servitoarea mi-a turnat apă din vasul pe care-l purtasem până acolo, ca şi cum ar fi dorit să arate că în acea casă nu se ducea lipsă de apă. Băiatul mi-a întins o pânză de in să-mi usuc mâinile şi a spus:

— Numele meu este Marcu.

Şi, în timp ce îmi ştergeam mâinile, a început să povestească cu entuziasm, vrând parcă să-şi pună în evidenţă importanţa:

— Am fost cu el în acea noapte. Când au venit să-l prindă, am sărit din somn. Eram înfăşurat doar într-o pânzătură şi aşa am alergat spre grădina Ghetsimani să-l avertizez. Ei au reuşit să pună

mâna pe mine. Dar, smulgându-mă din pânzătură, am fugit gol împreună cu ceilalţi.

Purtătorul de apă l-a dojenit, spunându-i:

— Ţine-ţi vorbele-n frâu, Marcu!

Dar el însuşi, înfrângându-şi teama, a dorit, nu ştiu din ce cauză, să-şi dezvăluie identitatea şi a spus:

— Eu sunt Natanael, ce rost are să-mi ascund numele? Eu l-am întâlnit pe drumul spre Emaus în ziua când a ieşit din mormânt.

— Dar la început nici nu l-ai recunoscut, a spus Marcu cu entuziasm.

Natanael a pus mâna pe umărul băiatului, ca şi cum ar fi vrut să-i domolească înflăcărarea, iar Marcu m-a luat încrezător de mână şi m-a condus. După palma lui netedă, mi-am dat seama că nu făcuse încă niciun fel de muncă. După ce am urcat o scară, am ajuns pe balconul care înconjura o terasă, iar de acolo în salonul de sus.

Era o încăpere mare ale cărei contururi se pierdeau în întuneric la lumina slabă a lămpii. Cum am intrat acolo, am văzut doi bărbaţi. Mă aşteptau. Stăteau liniştiţi în picioare, unul lângă altul, ţinându-se de mână, în semiîntuneric, iar pe unul l-am recunoscut imediat. Era Ioan, tânărul cel frumos pe care-l văzusem împreună cu femeile care plângeau pe dealul supliciului. La lumina lămpii, chipul acestui tânăr era de o indescriptibilă puritate. Celălalt, un bărbat vârstnic cu fruntea ridată, m-a cercetat de sus până jos cu ochi bănuitori.

— Pace vouă! am rostit eu.

Ei nu mi-au răspuns. Într-un sfârşit, Ioan i-a aruncat o privire celuilalt, parcă rugându-l să spună ceva, dar acesta doar a continuat să mă privească cu suspiciune. Încetul cu încetul, tăcerea a devenit copleşitoare.

— El a venit după mine, a spus Natanael ca şi cum ar fi vrut să se scuze.

— Caut unicul drum, am rostit eu cu ardoare, fiindu-mi teamă că cei doi, neavând încredere în mine, mă vor depărta de acolo fără nici o explicaţie.

În jurul unei mese mari erau multe sofale şi am gândit că acea încăpere era sala banchetului. După acea lungă perioadă de tăcere, bărbatul cel neîncrezător a făcut un semn cu mâna şi le-a poruncit însoţitorilor mei:

— Natanael şi Marcu, mergeţi în curte şi vegheaţi ca nimic rău să nu se întâmple!

După ce au ieşit cei doi, el a încuiat uşa pe dinăuntru cu o cheie enormă şi mi-a spus:

— Pace ţie, străinule! Oare ce doreşti de la noi? Mi-e teamă că drumul pe care-l cauţi este prea strâmt pentru tine.

Dar Ioan i-a spus cu reproş:

— Vai ţie, Toma! Cât de neîncrezător eşti!

Şi adresându-mi-se, a spus:

— Cel care caută, găseşte. Celui care bate-n poartă, i se deschide. Ni s-a spus că eşti blând şi smerit cu inima. Ai bătut la poarta noastră şi noi ţi-am deschis.

M-a invitat să iau loc, după care s-a aşezat în faţa mea şi m-a privit prietenos cu ochii lui visători şi limpezi ca apa de izvor. După ce a ezitat un moment, până la urmă s-a aşezat şi Toma. Şi a spus:

— Eu sunt unul dintre cei doisprezece discipoli ai lui, despre care ţi s-a povestit. El însuşi ne-a ales şi ne-a chemat, numindu-ne mesagerii cuvântului lui, iar noi l-am urmat. Acesta este Ioan, cel mai tânăr dintre noi. Eu trebuie să-l veghez, pentru că este şi cel mai imprudent.

Şi a spus în continuare:

— Nu ne învinui pentru excesul de prudenţă! Doar ştii şi tu că autorităţile sunt pe urmele noastre. Se spun multe despre noi. Că am fi o conjuraţie secretă, că vom da foc templului pentru a stârni poporul la revoltă, că l-am fi omorât pe cel

care-l trădase pe Iisus… Poate nu vei crede, dar noi ne-am certat din cauza ta. Poate că eu sunt cel mai suspicios, însă Petru nici nu vrea s-audă de tine, fiindcă eşti un străin. Maria Magdalena a intervenit în favoarea ta.

— Eu te cunosc, a spus Ioan. Te-am văzut lângă cruce. Ştiu că nu ai fost de partea celor care-şi băteau joc de el.

— Şi eu îţi cunosc chipul, am spus. Şi am auzit vorbindu-se despre tine.

Îmi era greu să-l privesc direct, pentru că un tânăr atât de frumos nu mai văzusem niciodată. Ochii lui erau atât de limpezi, ca şi cum niciun gând rău nu-i umbrise vreodată. Avea ceva din frumuseţea nepieritoare a statuilor de marmură, dar chipul lui era viu, paşnic şi arzător. Am simţit pacea şi căldura pe care o radia împrejur.

— Ce doreşti de la noi? m-a întrebat brusc Toma.

Tonul lui potrivnic mi-a redeşteptat prudenţa. Ca şi cum i-ar fi fost teamă să nu-i fie dezvăluit unui străin mesajul secret pe care toţi discipolii lui Iisus îl ştiau.

— Vă rog să-mi arătaţi drumul, am spus eu cu umilinţă.

Toma s-a uitat mai întâi cu coada ochiului la Ioan, apoi a rostit fără prea multă tragere de inimă:

— Înainte de a fi fost închis, el ne-a spus: „În casa tatălui meu multe locaşuri sunt“[{35}]. A spus că se va duce să pregătească locul pentru noi, cei doisprezece apostoli ai lui. Cred că aceasta i-a fost intenţia şi ar fi făcut-o dacă Iuda nu l-ar fi vândut. El a mai spus: „Şi unde mă duc eu voi ştiţi şi ştiţi şi calea“[{36}].

Şi-a frecat fruntea încreţită şi a spus tulburat:

— Eu i-am spus: „Doamne, nu ştim unde te duci. Şi cum putem şti calea?“ Iar acum, tu, un străin, vii să mă întrebi care este calea, când eu însumi nu o ştiu?

Dar Ioan l-a întrerupt şi i-a amintit:

— Toma! O, Toma! Dar el ne-a zis: „Eu sunt calea, adevărul şi viaţa!“[37] Nu poţi spune că tu nu cunoşti drumul.

Lovindu-şi cu pumnul palma celeilalte mâini, Toma s-a ridicat în picioare şi a strigat:

— Ce înţeles au aceste vorbe? Explică-mi-le! Eu nu sunt în stare să le înţeleg.

Ioan ar fi vrut să i le explice, dar nu s-a încumetat să o facă în prezenţa mea. Iar eu, după ce tăcusem destul, am spus:

— El a înviat în cea de-a treia zi.

— Aşa este, a confirmat Ioan. Maria Magdalena a fost aceea care ne-a anunţat că piatra de la gura mormântului nu mai era la locul ei. Am alergat împreună cu Petru şi am găsit mormântul gol.

— Chiar aşa! a rostit Toma ironic. Iar Maria Magdalena a văzut nişte îngeri şi un grădinar fantomatic.

— Un grădinar? am întrebat eu speriat.

Şi am fost încercat de un tremur lăuntric.

— Vorbe muiereşti! a spus în continuare Toma, fără să ia în seamă intervenţia mea. Iar Natanael şi cu celălalt spun că l-ar fi întâlnit pe drumul spre Emaus. Şi că nici nu l-ar fi recunoscut.

Ioan a spus cu convingere:

— În această încăpere, el ni s-a arătat nouă în aceeaşi seară, când stăteam înspăimântaţi în spatele uşii zăvorâte. El a rămas între noi, ne-a vorbit şi ne-a promis ceva despre care nici măcar nu îndrăznesc să gândesc, darămite să vorbesc în faţa unui străin. Însă te asigur că el a venit în mijlocul nostru şi era viu şi a plecat dintre noi la fel de misterios după cum apăruse. Noi credem în învierea lui.

— Chiar aşa, a rostit Toma. Unul mai rătăcit ca altul! La fel ca Natanael şi celălalt. Ca să nu mai vorbesc de Maria. Dacă nu voi vedea în mâinile lui semnul cuielor şi dacă nu voi pune mâna mea în coasta lui, nu voi crede. Nu, nu voi crede. Este

ultimul meu cuvânt, chiar de-ar fi să mor în această clipă.

Vorbele şi scepticismul lui l-au tulburat pe tânărul Ioan. Şi-a întors capul, dar nu l-a contrazis. Am simţit că necredinţa lui Toma trebuie să fi zdruncinat în ultimele zile credinţa celorlalţi, care poate începeau să se îndoiască de cele văzute cu ochii lor şi auzite cu urechile lor. O voioşie bizară m-a împins să afirm cu fermitate:

— Eu nu am nevoie să văd ca să cred. Fără să-l fi văzut, cred că el a înviat din moarte şi este încă pe pământ. De ce? Acest lucru nu-l ştiu, dar aştept. În aceste zile s-au petrecut şi urmează să se petreacă lucruri nemaiîntâlnite vreodată.

Dar Toma a spus cu dispreţ:

— Chiar dacă ţi-ai cusut franjurii prozeliţilor pe marginile veşmântului, tu nu eşti fiu al lui Israel. Nu înţeleg perseverenţa cu care ne iscodeşti şi mă îndoiesc de intenţiile tale. Nu-ţi închipui că nu ştiu cine eşti! Tu eşti oaspete al guvernatorului, locuieşti în fortul Antonia şi vrei să ne atragi într-o capcană, de aceea ne îndemni să vorbim. Ca ei să ne răstignească şi pe noi pe cruce sau să ne omoare cu pietre lângă zidurile Ierusalimului.

Frângându-şi degetele noduroase şi aruncând o privire speriată în jur, el a continuat astfel:

— Ai văzut vreodată cum este lapidat un om? Eu am văzut şi nu doresc să încerc pe pielea mea un astfel de supliciu. Mai cu seamă acum, când el este mort. Că mormântul lui este gol sau nu, ce importanţă are, din moment ce el a murit?

— Pentru ce ai rămas în Ierusalim? l-am întrebat eu pe acelaşi ton aspru. De ce nu te întorci acasă să-ţi vezi de lucrul tău? Ce aştepţi?

El şi-a lăsat ochii în jos ca un om obişnuit să-şi încovoaie spinarea în faţa unui glas autoritar.

— Nu pot să plec singur, a spus încleştându-şi degetele pe ţesătura veşmântului. După părerea mea, ne pierdem vremea. Poate ar fi fost mai înţelept să mergem în pustiu, iar după aceea să ne

întoarcem la casele noastre. Tot trăgând de lopeţile bărcii, ba înainte, ba înapoi, contrazicându-ne şi ezitând, nu vom ajunge niciodată să fim toţi de aceeaşi părere.

L-a privit Ioan cu ochii lui limpezi ca apa de izvor şi i-a spus:

— Tu nu mai ai casă, pentru că el te-a ales. Singur ţi-ai abandonat uneltele şi l-ai urmat. „Cine lasă frâiele carului şi priveşte în urma lui este nepotrivit pentru împărăţie.“ El aşa a spus. Nu, Toma, atâta vreme cât vom mai fi, noi nu ne vom întoarce la viaţa dinainte.

— Cum este împărăţia lui? am întrebat eu.

Scuturând dispreţuitor din cap, Toma a spus:

— În niciun caz aşa cum ne-o închipuisem noi, străinule!

Pentru încă o dată şi-a lovit mâniat palma cu pumnul strâns. Şi a spus:

— Oare n-aş fi fost eu gata să-mi schimb haina pe sabie, să-l apăr şi să mor împreună cu el? Ai milă de noi, Doamne! El, fiul Omului, care avea puterea şi forţa să facă tot ce-ar fi vrut, să se lase răstignit pe cruce ca un miel de jertfă, abandonându-ne într-un mod atât de jalnic, că nici nu mai ştim ce să credem şi-ncotro să ne îndreptăm!

Şi a mai spus:

— Când un om este lapidat, din gura lui curge sânge, din nări îi ţâşneşte murdărie amestecată cu sânge, urlă, varsă lacrimi şi-şi face nevoile pe el până-n clipa morţii. Oare de ce trebuie să riscăm noi o astfel de soartă, când el ne-a părăsit?

Atingându-i uşor umărul, Ioan i-a spus încurajator:

— Toţi am fost slabi când a venit ora. Dar aminteşte-ţi, el a promis că ne va trimite apărători.

Toma l-a respins cu asprime, ca şi cum tânărul ar fi dezvăluit un secret al lor, apoi a încercat să-mi abată gândul de la afirmaţia lui Ioan, spunând:

— Uşor îţi este ţie, Ioan, să vorbeşti! Tu nu cunoşti prea multe despre cruzimea vieţii. Fiu preferat al tatălui tău, tu le porunceai pescarilor împreună cu fratele tău. Când el m-a ales, eu eram între cei cu grumazul încovoiat şi munceam din greu. Şi nu pot înţelege ce fel de bucurie a putut aduce celor oprimaţi moartea lui absurdă. El a făcut din el însuşi şi din noi bătaia de joc a sanhedrinului şi romanilor.

Dar eu nu am uitat cuvintele lui Ioan. Şi l-am întrebat:

— Ce-ai vrut să spui referindu-te la apărători?

Ioan m-a privit deschis şi a mărturisit:

— Nu am înţeles atunci şi încă nici acum nu ştiu, dar am încredere în promisiunea lui. Se vor întâmpla lucruri pe care încă nu le cunoaştem, aşa cum şi tu ai spus. De aceea am rămas noi în Ierusalim.

M-au privit amândoi şi am remarcat că privirea lor era absolut diferită de privirea tuturor celorlalţi oameni. În ciuda amarelor vorbe rostite de Toma, semănau unul cu altul şi erau uniţi prin ceva de neînţeles. Şi am simţit din tăcerea lor că niciodată ei nu mă vor accepta. Şi mi-am amintit de vorbele Mariei Magdalena. Ei erau mesagerii lui Iisus. Să-i fi întâlnit din întâmplare pe ceilalţi apostoli, care refuzaseră să mă întâlnească, sunt sigur că i-aş fi recunoscut după acel ceva inefabil, ce-i deosebeşte de oamenii obişnuiţi.

După tăcerea lor îndelungată, am înţeles că, în ciuda bunăvoinţei lui aparente, şi pentru Ioan tot un străin rămâneam. Şi inima mea a fost amărâtă.

— Am doar gânduri bune pentru voi şi vă doresc binele, am zis eu. Nu sunt evreu, nu sunt circumcis şi nu m-am convertit niciodată la credinţa fiilor lui Israel. Dar mi s-a spus că el i-a binecuvântat şi pe samarinenii cei dispreţuiţi de evrei şi l-a vindecat chiar şi pe slujitorul sutaşului roman din Galileea, fiindcă romanul a crezut în puterea lui. Şi eu cred în împărăţia lui, în puterea

lui, dar mai mult decât orice cred că el este viu şi va veni din nou printre noi, oamenii. Iar dacă se va întâmpla aşa, eu vă implor să nu mă lăsaţi pradă tenebrelor. Eu nu vreau să-i fac lui niciun rău. Dar care om ar mai putea să-i facă rău unui bărbat care a înviat din moarte, care vine şi pleacă prin uşi ferecate? Nici vouă eu nu vreau să vă fac vreun rău. Dimpotrivă, aş vrea să vă ajut, dacă-mi va fi în putinţă. De aceea vă spun că locuiesc în casa negustorului sirian de mărunţişuri Karanthes, care este în apropierea Palatului Asmoneilor. Eu sunt bogat şi gata să-mi pun averea la dispoziţia voastră, dacă veţi avea nevoie.

— Dovedeşte-o! a spus Toma întinzând spre mine căuşul mâinii lui aspre.

Dar Ioan a spus:

— Noi nu avem nevoie de ajutor, cel puţin pentru moment. Familia mea este destul de bogată, iar Matei are o oarecare avere. Pe de altă parte, în peregrinările noastre, când l-am însoţit pe Iisus, am fost ajutaţi de protectorii lui bogaţi. De pâine şi de veşminte nu ducem lipsă. De ceea ce avem noi nevoie, numai el ne-ar putea da. Dacă se va întoarce, eu nu te voi uita. Dar secretele pe care el ni le-a încredinţat, nu le voi dezvălui niciodată unui străin.

Toma a spus:

— Mă tem că ne-am înşelat, cedând insistentelor rugăminţi ale Mariei Magdalena. Curiozitatea acestui străin este primejdioasă.

Şi întorcându-se spre mine a spus ameninţător:

— Poate ştii că atunci când eram împreună cu el, noi înşine puteam vindeca oameni bolnavi şi puteam alunga demonii din trupul celor posedaţi. Chiar dacă puterile noastre sunt mai slabe acum, tu ar trebui să te fereşti de noi. Doar cei pe care noi i-am ales se pot apropia de el. Iar dacă chiar unul dintre noi a fost trădător, oare cum am putea avea încredere într-un străin?

— Nu mi-e teamă de tine, i-am spus. Şi n-am auzit să-şi fi folosit el puterile pentru a lovi într-un vrăjmaş, cu atât mai mult în cineva care-l caută cu ardoare şi crede în el.

— Îţi închipui că le ştii pe toate! mi-a răspuns Toma. Ţi se va fi spus oare că, mustrându-l el odată pe un smochin ce n-avea roade, aceluia i-au căzut toate frunzele? Şi ţine seama că nici nu era vremea potrivită să rodească.

Dar Ioan a spus:

— Noi nu am priceput prea bine înţelesul acelei întâmplări. Trebuie să fi fost o parabolă greu de desluşit.

— Tot ce se poate, a admis Toma. Doar el a spus: „Vouă vă e dat să cunoaşteţi taina împărăţiei, dar pentru cei de afară totul se face în pilde“[38]. Însă cum am putea noi înţelege acum ceva ce nici atunci nu am înţeles? De aceea, poate c-ar fi mai bine să plecăm degrabă de-aici.

Copleşit de împotrivirea şi de ameninţările lui, i-am spus:

— Fie precum doreşti! Îmi pare rău dacă v-am tulburat, fiindcă numai de aşa ceva nu aveaţi nevoie acum, când alţii într-adevăr vă persecută. Eu am plecat din Alexandria pentru a-l căuta pe mântuitorul lumii, cel anunţat de profeţi. Nu doar de profeţii lui Israel, ci şi de oamenii învăţaţi din Roma şi Grecia, care au citit în stele şi au interpretat conjuncţia planetelor drept semn al naşterii suveranului lumii. Iisus din Nazaret, cel care a fost răstignit pe cruce ca rege al iudeilor şi a cărui moarte am văzut-o cu ochii mei, s-a dovedit a fi suveranul lumii în căutarea căruia plecasem. Dar împărăţia lui este altfel decât mi-am imaginat eu şi decât voi înşivă aţi crezut. Învierea lui din moarte confirmă existenţa împărăţiei. Nu cred că mă veţi putea împiedica să caut drumul care duce la împărăţia lui.

După ce am rostit aceste vorbe, lacrimile dezamăgirii mi-au umplut ochii şi mi-am întors

faţa ca ei să nu le vadă. Am privit cu ochi tulburi marea sală a banchetului, ale cărei margini se pierdeau în întuneric. Pentru o scurtă clipă am simţit că mai este cineva în acea sală, dar, spre deosebire de casa lui Lazăr – unde, deşteptându-mă am avut senzaţia că cineva fusese tot timpul în cameră şi aşteptase să mă trezesc – aici, ciudata prezenţă am simţit-o în stare de veghe. Şi am fost deodată bântuit de dorinţa să-i strig numele ca atunci când, descumpănit de nimicnicia acelui orb îi cerusem lui Iisus să schimbe piatra din mâna lui în pâine. Mi-a fost teamă să o fac în acea casă şi în prezenţa celor doi discipoli ai lui. Cât de multă frică le-ar fi şi câte ezitări ar avea, ştiinţa lor secretă este iară îndoială mare. Pentru că, înainte de a se da morţii pentru a-şi împlini destinul, i-a iniţiat în misterele pe care doar el le ştia şi pe care aceştia nu au ajuns încă să le înţeleagă pe de-a-ntregul.

Nu, nu am avut curajul să-i invoc numele. Am spus doar cu umilinţă:

— Pace vouă!

Şi m-am îndreptat spre uşă.

Toma a venit imediat să deschidă uşa, dar după ce a vârât cheia cea mare în lăcaşul de lemn al încuietorii, nu a reuşit să o răsucească. A retras-o, apoi a tot încercat-o în zadar.

— Uşa aceasta s-a umflat şi s-a înţepenit, a spus el.

— Nu mai trage de ea atât de puternic, să nu-i strici încuietoarea! l-a avertizat Ioan.

După care, a încercat şi el să deschidă uşa, dar nu a reuşit. Surprinşi, amândoi mi-au aruncat priviri acuzatoare, ca şi cum ar fi fost vina mea că uşa nu voia să se deschidă. La rândul meu, am încercat şi eu să o deschid şi, chiar dacă nu mă pricep la chei şi încuietori, uşa s-a deschis imediat. Când am ajuns în curte, aerul proaspăt al nopţii mi-a mângâiat faţa şi pe cer am văzut cum zbura o

stea de aur lăsând o dâră luminoasă în urma ei ca un avertisment.

Blocajul cheii în încuietoarea de lemn a uşii, precum şi steaua căzătoare au fost pentru mine prevestiri. Şi am înţeles – sau aşa am vrut să înţeleg – că, în ciuda împotrivirii celor doi discipoli, el nu a vrut să mă depărteze de împărăţia lui. Dar ei nu au văzut în astea niciun semn. Toma s-a mulţumit să răsucească în continuare, înainte şi înapoi, cheia în lăcaşul încuietorii, fiindcă el, un om sărac, care niciodată nu avusese ceva de ţinut sub cheie, nu era obişnuit cu încuietorile.

Ei au rămas în salonul de sus, iar eu am coborât pe scară. În curte, tânărul Marcu, care mă aştepta, m-a întrebat îngrijorat:

— Vei putea oare, străinule, să-ţi găseşti singur casa? A început deja a doua gardă a nopţii.

— Nu-ţi face griji din pricina mea! i-am spus eu. Este drept că, fiindu-i teamă, Natanael m-a purtat până aici pe drumuri încâlcite ca să nu pot recunoaşte locul în care mă aflu. Cred că voi reuşi să ajung în oraşul de jos şi de acolo acasă. Voi trece mai întâi de zid, voi coborî panta până jos, iar de acolo mă voi călăuzi după stele. După ce voi da de teatru şi de forum, voi şti unde mi-e casa.

Dar Marcu mi-a spus cu entuziasm:

— Pentru această noapte, şi tata şi unchiul meu m-au învestit cu puterea de amfitrion. Eşti oaspetele nostru, dar nu ţi-am oferit nimic. Mesagerii lui Dumnezeu nu au dorit să ia masa împreună cu tine, pentru că eşti roman. Acceptă să te însoţesc, ca semn al respectului ce-l am pentru un oaspete care intră în această casă!

— Eşti tânăr şi tinereţea are nevoie de odihnă, i-am spus eu zâmbind. Deja ai vegheat destul din cauza mea.

— În nopţile acestea nu-mi este somn, m-a asigurat Marcu. Aşteaptă doar puţin, să-mi pun tunica!

Văzându-l pe cale să plece, servitoarea pe jumătate adormită ce ne-a deschis poarta a început să bombănească, dar băiatul i-a astupat gura cu mâna, după care a ieşit pe poartă împreună cu mine. Am remarcat imediat că luase cu el un baston cu cap plumbuit, lucru ce nu mi-a plăcut, dar nici nu m-a mirat, pentru că era încă un copil.

Foarte sigur de sine, m-a condus direct spre oraşul de jos, fără să mă încurce pe străduţe lăturalnice, după cum crezusem la început când insistase să meargă cu mine. În locurile întunecoase m-a luat de mână şi m-a atenţionat la gropi sau la obstacole de care aş fi putut să mă împiedic. Ardea de dorinţă să stea de vorbă cu mine, dar nu îndrăznea, fiindcă eu eram abătut. Şi într-adevăr eram abătut, chiar dacă inima îmi era plină de speranţă.

Până la urmă, m-am înmuiat şi i-am spus:

— Tu l-ai cunoscut pe Iisus din Nazaret sau poate că mă înşel?

Strângându-mi mâna, Marcu a spus:

— Bineînţeles că l-am cunoscut. Am ajutat la pregătirea cinei de pe urmă, când împreună cu discipolii lui a mâncat mielul pascal după obiceiul oamenilor din deşert. A fost ultima lui noapte. Eu l-am văzut de multe ori, chiar şi când a intrat în Ierusalim călare pe asin. L-am aclamat împreună cu mulţimea ce-l întâmpinase ca fiu al regelui David.

Şi a mai spus cu mândrie:

— Tatăl meu a priponit asinul într-un loc potrivit, astfel ca discipolii lui să-l poată găsi cu uşurinţă. Cei mai mulţi din mulţime şi-au aşternut atunci hainele în calea lui, şi au mers înaintea lui şi după el cu ramuri de palmier în mâini, strigând: „Osana fiul lui David!“ Tatăl meu şi unchiul meu i-au dat salonul mare al casei noastre.

Trezindu-se în mine curiozitatea, l-am întrebat:

— Cine este tatăl tău? Cu ce se ocupă şi de ce l-a protejat pe Iisus, riscând să nu fie pe placul

autorităţilor din Iudeea?

Întristându-se deodată, Marcu a rostit încet:

— Tatăl meu nu doreşte ca numele lui să fie amintit. Dar el este un om blând şi umil, chiar dacă-i bogat. Cred că blânzii pământului i-au cerut lui să-l protejeze pe Iisus, dar acesta, nevoind ca tatălui meu şi casei noastre să i se întâmple vreun rău, s-a dus pentru noapte în grădina Ghetsimani. Iar Iuda vânzătorul, cunoscând casa, i-a trimis la noi pe slujitorii arhiereilor şi fariseilor cu felinare, cu făclii şi cu arme. Atunci m-am sculat eu din pat şi am alergat să-i dau lui Iisus de veste.

Apoi, el mi-a explicat:

— Tatălui meu nu-i este teamă de sanhedrin. Ar fi putut să se apere de-ar fi fost întrebat, pentru că nu o dată a închiriat el sala de sus pentru nunţi şi banchete. Şi nici n-a fost persecutat, pentru că are prieteni printre membrii consiliului. Poate se ştie că cei din Galileea ies noaptea din ascunzători şi se întâlnesc în casa tatălui meu, dar preoţii templului nu vor să stârnească tulburări în oraş, de aceea îi lasă în pace. Sufletul lor este deja împovărat de crima făptuită, pentru că ei l-au omorât în chinuri cumplite pe fiul lui Dumnezeu.

— A fost el într-adevăr fiul lui Dumnezeu? l-am descusut eu mai departe.

— Adevărat că fiul lui Dumnezeu a fost! a răspuns Marcu fără nici o ezitare. Doar trimisul lui Dumnezeu ar fi putut face toate pe care el le-a făcut. Iar faptul că trăieşte după ce a murit, este deja o dovadă suficientă pentru a nu fi pusă la îndoială originea lui divină. Unchiul meu Natanael a cinat o dată împreună cu Iisus. Doar n-ai să-mi spui că trupurile neînsufleţite sau spectrele lipsite de trup ale morţilor obişnuiesc să mănânce. El este viu!

Am admirat din toată inima credinţa lui sinceră şi curată, dar raţiunea mea veşnic trează m-a împins să-l ironizez puţin. Şi i-am spus eu:

— S-ar părea că inima ta nu este tulburată de apăsătoarea ştiinţă, din moment ce nu ai nici o îndoială.

Dar băiatul a spus întru apărarea sa:

— Eu ştiu să scriu şi să citesc greceşte, cunosc şi puţină latină. Tatăl meu are afaceri în Cipru, chiar şi-n Roma. Nu sunt atât de ignorant precum crezi. Nu uita că l-am văzut de multe ori pe Iisus şi i-am ascultat predicile! Iar odată, când a venit în casa noastră, el a pus mâna pe capul meu şi m-a binecuvântat. Ţie îţi este mai greu să crezi în el, fiindcă nu l-ai văzut decât atunci când a murit. Dar eu l-am văzut în zilele când era puternic.

Ajunsesem deja în oraşul de jos, în dreptul porţii unde o întâlnisem pe Maria din Beerot. I-am spus:

— Casa mea este în această parte a oraşului.

Dar nu am mers mai departe şi nici lui Marcu parcă nu i-a venit să se despartă de mine. Pe cer a mai zburat o stea. Amândoi am văzut-o.

— Şi stelele cerului sunt neliniştite în această noapte, am spus eu. Se va mai întâmpla ceva. Poate că zilele împărăţiei lui încep acum, într-un fel pe care noi încă nu-l putem înţelege.

Nici nu şi-a luat rămas-bun de la mine, nici nu a plecat. Nedecis şi oarecum intimidat, băiatul a scormonit pământul de la picioarele lui cu capătul plumbuit al bastonului, fără să mai spună ceva.

— Ceea ce mă miră, am spus eu, este faptul că nici Natanael nici Maria Magdalena nu l-au recunoscut când l-au văzut.

— Pentru că ei nu s-au aşteptat să-l întâlnească, a spus Marcu. Chiar şi când era în viaţă, chipul lui nu era întotdeauna acelaşi şi se schimba în funcţie de starea lui sufletească. Este greu de explicat, pentru că pe chipul lui erau toate chipurile oamenilor. Cei care au crezut în el au văzut în chipul lui chipul celui pe care cândva l-au iubit. Era greu să-l priveşti în faţă, pentru că ochii lui erau prea gravi. Nu o dată am văzut bărbaţi bătrâni

care şi-au plecat capetele după ce i-au contemplat chipul.

— Poate că ai dreptate, i-am spus. Când l-am văzut răstignit pe cruce şi încă nu ştiam nimic despre el, eu nu l-am putut privi, de aceea nici nu i-aş putea descrie înfăţişarea. Chiar dacă era întuneric, gândeam că din respect pentru suferinţele lui cumplite nu l-am privit. Dar poate că nu am putut să-l privesc, pentru că el era fiul lui Dumnezeu. Când a murit şi pământul s-a cutremurat, până şi soldaţii care-l păzeau au înţeles că el fusese fiul lui Dumnezeu.

Şi am mai spus eu, dând drumul amarului din mine:

— Dar, să-i fi ales el cum i-ar fi ales pe aceşti discipoli – care, într-adevăr, sunt oameni simpli – ei nu au dreptul să-mi stăvilească aspiraţia de a cunoaşte învăţătura lui Iisus. Nu este drept. Sunt de aceeaşi părere cu tine; ei îşi exagerează teama. Pentru a păstra doar pentru ei secretele ce le-au fost încredinţate. Eu sunt convins că nimeni nu-i va mai persecuta de-ar ieşi din ascunzătorile lor.

A cugetat puţin, după care a spus:

— Cred că nu ai dreptate. Poate că nu sunt oameni învăţaţi, dar în ei este ceva care nu este în alţi oameni. Ei au avut curajul să-l privească în faţă pe Iisus fără a fi tulburaţi. Ioan, cel pe care Iisus l-a iubit mai mult, i-a contemplat întotdeauna chipul. Nu-i judeca pe ei, străinule!

Am perceput un surâs în glasul lui, când a spus în continuare:

— Ştiu că nu este prea uşor să te apropii de ei şi mi se pare chiar că tatăl meu a început să fie obosit de certurile şi de irascibilitatea lor, mai ales de Petru, cel mai vârstnic, care doreşte întotdeauna să-i domine pe ceilalţi şi se ceartă cu femeile, deşi acelea le aduc lor mâncarea şi se îngrijesc de locurile secrete unde se ascund. În acelaşi timp, Petru este şi cel mai copilăros dintre ei. Dar fiind ei toţi din Galileea, sunt diferiţi de locuitorii

Ierusalimului. Nu cunosc scripturile ca rabinii din Ierusalim, dar înţeleg lumea şi sunt drepţi.

După câteva clipe de tăcere, a mai spus:

— Este adevărat că nu sunt ei prea prietenoşi cu străinii. Chiar şi în vremea când trăia Iisus, ei nu le dădeau voie tuturor să se apropie de el. De altfel, tu nu eşti singurul care a încercat să se apropie de ei. Pe celălalt nici nu au vrut să-l întâlnească, pentru că nu-l consideră un adevărat fiu al lui Israel.

— Despre cine este vorba? l-am întrebat.

El a spus:

— Poate ai auzit că, pe când îl duceau spre locul răstignirii, poticnindu-se, Iisus s-a prăbuşit la pământ şi nu a mai putut să-şi poarte singur crucea. Atunci, oprindu-l romanii pe un oarecare bărbat care tocmai venea din ţarină spre oraş, l-au silit să-i ducă crucea. Dar el nu era un simplu lucrător după cum crezuseră romanii, ci un bărbat înstărit, mare proprietar de pământuri şi om de vază al sinagogii celor sloboziţi. La început, el a vrut să-i acuze pe romanii care-l siliseră să ducă crucea pentru abuz de putere, dar mai apoi şi-a schimbat hotărârea. De fapt, nici nu înţelesese prea bine ce se întâmpla, pentru că, venit din Cirene, el nu voise niciodată să se amestece în treburile politice şi-şi vedea doar de treaba lui. Dar după ce a înţeles totul şi a ştiut pentru cine a purtat crucea, a fost speriat şi a vrut să afle mai multe despre Iisus. De aceea a stăruit să-i întâlnească pe discipolii lui. Dar Petru s-a îndoit de intenţiile acelui om şi, cum erau ei toţi înspăimântaţi după moartea lui Iisus, nu au vrut să-l vadă. Iar acel om nu a mai încercat de atunci să-i întâlnească. Mă gândesc că ai putea tu să-l întâlneşti. Cine ştie, poate că pe drumul spre locul supliciului Iisus îi va fi spus ceva care motivează spaima lui şi stăruinţa cu care a încercat să-i cunoască pe apostoli.

— Cum l-aş putea găsi pe acel om? am întrebat eu.

— Numele lui este Simon din Cirene, a spus Marcu. Du-te şi întreabă de el la sinagoga celor sloboziţi.

— Sinagoga celor sloboziţi! am exclamat eu uimit.

— Acolo se citesc scripturile în greceşte, mi-a explicat Marcu. Sinagoga celor sloboziţi a fost fondată de sclavii eliberaţi care, după ce s-au îmbogăţit în Roma, s-au întors în Ierusalim. Şi evreii veniţi din Alexandria şi Cirene frecventează această sinagogă, fiindcă, trăind mulţi ani în afară de Iudeea, au uitat limba străbunilor. Este o sinagogă bogată, unde domneşte un spirit de toleranţă, neimpunându-li-se celor care merg acolo toate regulile severe ale templului. Cred că vei fi bine primit de vei dori să asculţi de sabat textele sacre în greceşte.

— Îţi mulţumesc pentru sfatul bun! i-am spus eu. Sunt porţi care mă închid afară, de aceea trebuie să-mi caut singur drumul. Poate că şi acel Simon din Cirene caută drumul. Sper că în doi este mai uşor de găsit. Pace ţie!

— Pace ţie, prieten al guvernatorului! a spus el. De vei fi întrebat, poţi să-l asiguri că discipolii lui Iisus nu sunt primejdioşi şi nu uneltesc împotriva nimănui.

I-am spus:

— Eu sunt doar prietenul meu, alţi prieteni nu am.

Am fost iritat, pentru că acel băiat inocent gândea că aş putea fi informatorul autorităţilor romane. I-am spus:

— Nu-ţi fie teamă, dacă voi fi întrebat, îi voi asigura că cel puţin doi, cei pe care i-am întâlnit, sunt oameni liniştiţi, care nu doresc să provoace tulburări sau să dea foc templului. Dar sunt sigur că nimeni nu mă va întreba nimic. Ponţiu Pilat vrea mai degrabă ca toată povestea asta în care a fost antrenat de farisei să treacă în uitare.

— Pace ţie! a mai spus o dată Marcu şi ne-am despărţit.

Iar în acea noapte nu s-a mai întâmplat nimic.

Nu a trebuit să merg la sinagoga celor sloboziţi pentru a-l căuta pe Simon din Cirene. Când l-am întrebat despre Simon, Karanthes sirianul, cel în casa căruia locuiesc, a spus:

— Nu te pierde cu firea! Ai răbdare, c-am să-ţi povestesc tot ceea ce ştiu despre acel bărbat.

Abia am avut timp să beau o gură de apă aşezat pe pragul casei, că el s-a şi întors, lăsându-l pe unul din băieţi să se îngrijească de taraba cu mărunţişuri.

— Acest Simon, a început el să povestească, s-a îmbogăţit atât de mult în Cirene că, după ce s-a întors în Ierusalim, a cumpărat o grămadă de pământuri, dealuri cu viţă de vie şi livezi de măslini din apropierea oraşului. Îi vin bani din toate oraşele Iudeii, pentru că el are câte o afacere mai peste tot. Trăieşte după obiceiurile grecilor. Se spune că frecventează teatrul şi termele *gymnasium*ului, chiar dacă este evreu şi poartă barbă. Unii afirmă că nici n-ar fi tăiat împrejur, dar fiind el prea bogat, nimeni nu se încumetă să verifice dacă chiar aşa este. În orice caz, respectă legea şi ţine zilele de sabat. Iar acum câteva zile i s-a întâmplat un lucru nemaipomenit de stânjenitor, pentru că romanii, nebănuind ce om însemnat este el în Ierusalim, l-au silit să poarte crucea răzvrătitului Iisus până la locul unde acesta urma să fie răstignit. De atunci s-a închis în casa lui şi nu mai vrea să vadă pe nimeni.

După ce mi-a explicat detaliat unde este casa lui Simon din Cirene, m-a întrebat cu un zâmbet viclean pe buze:

— Oare ce vrei tu de la el? Vrei să cumperi pământuri? Sau poate vrei să împrumuţi bani de la el? Şi-ntr-un caz şi-n altul, îţi pot recomanda oameni mai serioşi, pentru că despre el se mai spune c-ar aduna până şi surcelele găsite pe drum

ca să le ducă acasă ascunse sub cămaşă şi că nimic altceva n-ar mânca în afară de pâine şi verdeţuri.

Vorbele lui, care mi s-au părut contradictorii, mi-au aţâţat şi mai mult dorinţa de a-l cunoaşte pe Simon din Cirene. Dar sirianul ţinea morţiş să afle de ce vreau să merg la acel om, aşa că, ştiindu-l animat doar de bune intenţii, i-am spus:

— Tocmai din cauza acestui lucru neobişnuit care i s-a întâmplat vreau să-l cunosc eu. Vreau să-l întreb despre Iisus din Nazaret, a cărei cruce a purtat-o.

Înspăimântat, Karanthes, m-a apucat strâns de tunică şi m-a avertizat:

— Nu vorbi cu voce tare despre astfel de lucruri!

Dar eu i-am spus:

— Nu am motive să-ţi ascund ceva, fiindcă tu te-ai purtat foarte frumos cu mine. Eu cred că regele evreilor răstignit pe cruce a fost un om extraordinar şi fiul lui Dumnezeu. Sunt sigur că el a înviat în cea de-a treia zi după moarte. El trăieşte, chiar dacă a fost mort. De aceea vreau să ştiu tot ce se poate şti despre el, chiar şi ceea ce acest Simon din Cirene ştie.

Gata să izbucnească în plâns, sirianul a spus cu voce sugrumată:

— O, nefericitul de mine! Oare de ce s-a abătut asupra casei mele şi negoţului meu o astfel de pedeapsă? De ce-a trebuit să te iau în casa mea? Dacă n-ai fi fost prieten al sutaşului Adenabar, aş fi strâns lucrurile tale şi te-aş fi azvârlit cu ele cu tot în stradă. Dar bine, omule, despre astfel de lucruri se vorbeşte în şoaptă şi doar între patru pereţi, nu în faţa porţii, pe stradă, unde toată lumea poate să audă! De altfel, nu trebuie să te încrezi în toate poveştile nebunilor şi în vedeniile femeilor isterice. Bineînţeles că am auzit şi eu toate zvonurile pe care tu mi le strigi fără teamă în pragul porţii, dar dacă nu ţii cu tot dinadinsul să fii omorât cu pietre de evrei, n-are rost să te amesteci

în povestea aceasta. Oare nu-ţi prieşte viaţa liniştită din casa mea, patul bun în care te odihneşti, mâncarea gustoasă pe care femeia mea ţi-o pregăteşte? Să fi băut, să fi vărsat pe podea, să te fi destrăbălat în toate felurile, şi ca-n Grecia şi ca-n Babilon, te-aş fi înţeles şi ţi-aş fi dat iertare, fiindcă eşti un bărbat bun şi încă tânăr. Dar nu te vârî, omule, în vrăjitoriile iudaice şi, mai cu seamă, ţine-te la distanţă de Dumnezeul evreilor! Pentru că din toate astea nimic n-ai de câştigat, doar vei atrage nenorocire asupra casei mele şi vei ajunge cu mintea zdruncinată, aşa cum multora li s-a întâmplat după ce s-au apucat să înveţe magia evreilor şi să le înţeleagă Dumnezeul.

Cu atâta sinceritate mi-a vorbit şi a fost atât de îngrijorat pentru mine, încât am simţit nevoia să mă destăinuiesc lui, chiar dacă nu era decât un sirian. De aceea am spus:

— Dar nu am de gând să mă amestec în afacerile politice ale iudeilor. Îmi caut doar drumul propriu. Eu am trecut prin destule încercări de tot felul, chiar dacă încă sunt tânăr. Nici filosofia nu m-a mulţumit, nici distracţiile nu mi-au adus liniştea. Fiindcă am avut o educaţie înaltă şi destui bani, m-am iniţiat în tot felul de mistere, dar ceremoniile secrete nu mi-au adus decât plăcerea pe care spectatorul o încearcă la teatru, când este antrenat să participe el însuşi la drama care se joacă în arenă. Cu timpul, am ajuns să simt din ce în ce mai multă spaimă în inima mea, să mi se umple ochii de lacrimi şi pântecele de spasme. De aceea caut drumul, cel pe care Iisus din Nazaret bănuiesc că l-a arătat altora, chiar dacă pentru moment continui să rătăcesc în întuneric.

Karanthes a oftat din greu şi a spus:

— Marcus, prietenul meu Marcus! Îndrăznesc să te numesc prieten, chiar dacă aparţii lumii civilizate şi eşti cetăţean roman, fiindcă nu te-ai arătat orgolios, nu ne-ai privit cu dispreţ şi nu ne-ai poruncit nouă ca unor sclavi, după cum obişnuiesc

să facă toţi străinii cărora le închiriezi o parte din casa ta. Dimpotrivă, tu le-ai zâmbit întotdeauna femeii şi copiilor mei şi ne-ai vorbit ca unor egali cu tine. Ceea ce ai povestit tu acum nu-mi este câtuşi de puţin străin. Toată lumea este încercată de aceeaşi spaimă şi nesiguranţă în faţa existenţei. Deşi această nelinişte mi se pare de neînţeles acum, când Roma a reuşit să aducă pace în lume şi nici unui om cinstit nu ar mai trebui să-i fie teamă decât de impozite şi de schimbările politice. Să fi fost tu căsătorit şi să fi trebuit să ai grijă de femeia ta şi de copiii tăi, nu mă îndoiesc că-ţi vei fi mutat gândurile de la astfel de lucruri.

Şi-a agitat fără întrerupere braţele, căutând cuvintele care să-i exprime cât mai limpede gândurile.

— Acesta este oraşul Dumnezeului lui Israel, a spus el. Eu am un profund respect pentru acest Dumnezeu şi îi aduc ofrande, după cum ţi-am mai spus, dar nu încerc să-i înţeleg imensitatea şi misterele, pentru că începe să mă apuce ameţeala. Noi, străinii care locuim în Ierusalim, nu avem voie să păstrăm în casa noastră un idol, cât de mic ar fi el. Din când în când, poliţia oraşului pătrunde în casele noastre şi răscoleşte peste tot, distrugând chipurile cioplite la care unii se roagă şi punându-i pe nefericiţii deţinători de idoli să plătească amendă. Crede-mă, pentru un străin care trăieşte în acest oraş, cel mai înţelept este să se plece cu umilinţă în faţa Dumnezeului lui Israel şi să-i fie teamă. Se povestesc lucruri înspăimântătoare despre acest teribil Dumnezeu, care s-ar părea că este un Dumnezeu duşmănos. Domnule Marcus, nu te vârî în afacerile primejdioase ale iudaismului!

Şi el a spus mai departe:

— Poate nu ai înţeles că pentru evrei credinţa este politică şi politica credinţă şi că toate faptele lor sunt în conformitate cu legile lui Dumnezeu. Şi când se duc să-şi facă nevoile, Dumnezeul lor este

cu ochii pe ei şi-i supraveghează să nu încalce legea. De aceea este mai prudent să-ţi ţii gura închisă.

— Sunt cetăţean roman, l-am asigurat eu. Niciun evreu nu-mi poate face mie vreun rău. Ei nu au dreptul să mă judece. Iar de-ar fi să mă acuze pentru ceva care este în legătură cu credinţa lor, nici proconsulul nu s-ar încumeta să mă judece, ci m-ar trimite la Roma, în faţa împăratului.

— Am auzit că împăratul nici nu mai locuieşte la Roma, ci undeva într-o insulă îndepărtată, a spus sirianul Karanthes.

Şi, în inocenţa lui, a mai spus cu voce tare:

— Se spune că-n locul lui guvernează un bărbat crud şi cupid, pe care nu-l vei putea avea de partea ta decât dacă-i vei da daruri nemaipomenit de bogate.

Eu am intrat în panică, i-am pus mâna la gură şi m-am uitat împrejur să văd dacă nu-l va fi auzit cineva.

— Să te fi încumetat să rosteşti astfel de vorbe la Roma, i-am spus eu, ţi s-ar fi tăiat capul. Să nu rosteşti cumva numele acelui bărbat! Ochii şi urechile lui sunt peste tot, şi-n cea mai depărtată margine de lume.

Dar Karanthes, depărtându-mi uşor mâna de pe gura lui, a spus liniştit:

— La Roma ca la Roma şi la Ierusalim ca la Ierusalim! Este la fel de periculos să rosteşti aici numele celui răstignit, ca la Roma dacă rosteşti numele acelui bărbat ce guvernează în locul împăratului.

El a ezitat puţin şi a cercetat din privire strada, după care s-a aşezat lângă mine pe pragul casei ca să-mi poată vorbi la ureche.

— Zvonurile sunt zvonuri, mi-a spus el în şoaptă. Abia mai târziu am înţeles noi, străinii, de ce s-a făcut acea judecată şi ce pericol imens a fost astfel evitat. Pentru că, mai înainte de Paşte, fără

să o fi ştiut, eram toţi la poalele unui vulcan gata să-şi împrăştie peste noi lava fierbinte. Oamenii îl întâmpinaseră deja în Ierusalim pe acel Iisus cu multă căldură şi-l aclamaseră, numindu-l rege şi fiu al lui David. Se spune chiar că o confrerie din deşert îi oferise sprijinul ei secret, ca să nu-i mai luăm în socoteală şi pe acei oameni care înşişi îşi spun blânzii pământului. Se mai spune că, în timpul sărbătorii de Paşte, avea de gând să dea foc templului, acest lucru fiind semnul începutului revoltei. Toate acestea pentru a răsturna sanhedrinul şi a guverna cu ajutorul oamenilor din popor. Îţi poţi imagina ce ocazie nemaipomenită ar fi fost pentru romani să intervină! Procuratorul a alertat toate garnizoanele şi a preferat să rămână la adăpost în fortul Antonia, nu în palatul lui Irod, ca de obicei. Dar, pierzându-şi conducătorul, rebelii au fost nevoiţi să se împrăştie.

— Eu nu te cred, i-am spus. După toate câte le-am auzit, împărăţia lui nu este în această lume.

— Zvonurile sunt zvonuri, a admis Karanthes pe un ton conciliant. Dar când este vorba despre zvonuri identice şi atât de stăruitoare, ceva-ceva trebuie să aibă ele la bază. Nu iese fum fără foc sau cum crezi?

— Eu sunt convins că doar sanhedrinul, preoţii şi cărturarii sunt cei care au lansat aceste zvonuri, pentru a justifica abominabila lor crimă. Mi s-a povestit că Iisus din Nazaret îi sfătuia pe oameni să nu răspundă prin rău răului făcut de alţii. Celui care te loveşte peste un obraz, întinde-i şi celălalt obraz, aceasta era porunca lui. De altfel, eu cred că este singurul mod de a te sustrage urii care te poate împinge la răzbunare şi crimă.

— Dacă-i aşa, atunci este doar vina lui, a spus sentenţios Karanthes. Toţi cei care trăiesc pe acest pământ, indiferent de doctrina pe care vor să o răspândească printre oameni, trebuie să se supună legilor. Este posibil ca ei să se fi servit de el, eu pot admite asta, pentru că despre acel om s-a vorbit

întotdeauna numai de bine. Dar pentru a urma o politică raţională, sanhedrinul nu a avut altă alternativă. Nu este admis să corupi mulţimea vindecându-i pe bolnavi, deşteptându-i la viaţă pe morţi şi pretinzând că eşti fiul lui Dumnezeu. După câte ştiu eu, Dumnezeul evreilor n-a avut niciodată un băiat şi cred că nici nu poate să aibă. Din acest punct de vedere, el este absolut diferit de alţi zei. Astfel de afaceri duc la schimbări politice, iar când se iscă dezordine, nu cel mai înţelept ajunge să ţină frâiele, ci cel mai fanatic. Ca sirian, eu te asigur că mi-aş fi văzut casa în flăcări şi fiica în mijlocul străzii – violată şi cu capul zdrobit, încă mai înainte de a apuca să mă declar adept al noului rege.

Am reflectat la vorbele lui, cât şi la cele deja ştiute de mine sau auzite de la alţii, şi i-am spus:

— Cred că schimbările se vor petrece în oameni, nu în afara lor. De aceea schimbările pe care doctrina lui Iisus le va aduce în lume sunt deosebite de schimbările dinainte. Dar în ce fel se vor face, asta chiar că nu ştiu.

Karanthes a ridicat braţele în semn că se dă bătut într-o astfel de discuţie şi a spus:

— Se vede că nu ai o familie căreia să-i porţi de grijă. Din partea mea, fă cum vrei, dar să nu vii după aceea să mi te plângi că nu te-am avertizat de pericolul ce te paşte!

Am mers deci la casa lui Simon din Cirene. Se afla pe o străduţă îngustă şi pe dinafară nu se deosebea de cele mai multe case din oraş. Dar poarta era încuiată, deşi era miezul zilei. După ce am bătut în poartă destul de multă vreme, a apărut o servitoare, care a întredeschis-o şi şi-a acoperit în grabă faţa când m-a văzut. Am salutat-o şi i-am spus că vreau să vorbesc cu stăpânul ei.

— Stăpânul meu este bolnav, mi-a răspuns servitoarea. Zace într-o cameră întunecată şi nu vrea să vadă pe nimeni.

I-am spus numele meu, m-am folosit şi de numele bancherului Aristainos, iar la urmă i-am mai spus:

— Sunt sigur că stăpânul tău va fi bucuros să mă întâlnească, fiindcă vin să-i vorbesc despre lucruri care îl preocupă.

Servitoarea m-a lăsat să intru şi s-a dus să-şi anunţe stăpânul. Şi am văzut că în spatele aspectului modest al acelei case se ascundea casa propriu-zisă, construită în stilul noilor case greceşti. O parte din plafonul marelui atrium se deschidea spre cer, iar jos, în dreptul deschiderii, era un bazin pentru strângerea apei de ploaie. Desenele pardoselii din mozaic reprezentau flori, peşti şi păsări, sfidând legile iudaice care interzic reprezentarea fiinţelor vii. Ca în toate casele civilizate, de-a lungul vestibulului, lângă pereţi, erau obiecte din bronz şi amfore greceşti.

După foarte puţin timp de când eram acolo, a sosit un sclav grec, înveşmântat în straie greceşti de in cu pliuri elegante, care ţinea în mână un rulou de papirus. El m-a salutat în manieră romană şi m-a invitat să mă aşez şi să aştept puţin.

— Ce citeşti? l-am întrebat eu.

Ascunzând sulul la spate, el a spus:

— Cartea unui oarecare profet evreu. Sunt învăţătorul lui Rufus şi Alexandru, fiii stăpânului meu, dar el este un om simplu, care nu apreciază poezia.

— Lasă-mă să ghicesc despre ce carte este vorba! i-am spus eu zâmbind. Am citit această carte în Alexandria şi nu de mult, aici, în Iudeea, cineva mi-a recitat fraze întregi din ea. Sunt sigur că este vorba de cartea profetului Isaia.

Minunându-se el tare şi privind când spre cartea din mâna sa, când spre mine, m-a întrebat:

— Eşti oare clarvăzător sau magician, de ai ghicit cartea din care tocmai îi citeam stăpânului meu?

— În niciun caz nu sunt magician, l-am asigurat eu. Dar ceva-ceva din arta prezicerii tot cunosc eu, fiindcă tatăl meu adoptiv a fost cunoscutul astronom Manilius din Roma. Ai auzit despre cărţile lui intitulate *Astronomica*?

El a spus:

— Nu am auzit, dar ştiu că romanii au împrumutat de la noi, grecii, toate cărţile şi le-au tradus în latină, pretinzând apoi că sunt creaţia lor originală.

Se pare că sclavul cu păr cărunt fusese atins în demnitatea lui. L-am întrebat:

— Ce părere ai despre acest profet al evreilor?

— Eu sunt grec. Misterele iudaice, cu încâlcitele lor forţe nevăzute, mă plictisesc. Îi citesc stăpânului meu, dar nu particip la lectură, pentru că gândurile mele sunt în altă parte. S-a dovedit deja că broasca ţestoasă îl poate întrece pe iepure la fugă. Sclav din naştere, eu îmi asum rolul broaştei ţestoase şi nu încerc să alerg mai departe de Esop sau Homer, ca evreii.

Atunci a intrat Simon din Cirene. Îşi aruncase pe el o mantie veche, cenuşie, găurită pe alocuri, avea barba neîngrijită şi mâinile mari ca ale lucrătorilor câmpului. Era un bărbat viguros, de vârstă medie, cu faţa bronzată de soare. S-a aşezat pe perna purpurie cu care era acoperit jilţul de stăpân al casei şi i-a făcut un semn sclavului să plece.

Fără să mă salute, m-a întrebat cu asprime în glas:

— Cine te-a trimis, romanule? Şi ce vrei de la mine?

M-am uitat împrejur, ca să fiu sigur că nimeni nu ne ascultă şi i-am răspuns fără ocolişuri:

— Mi s-a spus că eşti cufundat în deznădejde şi că ai dorit să te apropii de apostolii lui Iisus din Nazaret, dar ei nu au vrut să te vadă. Şi eu caut drumul. Ieri noapte i-am întâlnit pe doi dintre

aceştia, dar ei nu m-au vrut. Ajută-mă tu, dacă poţi.

Cu capul uşor aplecat, el m-a privit neîncrezător pe sub sprâncenele zbârlite şi mi-a răspuns:

— Eu nu caut drumul. Cine-ţi va fi povestit astfel de nerozii? Sunt deja mulţi ani de când mi-am găsit drumul şi până acum am fost mulţumit de drumul pe care merg.

Privindu-l atent, mi-am dat seama pe neaşteptate că modul acela neobişnuit în care îşi ţinea aplecat capul şi privirea suspicioasă şi temătoare, trădau un fost sclav. Involuntar, am privit spre gleznele picioarelor sale, ca şi cum aş fi vrut să mă conving că pe vremuri purtaseră lanţuri. El mi-a urmărit privirea şi înţelegându-mi gândul, şi-a ascuns picioarele sub jilţul de marmură. Şi totodată a lovit în talgerul de metal pentru a-şi chema servitorul.

— Tu ai ochi buni, a spus. Într-adevăr, eu am fost sclav, dar sunt mai mult de zece ani de când am fost eliberat. M-am îmbogăţit în Cirene de pe urma comerţului cu cereale, apoi am venit în Ierusalim, de unde era tatăl bunicului meu. Am doi fii, de care nu aş vrea să-şi bată oamenii joc. Dar eu m-am născut sclav, ca tatăl meu şi ca tatăl tatălui meu. Când cineva s-a născut sclav, acest lucru rămâne înscris în el, chiar şi după ce devine liber şi-i depăşeşte pe cei care s-au născut liberi. Eu am locul meu la sinagogă şi la teatru, fiii mei au un învăţător grec, trăiesc într-o casă civilizată după cum vezi şi poate că voi reuşi odată şi-odată să obţin naturalizarea pentru fiii mei.

Un servitor a intrat purtând pe braţe un platou de argint. Mi-a întins apoi o cupă de aur, a turnat în ea vin negru dintr-un urcior prăfuit şi m-a invitat să servesc din pâinea cu miere de pe platou. Pe platou mai era pâine neagră de orz. Simon din Cirene a luat o cană de argilă, iar servitorul i-a umplut-o cu apă. Apoi amfitrionul casei a rupt o bucată din pâinea de orz, a suflat cenuşa de

deasupra şi a mâncat-o. Se înţelege că am fost surprins.

— Poate că şi eu sunt uneori plictisit de pâinea cu miere, i-am spus. Dacă-mi vei permite, aş gusta mai degrabă din pâinea de orz. Dar vinul acesta nu-l dispreţuiesc, fiindcă nu-i un vin obişnuit şi nici nu se cade să nu-l beau dacă tot ai pus să fie rupt sigiliul urciorului pentru mine. Dar m-aş fi mulţumit şi cu apă. S-ar părea că este apă de izvor, nu-i aşa?

— Mi se aduce apa de la un izvor depărtat, a spus el. La apa aceasta visam eu când eram copil şi lucram pe câmp sub soarele arzător din Africa. Şi la pâinea aceasta de orz am visat multă vreme, fiindcă pâinea noastră de orz era amestecată cu neghină, tărâţe, linte şi ovăz negru. Când am ajuns bogat, am băut o vreme vin, dar am băgat de seamă că vinul nu-mi place. Am mâncat eu şi pâine cu miere, friptură de gazelă, sosuri condimentate, dar toate acestea nu mi s-au părut nemaipomenite. Pentru mine, pâinea curată şi verdeţurile sunt cele mai gustoase alimente, şi-mi păstrează trupul sănătos. Eu am trecut prin multe încercări grele, romanule, mai multe decât poţi să-ţi imaginezi!

Dar nu a povestit cu amărăciune, ci mai degrabă cu îngăduinţă, ca şi cum cele ce i se întâmplaseră în viaţă ar fi trebuit să i se întâmple.

— A trecut mult timp, a început el să povestească, până am înţeles că într-adevăr sunt un om liber şi pot să mă bucur de tot ceea ce vreau. Dar chiar şi acum patul meu este un pat tare de sclav. Când am dormit pe paturi moi, cu saltele umplute cu pene, am avut întotdeauna dureri cumplite de spate. Eu ştiu că oamenii râd de mine, pentru că adun surcele uscate de pe drum când vin de pe câmpurile mele sau după ce le plătesc celor care-mi lucrează pământul. Nu judec pe nimeni ce face cu banii lui, dar eu nu simt nici o plăcere să-i risipesc. Odată, când eram copil, nişte oameni răi

m-au biciuit până ce aproape era să-mi dau sufletul, pentru că am adunat de pe un pământ străin baligă şi ciulini uscaţi, să-i duc mamei mele ca să aprindă focul pentru mâncare. Eu mă bucur că acum pot strânge de pe pământurile mele lemne uscate, că le pot căra în spinare sau sub veşminte şi le pot duce acasă la mine.

Şi a mai spus:

— Poate că sunt un stăpân prea sever, pentru că nu le permit lucrătorilor pe care-i plătesc să lenevească, dar niciodată nu am împiedicat pe cineva – după ce şi-a făcut rugăciunea de amiază – să culeagă pentru el şi pentru familia lui măslinele căzute din pomi. Chiar dacă am bogăţii, eu îmi suflec mânecile veşmântului şi lucrez împreună cu ceilalţi.

A vorbit fără întrerupere, ca şi cum ar fi vrut să limpezească problema pentru care venisem la el.

— Acesta este drumul pe care l-am ales, a spus el în continuare. Cu capul meu de sclav eliberat am meditat mult asupra libertăţii omului. De aceea nu voi impune nimănui libertatea mea şi plăcerile mele, lăsându-i pe alţii să trăiască după cum vor ei să trăiască. Poate că a fost o copilărie să mă întorc în Ierusalim, dar din povestirile tatălui meu şi ale mamei mele ştiam că acesta este pământul făgăduinţei. Şi despre Dumnezeul lui Israel ei mi-au povestit cum s-au priceput, chiar dacă sclavii nu au avut nici sinagogă nici rabin. Nici eu nu am fost circumcis, nici tatăl meu. Noi nici nu am ştiut de legământul dintre Dumnezeu şi poporul lui Israel. În schimb, eu cunosc tot ceea ce trebuie să ştie un negustor de cereale şi aş fi putut să mă îmbogăţesc şi mai mult dacă aş fi plecat în Roma. Dar grânele, care sunt distribuite pe degeaba în acel oraş, sunt pătate de sânge, iar urmele biciului, care nu s-au şters de pe trupul meu, sunt o dovadă. În plus, fiecare om are nostalgia rugăciunilor şi Dumnezeului tatălui său şi tânjeşte după ţara străbunilor lui. N-aş fi putut deveni niciodată un

roman şi nu gândesc că sporirea bogăţiilor poate fi un ţel. Eu am destule bogăţii pentru mine şi pentru fiii mei şi încă mi-ar rămâne destule, chiar şi de-aş pierde cea mai mare parte din ele. Mai departe, vreau doar să trăiesc ca un om drept, respectându-l pe Dumnezeu, respectând legea, nefăcând nici unui om vreun rău şi bucurându-mă în felul meu de viaţă. Este un drum simplu, dar este drumul pe care l-am ales.

— Am tot respectul pentru drumul pe care l-ai ales, am spus eu. În tine nu este nimic din trufia şi insolenţa sclavilor eliberaţi din Roma, care-ar fi în stare să risipească o avere pentru a fi invitaţi la ospăţul din casa unui senator sau pentru a li se permite să se adreseze în piaţa publică unui cavaler. Felul cum aceştia se poartă stârneşte doar râsul cetăţenilor Romei. Admir această casă frumoasă în care trăieşti şi înţeleg că eşti foarte bogat. Dar, pentru că îmi oferi vin într-o cupă de aur, în timp ce tu bei apă dintr-o cană de lut, înţeleg că nu eşti sclavul bogăţiilor tale.

— Cel puţin aşa sper, a spus Simon din Cirene ridicându-şi braţele. Aş vrea să fiu atât de liber cât îi este permis unui om să fie liber. Nimeni nu poate şti dinainte nenorocirile ce i se pot întâmpla. Dar, chiar de mi-aş pierde toate bogăţiile, tot n-aş pierde nimic, fiindcă eu mă mulţumesc cu foarte puţin. Mai mult decât abundenţa, acel puţin cu care eu mă mulţumesc mă face fericit.

I-am spus:

— Explică-mi, te rog, de ce acea întâlnire neaşteptată cu Iisus din Nazaret te-a mişcat până-ntr-atât, încât de atunci te ascunzi într-o încăpere întunecată, închisă cu două rânduri de zăvoare şi nu vrei să vezi pe nimeni.

El a suspinat din greu, şi-a şters fruntea şi, evitându-mi privirea, m-a întrebat:

— Ce ştii tu despre cel care a fost răstignit pe cruce?

I-am spus:

— Eu tocmai sosisem din Alexandria pentru a vedea cetatea Ierusalimului în timpul sărbătorii de Paşte. M-am oprit lângă mulţimea care privea la cei răstigniţi. Exact în acel moment soarele a dispărut de pe cer şi s-a lăsat întunericul. I-am văzut patimile şi moartea. În cea de-a treia zi de la moarte, i-am văzut mormântul gol şi am auzit că a înviat. De atunci, nu mi-a fost gândul la nimic altceva, doar la el. Mi s-a povestit că tu i-ai dus crucea spre dealul supliciului. Bănuiesc că şi tu eşti încontinuu cu gândul la el. De ce? Să-ţi fi spus el oare ceva deosebit?

Strângându-şi faţa în mâini, Simon din Cirene a spus:

— Nu, el nu mi-a adresat mie niciun cuvânt. Tocmai de aceea sunt atât de răscolit. El nu mi-a spus nimic, doar mi-a aruncat o privire.

Apoi a început să povestească:

— Eu nu am ştiut dinainte despre el. Pentru că nu am vrut să mă amestec în treburile politice, ci doar m-am supus exigenţelor sinagogii celor sloboziţi. Ceilalţi doi, care urmau să fie răstigniţi împreună cu el, erau tâlhari. Se vedea după faţa lor. Eu tocmai mă întorceam de la câmp şi mă oprisem să privesc. L-am văzut când a căzut din cauza crucii grele pe care o purta şi nu a mai putut să se ridice. Era atâta lume că nu am avut cum să-mi continui drumul. O femeie milostivă i-a şters atunci faţa de sânge şi sudoare cu năframa ei. Dar el nu s-a mai putut ridica, iar soldaţii romani l-au lovit cu încălţări ţintuite cu fier. După ce s-a uitat la mulţimea din jur, sutaşul a arătat spre mine. Iar eu m-am supus, pentru că am o inimă de sclav, iar ei au pus crucea pe spinarea mea. Atunci m-a privit Iisus şi după aceea s-a ridicat de pe pământ cu picioarele tremurând. Fără să mă împotrivesc, am mers în urma lui şi i-am purtat crucea până la locul unde el a fost răstignit. Să mă fi plâns autorităţilor după aceea, poate că sutaşul ar fi fost pedepsit pentru abuz de putere, dar eu nu caut sfadă cu

romanii. Am rămas să privesc când l-au întins pe pământ. Un soldat i-a ţinut braţele apăsate sub genunchii săi, iar călăul i-a străpuns cu piroane încheieturile mâinilor. Atunci s-a uitat Iisus pentru a doua oară la mine. Iar eu am fugit în oraş şi, după ce am ajuns acasă, m-am zăvorât în odaia mea întunecată.

Şi-a şters faţa cu amândouă mâinile, a scuturat din cap şi a spus în continuare:

— Tu nu mă poţi înţelege. În cursul vieţii am văzut mulţi oameni răstigniţi pe cruce. Chiar şi sclavii îşi băteau joc de confraţii lor răstigniţi, care fuseseră astfel pedepsiţi pentru că omorâseră vreun stăpân prea crud sau ridicaseră mâna împotriva vreunui supraveghetor nedrept. Ochii mei erau indiferenţi, pentru că am văzut prea mulţi oameni sfârşindu-se în chinuri. Gândeam chiar că niciodată n-aş putea fi mişcat de suferinţa şi de durerea oamenilor. Dar când el şi-a aruncat privirea spre mine… Ei bine, în acel moment am simţit un fel de ameţeală şi mi-a fost teamă că pământul se va desface sub picioarele mele şi mă va înghiţi. Oare cum aş putea să-ţi explic, când eu însumi nu înţeleg? După ce am văzut privirea acelei fiinţe lovite şi însângerate, cu coroană de spini pe cap, nimic nu a mai avut valoare pentru mine. Un om nu poate privi în felul acela. Am mers în întuneric şi mi-am ascuns capul sub veşminte şi nici nu am ieşit în curte când s-a cutremurat pământul şi pereţii casei s-au zgâlţâit. Iar a doua zi, călcând legea sabatului, am pornit în căutarea discipolilor lui, dar ei nu au vrut să audă de mine. Mai apoi s-a spus că discipolii lui ar fi dat vin să bea soldaţilor din gardă, iar după ce aceştia s-au îmbătat, ar fi furat corpul lui neînsufleţit din mormânt. Dar ceva din mine îmi spune că nu este adevărat. Un bărbat în stare să privească aşa cum m-a privit el, poate învia şi ieşi din mormânt prin puterile sale. Dar explică-mi şi mie cine este el şi ce vrea!

— După cum am înţeles, i-am răspuns eu prudent, el a adus împărăţia lui pe pământ. După ce a murit ca om, el a înviat, iar împărăţia este aici, aproape de noi. Eu caut drumul care duce la împărăţia lui. Speram că el îţi va fi spus ceva şi că voi avea poate de învăţat de la tine.

Simon din Cirene a rostit abătut:

— Să-mi fi spus ceva… Dar poate nu m-a considerat demn de vorbele sale, când a văzut că fără nici o tragere de inimă i-am purtat crucea. De când i-am văzut privirea, până şi apa de izvor are gust de mâl, iar pâinea mi se opreşte în gât. Fiii mei îmi sunt mai străini, nu mă mai bucur ca înainte când mă uit la ei. Străini îmi erau deja, fireşte, fiindcă am vrut ca ei să primească educaţia de care eu nu am avut parte. Eleganţa manierelor lor şi ştiinţa pe care au dobândit-o mi-au umplut întotdeauna inima de bucurie, chiar dacă din conversaţiile cu învăţătorul lor eu nu înţelegeam nimic, fiindcă toate cunoştinţele mele se limitează doar la experienţele pe care mi-a fost dat să le trăiesc. Dar, în cazul acesta, toată experienţa vieţii mele nu-mi ajută la nimic. Nu mai simt nici o bucurie şi mă întreb dacă nu mi-ar fi fost mai bine să fi rămas sclav. M-aş duce la un fierar să-mi prindă lanţuri de picioare.

L-am întrebat:

— Ai auzit de blânzii pământului care-l aşteaptă?

— Oare de ce crezi tu că am pus să mi se citească scriptura profetului Isaia? m-a întrebat el cu amărăciune în glas. Atât de multă lume caută în ultima vreme această carte, încât a trebuit să plătesc de cinci ori mai mult decât face ca să o am. Dar nu-mi ajută la nimic. Nu-mi mai vorbi mie de blânzii pământului! Cunosc vorbele care-mi deschid calea spre ei, dar nu vreau să mă amestec în treburi politice. Eu am aspirat toată viaţa la libertate, nu vreau să mi-o pierd din nou.

— Nu cred că ei au aspiraţii politice, i-am spus eu. Sau cel puţin nu acum. Ei cred că Dumnezeu – care s-a făcut om pe pământ, a trăit printre ei, a suferit, a murit şi a înviat ca să se împlinească scripturile profeţilor – le va deschide lor porţile împărăţiei, într-un mod pe care, deocamdată, noi oamenii nu îl putem înţelege.

Simon din Cirene şi-a înălţat umerii vânjoşi, scuturându-se totodată, ca şi cum ar fi vrut să se descotorosească de o povară nevăzută.

— Am cărat deci pe umerii aceştia ai mei crucea unui Dumnezeu viu! a spus el cu glas înspăimântat. Eu nu neg spusele tale. Inima mea îmi spune că tu rosteşti adevărul. El m-a privit de două ori.

Şi a mai spus cu aceeaşi spaimă în glas:

— Adevărul este că eu auzisem deja povestindu-se cu înflăcărare despre un nou rabin, dar nu am făcut nici o legătură cu acel bărbat cu coroană de spini, în urma căruia mergeam purtându-i crucea. Abia când am ajuns la locul supliciului, după ce cineva mi-a citit inscripţia de pe cruce, pentru că eu nu ştiu să citesc, am înţeles că el este acelaşi Iisus despre care auzisem deja vorbindu-se. Dar numai jumătate din tot ce se povestea despre el am crezut. Viaţa m-a făcut sceptic, de aceea minunile făptuite de Iisus nu m-au impresionat. Dar a fost o istorie care m-a pus mult pe gânduri. În Ierihon trăieşte un oarecare Zaheu, mai marele vameşilor şi om bogat. Acest Zaheu se suise într-un sicomor ca să-l vadă pe noul rabin, căci pe acolo avea să treacă. Când a ajuns la locul acela, Iisus l-a strigat şi el a coborât. Iisus a intrat în casa lui, chiar dacă acel Zaheu era vameş. După ce Iisus a plecat de la el, acesta a împărţit jumătate din averea lui săracilor şi a restituit împătrit banii pe care-i luase prin înşelătorie de la cei pe care-i năpăstuise. Mai întâi l-au închis, pentru că el singur se denunţase, dar gândind judecătorii că-i sărac cu duhul, până la urmă l-au eliberat şi l-au dat afară din slujbă.

Gândind eu la această întâmplare, am ajuns să cred că pentru cineva care are o atât de mare putere încât să-l determine pe un bărbat bogat să-şi împartă jumătate din avere săracilor şi să-şi recunoască public vinovăţia, este o nimica toată să-i poruncească unui paralitic să se ridice şi să meargă. Istoria lui Zaheu este într-adevăr un miracol nemaiîntâlnit vreodată. Tare mult aş vrea să-l întâlnesc pe acest Zaheu, pentru a afla din gura lui ce i-a spus Iisus din Nazaret, de-a putut el să facă ce-a făcut.

Ca roman, eu sunt un pragmatic, chiar dacă-mi este plin capul de filosofie greacă.

— Într-adevăr, această istorie este remarcabilă, am recunoscut eu. Să mergem chiar acum la Ierihon! Poate că Iisus l-a învăţat pe acel Zaheu ceva esenţial. S-ar părea că orice bogăţie de pe pământ îşi pierde valoarea, în raport cu această învăţătură secretă a lui Iisus. O revelaţie atât de importantă merită să fie preţuită. Tu însuţi ai spus că doar de două ori te-a privit el şi de atunci, pentru ochii tăi, nimic altceva nu mai are importanţă.

— Oricât de repede am umbla noi, a spus Simon din Cirene, până la Ierihon este cale de-o zi, iar astăzi este ajunul sabatului. Pe de altă parte, în aceste zile n-aş vrea să plec din Ierusalim. Dacă el într-adevăr a înviat, atunci împărăţia lui, despre care tu vorbeşti cu atât de mult entuziasm, trebuie să fie aici, nu prea departe de noi, aşa cred.

Avea dreptate. Nici apostolii nu se hotărâseră să părăsească Ierusalimul, pentru că aşteptau ceva. Am spus:

— Ceea ce ne uneşte pe noi doi, este faptul că, deşi străini de această istorie, am fost din întâmplare martori. Deşi mă îndoiesc că a fost doar din întâmplare şi mă întreb dacă nu am fost împinşi să căutăm drumul spre el, într-un scop bine determinat. Dar, oricum ar fi să fie, inima ne-

a fost rănită şi nu ne vom putea găsi liniştea până ce lucrurile nu se vor limpezi.

Simon din Cirene mi-a răspuns amărât:

— Totul îmi era limpede, eu aveam drumul meu. Dar acum nu mai sunt liber. Mă zbat ca un peşte prins într-un năvod. Nu mi-am dorit niciodată viaţa eternă, pe care fariseii speră să o dobândească ca răsplată pentru respectarea legii până la ultimul detaliu. Prea mulţi sclavi am văzut eu murind, ca să mai pot crede într-o altă viaţă. Mai degrabă îi cred pe saduchei, care nu se amăgesc cu o asemenea speranţă. La sinagoga celor sloboziţi, nimeni nu discută despre viaţa eternă, iar rabinii noştri au la bază învăţătura erudiţilor din Alexandria. Într-o oarecare măsură, trebuie să cred în magie, atât în cea care distruge, cât şi în cea care vindecă, pentru că am văzut cu ochii mei. Respectând legea şi dând de pomană celor săraci, în limitele bunului simţ, îmi simt inima uşurată, fiindcă am cunoscut cruzimea şi neîndurarea lumii. Dar nu cred că se poate cumpăra viaţa eternă doar cu fapte bune. Un om ipocrit nu-l va putea înşela pe Dumnezeu, şi de-ar pune el să sune trâmbiţele când va da cuiva de pomană. Nu, eu nu cred în viaţa de după moarte, nici în lumea umbrelor despre care povestesc atât grecii cât şi romanii c-ar exista după moarte, nici că mă voi naşte a doua oară sub formă de cocoş, cum au încercat unii să mă convingă la Cirene. La Cirene… Acolo unde câinii sunt dresaţi să-i vâneze pe sclavii fugiţi, câinii hrăniţi doar cu carne de sclav.

Cufundat deodată în amintiri, el a mai spus:

— Pe imensele plantaţii de cereale din Africa soseau călători tocmai de la Roma, ca să vadă cum se fac diferitele munci ale câmpului, la ce preţ se vând sclavii şi care este cel mai productiv mod de împreunare a celor mai viguroşi sclavi cu cele mai puternice femei. Dar la ce bun să-mi amintesc de

toate astea, când nici trecutul nu mă ajută să-mi preţuiesc libertatea şi să mă bucur?

Vinul cel tare mi se urcase pe neaşteptate la cap şi i-am spus lui, făţărnicindu-mă:

— Simon din Cirene, chiar dacă tu eşti un sclav liberat, eu nu te dispreţuiesc. Este adevărat că sunt cetăţean roman şi am dreptul să port pe degetul mare un inel de aur, dar profesorul meu din Rodos m-a învăţat că este preferabil să fiu apreciat de alţii pentru meritele mele decât pentru privilegiile dobândite prin naştere. Cu toate astea, n-am ajuns să fiu apreciat pentru meritele mele, pentru că n-am avut prea multe merite. Eu mi-am cultivat gândirea, nu simţul practic. Cât despre sclavi, întotdeauna am crezut că sclavii dau multă bătaie de cap stăpânilor lor, urmărindu-i pas cu pas ca să le împlinească voia. Cine are sclavi, nu mai are o clipă de linişte şi de libertate, aşa am gândit şi am fost sigur că un bărbat dornic de confort devine sclavul sclavului său. Dar tu mi-ai deschis ochii şi am înţeles că un sclav este om ca şi mine, chiar dacă poate fi însemnat cu fier roşu pe frunte sau castrat. Tu, Simon din Cirene, eşti aproapele meu şi aş vrea să te iubesc cum mă iubesc pe mine însumi, dac-aş putea. Este una dintre poruncile celui care a înviat. Este drept că eu sunt mai învăţat decât tine, dar s-ar părea că, în lumea la care aspir, învăţătura mea nu are nici o valoare. Ca şi cum m-aş naşte pentru a doua oară şi ar trebui să le învăţ pe toate de la început. De aceea aş dori să-ţi fiu prieten, oricât de mare este distanţa dintre poziţia şi dintre valoarea noastră.

Dar vorbele mele l-au rănit pe Simon din Cirene. Pentru că, la sclavii eliberaţi amorul propriu are un preţ mai mare decât la alţii. A izbit el deci cana de braţul jilţului, împroşcându-mă astfel cu apă, şi a strigat:

— Lua-te-ar dracu, romanule, cu inelul tău cu tot! Azvârli-ţi-l-aş în latrină şi slobozi-mi-aş apa pe filosofia ta! Nu-i bună de nimic filosofia, n-

ajută nici măcar un spic de grâu să crească. Şi-n această curiozitate de-a cunoaşte tot ce se-ntâmplă la evrei, nu mă-ndoiesc că se ascunde doar dorinţa de a-i uimi pe aristocraţii Romei cu poveşti bizare din Iudeea şi de a creşte în ochii lor. Cu barba nearanjată şi cu franjurii de pe veşmânt, tu semeni mai degrabă cu un actor care-şi încropeşte cu stângăcie un nou rol, după ce, unul după altul, le-a ratat pe toate.

Să mi se fi adresat el în felul acesta cu câteva zile mai înainte, sunt sigur că i-aş fi aruncat cupa cu vin în obraz, i-aş fi spus că degeaba-i liber dacă tot sclav mizerabil a rămas şi aş fi ieşit din casa lui trântind poarta în urma mea. Vorbele lui usturătoare mi-au risipit dintr-odată uşoara ameţeală şi am avut din nou capul limpede. Nu am spus nimic şi am meditat. Să fi fost oare adevărate acuzaţiile lui? Curiozitatea este o caracteristică naturală a firii mele. Din curiozitate am început acest drum, dar înţeleg din ce în ce mai clar că este drumul meu şi că mă transform cu fiecare pas pe care îl fac.

— Îţi cer iertare! i-am spus.

Eu, un cetăţean roman, m-am înjosit, cerându-i iertare unui sclav slobozit din robie şi-n plus, lipsit de orice educaţie. La Roma, cine-ar putea-o crede?

— Suntem amândoi oameni şi avem aceeaşi valoare, am continuat eu. Se spune că în ultima seară, înainte de a fi dat morţii, Iisus din Nazaret a spălat picioarele discipolilor săi, pentru a-i învăţa să fie umili. Nebunia mea este mare, Simon din Cirene, şi m-aş apleca fără şovăială să-ţi spăl ţie picioarele, dacă-mi vei permite.

— Nu-ţi face tu griji pentru picioarele mele, a mormăit el enervat, că pot să le spăl şi singur!

Dar a spus apoi pe un ton conciliant:

— Nu fi amărât din pricina mea! De când s-a uitat la mine, el este o întrebare de viaţă şi de moarte.

Pentru a-mi dovedi prietenia lui, mi-a atins fruntea, umerii şi pieptul şi n-aş putea spune că am simţit repulsie la atingerea lui.

— Poate ai fost trimis la mine exact în acest moment, a spus el, ca ceva să se împlinească. Institutorul fiilor mei, citindu-mi din cartea profetului Isaia, a căscat tot timpul, aşa că mai nimic n-am înţeles din ce-a citit. Puţin mai înainte de a fi apărut tu, mă gândeam să plec în căutarea unui cărturar care să-mi explice profeţiile. Bănuiesc totuşi că el ar fi despicat în patru fiecare cuvânt, explicându-mi legătura dintre înţelesul simbolic al fiecărui cuvânt şi prima lui literă, iar după aceea ar fi început probabil să compare textul acestei scripturi cu textul altora, până aş fi înnebunit. Dar, după privirea pe care mi-a aruncat-o omul din Nazaret, înţeleg că învăţătura lui nu are legătură cu scripturile, ci cu viaţa însăşi.

Apoi, uitându-se mirat în jurul lui, a întrebat:

— Ce se întâmplă? Mă simt atât de uşurat. Parcă nu mai sunt înspăimântat ca înainte.

Deodată, toată încăperea s-a umplut de lumină, de parcă un nor ar fi alunecat la o parte din dreptul deschiderii din plafonul atriumului. Şi, aproape în acelaşi moment, un om înalt de statură, înfăşurat într-o mantie, a traversat sala şi s-a îndreptat spre celelalte încăperi, ca şi cum nu ne-ar fi văzut. Simon din Cirene a strigat în urma lui:

— Eleazar, tu eşti? S-a întâmplat ceva pe câmp?

S-a ridicat în picioare şi mi-a spus:

— Este Eleazar, intendentul. Mă caută. Poate şi-a rupt cineva vreun braţ sau a căzut în fântână.

Şi s-a dus după el. Iar eu am rămas pe gânduri, pentru că acel chip nu-mi era străin. Dar mi-a venit să râd când mi l-am amintit, pentru că sigur nu ar fi putut fi profesorul meu din Rodos, chiar dacă faţa şi începutul de chelie erau identice. Să fi fost îmbrăcat în veşminte greceşti, poate că nu mi-ar mai fi venit să râd, pentru că bunul meu profesor este mort de mulţi ani. Şi mi-am amintit cu

melancolie de vremurile acelea când eram tânăr şi însetat de cunoaştere.

După un oarecare timp, Simon din Cirene s-a întors şi a spus enervat:

— Nu înţeleg unde-a dispărut Eleazar. Doar să fi ieşit prin curte afară, pentru că nu am dat de el în nici o încăpere.

Abătut apoi în talgerul de metal şi îndată a apărut un servitor, căruia i-a poruncit:

— Trimite-l la mine pe Eleazar! Adineauri a trecut pe lângă mine şi probabil nu m-a văzut, pentru că stăteam în umbră.

Slujitorul i-a spus mirat:

— Dar nici nu l-am văzut astăzi pe Eleazar.

Totuşi, s-a dus să-l caute, iar când s-a întors, i-a spus stăpânului:

— Poate te-ai înşelat. Nici urmă de Eleazar, iar poarta este zăvorâtă.

Atunci, Simon din Cirene s-a dus să verifice şi el poarta şi l-am auzit ocărând-o pe portăreasă, după care a intrat din nou în celelalte încăperi, trăgând câte un picior în lucrurile întâlnite în cale. S-a întors şi a spus:

— Nu-i de găsit. Portăreasa s-a jurat că, după venirea ta, nu a mai deschis poarta, cât despre Eleazar, nimeni în afară de noi doi nu l-a văzut.

— Dar eu nu l-am văzut pe Eleazar, am spus. Mie mi se păruse că bărbatul care a traversat încăperea este profesorul meu din Rodos. Bine că s-au păstrat urmele picioarelor lui Eleazar al tău pe mozaic, altfel rămâneam amândoi cu impresia c-am văzut fantome.

Simon din Cirene s-a aplecat să le vadă mai bine şi a spus abătut:

— S-ar părea că Eleazar este rănit la picioare. Sunt urme însângerate.

S-a aplecat, a atins urma unui pas şi degetul i s-a înroşit de sânge. Îngenunchind să cercetez mai îndeaproape urmele, am fost străbătut de un tremur

rece şi dureros. Mi-am ridicat faţa spre Simon din Cirene şi i-am spus bâlbâindu-mă:

— Nici apostolii lui nu l-au recunoscut…

Dar Simon din Cirene nu m-a înţeles.

— Casa mea este deci prost păzită, a spus el enervat. Oricine poate intra şi ieşi când vrea, ziua-n amiaza mare.

— S-ar părea că nici tu nu l-ai recunoscut, am insistat eu.

Dar el, ca şi cum nu mi-ar fi auzit spusele, a repetat cu încăpăţânare:

— A fost Eleazar, supraveghetorul lucrătorilor mei.

Am ridicat braţele spre cer şi i-am strigat:

— Nu! Urmele acestea sunt urme sacre. Casa ta a fost binecuvântată! El, cel care a înviat din moarte, ni s-a arătat când în inima noastră vibra puternic dorinţa de a-i cunoaşte drumul.

Faţa arsă de soare a lui Simon din Cirene s-a făcut dintr-odată cenuşie. Împotrivindu-mi-se în continuare, a spus:

— A fost Eleazar. Doar l-am văzut cu ochii mei. Cu ce drept mă-nspăimânţi tu?

— Poţi să crezi tu ce-ai crede, i-am răspuns. Eu ştiu ce cred. Amândoi am avut senzaţia că am văzut pe cineva bine-cunoscut. Cum am fi putut noi să-nţelegem imediat că este el, când însăşi Maria din Magdala, cea care l-a văzut de mult mai multe ori decât noi, nu l-a putut recunoaşte decât după ce el a strigat-o pe nume?

— Oare de ce insişti să cred ceea ce nu pot crede? m-a întrebat Simon din Cirene. Am văzut odată un vrăjitor care invoca spiritele morţilor, dar imaginile acestora erau ca fumul şi se destrămau. Niciun spirit nu poate lăsa urme de paşi pe pardoseală.

— Dar el nu este doar spirit, am spus eu. Oare încă nu ai înţeles? El a înviat din moarte şi a rămas între noi. Vine şi pleacă după cum îi este voia. Chiar şi prin porţile ferecate.

Dar raţiunea de sclav a lui Simon din Cirene era prea rigidă pentru a accepta o astfel de explicaţie.

— Eu nu mă îndoiesc că el a înviat din moarte, a spus el. Am înţeles din privirea lui că el poate orice. Dar judecata mea se împotriveşte ideii că el ar fi avut vreun interes să ni se arate nouă, celor mai neînsemnaţi dintre oameni. Că li s-a arătat discipolilor lui, nimic de mirare. Dar noi nu l-am cunoscut decât puţin înainte de moarte. Tu, un roman netăiat împrejur şi eu, un fost sclav. Niciun rege al evreilor n-are nevoie de oameni ca noi.

— Împărăţia lui era aproape de noi încă dinainte ca el să ni se fi arătat. Oare nu ai văzut cât de mult s-a luminat aici înainte ca el să apară? Singur ai constatat cu surprindere că te simţi uşurat. Cât despre mine, încă şi acum resimt un fel de bucurie neobişnuită, în orice caz o stare deosebit de plăcută. De ce să ne îndoim de intenţiile lui când încă nici nu le cunoaştem? Arătându-ni-se, ne-a lăsat poate să înţelegem că şi noi avem dreptul să-i căutăm drumul, aşa cum ne vom pricepe să o facem.

— Dacă a fost el, a spus Simon din Cirene, îmi voi încredinţa averea fiilor mei şi-l voi urma pe el, dacă-mi va permite. Numai că nu a fost el, ci Eleazar, sunt sigur.

Şi deodată a început să se tânguiască, frângându-şi mâinile şi suspinând:

— Oare de ce trebuia să mi se întâmple chiar mie asta? Să fi căutat un bărbat mai tânăr peste care să-şi arunce năvodul. Uite-aşa se abate peste unii oameni nefericirea, repede şi pe neaşteptate. Ce fel de soartă mai am şi eu, de m-aruncă aşa deodată în mijlocul drumului lui, când atât de mult am visat să-mi trăiesc restul zilelor bucurându-mă de libertatea la care atât de mult am aspirat şi de averea pe care cu multă trudă am strâns-o?

Din lamentaţia lui am înţeles că el credea în Iisus, în ciuda dorinţei de a nu crede. Am vrut să-l încurajez şi i-am spus:

— Simon, fratele meu! Te asigur că este în puterea lui să-ţi ofere ceva mult mai preţios, faţă de care bogăţiile tale nu reprezintă nimic. Dar tu nu trebuie să-l urmezi pe el. Poţi să te abaţi de la drumul pe care eşti dacă îţi este atât de greu. Eu nu cred că el obligă pe cineva să-l urmeze, dacă acesta nu simte un îndemn interior.

Dar Simon mi-a răspuns:

— La asta nu mă aşteptam. Te-ai apucat acum şi tu să-i supraveghezi drumul şi să-mi pui obstacole în cale, la fel ca discipolii lui, care nici nu au vrut să mă vadă. Aş căuta şi eu drumul, de-aş fi sigur că el a fost aici, numai că eu nu pot crede asta.

Deodată s-au auzit nişte bătăi puternice în poartă şi am sărit amândoi în picioare. Apoi scrâşnetul cheii răsucite, scârţâitul porţii şi glasul portăresei care încerca să oprească pe cineva să intre. Reuşind să treacă de ea, a intrat valvârtej în casă un bărbat foarte mic de statură, cu capul mare, agitându-şi braţele.

— Unde-i? a întrebat piticul plângând şi frângându-şi mâinile. Unde l-aţi ascuns? Mi-am priponit asinul de inelul din zid şi am aşteptat răbdător ca el să se întoarcă din această casă în care a intrat. Dar a trecut deja destulă vreme şi nu s-a întors. Trebuie neapărat să-l întâlnesc.

— Despre cine vorbeşti tu, străinule? l-a întrebat Simon. Nu este nimeni aici în afară de acest oaspete cu care stau de vorbă de multă vreme.

Piticul cel amuzant a făcut un pas în direcţia mea, şi-a înălţat capul mare spre mine şi din privirea lui am înţeles că nu vede prea bine. Apoi a spus:

— Nu-i el. Cel pe care-l caut era înveşmântat în straie scumpe. Nu poartă fiii lui Israel asemenea veşminte. Mantia era din lână de Milet, dacă nu mă înşel.

— Pe cine cauţi? a întrebat încă o dată Simon din Cirene.

Şi i-a mai spus mustrător:

— Oare aşa se intră într-o casă străină?

— Ce te interesează pe cine caut eu? i-a răspuns piticul cu un aer misterios. El a trecut pe lângă mine şi eu nu l-am recunoscut. Abia mai târziu am înţeles cine era. L-am strigat, dar nu s-a oprit sau poate că nici nu m-a auzit. Cât de tare mi-am îndemnat asinul să alerge, tot nu l-am putut ajunge, iar el a fost tot timpul înaintea mea până la poarta Ierusalimului şi pe străzile care duc aici, apoi a intrat în casa ta.

Din nou s-au auzit bătăi în poartă, apoi a intrat un bărbat de la ţară cu privirea deschisă şi obrajii arămii de soare. Răsuflând uşurat, Simon din Cirene l-a întâmpinat cu bucurie şi i-a spus:

— În sfârşit, iată-te aici! Oare de ce-ai trecut mai înainte prin casă fără să spui o vorbă, sau poate că nu m-ai văzut?

Dar Eleazar, mirându-se de întrebarea lui, i-a răspuns descumpănit:

— Dar nu am fost aici mai înainte. Abia am ajuns de la ţarină, pentru că voiam să te văd. Ce-i cu tine, stăpânul meu, de n-ai mai venit atâta vreme pe câmp? Pământul se bucură de paşii stăpânului ce-l calcă şi se-ngrijeşte de el, iar eu, fără sfaturile tale, nu ştiu cum să mă mai descurc. Sper că nu eşti bolnav.

Mi-am coborât privirea şi am văzut că pe picioarele lui goale sunt pete de sânge. Arătând spre picioarele lui, l-am întrebat:

— Eşti rănit?

Privindu-şi jenat picioarele, Eleazar a spus:

— Nu, nu! S-au murdărit de vopseaua cu care am marcat oile de jertfă şi n-am avut timp să le curăţ, fiindcă m-am grăbit să-mi întâlnesc stăpânul. Eu nu pot să lucrez cum se cuvine dacă nu-l am alături de mine să-mi zbiere-n ureche ce trebuie să fac, fiindc-aşa m-am obişnuit încă de când eram noi în Cirene.

După ce ne-a privit când pe unul, când pe altul, bărbatul cel pitic şi-a pierdut răbdarea şi, cu faţa

roşie ca focul, ne-a strigat:

— Voi vă bateţi joc de mine şi vorbiţi alandala despre câmpuri şi oi de jertfă ca să-mi suciţi mie capul, deşi nu v-am arătat vouă colţii şi nici cu coarnele n-am venit să vă împung. Unde l-aţi ascuns?

I-am spus:

— Chiar dacă eşti micuţ, te zbârleşti la noi ca un cocoş. Vino-ţi în fire, omule, şi spune mai întâi cine eşti şi ce vrei. Ca să-ţi fie mai uşor, te anunţ că eu sunt Marcus din Roma, stăpânul acestei case este el, Simon din Cirene, iar acest bărbat care tocmai a sosit de pe câmp este intendentul Eleazar.

— Eu sunt Zaheu din Ierihon, a răspuns cu mândrie micuţul om. Până nu demult am fost mai marele vameşilor. Nu-ţi bate joc de statura mea, fiindcă eu sunt un om respectat în tot Ierihonul, cel puţin de romani!

Mi-am bătut mâinile de mirare, iar Simon din Cirene a strigat:

— Dar eu am auzit de tine, Zaheu, iar puţin mai înainte, am discutat despre tine cu acest roman care este oaspetele meu. Ce vânt te-a adus aici, când noi chiar astăzi, de n-ar fi fost zi de sabat, am fi pornit spre Ierihon ca să te întâlnim?

Zaheu ne-a privit neîncrezător, fiindu-i teamă că ne batem joc de el. Dar eu, întărind vorbele lui Simon din Cirene, i-am spus:

— Este adevărat ce spune el. Deci tu eşti acel bărbat care, ascultând de porunca lui Iisus, a dat jumătate din averea sa săracilor şi a restituit împătrit banii celor pe care îi înşelase.

Zaheu a spus:

— Nu, el nu mi-a poruncit nimic. Eu însumi am vrut să împart săracilor averea pe care nu am dobândit-o prin muncă cinstită. Dar ce-ai putea şti tu, un roman, despre Iisus?

Frecându-şi stânjenit picioarele de podea, Eleazar i-a spus lui Simon din Cirene:

— Bag seama că acum eşti sănătos şi în putere, stăpâne. Poate c-ar fi mai bine de n-ai mai asculta lucruri care să-ţi tulbure din nou capul şi să-ţi întoarcă pe dos pântecele.

— Nu-ţi fie teamă, i-am spus eu. Stăpânul tău nu mai este în pericol. Lui îi sunt acum toate lucrurile mai clare. Dar spune-mi, oare de ce te temi tu, un om sărac, de numele lui Iisus din Nazaret?

Încă şi mai stânjenit, Eleazar a continuat să-şi frece picioarele de podea şi, aţintindu-şi privirea în pământ, a zis:

— Povara ar fi fost uşoară şi jugul lui mângâietor. Ne-a promis pacea şi ne-a chemat la el. Dar n-apucă cineva să promită lucrătorilor şi păstorilor o viaţă mai bună, că este şi dus în faţa judecătorilor. L-au răstignit şi pe Iisus. Eu nu mai suport să aud vorbindu-se despre el.

— Dar tu nu i-ai înţeles învăţătura! i-a strigat Zaheu. El a venit pe pământ să caute şi să mântuiască pe cei pierduţi. Şi pe mine m-a numit el fiu al lui Avraam, chiar dacă eram un om avar şi necinstit. El nu şi-a bătut joc nici de diformitatea mea, m-a strigat doar ca să mă dau jos din sicomorul în care mă căţărasem ca să-l pot vedea, fiindcă ştiam că va trece prin acel loc. Şi nici nu a refuzat să intre în casa mea.

— Împărăţia lui nu este pământească, am precizat eu.

— Din vorbele lui, înţelesesem că împărăţia ni se va arăta în curând, a spus Zaheu. Eu nu am venit în Ierusalim pentru sărbătoarea de Paşte, pentru că sunt un om prea păcătos şi ofrandele mele nu sunt acceptate la templu. Abia după ce s-au întors în Ierihon cei care au fost aici de Paşte, am aflat că l-au omorât în chinuri cumplite, iar de-atunci gândurile îmi sunt răvăşite. Neliniştea din mine m-a îndemnat să vin în Ierusalim, ca să pot înţelege ce s-a întâmplat. Dar pe drum, aproape de Ierusalim, el a trecut pe lângă mine.

— Cine? a întrebat Simon din Cirene.

Faţa lui Zaheu s-a împurpurat din nou. Şi-a lăsat privirea în pământ şi, frângându-şi mâinile, a murmurat:

— Iisus… Să nu-mi spuneţi că mi-am pierdut mintea. Eram obosit de drum, pentru că am un trup şubred. Şi asinul meu mergea cu capu-n pământ şi era şi el obosit. Abia după ce Iisus s-a depărtat de mine, mi-am regăsit puterile şi l-am recunoscut.

— Eşti sigur că l-ai văzut intrând în casa mea? l-a întrebat emoţionat Simon din Cirene.

— Imposibil să fi intrat altundeva, a spus Zaheu. Adevărul este că am auzit încă de la Ierihon despre învierea lui din moarte, dar n-am crezut, fiindcă aşa ceva nu s-a mai întâmplat niciodată. După ce am înţeles că el este, n-am îndrăznit să-l strig cu glas tare, ca să nu atrag atenţia cuiva care să-i facă vreun rău. Dar înduraţi-vă de mine şi lăsaţi-mă să merg la el, să mă prosternez la picioarele lui şi să-l ador, pentru că el este Mesia.

Auzind cuvântul Mesia, Eleazar a blestemat şi a spus furios:

— Să nu mai rosteşti acest cuvânt! El a vindecat bolnavi, a deşteptat oameni din moarte, a intrat în Ierusalim ca un rege, a curăţat templul cu biciul, dar nu a avut destulă putere să li se împotrivească preoţilor sanhedrinului. Mulţi bărbaţi îşi întăriseră vârful toiegelor cu fier şi aşteptau doar un semn să vină-n urma lui. Dar el a fost răstignit pe cruce între doi tâlhari. Nu mai pot auzi că el ar fi fost Mesia. Copiilor mei le las moştenire aceste vorbe: „Mesia nu există şi nu va exista vreodată!“

— Deci tu îl ştiai, Eleazar? a întrebat cu reproş Simon din Cirene. De ce nu mi-ai povestit niciodată nimic despre el?

Era prea furios Eleazar, pentru a mai ţine seama că stăpânului său i se adresează şi i-a spus:

— Mai puţin decât oricărui altuia ţi-aş fi povestit ţie despre el, fiindcă eşti bogat şi zgârcit. Până şi surcelele de pe ţarină tu le strângi, să nu

aibă parte nici măcar de astea bietele văduve şi copiii orfani. În împărăţia lui n-ar fi fost loc pentru cei bogaţi. I-am fi aruncat din cale şi am fi împărţit între noi câmpurile, plantaţiile de măslini, podgoriile şi toate averile lor. Unii spun într-un fel, alţii în alt fel, dar eu cred că fiii Luminii ar fi venit să conducă Ierusalimul. Dar lui Ioan Botezătorul i-au tăiat capul, iar pe Iisus din Nazaret l-au răstignit pe cruce. În toate timpurile, cei bogaţi, cei puternici şi cărturarii i-au omorât pe profeţii acestei ţări. Tu poate ştii obiceiurile din Cirene, dar eu le ştiu pe cele din Iudeea şi Ierusalim şi această ştiinţă îmi umple inima de amar.

Când a terminat Eleazar de vorbit, Simon din Cirene i-a spus cu vocea tremurândă:

— Dacă în ochii tăi vinovăţia mea este atât de mare şi dacă tu crezi sincer că le-am jefuit pe văduve şi pe copiii orfani, loveşte-mă fără ezitare. Am mai primit eu destule lovituri în viaţa aceasta.

Dar Eleazar nu şi-a lovit stăpânul. Regretându-şi vorbele rău intenţionate, şi-a aplecat capul şi a mărturisit:

— Am vorbit greşit, pentru că nu-mi mai pot stăpâni supărarea din mine. Adevărul este că tu eşti un stăpân bun. Unul mai bun ca tine nu cred c-ar putea fi în lume. Eu ştiu că tu ai grijă de văduve şi de orfani, că nu numeri niciodată coşurile cu măsline. Sunt mulţi care trăiesc din ceea ce tu laşi să cadă de pe masa ta. Eu sunt tare amărât şi inima îmi este neagră din cauza lui Iisus din Nazaret. El ne-a arătat puterea lui şi ne-a promis multe, după care ne-a abandonat lăsându-ne cu mâinile goale.

— El nu ne-a abandonat, am strigat eu. El a rămas printre noi, dându-ne mai mult decât am aşteptat să ne dea. Priveşte!

Şi i-am arătat urmele paşilor lui, care acum erau mai şterse, aproape pierdute pe alocuri în lumină. Simon din Cirene a povestit apoi despre toate cele întâmplate şi cât de diferit i-am văzut noi chipul celui care a traversat încăperea. La sfârşit a spus:

— Du-te, Zaheu, şi ia-l cu tine pe Eleazar, fiindcă în mine s-ar părea că nu ai încredere. Cercetează toate încăperile casei şi intră unde vei vrea, şi-n pivniţa, şi-n grajd, urcă-te şi pe acoperişul casei. Eu îţi spun că el a dispărut tot atât de misterios după cum a intrat, dar este bine să nu mai ai nici o umbră de îndoială. După ce vă veţi întoarce, vom chibzui împreună ce-i de făcut.

Se vedea din ochii lui Zaheu că nu a crezut pe de-a-ntregul în spusele lui Simon din Cirene. Dar a acceptat propunerea şi a spus:

— Să fi avut cu mine uneltele de vameş, ţi-aş fi cercetat eu casa cum se cuvine şi-aş fi găsit până la urmă şi cea mai secretă ascunzătoare. Dacă eu nu pot găsi astfel de locuri, atunci nimeni altul nu le va putea găsi, numai că tu m-ai convins deja pe jumătate că el nu mai este în această casă.

Dar Simon i-a poruncit intendentului să-i dea lui Zaheu o unealtă cu vârf ascuţit, ca să spargă pereţii unde-o crede el că-i vreo ascunzătoare, numai să se liniştească odată. Au plecat Zaheu şi Eleazar să caute prin casă, şi l-am auzit apoi pe Zaheu răscolind prin toate încăperile cu zelul lui ciudat de om pocit şi neîncrezător. Iar noi, dezamăgiţi, am rămas să le aşteptăm întoarcerea. La un moment dat, i-am spus lui Simon din Cirene:

— Tocmai vorbisem despre Zaheu, şi n-a trecut multă vreme până ce el a sosit în casa ta. Oare nu crezi că acesta este un semn?

Nici nu a apucat Simon din Cirene să-mi răspundă, că dinspre stradă s-a auzit o mare zarvă şi bătăi în poartă, iar apoi glasul servitoarei care se certa cu o mulţime de oameni deodată. Apoi portăreasa a venit în faţa stăpânului ei, uimită şi îngrozită totodată şi i-a spus:

— Eu nu înţeleg ce se întâmplă în casa ta, stăpâne, şi nici nu ştiu ce să fac. Pe strada noastră s-a adunat o mulţime de cerşetori neliniştiţi, care spun că tu, Simon din Cirene, ai fi promis că le vei

da astăzi mâncare şi băutură tuturor săracilor şi ologilor din Ierusalim.

Simon din Cirene s-a apucat cu mâinile de cap şi a strigat:

— Oare visez sau sunt treaz? Dar n-am anunţat pe nimeni c-ar fi astăzi ospăţ în casa mea.

Şi, întorcându-se brusc spre mine, a început să mă învinuiască:

— Ascultă, romanule! Tu eşti un magician puternic, şi-ncă dintre cei mai periculoşi. De când ai intrat în casa mea, mi se-nvârteşte capul şi o duc din surpriză-n surpriză.

Apoi a alergat spre poartă, iar eu am mers în urma lui. Când a deschis poarta, am văzut că toată străduţa îngustă era plină de infirmi, şchiopi, ciungi, oameni cu tot soiul de bube şi răni deschise pe corp, posedaţi de demoni, femei chircite şi copii scheletici în jurul ochilor cărora roiau muştele. Toţi îşi întindeau mâinile uscate spre Simon din Cirene şi-l slăveau, strigând că numele lui este binecuvântat de Dumnezeul fiilor lui Israel. Zadarnic a încercat să afle de la ei cine i-a trimis, fiindcă el, în niciun caz, nu chemase pe nimeni. Niciunul nu a fost în stare să-l lămurească, iar din amândouă capetele străzii soseau fără întrerupere zeci de cerşetori, care se înghesuiau în cei deja bine îndesaţi în faţa porţii.

Dându-se bătut, Simon din Cirene şi-a chemat toţi servitorii şi le-a poruncit resemnat:

— Lăsaţi-i să intre în curte pe toţi aceşti cerşetori, dar supravegheaţii să păstreze ordinea şi să nu fure ceva. Puneţi la copt pâine şi aduceţi-le lor toate proviziile din cămările casei, ca toată mulţimea aceasta să se sature. Să se amestece vin cu apă în vase mari, ca să aibă ei şi de băut! Dar să intre doar cei care sunt deja în faţa casei, după care să se închidă poarta, pentru că nu încap în curtea mea chiar toţi săracii din Ierusalim.

Apoi, adresându-mi-se, a spus:

— Mulţumesc Dumnezeului care a creat cerul şi pământul că fiii mei, Alexandru şi Rufus, sunt plecaţi la proprietatea mea din Chiriat şi vor rămâne acolo până la sfârşitul sabatului. Pentru că n-aş vrea să se-aleagă ei cu vreo boală de pe urma acestor nespălaţi. Cât despre mine, întâmplă-mi-se ce mi s-o întâmpla, îmi este absolut indiferent!

S-a dus apoi să vadă dacă servitorii se supuseseră poruncii lui. Şi într-adevăr ei scoseseră din cămări toate proviziile: uleiul, făina, mierea şi fructele uscate. Deschiseseră toate vasele cu peşte în saramură şi cu sosuri iuţi. Dar când a văzut Simon din Cirene că în curte erau în aşteptare mai mult de şaptezeci de cerşetori, care aşezaţi, care târându-se să găsească un loc, a înţeles că nu-i va putea îndestula pe toţi cu ceea ce avea el în casă şi a trimis un servitor să mai cumpere făină şi pâine gata făcută. După ce s-au aşezat în curte, cerşetorii au contemplat stânjeniţi coloanele greceşti, străduindu-se să nu facă niciun zgomot, ca să nu se răzgândească Simon din Cirene şi să-i alunge pe stradă. Întors din zadarnica lui expediţie, Zaheu – plin din cap până-n picioare de praf, făină şi funingine – a început să se scuture, şi-a şters sudoarea cu poalele veşmintelor, întinzând încă şi mai mult murdăria de pe faţă. Apoi, tremurând de supărare, i-a spus lui Simon din Cirene:

— Eşti un om viclean. M-ai trimis să-l caut unde nu era. Iar cel pe care l-ai ascuns a putut să plece din casa ta strecurându-se printre cerşetori.

Simon din Cirene a oftat şi a zis:

— Dacă tu, cel care ai avut norocul să-l cunoşti înainte de a fi răstignit, nu mă crezi, atunci cum ar putea să ne creadă cineva că l-am văzut astăzi cu ochii noştri? După cum el ţi s-a arătat ţie pe drum, la fel ni s-a arătat nouă în casa mea. Dumnezeule, ai milă de mine! După toate câte mi s-au întâmplat mie astăzi, eu cred în învierea lui şi cred de asemenea că va răsturna obiceiurile acestei lumi, la fel cum mi-a întors mie toată casa pe dos.

Povesteşte-ne mai bine despre el şi despre învăţătura lui, ca cel puţin să înţeleg şi eu ce doreşte de la noi.

Şi, în dorinţa de a se împăca cu Zaheu, a adus apă şi i-a spălat capul de praf şi de funingine, iar Eleazar i-a spălat picioarele. Apoi l-au îmbrăcat ei în veşminte curate. Văzând el cât de sârguincios l-am slujit toţi trei în aşteptarea vorbelor care să ne deschidă drumul spre nemurire, până la urmă lui Zaheu i-a trecut supărarea şi ne-a mărturisit sincer:

— Dar el nu mi-a încredinţat mie niciun secret, dacă la asta v-aţi gândit. Tot ceea ce mi-a spus mie când a intrat în casa mea, a spus ca să audă şi alţii. Sosind el în Ierihon, i-a redat vederea unui orb care-l strigase, zicând: „Iisuse, fiul lui David, fie-ţi milă de mine!“ Dar mie, Iisus mi-a zis: „Fiul Omului a venit să caute şi să mântuiască pe cel pierdut[39]“. Şi a mai spus că, în împărăţia lui, cu mai multă bucurie va fi primit un păcătos adus pe drumul cel bun, decât nouăzeci şi nouă de drepţi, care n-au nevoie să fie vindecaţi.

— Dar nu este corect, a protestat Simon din Cirene. Dacă aşa stau lucrurile, atunci ce bucurie mai poate avea cineva care s-a străduit toată viaţa să fie drept, când Domnul se depărtează de el şi refuză chiar şi să-i vorbească? Cum poate să-i fie mai pe plac lui Dumnezeu un om păcătos decât un om cinstit şi drept?

Dar Zaheu şi-a ridicat mâna în semn de apărare şi a spus:

— Chiar dacă sunt un om păcătos şi dispreţuit de lume, el m-a strigat pe nume şi a intrat în casa mea. Când mi-a rostit numele, tot amarul, care-mi măcinase până atunci inima din cauza capului meu mare şi corpului diform şi mă făcuse să-i urăsc pe toţi oamenii, s-a risipit dintr-odată. Dacă el, regele evreilor şi fiul lui David, m-a recunoscut de fiu al lui Avraam şi mi-a iertat păcatele, ce importanţă mai are ce gândesc oamenii despre mine? El m-a eliberat de amarul din mine şi de păcatele mele.

Am fost atât de fericit, că am simţit nevoia să împart bucuria mea cu alţii, de aceea le-am dat eu săracilor jumătate din averea mea. Dar mă-ndoiesc că voi puteţi înţelege.

— Aşa ceva nu se poate înţelege, a admis Simon din Cirene. Probabil că faptele tale nedrepte şi înşelătoriile merseseră mult prea departe şi, de teamă că vei fi chemat la judecată să dai socoteală, ai preferat să recunoşti de bunăvoie păcatele şi să restitui o parte din bogăţiile furate, în speranţa de a salva cel puţin jumătate din averea ta.

— Cuvintele tale nu mă ofensează, l-a asigurat Zaheu, şi-ţi apreciez judecata raţională. Eu însumi am devenit foarte suspicios şi mă-ndoiesc de motivele care-i împing pe ceilalţi să acţioneze într-un fel sau altul. Dar eu ştiu ce s-a întâmplat cu mine după ce l-am privit pe Iisus. Iar în casa mea, el a spus o poveste ciudată, al cărei tâlc nu l-am înţeles pe de-a-ntregul nici până acum. Ascultaţi-o!

„Un om de neam mare s-a dus într-o ţară îndepărtată, ca să-şi ia domnie şi să se întoarcă. Şi chemând el zece slujitori, le-a dat zece mine[{40}] şi le-a zis: «Negustoriţi cu ele până ce voi reveni!» Dar oamenii din ţinutul lui îl urau şi au trimis solie în urma lui, zicând: «Nu dorim ca acesta să domnească peste noi». Şi când s-a întors el, după ce luase domnia, i-a chemat pe slujitorii aceia cărora le dăduse bani, ca să ştie ce au negustorit. Şi a venit cel dintâi slujitor şi i-a spus cu mândrie: «Mâna ta a adus câştig zece mine». Şi i-a zis stăpânul: «Bine, slujitorule bun, fiindcă ai fost credincios şi ai folosit cum se cuvine puţinul ce ţi l-am încredinţat, vei stăpâni peste zece cetăţi!“[{41}].

Dar eu n-am mai putut să-mi ascund dezamăgirea şi l-am întrerupt, întrebându-l:

— Dar el chiar nu ţi-a mai vorbit despre nimic altceva decât despre bani? Eu mă aşteptam să ne povesteşti ce ţi-a spus despre viaţa eternă.

Dar Zaheu, luându-i apărarea, a spus:

— Eu nu eram decât un vameş. Poate a gândit că pot înţelege mai bine o parabolă care se referă la bani.

Iar Simon din Cirene a spus:

— Noi, evreii, înţelegem cel mai bine lucrurile care sunt legate de bani. În orice caz, mult mai bine decât tine, un roman crescut în spiritul filosofiei greceşti. Zece mine sunt bani mulţi. Dar poate că nu erau de aur, ci de argint. Şi-apoi, depinde şi cât timp a stat stăpânul în acea ţară depărtată. Dacă-i vorba de puţin timp, că-i de aur sau de argint mina, mă tem că nimeni nu poate să-şi sporească de zece ori bogăţia pe căi cinstite.

Zaheu ne-a întrebat:

— Oare mă lăsaţi să termin povestea?

Apoi a povestit în continuare:

„Şi a venit al doilea slujitor, zicând: «Mina ta, stăpâne, a mai adus cinci mine». Iar el a zis şi acestuia: «Să ai tu stăpânire peste cinci cetăţi». A venit şi ultimul slujitor, zicând: «Doamne, iată mina ta, pe care am păstrat-o într-un ştergar. Că mă temeam de tine, pentru că eşti un om aspru: iei ce nu ai pus şi seceri ce nu ai semănat». Zis-a lui regele: «Din cuvintele tale te voi judeca, slugă vicleană. Ai ştiut că sunt om aspru: iau ce nu am pus şi secer ce nu am semănat. Pentru ce deci n-ai dat banul meu schimbătorilor de bani? Şi eu, venind, i-aş fi luat cu dobândă». Şi a zis celor ce stăteau de faţă: «Luaţi de la el mina şi daţi-o celui ce are zece mine». Şi ei au zis lui: «Doamne, acela are zece mine»“.

Mi-am pus mâna la gură, ca să nu-mi scape involuntar vreo vorbă despre acea istorie supărătoare. După ce ne-a privit triumfător, Zaheu şi-a ridicat braţul şi ne-a atenţionat:

— Ascultaţi cu atenţie şi ţineţi minte, fiindcă aceasta este învăţătura lui Iisus:

„Regele le-a răspuns: «Zic vouă: Că oricine are i se va da, iar de la cel ce nu are şi ceea ce are i se va lua. Iar pe acei vrăjmaşi ai mei, care n-au voit

să domnesc peste ei, aduceţi-i aici şi tăiaţi-i în faţa mea»“.

Ne-am gândit mult eu şi Simon din Cirene la acea parabolă enigmatică. Până la urmă, am spus eu dezamăgit:

— Nu înţeleg semnificaţia acestei istorii, dar oricum, cred că şi această judecată este greşită şi nedreaptă.

— Nici eu nu am înţeles tâlcul parabolei, a spus Zaheu, dar amintindu-mi de această istorie pe care el a povestit-o, m-am umplut de nelinişte când am auzit de moartea lui. Şi nu mă pot împiedica să gândesc că el, comparându-se cu acel om de neam mare, pe care poporul lui îl ura, s-a dus să-şi ia împărăţia, care nu este din această lume. Şi, fără îndoială, se va întoarce să le ceară socoteală tuturor celor cărora le-a încredinţat o mină de aur sau de argint, n-are importanţă, ca să vadă cum au folosit-o.

— Dar tu eşti sigur că îţi aminteşti cuvânt cu cuvânt parabola pe care el atunci a povestit-o? l-am întrebat eu suspicios.

— Sunt sigur că cel puţin conţinutul ei mi-l amintesc bine, a spus el. Sunt şi alţii care au ascultat această poveste, iar unii susţin că n-ar fi fost vorba de mine ci de talanţi[42], iar alţii că doar despre trei slujitori era vorba, nu de zece. Dar şi unii şi alţii îşi amintesc la fel de învăţătura de la sfârşit a lui Iisus, pentru că tuturor celor care am fost acolo, această învăţătură ni s-a părut surprinzătoare, ciudată şi în contradicţie cu judecata dreaptă.

Şi a mai spus, absorbit de gânduri:

— Dar eu nu cred că s-a referit la bani. Parabola aceasta trebuie să aibă probabil un înţeles mai profund. Tot el a mai spus că decât să aduni bogăţii pe pământ, unde molia şi rugina le strică, mai bine aduni comori în împărăţia lui.

Simon din Cirene a tresărit ca şi cum şi-ar fi amintit de ceva şi i-a poruncit intendentului:

— Eleazar, mergi degrabă şi deschide cuferele şi dulapurile cu haine. Ia toate veşmintele de lână şi în, du-te cu ele în curte şi împarte-le săracilor!

După care, a căzut supărat pe gânduri, cu privirea aţintită în gol.

Eleazar a ezitat, şi-a frecat picioarele de podea şi i-a spus timid:

— Tu eşti stăpânul lucrurilor tale, stăpâne, şi poţi face tot ce vrei cu ele. Dar dacă tot este să le dai pe toate, permite-mi ca mai întâi să iau de-acolo o cămaşă şi o tunică nouă pentru mine şi câte-o cămaşă pentru copiii mei şi femeia mea.

Legănându-şi trupul pe scaun şi lăsându-şi braţele să-i cadă între genunchi, Simon din Cirene a murmurat:

— Fă ce vrei!

Şi adresându-ni-se mie şi lui Zaheu, a mai spus:

— Şi voi puteţi lua tot ce vreţi din casa mea. Puteţi să mă lăsaţi şi-n pielea goală, pentru că eu nu mai am nevoie de nimic. Nu vă sfiiţi, luaţi de la mine toate lucrurile la care-am râvnit când eram sclav şi pe care le-am strâns ca om liber! Am să dau jos şi jerpelitura de veşmânt de pe mine, poate că şi de asta are nevoie cineva.

Oarecum încurcat, Zaheu i-a spus:

— Dar nu depăşi măsura! Există o limită şi când dai şi când primeşti. În rest, tu ai dreptate, căci el a zis: „Ce veţi face pentru unul dintre cei mărunţi, pentru mine veţi face. Acesta este drumul“.

Dar deodată, preocupat de ceva, s-a ridicat în picioare şi-a spus:

— Oare ce s-o fi întâmplat cu asinul meu? Când am intrat aici, strada era plină de cerşetori. Poate că l-a dezlegat deja careva şi l-a luat cu el.

Dar, după ce a chibzuit puţin, s-a liniştit şi a spus:

— Fie ce-o fi! Când e vorba despre împărăţia lui, n-aş vrea să fiu mai rău decât tine. Iar dacă cineva mi-a furat asinul, fără-ndoială, avea mai

mare nevoie de el decât mine. N-am de gând să-l dau pe mâna judecătorilor. Stăpânească-l în pace!

Simon din Cirene sufla din greu şi îşi legăna în continuare trupul pe scaun. Dar deodată a început să zâmbească şi a spus:

— Toată povestea asta mă sleieşte de puteri. Ca şi cum cineva mi-ar smulge cu cleştele carnea de pe mine, bucată cu bucată, aşa de bine mă simt eu acum, când mă gândesc la scrâşnetele dinţilor acelor oameni mizerabili pe care i-am primit în curtea mea, care mănâncă porceşte şi-şi dispută între ei bucăţile cele mai bune. Îmi imaginez cum calcă pâinea-n picioare şi tăvălesc peştele saramurat prin praf. Dar, poate că am să mă obişnuiesc cu timpul, dacă asta-i vrerea lui.

L-am întrebat surprins:

— Deci tu crezi că, după ce a plecat de aici, i-a apărut vreunui cerşetor pe care l-a anunţat că tu îi vei ospăta astăzi pe toţi săracii din Ierusalim?

— Eu cred ce cred, mi-a răspuns furios Simon din Cirene. Dar dacă el vrea să facă glume cu mine, am să glumesc şi eu cu el. Să vedem care din noi doi va râde mai tare.

El a mers înainte şi noi l-am urmat în curte. Cerşetorii stăteau ghemuiţi cuviincios pe pământ şi-şi ofereau unul altuia hrana, aşa cum fac toţi comesenii la un mare ospăţ. Cei văzători le puneau în mână orbilor pâinea înmuiată în sos, iar cei mai apropiaţi de platouri le dădeau mâncare celor mai departe aşezaţi. În timpul acesta Eleazar, cu braţele încărcate de pături din lână şi veşminte de in trecea printre rânduri şi le punea pe pământ pentru fiecare. Un miros atrăgător de carne friptă se răspândea în aer şi servitorii puneau fără răgaz să se coacă-n cuptor pâinea de orz şi de grâu, precum şi pâinea delicioasă cu ulei de măsline şi chimion. Dar portăreasa plângea cu lacrimi fierbinţi, iar învăţătorul grec al fiilor lui Simon din Cirene se căţărase pe acoperişul casei şi refuza categoric să se mai dea jos de acolo.

Buna dispoziţie a cerşetorilor şi ordinea pe care o păstrau l-au înfuriat pe Simon din Cirene, şi el le-a strigat:

— Mâncaţi şi beţi, crăpa-v-ar pântecele! Luaţi şi acasă ce mai rămâne! Dar să ştiţi că eu, Simon din Cirene, vă dau vouă doar ceea ce mai rămâne după ce vă veţi fi săturat. Pentru că acest ospăţ vi l-a dăruit Iisus din Nazaret, cel pe care sanhedrinul iudeilor l-a răstignit pe cruce. Binecuvânteze-vă el bucatele pe care le mâncaţi pentru viaţă, nu pentru moarte! Cât despre mine, eu nu le pot binecuvânta, pentru că am gâtul plin de venin.

Crezând că el a glumit, toţi l-au privit cu recunoştinţă, iar unii s-au străduit chiar să râdă. Lucrul acesta l-a înfuriat încă şi mai mult pe Simon din Cirene şi el le-a strigat din nou:

— Iisus din Nazaret, fiul lui Dumnezeu, vă oferă vouă acest ospăţ copios, pentru că el a înviat din moarte şi, atâta timp cât va mai rămâne printre noi, împărăţia lui va fi aproape de noi, iar el va veni la noi şi va pleca după cum îi este voia, chiar trecând şi prin uşi ferecate.

Cerşetorii s-au temut şi s-au privit neliniştiţi unul pe altul, dar cei mai îndrăzneţi au izbucnit în râs şi i-au strigat:

— Fie numele tău binecuvântat printre fiii lui Israel, Simon din Cirene! Dar de ce nouă ne-ai dat să bem doar vin acru, când tu bei împreună cu înalţii tăi oaspeţi din vinul cel mai dulce?

Orb de furie, Simon din Cirene şi-a chemat slujitorii şi le-a poruncit:

— Deschideţi amforele mici în care am păstrat vinul cel mai bun şi amestecaţi-l cu apă în craterul cel mare, să bea toată lumea şi să creadă în minunile pe care Iisus din Nazaret, fiul lui Dumnezeu, continuă să le facă şi după moarte.

Slujitorii au făcut cum le-a poruncit, dar încercând să salveze din ceea ce încă mai putea fi salvat, s-au apucat să bea cot la cot cu cerşetorii, ba încă şi Eleazar a băut împreună cu ei. Iar Simon

din Cirene, pierzându-şi pe de-a-ntregul cumpătul, a luat un vas plin cu ulei de nard de mare preţ şi i-a spart gâtul, după care a strigat cerşetorilor:

— Mă tulbură împuţiciunea voastră şi mirosul greu pe care-l împrăştiaţi în jur, nu mai pot să suport rănile voastre deschise şi muştele care roiesc în jurul ochilor voştri urduroşi. Îmi este prea cunoscut mirosul vostru. Şi mă simt ca şi cum aş avea din nou lanţuri la picioare şi m-aş târî în întuneric printre sclavi. Am să vă torn pe cap şi pe faţă ulei de nard, să vă invidieze şi principii de veţi trece pe lângă ei.

Când a deschis micul vas, toată curtea s-a umplut de parfum delicat. Iar apoi el a trecut de la un cerşetor la altul ungându-i fiecăruia părul şi purtându-se ciudat, ca un om cu mintea pierdută, fiindcă înjura şi blestema, iar din când în când îl pufnea râsul. Dar ajuns în dreptul unui băiat micuţ care mânca cu lăcomie, a scăpat vasul cu ulei de nard din mână, a îngenuncheat în dreptul lui şi a poruncit slujitorilor:

— Aduceţi-mi degrabă pieptenele cu dinţi deşi, să curăţ părul acestui copil.

Iar după ce i-a fost adus pieptenele, a început să pieptene părul băiatului, prinzând şi strivind între unghii păduchii cu mare îndemânare, de-ai fi putut crede că numai asta făcuse toată viaţa. Băiatul, al cărui cap era plin de cruste din cauza înţepăturilor, scotea din când în când câte un ţipăt, dar nu încerca să fugă de Simon din Cirene când acesta îl pieptăna, fiindcă îi era teamă că schimbându-şi locul, nu va mai găsi nimic de mâncare.

Dar cerşetorilor a început să le fie teamă şi şi-au şoptit între ei:

— Rău i s-a mai tulburat mintea lui Simon din Cirene din cauza acelui Iisus din Nazaret. Este de înţeles, pentru că romanii l-au umilit şi l-au pus să ducă crucea aceluia care şi-a bătut joc de Dumnezeu. Să terminăm de mâncat şi de băut cât mai repede, să ne luăm lucrurile pe care el ni le-a

dat şi să plecăm de aici, să nu se răzgândească şi să ni le ia înapoi!

Iar cel mai bătrân dintre ei a spus:

— Lucruri din astea s-au mai întâmplat. Odată, un om bogat, care băuse mult vin, a chemat în casa lui nişte cerşetori, pe care i-a îndestulat cu mâncare şi băutură. Dar la urmă i-a trântit la pământ şi i-a călcat pe pântece cu picioarele, să dea ei afară tot ce-au mâncat şi-au băut. Aşa că, cel mai bine-i să ne grăbim.

Şi s-au temut ei că Simon din Cirene i-a auzit, dar acesta era prea ocupat cu acel băiat şi nu auzea nimic. După ce a terminat de stârpit păduchii, l-a dus cu forţa pe protejatul lui la bazinul cu apă, a aruncat zdrenţele de pe el şi l-a spălat bine din cap până-n picioare, fără să ţină seama de protestele copilului, iar apoi l-a şters şi l-a uns pe cap, pe piept şi pe picioare cu restul uleiului de nard curat. L-a îmbrăcat cu cămaşa şi tunica unuia dintre băieţii lui şi l-a încălţat cu sandale roşii. Şi i-a spus el băiatului:

— Acum, tu eşti îmbrăcat şi parfumat ca un fiu de prinţ. Să-mi tragi una peste nas, băieţelule, dacă nici pe tine nu te-o primi el în împărăţie!

Cerşetorii îşi luaseră deja sub braţe veşmintele primite şi se îndreptau pe furiş spre poartă, nescăpându-l din ochi pe Simon din Cirene care era în continuare atent doar la acel băiat. Dar acesta, observându-le manevra, le-a strigat:

— Doar n-o să plecaţi aşa, voi, oaspeţii lui Iisus din Nazaret. Fiecare va primi un dar din partea lui.

Şi ne-a luat pe mine şi pe Zaheu ca să-l ajutăm să deschidă multele lacăte ale unei lăzi întărite cu brâie de fier. A luat de acolo o pungă de piele pecetluită şi a alergat cu ea în curte. A rupt pecetea şi a început să împartă arginţii, punând monedele în mâinile întinse ale cerşetorilor. Unora le-a dat o drahmă[43], altora patru drahme sau chiar zece drahme, la întâmplare, neţinând cont căruia câte drahme îi dă.

Iar unii cerşetori au început să murmure. Şi spuneau ei:

— De ce acestuia i s-a dat atât de mult, iar mie atât de puţin?

Dar Simon din Cirene le-a răspuns:

— Eu nu ştiu nimic. Întrebați-l pe Iisus din Nazaret. El ia ce nu a pus şi seceră ce nu a semănat.

Şi le-a mai dat arginţi din pungă celor ce primiseră zece drahme. Dar când a vrut să ia înapoi drahma de la cei cărora le dăduse puţin, cerşetorii l-au privit cu duşmănie şi au plecat spre poartă, luându-l cu ei pe băiatul cel îmbrăcat în straie de prinţ.

După ce şi-a şters faţa de sudoare, Simon din Cirene a scuturat punga, zornăindu-i arginţii. Şi a rostit el cu uimire:

— Aşa ceva, mie nu mi s-a mai întâmplat. Sănţeleg oare că este un semn sau un sfat? Pentru că, deşi eram gata să le dau lor toţi banii mei, punga a rămas plină pe jumătate.

— Pune-ţi punga cu bani în ladă, l-am sfătuit eu, acum, când încă mai ai de ales, şi închide lacătele! După aceea, piaptănă-ţi barba, să scapi de păduchi, şi pune slujitorii să cureţe bine curtea. Eu nu ştiu dacă ceea ce ai făcut tu este o dovadă de prostie sau de viclenie, dar pot să te asigur că cerşetorii pe care tu i-ai omenit astăzi vor păstra cu sfinţenie ce le-ai dat şi nu vor mai veni să bată la poarta ta multă vreme.

Aşezându-se pe bordura imensului crater de vin amestecat cu apă, lângă Eleazar, Zaheu mi-a strigat:

— Vino lângă noi, romanule, ia-ţi cupa şi umple-ţi-o din crater, fiindcă pe fund încă a mai rămas destul, şi-i păcat să se strice, că-i vin din cel mai scump.

A băut vin şi a rostit declamativ:

— În numele celui care a murit şi a înviat ca să ne pregătească nouă tuturor oamenilor împărăţia,

binecuvântat fie rodul viţei de vie! Cu ochii noştri l-am văzut toţi trei, iar tu, Eleazar, ai văzut urmele paşilor lui pe pardoseala de piatră mozaicată, aşa că vei putea crede în vorbele noastre, fiindcă, orice s-ar zice, noi suntem mai importanţi decât tine, un biet păzitor de vite.

Şi-a înfăşurat cu tandreţe braţul în jurul gâtului lui Eleazar, l-a sărutat şi a spus:

— Nu fi supărat, pentru că doar în această lume eu sunt mai important decât tine. Poate că, în împărăţia lui, tu vei fi înaintea noastră. El însuşi ne-a asigurat că acolo cei dintâi vor fi cei de pe urmă şi cei de pe urmă vor fi cei dintâi.

— Toţi sunteţi beţi şi mai beat decât toţi este stăpânul meu Simon, a rostit sentenţios Eleazar smulgându-se din îmbrăţişarea lui Zaheu. Dar şi eu sunt ameţit, pentru că am primit în dar veşminte noi şi am împărţit atâtea lucruri de valoare celor care nu au nimic în lumea asta. Cine ştie, poate că şi vinul m-a ameţit, fiindcă nu sunt obişnuit să beau vin atât de tare.

Dar Simon din Cirene a spus, strângându-şi capul între mâini:

— Pace vouă! Sunt frânt de oboseală şi mă voi întoarce în întunericul camerei mele să mă odihnesc. Multe nopţi n-am putut să dorm şi am vegheat înspăimântat şi fără de speranţă, gândind doar la Iisus din Nazaret. Acum am pace în inima mea şi cred că mă voi trezi din somn doar după ce se va fi isprăvit sabatul.

S-a retras apoi cu paşi şovăitori în camera lui, dar Zaheu şi cu mine nu l-am urmat, înţelegând că, în acea situaţie în care se afla, cel mai bine era să doarmă. Dar, amintindu-şi de legile ospitalităţii, Simon din Cirene s-a întors în pragul uşii cu părul vâlvoi, încercând să-şi ţină ochii deschişi, şi a spus:

— Sper că totul nu este decât un coşmar. Voi fi încă şi mai sigur după ce mă voi deştepta şi nu vă voi mai vedea aici. Dacă tot eşti în visul meu, tu

poţi înnopta în casa mea dacă vrei, în camera de oaspeţi, Zaheu! Iar tu, Eleazar, te poţi culca să-ţi limpezeşti capul! Dar mai înainte ca cele dintâi trei stele să se nască pe cer, scoală-te şi du-te la casa ta pentru sabat! Cât despre tine, romanule, nici nu ştiu ce să spun, fiindcă tu într-adevăr faci parte doar din acest vis şi sigur nu te voi mai revedea altă dată.

Eleazar s-a supus poruncii, s-a dus în umbra coloanelor şi s-a trântit la pământ, înfăşurându-şi veşmântul în jurul capului. Am rămas împreună cu Zaheu şi ne-am uitat unul la altul. Şi nu a mai fost chipul lui respingător în faţa ochilor mei. Ochii lui străluceau şi, din pricina vinului, obraji lui căpătaseră purpuriul obrajilor unui om normal.

El m-a întrebat dacă ştiu ceva despre discipolii pe care Iisus i-a ales ca mesageri ai cuvântului divin. I-am povestit tot ceea ce ştiam, i-am povestit despre viziunea Mariei Magdalena şi despre apariţia lui Iisus în camera închisă unde erau strânşi apostolii lui. I-am povestit că i-am întâlnit pe Toma şi pe Ioan, i-am mărturisit sincer că aceştia nu au avut încredere în mine şi nu au acceptat să mă călăuzească spre împărăţia lui.

— Ca o flacără este inima mea. Dacă mă voi duce să le povestesc, ei nu mă vor crede, dar dacă tu le vei povesti ce ni s-a întâmplat, poate că te vor crede, pentru că pe tine ei te cunosc. Poate că după aceea vor avea încredere şi ne vor dezvălui secretul împărăţiei, pentru că într-adevăr ei ştiu mai multe decât noi şi cunosc misterele lui Iisus, chiar dacă nu vor să le destăinuiască altora.

Zaheu a spus încrezător:

— Mă voi duce la ei. Cel puţin Matei are încredere în mine, pentru că şi el a fost vameş. Noi ne înţelegem unul pe altul. Poate că va accepta să le vorbească celorlalţi.

— Mergi în pace! am spus eu. Nu vreau să-i tulbur cu insistenţele mele.

I-am descris sala unde-i întâlnisem pe Toma şi pe Ioan, iar lui i s-a părut că recunoaşte casa şi-l ştie pe proprietar, dar a refuzat să-mi spună care este numele aceluia.

— Întoarce-te la casa ta şi aşteaptă liniştit să te chem, a rostit Zaheu cu încredere. Eu îţi voi pregăti drumul.

Aşa ne-am despărţit şi m-am întors în casa negustorului de mărunţişuri, uimit de tot ce mi se întâmplase în casa lui Simon din Cirene.

Epistola a şaptea

De la Marcus, pentru Tullia.

Din nou îţi scriu şi din nou te salut, Tullia! Bunul meu mentor din Rodos m-a făcut să înţeleg cât de înşelătoare este memoria oamenilor şi cât de repede se amestecă între ele amintirile şi se schimbă ordinea întâmplărilor trăite. Când mai mulţi oameni povestesc aceeaşi întâmplare la care au fost martori, fiecare o descrie altfel, punând în evidenţă detalii diferite şi trecând cu vederea peste cele care nu i-au trezit interesul. De aceea scriu aceste rânduri, pentru a-mi aminti mai târziu de ordinea întâmplărilor la care am fost martor, aşa cum le-am perceput eu.

În ajunul sabatului, după ce porţile templului s-au închis cu mare vuiet, repetat ca un ecou în tot oraşul până-n văile dimprejur, am rămas în camera mea şi am scris. De sabat, evreilor nu le place să-i vadă pe străini umblând la voia întâmplării pe străzi, îmbrăcaţi în straie de sărbătoare, ei se duc la sinagogă să se roage şi să asculte scripturile. Chiar şi numărul de paşi pe care au dreptul să-l facă în ziua de sabat este prestabilit. Mi s-a povestit că preoţii templului sacrifică de două ori mai multe animale ca-n alte zile, dar acest lucru nu este considerat încălcare a legii.

Înainte de a fi apus soarele, în ziua de sabat, a venit în vizită la mine sutaşul Adenabar. Era îmbrăcat în veşminte siriene şi, pentru că nu dorise să atragă atenţia celor de pe stradă, nu purta casca militară. Cu un aer melancolic, el a spus:

— Cum îţi mai merge? S-ar părea că mai trăieşti şi eşti sănătos, deşi de multe zile nu mai ştiu nimic despre tine. Nu există pe lume o zi mai plictisitoare ca această zi de sabat. N-avem voie nici să mărşăluim, nici să ne antrenăm în incinta

circului, ca să nu-i ofensăm cumva pe evrei. Dă-mi ceva să beau, pentru că-n fortul Antonia până şi pivniţa cu vin este zăvorâtă. Altfel s-ar încăiera între ei soldaţii şi ar pleca beţi pe străzi ca să le arate evreilor în bătaie de joc urechile de porc.

Proprietarul casei făcuse tot ceea ce-i fusese în putere ca să nu-mi pierd calmul şi buna dispoziţie. De aceea îmi adusese în cameră o amforă plină cu vin de Galileea, asigurându-mă că, dintre toate soiurile de vin, acesta este cel mai sănătos, pentru că nu se urcă repede la cap, nu provoacă dureri de stomac şi, neavând răşină, trebuie băut repede să nu se oţetească.

După ce l-a încercat, Adenabar şi-a şters mulţumit buzele, m-a cercetat din privire şi a spus:

— Ţi-ai schimbat aşa de mult înfăţişarea, că prin nimic nu te deosebeşti de un evreu elenizat. Ţi-ai lăsat barbă, ai degetele pline de cerneală, iar în ochi ai o expresie care nu-mi place. Ce ţi s-a întâmplat? Sper că Dumnezeul fără chip al evreilor nu-ţi va fi tulburat şi ţie mintea, fiindcă aşa ceva li se întâmplă frecvent călătorilor străini care, sosind aici ca să vadă templul, încep să-şi frământe mintea cu gânduri la care capul unui om normal nu rezistă. Doar capetele evreilor sunt predispuse la astfel de gânduri, pentru că din copilărie sunt educaţi pentru înţelegerea Dumnezeului lor, iar după ce au împlinit doisprezece ani, le este capul atât de rezistent, că nici nu mai au nevoie de ajutorul părinţilor pentru a binecuvânta pâinea şi a-şi rosti rugăciunile.

— Prietene Adenabar, am rostit eu, noi am trecut împreună prin nişte încercări şi am văzut lucruri neobişnuite. Admit că mintea mea a fost tulburată şi nu-mi este ruşine să-ţi mărturisesc ţie acest lucru.

El m-a întrerupt şi a spus:

— Aş prefera să-mi spui pe numele meu roman, pentru că acum eu mă simt mai roman ca niciodată. Numele meu este Petronius. Pe acest

nume îmi primesc solda de la chestor şi tot pe acest nume primesc ordinele superiorilor, când vreunul are fantezia să mi le trimită pe tăbliţe de ceară. Ascultă, sper să obţin comanda unei cohorte în Galia sau Spania sau poate chiar în Roma. De aceea încerc să-mi perfecţionez limba latină şi să mă obişnuiesc cu numele meu roman.

Şi din nou el m-a cercetat atent din privire, ca şi cum ar fi vrut să vadă cât de mare este tulburarea minţii mele şi cât de mult să se încumete a avea încredere în mine.

— Pentru mine, am spus eu, tu vei rămâne întotdeauna Adenabar. Eu nu dispreţuiesc originea ta siriană şi nici nu mă mai consider diferit de evrei, dimpotrivă, vreau să le cunosc credinţa şi obiceiurile. Dar este surprinzător că nu te vor trimite de strajă în deşert sau într-un loc unde să fii ţinta săgeţilor sciţilor. În felul acesta ai putea muri mai repede, ca să nu-i mai stânjeneşti pe cei cărora le este frică de adevărurile pe care le cunoşti.

— Ce tot spui tu? m-a întrebat prietenos Adenabar. Să ai oare mintea chiar atât de înceţoşată? Sau poate că de dimineaţă ai început să bei din vinul ăsta bun. Totuşi, ai dreptate, pentru că acum mă simt un bărbat mai important ca altădată. Dar nu-mi mai vorbi de deşert, fiindcă deşertul orbeşte şi înşală ochii. Până şi un bărbat încercat are viziuni în deşert. Mulţi suferă de rău de deşert, de la călăritul cămilei, iar oamenii deşertului îmbrăcaţi în piei de capră îi terorizează pe soldaţi, aruncându-le în cale beţe ce se transformă în şerpi. Dacă aş fi trimis în deşert să comand acolo un corp de gardă, aş începe să gândesc altfel decât gândeşte un om civilizat.

Aruncându-mi o privire scurtă, Adenabar m-a întrebat răutăcios:

— Oare n-ai auzit că Ierusalimul a devenit un loc nesănătos pentru oamenii rezonabili? Sper că-ţi aduci aminte de acea dimineaţă când s-a cutremurat pământul. Se povesteşte că tot atunci

mormintele s-au deschis şi multe trupuri ale sfinţilor adormiţi s-au sculat. Şi ieşind din morminte, au intrat în Ierusalim şi s-au arătat multor oameni.

— Nu-l ştiu decât pe unul care a înviat din moarte, i-am răspuns eu. Şi tu îl ştii. Povestea aceasta cu mutatul în altă parte este tocmai pentru a fi ei siguri că nu vei trăncăni nimic despre ce ai văzut. Probabil că gura unui sutaş este mai greu de astupat decât gura unui soldat de rând.

Adenabar mi-a aruncat o privire făţarnică şi a rostit:

— Nu înţeleg despre ce vorbeşti tu.

Apoi, schimbând vorba, a spus:

— Ţi-l aminteşti pe Longinus? Află că suliţa lui a devenit un obiect bizar. El nu mai este în stare s-o mânuiască. Mai întâi, suliţa l-a rănit la picior, iar apoi, când a încercat s-o înfigă într-un sac cu fân, i-a scăpat din mână şi era cât pe ce să mă omoare pe mine, deşi mă aflam în spatele lui. Dar n-are suliţa aceea niciun defect. În el însuşi este greşeala. Niciun alt soldat nu a vrut să pună mâna pe suliţa lui, aşa că am aruncat-o eu de la patruzeci de paşi în ţintă şi totul a mers cum trebuie. De altfel, Longinus poate mânui corect oricare altă suliţă.

— Tu povesteşti despre suliţa care a fost înfiptă în coasta fiului lui Dumnezeu? l-am întrebat eu.

Dar Adenabar şi-a scuturat veşmântul, ca şi cum ar fi fost plin de omizi şi mi-a strigat:

— Nu mai spune despre bărbatul acela că a fost fiul lui Dumnezeu! Vorbele acestea îmi tulbură mintea.

Apoi, din nou calm, a mai spus:

— Nici călăului legiunii nu-i merge prea bine. I-a înţepenit braţul şi nu mai poate biciui. Abia de reuşeşte să-şi ducă mâncarea la gură cu celălalt braţ. Chirurgul fortului Antonia bănuieşte că simulează paralizia, pentru a obţine concesia terenului lui mai înainte de vreme, ca să ducă o

viaţă liniştită în oraşul veteranilor, îi lipsesc exact două luni ca să termine cei douăzeci de ani de serviciu militar. Au trebuit să-l flageleze. Este doar bine ştiut că cele mai multe boli ale căror cauze sunt necunoscute se vindecă astfel, lucru confirmat de toţi medicii militari. A suportat el şi acest tratament strângând între dinţi o bucată de piele, dar braţul tot nu i s-a vindecat. Cred că până la urmă au să-i dea paraliziei numele de reumatism, fiindcă aceasta este singura boală legal acceptată în legiunea romană. Noi, ofiţerii, suferim de reumatism mai mult decât soldaţii. După ce ne obişnuim cu viaţa confortabilă din garnizoană, ne îmbolnăvim uşor în timpul campaniilor militare când, neavând de ales, trebuie să dormim direct pe pământul umed şi rece.

A rămas un oarecare timp pe gânduri, după care a spus:

— Dar nu-mi amintesc să-l fi blestemat nazarineanul pe vreunul din noi. Dimpotrivă, el şi de pe cruce i-a strigat tatălui său, rugându-l să ne dea iertare, fiindcă nu ştim ce facem. Eu crezusem că delirează, fiindcă tatăl lui nu era printre cei care priveau.

I-am spus mâniat:

— Ce legătură are asta cu Longinus al tău şi cu călăul legiunii?

— Eu cred, mi-a explicat el, că noi toţi am fost înspăimântaţi din cauza bărbatului din Nazaret. El nu a fost un om obişnuit. Iar când cei care văzuseră răstignirea şi moartea lui au aflat că a înviat, spaima le-a fost încă şi mai mult sporită, fiindcă un soldat, care are o viaţă monotonă, crede în toate zvonurile. Iar cu cât istoria auzită este mai lipsită de sens, cu atât mai mult crede că-i adevărată. Dacă în toiul nopţii un scut cade din suportul de pe perete sau pe podea se prelinge ulei dintr-un vechi vas de lut crăpat de la sine, toţi soldaţii garnizoanei sunt în picioare şi zbiară ca din gură de şarpe, cerând ajutor de la Dumnezeu.

Se spune că şi mai înspăimântaţi sunt evreii din oraş. Nimeni nu se mai încumetă să doarmă singur. Copiii se trezesc în toiul nopţii, pretinzând că cineva străin ar fi fost lângă patul lor şi i-ar fi atins cu mâna. Alţii spun că se deşteaptă noaptea din cauza unor picături fierbinţi ce le picură pe obraji, dar când aprind lampa, nu văd niciodată nimic. Am mai auzit că membrii sanhedrinului îşi spală mâinile fără încetare şi oficiază numeroase ceremonii de purificare după cele mai severe legi ale cărţilor sacre. Chiar şi saducheii, care nu sunt atât de fanatici, respectă acum cu rigoare legile lui Moise. Mie, să spun drept, nu mi s-a întâmplat nimic rău şi nici coşmaruri n-am avut. Dar ţie?

— Eu? l-am întrebat surprins.

Şi am spus fără să vreau:

— Eu caut drumul.

Adenabar m-a privit mirat. Golise deja jumătate de amforă fără să amestece vinul cu apă, pentru că oricum era un vin ieftin, dar nu se ameţise încă. M-a privit mirat şi a spus:

— Mi s-a povestit că sunt multe drumuri şi mulţi cei care se pot rătăci. Oare cum poţi spera tu, un roman, că vei găsi drumul, când evreii înşişi nu sunt siguri? Tare mi-e teamă că vei găsi poarta închisă sau că ţi se va închide în nas.

Am fost uimit de vorbele lui şi am exclamat:

— Să fie oare cu putinţă ca tu, un sutaş din legiunea romană, să-i cunoşti pe *blânzii pământului* şi să cauţi drumul?

Adenabar a izbucnit în râs şi, lovindu-şi genunchii cu pumnii, a strigat:

— Te-am prins în capcană! Nu-ţi imagina tu că nu ştiu ce-ai făcut în ultimele zile! Şi eu am prieteni în oraş, chiar mai mulţi decât tine, care eşti un străin aici.

Apoi mi-a explicat pe un ton grav:

— Este o mare greşeală că Roma îşi menţine aici aceeaşi legiune ani de-a rândul. În alte ţinuturi acest lucru este, fără îndoială, de bun augur,

fiindcă legiunea se familiarizează cu ţara, locuitorii se împrietenesc cu soldaţii şi-i învaţă obiceiurile, iar când, după douăzeci de ani, soldatul primeşte un teren al lui în acea ţară, se poate căsători cu o femeie de acolo, ca mai apoi să-i înveţe el pe cei din jurul lui obiceiurile romane. Dar aşa ceva nu este posibil nici în Iudeea, nici în Ierusalim. Cu cât rămâne mai mult timp un străin aici, cu atât mai mult fie îi este teamă de Dumnezeul evreilor, fie ajunge să-i urască orbeşte şi cu furie pe evrei. Mă vei crede sau nu, dar printre ofiţerii romani, mai ales în garnizoanele mici, sunt destui care s-au convertit la iudaism şi au acceptat să fie circumcişi. Dar te asigur că nu-i cazul meu. Doar din curiozitate am dorit să cunosc diferite drumuri ale fiilor lui Israel. Nu pentru a-i spiona, ci pentru a-i înţelege, dar mai cu seamă pentru a nu fi dominat de Dumnezeul lor înfricoşător.

I-am adus eu aminte:

— În acea zi, lângă cruce, tu însuţi l-ai recunoscut de fiu al lui Dumnezeu. Tu însuţi ai coborât în mormânt împreună cu mine şi ai văzut cu ochii tăi giulgiul mortuar şi ai înţeles că el a înviat.

— Aşa este! a spus Adenabar.

Apoi, pe neaşteptate, a izbit de podea cupa de lut, care s-a spart în multe cioburi, s-a ridicat în picioare şi a strigat cu faţa congestionată de furie:

— Blestemat fie regele evreilor! Blestemat fie acest oraş vrăjit! Blestemat fie templul, unde nici măcar un chip al zeului lor nu este, să-l poţi sparge-n bucăţi! Este de-a dreptul bizar. Au mai fost şi alţi nevinovaţi răstigniţi pe cruce, dar niciunul nu s-a apucat să învie şi să-i zăpăcească pe soldaţi. Nazarineanul acesta a răsturnat toată disciplina din armată.

Răsunaseră deja trâmbiţele, credincioşii îşi făcuseră datoria, porţile templului fuseseră închise cu zgomot mare, al cărui ecou se auzise până şi-n

camera mea, ziua de sabat se sfârşise. Am răsuflat în acelaşi timp uşuraţi amândoi, iar Adenabar m-a rugat să-l iert pentru accesul de furie şi pentru spargerea cupei de vin.

— Sunt furios, a spus el, fiindcă sunt sutaş şi ar trebui deci să fiu mai rezonabil decât subordonaţii mei. Dar probabil sunt un bărbat prea superstiţios şi ignorant, din moment ce suliţa lui Longinus şi braţul înţepenit al călăului îmi torturează gândurile. Pe lângă toate astea, sunt deşteptat noapte de noapte de paşi nevăzuţi. Dă-mi un sfat tu, cel care ţi-ai ales pe ascuns drumul! Oare ce pot face să scap de această vrăjitorie iudaică?

L-am întrebat:

— Te simţi vinovat?

M-a privit mirat şi m-a întrebat la rândul lui:

— Despre ce păcate ai vrea tu să-ţi vorbesc? Eu am răspuns exigenţelor disciplinei militare cât mai bine cu putinţă. Se-nţelege că uneori am greşit, ca toată lumea, dar în niciun caz nu sunt mai rău decât alţi soldaţi sau ofiţeri. Iar când mi s-a spus că voi fi probabil avansat, am considerat că acest lucru ar fi o recompensă justă pentru corectitudinea cu care mi-am îndeplinit întotdeauna datoria.

— Fie aşa după cum zici tu! i-am spus eu. Iar dacă este aşa, Iisus din Nazaret n-are treabă cu tine. Mi s-a spus că el îi caută în mod special pe cei păcătoşi. Tu ai putea scăpa de judecata lui doar spunând: „Fiu al lui Dumnezeu, îndură-te de mine, fiindcă sunt păcătos!“

— Mai degrabă aş putea crede în ceremoniile de purificare ale iudeilor, mi-a spus Adenabar. Este altceva dacă doar trebuie să te speli, să arzi pe foc fire de diferite culori sau mai ştiu eu ce. Eu cred că te-ai cam înşelat în privinţa lui Iisus din Nazaret. El nu a venit să-i caute decât pe oamenii acestui popor ales de Dumnezeu, fiii lui Avraam, cum ei înşişi îşi spun. Şi ai văzut cu ochii tăi ce i s-a întâmplat. Eu nu am făcut decât să mă supun unui

ordin, eu nu sunt răspunzător de moartea lui. Dacă s-ar găsi printre soldaţi unii care să nu se supună ordinului, haosul ar domni în lume şi nici războaie nu s-ar mai putea face. Un comandant roman de război, nu-i mai ştiu numele, l-a executat pe propriul lui fiu, fiindcă acesta din urmă s-a lansat cu trupele sale într-un atac şi a obţinut o strălucitoare victorie, sfidând ordinul dat şi încălcând astfel disciplina militară.[44] Cel puţin cu atâta lucru tot am rămas eu de la şcoala de ofiţeri, fiindcă deseori ni s-a repetat această istorie.

I-am spus:

— Toate s-au întâmplat aşa după cum el însuşi, Iisus din Nazaret, a dorit să se întâmple, chiar dacă noi nu putem înţelege de ce. Dar în curând vom înţelege, pentru că împărăţia lui încă mai este pe pământ. De aceea cad scuturile noaptea din suporturi în fortul Antonia şi paşi misterioşi te deşteaptă din somn. Se aşteaptă ceva şi de la noi, romanii. Dar ţie nu trebuie să-ţi fie teamă de el. Învăţătura lui spune că dacă cineva îţi face un rău, nu trebuie să-i răspunzi cu rău, iar dacă cineva te loveşte peste obrazul drept, trebuie să întorci spre el şi celălalt obraz. Şi încă multe asemenea vorbe, care sunt în contradicţie cu tot ceea ce noi ne-am obişnuit să considerăm rezonabil.

Departe de a fi fost surprins de vorbele mele, Adenabar a spus:

— Şi mie mi s-a povestit despre această doctrină a lui. Este o dovadă în plus că nu-i un bărbat periculos şi de altfel eu nu mă tem de el. Dar nu mă îndoiesc că mi s-ar ridica părul din cap de groază dacă mi s-ar arăta din întâmplare pe stradă şi mi-ar vorbi. Numai că el nu li se arată netăiaţilor împrejur, ci doar discipolilor săi şi femeilor care l-au urmat din Galileea.

Am fost mişcat de vorbele lui şi, uitând să mai fiu prudent, i-am povestit despre omul cu aspect bizar văzut în casa lui Simon din Cirene şi că, în aceeaşi zi în care el a înviat, mi s-a părut că-l

recunosc într-un grădinar pe care l-am întâlnit în apropierea mormântului.

Adenabar a scuturat din cap şi a spus:

— Eu cred că tu ai citit excesiv de mult în Alexandria şi ţi-ai încărcat capul cu mai mult decât poate el duce. Şi s-ar părea că nici clima de-aici nu-ţi prieşte. Ai face bine dac-ai pleca imediat din această ţară. Din fericire, eu îţi sunt prieten şi nu te denunţ, dar tu trebuie să-mi promiţi că te vei linişti şi vei avea din nou pace în sufletul tău.

— Deja toată lumea mă bănuieşte c-aş fi un spion plătit de romani, am spus eu vărsându-mi amarul. Nu vreau să mă îndoiesc de sinceritatea nimănui, dar cred că pe tine te-au trimis să mă avertizezi că nu este de dorit să mă amestec în treburile evreilor.

Adenabar mi-a evitat privirea şi, frecându-şi dosul palmelor între genunchi, a recunoscut că aşa este.

— Să fiu sincer, a spus el jenat, comandantul garnizoanei este cel care m-a trimis să te salut şi să văd ce mai faci. El nu ar vrea ca prietenul proconsulului să fie antrenat în conflictele iudeilor. În acest moment este mare nelinişte în fortăreaţă. Eu bănuiesc că el ar fi vrut să ştie ce ai aflat tu în legătură cu noul complot, care s-ar părea că va fi de o mai mare amploare decât primul şi va tulbura încă şi mai mult liniştea şi pacea acestui oraş. Dar el nu te poate pune sub urmărire, în primul rând pentru că eşti cetăţean roman, iar în al doilea pentru că tu ai o scrisoare de protecţie din partea acelui atât de sus situat personaj din Roma, că nimeni nici nu îndrăzneşte să-i rostească numele. Nu-ţi fie teamă că voi transmite cuiva ce mi-ai povestit! Mă voi mărgini să raportez că eşti doar tulburat, ca şi mulţi alţii, în aceste zile ciudate pe care le trăim. Despre apariţii şi viziuni, şi aşa nu rostesc eu niciun cuvânt. Comandantul garnizoanei este un bărbat serios care nu crede în nimic şi găseşte că tot ce se întâmplă acum este ridicol. M-

aş face doar de râs de i-aş spune ce gândesc eu, iar pe deasupra mi-aş pierde şi şansa de-a mai fi vreodată avansat.

Şi-a şters faţa, s-a uitat spre tavan şi a spus:

— Am crezut că ai acoperişul rupt, pentru c-am simţit căzându-mi pe faţă două picături de apă. S-ar părea că acest vin ieftin de Galileea este mai tare decât am crezut la început. Hai să facem un legământ! Dacă până la urmă îl vei întâlni pe Iisus din Nazaret şi el va accepta să te asculte, cere-i să mă binecuvânteze şi pe mine! Ca ofiţer în armata romană, este de înţeles că eu nu-l pot urma, dar am nevoie să fac pace cu el.

Apoi, a început să se scarpine cu înverşunare şi, aruncând o privire mirată în jurul lui, a spus:

— S-ar părea că sunt şi insecte parazite pe-aici. Crede-mă, nu ţi-aş fi recomandat niciodată această cameră, dac-aş fi ştiut că după ce stai o oră aici, încep să-ţi alerge pe tot trupul astfel de lighioane.

Văzându-l cum se scarpină şi-şi înfige unghiile peste tot locul, m-a apucat şi pe mine mâncărimea şi am avut senzaţia că tot părul de pe corp mi s-a ridicat. I-am spus tremurând:

— În această cameră nu este nici urmă de vermină. Este o casă curată. Presimt că cineva va veni aici.

Adenabar s-a ridicat brusc, şi-a strâns veşmântul mai bine pe el şi a spus:

— Dacă-i aşa, eu nu vreau să te deranjez mai mult şi-mi voi vedea de drumul meu. Am vorbit tot ce-aveam de vorbit şi nici prea mult vin n-a mai rămas în amforă.

Dar nu a mai avut timp să plece, că imediat am auzit glasul sirianului care-i explica cuiva cum să ajungă la mine, apoi scârţâitul scării sub picioarele celui care urca. Adenabar s-a retras lângă perete, ridicând două degete în semn de apărare. În camera mea a intrat Zaheu, cel cu capul mare, care-l trăgea după el pe un bărbat înfăşurat atât de

bine-n veşminte, încât nici faţa nu i-am putut-o vedea.

— Pace ţie, Zaheu! am spus eu ieşindu-i în întâmpinare. Nu m-am mişcat de aici, aşteptând cu interes veşti de la tine.

— Pace ţie, romanule! a răspuns Zaheu cu răceală în glas.

Uitase deja că-n casa lui Simon din Cirene mă îmbrăţişase şi mă sărutase pe obraz sau mi s-a părut doar că a uitat. Iar bărbatul care-l însoţea s-a dat înapoi cu câţiva paşi când l-a văzut pe Adenabar şi a întrebat:

— Cine este acesta?

Stăpânul casei care, din amabilitate, îi condusese până la uşa mea, a spus:

— Este un sutaş de la fortul Antonia şi prieten de vază al casei mele. Nu vă fie teamă de el! El îi înţelege pe evrei şi prezenţa lui aici nu poate schimba în mai rău riscul de impuritate pe care vi l-aţi asumat intrând în casa unui sirian.

Bărbatul necunoscut l-a lovit peste ureche pe Zaheu şi i-a şuierat:

— Trădătorule! Tu m-ai atras într-o capcană, om mai făţarnic decât Iuda Iscarioteanul!

Şi s-a întors spre uşă, dar eu m-am pus în calea lui şi, apucându-l de braţ, l-am împiedicat să plece. Nu mi se păruse corect felul în care se purtase cu Zaheu cel scund.

Pipăindu-şi obrazul lovit şi uitându-se cu teamă când la mine când la Adenabar, Zaheu i-a spus:

— De-aş fi ştiut că aşa stau lucrurile, niciodată nu te-aş fi adus aici. Acest roman este mai viclean decât mi-aş fi putut eu închipui. Loveşte-mă şi pe celălalt obraz, pentru că merit să fiu lovit!

Adenabar, care îi privea uimit pe cei doi, i-a spus necunoscutului:

— M-aş îndoi că nu ne vom mai fi văzut până acum. Altfel nu te-ai fi temut atâta de tare doar pentru că întâmplător ai întâlnit un sutaş din legiunea romană. Poate că eşti unul dintre

însoţitorii lui Iisus din Nazaret, cel răstignit pe cruce. Iar după grai, s-ar părea că eşti din Galileea.

— Tu te înşeli, domnule sutaş, a sărit Zaheu întru apărarea necunoscutului. El este vameş şi strângător de dări ca şi mine. Amândoi suntem prieteni credincioşi ai romanilor ca şi ceilalţi fii ai lui Israel, iubitori de pace şi ordine.

Dar necunoscutul a spus:

— Nu-ţi mai spori păcatele, Zaheu! Niciunul din noi nu este prieten cu romanii. Este drept că într-o vreme am fost vameş, dar m-am căit şi mi-au fost iertate păcatele.

Mi-am desprins repede mâna de pe braţul lui, pentru că am simţit o durere cumplită, ca şi cum aş fi atins-o de o flacără. Şi i-am spus bărbatului necunoscut:

— Pace ţie! Bănuiesc cine eşti. Dar nu avea teamă de acest sutaş, pentru că el nu-ţi doreşte răul! Dimpotrivă, el vrea să facă pace cu Domnul tău, dacă acest lucru este posibil.

Îndreptându-şi spinarea, necunoscutul ne-a privit în ochi, mai întâi pe mine, apoi pe Adenabar, şi a spus:

— Nu-mi este ruşine de numele Domnului meu, pentru că acela care-l tăgăduieşte nu va fi primit în împărăţia sa. Eu sunt Matei, unul dintre cei doisprezece pe care el i-a ales şi moartea nu are nici o putere asupra mea, pentru că el mi-a dăruit viaţa eternă în împărăţia sa. Voi, romanii, veţi fi azvârliţi în tenebrele din afara împărăţiei. Acolo unde doar jale este şi scrâşnet de dinţi.

Aceasta a fost o noutate pentru mine. Uimit, i-am spus:

— Vorbe atât de cumplite eu nu ştiu ca el să fi rostit. Dar pace ţie, mesager al regelui Iisus, şi binecuvântată fie această încăpere unde ai consimţit să intri! Fii bun şi aşază-te! Povesteşte despre Domnul tău, pentru că înflăcărată îmi este dorinţa să mai aud despre el! Aşază-te şi tu, Zaheu, lângă noi!

Până la urmă, deşi neîncrezător, Matei a acceptat să ia loc, iar Zaheu, încă înspăimântat, s-a aşezat aproape strâns de el. Privindu-l fix pe Adenabar, Matei a spus:

— Nu mă-ndoiesc că soldaţii legiunii au şi înconjurat casa, mai cu seamă că-i întuneric afară. N-aş fi crezut că romanii sunt în stare să întindă astfel de curse.

Adenabar s-a simţit ofensat şi i-a spus mâhnit:

— Nu-i învinovăţi, Matei din Galileea, pe romani, pentru toate relele de pe acest pământ! Nu a vrut Ponţiu Pilat să-l trimită la moarte pe învăţătorul tău, evreii sunt cei care l-au forţat. Iar eu n-am nimic împotriva ta sau împotriva învăţătorului tău. Din partea mea, eşti liber să mergi unde vrei, totu-i să poţi scăpa de gărzile oraşului. S-ar putea ca preoţii templului să-ţi fie potrivnici, dar nu noi, romanii.

S-ar părea că Matei s-a simţit stânjenit pentru teama nejustificată de la început. Dar după aceea, când a înţeles că este în siguranţă şi că nu i-am întins o cursă spre moarte, şi-a regăsit semeţia tipică neamului lui şi a spus:

— Nu aş fi venit în casa ta, romanule, dacă n-aş fi auzit prea multe despre tine. Necunoscător al legii şi profeţilor, tu, un netăiat împrejur, cauţi drumul sau cel puţin aşa pretinzi, le tulburi pe femeile neştiutoare şi ne iscodeşti pentru a afla secretele noastre. Eu altceva nu pot înţelege decât că eşti posedat de demoni sau că eşti vrăjitor, dacă ai fost tu în stare să-l faci pe Ioan să răspundă la întrebările tale. Depărtează-te de noi, mergi pe drumul tău, nu te mai amesteca în treburi pe care nu le înţelegi! Nu le mai tulbura pe bietele femei disperate! Atâta am avut să-ţi spun.

Aşa a spus şi mi-a fost plină de amărăciune inima şi de durere. Şi toată fiinţa mea s-a împotrivit, dar eu am vrut să-i privesc chipul. Şi am văzut pe faţa lui, în ochii lui, în cutele de pe fruntea lui, acel ceva indescriptibil şi de neînţeles

ce-i deosebeşte pe apostolii lui Iisus de toţi ceilalţi oameni. Într-adevăr, el cunoştea şi înţelegea lucrurile mai bine decât pot eu să le înţeleg. De aceea i-am spus cu smerenie:

— Eu nu vreau să te contrazic. Cred însă că drumul lui este deschis pentru toţi cei care îl caută cu umilinţă în inimă şi cu gânduri curate. Eu cred că poarta împărăţiei lui mi se va deschide şi mie, dacă voi bate în ea cu credinţă. Dar fă-mă să înţeleg de ce mi s-a arătat el mie în casa lui Simon din Cirene?

Zaheu s-a uitat rugător spre Matei, dar acesta, încă mai neîndurător decât înainte, a spus:

— Domnul nostru îi caută pe rătăciţii neamului lui Israel. De aceea m-a chemat pe mine, când eram aşezat la masa mea de vameş în Capernaum. Eu m-am ridicat îndată şi l-am urmat. Pentru el, eu am renunţat la casa mea, la lucrurile mele, la familia mea. Şi Zaheu este unul dintre rătăciţii seminţiei lui Israel, iar Simon din Cirene, care frecventează sinagoga libertină a grecilor şi i-a purtat crucea, tot un rătăcit este. Încă am putea noi înţelege dacă Iisus li s-ar fi arătat lor, dar niciodată nu vom crede să se arate el unui roman netăiat împrejur. Noi ne-am sfătuit şi am hotărât. Dacă noi nu putem crede în mărturisirile confuze ale femeilor exaltate, cu atât mai mult nu putem crede în mărturisirile unui roman. Poate că tu eşti magician şi vrăjitor şi vrei să ai ştiinţa noastră pentru a o folosi în scopuri întunecate. Poate că tu eşti acelaşi bărbat care, după spusele unui sărman cerşetor orb, ar fi schimbat o piatră în pâine, invocând abuziv numele Domnului nostru. Probabil că în acelaşi fel i-ai tulburat tu pe Simon din Cirene şi pe Zaheu, pentru că tot ceea ce s-a petrecut în prezenţa ta în acea casă a lui Simon din Cirene seamănă mai degrabă cu vrăjitoria decât cu împărăţia lui.

Iar Zaheu, aplecându-şi capul cu umilinţă, i-a întărit vorbele, spunând:

— Aşa este, am fost confuz şi înspăimântat de tot ceea ce am auzit. El l-a vrăjit pe Simon din Cirene ca să vadă spectrul servitorului său Eleazar, când acesta din urmă era încă pe drum, dinspre câmp spre oraş. Şi tot el l-a incitat pe Simon să ne dea de băut vin tare, că până la urmă ni s-a încurcat rău de tot mintea. Eu mai degrabă cred în tine, Matei, pentru că te cunosc, decât într-un roman pe care nu-l cunosc.

Apoi, adresându-mi-se, a spus:

— După ce a chibzuit bine la aceste lucruri, Simon din Cirene a spus că nu mai vrea să audă de tine pentru că nu eşti fiu al lui Israel. El totuşi nu-ţi doreşte răul, chiar dacă a fost mult păgubit de pe urma vrăjilor tale. Cel mai bine ar fi să nu-l mai cauţi, pentru că rătăcirea aceasta a noastră a fost, într-adevăr, prea mare.

Bănuiesc că Matei mi-a simţit deznădejdea şi a apreciat umilinţa mea, pentru că eu nu am spus nimic şi mi-am întors doar capul, ca ei să nu-mi vadă lacrimile din ochi. A spus cu blândeţe:

— Înţelege-ne şi tu pe noi, romanule! Nu vreau să te învinuiesc de intenţii rele, ci doar să înţeleg cât mai bine faptele. Poate că tu nu eşti vrăjitor, dar atunci înseamnă că demoni puternici te persecută şi te îndeamnă să foloseşti greşit numele învăţătorului nostru răstignit pe cruce, chiar dacă nu-l cunoşti şi nu cunoşti nici secretele împărăţiei lui. Eu te avertizez că doar nouă, celor pe care el i-a ales, ne-a fost dată puterea, ca în numele lui să-i însănătoşim pe cei bolnavi şi să alungăm demonii din cei posedaţi. Nu am rezistat la încercările grele prin care am trecut, de aceea puterile noastre speciale s-au vlăguit, dar suntem siguri că ele se vor întoarce în noi la timpul potrivit. Până atunci, nimic altceva nu putem noi face decât să veghem şi să ne rugăm, în aşteptarea împărăţiei lui.

Privindu-mă cu reproş, a ridicat braţul spre mine şi am simţit puterea ce emana din el, în ciuda celor afirmate. Deşi era la o oarecare distanţă de mine,

am simţit o durere, ca şi cum mâna mea ar fi fost strânsă-ntr-un cleşte.

— Dacă te depărtez de mine, a rostit el, o fac şi pentru că îmi amintesc bine de sfaturile lui. El a spus: „Nu daţi cele sfinte câinilor“[45]. El nu a venit pe lume pentru a răsturna legea şi scripturile profeţilor, ci pentru a le împlini. El ne-a interzis să mergem în oraşele păgânilor, chiar şi în Samaria. Cum ai vrea deci să-ţi arătăm ţie, un roman, drumul şi adevărul lui?

Nu m-am simţit ofensat, chiar dacă el m-a numit câine, folosind limbajul grosolan al fiilor lui Israel. Deznădejdea mea era prea adâncă şi i-am spus:

— Absolut altfel gândeam eu că-i era vorba, dar trebuie să te cred, fiindcă el te-a ales. Fie şi aşa! Eu sunt în ochii tăi un câine, dar şi un câine are dreptul să stea în casa stăpânului său. Şi un câine are dreptul să-i audă glasul. Un câine îi este credincios stăpânului său. Află că scripturile profeţilor nu-mi sunt chiar atât de străine precum crezi. De aceea îmi permit să-l citez pe un rege al poporului lui Israel care a spus că un câine viu face mai mult decât un leu mort. Oare nu vei accepta să-mi dai nici locul de câine viu la poarta împărăţiei lui?

Neputându-şi crede urechilor, Adenabar care tăcuse până atunci, a sărit în picioare, şi-a ridicat două degete deasupra capului în formă de coarne şi a strigat:

— O, romanule! Rău de tot ţi s-a încurcat ţie mintea, dac-ai ajuns să cerşeşti postul de câine viu la poarta regelui iudeilor. Nu mă mai îndoiesc că ţie ţi s-au făcut farmece ca să vezi pe de-a-ndoaselea. Iar doctrina aceasta misterioasă a răstignitului pe cruce s-ar părea că-i mai primejdioasă decât credeam.

De teamă, Zaheu s-a strâns încă şi mai mult lângă Matei, chiar dacă lui Adenabar nici prin gând nu-i trecuse să se atingă de ei. Dimpotrivă,

regăsindu-şi calmul, a ridicat rugător braţele spre Matei şi a spus:

— Eu nu sunt decât un soldat, un sutaş, şi nu din voia mea am păcătuit împotriva Domnului tău. Eu m-am supus ordinului şi am asigurat garda de supraveghere a celor răstigniţi pe cruce. Cere învăţătorului tău să-mi ierte răul pe care fără voie l-am făcut, şi sunt – gata să mă curăţ după obiceiul fiilor lui Israel, spălându-mi mâinile, rupându-mi veşmintele de pe mine, râcâind aluatul dospit de pe pereţii vaselor sau purificându-mă în ştiu şi eu ce alt chip după legea voastră. N-aş vrea ca el să rămână supărat pe mine, dar nu pretind să intru în împărăţia lui. Mai bine merg eu în pace pe drumul meu.

Bănuiesc că Matei s-a bucurat că atât el cât şi ceilalţi apostoli ai lui Iisus nu au motive să se teamă de romani sau cel puţin de Adenabar. Şi a spus:

— Mi s-a povestit că el însuşi, de pe crucea răstignirii, v-a dat iertare vouă, romanilor, pentru că voi nu aţi ştiut ce faceţi. Nu am fost acolo să aud cu urechile mele, dar îţi spun şi din partea mea: mergi în pace pe drumul tău!

Adenabar a confirmat cu înflăcărare:

— Aşa este, nu am ştiut ce fac. Dar şi să fi ştiut, eu nu aş fi putut face altfel, pentru că sunt soldat. Vorbele tale m-au uşurat şi cred că nici Domnul tău nu mă va urî pe mine.

Matei s-a întors din nou spre mine, s-a frecat la ochi şi a spus obosit:

— Nici nu ştiu ce să mai gândesc despre tine. Umilinţa cu care vorbeşti pledează în favoarea ta şi în spusele tale nu este nimic diavolesc.

Şi-a ridicat braţele a neputinţă, şi a spus, încercând să-şi justifice poziţia:

— Dar nu te pot considera fratele meu, pentru că eşti păgân, roman şi mănânci carne spurcată. Să fi fost cel puţin un prozelit, dar numai ciucurii care

atârnă de tunica ta nu te pot schimba în fiu al lui Israel.

Bătându-se cu pumnul peste pieptul slab, Zaheu i-a întărit din nou vorbele, spunând:

— Nu, nu, el nu este un fiu rătăcit al lui Israel, cum am fost eu. Iisus m-a recunoscut de fiu al lui Avraam, dar acest bărbat, nici măcar tăiat împrejur nu este. Deci cum ar putea el veni la sânul lui Avraam?

I-am amintit lui:

— Ieri ai vorbit altfel, m-ai îmbrăţişat şi m-ai sărutat ca pe un frate.

Dar, după ce am spus asta am înţeles mai bine decât oricând cât de puternic şi de protector este pentru amândoi legământul cu Dumnezeu al evreilor şi, în consecinţă, cât de uşor le este să-i îndepărteze de ei pe oricine este în afara acestui legământ. Iar Zaheu mi s-a părut în acel moment nemaipomenit de hidos.

El a explicat:

— Eram obosit de drum şi toate ce le-am auzit în legătură cu evenimentele petrecute în Ierusalim mi-au tulburat mintea. Iar tu m-ai îndemnat să beau din vinul acela tare. Nu am ştiut ce fac, dar acum înţeleg mai bine.

Oarecum ironic, Adenabar mi-a spus:

— Să fi fost în locul tău, aş fi renunţat de mult. Te-au pălmuit şi pe un obraz, şi pe celălalt, iar pe măsură ce-ţi spargi capul ei încă te lovesc. Renunţă la această nebunie şi recunoaşte că învierea din moarte a regelui lor nu te priveşte pe tine, un roman!

Dar, cu toate că-mi pierdusem orice speranţă, eu i-am răspuns cu încăpăţânare:

— Capul meu îmi aparţine şi fac ceea ce vreau cu el. Doar împăratul Romei are puterea să mi-l treacă prin ascuţişul sabiei. Du-te în pacea ta, Adenabar, pentru că de-acum înainte tu nu mai ai de ce să te temi!

Adenabar a protestat şi a spus:

— Doar n-o să te las fără apărare în compania acestor doi bărbaţi!

Luându-l de mână pe Zaheu, Matei a spus:

— Nu, nu, noi ne vom duce. Rămâneţi împreună, romanilor, drumul nostru nu este şi drumul vostru!

Dar eu nu i-am lăsat să plece. L-am condus pe Adenabar, iar când m-am întors, pătruns de o umilinţă neobişnuită, m-am aşezat în genunchi în faţa vameşului şi l-am implorat:

— Fii milostiv, tu, cel de el chemat şi ales! Prin ce te deosebeşti tu de toţi ceilalţi oameni, dacă învăţătura ta este doar pentru fraţii şi prietenii tăi? Şi noi, romanii, tot aşa facem. Eu cred că Iisus este mai generos şi învăţătura lui este pentru toată lumea. Poate ai o inimă de piatră, dacă mă respingi cu atâta înverşunare. Bogatul aruncă resturile mesei lui îmbelşugate câinelui, chiar dacă-l dispreţuieşte. Te rog, fiii învăţătorul meu!

Plecarea lui Adenabar îl liniştise pe Matei. Se aşezase din nou, îşi acoperise faţa cu mâinile şi am înţeles că era tare abătut, poate mai mult decât mine. Cu glas schimbat el a început să-mi vorbească şi a spus:

— Înţelege-mă şi nu mă acuza c-aş fi nemilos! Inima aceasta a mea înspăimântată încă şi de mai multă spaimă se umple. Noi suntem ca nişte miei rătăciţi într-o haită de lupi. Fiecare din noi caută sprijinul celuilalt, dar ne-am rătăcit în noi înşine când l-am pierdut pe el. Tu, romanule, oare de ce mă chinuieşti pe mine? Noi nu mai avem nimic de dat şi trebuie să apărăm ceea ce ne-a mai rămas. Am ajuns să ne certăm între noi şi să ne rănim cu vorbe unul pe altul, pentru că Petru spune într-un fel, iar Ioan în alt fel şi nu pot toţi să creadă şi să înţeleagă că el a înviat din moarte. Tu vii la noi şi ni se pare c-ai fi un miel, dar de unde-ai vrea să ştim dacă sub pielea de miel cu care te-ai îmbrăcat nu se ascunde un lup? Nu poţi face vin din ţepii

trandafirului. Cum am putea noi să avem încredere într-un roman?

Frângându-şi mâinile, a vorbit în continuare ca să-şi libereze inima şi a spus:

— El ne-a poruncit să-i iubim pe duşmanii noştri şi să ne rugăm pentru cei care ne prigonesc, dar cum poate face un om asta? El a mai spus: „Dacă ochiul tău cel drept te sminteşte pe tine, scoate-l şi aruncă-l de la tine. Şi dacă mâna ta cea dreaptă te sminteşte pe tine, tai-o şi arunc-o de la tine“[46]. Cât a fost în mijlocul nostru l-am crezut, dar de când el nu mai este, nu mai este nici putere în noi şi ne simţim pierduţi. Cum am putea să-l deosebim pe cel ce înţelege drept de cel ce înţelege greşit, când noi înşine nu am ajuns încă să înţelegem?

— Dar, am spus eu descurajat, sunt sigur că el v-a învăţat să vă rugaţi corect şi a încheiat o înţelegere cu voi, dezvăluindu-vă modul în care puteţi să-l găsiţi, pentru că el nu a fost doar om.

Atingându-i umărul, Zaheu l-a prevenit:

— Vezi bine că el încearcă să afle secrete pe care nici eu nu am ajuns să le ştiu. Sub nevinovăţia lui aparentă se ascunde multă viclenie. Îndemnându-mă întruna să beau, el m-a tras tot timpul de limbă, ca să afle secretele pe care Mesia mi le-a încredinţat în casa mea.

Dar Matei nu s-a mâniat, era prea stăpân pe el şi cugeta mai întâi cu atenţie la tot ceea ce urma să spună.

— Tu ai dreptate, străinule! a spus el după un moment de tăcere. Iisus ne-a învăţat cum să ne rugăm şi a întărit legământul cu noi. Dar pe tine nu te pot iniţia în misterele pe care el ni le-a dat numai nouă.

S-ar fi putut zice că se împăcase cu mine şi chipul lui radia de bunătate. Zâmbind ca un copil, şi-a strâns pumnii şi a spus:

— El a ştiut exact de ce ne-a ales. Probabil că în noi există ceva special, folositor construirii

împărăţiei lui, chiar dacă noi nu ştim despre ce este vorba. Când îl însoţeam, eram invidioşi unii pe alţii, deseori ne contraziceam asupra înţelesului vorbelor sale şi întotdeauna îi ceream să ni le explice din nou. Nici acum eu nu înţeleg de ce Petru, Iacob şi Ioan erau favoriţii lui, cu care se retrăgea pe munte pentru a le arăta lucruri pe care nouă celorlalţi nu ni le arăta. De ce i-a încredinţat el tocmai lui Iuda Iscarioteanul punga comună de bani? Toate faptele lui, chiar şi cele aparent neînsemnate nu sunt întâmplătoare, chiar dacă motivaţia lor noi nu o înţelegem.

Strângându-şi pumnii unul în altul şi privind în gol, a spus:

— Am fost vameş. De aceea ştiu să scriu şi să citesc, cunosc limba greacă, pot face calcule complicate, ştiu bine toate măsurile şi nu-mi sunt străine modurile în care se cântăresc lucrurile, fie ele lichide sau solide. De aceea în mintea mea este întotdeauna grija de a cântări cu atenţie tot ceea ce se spune şi tot ceea ce se întâmplă. Dar acum, pentru că nu cunosc bine măsura nouă, folosesc tot vechea măsură. Iar vechea măsură este măsura lui Moise, a profeţilor şi a scripturilor. Cu această veche măsură, eu nu-i pot cântări corect pe păgâni. Nu, nu, oricât aş încerca. De aceea este inima mea înspăimântată, pentru că el poate m-a ales tocmai din cauza capacităţii mele de a-i cântări pe oameni. El a spus: „Cu măsura cu care măsuraţi, vi se va măsura“[47]. Bănuiesc că el ne-a dat noua măsură, dar cum este aceasta eu încă nu înţeleg. De aceea trebuie să mă întorc la vechea măsură, cea cu care am fost învăţat încă din copilărie să-i cântăresc pe cei dimprejurul meu.

Spusele lui mi-au trezit gândurile şi din nou mi-am adus aminte de bunul meu profesor din Rodos, care m-a învăţat că omul este măsură pentru toate. Imperfecţiunea, îndoiala, greşeala au fost întotdeauna unica măsură de care m-am folosit pentru a aprecia viaţa şi tot ceea ce se întâmplă în

lume. Acest sistem de apreciere m-a făcut tolerant faţă de alţii şi de mine însumi; atât de tolerant, încât îmi este imposibil să judec prea sever pe cineva. Omul aspiră la binele suprem şi la frumuseţea perfectă, dar niciodată nu le va putea avea în întregime, pentru că este doar un om. Această cunoaştere m-a descurajat, dar în acelaşi timp m-a ajutat să mă suport pe mine însumi, chiar dacă – dându-mi seama că excesiva severitate a adepţilor şcolii de la Portic, mereu în căutarea virtuţii, era la fel de insuportabilă ca şi excesiva sete de plăceri – am sfârşit prin a urma drumul de mijloc, între cele două sisteme. Mai bine zis, n-am apucat niciodată să-l urmez, oscilând fără încetare între o extremă şi alta, între plăcere şi renunţare.

Din vorbele lui Matei am înţeles că Iisus din Nazaret venise să aducă lumii o măsură nouă. Fiu al lui Dumnezeu şi om totodată, el trăise pe pământ şi înviase din moarte, pentru a-şi dovedi originea divină. O măsură nouă dată de un om oamenilor n-ar fi fost decât o măsură în plus printre altele şi subiect de discuţii interminabile şi de contraziceri. Măsura nouă, pe care el a dat-o apostolilor săi, corespunde probabil adevărului divin pe care oamenii nu sunt în stare să-l înţeleagă, dar care îi poate salva.

Dar cum este această măsură? De unde să o fi putut eu şti, când discipolul lui Iisus nici nu este sigur dacă a primit-o de la el? Să fie doar pentru evrei, pentru că ei înşişi îşi spun poporul ales de Dumnezeu? Dar evreii şi-au abandonat regele.

Ca şi cum mi-ar fi urmărit gândurile, Matei a spus:

— Între ceea ce a fost şi ceea ce este, bâjbâim în întuneric şi nu-i putem încă înţelege împărăţia. Am crezut că el ne-a ales pe noi, cei doisprezece, pentru a conduce cele douăsprezece triburi ale lui Israel. Prin Mesia, fiii lui Israel urmau să conducă toate popoarele lumii. Noi nu-i putem abandona pe profeţi, nu putem lepăda scripturile. Iar

contradicţia aceasta este prea înspăimântătoare pentru a o putea înţelege. Când a purificat templul, el însuşi l-a numit casa tatălui său. Cum să abandonăm noi legământul pe care Dumnezeu l-a făcut cu Avraam şi cu Moise? Tot poporul lui Israel s-ar risipi. De aceea nu putem deschide drumul lui pentru străini şi pentru păgâni. Piei, ispită!

Zaheu a spus:

— O oarecare vreme le-am slujit romanilor şi am învăţat să-i cunosc. De aceea eliberarea mi-a fost mângâietoare. Eram rătăcit şi m-am întors la sânul lui Avraam. Nu ne mai ispiti, romanule! Şi aşa povara noastră este prea grea.

Privindu-l pe acel bărbat diform şi orgolios, s-a redeşteptat în mine demnitatea de altădată şi am spus:

— Faceţi după cum vă este voia! M-am umilit în faţa voastră ca un câine. Acum înţeleg că şi pe voi doi vă încearcă lăcomia iudeilor. Vreţi să păstraţi învăţătura lui doar pentru voi, chiar dacă voi înşivă nu înţelegeţi încă ce s-a întâmplat. Nici eu nu înţeleg. Dar, dacă Dumnezeu s-a făcut om şi a trăit printre oameni, a suferit, a murit ca om şi a înviat, acest lucru l-a făcut pentru toţi oamenii acestui pământ, nu doar pentru evrei. De aceea eu voi continua să cercetez misterele lui şi să-l caut de unul singur. Mergeţi în pace!

Matei s-a ridicat să plece, iar Zaheu, ţinându-se cât mai aproape cu putinţă de el, mi-a aruncat o privire duşmănoasă. Dar Matei nu m-a privit cu duşmănie. Ştergându-şi fruntea cu mâna, mi-a spus:

— Ideea ta este prea absurdă pentru a o putea încă înţelege. Cum ar putea Dumnezeul lui Israel să-şi întindă puterea peste toate popoarele lumii, în aşa fel ca niciunul să nu se piardă? Nu, nu! El însuşi a spus că mulţi sunt cei chemaţi, dar puţini cei aleşi.

După care, a început să-şi şteargă faţa şi veşmintele cu îndârjire, ca şi cum ar fi vrut să se cureţe de nişte pânze de păianjen şi a strigat:

— Nu, nu, aceasta este doar o ispită a diavolului! El ne-a avertizat că nu oricine îi va zice: „Doamne“, va intra în împărăţie, îmi aduc aminte cuvânt cu cuvânt tot ce a spus atunci: „Mulţi îmi vor zice în ziua aceea: Doamne, Doamne, au un în numele tău am prorocit şi nu în numele tău am scos demoni şi nu în numele tău minuni multe am făcut? Şi atunci voi mărturisi lor: Niciodată nu v-am cunoscut pe voi. Depărtaţi-vă de la mine cei ce lucraţi fărădelegea!“[48]. Aceste cuvinte ale lui te condamnă, chiar dacă, folosindu-i samavolnic numele, reuşeşti să-ţi împlineşti magiile. Şi doar ţie îţi faci rău, în niciun caz nouă, pentru că el ne-a cunoscut şi ne cunoaşte.

Vorbele lui Matei m-au făcut să tremur de teamă, pentru că mi-am amintit bine cum am încercat puterea numelui lui Iisus, schimbând piatra din mâna cerşetorului cel orb într-o bucată de brânză. Dar nu am avut nici o intenţie rea, de aceea cred că Iisus din Nazaret îmi va ierta greşeala, chiar dacă apostolii lui sunt neîndurători. Am înţeles că nu aveam dreptul să folosesc puterea numelui lui Iisus, pentru că nu l-am cunoscut în acelaşi fel în care discipolii lui l-au cunoscut. De aceea am spus cu umilinţă:

— Mărturisesc că nu-l cunosc îndeajuns şi că nu ar fi trebuit să-i invoc numele. Dar, tu m-ai pus pe gânduri când ai afirmat că Iisus din Nazaret poate pretinde de la cel care vrea să-l urmeze să-şi scoată un ochi sau să-şi reteze un braţ. Eu mi-l imaginam paşnic şi blând. Eşti sigur că l-ai înţeles bine când a rostit aceste cuvinte?

Matei nu mi-a răspuns direct la întrebare, ci a spus:

— Nu cred că Domnul meu va pretinde ceva de la tine, pentru că eşti un străin care merge spre pierzanie. Nu cred că ţi se va arăta ţie împărăţia

lui, dacă mai înainte de a-i căuta drumul nu îl vei recunoaşte pe Dumnezeul lui Avraam, Isac şi Iacob şi nu vei şti legea.

Am reflectat la vorbele lui cele de pe urmă şi în acest timp el ajunsese deja în dreptul uşii, împreună cu Zaheu. În deznădejdea mea, i-am strigat:

— O, dacă te-aş putea crede! A fost în Roma un bărbat care, din dragoste pentru fiica unui evreu bogat, s-a circumcis şi s-a supus Dumnezeului fiilor lui Israel. Dar eu cred că drumul lui Iisus din Nazaret este mai mult decât o femeie frumoasă şi o dotă bogată. Pentru a da de împărăţia lui sunt gata să fac orice, dar ceva din mine se împotriveşte şi nu cred în tine. Pentru că singur ai mărturisit că m-ai cântărit după vechea măsură, nu după măsura cea nouă a lui, pe care nu ai ajuns încă să o înţelegi.

Dar Matei şi-a înfăşurat veşmântul împrejurul lui, şi-a acoperit capul, a deschis uşa şi a coborât pe scara întunecată urmat de Zaheu şi niciunul dintre ei nu mi-a urat pace la despărţire. După plecarea lor m-am aruncat în pat şi am fost atât de descurajat că mi-am dorit moartea. Mi-am prins capul între mâini şi m-am întrebat cine sunt şi cum se face de am ajuns în acea stare. Am gândit că, într-adevăr, ar fi fost mai bine să fi plecat din acest oraş fantasmagoric, unde domneşte un Dumnezeu fără chip. Un oraş unde nimic nu se întâmplă la fel ca în alte oraşe şi unde nimeni nu are încredere în mine fiindcă sunt roman. Împărăţia de neînţeles a lui Iisus din Nazaret nu este pentru mine, aşa mi-am spus. Şi mi-am mai spus: De ce nu mă duc eu oare în Cesareea? Este un oraş roman, unde aş putea să frecventez şi teatrul şi circul, să joc la curse şi să mă bucur de toate plăcerile vieţii.

Pe când mă gândeam aşa, am avut o viziune ciudată şi m-am putut contempla din afara mea pe mine însumi, cel care aş putea să fiu peste nişte ani. Un bărbat obez cu faţa umflată, chel şi fără

dinţi, repetând la nesfârşit aceleaşi poveşti răsuflate, purtând veşminte murdare de vin, înconjurat de flautişti şi de femei uşoare care încearcă zadarnic să-mi deştepte instinctele amorţite. Dacă m-aş întoarce la viaţa de altădată şi aş urma din nou drumul de mijloc, acesta ar putea fi viitorul meu. Iar la sfârşit: flăcările rugului, cenuşa şi umbra.

Nu m-am revoltat împotriva acestei viziuni, chiar dacă era mai urâtă şi mai respingătoare decât m-au făcut filosofii să cred. Nimeni nu mă constrânge să urmez acest drum, mai cu seamă că mie mi s-a dat o şansă. Am fost condus din Alexandria la Joppe, de la Joppe până la dealul răstigniţilor pe cruce din apropierea porţii Ierusalimului, iar apoi la mormântul gol. Acest adevăr nimeni nu mi-l poate răsturna. Şi din nou a revenit în mine convingerea că nu întâmplător toate acestea mi s-au întâmplat, ci pentru a aduce în felul meu mărturie despre ceea ce niciodată până acum nu a mai fost în lume.

După înviere, împărăţia lui a rămas pe pământ. În singurătatea mea neconsolată, pierdut într-un oraş vrăjit, mi s-a părut că împărăţia lui era foarte aproape de mine, poate la un pas. Doar o tresărire interioară să fi avut şi aş fi putut-o atinge! O dorinţă nemaipomenită mă împingea să-l chem pe Iisus din Nazaret, fiul lui Dumnezeu, dar fiind eu un străin, nu am mai îndrăznit să-i rostesc preaputernicul nume.

Apoi, parcă ceva s-a limpezit în mine şi, uimit de noua idee de care eram încercat, m-am ridicat şi m-am aşezat pe marginea patului. Dacă discipolii lui nu m-ar fi depărtat de ei, ci m-ar fi acceptat, iniţiindu-mă în învăţătura lor şi străduindu-se ca eu să cred în minunile făptuite de Iisus şi în învierea lui din moarte, probabil că aş fi avut îndoieli şi i-aş fi obosit cu întrebări stăruitoare, până ce ar fi început să se contrazică între ei. Ostila lor împotrivire m-a făcut să cred cu obstinaţie în

realitatea împărăţiei şi în învierea lui Iisus din Nazaret, aşa că, acum, în sufletul meu nu mai este nici o îndoială asupra acestor evenimente de necrezut. Discipolii lui au primit prea mult dintr-odată, pentru a fi în măsură să asimileze totul. Pe lângă ei, eu am primit puţin, doar un grăunte. Dar viaţa şi filosofia mea m-au pregătit să accept măsura cea nouă, pentru că măsura omenească nu mă mai mulţumea, iar de legea iudaică şi de obiceiurile evreilor nu eram înlănţuit.

Uleiul lămpii terminându-se, flacăra a pâlpâit, s-a făcut albastră, după care s-a stins, umplându-mi nările de mirosul neplăcut al uleiului ars. Dar nu mi-a fost teamă nici de întuneric, nici de singurătatea mea, cum uneori mi-a fost când lumina lămpii s-a stins. Ca şi cum aş fi avut ochi înăuntrul meu, ochi care văd o lumină curată, chiar dacă în faţa ochilor trupului meu era beznă. Mi-am amintit că am întâlnit un grădinar care mi-a spus: „Eu îi cunosc pe cei ce sunt cu mine, şi cei ce sunt cu mine mă cunosc“.

Umil şi tremurând, cu ochii închişi, am rostit cu voce tare:

— Nu mă încumet să afirm că te cunosc, dar doresc din toată inima să te cunosc. Nu mă depărta de la tine!

Am spus vorbele acestea şi s-a făcut linişte în mine, am ştiut că toate cele ce mi s-au întâmplat trebuiau să mi se întâmple şi că era fără rost toată neliniştea mea. Trebuie să mă resemnez şi să aştept. În cugetul meu, timpul s-a oprit şi aş putea prea bine spune că împreună cu mine toată lumea este în aşteptare.

Cineva a pus o mână pe umărul meu şi m-a deşteptat din acea stare convenabilă de linişte. Am tresărit şi am deschis ochii. Eram în continuare aşezat pe marginea patului şi nu auzisem când sirianul a intrat în cameră cu o lampă în mână. Abia când mi-a atins umărul am înţeles că este acolo.

S-a aşezat pe podea, a pus lampa alături de el şi, trăgându-se de barbă cu un aer preocupat, m-a întrebat:

— Ce se întâmplă cu tine? Oare eşti bolnav de stai în întuneric şi vorbeşti de unul singur? Este un semn rău. Mi-e teamă că oaspeţii tăi evrei îţi vor fi făcut vrăji şi că nu mai eşti tu, cel care erai.

Vorbele lui m-au readus cu picioarele pe pământ, în lumea reală care vibra în jurul meu. Şi prezenţa lui nu mi-a mai fost câtuşi de puţin stânjenitoare. Dimpotrivă, am fost bucuros că este aproape de mine.

— Nu sunt nicidecum bolnav, l-am asigurat eu. Mă simt chiar mai sănătos decât oricând, fiindcă tocmai am înţeles că o viaţă simplă este preferabilă unei vieţi complicate. Gândurile nu-mi mai sunt învolburate, iar oaspeţii evrei m-au lăsat în pacea mea, nedorind să aibă de-a face cu mine. Nu-ţi fie deci teamă pentru mine, fiindcă m-am vindecat de tot răul!

Văzându-mă bucuros, Karanthes sirianul s-a liniştit. Apoi, din nou neliniştit, de data aceasta pentru el însuşi, mi-a spus:

— Omuleţul acela mărunt de statură mi-a blestemat casa, iar acum copiii mei plâng în somn. Am încercat să adorm şi eu, dar abia am închis ochii şi am simţit că plouă pe capul meu. De aceea am venit la tine să văd în ce stare eşti şi ţi-am adus şi o lampă, să nu te apese singurătatea în întunericul nopţii.

I-am mulţumit, l-am asigurat că nu mi-a fost frică de întuneric şi i-am mai spus:

— Eu am impresia că niciodată nu mă voi mai teme de tenebre şi cât de singur voi fi nu mă voi mai simţi singur. Această lume este prea ciudată pentru a mai dori să o înţeleg din punct de vedere raţional. M-am cufundat prea adânc în deznădejde şi m-am stins ca lumina lămpii când i s-a isprăvit uleiul, dar acum, din străfundurile fiinţei mele a ţâşnit bucuria. Sunt atât de binedispus, că-mi vine

să te trag de barbă, pentru a împărtăşi împreună cu mine bucuria de a trăi.

Karanthes mi-a spus:

— Dacă aşa stau lucrurile, construieşte-ţi o casă, plantează arbori în grădina ta, căsătoreşte-te şi fă copii! Doar atunci vei fi bucuros pe de-a-ntregul şi vei simţi că trăieşti.

— Toate la vremea lor, i-am răspuns eu. Pentru mine încă nu a venit vremea să fac ceea ce mă sfătuieşti tu.

Dar nu i-am mai vorbit despre Iisus din Nazaret, pentru că nu am vrut să-i tulbur gândurile. Am observat că îmi este foame, pentru că scrisesem tot timpul şi nu mâncasem nimic, iar de acest lucru Karanthes s-a bucurat mai mult decât de tot ce i-aş fi putut povesti. Am coborât scara şi am mers jos, unde familia lui dormea. Am mâncat împreună: pâine, măsline şi salată, şi am băut vin, până când Karanthes a început să râdă mânzeşte.

Epistola a opta

Marcus, Tulliei.

Eliberându-mă de gândurile deşarte şi de acea curioasă invidie pentru ştiinţa secretă a altora, am păstrat în mine doar bucuria simplă a vieţii.

După ce am terminat de scris cea de-a şaptea epistolă, m-am plimbat pe străzile Ierusalimului şi am admirat lucrul arămarilor, ţesătorilor şi olarilor. Am luat o călăuză să-mi arate Palatul Asmoneilor, am urcat în turnurile Palatului lui Irod şi într-un turn străvechi al cetăţii, locuit acum doar de lilieci. Mi-am purtat paşii în curtea permisă a templului, la forum, am trecut de ziduri şi am contemplat de pe coasta muntelui Ierusalimul. Viaţa îşi continua cursul obişnuit, ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Cred că cea mai mare parte a locuitorilor Ierusalimului uitase într-o săptămână de Iisus din Nazaret şi de înspăimântătoarea lui moarte şi nu mai suporta să audă vorbindu-se despre el.

Sunt obosit de acest oraş al iudeilor, ale cărui obiceiuri îmi sunt străine, iar templul Ierusalimului nu-mi spune nimic, în ciuda faimei lui neobişnuite. Toate oraşele mari ale lumii se aseamănă, doar obiceiurile oamenilor sunt altele. Templele renumite sunt toate la fel, doar sacrificiile sunt diferite şi slujitorii lor alţii. În toate templele mari ale lumii, cel mai important lucru este colectarea banilor. Felul în care se face este diferit, dar prea mare deosebire nu este între benzile de piele pictate cu fraze din cărţile sacre, pe care negustorii evrei din prima curte a templului le vând călătorilor să le lege în jurul capului sau de braţ şi statuetele zeiţei Artemis sau talismanele fermecate ce li se vând celor ce vin să vadă templul din Efes.

Întorcându-mă eu a doua zi la lăsarea serii acasă, l-am văzut încă de departe pe Karanthes sirianul, care-mi venea în întâmpinare pe străduţa semiîntunecată, ca şi cum până atunci ar fi fost în aşteptarea mea. Frecându-şi mulţumit mâinile, mi-a spus el cu un surâs viclean pe buze:

— Cineva a întrebat de tine şi te aşteaptă.

— Cine să mă aştepte? am întrebat eu surprins, dar în acelaşi timp bucurându-mă. Eu nu am prieteni în acest oraş. Şi ce-i cu aerul acesta misterios al tău?

Nemaiputând să păstreze tăcerea, Karanthes a izbucnit în râs şi a strigat:

— O! Cât de fericit sunt că eşti sănătos şi că, în sfârşit, ai început să trăieşti şi tu ca toţi oamenii! Pe mine nu mă interesează cine vine la tine, dar ca să nu afle chiar toată lumea, am ascuns-o în camera ta. Ea stă frumos pe podea, acoperită din cap până-n picioare. Ai fi putut totuşi să-ţi găseşti una mai bună, dar, mă rog, fiecare după gustul lui, şi-apoi fata aceasta ce te aşteaptă se vede că are o creştere bună şi mai ales ochi frumoşi.

Am înţeles deci că eram aşteptat de o femeie, însă nu-mi trecea prin cap cine m-ar fi putut aştepta. Am urcat grăbit în cameră, dar nici după ce am văzut-o – pentru că ea şi-a dezvelit cu timiditate faţa şi m-a privit ca pe cineva cunoscut – tot nu am recunoscut-o.

Abia când a început să vorbească am ştiut cine era. Nici nu aş fi avut cum să mi-o amintesc, fiindcă o întâlnisem noaptea şi nu-i văzusem chipul.

— Fără îndoială, a spus ea, ar fi fost mai bine să nu vin în casa ta, pentru a nu-ţi strica buna reputaţie. O femeie ca mine trebuie să-l uite pe bărbatul cu care şi-a petrecut noaptea. Dar eu am venit să-ţi povestesc ceva care sigur te va uimi.

I-am spus:

— Bineînţeles, îmi amintesc de tine, Maria din Beerot, dar nu am ştiut că ai un chip atât de frumos

şi ochi atât de limpezi. Află că prea puţin îmi pasă de reputaţia mea. Eu sunt bucuros că ai venit aici, deşi nu înţeleg cum de-ai putut da de mine.

— Nu-mi vorbi de chipul meu şi de ochii mei, m-a rugat ea, fiindcă sunt blestemul vieţii mele. Dar acest oraş este mai mic decât îţi închipui tu. Mulţi oameni te cunosc deja şi-ţi cunosc perseverenta curiozitate pentru lucruri care nu te privesc. Ştiu că l-ai întâlnit pe bărbatul de la Poarta Izvorului, dar am înţeles că nu ai avut parte de fericirea la care sperai.

Gândind că poate ea venise să-şi ia răsplata, m-am grăbit să-i spun:

— Se-nţelege că l-am întâlnit şi că-ţi sunt dator pentru sfatul bun.

A scuturat din cap şi a spus hotărâtă:

— Nu, nu, tu nu-mi eşti dator cu nimic! Eu îţi sunt ţie datoare şi de aceea am venit aici.

Am privit-o atent, dar nu am înţeles motivul vizitei şi nici ce voia de la mine. Era mai tânără decât îmi închipuisem, avea o faţă rotundă de evreică frumoasă şi nimic din fiinţa ei nu-i trăda meseria discutabilă.

Din pragul uşii, Karanthes, care mă urmase pas cu pas, curios ca o coţofană, a tuşit înfundat ca să-mi atragă atenţia şi a spus:

— Mâncarea pentru cină este gata, dar poate aştepta dacă tu preferi mai înainte să te distrezi cu fata aceasta. Porunceşte-mi doar, şi-ţi voi aduce apă şi pânză curată. Între timp, tu vei putea verifica dacă ea n-a răscolit prin lucrurile tale şi n-a ascuns ceva sub veşminte.

Maria din Beerot s-a înroşit la faţă de ruşine şi şi-a îndreptat privirea spre podea.

— Bunul meu amfitrion, i-am spus eu sirianului, tu ai înţeles greşit. Nu pentru ceea ce ai gândit tu a venit această femeie la mine. Dar să uităm asta, pentru că într-adevăr îmi este foame. Spune-i femeii tale sau fiicei să ne servească, pentru că vreau să cinez împreună cu prietena care a venit în

vizită la mine sau, dacă crezi că este mai potrivit aşa, serveşte-ne tu însuţi!

Dar Maria din Beerot a murmurat şi, ridicându-şi mâinile, a strigat îngrozită:

— Nu! Nu se cade ca un bărbat să stea la masă cu o femeie, şi încă cu una ca mine! Dar permite-mi să te servesc! După ce te vei sătura voi mânca şi eu ce va rămâne de la masa ta.

Karanthes a privit-o binevoitor şi a spus:

— Bag de seamă că tu eşti o fată cu bun simţ şi creştere frumoasă. Romanul nostru încă nu cunoaşte obiceiurile acestei ţări. Femeia mea mai degrabă ar prefera să moară decât să te servească pe tine, cât despre fiica mea, nu este de dorit să vadă lucruri pe care o fată inocentă nu trebuie să le vadă. Este cu totul altceva dacă, lăsându-ţi ochii-n pământ, vei veni cu mine jos ca să aduci mâncarea, şi-i vei sluji alesului meu oaspete în timpul mesei, mulţumindu-te cu ceea ce rămâne după ce el se va fi săturat.

Apoi mi-a explicat:

— Ştii bine că eu nu am prejudecăţi, dar toate au o limită. Dacă ea ar fi fost purtată în litieră până la casa mea, dacă ar fi fost îmbrăcată în ţesături colorate sau de mătase strălucitoare, brodată cu fir de aur, dacă ar fi avut un colier de aur la gât şi ar fi lăsat să-i cadă discret de pe frunte picături de ulei parfumat în timp ce urca scara, aş fi servit-o eu cu mâna mea, chiar dacă, în acelaşi timp, aş fi fost neliniştit şi aş fi oftat pentru soarta ta. Dar această fată este înţeleaptă, ştie care este locul ei şi nu-ţi va face necazuri.

I-a poruncit apoi femeii să-l urmeze şi, după un oarecare timp, ea a revenit cu mâncarea. Îşi suflecase poalele veşmântului, strângându-şi-le la brâu ca slujitoarele, şi avea picioarele descoperite până la genunchi. M-a condus pe terasă, a turnat apă pe mâinile mele şi mi le-a şters cu o pânză curată. Apoi, după ce m-am aşezat, a ridicat

capacul de pe vasul de lut cu mâncare, a pus pâinea în faţa mea şi a spus:

— Mănâncă, romanule! Ochii slujitoarei tale se vor bucura la fiecare bucăţică pe care o vei duce la gură. O, de-aş putea să-ţi fiu servitoare şi întotdeauna eu să-ţi slujesc!

Dar văzând cum devora din ochi pâinea, nu am mai putut să suport obiceiul lor. Rupând o bucăţică de pâine, am înmuiat-o în sosul picant şi i-am dus-o la gură. M-a refuzat de trei ori, dar până la urmă s-a aşezat lângă mine şi a mâncat din acelaşi vas.

După ce am terminat de mâncat, s-a aplecat şi mi-a sărutat mâna, apoi a rostit:

— Tu eşti aşa cum mi s-a spus şi cum eu însămi, după ce te-am întâlnit în acea noapte, mi-am imaginat că eşti. Te porţi cu femeile ca şi cum ele ar avea aceeaşi importanţă ca bărbaţii, deşi, fie vorba-ntre noi, femeile nu valorează mai mult decât un asin sau cine ştie ce alt animal. Când într-o familie de evrei se naşte o fată, este mare supărare. Bărbatul îşi rupe straiele de pe el şi nici nu vrea să-şi vadă copilul sau să-i spună o vorbă bună femeii sale.

Şi, privind în gol, ea a spus în continuare:

— La ţară, viaţa unei femei este teribil de grea, iar fetele frumoase sunt întotdeauna măritate cu bărbaţi bătrâni, doar pentru că aceştia au pământuri mai multe decât alţii şi podgorii cu viţă de vie mai bogate. Pe mine, doar vanitatea m-a condus la pierzanie, fiindcă mi-am privit prea mult chipul în apa ciuturii de la fântână şi, vrăjită de panglicile multicolore şi de perlele pe care primul străin mi le-a dăruit, precum şi de vorbele mincinoase ce mi le-a şoptit la ureche, am mers după el pe câmp. Atât de scurtă şi simplă este povestea mea, că n-are rost să-ţi spun urmarea, fiindcă-nţelegi tu prea bine. Să fi fost într-o altă ţară, poate că păcatului meu nu i s-ar fi dat atâta importanţă şi aş fi trăit ca toate fetele de condiţia mea cât încă mai sunt tânără. Dar, chiar dacă am fost blestemată şi

aruncată la marginea societăţii, eu voi rămâne întotdeauna o fiică a lui Israel şi păcatul meu mă va apăsa în continuare. Aş da orice pentru a-mi redobândi puritatea. Dar Dumnezeul lui Israel este un Dumnezeu necruţător, pentru care o femeie necăsătorită ce şi-a pierdut fecioria nu valorează mai mult decât un câine sau un stârv.

I-am spus ca să o consolez:

— Maria din Beerot, nu cred că tu eşti mai păcătoasă decât alţii care sunt obligaţi să trăiască în această lume.

Ochii ei negri m-au privit miraţi şi, scuturând din cap, ea a spus:

— Tu nu mă înţelegi. Oare la ce mi-ar folosi să gândesc că poate alţii sunt mai păcătoşi, când eu mă cunosc pe mine însămi şi ştiu că în trupul meu colcăie viermii şi inima mea tremură de spaimă? Doar un singur om de pe acest pământ m-ar fi putut ajuta. El nu a judecat-o nici pe femeia adulteră, pe care oamenii voiseră s-o omoare cu pietre. Lui i-a fost milă de ea şi a apărat-o. El i-a binecuvântat pe copii, fie ei băieţi sau fete şi a fost un om fără de păcat. Dar eu nu am îndrăznit să mă apropii de el, l-am contemplat doar de departe. Şi chiar de aş fi îndrăznit, discipolii lui m-ar fi împiedicat să ajung la el. El a vindecat mulţi infirmi. Nu mă îndoiesc că lui i-ar fi fost milă, fiindcă inima mea este bolnavă şi mi-e ruşine de mine şi de viaţa mea.

— Bănuiesc despre cine vorbeşti, i-am spus eu.

Maria din Beerot a confirmat cu o mişcare a capului şi a spus:

— Desigur, numai că bătrânii poporului, cărturarii şi fariseii l-au răstignit pe cruce. Apoi el a înviat şi a ieşit din mormânt, arătându-se apostolilor lui. Ştiu că toate acestea sunt adevărate, oricât de neverosimile ar părea, şi mi s-a povestit că tu însuţi crezi în învierea lui, chiar dacă eşti un străin dispreţuit de evrei. De aceea am venit la tine.

A izbucnit dintr-odată în plâns, s-a aruncat la picioarele mele, mi-a mângâiat genunchii şi m-a rugat:

— Te implor, ia-mă cu tine! Să plecăm împreună în Galileea ca să-l căutăm! Toţi cei care au putut-o face, au părăsit deja astăzi oraşul şi au plecat spre Galileea. Şi femeile au plecat. El li s-a arătat ieri seară apostolilor şi le-a promis că va merge înaintea lor în Galileea. Acolo, ei îl vor întâlni. Dacă vei accepta să mă iei cu tine, poate că şi eu l-aş putea întâlni.

Am scuturat-o de umeri, obligând-o să se ridice de pe jos şi să se aşeze, după care i-am spus iritat:

— Încetează cu plânsul şi nu mai ţipa, femeia lui Dumnezeu, fiindcă eu nu înţeleg nimic. Povesteşte liniştită tot ceea ce ştii! După aceea, ne vom sfătui ca să vedem ce-i de făcut.

Înţelegând că sunt dispus să o ascult, Maria şi-a şters lacrimile, s-a liniştit şi a povestit:

— Şi tu ai întâlnit-o pe acea femeie bogată care are o crescătorie de porumbei şi l-a urmat pe Iisus. Ea te-a înţeles şi ştie că tu cauţi cu fervoare noul drum. Dar i s-a interzis să te mai întâlnească, pentru că tu nu eşti un fiu al lui Israel. M-a sfătuit să te întreb dacă mă poţi proteja, pe de o parte pentru că nu mă poate lua cu ea în Galileea şi, pe de altă parte, pentru că tu însuţi nu eşti acceptat de ceilalţi, ca şi mine. De altfel, ea este sigură că doar fiul lui Dumnezeu ştie cel mai bine cine este demn să-i asculte glasul. Ieri seară, cei unsprezece apostoli erau adunaţi în salonul pe care-l cunoşti şi Iisus a venit în mijlocul lor, deşi uşa era ferecată, la fel ca prima dată, în seara zilei când a înviat. Dar despre prima apariţie în mijlocul apostolilor lui ţi s-a povestit. Şi i-a arătat el lui Toma, cel care nu fusese acolo prima dată, rănile de pe mâini şi de pe picioare, şi l-a pus să atingă coasta lui împunsă de suliţă. Şi Toma necredinciosul a crezut în învierea lui. Nu au povestit ei tot ceea ce le-a spus Iisus, dar îndată au început să se pregătească de

drum. Iisus îi anunţase deja dinainte că îi va aştepta în Galileea. Au ieşit din oraş câte doi sau câte trei, iar gărzile nu i-au împiedicat să treacă. Şi femeile au plecat, şi alţii pe care el i-a vindecat, şi Simon din Cirene. Toţi trag speranţă să-l întâlnească în Galileea.

Am reflectat la spusele ei şi a trebuit să le cred, pentru că toată istoria aceasta n-ar fi avut de ce să o inventeze ea. Mai cu seamă că Maria Magdalena, dorindu-mi binele, se gândise să mă înştiinţeze şi pe mine de plecarea lor precipitată, chiar dacă nu îndrăznise să mă întâlnească.

— Dar de ce pleacă aşa degrabă în Galileea? am întrebat-o pe Maria din Beerot. Şi ce se va întâmpla oare acolo?

Ea a clătinat din cap şi a răspuns:

— Nu ştiu. Şi de ce trebuie să ştim? Oare nu este de ajuns că el însuşi i-a chemat pe cei unsprezece apostoli? Ei au fost atât de doritori să-l întâlnească acolo, că încă de la prima oră a dimineţii, când abia se deschidea poarta oraşului, au pornit la drum.

Mi-a atins timidă genunchii şi m-a rugat:

— Pregăteşte-te de plecare şi ia-mă şi pe mine ca slujitoare, fiindcă nimeni nu m-a vrut. Nu am bani să plătesc o călăuză, iar singură nu mă încumet să merg, ca să nu ajung pe mâinile soldaţilor romani sau tâlharilor.

Puternica dorinţă de a ajunge în Galileea era deja o garanţie a sincerităţii ei. Dar în acele zile confuze circulau atât de multe zvonuri, că nici nu mai puteai şti care dintre ele conţine un pic de adevăr. De aceea am gândit că, mai înainte de a porni la un astfel de drum, trebuie să am o confirmare şi din partea altcuiva. În plus, nu aveam nici o tragere de inimă să-mi iau pe cap responsabilitatea protecţiei unei femei necunoscute, pentru a ajunge într-un loc unde nici nu ştiam ce-avea să se întâmple.

Deznădăjduită, ea şi-a întors capul de la mine şi a spus:

— Eu înţeleg, nu trebuie să-mi explici nimic. Ce vor gândi cunoştinţele tale din legiunea romană dacă din întâmplare te vor întâlni pe drum însoţit de o evreică săracă? Aceasta este marea ta întrebare, nu-i aşa? Poate că am greşit rugându-te să mă iei cu tine, dar tu eşti singurul bărbat care mi-a dăruit ceva fără să-mi ceară nimic. De aceea am avut încredere în tine.

Mi-a fost ruşine pentru lipsa mea de entuziasm. La urma urmei, sunt un om bogat şi liber. Eu nu trebuie să dau nimănui socoteală cu cine mă însoţesc la drum, iar dacă prezenţa acestei femei mă va enerva, voi putea prea bine să-i dau nişte bani şi să mă despart de ea. Pe de altă parte, dacă Maria Magdalena a trimis-o la mine, s-ar putea ca ea să-mi fie de folos în Galileea, pentru a-l găsi pe Iisus din Nazaret. I-am spus:

— Toată povestea aceasta a călătoriei noastre se sprijină pe mai nimic. Ca şi cum, pentru a trece un râu, am construi un pod dintr-un pai. Dar tu îi cunoşti pe blânzii pământului şi eşti fără îndoială mai dornică decât mine să-l întâlneşti pe regele reînviat al evreilor. Aş avea inima mai dură decât inima apostolilor lui dacă te-aş respinge cum m-au respins ei pe mine. Poate că el nici nu va vrea să audă de noi, dar această idee nu ne poate împiedica să încercăm.

Maria din Beerot şi-a înălţat braţele şi a strigat:

— De mă vei duce în Galileea, mă voi ruga pentru tine tot restul vieţii. Nici nu am avut curajul să sper, iar pe când mă îndreptam spre tine mi-am spus în gând că poate sunt nebună. Dacă nu vom reuşi să-l întâlnim şi se va dovedi că drumul acesta a fost zadarnic, tu poţi să faci ce vrei cu mine, chiar şi să mă vinzi ca sclavă, pentru că nimic din ceea ce mi s-ar întâmpla după aceea nu ar mai putea spori suferinţa sufletului meu. Să plecăm îndată!

Am rugat-o să se liniştească şi i-am spus:

— Nu are rost să ne grăbim şi să plecăm pe întuneric. Nu vreau să mă arunc orbeşte într-o astfel de aventură. În noaptea aceasta vom dormi, fiindcă nu se cade să plecăm obosiţi la un aşa drum lung, iar mâine dimineaţă, după ce voi avea confirmarea celor spuse de tine, mă voi informa asupra drumului pe care să-l urmăm şi locurilor de popas şi voi cumpăra cele de trebuinţă pentru călătorie, ca să putem ajunge în bune condiţii şi cât mai degrabă în Galileea. Odată ajunşi acolo, vom avea timp să vedem ce mai putem face.

Dar Maria a început să se tânguiască:

— Toată ziua am aşteptat şi inima mea este atât de neliniştită, că numai de dormit nu-mi arde. De ce să nu plecăm acum, fără nimic de prisos cu noi? Am putea trage pentru noapte la blânzii pământului sau am putea tot atât de bine dormi sub cerul liber, pentru că nopţile nu mai sunt prea reci. În felul acesta, călătoria ar fi mai ieftină. Eu nu vreau să-ţi cheltuieşti banii cu mine.

Naivitatea ei m-a făcut să râd şi i-am spus:

— În privinţa călătoriilor, cred că am ceva mai multă experienţă decât tine. O călătorie ieftină ajunge să te coste mai scump decât îţi poţi imagina. Poţi să te îmbolnăveşti sau să fii tăbăcit în bătaie de cine ştie ce om fără căpătâi. Lasă-mă pe mine să planific cum se cade această călătorie! În Galileea, mă voi bizui eu pe sfaturile tale.

Ea a spus:

— Dar eu nu ştiu nimic altceva în afară de faptul că el a trăit şi a predicat pe ţărmul Mării Galileei, la Capernaum. Dacă nu vom afla altceva pe drum, acolo va trebui să ne ducem noi mai întâi.

— Mergi în pace! i-am spus eu. Şi întoarce-te în casa aceasta mâine la amiază!

Fiindu-i parcă teamă să nu o abandonez, Maria din Beerot m-a întrebat dacă n-ar putea să se culce pe terasă, în pragul uşii sau într-un colţ al camerei mele, pentru că nu are unde să meargă pentru

noapte. M-am gândit că şi aşa trebuie să mă obişnuiesc cu prezenţa ei, pentru că, orice s-ar spune, în cursul călătoriei va trebui să înnoptăm în acelaşi loc amândoi. Nu m-a deranjat cu nimic toată noaptea şi a stat nemişcată pe un colţ de covor, învelită în veşmintele ei.

Dimineaţa, când trâmbiţele templului au răsunat, şi-a rostit rugăciunea, după obiceiul iudaic, încercând să nu facă zgomot şi să nu mă stânjenească cu nimic. I-am poruncit să rămână în cameră şi să mă aştepte, iar eu am coborât şi l-am întâlnit pe Karanthes sirianul, care-şi aranja mărunţişurile de vânzare în faţa porţii.

— Karanthes, i-am spus eu, trebuie să-mi continui drumul. A venit vremea să plec din Ierusalim. Încă mai este în camera mea fata de aseară. Intenţionez să o iau cu mine. Eu îmi amintesc bine ce ai spus tu aseară. Aşa că am să te rog să-i cumperi veşminte noi şi s-o îmbraci cuviincios din cap până-n picioare. Cumpără pentru ea şi podoabe, ca nimeni să nu poată spune că nu este de rangul meu o fată atât de săracă şi să nu o dispreţuiască. Dar nu exagera cumpărând cele mai scumpe lucruri, pentru că nu vreau să atragă atenţia celor dimprejur.

De uimire, sirianul a pocnit din palme şi a strigat:

— Nu ştiu dacă ţi-ai pierdut mintea, dar nu-i treaba mea ce faci tu. Te asigur doar că fete ca ea vei găsi oriunde pe drum şi că ai putea ieşi mai ieftin la socoteală dacă le vei schimba la tot locul, decât dacă o vei purta pe una după tine şi-i vei plăti ei toate celea. Dar, parcă-i mai înţeleaptă nebunia aceasta decât amestecul în politica evreilor, pe care nimeni n-o poate înţelege.

Nu m-a întrebat unde am de gând să merg, pentru că şi aşa avea de chibzuit la destule lucruri, ca să împace şi exigenţele mele şi ale lui, pentru că, din afacerea aceasta, apărută pe neaşteptate, ar fi fost o prostie să nu tragă folos. M-am dus direct

apoi la casa lui Aristainos care era deja aşezat în faţa mesei de lucru plină de tăbliţe cu cifre şi scrisori de credit. M-a salutat zgomotos, m-a privit curios din cap până-n picioare şi a spus:

— Tu mi-ai urmat sfatul şi, drept să-ţi spun, ai depăşit aşteptările mele. Ai o barbă mai mare ca a mea, iar franjurii de la poalele veşmintelor tale spun că eşti deja la poarta prozeliţilor. Ai reuşit să afli ceea ce voiai? Acum eşti mai fericit?

I-am răspuns prudent:

— Am reuşit să aflu mai multe decât doream şi sunt atât de fericit, că m-am săturat deja de Ierusalim. Mulţi mi-au lăudat frumuseţea Galileei şi mi-au vorbit despre Tiberiada, noul oraş pe care Irod Antipa l-a construit pe malul lacului. Am înţeles că-n Tiberiada sunt izvoare termale cu apă sulfuroasă, ca să nu mai vorbim despre teatru şi circ, ce pot fi frecventate ca-n oraşele greceşti, fără a deştepta mânia cuiva.

Chipul lui Aristainos a împrumutat o expresie ciudată şi el a evitat să mă privească în ochi. De aceea am adăugat repede:

— Adevărul este că am sosit secătuit trupeşte şi sufleteşte din Alexandria, iar după toate câte le-am văzut şi le-am aflat aici, în Ierusalim, gândesc că doar nişte băi şi masaje bune mi-ar putea restabili echilibrul.

Aristainos a spus zâmbind:

— Te-ai lăsat îmbătat de vorbele vreunui mesager bun de gură al prinţului Irod. Este drept că el a făcut un mare efort pentru a construi un oraş modern, asemănător oraşelor greceşti şi că doreşte să atragă acolo cât mai mulţi călători străini, care să-şi lase aurul şi argintul în acest oraş tolerant şi plin de desfătări. Ai de gând să mergi prin Samaria sau pe drumul pelerinilor de pe partea răsăriteană a Iordanului?

— Pentru asta am venit la tine, ca să-ţi cer sfatul, i-am răspuns eu. Vreau totodată să-mi dai nişte bani şi o scrisoare pentru vreun cunoscut de-

al tău de la care să pot ridica bani în Tiberiada. Să fiu sincer, am găsit o fată drăguţă împreună cu care să pot merge acolo. În privinţa aceasta am o oarecare experienţă de la termele din Baiae. Când mergi în locuri cu izvoare termale, cel mai înţelept este să fii însoţit de cineva, altfel se găseşte la tot pasul cine să-ţi învârtească mintea şi să te uşureze de toţi banii.

Zâmbetul inofensiv al lui Aristainos s-a schimbat într-un zâmbet viclean şi el a spus:

— Ca păstrător al banilor tăi, eu sunt doar slujitorul tău şi nu am nici dreptul nici trebuinţa să te interoghez pentru a-ţi afla intenţiile. Dar îmi amintesc oare greşit, sau te vei fi săturat să cercetezi învăţătura lui Iisus din Nazaret, cel răstignit pe cruce, pentru care, data trecută, mi-ai lăsat impresia că nutreşti un interes particular?

Mi s-a părut nefiresc să-l mint şi alegându-mi cu grijă cuvintele, până la urmă i-am spus, sfidându-i privirea cu care îmi cerceta trăsăturile feţei:

— Am auzit multe despre el. Multe lucruri însemnate. Iar în drum spre Galileea voi încerca să mai aflu câte ceva. Dar în oraşul vostru sfânt s-ar părea că se petrec lucruri neobişnuite de când el a murit. Şi este adevărat că în ultima vreme m-am gândit mult la el.

A meditat puţin timp Aristainos, a clipit din ochi şi mi-a spus:

— M-a uimit doar faptul că eşti atât de grăbit să ajungi în Galileea. Mi s-a spus că multă lume a pornit ieri spre Galileea. Printre oamenii de rând s-a răspândit zvonul că acolo se vor întâmpla nişte minuni nemaivăzute. Bineînţeles, eu nu am gândit că un aristocrat şi un erudit ca tine ar putea să alerge în urma pescarilor şi lemnarilor, dar coincidenţa aceasta m-a surprins. Să fim cinstiţi! a continuat el. Eu am toate motivele să gândesc că sanhedrinul este deja obosit de galileenii care l-au urmat pe acel bărbat despre care atât de mult s-a vorbit şi totodată scârbit de zvonurile pe care le

împrăştie fără încetare femeile lor. Oamenii simpli sunt gata să creadă cele mai absurde lucruri, zvonurile nu pot fi împiedicate să treacă de la unul la altul, iar cei ce le răspândesc nu pot fi pedepsiţi. Toată lumea se grăbeşte să spună că nu iese fum fără foc. O răstignire pe cruce este totuşi un avertisment suficient pentru popor, iar persecuţia discipolilor acestui om nu face decât să sporească confuzia. Cel mai bine este să dai uitării toată povestea. Eu cred că autorităţile, în mod indirect, i-au făcut să înţeleagă pe discipolii lui Iisus că nu vor mai fi persecutaţi dacă vor părăsi Ierusalimul. Întoarcă-se deci în Galileea, facă ce-o vrea cu ei prinţul Irod Antipa! Eu sunt convins că, odată ajunşi acolo, ei se vor linişti. Pentru că nimeni nu este profet în ţara lui. Ţi-am explicat toate acestea, pentru că tu poate nici nu-ţi imaginezi nebunia la care poate ajunge un om lipsit de raţiune; nici nu există cuvinte pentru a o explica.

În acea încăpere somptuoasă în care mă aflam, înconjurat de ziduri groase, de porţi şi de ferestre ferecate, vorbele lui de om chibzuit au căzut ca pământul pe flacăra inimii mele.

— Dacă toate cele ce s-au petrecut sunt lipsite de importanţă, chiar neglijabile, cum pretinzi tu că ar fi, mă întreb cum se face de eşti atât de bine informat. La rândul meu, vreau să fiu sincer cu tine. Mi s-a povestit că el a înviat din moarte, că li s-a arătat apostolilor săi şi i-a anunţat că-i va aştepta în Galileea.

Aristainos a încercat consistenţa materialului veşmântului său ca şi cum s-ar fi pregătit să-l sfâşie de pe el, apoi, regăsindu-şi calmul, a spus:

— Blestemată fie acea gardă de imbecili care-a păzit mormântul! Pentru că, discipolii lui, care i-au furat cadavrul, au putut după aceea să spună ce-au vrut. La drept vorbind, povestea pe care ei au născocit-o nu-i rea deloc. Este potrivită şi pentru a-i amăgi pe naivi, şi pentru a le fi lor sanctificată plecarea din Ierusalim. Eu te-aş fi putut înţelege

dacă ai fi fost un evreu fascinat de sacrele scripturi şi în aşteptarea anunţatului Mesia. Dar tu eşti un cetăţean al Romei şi încă un filosof! Niciun om mort nu mai iese din mormânt! Aşa ceva nu s-a mai întâmplat şi niciodată nu se va întâmpla.

— Oare de ce te-ncrâncenezi tu, cel care eşti un om atât de raţional şi pentru cine tremuri? l-am întrebat. Eu înţeleg că eşti legat de vechea ta casă, de banii tăi, de comerţul tău şi că încerci din toate puterile să păstrezi totul neschimbat. Dar eu sunt un om liber, pot să merg unde vreau, când vreau şi să cuget chiar şi la lucruri pe care tu nu îndrăzneşti să le gândeşti. Eu într-adevăr vreau să ajung la izvoarele termale ale Tiberiadei şi nu înţeleg ce importanţă are pentru tine dacă în acelaşi timp îmi voi împlini dorinţa ascunsă de a vedea cu ochii mei lucruri care niciodată nu s-au mai întâmplat până acum sau cel puţin de a le auzi povestite de alţii.

Privindu-i barba tăiată scurt, părul aranjat în manieră grecească, faţa şi mâinile îngrijite, am simţit deodată că urăsc universul mărunt în care trăieşte el. Şi aducându-mi aminte de surorile lui Lazăr, de Maria Magdalena şi de Maria din Beerot, am simţit o mare admiraţie şi tandreţe faţă de speranţa lor, în raport cu aspiraţiile acelui bărbat, rob al bogăţiilor sale.

Poate că mi-a citit gândurile, în orice caz şi-a schimbat dintr-odată atitudinea şi a zis agitându-şi braţele:

— Dă-mi iertare! Bineînţeles, tu ştii mai bine ce ai de făcut. Tu ai o fire de poet şi poţi să gândeşti la lucruri încâlcite, pe care eu, ca negustor ce sunt, încerc să le alung din minte. Sper totuşi să nu fi victima şarlatanilor şi să nu te încrezi în toate poveştile. Cum doreşti deci să călătoreşti? Aş putea să-ţi pun la dispoziţie o călăuză de caravane, aş putea să-ţi dau cămile sau asini, după cum îţi va fi voia şi un cort echipat cu tot ce este necesar pentru odihnă, ca să nu împărţi cu alţii camera

unui han, asediat de gângănii parazite şi riscând să ai de-a face cu oameni dubioşi. Cel mai înţelept ar fi dac-ai plăti doi-trei sirieni din legiunea romană care să te însoţească, atunci chiar c-ai putea fi liniştit, atât ziua cât şi noaptea. Toate astea costă mult aur, dar tu eşti destul de bogat pentru a-ţi permite o călătorie confortabilă.

Cam aşa gândisem şi eu c-ar fi interesant să călătoresc, tocmai de aceea îi cerusem sfatul. Iar interesul pe care-l manifesta nu mi s-a părut câtuşi de puţin bizar, pentru că din organizarea unei astfel de expediţii s-ar fi putut alege cu un câştig deloc neglijabil. Dar m-a bătut gândul că poate un om de încredere al lui ar fi putut să-mi urmărească fiecare pas şi fiecare gest, ca mai apoi el să le povestească suspuşilor oraşului lucrurile pe care aceştia sunt interesaţi să le cunoască. De aceea am ezitat şi nu i-am dat un răspuns favorabil.

— La drept vorbind, i-am spus eu, aveam intenţia să călătoresc cu mijloacele mele. De când sunt în Ierusalim, niciodată nu am fost la *gymnasium* pentru a-mi face obişnuitele exerciţii fizice şi îmi simt trupul mai înţepenit ca înainte. În acelaşi timp, trebuie totuşi să ţin seama că merg la drum lung însoţit de o femeie.

— Asta aşa este, a spus el cu entuziasm. Cea mai neînsemnată greutate ivită în drum poate face dintr-o femeie tânără o fiinţă insuportabil de furioasă şi capricioasă. Printre altele, îmi imaginez că nici ţie nu-ţi face plăcere să vezi pielea delicată a unei femei ciuruită de muşcăturile gângăniilor parazite. Încerc să mă gândesc cum ar fi mai bine, ca să împăcăm toate exigenţele tale, dar, până una-alta, fă-mi plăcerea şi primeşte de la mine un dar pentru ea.

A ieşit din încăpere şi s-a întors destul de repede cu o oglindă grecească. Desenul de pe spatele oglinzii reprezenta un satir care strângea în braţe o nimfă ce încerca să scape de el. Era o oglindă

grozav de bine şlefuită, dar n-aş fi vrut să o accept, pentru a nu-i rămâne îndatorat.

— Nu-ţi fie teamă! a spus el punând-o cu forţa în mâna mea. Nu-i o oglindă fermecată, dar femeia care te însoţeşte va avea fără îndoială gânduri bune pentru tine, identificându-se cu nimfa şi contemplându-l pe satir. Se spune că ar exista oglinzi care te pot omorî dacă te uiţi în ele. Eu sunt un om cu picioarele pe pământ şi nu cred în asemenea poveşti, dar cel mai înţelept este să fii prudent. De aceea îţi doresc din toată inima să nu priveşti din greşeală în astfel de oglinzi şi să nu vezi ceea ce un bărbat nu trebuie să vadă.

Şi, lăsându-mi timp să meditez la înţelesul vorbelor sale, s-a apucat să socotească pe degete, asigurându-mă că am nevoie de o servitoare pentru însoţitoarea mea, de un bucătar, de un servitor personal, de un supraveghetor al animalelor de povară şi de cineva care să ridice şi să strângă cortul. La sfârşit a spus:

— Cred că doisprezece oameni sunt de ajuns. Nu-s nici prea mulţi ca să atragă atenţia, dar nici atât de puţini ca demnitatea ta să fie pusă la îndoială.

M-am şi văzut în mijlocul unor oameni gălăgioşi, certându-se din te miri ce unul cu altul, zbierând şi cântând fiecare după voia lui. Doar gândul că m-aş putea afla într-o astfel de situaţie a fost de ajuns să fiu înspăimântat.

— Nu mă zgârcesc eu la bani, i-am spus repede, dar singurătatea este luxul meu. Propune-mi mai bine altceva şi ia oglinda aceasta înapoi! Frivolitatea desenului nu este lipsită de farmec, dar mă tem de privirile preacucernicilor evrei, care m-ar putea dispreţui de-ar vedea-o.

Fără să se opună, el a luat oglinda şi a spus:

— Dacă-i aşa, ştiu eu ce facem. Un oarecare bărbat numit Natan, lucrează din când în când la mine. Nu prea vorbeşte, acesta ar fi singurul lui defect. Dar face treabă bună şi este un om de

încredere. Cunoaşte bine Iudeea, Decapole, Samaria şi Galileea. Chiar acum, când m-am dus să aduc oglinda, l-am văzut stând în curte. Aşa face de fiecare dată când vrea să-i dau ceva de lucru. Dar de data aceasta nu am nevoie de el şi nici să-l văd aşteptând zi de zi în curtea mea nu-mi place. A condus multe caravane la Damasc. Înţelege-te cu el! Explică-i unde vrei să mergi şi în ce fel vrei să călătoreşti; nu mă îndoiesc că va organiza totul cât se poate de bine. Poţi să-i încredinţezi fără teamă punga ta cu bani, ca să plătească el toate cheltuielile. El nu se oboseşte cu tocmeala, dar nu plăteşte niciodată suma de bani pretinsă, ci doar pe aceea ce o consideră justă. Şi nici nu-şi reţine partea lui din plăţile pe care le face, mulţumindu-se doar cu banii pentru care a fost angajat.

— Tare-aş vrea să văd şi eu un astfel de om! i-am spus lui Aristainos, îndoindu-mă de vorbele lui.

Dar Aristainos m-a condus în curte, râzând de neîncrederea mea, şi mi l-a arătat pe Natan. Era un bărbat ars de soare, desculţ, cu părul tăiat scurt, purtând pe el o tunică albă şi murdară. Şi-a ridicat privirea şi mi s-a părut că ochii lui sunt cei mai trişti ochi pe care i-am văzut vreodată. Nu ştiu de ce, dar am fost sigur că mă pot încrede în el. L-am rugat pe Aristainos să-i vorbească lui Natan despre intenţia mea, dar bancherul, izbucnind în râs, a dat din mâini şi s-a depărtat grăbit de acolo, lăsându-mă să înţeleg că-n afaceri atât de mărunte el nu se bagă. După ce s-a întors în casă, Aristainos a dat ordin ajutorului său să numere banii pentru mine şi a întocmit o scrisoare de recomandare pentru un cămătar din Tiberiada. A făcut astea în mare grabă, ca şi cum ar fi vrut să-şi spele mâinile de toată povestea mea. L-am mai privit o dată pe Natan şi am înţeles că în niciun caz nu este iscoada lui Aristainos.

— Natan, i-am spus, eu sunt Marcus din Roma. Doresc să ajung în Tiberiada Galileei. Sunt însoţit

de o femeie şi vreau să călătoresc discret şi cât mai simplu cu putinţă. Îţi voi plăti cât îmi vei cere şi-ţi voi încredinţa punga cu bani pentru a cumpăra tot ce ne trebuie pentru drum şi a plăti în locurile unde ne vom odihni noaptea.

Şi-a ridicat privirea şi mi-a cercetat chipul, apoi şi-a coborât-o spre picioarele mele, ca şi cum ar fi vrut să se asigure dacă ţin la drum lung. A dat din cap în semn de aprobare, dar nu a rostit o vorbă. Mi s-a părut totuşi că pe chipul lui am văzut o oarecare mirare.

Şi i-am mai spus:

— Cred că trei-patru asini ne sunt de ajuns. Am nevoie, atât pentru mine cât şi pentru însoţitoarea mea de covoare cu care să ne acoperim noaptea şi de vase pentru pregătirea mâncării. Fă rost deci de tot ceea ce crezi tu că avem nevoie pentru drum şi vino spre amiază la casa vânzătorului de mărunţişuri Karanthes, care se află în apropierea Palatului Asmoneilor.

El a mai aprobat o dată cu o mişcare discretă a capului şi a lăsat să-i cadă din mână o crenguţă pe jumătate jupuită de coajă. I-a urmărit căderea şi, după ce a văzut că partea necojită este deasupra, a mai confirmat înţelegerea noastră cu o mişcare a capului. Într-adevăr, nu era prea guraliv acest bărbat şi am fost bucuros că nu mi-a pus nici o întrebare. M-am întors în casă şi Aristainos mi-a explicat de câţi bani mai dispun, lăsând în seama secretarului înmânarea banilor solicitaţi pentru călătorie.

— Drum bun! mi-a urat el. Să ne vedem cu bine când te vei întoarce în Ierusalim!

Am ieşit în curte şi i-am dat lui Natan punga cu bani. El a cântărit-o în mâini, a prins-o de cingătoare, a chibzuit câteva clipe, s-a uitat la poziţia soarelui şi a plecat fără să spună o vorbă. Am încremenit de mirare, fiindcă o astfel de învoială nu mi-a mai fost dat să cunosc într-o ţară din Orient, unde toată lumea se târguieşte îndelung

pentru te miri ce. Dar nu m-am temut că el ar putea să mă înşele.

Iar eu am pornit spre partea îngrădită de ziduri a oraşului, unde-l urmasem noaptea pe Natanael. Urcând scările şi strecurându-mă pe străduţe întortocheate, am dat până la urmă de poarta din zidul străvechi, prin care trecusem împreună cu purtătorul vasului de apă. În ciuda hotărârii ferme de a nu-i mai deranja vreodată pe apostolii lui Iisus, voiam totuşi să mă conving că ei plecaseră din Ierusalim.

Mi s-a părut apoi că recunosc casa în care intrasem. Poarta grea era întredeschisă, dar curtea părea pustie. Şi deodată mi s-a făcut teamă, o teamă inexplicabilă, care m-a împiedicat să intru în acea curte, de aceea am trecut grăbit mai departe. Apoi m-am întors, dar din nou nu am avut curaj să intru. Dar eu sunt convins că, şi de-aş fi încercat să intru în acea curte înfrângându-mi teama, tot nu aş fi putut intra.

Am ezitat o clipă, după care m-am hotărât să plec de acolo. Am fost furios pe mine însumi şi m-am acuzat în gând pentru lipsa mea de curaj. Totodată, am fost uimit de pustietatea acelui loc, pentru că pe drum nu întâlnisem prea mulţi oameni. Dar, în apropierea zidului, am auzit la un moment dat o bătaie monotonă oarecum enervantă. Atunci l-am văzut eu pe cerşetorul fără picioare care, prea orgolios să mi se adreseze, bătea cu toiagul într-o piatră pentru a-mi atrage totuşi atenţia asupra lui. Ştiam deja că-i mai înţelept să nu dai de pomană unui cerşetor, dacă nu vrei să-ţi asumi riscul să se ţină toată ziua după tine, iar eu chiar că n-aveam timp de pierdut. Dar acel cerşetor mă privea tăcut, încetând să mai bată după ce a înţeles că l-am observat. M-am oprit şi am aruncat un ban în faţa lui.

El a ridicat banul fără să-mi mulţumească, dar mi-a spus:

— Oare ce cauţi tu, străinule? Aşezat în ţărână, eu văd multe, chiar şi lucrurile pe care cei ce trec pe lângă mine ar prefera să nu le văd.

— Dacă-i aşa, dă-mi un semn! l-am rugat eu.

— Că te pregăteşti pentru un drum, că vei pleca degrabă… Este tot ceea ce ştiu deocamdată despre tine, a spus cerşetorul. Şi bărbaţii care evitau să-şi arate faţa la lumina zilei au plecat. După câte ştiu, ei au fost pescari. Probabil s-a împlinit vremea, de aceea şi-au strâns în grabă năvoadele. Te mulţumesc aceste semne?

— Chiar mai mult decât crezi, i-am răspuns eu binedispus şi am mai aruncat o monedă în faţa lui.

Indiferent, el a ridicat banul, apoi mi-a privit cu atenţie faţa. Şi m-a întrebat:

— Oare nu eşti tu bărbatul care-ntr-o seară a condus un orb până la Poarta Izvorului şi i-a dăruit acelui orb haina de pe el? Dacă-i aşa, te-aş sfătui să-ţi cumperi un năvod şi să-i urmezi pe ceilalţi. Este cel mai bun timp pentru pescuit.

Am simţit un nod în gât şi inima a început să-mi bată cu putere.

— Cine te-a împuternicit să-mi vorbeşti astfel? l-am întrebat.

Scuturând din cap, cerşetorul fără picioare a spus:

— Nimeni nu mi-a poruncit să-ţi vorbesc. De amărât ce sunt ţi-am spus asta. De-aş fi avut picioare, aş fi plecat şi eu în Galileea. Pluteşte în văzduh o chemare: Galileea! Galileea! Eu pot doar să o ascult, nu şi să o urmez.

— Tu nu vorbeşti ca un cerşetor, i-am spus eu.

— Nu am fost toată viaţa cerşetor, mi-a răspuns el cu mândrie. Eu cunosc scripturile şi, aşezat toată ziua în praful şi murdăria străzii, îmi este mai uşor să înţeleg şi să cred ceea ce alţi oameni întregi şi sănătoşi nu pot înţelege şi crede. Din cauza acestei nebunii, mulţi m-au lovit peste gură. De aceea, de obicei sunt prudent. Dar de data aceasta nu am rezistat tentaţiei când am văzut cu câtă timiditate

te-ai învârtit în jurul acestei case, pe care şi eu, de multe ori, am privit-o.

— La Galileea! am spus eu. Tu mi-ai dat curaj.

— La Galileea! a repetat el cu entuziasm. Dacă-l vei întâlni pe Iisus, roagă-l să ne binecuvânteze şi pe noi, cei mai neînsemnaţi oameni, pe care înţelepţii îi lovesc peste gură.

I-am atins umerii şi braţele şi i-am spus:

— Fără îndoială, tu eşti mai aproape de împărăţia lui decât mine, chiar dacă eu am picioare sănătoase şi pot merge să-l caut în Galileea. Binecuvântează-mă pe mine şi binecuvântează-mi drumul, fiindcă vreau să fiu blând şi să am smerenie în inima mea.

A zâmbit melancolic şi, privind în gol, a murmurat câteva vorbe în limba ebraică, traducându-mi-le apoi în aramaică:

— Ştiu că Mântuitorul meu este viu. Ultimul voi rămâne pe faţa pământului, iar după ce îmi vor jupui şi pielea, îl voi vedea pe Dumnezeu.

Dar mie nu mi-a spus nici o vorbă, şi-a acoperit capul şi s-a înclinat până la pământ. Nici eu nu m-am încumetat să-i mai vorbesc, surprins de distanţa ce-l separa de acel orb căruia îi fusesem călăuză. Pe cerşetorul cel orb, nefericirea îl înrăise. Dar cel lipsit de picioare, după ce pierduse totul, încă mai avea speranţă, ca şi cum toate suferinţele prin care trecuse fuseseră o rătăcire de Dumnezeul său. Pentru că nu putea merge în Galileea, el acceptase resemnat să aştepte, aşezat în praful şi murdăria străzii. Datorită lui am înţeles mai profund sensul umilei speranţe a blânzilor pământului.

Am coborât gânditor străzile până-n oraşul de jos. Ajuns în apropierea casei lui Karanthes sirianul, parcă aş fi avut aripi la picioare. Toată fiinţa mi-a fost plină de dulcele entuziasm al speranţei, iar în capul meu s-a învârtit continuu, ca un cântec, cuvântul *Galileea,* acoperindu-mi toate celelalte gânduri.

Dar nu am putut intra în camera mea şi a trebuit să mă aşez pe pragul uşii şi să aştept. Fiindcă înăuntru, femeia sirianului împreună cu fiica ei o îmbrăcau şi o împodobeau pe Maria din Beerot. Sirianul mi-a explicat:

— Femeile tot femei rămân. N-au putut ele să reziste tentaţiei, când au văzut veşmintele frumoase pe care le-am cumpărat şi podoabele ieftine, dar sclipitoare. Iar femeia mea şi-a schimbat atitudinea şi a spus că Maria din Beerot nu-i o femeie căzută, ci mai degrabă o fată nevinovată, pe care tu vrei s-o salvezi şi să o aduci pe drumul virtuţii.

I-am spus:

— Fără îndoială, eu mi-am pierdut deja simţul virtuţii şi decenţei în acest oraş prea peste măsură de sfânt. În fiecare zi, fumul animalelor sacrificate şi arse în templu se înalţă spre cer întru slava Dumnezeului fără chip al evreilor, ca şi cum sacrificiile şi ceremoniile de purificare i-ar putea reconcilia pe oameni cu un Dumnezeu atât de sacru încât nici numele nu i se poate rosti. În acest oraş, cucernicii sunt prea cucernici, iar păcătoşii îşi ascund fărădelegile sub franjurii veşmintelor şi sub vălurile de rugăciune. Cât de păcătoasă ar fi ea, această Maria din Beerot, tot este mai pură decât preoţii îmbrăcaţi în veşminte albe ai templului, fiindcă cel puţin ea îşi recunoaşte păcatul şi regretă că l-a făptuit.

— La urma urmei, ce este păcatul? a întrebat ca un filosof Karanthes. În toate oraşele Siriei, femeile tinere îşi sporesc dota făcând, spre gloria zeiţei, tot ceea ce fac în Ierusalim aceste aşa zise femei de moravuri uşoare, care altceva, săracele, nu ştiu să facă. În Siria, cel care a păcătuit este condamnat de preoţi să stea la o margine de drum, acoperit cu propriile excremente, pentru ca ceilalţi să-şi bată joc de el. Dar eu nu înţeleg cum poate fi curăţat de păcat cel ce stă într-o astfel de mizerie. După cum nu înţeleg ce speră să obţină acei preoţi

care se învârtesc până-şi pierd cunoştinţa, care-şi fac singuri răni pe tot trupul sau care se castrează pentru slava zeiţei. Cine ştie, poate că sunt un om blestemat şi nefericit, pentru că, trăind aici, în Ierusalim, m-am depărtat de zeii şi de credinţa neamului meu şi îmi este teamă de zeul fără chip al evreilor. Dar atâta timp cât negustoria prosperă, copiii cresc şi femeia nu mă bate la cap decât dimineaţa, seara şi o dată-n timpul zilei, aducându-mi aminte că sunt muritor, n-aş putea spune că sunt nefericit.

Nu am mai apucat eu să-i răspund, fiindcă de pe acoperişul casei m-au strigat cu glasuri vesele femeia şi fata sirianului, invitându-mă să urc scara ca să-mi văd mireasa. Am urcat în grabă şi tare m-am mai minunat văzând-o pe Maria din Beerot. Îmbrăcată în veşminte noi, părea încă şi mai tânără decât în seara dinainte. Talia îi era strânsă cu o bijuterie în formă de cingătoare, avea un colier din pietre multicolore la gât, o diademă pe frunte, inele mari atârnate de urechi şi lănţişoare în jurul gleznelor. Cu chipul radiind de bucurie, ea m-a salutat şi m-a întrebat:

— Oare de ce m-ai îmbrăcat în straie de sărbătoare, ca pe o fată de om bogat? Am fost spălată şi unsă cu uleiuri parfumate, mi-a fost pieptănat părul şi, uite, cu voalul acesta îmi voi putea acoperi faţa pe drum, iar în această mantie mă voi putea înfăşură ca să nu se murdărească de praf veşmintele ce le port.

Şi-a acoperit faţa, şi-a strâns împrejuru-i mantia şi s-a învârtit zdrăngănindu-şi bijuteriile, ca să văd din toate părţile cum arată. Era atât de bucuroasă, ca şi cum s-ar fi dezbrăcat nu numai de straiele ponosite, ci şi de proasta reputaţie, iar eu am fost mişcat de entuziasmul ei copilăresc. Şi Karanthes sirianul a urcat în camera mea să o vadă, oarecum mândru de achiziţiile sale şi a atins fiecare parte a veşmântului ei şi fiecare bijuterie, îndemnându-mă şi pe mine să le ating şi anunţându-mi totodată câţi

bani a dat pe fiecare, ca şi cum ar fi vrut să-i lase de înţeles Mariei din Beerot că mi-am risipit banii de pomană. Iar chipul ei s-a întristat, tot entuziasmul i s-a năruit şi m-a privit descurajată.

Eu i-am mulţumit lui Karanthes şi le-am spus câteva vorbe curtenitoare femeii şi fetei lui, până când toţi trei, observând că suntem prea mulţi într-o încăpere atât de mică, au coborât scara cu mâinile la gură ca să-şi ascundă râsul. După ce am rămas doar noi doi, Maria din Beerot m-a privit îngrozită, sprijinindu-se de perete ca şi cum acolo ar fi căutat să găsească o salvare.

— De fapt, ce vrei de la mine? m-a întrebat ea. Aşa ceva mie nu mi s-a mai întâmplat decât o singură dată, atunci când am fugit de acasă din satul meu şi am ajuns în oraş. O oarecare femeie bătrână care m-a văzut pe stradă, acoperită cu o cămaşă din pânză de sac, m-a luat acasă la ea şi m-a îmbrăcat în nişte veşminte minunate. Eu crezusem că ei îi fusese milă de mine şi-mi voia binele, dar destul de repede am înţeles în ce fel de casă mă aflam. Ea m-a bătut pentru că nu am vrut să-i slujesc pe clienţii ei aşa după cum le era pofta. Abia după trei zile am reuşit să scap de acolo. Nu te-am bănuit de intenţii meschine şi m-am rugat pentru tine, pentru că te-am crezut om bun. Nu te-ai atins de mine noaptea trecută, deşi mi-a fost teamă că o vei face. Dar acum am început să mă îndoiesc de intenţiile tale. Săracă şi nepieptănată, nu eram poate destul de frumoasă pentru gustul tău.

— Nu-ţi fie teamă! i-am spus eu râzând, ca să o liniştesc. Dacă mi-aş dori împărăţia pământească, aş rămâne cu tine la Ierusalim.

Pasiunea pământească este un mormânt incandescent, ce nu ne aduce uşurare, ci doar ne consumă. Dorinţa mea este să cunosc cealaltă împărăţie, cât încă mai este pe pământ. Pentru a căuta acea împărăţie, am acceptat eu să te însoţesc în Galileea.

Dar ea nu a apreciat vorbele mele prietenoase. Ochii ei negri s-au umplut de lacrimi, a bătut din picioare şi, scoţându-şi diadema de pe frunte şi colierul de la gât, le-a aruncat pe podea strigând:

— Acum înţeleg eu de ce nu ai ales tu bijuteriile şi l-ai lăsat pe altul să o facă. Indiferenţa ta mă răneşte şi pentru nimic în lume nu le voi purta, chiar dacă niciodată în viaţa mea nu am avut parte de podoabe atât de frumoase.

Dar fiindu-i totodată greu să se despartă de podoabele pe care le aruncase pe jos, a început să plângă şi mai tare şi izbind cu picioarele în podea, mi-a strigat:

— Dar tu nu mă poţi înţelege. Decât aceste bijuterii scumpe de metal, aş fi fost mai fericită dacă aş fi primit un şirag din grăunţe şi sâmburi de fructe, dar ales de tine.

A fost de data aceasta rândul meu să fiu mânios şi lovind cu picioru-n podea i-am spus categoric:

— Încetează imediat cu plânsul! Felul în care vezi tu lucrurile mă depăşeşte. Oare ce va gândi sirianul acesta cumsecade auzindu-ţi zbieretele şi tropăiturile? O femeie care plânge este urâtă ca un sac şi nu ştiu de ce te-aş mai lua cu mine în Galileea, dacă tu mă jigneşti, interpretând greşit prietenia mea.

Speriindu-se că nu o voi mai lua cu mine în Galileea, ea nu a mai plâns, şi-a şters lacrimile, m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat pe gură.

— Iartă-mă pentru prostia mea, m-a rugat ea. Voi încerca să mă port cuviincios, dar ia-mă cu tine în Galileea!

Gestul ei tandru fusese ca al unui copil surprins în timp ce face ceva ce n-are voie să facă. I-am mângâiat uşor obrazul şi i-am spus:

— Păstrează aceste podoabe, ca străjerii de la poarta cetăţii să nu te creadă nedemnă de compania mea. Voi avea poate mai târziu timp să-ţi fac un şirag din boabe şi sâmburi de fructe, dacă

ţie astea îţi plac, chiar dacă niciunul din noi nu mai este copil.

Păcat că nu mai suntem copii! Din profunzimile fiinţei mele, mă încearcă din ce în ce mai mult dorinţa să fiu iarăşi copil, să am inocenţa de altădată, când încă nu ştiam ce este pasiunea şi răutatea şi mă bucuram sincer de fiecare zi pe care o trăiam.

Nu ştiam ce mă aşteaptă în Galileea. Dar am dorit să mă bucur de drumul pe care-l aveam de împlinit şi de speranţa ce clocotea în sufletul meu. Chiar de-ar fi fost să nu se întâmple nimic, am dorit să mă bucur de aşteptare.

Gândurile mi-au fost întrerupte de Karanthes sirianul, care m-a anunţat de sosirea asinilor. După poziţia soarelui pe bolta cerească, era exact miezul zilei. Am coborât imediat, urmat de Maria din Beerot. Şi am văzut în faţa casei patru asini puternici, dintre care doi încărcaţi cu covoare pentru dormit. De-o parte şi de alta a spinării celui de-al treilea atârnau coşurile cu provizii, iar pe ultimul asin stătea o femeie cu straie ponosite, care nu îndrăznea să-şi ridice privirea mai sus de grumazul animalului. Natan m-a salutat respectuos, dar fără să rostească un cuvânt şi a arătat spre soare, dovedind astfel că a ajuns la vremea convenită cu toate ce i le-am cerut.

Dar eu i-am spus enervat:

— Cine este această femeie străină? Nu vreau ca şi ea să vină cu noi.

Natan nu a spus nimic, s-a uitat doar într-o parte, ca şi cum acest lucru nu-l privea pe el. S-a dus atunci Karanthes să vorbească cu femeia şi s-a întors trăgându-se de barbă şi având un aer încurcat.

— Numele ei este Suzana, mi-a explicat Karanthes sirianul. Ea mi-a spus că Natan i-a promis să o ia cu voi ca servitoare, pentru că trebuie să se întoarcă la casa ei, în Galileea, dar nu poate să meargă prea mult pe jos. De aceea stă

călare pe asin. Ea a spus că nu doreşte nici o răsplată pentru treaba pe care o va face. După cum am înţeles, ea s-a îmbolnăvit când a ajuns în Ierusalim, iar cei împreună cu care venise să sărbătorească Pastele au abandonat-o şi s-au întors fără ea în Galileea.

Femeia stătea în continuare pe spinarea asinului, neîndrăznind să mă privească. Am fost furios şi cred că aveam de ce.

— Dar nouă nu ne trebuie nici o servitoare! Fiecare poate să-şi poarte singur de grijă. Că doar n-am să duc după mine în Galileea toată mizeria Ierusalimului!

Natan m-a privit mirat, iar când a înţeles că nu glumesc, a ridicat din umeri, şi-a desprins punga cu bani de la cingătoare şi a aruncat-o pe pământ înaintea mea, după care, abandonându-şi asinii, a plecat de-a lungul străzii. Femeia străină a început să se tânguiască, dar a rămas în continuare aşezată pe spinarea asinului.

Înţelegând că voiajul nostru ar fi fost amânat pentru mai târziu dac-aş fi căutat o altă călăuză şi cine ştie peste ce fel de om aş fi dat, mi-am înfrânat mânia şi mi-am înghiţit vorbele ce de supărare aş fi vrut să le rostesc, i-am strigat lui Natan să se întoarcă, i-am poruncit să-şi prindă din nou punga cu bani la cingătoare, după care i-am spus oarecum amărât:

— N-am încotro, trebuie să accept şi lucrurile imprevizibile. Fă cum vrei, numai să pornim odată la drum, până nu se adună toată lumea din Ierusalim să caşte gura la noi.

Apoi m-am dus repede în casă să-i plătesc lui Karanthes sirianul banii ce i-i datoram şi i-am dat mult mai mult decât mi-a cerut, spunându-i:

— Ai grijă de lucrurile mele, pentru că mă voi întoarce în Ierusalim.

El mi-a mulţumit cu entuziasm, făcând multă risipă de vorbe şi a mai spus:

— Sunt sigur că nu peste multă vreme ne vom revedea în Ierusalim.

Se strânseseră deja destul de mulţi oameni în jurul asinilor, în timp ce Natan îndesa în coşuri lucrurile pe care hotărâsem să le iau cu mine. Bărbaţii pipăiau muşchii animalelor şi le cercetau dantura, în timp ce femeile se îndesau în jurul bolnavei care stătea ca ţintuită pe asin, fără să răspundă la întrebările lor. Bineînţeles, apăruseră şi mulţi cerşetori care, cu mâinile întinse, ne-au urat drum bun. Natan i-a dat fiecăruia cât a crezut el de cuviinţă, pentru a evita blestemele, câtuşi de puţin folositoare când porneşti la drum lung. Când am urcat eu şi Maria din Beerot pe spinarea asinilor şi Natan a trecut în faţă să ne călăuzească spre Galileea, străduţa negustorului de mărunţişuri era deja plină de oameni. După părerea mea, aş fi putut prea bine călători şi cu capul vârât într-un sac, pentru că Natan nu se ostenise să-mi spună nici pe care drum vom merge, nici în ce locuri vom înnopta, în orice caz, ne îndreptam spre Galileea.

Mai întâi, Natan a traversat oraşul până la împuţita piaţă de peşte ce se află în apropiere de Poarta Peştilor, prin care, de altfel, am ieşit. Gardienii, care-l cunoşteau pe Natan, s-au apucat să controleze coşurile de provizii, dar după ce le-am strigat că sunt cetăţean roman, au renunţat la control şi ne-au lăsat să trecem. Mare mi-a fost mirarea când Natan, mergând pe drumul şerpuitor ce se-ntinde de-a lungul zidurilor oraşului, a oprit animalele în faţa fortului Antonia. Văzându-i pe gardienii romani de la poarta fortului, Suzana a început din nou să geamă şi şi-a ascuns faţa după grumazul asinului. În zadar am încercat eu să-l conving pe Natan să continuăm drumul, el s-a încăpăţânat doar să-mi arate cu mâna că trebuie să intru în fort. M-am întrebat în sinea mea dacă acest bărbat nu era mut, fiindcă nu-l auzisem încă rostind vreo vorbă.

Am intrat fără prea multă tragere de inimă în curtea fortăreţei. Soldaţii de gardă m-au lăsat să trec, în ciuda bărbii şi a veşmântului evreiesc. Ca şi cum ar fi fost chemat de cineva, chiar în momentul când am intrat în curtea fortului, comandantul garnizoanei a coborât scările. M-am apropiat de el şi l-am salutat ridicându-mi braţul.

— Sunt în drum spre băile termale din Tiberiada, i-am explicat eu. Călăuza mea a insistat să te salut şi să te întreb care este drumul cel mai bun până acolo. Călătoresc fără escortă, împreună cu două femei.

El m-a întrebat:

— Ai de gând să călătoreşti prin Samaria sau de-a lungul Iordanului?

Fiindu-mi ruşine de ignoranţa mea, m-am grăbit să-l întreb:

— Pe care din aceste două drumuri m-ai sfătui tu să merg?

După ce s-a tras gânditor de buze, bărbatul posomorât şi reumatic a spus:

— Pe de-o parte, samarinenii sunt oameni răi şi le fac greutăţi de tot felul celor care călătoresc fără escortă. Pe de alta, valea Iordanului este inundată, fiindcă apele nu s-au retras încă, aşa că dacă mergi pe-acolo rişti să rămâi în vreun vad şi să asculţi multă vreme răgetele leilor din desişuri. Dacă vrei, eu îţi pot da o escortă de doi oameni, dar va trebui să-i plăteşti tu. Dacă nu-i vrei, nu uita totuşi să-i spui proconsulului că am fost amabil cu tine şi ţi-am făcut această propunere.

Dar nu mi s-a părut prea dornic să-şi reducă efectivul soldaţilor din garnizoană, nici chiar pentru câteva zile, de aceea i-am refuzat oferta.

— Nu, nu, i-am spus eu, călătoresc într-o provincie liniştită a Imperiului Roman, n-am de ce să mă tem.

— În cazul acesta, am să-ţi dau o sabie s-o ai cu tine la nevoie, a spus el răsuflând uşurat. Ca cetăţean roman, tu ai dreptul să porţi sabie, dar,

pentru orice eventualitate, voi porunci scribului să-ntocmească un permis de port-armă, pentru că, îmbrăcat în veşmintele acestea bizare şi purtând barbă, mulţi ar putea să se-ndoiască c-ai fi roman.

M-am dus deci la armurier şi acesta mi-a dat o sabie, apoi am cumpărat de la scrib permisul de port-armă, aşa că, de pe urma plecării mele tot a tras comandantul posac al garnizoanei un oarecare câştig. M-a condus apoi amical până la poartă, dar nu şi-a putut stăpâni râsul când m-a văzut încingându-mi sabia peste tunica evreiască.

Dar Natan nu a zâmbit, a dat doar mulţumit din cap şi a continuat drumul. După ce am ocolit noi zona templului, am traversat Chedronul şi am mers în continuare pe drumul de la poalele Muntelui Măslinilor, care-mi era cunoscut, pentru că pe el umblasem spre Betania. Când Ierusalimul nu s-a mai văzut, am coborât de pe spinarea asinului şi am mers pe lângă el. Când am ajuns în Betania, i-am strigat lui Natan să facă un popas şi m-am dus la casa lui Lazăr. I-am strigat numele şi el a apărut dinspre grădină şi m-a salutat. L-am întrebat de Marta şi de Maria, iar el mi-a răspuns:

— Surorile mele au plecat în Galileea.

L-am întrebat:

— De ce nu te-ai dus şi tu cu ele?

A scuturat din cap şi a mormăit:

— Ce treabă am eu în Galileea?

— Dar, i-am răspuns eu, mi s-a povestit că Iisus va merge acolo să-şi aştepte apostolii.

— Asta nu mă priveşte pe mine, a răspuns el. Eu îmi îngrijesc grădina şi-mi văd de mormântul meu.

A vorbit greoi, privind în gol, ca şi cum în fiinţa lui ar fi fost îngropată o comoară despre care nu ar fi putut explica clar nimănui. Mi s-a făcut frig lângă el şi mi-a părut rău că mi-am întrerupt drumul să-l salut. Am dat să plec şi i-am spus:

— Pace ţie!

— Pace şi linişte, a spus el în bătaie de joc. Dacai şti ce înseamnă pacea, nu mi-ai mai ura-o…

Şi apăsându-şi cu mâinile cadaverice fruntea, a spus:

— Mă doare capul şi am mintea tulbure. Sunt îngrozit când cineva mă strigă pe nume. Am să-ţi vorbesc în parabole, poate că aşa mă vei înţelege. Ascultă! Şi de-am fi mici cât vârful unui ac sau încă şi mai mici, ne-am vedea unul pe altul tot la fel cum ne vedem acum şi nu am şti cât de mici suntem. Pentru mine, după ce am trecut prin moarte, toată lumea aceasta pământească a devenit cât un vârf de ac, poate încă şi mai mică. Şi nu pot înţelege de ce Iisus, fiul lui Dumnezeu, a vrut să se nască, să trăiască, să moară şi să învie într-o lume atât de neînsemnată.

Am gândit că, după acele zile petrecute în mormânt, i se tulburase mintea de-a binelea, de nu mai putea să cugete ca toţi oamenii. L-am lăsat în lumea lui ciudată şi m-am întors la drum. În privirea lui Natan am văzut din nou acea umbră de mirare pe care o mai văzusem o dată, dar de spus, el nu a spus nimic. Şi ne-am continuat drumul.

Am ajuns apoi într-o vale, am traversat un râu, am mers de-a lungul poalei unui munte şi ne-am oprit doar o dată, la o fântână, pentru a adăpa asinii. De tăcerea lui Natan se molipsise şi Maria din Beerot, aşa că în tot acest timp noi nu am schimbat o vorbă. Dar tăcerea călăuzei noastre nu era deloc neliniştitoare. În această tăcere exista ceva care-mi întărea încrederea în el. Iar pe femeia bolnavă n-o mai simţeam ca pe o povară şi începusem chiar să fiu îngrijorat pentru ea, îndoindu-mă că va putea suporta greutăţile călătoriei. Mergea în spatele convoiului, vrând probabil să uităm de ea. În orice caz, Natan zorea animalele, ca şi cum el însuşi ar fi fost interesat să ajungă cât mai degrabă în Galileea. A evitat Samaria, preferând drumul pelerinilor, care trece prin Ierihon.

Abia când s-au aprins primele stele pe cer, ne-am oprit noi din drum într-un sat nu prea mare.

Natan a condus animalele în curtea hanului sărăcăcios din acel sat şi a dat repede jos poverile de pe spinarea asinilor, a luat covoarele şi le-a pus într-o încăpere goală, care mirosea a bălegar, dar era destul de curată. Iar Suzana a aprins focul în curte, să pregătească mâncarea. A amestecat făină, apă, uleiul şi câteva bucăţi de carne de oaie în oala de lut şi a pus-o pe foc. Apoi a adus apă şi a insistat să-mi spele picioarele. După aceea a spălat picioarele Mariei din Beerot, căreia i s-a adresat cu mult respect. Când mâncarea a fost gata, m-a servit mai întâi pe mine, apoi pe Maria. Iar eu m-am simţit bine.

Dar l-am strigat pe Natan şi m-am adresat atât lui cât şi Suzanei. Şi le-am spus:

— Nu vreau să stric obiceiurile iudeilor, dar dacă tot călătorim noi împreună şi dormim în aceeaşi încăpere, putem şi mânca împreună.

Ei şi-au spălat mâinile, după care s-au aşezat pe podea, lângă noi. Natan a frânt pâine, a binecuvântat-o după obiceiul iudeilor şi mi-a dat întâi mie o bucată din ea, neluând în seamă femeile. A mâncat puţin, fără să se atingă de carne, cu ochii ţintă undeva, departe, iar eu nu am îndrăznit să-i adresez o vorbă în tot acest timp. După masă, s-a dus la animale să verifice dacă totul este în ordine, apoi şi-a înfăşurat tunica în jurul lui, şi-a acoperit capul şi s-a culcat în prag, dându-ne de înţeles că şi pentru noi este vremea să ne odihnim. După ce a terminat de mâncat, Suzana a căzut la pământ în faţa mea şi, mulţumindu-mi că i-am acordat protecţie, a încercat să-mi sărute picioarele. Dar eu i-am spus:

— Nu-mi mulţumi mie, mulţumeşte-i lui Natan! Sper să nu-ţi fie acest drum prea greu şi să nu te îmbolnăveşti din nou.

Ea a răspuns:

— Nu, nu. Noi, femeile din Galileea suntem rezistente ca animalele de povară. Am fost bolnavă

de tristeţe, dar mă voi veseli din nou când vom ajunge pe malul Ghenizaretului.

A doua zi, Natan ne-a deşteptat încă înainte de răsăritul soarelui şi ne-a zorit aşa de tare, că nici n-am înţeles bine ce se întâmplă, iar când m-am trezit de-a binelea am constatat că eram deja pe drum, călare pe asin şi mâncând o bucată de pâine, în timp ce soarele purpuriu se ridica din spatele munţilor. Dar, pe măsură ce lumina s-a făcut mai mare şi soarele s-a înălţat pe cer, inima mi s-a umplut de bucurie. Munţii albăstrii, măslinii de cenuşă şi argint, butucii cu viţă de vie, totul era atât de frumos, că ochii mei nu se mai săturau să privească. Cred că şi ceilalţi au încercat aceeaşi bucurie, pentru că, deodată, spre marea mea uimire, Natan şi-a dres glasul şi a început să cânte un cântec evreiesc.

M-am uitat întrebător la Maria, dar Maria a scuturat din cap în semn că nu înţelege cuvintele. În vocea lui Natan, cu sunete ascuţite şi grave alternând în dezordine, se simţea un soi de voioşie festivă. Când a terminat de cântat, am coborât de pe asin şi am aşteptat-o pe Suzana, care era ultima din convoi. Am întrebat-o despre cântecul lui Natan, iar ea, privindu-mă cu încredere, a spus:

— Este un cântec de drum. „Dumnezeu este umbrarul tău. Dumnezeu este umbra ta protectoare. Ziua, soarele nu te arde, nici noaptea luna. Dumnezeu te păzeşte de toate cele rele. Dumnezeu păzeşte sufletul tău. Şi la plecare, şi la întoarcere. Acum şi în vecii vecilor.“

Mi-a fost greu să-i înţeleg dialectul. Ea a început apoi să-l cânte şi pe limba sa, legănându-şi corpul, dar deodată a izbucnit în plâns. I-am atins umărul şi, încurcat, i-am spus ca să o consolez:

— Nu plânge, Suzana! Ce ai? Aş putea să te ajut cu ceva?

Dar ea mi-a spus:

— Plâng doar de bucurie. Eram în pragul morţii şi am ieşit din nou la lumină.

Călătoream deci în compania a doi nebuni, pentru că, orice s-ar spune, nici Natan nu mi se părea prea zdravăn la minte. Dar mi-a venit să râd la gândul că poate nebunul sunt eu. Un roman, plecat în grabă să-l caute pe regele recent înviat din moarte al evreilor! Destul de ciudat!

La amiază, am coborât în valea roditoare a Iordanului şi am văzut ridicându-se înaintea noastră zidurile cenuşii ale Ierihonului. Aerul era fierbinte, aproape sufocant, dar o boare de vânt purta din când în când până la noi parfumul câmpurilor de balsamieri, bogăţia Ierihonului.

Primăvara era mai avansată decât în Ierusalim şi ţăranii secerau deja grâul. Dar nu am intrat în oraş, pentru că Natan ne-a condus pe cărări care-l ocoleau. Ne-am oprit la umbra zidului Ierihonului, lângă o fântână, iar Natan a lăsat animalele să pască iarbă. Apoi, depărtându-se de noi, şi-a ridicat mâinile şi, cu faţa întoarsă spre Ierusalim, şi-a rostit rugăciunea. Maria din Beerot şi Suzana, fiecare în felul ei, a împlinit acelaşi ritual murmurând câteva cuvinte pioase. Foarte mult îi deosebea pe ei de mine perseverenţa cu care îşi împlineau rugăciunea la orele stabilite de legea iudaică. Eu mă rog doar când aduc ofrande zeilor şi în zilele de sărbătoare, urmând, bineînţeles, obiceiurile ţării în care mă aflu. Dar nu mă aştept la nimic din partea zeilor şi nu cred că rugăciunea mea i-ar putea influenţa. Mă rog doar pentru a nu mă deosebi de ceilalţi oameni. Dar acum, am fost cât pe ce să le cer să mă înveţe cum să mă rog. Totuşi, erau evrei. Mai mult, erau convinşi că fac parte din poporul ales de Dumnezeu. De aceea, temându-mă că Natan sau Suzana ar fi putut să mă refuze, nu am îndrăznit să le cer asta. Cât despre Maria din Beerot, rugăciunea ei era prea simplă, ca a unui copil.

Am mâncat apoi pâine cu brânză şi ceapă. Eu şi Maria am băut vin acru, iar Natan şi Suzana s-au mulţumit cu apa de la fântână. Când am vrut să-i

ofer vin lui Natan, el a arătat cu mâna spre părul scurt tăiat, ceea ce mi-a întărit ideea că făcuse un legământ. M-a privit totuşi prietenos, de aceea l-am întrebat:

— Ai făcut şi legământul tăcerii?

Spre marea mea surpriză, el a rupt tăcerea şi a spus:

— Unde sunt multe cuvinte, nici păcatele nu lipsesc.

Dar spunând aceasta, a zâmbit îngăduitor.

Şi nemaiavând răbdare să întârzie pe locul unde ne oprisem să mâncăm şi să ne odihnim, ne-a îndemnat repede la drum şi nu peste mult timp am văzut, încă de departe, dincolo de câmpie, albia umflată a Iordanului. Căldura devenise înăbuşitoare, aveam feţele transpirate şi înaintam greu. Muştele şi ţânţarii ne înţepau pe întrecute, iar asinii începuseră să dea semne de enervare. Cred că boii ce trăgeau platformele încărcate de grâu cosit atrăseseră acele cohorte insuportabile de muşte.

După ce am umblat astfel toată ziua, am ajuns la căderea serii frânţi de oboseală şi morţi de sete într-un sat unde era un izvor cu apă curgătoare, aşa că ne-am putut spăla cumsecade după drumul nu prea uşor al acelei zile. Observasem că Natan a evitat să înnoptăm în oraşe, unde sunt hanuri mai bune, în care poţi primi chiar şi de mâncare. Este drept că el mi-a cercetat chipul, să vadă dacă sunt sau nu mulţumit de alegerea sa. Dar, după viaţa comodă din Ierusalim, eu eram foarte mulţumit de simplitatea vieţii de călător şi nu tânjeam după hanuri mai bogate.

Obosită să tot stea cu braţele încrucişate, Maria din Beerot se hotărâse să o ajute pe Suzana la aprinderea focului şi la prepararea mâncării. Şi au vorbit ele în timpul acesta pe săturate, aşa cum obişnuiesc toate femeile. Eu m-am mulţumit să privesc stelele ce se aprindeau încetul cu încetul pe

bolta cerească. Mai târziu, trăgându-şi covorul aproape de mine, Maria mi-a spus în şoaptă:

— Această Suzana este o femeie tare simplă. S-ar putea chiar spune că-i săracă cu duhul. Dar cred că este dintre blânzii pământului şi mai cred că ştie lucruri importante despre învierea lui Iisus, dar nu are curajul să le spună şi altora.

M-am ridicat brusc de pe aşternutul meu. Natan se lungise deja în prag, dar Suzana, îngenuncheată, încă îşi spunea rugăciunea. Nu am putut rezista tentaţiei, am strigat-o în şoaptă şi i-am spus:

— Învață-mă rugăciunea ta, ca să ştiu şi eu cum trebuie să mă rog!

Şi-a pus mâinile înaintea pieptului ca şi cum ar fi vrut să se apere şi a spus:

— Dar eu sunt o femeie simplă. Cum să te învăţ pe tine, când nici tablele legii eu nu le ştiu? Eu nu mă rog cum se roagă alţii. Ai râde de mine dacă te-aş învăţa rugăciunea mea.

— Nici nu voi râde de tine, nici nu-mi voi bate joc de rugăciunea ta. Eu aş vrea să am blândeţe şi umilinţă în inimă.

Iar Maria a spus:

— Rugăciunea ta este nouă. Nu am mai auzit până acum pe nimeni rugându-se în felul acesta.

Temându-se, dar în acelaşi timp fiindu-mi recunoscătoare, pentru că acceptasem să călătorească împreună cu noi, Suzana mi-a explicat:

— Pe mine m-au învăţat această rugăciune, pentru că este mai uşor de ţinut minte. Mi s-a spus că le înlocuieşte pe toate celelalte, fiindcă în ea nu este nimic de prisos. Când te rogi, spune: „Tatăl nostru, care eşti în ceruri, sfinţească-se numele tău. Vie împărăţia ta. Facă-se voia ta, precum în cer aşa şi pe pământ. Pâinea noastră cea spre fiinţă, dă-ne-o nouă în fiecare zi. Şi ne iartă nouă păcatele noastre, căci şi noi înşine iertăm tuturor ce ne greşesc nouă. Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău. Amin“.

Am rugat-o să mi-o mai spună o dată şi mi-am dat seama că era făcută din fraze simple şi uşor de reţinut. Am repetat-o şi eu cu glas tare, rostind apăsat fiecare cuvânt. Într-adevăr, nu făcea risipă de vorbe inutile, iar un om simplu putea găsi în această rugăciune toate lucrurile de care avea nevoie pentru a-şi linişti sufletul. Nu avea înţelepciunea sclipitoare a invocaţiilor erudiţilor, dar conţinea multe elemente la care se putea medita.

În seara următoare, am înnoptat în apropierea unei păduri inundate de apa Iordanului. Undeva, departe, în nord, se dezgheţase zăpada din munţii unde-şi are Iordanul izvoarele. Din cauza apelor revărsate, animalele sălbatice îşi părăsiseră ascunzişurile. Cu toate acestea, afluenţii Iordanului aveau matca aproape uscată. Când pe cer au început să se aprindă stelele, s-a auzit urletul neliniştit al şacalilor, urmat de un răget asemănător unui tunet depărtat. Cunoşteam acest soi de răget, chiar dacă nu-l auzisem niciodată în natură. Îl auzeam câteodată la Roma, venind din subteranele circului. Asinii noştri au început să tremure de spaimă, aşa că a trebuit să-i luăm cu noi în încăperea unde urma să dormim. Maria, care nu auzise niciodată până atunci răgetul unui leu, s-a apropiat de mine şi m-a implorat să o las să doarmă în braţele mele, chiar dacă în acea noapte nu era câtuşi de puţin frig.

După ce a liniştit animalele, Natan a baricadat uşa şi a pus sabia mea în apropiere. Nici Suzana nu dormea, aşa că, profitând de moment, am vrut să-i pun câteva întrebări, în speranţa că voi afla ceva nou despre Iisus. Am întrebat-o:

— De la cine ai învăţat rugăciunea?

Şi din nou s-a auzit răgetul cumplit, de s-au zguduit pereţii de pământ ai adăpostului nostru. De groază, Suzana şi-a acoperit gura, apoi a spus:

— Tu nu ai dreptul să-mi pui o astfel de întrebare.

Spre surprinderea mea, Natan a deschis gura şi i-a spus:

— Povesteşte, nu-ţi fie teamă de el!

În lumina tulbure a opaiţului, Suzana s-a uitat împrejur neliniştită, ca şi cum ar fi vrut să o ia la fugă sau să se ascundă. Apoi s-a liniştit şi a spus:

— Iisus din Nazaret, cel care a fost răstignit pe cruce la Ierusalim. El i-a învăţat pe apostolii lui cum să se roage şi totodată ne-a învăţat şi pe noi, femeile care l-am urmat din Galileea. El ne-a spus că pentru noi această rugăciune este de ajuns.

— Nu cumva minţi? am întrebat-o eu suspicios. Tu ai fost, într-adevăr, una dintre femeile care l-au urmat pe Iisus?

Suzana a spus:

— Dar eu sunt o femeie prea proastă şi n-aş putea minţi, nici dac-aş vrea să mint. Nu se vând oare cinci vrăbii cu doi bani? Şi niciuna dintre ele nu este uitată înaintea lui Dumnezeu. Toată viaţa am fost o femeie avară şi m-am zgârcit la bani şi-am strâns lucruri după lucruri, lipsindu-mă chiar şi de mâncare, numai ca să nu dau banii mei pe nimic. Când s-a dus toată lumea să-l vadă pe noul profet, m-am dus şi eu, gândind că pot să-l ascult fără să dau niciun ban, fiindcă în templul din Ierusalim nu primeşti nimic pe gratis. L-am ascultat când a vorbit mulţimii, dar nu am înţeles nimic din învăţătura lui. Numai că, pe neaşteptate, privind el direct spre mine, a spus: „Vedeţi şi păziţi-vă de toată lăcomia, căci viaţa cuiva nu stă în prisosul avuţiilor sale“[49]. Asta se întâmpla pe malul lacului. Să spun drept, eu am crezut că el mă cunoştea sau că auzise despre lăcomia mea. Dar el a povestit în continuare despre un om bogat, care se-ntâmplase să aibă parte într-un an de o recoltă foarte bună. De aceea se hotărâse să-şi dărâme hambarul şi să construiască unul mai mare, unde să păstreze recolta cea bogată, ca mulţi ani să se odihnească, să mănânce, să bea şi să se veselească. Dar Dumnezeu i-a spus acelui om: „Nesocotitule!

Chiar în această noapte vor cere de la tine sufletul tău. Şi cele ce ai pregătit ale cui vor fi? Aşa se întâmplă cu cel care doar pentru el strânge bogăţii, dar în Dumnezeu comori nu are“.

Ea a suspinat şi a spus în continuare:

— M-am întors acasă mâniată pe el. De obicei, eu nu-mi aduc aminte de nimic, dar vorbele lui nu le-am putut uita şi puţin câte puţin acele vorbe au devenit ca o rană dureroasă. Şi m-am întors să-l mai ascult o dată. El a vorbit atunci nemaipomenit de frumos despre corbii pe care Dumnezeu îi hrăneşte şi despre florile câmpului care nici nu torc, nici nu ţes şi le-a interzis apostolilor lui să-şi facă griji pentru mâncare şi băutură, poruncindu-le să caute doar împărăţia lui Dumnezeu, fiindcă lor totul li se va da. Mi s-a făcut tare milă de el, chiar dacă auzisem că hrănise o mulţime de oameni cu două pâini şi cu câţiva peşti. Adevărul este că minuni din astea nu putea nici el să facă în fiecare zi. N-aveam totuşi de gând să-mpart bunurile mele puturoşilor şi neputincioşilor, dar am vândut toate pânzele şi covoarele ţesute cu mâinile mele, mi-am lăsat câmpul în grija unui argat şi l-am urmat pe Iisus. Şi mi-am propus să am grijă de el şi de apostolii lui până mi s-or sfârşi bogăţiile. Eu am gândit că acel bărbat făcător de minuni ar fi putut muri de foame, pentru că, la drept vorbind, nu avea simţ practic. Şi alte femei l-au urmat, tot pentru că le-a fost milă de el.

Amintindu-şi de drumurile pe care umblase, Suzana a oftat, apoi a povestit mai departe:

— Dar nu vreau să zic nimic rău despre el. Am povestit asta pentru a arăta doar că multe lucruri din lumea noastră el nu le înţelegea. De aceea, noi, femeile, trebuia să avem grijă de el. Este drept că, din când în când, mai pescuiau şi discipolii lui ca să câştige ceva bani. La Nazaret, se spunea că n-ar fi fost un tâmplar prea grozav, chiar dacă învăţase meseria tatălui său. La juguri şi căruţe, nimic de zis, se pricepea bine, dar roţi nu era în stare să

facă. Şi avea prea multă încredere în toată lumea. Îi încredinţase punga cu bani tocmai lui Iuda Iscarioteanul, care era cel mai avar şi, mai mult ca sigur, îşi făcea de-acolo parte. Se vedea după ochii lui. Nu pretind c-aş fi înţeles ceva din învăţătura lui Iisus din Nazaret. De altfel, nici discipolii lui nu-l înţelegeau chiar tot timpul. Dar în apropierea lui mă simţeam bine. De aceea nu l-am părăsit deşi, de multe ori mi-am dorit să mă întorc la mine acasă. Cu bună ştiinţă şi fără niciun motiv îi întărâta pe bărbaţii pioşi, iar faptul că-i îngăduise unei femei ca Maria Magdalena, vânzătoarea de porumbei, să-l urmeze, mi se părea insuportabil.

Dar Maria din Beerot, neputându-i suporta ultimele vorbe, i-a strigat:

— Maria Magdalena este o femeie milostivă şi, în orice caz, mult mai înţeleaptă decât tine care, după ce că eşti o ţărancă urâtă, mai umbli şi îmbrăcată-ntr-un sac.

— Dacă tu îi iei apărarea, i-a răspuns mâniată Suzana, înţeleg bine din ce categorie de femei faci parte şi de ce te-mpingi în braţele romanului acestuia seară de seară. Este adevărat că eu sunt o ţărancă urâtă, dar cu mâinile acestea ale mele eu ştiu să ţes, să torc, să fac pâine, să pregătesc mâncare şi să ţin o casă curată. Am tras eu şi căruţa pe vremea când nu voiam să risipesc banii pe-un argat. Adevărul este că Iisus din Nazaret a fost prea bun pentru această lume, prea credul şi prea nechibzuit. A făcut minuni şi a vindecat bolnavi, fără să se-ntrebe dacă aceia meritau să fie vindecaţi. Era de-ajuns ca cineva să se-atingă de poalele veşmântului lui şi, gata, era vindecat de toate bolile. După mine, el era ca un copil lipsit de judecată, abandonat în lumea aceasta rea. Să fi ţinut seama de sfaturile înţelepte, nu s-ar fi dus de Paşte la Ierusalim. Dar era încăpăţânat şi credea că le ştie pe toate din această lume mai bine decât alţii. Iar apoi, s-a-ntâmplat ce s-a-ntâmplat.

Şi Suzana a turuit mai departe, criticându-l pe Iisus, ca şi cum ar fi vorbit despre un copil neascultător, după care a izbucnit în plâns şi a spus:

— Nimic nu mi-a rămas de la el în afară de acest sac cu care sunt îmbrăcată şi rugăciunea pe care m-a învăţat s-o spun. După moartea lui, noi ne-am risipit care-ncotro, ca un stol de vrăbii. Multă vreme n-am putut să înghit nici o bucăţică de pâine şi am rămas nemişcată în peştera de sub templu, de frică să nu mă recunoască cineva. Până când l-am întâlnit pe acest Natan, care pentru Iisus s-a îmbrăcat în alb şi şi-a tăiat părul. El m-a anunţat că Iisus a înviat din moarte şi că este în drum spre Galileea.

Apoi şi-a acoperit gura cu mâna şi s-a uitat spre Natan cu teamă, pentru că spusese şi ceea ce nu ar fi trebuit să spună.

Dar Natan a spus:

— Vorbele femeilor sunt ca pârâitul crengilor uscate sub oala de mâncare. Eu am ştiut că împărăţia lui este aproape, dar pe Iisus nu l-am cunoscut. Mi-am tăiat părul când am auzit că a înviat din moarte. El este, într-adevăr, fiul lui Dumnezeu, cel pe care toţi îl aşteptam.

Suzana a spus:

— Eu l-am cunoscut mai bine decât oricine, pentru că i-am spălat veşmintele. Şi pot spune că a fost om. Îi era foame şi sete ca oricărui om, câteodată era sătul de discipolii lui şi de lipsa de credinţă pe care o vedea la oameni. Dar el într-adevăr a înviat, toată lumea o spune, iar eu nu mă mir deloc. Dimpotrivă, plâng de bucurie şi sper că toate relele se vor schimba în bine. Dacă îngerii vor lupta de partea lui, poate că în Galileea îşi va întemeia el împărăţia. Trebuie doar să avem răbdare şi să aşteptăm. Dar, fie cum o fi, eu îmi fac rugăciunea dimineaţa, la prânz şi seara, aşa cum m-a învăţat el, şi atâta-mi ajunge, pentru că el aşa a spus.

Aceste vorbe au mişcat-o profund pe Maria. Şi ea a întrebat-o neîncrezătoare:

— Să fie oare adevărat că tu ai spălat veşmintele lui?

Iar Suzana i-a spus, fălindu-se:

— Cine ar fi putut să le albească mai bine? Maria Magdalena? Dar ea nu a spălat rufe în viaţa ei. Salomea? Şi-aşa avea destulă bătaie de cap cu fiii ei. Cât despre Ioana, ce să mai vorbim! Umbla cu servitoarele după ea. Mai avea totuşi puţină ruşine, din moment ce nu venise purtată în litieră ca să-l urmeze pe Iisus. Dar tot a învăţat şi ea ceva cât timp a fost cu noi, fiindcă s-a obişnuit să meargă pe propriile picioare.

Neputându-mi ascunde nedumerirea, am întrebat-o:

— Dar de ce ai mers după Iisus, risipindu-ţi averea, dacă modul cum se purta el şi discipolii lui nu-ţi era pe plac şi nici de ceilalţi ce-l urmau nu-ţi plăcea?

S-a uitat uimită Suzana la mine şi mi-a explicat:

— Bine, dar el era ca un miel pierdut în mijlocul lupilor. Cine să-i fi dat de mâncare dacă eu nu aş fi făcut-o? Cine să-l îngrijească dacă nu l-aş fi îngrijit eu? Propria lui mamă credea că el este în afara fiinţei lui. O dată, nişte oameni din Nazaret l-au dus până la marginea unei prăpăstii, iar el nu li s-a împotrivit. Este drept că ei n-au îndrăznit totuşi să-l împingă acolo.

— Deci tu l-ai iubit, am spus eu.

Nedumerită, Suzana a ridicat din umeri şi a mormăit, schimbându-şi poziţia:

— Ce ştiu eu, o femeie bătrână cu pielea tăbăcită, despre iubire? Lumea-i plină de leneşi, de tâlhari, de preoţi avari, de vameşi necruţători şi de tot felul de alte lichele. Poate că mi-a fost doar milă de el, pentru că era nevinovat şi blând ca un miel şi nu ştia nimic despre răutatea lumii…

Şi a continuat încet, frângându-şi mâinile, ca şi cum i-ar fi fost ruşine de propriile vorbe:

— … chiar dacă ştia cuvintele secrete ale vieţii eterne.

— Ce înţeles au ultimele vorbe pe care le-ai rostit? am întrebat-o eu.

— Nu ştiu, mi-a răspuns ea oarecum enervată. Dar aşa este. Eu nu i-am înţeles cuvintele. Eu am crezut în el.

— Crezi şi acum? am insistat eu.

— Nu ştiu, mi-a răspuns ea supărată. Când l-am văzut răstignit pe cruce, când i-am văzut sângele şi sudoarea de pe faţă, nu am mai crezut şi am fugit de acolo, fiindcă nu am putut suporta să văd cum suferă. M-am îmbolnăvit de supărare şi am fost deprimată pentru că mi-am risipit averea de pomană. Nu, nu a fost aşa. M-am îmbolnăvit din cauza suferinţei lui. Nu merita el o astfel de moarte şi atâta suferinţă, chiar dacă i-a suduit pe cărturari şi pe farisei. Toată lumea o face şi nu este ţăran să nu-i vorbească de rău pe aceştia când ei îl constrâng să-şi distrugă recolta de fructe sau să arunce în bălegar legumele sub pretextul că nu cunoaşte prea bine legea. Dar acum totul este din nou bine şi sigur că voi crede în el dacă voi putea să-l mai văd o dată şi să-i mai aud glasul.

La căldura adăpostului nostru cu pereţi de pământ, în timp ce asinii îşi mişcau neliniştiţi urechile lângă ieslea sărăcăcioasă şi leii răgeau în noapte, în mine se strecura îndoiala. Mi se părea că, povestind, Suzana voise să pară mai simplă decât era în realitate, pentru a ascunde ceva important. Dacă era adevărat că-l urmase pe Iisus tot timpul, asistând la minunile pe care acesta le făcuse – şi nu fuseseră puţine, ascultându-i vorbele pe care le spunea mulţimii şi, involuntar, unele dintre învăţăturile ce le dădea discipolilor lui, nu încăpea îndoială că auzise şi acele lucruri speciale pe care alţii nu aveau cum să le audă.

— Dar despre lucrurile ascunse şi înţelepte ale învăţăturii lui, nu poţi să-mi spui chiar nimic? am

mai întrebat-o eu o dată. Nu ai păstrat în mintea ta nimic din ştiinţa lui secretă?

Suzana m-a privit cu încă şi mai multă rezervă ca până atunci şi mi-a spus:

— Nici femeile, nici copiii nu pot ajunge la înţelepciune, oricât de mult ar asculta învăţătura unui rabin. De aceea n-am putut eu să o suport pe Maria Magdalena, care-şi închipuia că înţelege toată învăţătura lui Iisus. Altceva nici nu făcea, decât să-l asculte, în timp ce noi, celelalte femei, ne vedeam de treburi şi pot să te asigur că erau destule de făcut. Dumnezeu să mă ierte, dar bărbaţii pentru care pregăteam noi de mâncare nu erau doar doisprezece şi nu de puţine ori am pregătit mâncare şi pentru şaptezeci de oameni. Pentru mine, Iisus era înţelepciunea însăşi. Iisus era pâinea vieţii, iar asta chiar el a spus-o. Eu nu ştiu înţelesul acestor vorbe, dar cred în ele, pentru că el le-a spus.

Cu deznădejde am scuturat eu din cap, copleşit de naivitatea spuselor ei şi am renunţat să o mai întreb despre alte lucruri. Dar, la lumina nesigură a opaiţului de lut, parcă simţindu-se datoare să mă convingă, ea a mai spus:

— În cerul Tatălui lui este şi Tatăl meu. El i-a lăsat pe copii să vină la el şi a spus că şi pentru cei care sunt asemenea copiilor este loc în împărăţia Lui. Eu, care am o minte de copil, am priceput că nu este treaba mea să înţeleg intenţiile Tatălui meu, fiindcă Tatăl meu le ştie mai bine decât mine pe toate. Acesta este singurul secret al împărăţiei, pe care am reuşit să-l aflu şi să-l înţeleg.

În acea noapte neliniştită nu am putut închide prea mult timp ochii, iar răgetul leilor mi-a purtat nu ştiu de ce gândurile spre Roma şi, în acea clipă de la hotarele veghii şi somnului, când visul te rupe de realitate, am crezut că mă aflu în Roma pe când mă deşteptam din somn. Şi am văzut purpuriul pernelor parfumate cu esenţă de trandafiri şi mi-am simţit trupul vlăguit după

noaptea petrecută în pătimaşe desfătări. Dar, reuşind să ies din acel vis de-o clipă, ca dintr-un coşmar, am fost deznădăjduit de absurdul acestei vieţi. Întins pe un covor prăfuit, într-o colibă de lut murdară, plin de păr pe tot trupul ca barbarii şi puţind de transpiraţie, în compania a trei evrei, îmi imaginam că voi dobândi ceva care, aparent, sfida raţiunea. Să fi fost la Roma, mi-aş fi aranjat părul, aş fi purtat o mantie decorată după exigenţele ultimelor luni, aş fi fost într-o permanentă goană după manuscrise diferite pe care să le citesc, aş fi mers la tribunal să urmăresc procesele mai interesante, omorându-mi timpul în aşteptarea ta, Tullia. La Roma, de s-ar şti cu ce mă ocup eu acum, toată lumea m-ar lua în bătaie de joc şi ar râde de mine, atât patricienii bogaţi şi nesăţioşi de lux, cât şi sofiştii care afirmă că un om cu bun-simţ nu crede în nimic. Să fi fost la Roma, aş fi râs primul, de-aş fi auzit că un bărbat instruit călătorise de la Ierusalim la Galileea să caute un rege evreu înviat din moarte.

Cu toate astea, atât femeile fără minte cât şi tinerii inteligenţi îi frecventau pe astrologii, magii sau vrăjitorii renumiţi şi plăteau mulţi bani pe talismane care să le poarte noroc. Ei înşişi îşi băteau joc de toate astea şi nu credeau în farmece, dar în străfundurile fiinţei lor sperau că prezicerile, magiile, farmecele şi talismanele îşi vor face cel puţin pentru ei efectul. Toate sunt ca un joc. Norocul este capricios şi câştigul nesigur, dar e mai bine să-ţi joci jocul până la capăt, decât să te mulţumeşti cu vidul.

Oare eu îmi jucam jocul pe malul Iordanului? Oare îl continuam doar din consecvenţă, în ciuda victoriei nesigure? Ce speram să câştig? Poate că era un vis această invizibilă împărăţie pe care mi-o imaginam în preajmă, spre care speram să găsesc drumul. Mi-a fost biciuit spiritul de aceste gânduri şi am simţit că nu-i mai pot suporta pe cei împreună cu care pornisem la drum, nici pe Maria,

nici pe acea încăpăţânată Suzana, nici pe tăcutul Natan. Ce treabă aveam cu acei oameni, eu, un roman?

Am repetat în gând rugăciunea învăţată de la Suzana. Era, de fapt, primul secret al apostolilor lui Iisus din Nazaret pe care-l aflasem. Să fi purtat în ea această rugăciune forţa magică a unei înţelepciuni secrete? Poate. Dar răsturnând cuvintele în toate direcţiile şi recompunând frazele, am ajuns la concluzia că era doar o rugăciune de resemnare adaptată nevoilor oamenilor simpli. Repetând-o cu umilinţă, probabil că aceştia îşi puteau găsi liniştea, putând să uite pentru un scurt timp de greutăţile cotidiene. Numai că eu nu eram destul de naiv, ca să mă simt uşurat după ce o rosteam.

În acea noapte toţi am dormit prost, iar dimineaţa am fost somnoroşi şi puşi pe ceartă. Maria din Beerot ne pretindea să traversăm munţii şi să ne continuăm drumul prin Samaria, pentru că, spunea ea, n-ar fi vrut nici în ruptul capului să se întâlnească nas în nas cu vreun leu ce-şi părăsise hăţişurile inundate. La rândul ei, Suzana, convinsă că-şi pierduse ceva, verifica fără răgaz sacul cu lucrurile pentru pregătirea mâncării şi sacii cu provizii, întârziind în felul acesta momentul plecării. Nici Natan nu părea prea liniştit şi scruta atent cerul, în timp ce asinii, nefericiţi din cauza muştelor care nu le dădeau pace, trebuiau să fie potoliţi tot timpul.

Nemaiputând suporta trăncăneala Mariei, până la urmă Natan a recurs la scripturi şi a rostit sentenţios:

— Multe drumuri le crede omul drepte, şi ele toate duc la moarte.

Apoi, arătând spre sabia mea atârnată de centură, a pornit la drum, trăgând de asinii ce se împotriveau să meargă, ca şi cum ar fi vrut să ne lase de înţeles că noi suntem liberi să facem ce

vrem, dar că el nu va renunţa la drumul stabilit dintru început.

— Uşor vă este vouă, bărbaţilor să treceţi pe lângă lei, a început să se tânguiască Maria, dar eu sunt cea mai tânără. Am auzit că leii sunt animale înţelepte şi-şi aleg carnea cea mai fragedă.

Dar Suzana i-a spus bombănind:

— Iisus din Nazaret a mers pe acest drum. Oare de ce n-am putea şi noi să mergem? Dacă-ţi este teamă, voi merge înaintea ta şi voi alunga leii. Eu sunt sigură că ei nu se vor atinge de mine.

Enervat de discuţia lor, i-am atras atenţia Suzanei că nimeni nu ştie pe ce drum a mers Iisus în Galileea şi că de fapt toată povestea asta a noastră nu se bazează pe nimic. Fiindcă tot atât de bine ar fi putut arhiereii lansa un astfel de zvon, pentru a-i împinge pe apostolii lui să plece din Ierusalim. În ceea ce mă priveşte, eu n-aveam de gând să merg cu sabia-n mână împotriva leilor, chiar dacă la circ am văzut bărbaţi ce au scăpat de moarte în felul acesta. Şi am mai spus că Natan cunoaşte drumurile, aşa că cel mai înţelept este să-l urmăm.

Mâniaţi, fiecare în felul lui, ne-am continuat drumul. A trebuit să ne suflecăm veşmintele ca să trecem vadul depăşit de ape şi să urnim animalele ce se temeau să înainteze. Iar când am ieşit cu bine din apă, am intrat pe mâna unor soldaţi din legiunea romană, care-au întâmpinat-o cu mare bucurie pe Maria din Beerot. Dar văzându-mă înarmat, m-au trântit mai întâi pe mine la pământ şi poate că m-ar fi omorât dacă n-aş fi apucat să le strig şi-n latineşte şi-n greceşte că sunt cetăţean roman. Şi cu toate că le-am arătat, când mi-au dat drumul, permisul de port-armă, au cotrobăit în coşuri şi în saci şi-au pipăit peste tot locul veşmintele Mariei, pe care, fără-ndoială, de n-aş fi fost eu roman, ar fi dus-o în iarbă.

Exista totuşi o explicaţie pentru lipsa lor de disciplină. Ei nu făceau parte dintr-un corp de

gardă care patrula pe drumuri şi nici nu erau în timpul manevrelor. Ofiţerului lor îi venise pur şi simplu ideea să vâneze un leu, de-aceea, însoţit de câţiva arcaşi alerga încolo şi-ncoace pe o colină, în timp ce acei soldaţi ce ne întâmpinaseră nu prea curtenitor, aveau ordin să hărţuiască leii, lovind în scuturi. Nu era o misiune prea atrăgătoare, dar avuseseră norocul să nu dea până atunci peste niciun leu, iar ca să-şi ridice curajul, băuseră vin.

Nu-mi plăcuse felul în care mă întâmpinaseră, iar faptul că fusesem umilit de nişte soldaţi ignoranţi îmi zgândărise orgoliul şi am înţeles de ce-i urau evreii atât de tare pe soldaţii romani. Eram enervat de dimineaţă, aşa că, atunci când l-am văzut pe sutaşul care nu avea altceva în cap în afara ideii de-a cuceri o blană de leu, l-am ameninţat că mă voi plânge procuratorului Ponţiu Pilat pentru felul în care s-au purtat cu mine soldaţii lui.

Dar am făcut o greşeală că m-am adresat lui, fiindcă sutaşul acela cu faţa plină de cicatrice, privindu-mă ironic, m-a întrebat în bătaie de joc din ce categorie de romani fac parte, de umblu în straie de evreu şi-mpreună cu evreii.

— Oare nu eşti şi tu din ceata nespălaţilor ce se-ndrepta zilele trecute spre Marea Galileii? Acum e vremea secerişului, nu a pelerinajului. Călătorii aceia n-au intenţii bune.

I-am cerut iertare pentru furia mea, încercând astfel să-l împac, apoi l-am întrebat despre oamenii ce trecuseră pe acolo. Dar el mi-a spus că nu văzuse pe nimeni, pentru că evreii călătoresc de obicei noaptea şi evită posturile de gardă şi străjile de la hotare. Doar auzise vorbindu-se despre ei.

— Ai grijă să nu cazi în mâinile lor, mi-a spus el cu dispreţ, fiindcă toţi galileenii sunt fanatici. În Galileea sunt mult mai mulţi oameni ca-n alte părţi şi tot timpul se găseşte cineva să vină din deşert şi să-i întărâte la revoltă. Acum doi ani, un vrăjitor smintit din deşert a venit în Galileea şi a anunţat

împărăţia evreilor şi i-a botezat pe ai săi în Iordan ca să-i facă invulnerabili în luptă. Dar principele evreu al Galileii i-a retezat capul ca să arate lumii că nici măcar acel vrăjitor nu era invulnerabil. Dar trebuie să mai fie destui smintiţi care umblă prin valea Iordanului.

Dar, întrerupându-se brusc, sutaşul mi-a întors spatele şi s-a depărtat de mine, gândind probabil că nu-i de demnitatea lui să-mi vorbească prea mult. Pentru că, văzând cu cine mă însoţeam la drum, nu şi-ar fi putut imagina c-aş face parte din înalta societate a Romei.

Când ne-am văzut din nou de drum, privindu-mă batjocoritor, Maria din Beerot a spus:

— S-ar părea că tu nu eşti un bărbat prea important, dacă un sutaş plin de tăieturi pe faţă ţi-a vorbit cu atâta dispreţ.

— M-ai vedea poate cu ochi mai buni, i-am spus eu ironic, de-aş purta haine de ofiţer al legiunii romane, nu-i aşa?

Dar Maria mi-a răspuns:

— Cel puţin cei din legiunea romană ştiu ce vor. Dacă tot eşti roman, de ce nu călătoreşti şi tu ca toţi romanii, profitând de avantajul ce-l ai? Oare ţie nu-ţi este ruşine de picioarele păroase şi de barba ce-o porţi pe faţă când vorbeşti cu un adevărat roman?

Nu-mi venea să cred auzind-o cum vorbea. Abia m-am stăpânit să nu rup o creangă dintr-un pom şi să o lovesc. I-am spus înfuriat:

— Unde-a rămas acea fată ce-mi promitea că-n toate zilele vieţii ei mă va binecuvânta, numai s-o iau cu mine în Galileea şi că se va mulţumi să se odihnească noaptea sub stelele cerului? Oare cine te crezi de-mi vorbeşti tu astfel?

Dar Maria din Beerot, înălţându-şi cu trufie capul, mi-a strigat:

— Niciodată n-am crezut că-mi vei arunca în faţă confesiunile pe care ţi le-am făcut despre viaţa mea. Adevărul este că eu nu am avut noroc, dar

dacă-l voi întâlni pe Iisus din Nazaret şi el îmi va ierta păcatele şi mă va binecuvânta, tu nu vei mai putea să mă mai acuzi niciodată pentru păcatele mele, pentru că ele nu vor mai exista. Mai bine ţi-ai vedea de păcatele tale, care-mi imaginez că-s înspăimântătoare, altfel n-ai căuta tu cu atâta umilinţă drumul spre împărăţia lui.

Nu am crezut că a vrut ea să spună ce-a spus din tot sufletul şi m-am gândit că, după atâta drum obositor, i s-a întâmplat ca tocmai pe mine să-şi descarce ea greul, de aceea nu i-am răspuns nimic. Dar ea şi-a strunit asinul şi a călărit mai departe alături de Suzana şi după ce cele două femei s-au certat urlând pe-ntrecute una la alta, s-au apucat să ne vorbească de rău pe Natan şi pe mine, învinuindu-ne de toate relele din lume.

În acea seară, pe când cobora în spatele munţilor Samariei, soarele a fost înspăimântător de roşu. Valea a avut pentru un moment un aspect fantomatic, iar apa Iordanului a fost neagră. Toată acea privelişte stranie, aproape ireală, mi-a eliberat inima de răul şi apăsarea acelei zile şi mi-am amintit cum s-a lăsat întunericul peste lume când regele iudeilor a fost răstignit pe cruce şi cum s-a cutremurat pământul de moartea lui. El a înviat, dovedind realitatea împărăţiei lui, dar eu acum mă depărtam de el, dacă în profunzimile inimii mele îi dispreţuiam pe cei împreună cu care pornisem la drum şi mă consideram superior lor, păstrând totodată duşmănie în inima mea pentru vorbele necugetate ale unei tinere femei.

După ce am ajuns la locul de înnoptat, m-am apropiat de Maria şi i-am spus:

— Te iert pentru vorbele rele şi necugetate şi din acest moment le-am şi uitat.

De două ori mai furioasă decât înainte, cu ochii aproape scoşi din orbite, ea mi-a strigat:

— Tu îmi dai mie iertare? După ce mi-ai rănit inima şi nici n-ai vrut să te uiţi la mine toată ziua? Eram gata să uit totul şi să fac pace cu tine, fiindcă

tu nu eşti decât un bărbat şi n-am la ce bun să m-aştept de la tine, după cum bine zice Suzana. Dar în niciun caz nu-ţi permit să-mi dai tu iertare mie mai înainte de a te fi iertat eu pe tine.

Natan, care le auzise pe toate în acea zi, şi-a ridicat privirea spre cer şi şi-a lăsat cu deznădejde braţele în jos. Resemnarea lui mi-a redat şi mie resemnarea şi i-am spus Mariei, fără nici o urmă de supărare în inima mea:

— Fie cum vrei tu, Maria din Beerot! Şi dă-mi iertare! Eu recunosc că nu am nimic să-ţi iert, aşa că putem face pace.

Dar femeia şi-a pus mâinile-n şolduri şi i-a strigat cu glas ascuţit Suzanei:

— Vino repede să-l vezi şi spune-mi dacă acesta este bărbat sau nu unul dintre aceia care şi-au pierdut bărbăţia. Mi s-a spus că la Roma pe unii îi castrează.

Suzana, care punea vreascuri şi baligă uscată pe foc ca să fiarbă mâncarea, pufnind în râs, şi-a pus mâna la gură.

Iar mie mi s-a urcat sângele la cap de indignare şi i-am tras Mariei o lovitură straşnică peste faţă. Dar imediat după aceea mi-a părut rău că mi-am pierdut cumpătul şi aş fi dat orice să şterg ceea ce fără voia mea făcusem.

Maria a început să plângă în hohote, frecându-şi obrazul lovit, dar când eu am vrut să mă apropii de ea s-o liniştesc şi să-mi cer iertare, ridicându-şi mâna, Natan mi-a făcut semn să nu o bag în seamă.

Nu după multă vreme, plecându-şi privirea-n pământ, Maria s-a apropiat de mine în vârful picioarelor şi a spus:

— Bine-ai făcut că m-ai lovit. Te-am zgândărit toată ziua să văd dacă te înfurii. Asta-nseamnă că mă iubeşti mai mult decât îţi iubeşti asinul căruia îi mângâi mereu grumazul. Sărută-mă dacă vrei să cred că-ntr-adevăr m-ai iertat pentru tot ce ţi-am făcut eu astăzi!

M-a prins timidă în braţe, iar eu am sărutat-o de două ori şi ea a fost sigură că între noi totul a fost din nou ca înainte. La drept vorbind, n-am găsit nimic rău în faptul că după o zi de nelinişte şi supărare ne-am strâns în braţe, aşa că am mai sărutat-o o dată.

Dar Maria m-a depărtat, lăsându-şi totuşi mâinile pe umerii mei. Privindu-mă drept în ochi, m-a întrebat:

— Oare ai săruta-o în acelaşi fel şi pe Suzana, dacă ea te-ar jigni şi după aceea ţi-ar cere iertare?

M-am uitat la faţa scofâlcită a Suzanei şi la buzele ei uscate, pe care le-am comparat în minte cu buzele moi şi umede ale Mariei şi am înţeles capcana spre care mă împingea. M-am apropiat de Suzana şi i-am spus:

— Dacă te-am jignit în vreun fel, sărută-mă şi dă-mi iertare!

Suzana s-a uitat cu milă la mine şi mi-a spus:

— Vai ţie, bărbatule, care laşi o fată fără minte să-şi bată joc de tine! Dar Maria nu are totuşi suflet rău.

Oarecum intimidată, şi-a şters gura cu dosul palmei şi m-a sărutat, trăgând totodată cu coada ochiului la Maria. Descumpănită, Maria i-a spus acuzator:

— Oare cum poţi tu, o fiică a lui Israel, să săruţi un roman netăiat împrejur? Eu pot, pentru că sunt o femeie căzută, dar tu te spurci.

Apărându-se, Suzana a spus:

— Nu cunosc prea bine legea, dar am mâncat deja din aceeaşi oală cu el. Şi-n inima mea, eu simt că avem acelaşi tată în cer, chiar dacă el este roman.

Vorbele ei m-au mişcat şi am privit-o cu alţi ochi, deşi fusesem enervat de mirosul de usturoi pe care-l răspândea în jur, fiindcă pe drum, călărind pe asinul ei, molfăia tot timpul căţei de usturoi. De aceea, am spus:

— Dacă Iisus i-a permis să spele veşmintele lui, sărutul Suzanei a fost o cinste pentru mine.

După ce am mâncat, am luat-o deoparte pe Maria şi i-am spus:

— Oare ai intenţia să mă seduci? Oare mă împingi să păcătuiesc cu tine? Nu pot găsi o altă explicaţie pentru felul în care te porţi. Dacă-mi aduc aminte bine, eu am acceptat să te iau la drum pentru a te feri de ispită şi pentru ca el să-ţi ierte păcatele.

Ea mi-a şoptit cu tandreţe:

— Tu ai fost bun cu mine, cum până acum niciun bărbat nu a mai fost. Eu nu mă pot înţelege pe mine însămi de ce sunt atât de capricioasă. Indiferenţa ta mă enervează, chiar dacă ştiu că în inima ta ai o oarecare afecţiune pentru mine.

— Trupul trup este, i-am spus eu întristat, dar nu-i nevoie să mă aţâţi, fiindcă nu sunt din piatră. Eu n-am făcut niciun legământ de abstinenţă şi n-am jurat fidelitate nimănui. Dar pentru asta putem să ne întoarcem în Ierusalim.

Maria a spus suspinând:

— Este prea ciudată viaţa aceasta, iar mie îmi este teamă de Iisus din Nazaret. Cred totuşi că doar el mi-ar putea reda puritatea şi virginitatea. Am auzit că, pentru cele mai grele păcate, el nu este prea sever. Iar dac-aş păcătui cu tine, n-aş regreta. Nu ştiu de ce, dar am impresia că-n braţele tale mi-aş găsi salvarea. Tu vezi bine cât de adânc sunt eu cufundată-n păcat, fiindcă nici o fată nevinovată n-ar putea gândi aşa. Dar cum aş putea să evit păcatul? Într-o zi, vrând să mă consoleze, Suzana mi-a spus că un bărbat care se uită la o femeie dorind-o, comite deja în inima lui desfrânarea. După părerea mea, Iisus din Nazaret a stabilit legi imposibil de respectat.

— Ascultă, Maria din Beerot! i-am spus eu cu fervoare. Oare nu suntem noi deja obosiţi după greutăţile acestui drum? De ce să ne tot chinuim de pomană cu gânduri vinovate? Nu-mi mai spune şi-

n noaptea asta că ţi-e teamă de răgetul leului şi nu mai veni lângă mine! La nimic nu-mi foloseşte să-mi tot stârnesc dorinţa.

— De-aş fi sigură că şi tu mă doreşti cum te doresc eu, a spus ea suspinând, nu te-aş mai tulbura şi nici n-aş mai încerca să te seduc.

— Fie cum vrei tu! i-am zis eu. În inima mea, eu deja am păcătuit cu tine. Mai multe nu am de spus.

Mi-a atins obrajii cu mâinile fierbinţi şi a zis suspinând:

— Ce n-aş da să-mi recapăt virginitatea! Să fiu din nou o fiinţă pură.

Dar nu m-a mai provocat şi nici lângă mine nu a mai venit să doarmă.

Am gândit că prea multe nu ştia Maria despre împărăţie, dar nici nu aveai ce să ceri de la ea. Cât despre Natan, nu-mi trecea prin minte ce-ar fi putut el să-i ceară lui Iisus, încât să-şi fi tăiat pentru asta părul de pe cap. Poate că, judecând după măsura împărăţiei lui, şi dorinţa mea era la fel de naivă şi neînsemnată ca speranţa Mariei din Beerot.

În ziua următoare, abătându-ne de la apa şerpuitoare a Iordanului şi lăsând în urmă drumul caravanelor, am urcat muntele şi am văzut în faţa noastră Marea Galileii. Bătea un vânt uşor care primenea aerul şi ridica valurile înspumate ale mării, dincolo de care se vedeau ca-n ceaţă, înălţându-se spre cer, vârfurile înzăpezite ale munţilor. Am mers de-a lungul ţărmului vestic al mării şi în amurg am ajuns la terme, nu departe de care se vedeau coloanele oraşului rezidenţial al principelui Irod Antipa. Un miros sănătos de sulf plutea în aer, fiindcă apa surselor termale era adusă în multe bazine, în jurul cărora fusese construită staţiunea balneară propriu-zisă. Pe malul lacului erau case construite în stil grecesc şi colibe de pescari. În staţiune exista un han grecesc şi un han evreiesc.

Mă odihnisem deja în destule locuri mizerabile în cursul călătoriei, aşa că am mers bucuros la hanul grecesc împreună cu Maria. Iar Natan i-a condus pe asini şi pe Suzana la hanul evreiesc. Am gândit că este mai înţelept să nu fiu văzut cu ei în Galileea, pentru că apostolii lui Iisus se îndoiau de mine. Era, de altfel, mai bine dacă Suzana, pe care, fără îndoială, ei nu o suspectau, ar fi aflat direct despre toate ce urmau să se întâmple. Şi nu mă îndoiam că ea îmi va spune mie tot ce-ar fi aflat, din recunoştinţă că am adus-o în Galileea. Pe Natan îl cunoşteam deja bine, de aceea i-am spus să ţină în continuare la el punga mea de bani şi să aibă grijă de asini, gândind totodată că în felul acesta îl voi lega cel mai bine de mine. Ei stabiliseră că, după ce se vor odihni, îşi vor continua drumul până la ţărmul de nord al Mării Galileii, la Capernaum, unde Iisus din Nazaret îşi predicase învăţătura. Din Tiberiada, nici o zi întreagă de drum nu era până acolo. Din câte ştia Suzana, Iisus nu fusese niciodată în oraşul grecesc Tiberiada.

În dimineaţa următoare, trezindu-mă eu când tocmai răsărea soarele, am simţit o durere ascuţită în picior şi am mers şchiopătând pe terasă. După arşiţa cumplită din valea Iordanului, am respirat cu uşurinţă aerul proaspăt al Galileii. Apa era limpede ca sticla, iar vântul mângâietor al dimineţii purta cu el un discret parfum de mirt. Mi s-a părut că niciodată până atunci nu mai văzusem lumea atât de frumoasă şi nu simţisem atât de distinct mirosurile pământului, iar la un moment dat nu mi-am mai simţit trupul. Şi am rămas pierdut într-o stare asemănătoare cu beţia, până în momentul când, străbătut de un frison, mi-am dat seama că piciorul este umflat.

După-amiază am fost scuturat de friguri şi am avut febră. Piciorul era umflat până la genunchi şi o bandă roşie, ce începea de la călcâiul rănit, se întindea pe toată umflătura. Medicul grec de la

băile termale a făcut o incizie, a curăţat abcesul şi mi-a dat să beau un leac care să-mi împrospăteze sângele. Paisprezece zile am zăcut bolnav în hanul grecesc şi am crezut că voi muri. Maria din Beerot m-a îngrijit şi apele sulfuroase ale termelor m-au ajutat să mă însănătoşesc. Multe zile nu am putut să mănânc nimic. Când m-am făcut bine, eram foarte slăbit. Medicul mi-a recomandat să nu umblu o vreme, ca să nu-mi obosesc piciorul. De aceea am stat liniştit şi am scris despre drumul nostru spre Galileea. Dar în tot acest timp, despre Natan şi Suzana nu am avut vreo veste.

Epistola a noua

Marcus, Tulliei.

Când am scăpat de boală, eram tare slăbit şi descurajat. Şi nu am putut să-mi împiedic gândul că acea neaşteptată zbatere între viaţă şi moarte fusese poate un avertisment, pentru a mă împiedica să descifrez secrete care nu mă priveau. Am rămas în camera mea, evitând să mă amestec printre călătorii care, atraşi de faima surselor termale ale Tiberiadei, în mare parte oameni bogaţi, de toate rasele şi din toate ţările, veniseră aici să-şi vindece bolile cauzate de abundenţă şi viaţă lascivă, şi printre ofiţerii romani ce-şi tratau maladiile dobândite în cursul campaniilor militare.

În ziua aceea am chemat un băieş care mi-a masat trupul şi un bărbier care mi-a scurtat şi coafat părul în manieră grecească, mi-a aranjat barba şi mi-a depărtat părul de pe corp, pentru că acum totul îmi era indiferent. Poate că atitudinea mea semăna cu cea a unui copil rănit în mândria lui, dar eu fusesem sincer şi nu credeam că meritasem o astfel de pedeapsă. Gândurile mi-au zburat şi la tine, Tullia, dar în alt fel decât la Ierusalim, şi, în nefericirea mea, mi-a fost dor de tine. Eram sătul de această fată fără minte care, după ce mă îngrijise cu devotament cât timp fusesem bolnav, mă privea cu atâta mulţumire de sine, de parc-aş fi fost proprietatea ei.

Stăteam pe terasă şi mă uitam la oamenii care se plimbau, când, deodată, toată lumea a început să se agite, îndreptându-se spre palat. Maria, care ştia deja tot ce se întâmplă în Tiberiada, mi-a explicat că soţia procuratorului Ponţiu Pilat sosise din Cesareea pentru a-şi îngriji sănătatea. De pe terasă, am văzut litiera în care era purtată şi escorta. Escorta nu erau alcătuită doar din ofiţeri ai legiunii

romane, ci şi din cavalerii cu mantii purpurii ai prinţului Irod Antipa, care o însoţiseră de la hotarele Galileii până în Tiberiada. Claudiei Procula i se pusese la dispoziţie palatul de vară şi bazinul princiar cu apă termală din grădina palatului.

Ştiam că soţia procuratorului avea o sănătate şubredă şi era nervoasă, ca mai toate femeile în vârstă, care nu-şi pot admite îmbătrânirea. Fără îndoială, ea avea nevoie de băi termale, iar acum, când vara tocmai dădea să înceapă, termele de la Marea Galileii erau cele mai agreabile din tot Levantul. Cei care frecventau apele termale ale Damascului sau chiar ale Antiohiei, încântaţi de laudele pe care trimişii principelui Irod Antipa le aduceau Tiberiadei, preferau să vină în această perioadă a anului la Marea Galileii. Eu totuşi mă îndoiam că doar pentru băile termale venise Claudia Procula în Tiberiada.

După două zile, curiozitatea mea naturală m-a împins să-i trimit un mesaj pe o tăbliţă dublă de ceară, cerându-i permisiunea să o vizitez pentru a o saluta. Imediat a sosit un servitor care mi-a spus că, plăcut surprinsă de prezenţa mea în Tiberiada, Claudia Procula mă aşteaptă. Călcâiul nu era complet vindecat, de aceea am închiriat o litieră şi am traversat astfel grădinile oraşului până la palat. Dar în dreptul porticului am coborât şi am mers pe picioarele mele, şchiopătând şi sprijinindu-mă într-un baston. Favoarea ce-mi fusese acordată stârnise uimirea călătorilor străini care fuseseră preveniţi că, din cauza sănătăţii fragile, soţia procuratorului nu primeşte niciun oaspete care-ar dori să-i prezinte omagiile. De aceea, mulţi se adunaseră în faţa palatului să mă vadă.

Servitorii m-au condus direct într-o sală răcoroasă şi însorită unde Claudia Procula, cu faţa palidă şi ochii languroşi, se odihnea pe perne purpurii. Aproape de ea stătea, demnă, o evreică

îmbrăcată în veşminte luxoase, ce părea cam de aceeaşi vârstă cu ea.

Întinzându-mi mâna, Claudia Procula a exclamat bucuroasă:

— O, Marcus! Ce fericire să revăd un vechi prieten care mă poate înţelege! Ce ţi s-a-ntâmplat de şchiopătezi? Eu însămi sunt tare bolnavă. Nu pot să dorm, am coşmaruri, am dureri în pântece şi nici cu ficatul nu o duc prea bine.

Apoi, întorcându-se spre femeia care-i ţinea companie, i-a explicat:

— Este tânărul despre care ţi-am vorbit. El este Marcus Mezentius Manilianus, prietenul meu din copilărie. Tatăl lui a fost cel mai renumit astronom din Roma. Fiind şi din familia Mecena, Marcus este descendentul etruscilor care pe vremuri îşi disputaseră puterea cu Eneas. Ultima dată l-am văzut la Ierusalim, în timpul Paştelui, şi nu mă aşteptam să-l întâlnesc aici.

Nu am întrerupt-o, deşi afirmaţiile ei nu fuseseră tocmai exacte. Dar, dacă ea voise să prezinte partea frumoasă a lucrurilor, sporindu-mi importanţa în ochii femeii ce-i ţinea companie, pentru ce să mă fi opus?

— Această distinsă persoană, mi-a spus apoi Claudia Procula, este Ioana, soţia chestorului principelui Irod Antipa. Am cunoscut-o în Ierusalim. Mi-a promis că-mi va ţine companie cât timp voi rămâne aici. Am mare încredere în ea.

Femeia mi-a zâmbit şi m-a cercetat din privire. Avea faţa rotundă şi puhavă, dar se vedea după ochi că nu era proastă şi că avea o temeinică experienţă a vieţii.

— Te salut, Marcus Mezentius! a spus ea. Dar cum se face că ai barbă şi porţi veşminte evreieşti?

— Fiecare ţară cu obiceiurile ei, i-am răspuns eu. Sunt filosof şi vreau să cunosc obiceiurile ţărilor prin care trec. La drept vorbind, am un profund respect pentru Dumnezeul fiilor lui Israel

şi pentru lege, în măsura în care nu mă împiedică să venerez geniul protector al împăratului.

Claudia Procula care până atunci nu-mi observase veşmintele, a exclamat:

— Vai, Marcus, cât de mult te-ai schimbat! Dar nu sunt sigură că soţul meu ar putea aprecia felul în care eşti îmbrăcat.

Şi a început să vorbească cu vioiciune despre sănătatea bărbatului ei şi despre greutăţile cotidiene cu care aceste era confruntat, în timp ce servitorii ne-au servit cu vin, dulciuri şi fructe. Apoi a cerut servitorilor să se retragă şi i-a spus doamnei de companie:

— Ioana, verifică tu dacă nu ne ascultă nimeni. Niciodată nu am putut suporta spionii.

Ioana s-a dovedit a fi foarte abilă pentru împlinirea unei astfel de misiuni. Cu un aer indiferent, ea a aruncat mai întâi o privire în vestibul, apoi a înconjurat încăperea pipăind draperiile şi aplecându-se în dreptul ferestrelor. Invitându-mă să mă aşez lângă ea, Claudia Procula m-a întrebat în şoaptă:

— Îţi mai aminteşti de Iisus din Nazaret, cel care a fost răstignit pe cruce la Ierusalim?

Am ezitat să-i răspund, privind cu îndoială spre Ioana, dar până la urmă am spus:

— Îmi amintesc. El a rămas în inima mea. Şi aş fi vrut să ştiu mai multe despre Iisus, dar apostolii sunt prea suspicioşi ca să se încreadă într-un străin.

— Discipolii lui, a spus Claudia Procula, au revenit în Galileea şi s-au întors la treburile lor. Cei mai mulţi sunt pescari şi pescuiesc în acest lac al Ghenizaretului.

Am spus:

— Când am plecat eu din Ierusalim, se răspândise zvonul că nu numai ei se îndreptau spre Galileea, ci încă şi mulţi alţi oameni care crezuseră în Iisus. Dar sunt ei oare în siguranţă sau şi aici sunt urmăriţi şi persecutaţi?

Ioana s-a grăbit să-mi răspundă:

— S-a terminat cu urmărirea lor. Sfetnicii înţelepţi ai principelui Irod au reuşit să-l convingă pe acesta că nimic nu are de câştigat dacă-i va persecuta în continuare. Adevărul este că lui Irod îi este frică de discipolii lui Iisus, chiar dacă încearcă să lase impresia că ei îi sunt indiferenţi. Nu de multă vreme el a făcut o greşeală politică, tăindu-i capul lui Ioan Botezătorul şi de-atunci nici nu mai vrea s-audă de profeţi.

Claudia Procula a întrebat-o:

— Îţi aminteşti că eu am făcut tot ce puteam face ca soţul meu să nu-l condamne pe acel bărbat nevinovat?

— De ce vrei tu acum să dezgropi poveştile uitate? am întrebat-o răutăcios pe Claudia Procula. Întotdeauna au existat oameni nevinovaţi, condamnaţi pe nedrept la moarte. Lumea este aşa cum este, nu o putem noi schimba. Uită-l şi vezi-ţi de sănătate! Că doar de aceea ai venit în Tiberiada, nu-i aşa?

— Nu înţeleg ce vrei să insinuezi tu, mi-a răspuns iritată Claudia Procula. Lumea nu mai este cum a fost. Iisus din Nazaret a înviat din moarte, chiar dacă la început tu te-ai îndoit c-ar fi înviat. El le-a apărut discipolilor lui şi, indiferent dacă tu crezi sau nu crezi, el se află aici în acest moment.

Ioana a pus mâna peste gura Claudiei şi a spus cu teamă:

— Tu nu ştii ce vorbeşti, *domina*[50].

Uitându-mă atent la ea, mi-am amintit deodată că Suzana vorbise despre o femeie bogată cu acelaşi nume. Fără să fi fost sigur că era vorba de aceeaşi persoană, i-am spus:

— Eu îţi cunosc chipul, înaltă doamnă! Dacă nu mă înşel, eşti una din femeile care l-au urmat pe Iisus din Nazaret. Sper că nu vei nega.

S-a uitat cu teamă la mine, dar a răspuns cu demnitate:

— Nu neg acest lucru şi nici nu doresc să-l ascund. Ca să-l urmez pe el, mi-am părăsit şi casa

şi bărbatul, dar a trebuit să mă întorc, pentru a nu pune în pericol poziţia importantă a soţului meu. Cum se face că tu, un străin, ştii acest lucru?

Mă simţeam atât de slăbit şi de trist şi n-am mai vrut să fiu ipocrit în continuare.

— Ştiu că el a înviat din moarte şi cred în învierea lui, le-am mărturisit eu. Cred de asemenea că Iisus este fiul lui Dumnezeu. Dar înţelesul celor întâmplate îmi scapă. Pentru că aşa ceva niciodată nu s-a mai întâmplat. Eu sunt în căutarea împărăţiei lui, dar apostolii lui Iisus nu m-au acceptat. Auzind că ei vor porni spre Galileea să-l întâlnească, am pornit pe urmele lor, în speranţa că-l voi întâlni şi eu pe Iisus. Din păcate, în momentul când am ajuns aici, m-am îmbolnăvit şi nu mi-am mai putut continua drumul. Să fie în această întâmplare a mea un semn că el nu mă acceptă? Dar tu, Claudia Procula? Fii sinceră şi recunoaşte că doar pentru el ai venit în Galileea!

Privindu-mă cu atenţie amândouă, au spus ele uimite într-un glas:

— Deci tu, un filosof, crezi în învierea lui? Şi crezi de asemenea că el este în Galileea?

— Cred ce cred, le-am răspuns eu fără să-mi pot ascunde amarul. Ce altceva aş putea face?

Şi împins de o irezistibilă dorinţă de a-mi descărca tristeţea din inimă, le-am povestit de vizita pe care o făcusem în casa lui Lazăr, unde o întâlnisem pe Maria Magdalena. Le-am povestit cum îi întâlnisem pe Toma şi pe Ioan, le-am povestit de cele ce se petrecuseră în casa lui Simon din Cirene, precum şi despre vizita lui Zaheu şi Matei, menţionând că acesta din urmă îmi interzisese să invoc numele lui Iisus.

— Dar el nu are dreptate, a spus Ioana. Îmi amintesc despre un bărbat, care nu-l cunoştea pe Iisus, dar îi vindeca în numele lui pe bolnavi. Discipolii lui au vrut să-i interzică acelui bărbat să se folosească de numele lui, dar Iisus le-a spus că cel puţin acel bărbat nu-l vorbeşte de rău. Eu nu

înţeleg de ce ţi-ar fi ţie interzis să-i invoci numele, dacă tu crezi în el.

Le-am mai spus că, împreună cu mine, a venit din Ierusalim şi o oarecare femeie care-l urmase pe Iisus, numită Suzana, după care am întrebat-o pe Ioana:

— O cunoşti pe femeia aceasta?

Făcând un vizibil efort pentru a-şi ascunde dispreţul, ea a zis:

— Bineînţeles că o cunosc pe această femeie gâlcevitoare. Este o ţărancă ignorantă, care nici legea iudaică nu o cunoaşte. Dar Iisus i-a permis şi ei să-l urmeze.

Uimită de-a binelea şi oarecum neîncrezătoare, Claudia Procula a spus:

— O, Marcus! Dar tu, într-adevăr, te-ai schimbat mult. Nu mai eşti acel bărbat pe care l-am cunoscut cândva în Roma. S-ar părea că, ocupat cu descifrarea misterelor lui Iisus din Nazaret, ai uitat-o pe Tullia. Nu-ţi imagina că eu nu ştiu despre ea. Şi-n Cesareea ajung veşti proaspete din Roma. Dar nu reuşesc să înţeleg ce aştepţi de la Iisus şi de ce-l cauţi.

— Tu de ce-l cauţi? am întrebat-o eu enervat.

Claudia Procula şi-a înălţat capricioasă umerii slabi şi a spus:

— Eu sunt doar o femeie şi am dreptul să visez. Ştiu că el mi-ar putea vindeca insomniile şi multele mele boli. Dar mai mult decât asta, sunt curioasă să-l văd pe acest profet răstignit pe cruce şi înviat din moarte.

I-am spus.

— Mi s-au stins curiozitatea şi dorinţa de a visa. Eu îi caut împărăţia, iar împărăţia lui încă mai este în apropierea noastră, pe pământ. Mi s-a spus că el cunoaşte cuvintele secrete ale vieţii eterne. Dar ce importanţă au ideile mele? Mai bine spuneţi-mi dacă a ajuns în Galileea şi dacă li s-a arătat apostolilor.

Ioana a ezitat puţin, după care a început să povestească.

— Eu nu ştiu dacă a ajuns în Galileea şi dacă li s-a arătat apostolilor. Dar ştiu că doar apostolilor lui le-a încredinţat secretul împărăţiei. Pentru ceilalţi oameni, cât şi pentru noi, femeile, el a vorbit întotdeauna în parabole. Poate ne-a arătat, dar noi nu am văzut. Poate ne-a spus, dar noi nu am auzit. Iar apostolii au rămas uniţi şi nu mai povestesc nimic femeilor. De aceea, Maria Magdalena, supărându-se pe toţi apostolii, i-a părăsit şi s-a întors la casa ei din Magdala. Mai ştiu că, acum câteva zile, şapte dintre apostoli s-au dus de dimineaţă la pescuit şi, după ce au scos năvodul plin cu peşte, s-a întâmplat ceva miraculos. Se spune că au fost înconjuraţi de o lumină neobişnuită şi că s-au întors foarte veseli de la pescuit. Dar ei nu au vrut să povestească ce s-a întâmplat.

I-am spus:

— Eu sunt mirat că acei pescari ignoranţi au supărat-o pe Maria Magdalena, care şi-a sacrificat o bună parte din avere pentru ei. De altfel, m-aş fi aşteptat ca, cel puţin din recunoştinţă, să păstreze legătura cu tine. Nu mă îndoiesc că tu eşti aceea care a intervenit pentru ei, ca să nu fie persecutaţi în Galileea.

— Nu sunt ei bărbaţi prea recunoscători, a spus Ioana, dar poate nu li se permite să spună altora secretele împărăţiei lui Iisus. Dar de ce i-a ales Iisus tocmai pe aceşti oameni, niciodată n-am să înţeleg.

Deşteptându-i-se orgoliul, Claudia Procula a simţit nevoia să spună:

— Eu sunt soţia procuratorului Iudeii. Aceşti pescari ar fi trebuit să se încline în faţa mea şi să-şi anunţe maestrul că doresc să-l întâlnesc. Ar fi trebuit să se simtă onoraţi că le-am trimis un mesager, apreciind bunăvoinţa cu care îi privesc.

Dar eu nu am putut să nu-i spun:

— Claudia, nu cred că-nţelegi tu prea multe despre împărăţia lui Iisus. El nu este nici magician, nici şarlatan. El este fiul lui Dumnezeu.

Iar Claudia Procula, rănită de vorbele mele, mi-a strigat:

— Oare uiţi că sunt din familia împăratului şi că de multe ori am stat la aceeaşi masă cu el când încă nu plecase din Roma?

Ioana mi-a făcut un semn discret să mă stăpânesc şi a spus:

— Eu nu sunt decât o femeie, iar poporul lui Israel spune că femeile nu au suflet. Iisus ne-a permis totuşi şi nouă, femeilor, să-l urmăm, iar în inima mea am întrezărit şi eu împărăţia. Discipolii lui Iisus au discutat mult, întrebându-se adesea când va fi construită împărăţia fiilor lui Israel. Care fii ai lui Israel? Aceia care l-au abandonat pe Iisus, cerând ca sângele lui asupra lor şi copiilor lor să cadă? De aceea mă întreb: oare poporul lui Israel va rămâne pentru totdeauna poporul ales de Dumnezeu?

Acea discuţie fără căpătâi începuse deja să mă obosească, iar Claudia Procula scăzuse simţitor în ochii mei. Am spus neliniştit:

— Fie cum o fi, dar ce putem face pentru a-l întâlni?

Ioana a spus:

— Eu nu ştiu. Altceva mai bun de făcut nu avem decât să aşteptăm. Am aşteptat deja destul şi nimic nu s-a întâmplat. Să spunem că a uitat de femei, dar mă pune pe gânduri sângele otrăvit care ţi-a îmbolnăvit piciorul, împiedicându-te astfel să-ţi continui drumul.

— Sunt aproape vindecat, am asigurat-o eu. Cu o barcă sau purtat în litieră aş putea merge unde vreau. Dar sunt deznădăjduit în inima mea şi nu vreau să forţez lucrurile. Bănuiesc că se arată doar celor pe care el însuşi îi alege. Iar dacă este aşa, înseamnă că nu sunt demn să mi se arate.

— Tu eşti lipsit de iniţiativă, a rostit ironic Claudia Procula. Eu mor de nerăbdare să-l întâlnesc, fiindcă mă îndoiesc de puterea terapeutică a băilor termale. Dac-aş fi fost bărbat, aş fi făcut eu ceva.

Ioana mi-a spus:

— Tu ai putea să te duci la Magdala ca să o întâlneşti pe Maria. Noi nu putem merge acolo şi nici nu o putem chema în secret aici, fiindcă este o femeie de proastă reputaţie. Nimeni nu te poate împiedica să o vezi şi să-i ceri un sfat. Tu poţi să-i spui că mie nu-mi este ruşine să fiu împreună cu ea, dar, în acest moment, sunt constrânsă să ţin seama de poziţia soţului meu la curtea principelui Irod. Sunt lucruri prea complicate pentru tine, dar o femeie ca ea le poate înţelege.

Văzând că nu sunt câtuşi de puţin entuziast, a mai spus cu viclenie:

— Tu eşti un bărbat tânăr şi plin de viaţă. Poţi să te duci fără nici o grijă să o saluţi, fiindcă nimeni din acel loc nu va fi surprins. Şi acum îşi aminteşte toată Galileea ce făcea ea când era posedată de cei şapte demoni.

Dându-mi seama că n-aş fi avut nimic de câştigat dacă le-aş fi contrazis, le-am spus că am să mă gândesc la acest lucru, după care am discutat despre toate şi despre nimic. I-am promis Claudiei Procula că o voi însoţi pe hipodrom să asistăm la curse. Oraşul Tiberiada, cu circul, cu teatrul, cu termele şi grădinile lui minunate era mândria principelui Irod. De aceea, Claudia Procula gândea că este o obligaţie impusă de înaltul ei rang să se facă văzută în diferite locuri, în felul acesta mulţumindu-i lui Irod pentru palatul pe care i-l pusese la dispoziţie. La un moment dat, mi-a permis să mă retrag, nu mai înainte de a ne jura să ne vedem de îndată ce vom avea noutăţi despre Iisus.

Aproape de casă, m-am oprit în dreptul coloanelor de la băile termale, unde un negustor

din Sidon cu barbă ondulată îşi etala ţesăturile şi am ales o eşarfă de mătase brodată cu fir de aur, pe care am trimis-o Claudiei Procula în semn de prietenie.

Maria din Beerot mă aştepta neliniştită. Poate mă văzuse discutând cu negustorul din Sidon şi se aşteptase să cumpăr ceva pentru ea. Oricum, după ce a constatat că nu i-am adus niciun dar, a început să mă bată la cap:

— Am observat că te ţii bine pe picioare când este vorba de ceva care-ţi mângâie sufletul, a spus ea. Mă laşi în camera aceasta, în spatele draperiilor, ca şi cum ţi-ar fi ruşine să te arăţi împreună cu mine pe stradă, deşi aici nimeni nu mă cunoaşte sau dacă mă cunoaşte ştie doar că te-am îngrijit cu devotament când te zbăteai între viaţă şi moarte. Şi eu aş vrea să întâlnesc oameni şi să vorbesc cu femeile care se plimbă prin minunatele grădini ale Tiberiadei, să ascult muzică, să merg cu barca pe lac. Dar tu nu te gândeşti la mine. Ţie să-ţi fie bine.

Entuziasmul cu care plecasem spre Galileea se risipise ca nisipul purtat de vânt. La Ierusalim, în ziua morţii lui Iisus, când cutremurul zguduise pământul, altfel vorbise Claudia Procula. Şi sunt sigur că Ioana îl urmase pe Iisus din Nazaret fără să tremure pentru poziţia soţului ei la curtea lui Irod. În acest loc cu coloane de marmură şi grădini minunate, cu sunete suave de flaut şi parfum de mirt, nu încăpea şi misterioasa lui împărăţie. Am spus:

— Maria din Beerot, aminteşte-ţi pentru ce am plecat noi la drum.

Şi-a înălţat cu trufie faţa rotundă şi nătângă şi a spus:

— Îmi amintesc eu mai bine decât tine şi aştept cu nerăbdare veşti de la Natan şi de la Suzana. Dar, aşteptându-i, de ce n-am putea să ne bucurăm de acest loc minunat, unde toate sunt noi pentru mine?

— Toate sunt din lumea aceasta, i-am spus eu. Repede te poţi sătura şi de grădinile acestea şi de oamenii care le frecventează. Eu aş renunţa la toate, numai să-l pot întâlni pe el, cel care a înviat din moarte.

— Bineînţeles, m-a aprobat Maria din Beerot, începând să-şi piardă răbdarea. Dar de ce să nu profit şi eu de toate aceste bucurii ale lumii? Eu sunt ca o fată de la ţară, care pentru prima oară în viaţa ei se află în faţa jucăriilor unui negustor sirian. Nu vreau să le am, vreau doar să le privesc şi să le ating.

Nu o puteam înţelege şi mă obosea acea discuţie ce se anunţa fără de sfârşit.

— Vei avea tot ce vrei, i-am promis eu epuizat.

Şi am anunţat-o:

— Mâine voi închiria o barcă şi vom vâsli până la Magdala. Am aflat că bogata crescătoare de porumbei s-a despărţit de discipolii lui Iisus şi s-a întors acasă la ea. Ne vom duce să o salutăm.

Dar Maria din Beerot nu a fost încântată de planul meu.

— Maria Magdalena este o femeie irascibilă, a spus ea nemulţumită. Este adevărat că a fost întotdeauna prietenoasă cu mine şi mi-a vorbit ca unei fiinţe umane, îndemnându-mă să am încredere în Iisus din Nazaret. Dar mie îmi este frică de ea.

— De ce să-ţi fie frică? am întrebat-o eu surprins.

Şi, înţelegând dintr-odată un lucru până atunci neînţeles, am întrebat-o:

— Oare ea te-a trimis în calea mea, în acea noapte când ne-am cunoscut lângă poarta vechiului zid al Ierusalimului? Şi tot ea ţi-a spus vorbele pe care să mi le spui, nu-i aşa?

Dar Maria din Beerot nu a răspuns la întrebările mele şi a spus:

— Maria Magdalena ar putea să-mi ceară să fac lucruri pe care nu le mai pot face acum. Voinţa ei

este mai puternică decât a mea. Va trebui să mă supun poruncilor ei, chiar şi împotriva voinţei mele.

— Ce-ar putea ea să-ţi ceară? am întrebat-o.

Maria din Beerot mi-a răspuns:

— Poate că-mi va porunci să lepăd aceste veşminte frumoase pe care tu mi le-ai cumpărat şi să mă acopăr din nou cu o pânză urâtă de sac, fiindcă ea însăşi se îmbracă numai în negru. Mi-ar mai putea porunci să mă despart de tine, şi, de fapt, de asta am eu cea mai mare teamă.

I-am strigat enervat:

— Maria din Beerot, ce vrei de la mine? Ce aştepţi de la mine?

— Eu nu vreau nimic şi nu aştept nimic de la tine, mi-a răspuns ea furioasă şi privindu-mă cu obrăznicie. Oare ce-ţi închipui? Vreau doar să trăiesc în preajma ta. Alt glas aveai acum câteva zile când, arzând şi tremurând din cauza bolii, îmi căutai mâna ca să o pun pe fruntea ta şi eu îţi răcoream cu apă buzele uscate. Nu-ţi cer nimic. Acestea sunt cele mai frumoase zile din viaţa mea şi parcă n-aş vrea să se isprăvească. Bineînţeles că voi accepta tot ceea ce vei hotărî tu, renunţând ca întotdeauna la dorinţele mele.

Am înţeles că venise deja timpul să mă despart de ea. Pentru că, am gândit eu, cu cât va fi mai mult cu mine, cu atât mă va lega mai mult de ea în diferite feluri, până ce voi ajunge să depind în întregime de capriciile ei. La fel se întâmplă cu omul necugetat care-şi cumpără un sclav sau un câine şi până la urmă devine sclavul sclavului său sau câinele câinelui său.

Aşa că, a doua zi, închiriind o barcă cu doi vâslaşi, am călătorit pe Marea limpede a Galileii, îndreptându-ne spre Magdala. Vanitoasă, Maria din Beerot şi-a ferit tot timpul faţa de soare.

Adevărul este că ea ar fi preferat să rămână în cameră, în spatele draperiilor, ca să nu-şi ardă obraji la soarele de foc al Galileii şi, imitându-le

pe femeile din staţiunea balneară, şi-ar fi uns faţa brună cu suc de castraveţi, ca să şi-o facă mai albă. Este interesant că astfel de gânduri nu-i treceau prin cap când călătorea călare pe asin de la Ierusalim la Galileea.

Ca să mă obişnuiesc cu dialectul din Galileea, am încercat să vorbesc cu vâslaşii, dar ei erau bărbaţi taciturni şi nu se prea omorau să deschidă gura ca să-mi răspundă la întrebări. Cât timp am trecut de-a lungul ţărmului Tiberiadei, am văzut că nu au fost deloc în apele lor. Şi mi-am spus eu că poate erau intimidaţi de frumuseţea greacă a acestui oraş nou, pentru care principele Irod Antipa risipise sume imense de bani şi a cărui construcţie durase douăzeci de ani. Ca să ajungă cât mai repede în larg, ei au întins o pânză, dar vântul, schimbându-şi exact în acea clipă direcţia, a trebuit să renunţe la ea şi să vâslească în continuare.

Mi-a trecut prin minte că de-a lungul acestor ape trebuie să fi umblat Iisus din Nazaret, dar sub lumina arzătoare a soarelui, cu muntele cenuşiu-albăstrui ce se întrezărea pe celălalt mal, împins de valuri şi mângâiat de aerul răcoros al mării, această istorie mi s-a părut neverosimilă. Şi am avut senzaţia că sunt în urmărirea unui miraj, unui vis, unei poveşti de pescari. Mi s-a părut că trecuse multă vreme de la acele zile tulburătoare din Ierusalim şi că despre Iisus din Nazaret nimeni nu mai ştia sigur dacă trăise vreodată pe pământ. Dorindu-mi totuşi să mă întorc în realitate, i-am întrebat pe vâslaşi:

— Vi s-a întâmplat oare să-l vedeţi pe Iisus din Nazaret vorbindu-le oamenilor pe malul acestei mări?

Lăsându-şi o clipă vâslele şi uitându-se unul la altul, ei m-au întrebat nesiguri:

— Ce-ţi veni ţie, străinule, să ne întrebi despre asta?

— Mă aflam în Ierusalim când el a fost răstignit pe cruce, le-am spus eu. Şi nu cred că a meritat o

moarte atât de cumplită.

— Nu-i nimic de mirare, au spus ei. El era din Galileea, iar la Ierusalim oamenii din Galileea sunt dispreţuiţi. Dar a fost greşeala lui că s-a lăsat prins de preoţii cei hulpavi şi de făţarnicii farisei.

— Voi l-aţi văzut vreodată? am repetat eu întrebarea.

Au ezitat. Şi din nou s-au uitat unul la altul. Până la urmă, ieşind mândria lor de galileeni învingătoare, au spus:

— Bineînţeles că l-am văzut şi încă de multe ori. Odată s-a întâmplat că eram noi vreo cinci mii de oameni şi-i ascultam învăţătura.

Iar el ne-a săturat pe toţi cu cinci pâini de orz şi doi peşti. Şi-ncă au mai rămas douăsprezece coşuri cu firimituri după ce toată lumea a fost sătulă. Astfel de bărbat era el!

— Despre ce vă vorbea? Oare vă mai amintiţi de învăţătura lui? i-am întrebat.

Dar lor le era teamă şi au spus:

— Nu se cade să povestească despre ce vorbea el unor oameni simpli ca noi. Am atrage mânia autorităţilor.

Le-am spus:

— Dar nu sunt decât un călător venit la termele Tiberiadei. Nu am eu de gând să vă fac rău. Povestiţi-mi cel puţin un lucru, aşa cum vă amintiţi!

— Dar să-ţi aduci aminte că el a vorbit aşa, au spus ei. Noi doar repetăm vorbele lui.

Apoi au rostit într-un glas:

— „Fericiţi cei săraci cu duhul, că a lor este împărăţia cerului. Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul. Fericiţi cei prigoniţi pentru dreptate, că a lor este împărăţia cerurilor. Bucuraţi-vă şi vă veseliţi, că plata voastră multă este în ceruri. Nimeni nu poate sluji la doi stăpâni. Nu vă întristaţi. Mai lesne poate trece o cămilă prin urechile acului decât un bogat în împărăţia lui Dumnezeu“.[{51}].

Amândoi mi-au lăsat impresia că meditaseră mult la vorbele lui Iisus, adaptându-le după interesul sau preocupările lor. Era tot ce-şi aminteau, aşa au spus sau poate că nu au vrut să-mi spună mai mult şi în ochii lor am citit un soi de bucurie răutăcioasă când priveau la straiele mele bogate şi la pernele moi pe care stăteam.

— Ce vă mai amintiţi despre el? i-am întrebat eu după o lungă perioadă de tăcere.

Ei au spus:

— A fost un pescar priceput. El era în stare să scoată un năvod plin cu peşte dintr-un loc unde alţii nu prinseseră nimic toată noaptea. Odată, împreună cu oamenii lui, a ajuns la mal cu barca plină ochi de peşte, deşi în acea zi niciun pescar nu prinsese o mreană. Ştia să domolească furtuna şi să calmeze valurile înspumate ale mării. Se spune c-ar fi vindecat mulţi oameni bolnavi, dar, fiind noi bărbaţi sănătoşi, nu ne-au interesat lucrurile astea. Ceea ce am admirat întotdeauna la el este faptul că ştia bine apele, vânturile şi mişcarea bancurilor de peşte, chiar dacă era de fel din Nazaret.

Nu am reuşit să aflu nimic altceva de la ei, iar la un moment dat am simţit că nu mai au încredere în mine. Le-am zis:

— La Ierusalim, se spune că a înviat din moarte şi s-a întors în Galileea. Aţi auzit de asta?

Dar ei au vâslit cu putere ca să ajungă cât mai repede la capătul drumului. Iar după un oarecare timp au spus:

— Vorbe de muiere bătrână! Un om mort nu revine la viaţă, iar el era om ca şi noi. Singurul lucru care-l deosebea de alţi oameni era faptul că predica şi făcea minuni. Tu vrei probabil să ne atragi într-o cursă, că eşti bun de gură.

Şi nu au mai vrut să povestească nimic. Doar au spus:

— Astea-s poveşti pe care le spun cei din Capernaum. Nu uita că noi suntem pescari din Tiberiada.

Magdala este un sat mare de pescari, unde trăiesc câteva mii de oameni. Încă de departe, am simţit plutind deasupra apelor mirosul puternic de peşte sărat. În timp ce vâslaşii au sărit din barcă şi au tras-o la mal, le-am plătit pentru călătorie şi i-am lăsat în pacea lor. Abia după ce am traversat satul sprijinindu-mă în baston şi cu ajutorul Mariei, i-am permis ei să întrebe unde este casa Mariei Magdalena. Toată lumea o cunoştea. Locuia departe de marginea satului, în direcţia numită Prăpastia Porumbeilor. Când m-a văzut şchiopătând, un cultivator de legume care mergea spre câmp m-a invitat generos să urc pe spinarea asinului său. A zâmbit într-un mod ciudat când a auzit că ne îndreptăm spre casa Mariei Magdalena, dar nu a spus nimic rău despre ea.

— Este o femeie înţeleaptă şi foarte bogată, a murmurat el. Are în slujba sa mulţi prinzători de porumbei şi o mare columbărie. De creşterea porumbeilor pe care-i trimite templului din Ierusalim se ocupă chiar ea. Mai are o grădină şi este coproprietara pescăriei unde se ţine peştele la saramură. Călătoreşte mult, dar am auzit că acum câteva zile a revenit la Magdala.

Privindu-mă cu înţeles, a râs prieteneşte şi mi-a mai spus:

— Nu mai este ea de mult tânără! Se spune că şi-ar fi schimbat obiceiurile şi că dă de pomană oamenilor săraci. Dar probabil că tu ştii mai bine ce vrea ea.

Nu mă aşteptam la nimic de la acest drum, dar pe când mă îndreptam spre casa ei, aşezat pe spinarea asinului, între două coşuri goale, am fost copleşit de o nostalgie neaşteptată şi am fost bucuros că voi revedea chipul alb al acelei femei. Mi-am amintit-o cum o văzusem în casa lui Lazăr şi am simţit deodată că de nici o femeie nu-mi fusese atâta dor. Proprietarul asinului, care mergea alături de mine, m-a privit cu atenţie şi a spus:

— Ţie ţi se întâmplă la fel ca altora. Cu cât te apropii mai mult de casa ei, cu atât eşti şi mai grăbit să ajungi acolo. Te rog să mă ierţi că te las în drum, dar eu nu vreau să mă apropii de această casă.

Şi, sărind pe spinarea asinului, s-a depărtat în grabă de noi. Suspinând, Maria din Beerot mi-a spus:

— Nimic bun n-o să iasă din asta. Hai să ne întoarcem în Tiberiada! Soarele îmi arde ochii, oricât de mult mi-aş acoperi capul. Sunt plină de sudoare şi îmi este inima încărcată de spaimă.

Poarta era deschisă şi am intrat fără nici o teamă în curte. În mijlocul curţii, o femeie îmbrăcată în negru dădea de mâncare la porumbei. În jurul ei zburau zeci de porumbei, care i se aşezau pe umeri şi pe braţe. Când ne-a văzut, a aruncat grăunţele din mână, şi-a şters mâinile şi dezvelindu-şi faţa s-a apropiat de noi. Uimită să ne vadă, dar foarte bucuroasă, ne-a salutat pe amândoi şi a spus:

— Am simţit că va veni cineva, dar nu am bănuit c-ar putea să mă viziteze Marcus romanul şi Maria din Beerot.

— Pace ţie, Maria din Magdala! i-am urat eu şi i-am privit cu bucurie mare faţa albă brăzdată de riduri.

Am fost atât de fericit că o văd, c-aş fi putut să mă arunc în faţa picioarelor ei şi să-i îmbrăţişez genunchii.

A bătut din palme să alunge porumbeii care i se roteau în jurul capului, apoi, traversând curtea, ne-a condus într-o grădină. Ne-a invitat să intrăm într-un pavilion, a adus apă şi, neţinând seama de protestele mele, a îngenuncheat şi mi-a spălat picioarele. Şi am simţit un fel de uşurare când mi-a atins piciorul bolnav. A spălat şi picioarele Mariei din Beerot, care în tot timpul acesta a încercat să-şi înăbuşe râsul punându-şi mâna la gură. Apoi ne-a dat de băut apă rece de la fântână şi i-a spus Mariei din Beerot:

— Du-te şi vezi columbăria, casa, lucrurile mele, dar lasă-ne puţin să vorbim în pace!

Iar Maria din Beerot a plecat răsuflând uşurată. Urmărind-o cu privirea, Maria Magdalena a scuturat din cap şi mi-a spus:

— Ce i-ai făcut? Tu ai îmbrăcat-o cu veşmintele acestea bălţate? Am impresia că-n privirea ei se ascunde un demon, deşi la Ierusalim era umilă şi pocăită.

I-am spus apărându-mă:

— Eu nu cred că i-am făcut vreun rău acestei fete. Şi să ştii că nu m-am atins de ea, dacă la asta te-ai gândit. După ce am ajuns în Tiberiada, am fost între viaţă şi moarte din cauza piciorului inflamat, iar ea m-a îngrijit cu devotament. Eu îi sunt recunoscător şi am cele mai bune intenţii faţă de ea.

Dar Maria Magdalena a spus:

— Un bărbat nu-şi poate imagina că bunele intenţii fac mai mult rău unei femei decât nerecunoştinţa. Tu nu eşti omul care să se poată ocupa de educaţia acestei fete, aşa că mai bine-ar fi să scapi de ea.

— Dar şi ea îl caută pe Iisus, ca şi mine, i-am luat eu Mariei din Beerot apărarea.

Şi, ca să-mi descarc inima i-am povestit despre drumul nostru de la Ierusalim la Galileea, cum am fost părăsit de Natan şi de Suzana, precum şi despre Ioana, femeia chestorului lui Irod, pe care o întâlnisem la Claudia Procula. Ea a scuturat de multe ori din cap în timp ce i-am povestit, păstrând un surâs îngheţat pe buze, după care a spus:

— Le cunosc bine. Şi pe Suzana cea zgârcită, şi pe Ioana cea trufaşă. Când umblam împreună cu ele în urma lui Iisus, aveam solzi pe ochi şi le vedeam adevărata faţă.

Şi a mai spus:

— I-ai întâlnit şi tu pe câţiva dintre apostolii lui Iisus, ai văzut ce fel de bărbaţi sunt şi cu câtă străşnicie păzesc secretele împărăţiei. Probabil că

eşti la fel de uimit ca şi mine de stâlpii aceştia pe care vrea să-şi sprijine Iisus împărăţia. M-am întors să aştept în casa mea, pentru că m-am săturat de încăpăţânarea lor şi de femeile care îi însoţesc, invidioase tot timpul una pe alta. Eu ştiu că Iisus este în Galileea. Dar poate că nu vrea să se arate, când vede că noi între noi nu ne-nţelegem. I-am lăsat pe pescari să-şi vadă de pescuitul lor, iar Maria, mama lui Iisus, s-a întors la Nazaret.

Frângându-şi mâinile şi legănându-se trist, a suspinat şi a spus:

— Sunt doar o fiinţă umană, o femeie cu inima-ndurerată, pentru că el nu mai este printre noi. Împărăţia lui se depărtează de mine. Fiindcă mă îndoiesc, fiindcă nu mai am destulă credinţă.

Şi, rotindu-şi ochii în jur, ca şi cum ar fi fost înspăimântată de apariţia ameninţătoare a unui spectru nedorit, a strigat:

— El este lumina lumii. Dacă el nu este, întunericul mă înconjoară chiar şi-n miezul zilei. Mi-e teamă că se vor întoarce demonii. Dar, dacă se vor întoarce, nu mai vreau să trăiesc. Mai bine mă spânzur. Am suferit prea mult.

I-am înţeles suferinţa, şi suferinţa ei a fost ca o piatră în inima mea. Am vrut să o consolez, de aceea i-am spus că Iisus li s-a arătat apostolilor lui într-o dimineaţă, pe când aceştia pescuiau, sau cel puţin aşa credea Ioana.

— Zic unii, a spus Maria Magdalena. Dar poate că nu li s-a arătat şi aceşti bărbaţi simpli s-au bucurat doar pentru cei o sută cincizeci de peşti mari pe care i-au prins. Au trebuit să tragă năvodul la mal ca să nu se rupă, atât de încărcat era. Dacă Iisus li s-ar fi arătat, de ce să nu le fi povestit ei şi altora?

Era încărcată de necaz inima Mariei Magdalena şi ar fi fost invidioasă pe apostoli dacă Iisus li s-ar fi arătat lor mai înainte de a i se fi arătat ei. Într-o oarecare măsură, era de înţeles supărarea ei, pentru

că, după ce Iisus înviase din moarte, ea fusese prima fiinţă căreia i se arătase.

— Maria Magdalena, i-am spus eu, nu te lăsa pradă disperării! Dacă Iisus s-a întors în Galileea, înseamnă că şi împărăţia lui este aici, aproape de noi. Poate că pentru mine nu este loc în împărăţie. Poate că el mă va respinge, aşa cum au făcut-o apostolii. Dar sunt sigur că tu îl vei revedea.

Ridicându-şi spre mine ochii negri, ea a spus mirată:

— Tu, un roman, încerci să mă consolezi? Iar ei nici nu au văzut mâhnirea mea.

Şi faţa ei a avut deodată o strălucire solară, deşi în pavilionul unde ne aflam era umbră. Ea mi-a atins mâinile şi din nou am simţit acea forţă ciudată pe care la atingerea mâinilor ei o mai simţisem.

— Deci tu eşti sigur că îl voi revedea? m-a întrebat ea. Aşa cred şi eu, dar sunt supărată pe mine că nu pot avea destul respect pentru apostolii pe care el i-a ales. Eu sunt o femeie rea şi nedemnă, dacă nu pot respecta vrerea lui. Învaţă-mă tu, romanule, umilinţa!

Am întrebat-o neliniştit:

— Crezi că el m-ar putea accepta în împărăţie?

— Chiar şi acum, apostolii lui Iisus aşteaptă ca el să construiască împărăţia fiilor lui Israel, a spus ea la fel ca Ioana. Pentru mine, Iisus este lumina lumii. Dacă tu crezi că el este Hristosul, ce importanţă are că nu eşti fiu al lui Israel? Împărăţia lui este împărăţia vieţii eterne, nu o împărăţie a acestei lumi.

— Ce este viaţa eternă? am întrebat-o cu inima strânsă de teamă.

— Nu ştiu, mi-a răspuns ea scuturând din cap. Cred că doar el ştie. Despre asta niciodată nu ne-a vorbit. El ne-a învăţat doar cum trebuie să se poarte oamenii în această viaţă pentru a fi primiţi în împărăţia lui. Nu sunt destul de umilă şi de inocentă, pentru a înţelege ce înseamnă viaţa

eternă. Ştiu doar că este în el şi cu el. Şi-mi este de ajuns.

Am meditat la vorbele ei şi am întrebat-o:

— Deci, cum ar trebui să trăiesc? Oare nu-i destul dacă voi avea blândeţe şi umilinţă în inima mea?

Pierdută în gânduri, ea a răspuns fără prea multă tragere de inimă:

— Iubeşte-l pe aproapele tău cum te iubeşti pe tine însuţi. Fă-i altuia ceea ce vrei ca şi el să-ţi facă…

Dar deodată, acoperindu-şi faţa cu mâinile, a izbucnit în plâns şi s-a tânguit:

— Cum aş putea să te învăţ pe tine, când eu însămi nu i-am urmat învăţătura? Ne purtam ca fraţii când el era printre noi. A fost destul să ne lase câteva zile singuri, că eu am şi început să-mi urăsc fraţii şi surorile. Poate că el te-a trimis la mine, ca să-mi mărturisesc ţie păcatul.

S-a aplecat apoi şi mi-a pipăit piciorul bolnav, apoi a pus mâna pe rana cicatrizată şi s-a rugat cu glas tare:

— Iisuse Hristoase, fiul lui Dumnezeu, iartă păcatele mele! Iar dacă tu voieşti, vindecat va fi piciorul acestui roman, ca şi cum niciodată nu ar fi fost bolnav.

Şi-a retras mâna şi s-a îndreptat, apoi m-a privit cu răsuflarea tăiată şi a spus:

— Dacă el va voi, îmi va da un semn.

Apoi mi-a poruncit:

— Aruncă-ţi toiagul şi umblă!

M-am ridicat, am aruncat bastonul şi am făcut câţiva paşi fără să mai simt nici o durere în picior, după care m-am întors lângă ea.

— Dacă pe tine te ajută, am spus eu, consideră că acesta este un semn! În ceea ce mă priveşte, nu am nevoie de semne. Eu cred. La drept vorbind, piciorul meu era deja vindecat. Şchiopătam din obişnuinţă, pentru că medicul mi-a recomandat să nu forţez piciorul.

Auzind asta, Maria Magdalena a ridicat bastonul şi, cu un surâs viclean pe buze, a spus:

— Dacă-i aşa, va trebui să-mi retrag rugăciunea, pentru a ne convinge.

Iar eu i-am spus:

— Eu nu mă îndoiesc c-aş putea rămâne infirm pentru toată viaţa, dar mai bine nu-i cere asta.

Înspăimântată de vorbele mele, m-a privit nedumerită şi a spus:

— Nu, numele lui nu poate fi folosit pentru a face rău cuiva. Cine îl foloseşte astfel, doar sieşi îşi face rău. Se poate doar binecuvânta în numele lui Iisus, nu şi blestema.

Cu faţa luminată de un surâs misterios, şi-a îndreptat privirea spre ceva ce nu puteam eu să văd şi a curbat uşor în mâini bastonul din lemn tare de stejar, ca şi cum ar fi fost o trestie. Am rămas înmărmurit, neputând să-mi cred ochilor. A tresărit apoi, ca şi cum s-ar fi deşteptat dintr-un vis şi s-a uitat la mine.

— De ce mă priveşti atât de mirat? m-a întrebat ea, încetând să mai curbeze bastonul.

Mi-am ridicat braţele fără să vreau şi i-am spus în şoaptă, descumpănit:

— Îndoaie încă o dată bastonul, aşa cum ai făcut mai înainte!

Ea a încercat, dar nu a mai putut să-l îndoaie. Am încercat şi eu. Bastonul era rigid. Ştiam asta, doar mă sprijinisem de el. Îl curbase involuntar, când era cu privirea oprită undeva, cufundată în gânduri şi departe parcă de ea însăşi. Nu am spus nimic, dar am avut impresia că îndoirea acelui lemn dur fusese un semn pentru mine. Nu crezusem că puterea numelui lui Iisus îmi vindecase piciorul bolnav, este drept, dar nici nu voisem ca el să-mi dea mie vreun semn. Şi inima mi-a fost din nou plină de speranţă.

Mi-a mai trecut prin minte apoi că îndoirea acelui baston fusese poate o vrăjitorie, dar am alungat repede acel gând. Văzusem destui vrăjitori

şi magicieni şi cunoşteam starea tulbure a privitorului, pentru că nu o dată o încercasem. Dar acum aveam mintea limpede. Şi i-am spus ei:

— Maria Magdalena, preafericită femeie! Alungă-ţi nerăbdarea din suflet! El este Domnul Dumnezeul tău. Când îl chemi, el este aproape de tine, chiar dacă nu îl vezi. Tu eşti cea mai binecuvântată dintre toate femeile.

Când am ieşit din pavilion, eram amândoi plini de o nouă speranţă. Ea mi-a arătat grădina şi columbăria şi mi-a povestit cum prindea păsări în copilărie, escaladând pereţii abrupţi ai prăpăstiilor, fără să-i fie teamă c-ar fi putut cădea.

Am intrat apoi în casă. Era plină de covoare şi mobile preţioase. Şi ea mi-a povestit că, după ce a fost eliberată de demoni, a spart cu mâna ei toate amforele greceşti şi sculpturile. Legea fiilor lui Israel interzicea reprezentările oamenilor şi animalelor. Prin asociaţie de idei, ea şi-a amintit de Iisus, care, cufundat în gânduri, desena uneori pe nisipul de la malul mării. Dar nici ea, nici ceilalţi nu apucaseră vreodată să vadă ce desena, pentru că, la apropierea lor, el netezea nisipul cu piciorul. Şi, în timp ce străbăteam multele încăperi ale casei ei bogate, mi-a povestit şi alte istorii legate de viaţa lui Iisus din Nazaret.

Poruncise deja servitorilor să pregătească de mâncare, dar când m-a invitat la masă, nu a vrut să se aşeze lângă mine şi a spus:

— Îngăduieşte-mi să respect obiceiul ţării mele şi să fiu slujitoarea ta în timp ce te vei ospăta.

Apoi a chemat-o pe Maria din Beerot să o ajute, i-a spus acesteia să-mi toarne apă pe mâini şi, tot timpul cu zâmbetul pe buze, i-a dat sfaturi cum să mă servească. Cu mâinile ei, Maria Magdalena a amestecat doar vinul cu apă şi mi-a întins cupa să beau. Acel vin alb şi uşor al Galileii s-a ridicat în capul meu ca o boare răcoroasă de vânt. După câteva gustări sărate şi dulci, am fost servit cu peşte fript, apoi cu friptură de porumbel în sos de

rozmarin. Nici nu-mi aduc aminte să fi mâncat vreodată mâncăruri mai savuroase şi mai delicate ca acea friptură de porumbel aromată cu rozmarin.

Când am fost atât de sătul, că n-aş mai fi putut înghiţi o fărâmă, s-au ghemuit Maria Magdalena şi cealaltă Maria lângă picioarele mele şi au mâncat. Maria Magdalena, cu faţa luminoasă şi surâzătoare, părea întruchiparea blândeţii şi liniştei. Am contemplat-o, în timp ce aburii uşori ai vinului îmi încălzeau fiinţa, şi mi s-a părut cea mai frumoasă femeie a poporului lui Israel. Poate că la fel a văzut-o şi cealaltă Maria, pentru că, la un moment dat, i-a spus:

— Când văd surâsul tău atât de atrăgător şi de luminos, încep să cred că sunt adevărate lucrurile pe care le-am auzit povestindu-se despre tine. Şi înţeleg de ce veneau tocmai din Damasc sau din Alexandria bărbaţii să te vadă şi să-ţi aducă daruri. Cu darurile lor ţi-ai ridicat şi ai împodobit această casă bogată şi frumoasă. De aceea îndrăznesc să te întreb cum se poate ajunge la asemenea bogăţii, pentru că şi eu îmi doresc norocul pe care tu l-ai avut. O, Maria Magdalena, învaţă-mă ştiinţa ta secretă! Cum ar trebui amăgit un bărbat ca, pentru acelaşi lucru, pentru care catârgii din Ierusalim plătesc doar câţiva oboli[{52}], să pună la picioarele femeii cu care se iubeşte bogăţii însemnate?

Întristându-se deodată, Maria Magdalena i-a spus:

— Nu mă-ntreba despre asta! Nici o femeie nu ar putea-o învăţa pe alta asemenea lucruri. Doar o femeie posedată de demoni poate ajunge la acea malefică ştiinţă pe care înţeleg că ţi-o doreşti. Dar, în acelaşi timp, demonii o devorează şi o chinuiesc, pentru că desfrâul este ca o continuă foame, iar femeia desfrânată niciodată nu se va sătura şi nici nu va fi fericită, urându-i pe bărbaţi, şi urându-se pe ea însăşi încă şi mai mult decât pe bărbaţi.

Clătinând din cap ca şi cum s-ar fi îndoit de adevărul vorbelor ei, Maria din Beerot a spus:

— Poate că ai dreptate, dar eu aş prefera demonii care să aţâţe dorinţa bărbaţilor şi să-i aducă la mine.

— Încetează, proasto, tu nu ştii ce vorbeşti! a strigat Maria Magdalena şi a lovit-o peste gură.

Înspăimântată, Maria din Beerot a început să plângă, iar Maria Magdalena, răsuflând greu, a stropit cu apă împrejurul nostru.

— Nu-mi voi cere iertare, a spus ea, pentru că nu din ură te-am lovit, ci pentru că-ţi doresc binele. Iar de mi se va întâmpla să vorbesc ca tine, aş dori să existe cineva care să mă strunească la timp. Demonii te pot obliga să trăieşti printre morminte şi să te hrăneşti cu murdării. Nici cele mai groase lanţuri nu vor fi destul de groase să te împiedice, nici cei mai vânjoşi bărbaţi nu vor putea să te liniştească. N-aş putea spune care-s mai răi, demonii care devorează trupul sau cei care devorează sufletul, până ce din suflet nu mai rămâne decât un gol imens. În orice caz, demonii tot demoni sunt.

Şi a spus în continuare:

— Tu m-ai întristat. Cu toate astea, nu am nimic împotriva ta. Poate c-aşa-i normal, poate că, în acest moment, cineva trebuia să-mi amintească cine am fost eu. Sub învelişul de acum este un cadavru devorat de demoni, iar acei demoni, folosindu-se de mine, au dus totodată la pierzanie mulţi bărbaţi. Grele îmi erau păcatele, dar toate mi-au fost iertate. Tu ar trebui să te rogi astfel: *Şi nu ne duce pe noi în ispită, ci ne izbăveşte de cel rău.* Pentru că, în inima ta, tu spui acum: *Împinge-mă în ispită şi condu-mă spre cel rău.* Eu citesc acest lucru din ochii tăi, de pe buzele tale, chiar şi de pe picioarele tale, pe care le freci de podea pentru că deja ţi-ai pierdut răbdarea să mă asculţi. Oare-ai uitat că la Ierusalim ai promis că te vei mulţumi cu o bucată de peşte sărat şi de pâine în

toate zilele vieţii tale, doar să te salvezi din păcat? De aceea te-am sfătuit să mergi pe drumul acestui roman, dar în loc să-ţi ţii ochii plecaţi şi să-i mulţumeşti, tu încerci să-l prinzi în mrejele tale şi să-l abaţi de la drumul lui.

Înspăimântată de vorbele ei, Maria din Beerot a început să suspine, dar nu a îndrăznit să mă privească. Mie mi-a fost tare milă de ea, dar Maria Magdalena, încruntând din sprâncene, i-a mai spus:

— Gândeşte-te bine ce vrei să faci cu viaţa ta! Vrei să te laşi pradă ispitei, păcatelor şi relelor ce te vor pierde, sau vrei să duci o viaţă simplă?

Maria din Beerot şi-a înălţat capul şi a spus:

— Eu aş vrea să-mi fie iertate păcatele şi aş mai vrea să-mi recapăt virginitatea. Dar nu mă obliga să spun ce mai doresc eu după aceea. Oare ceea ce doresc, nu se poate obţine decât cu preţul rugăciunilor fierbinţi?

Maria Magdalena i-a spus cu glas mai blând:

— Eu te înţeleg mai bine decât îţi imaginezi tu şi pot citi în gândurile tale simple şi naive. Ascultă ce-ţi spun, pentru că am mai multă experienţă decât tine şi cunosc bine viaţa. Leapădă de pe tine aceste veşminte multicolore şi podoabele false şi rămâi aici, la mine, pentru un oarecare timp! Pentru binele tău îţi cer asta. Te voi învăţa cum să îngrijeşti porumbeii şi cum să alungi gândurile rele din capul tău. Poate că Iisus din Nazaret va avea milă de tine, de mi se va arăta.

Dar Maria din Beerot a început să plângă în hohote şi să ţipe şi, agăţându-se de genunchii mei, a strigat:

— Uite, de asta îmi era mie teamă! Marcus, nu mă lăsa în mâinile acestei femei! Mă va face slujitoarea ei sau mă va vinde ca sclavă. Tu nu-ţi poţi imagina de ce este în stare această femeie, deşi toată lumea o ştie.

Dar Maria Magdalena a scuturat din cap şi i-a spus calmă:

— Dacă ai avea mai multă experienţă, ai înţelege singură că trebuie să te desparţi o vreme de Marcus, altfel acest roman al tău se va sătura de tine şi te va alunga de lângă el în cel mai ruşinos mod cu putinţă. Şi de unde ştii tu că, trăind în casa mea, nu vei învăţa acel ceva ce-ţi lipseşte, ca el să te preţuiască?

Am suspinat uşurat când am văzut efortul pe care Maria Magdalena îl făcea pentru a mă scăpa de această fată pe care nu o mai puteam suporta. Iar ea, agăţată de genunchii mei, a plâns cât a plâns, după care s-a liniştit şi şi-a acceptat destinul. Maria Magdalena a trimis-o apoi să-şi spele faţa şi să-şi schimbe veşmintele şi a spus după ce ea s-a depărtat:

— Eu sunt răspunzătoare pentru această fată. Este încă prea tânără şi inima ei este deschisă şi spre bine şi spre rău. Ea este o tentaţie ce depăşeşte puterea de stăpânire a unui bărbat, iar dacă tu ai rezistat acestei tentaţii, este un lucru de apreciat. În simplitatea ei, Maria de Beerot poate fi o mică rădăcină a răului. Dacă ai fi împins-o spre rău, ar fi fost după aceea preferabil să-ţi pui împrejurul gâtului o piatră de moară şi să te arunci în mare, decât să suporţi consecinţele nebuniei tale.

— Dar nu am avut nici cea mai mică intenţie de a o destabiliza pe această fată, am spus eu ofensat. Este ea aceea care, cu toată naivitatea şi simplitatea ce spui tu că o are, a încercat să mă seducă. Dacă nu m-aş fi îmbolnăvit, poate că, plictisit de insistenţele ei, aş fi luat-o în patul meu, mai cu seamă că Natan şi Suzana m-au părăsit. Dar lucrurile stau mult mai bine acum, când tu te-ai hotărât să te ocupi de ea. Sunt liber şi-l pot căuta în continuare pe Iisus din Nazaret.

— Eu nu cred că Suzana te-a abandonat. Suzana este o femeie prea simplă şi cu frică de Dumnezeu pentru a nu-şi ţine cuvântul dat. Gândesc mai degrabă că ea a rămas în Capernaum,

descumpănită de faptul că nimic nu se întâmplă. Dar, dă-mi voie să te întreb ceva. De fapt, ce aştepţi tu de la viaţă, Marcus Mezentius?

M-am gândit la viaţa mea şi i-am povestit cu umilinţă:

— Eu am avut mult noroc în viaţă. În tinereţe, am învăţat multe limbi în Antiohia şi am studiat la şcoala de retorică din Rodos. Ce-mi doream atunci? Un post de secretar al vreunui proconsul din Levant, fără îndoială. Dar m-aş fi mulţumit şi ca filosof în slujba vreunui roman ignorant, dar plin de bani. La drept vorbind, după ce am ajuns la Roma, am fost puţin descumpănit de faptul că nu am fost admis în cavalerie chiar dacă nu-mi doream o carieră militară. Mai târziu, un testament mi-a dat dreptul să port un inel de aur pe degetul mare, lucru pe care nici atunci nu l-am preţuit, iar acum îl detest, preferând să păstrez inelul în punga cu bani. Eu eram capabil să obţin tot ceea ce-mi doream. De aceea, mi-am dat seama destul de repede că nimic nu are valoare. Eram orbit de pasiune şi a trebuit să părăsesc Roma, pentru a nu fi omorât de soţul femeii pe care o iubeam. Ce aştept de la viaţă? Eu nu pot decât să mă întreb: Oare ce forţă m-a făcut să părăsesc Alexandria pentru a ajunge la Ierusalim? Ce forţă m-a făcut să mă opresc lângă crucea pe care era răstignit regele iudeilor în momentul când s-a lăsat întunericul peste pământ? Când tocmai eram în puterea bărbăţiei mele, un capriciu al destinului mi-a tăiat posibilitatea să am tot ceea ce am apreciat încă din tinereţe: prietenia, favorurile, plăcerile trupeşti. Eu aş fi putut avea şi puterea, dar niciodată nu am fost bântuit de această dorinţă. Iar de pe urma plăcerilor nemăsurate, pe care le-am încercat multă vreme, nu mi-a rămas decât gustul amar de cenuşă al tristeţii şi disperării. Este clar că nu doresc să-mi sfârşesc viaţa la Roma, puhav şi înrăit în plăceri, povestind aceleaşi glume tot timpul şi căutând fără răgaz să-mi stârnesc simţurile amorţite. De altfel,

eu ştiu ce m-ar aştepta la Roma dacă m-aş întoarce. Fiind un om corect, l-aş respecta pe împărat, refuzând să particip la intrigile acelui bărbat sângeros de origine plebee ce se agaţă de putere. Iar la Roma, mai devreme sau mai târziu, tot va avea loc o lovitură de stat şi când se încheie socotelile, ca să se vadă cine cu care a fost, mie mi se va reteza capul. Aşa că, prefer blândeţea şi umilinţa.

— Ce aştepţi tu de la Iisus din Nazaret? m-a mai întrebat ea.

I-am spus:

— Eu i-am presimţit împărăţia. Împărăţia lui nu este doar din poezie şi visare ca infernul lui Virgiliu, ci şi din realitatea în care trăim. Când mă gândesc bine, înţeleg că în adevărul lui este amestecat confuzul adevăr al vieţii. Îţi spun sincer, Maria, eu sunt fericit că mi-a fost dat să trăiesc aceste zile, chiar şi pentru a şti că el este în Galileea. Nu aştept nimic de la el, dar dacă îmi va da ceva, voi accepta. Deocamdată, eu nici nu sunt în stare să-i înţeleg împărăţia. De la începuturile lumii s-au tot înălţat împărăţii, dar toate s-au năruit până la urmă, chiar şi cea a lui Alexandru cel Mare. Cred că doar Roma va rămâne. Dar împărăţia lui Iisus nu este o împărăţie a acestei lumi.

Am discutat cu ea despre multe altele până ce s-a întors Maria din Beerot. Îşi spălase faţa şi se pieptănase, iar părul ei era acum neted. Era îmbrăcată cu o cămaşă albă şi avea picioarele goale.

Părea mai tânără. Am fost mişcat de noua ei înfăţişare şi am avut pentru ea un val de tandreţe, uitând toate gândurile rele dinainte. M-am hotărât să ajung în Tiberiada chiar în acea seară, ca să nu-i fie prea grea despărţirea. Maria Magdalena mi-a promis că-mi va trimite veste, dacă ceva important se va petrece şi m-a rugat să le salut din partea ei pe Ioana şi pe Claudia Procula când le voi revedea.

M-am întors în satul Magdala şi am păşit normal, fără să mai simt vreo durere în picior. La un moment dat, m-a bătut chiar gândul să merg de-a lungul ţărmului până-n Tiberiada. Dar la malul mării i-am întâlnit pe cei doi pescari, care mă aşteptau, fiindcă fuseseră mulţumiţi de răsplată şi tot n-aveau altceva de făcut. Cerul era înnorat şi vântul înălţa valurile înspumate ale mării. Cei doi bărbaţi au ridicat capetele şi au privit norii negri îngrămădiţi deasupra văii porumbeilor şi deasupra munţilor.

— Marea Galileii este înşelătoare, au spus ei. Vântul ar putea să răstoarne barca sau să o umple cu apă. Ştii să înoţi, romanule?

Iar eu le-am povestit că-n tinereţe câştigasem un rămăşag, înotând din Rodos până pe continent, fără să mă tem de curenţii marini. Dar cum ei nu auziseră niciodată vorbindu-se despre Rodos, performanţa mea i-a lăsat indiferenţi. Adevărul este că în urma mea avusesem tot timpul o barcă, pe care aş fi putut să mă salvez la nevoie şi fusesem stimulat nu atât de câştigul propriu-zis, cât de ochii frumoşi ai unei fete ce promisese că-mi va pune pe cap o coroniţă de flori. Am înotat eu atunci să-mi dau sufletul, iar la urmă n-am mai simţit nici o atracţie pentru acea fată.

M-am aşezat eu deci pe perna de la pupă şi am început să privesc norii, iar cei doi vâslaşi, suflecându-şi veşmintele până-n brâu, au împins barca în apă, după care au urcat în ea şi au început să vâslească. Mi-am dat seama că nu le era străin faptul că o vizitasem pe Maria Magdalena. De altfel, cum ar fi putut scăpa neobservat un astfel de eveniment într-un sat unde nu se întâmpla nimic şi prezenţa unui străin era urmărită cu vădit interes de toată lumea? Cei doi vâslaşi nu păreau prea miraţi de absenţa Mariei din Beerot, dar schimbau între ei tot felul de glume în legătură cu ea şi râdeau pe întrecute.

— Ce vreţi să insinuaţi? i-am întrebat eu până la urmă.

— Nimic rău, m-au asigurat ei. Absolut nimic! Constatam doar că prinzătoarea de porumbei a revenit la vechile obiceiuri. Cât ţi-a plătit pentru fată?

Eu nu le eram dator cu nici o explicaţie, dar părerea pe care o aveau despre Maria Magdalena m-a umplut de mânie.

— Ea a promis acelei fete că o va învăţa meseria ei, le-am strigat eu indignat.

Iar ei au râs în hohote după ce le-am spus asta. Şi au zis:

— Dar noi nu ne-ndoim că o va învăţa meseria ei, că aia nu-i meserie grea. Altădată, tot aşa le-nvăţa ea pe fetele tinere să cânte din instrumente păgâne, să danseze dansuri neruşinate şi să prindă porumbei, dar ce fel de porumbei prindeau ele nu putem noi spune, pentru că suntem oameni cu frica lui Dumnezeu şi nu ne-ncumetăm să rostim vorbe spurcate.

N-am apucat eu să le răspund, că o rafală de vânt a înclinat barca şi un val înalt s-a spart de ea, împroşcându-ne cu apă şi transformând perna pe care stăteam într-un burete.

— Acesta a fost un avertisment pentru vorbele voastre calomnioase! le-am strigat eu.

Dar n-am mai avut noi timp de sfadă, preocupaţi de soarta bărcii care era purtată ca un pai în direcţia opusă celei dorite. Dacă ne-am fi încăpăţânat să o punem pe direcţia bună, era clar că s-ar fi umplut repede de apă. Cei doi pescari au vrut să ridice catargul şi să întindă pânza, dar eu m-am opus lor, pentru că barca nu era încărcată cu lest şi vântul acela puternic ar fi putut-o răsturna. Cerul se acoperea din ce în ce mai mult cu nori ce veneau ameninţători de dincolo de munţi, totul era întunecat în jurul nostru şi, din când în când, câte un fulger sfâşia norii. Nu mai pridideam cu scosul apei, dar nivelul apei creştea continuu, iar barca se

îndrepta în derivă spre ţărmul oriental. Uzi leoarcă şi înspăimântaţi, cei doi pescari m-au privit ameninţător şi au început să se tânguiască:

— Ne-a blestemat Dumnezeu, romanule, că te-am luat în barca noastră pe tine, un păgân care te închini la idoli. Ne-a pedepsit Dumnezeu că te-am ajutat să duci o fiică a lui Israel într-o casă a pierzaniei. Dar noi nu am ştiut ce-aveai tu de gând.

Agăţat de marginea bărcii, cu apa până la bărbie, nu m-am lăsat nici eu şi le-am strigat:

— Voi înşivă aţi atras blestemul asupra voastră când aţi vorbit-o de rău pe Maria Magdalena.

Apa nu era rece, dar nouă ne era deja frig şi tot frig ne-a fost şi după ce vântul a bătut mai încet şi am putut goli toată barca de apă. Apoi ei au vâslit spre mal şi am ajuns la un loc unde era gura de vărsare a unui pârâu cu albia secată. Pe această parte a mării plaja era îngustă şi muntele se înălţa aproape vertical în spatele nostru. Vântul sufla în continuare şi valurile se spărgeau cu zgomot de prundiş. Pescarii erau siguri că la căderea nopţii vântul se va linişti, dar niciunul din ei nu părea dornic să vâslească noaptea.

Lumina era din ce în ce mai puţină, iar nouă ne era frig, cu toate că scosesem cât putusem de repede veşmintele de pe noi. Destul de departe, la marginea dintre ţărm şi munte am zărit acoperişul unui adăpost în faţa căruia ardea un foc. Le-am propus pescarilor să mergem acolo ca să ne uscăm straiele, dar ei au ezitat şi au spus:

— Suntem pe malul unde nu avem dreptul să pescuim. Din fericire, nu avem năvoadele cu noi, aşa că nimeni nu ne poate acuza de intenţii necinstite. Numai că, pe această parte a mării se adăpostesc tâlharii şi toată pleava Galileii. Ca să nu mai vorbim de leproşii care trăiesc în peşteri.

Cremene şi fier aveau ei, dar nici o buruiană uscată nu era pe mal ca să putem aprinde focul. Atunci, eu m-am îndreptat hotărât spre adăpostul cel depărtat, iar cei doi pescari m-au urmat fără

prea multă tragere de inimă. Când am fost aproape, am văzut un bărbat aşezat pe nisip, punând vreascuri pe focul a cărui flacără se înălţa parcă până la cer şi un miros ademenitor de peşte prăjit şi de pâine rumenită mi-a gâdilat plăcut nările. În faţa adăpostului era întins să se usuce un năvod.

— Pace ţie! i-am spus eu pescarului singuratic. Furtuna ne-a surprins pe când eram în largul mării. Ne îngădui să uscăm veşmintele lângă focul tău?

Bărbatul a făcut un gest de aprobare. M-am dezbrăcat şi mi-am pus veşmintele la uscat în vârful unui băţ. Pe o piatră plată, încinsă în foc, se cocea pâinea, iar în groapa de jar de la baza focului se rumeneau doi peşti mari. Era trecut de ora a şasea şi ţărmul pe care ne aflam noi, în umbra muntelui, s-a întunecat repede, în vreme ce pe malul celălalt se vedeau edificiile şi coloanele Tiberiadei pierzându-se încetul cu încetul în lumina descrescândă a amurgului.

Necunoscutul avea o faţă curată şi blândă. El i-a salutat prietenos şi pe cei doi pescari şi i-a invitat să se aşeze lângă foc. Ei au pipăit năvodul lui şi l-au întrebat dacă pescuitul e bun. Iar necunoscutul le-a răspuns timid că poate furtuna a împins un banc de peşti spre acel loc şi că dimineaţă îşi va încerca norocul.

Fără a ne pofti la masă, a binecuvântat pâinea, a frânt-o în patru părţi şi ne-a dat fiecăruia câte o bucată, ca şi cum ar fi fost lucrul cel mai firesc din lume. Apoi a umplut cu vin acrişor o cupă cioplită dintr-un butuc de viţă de vie şi am băut toţi din aceeaşi cupă. Peştele era fript cu pricepere, dar neavând el sare, îl aromase cu ceapă de apă şi ierburi amărui. Am mâncat în tăcere. Am observat că cei doi pescari îl priveau neîncrezători, în timp ce necunoscutul, cu privirea lăsată în jos, surâdea pentru el însuşi şi se bucura pentru fiecare bucăţică pe care o ducea la gură. După ce a terminat de mâncat, ca şi cum ar fi vrut să-şi ascundă timiditatea, a luat un băţ şi a început să deseneze

distrat pe nisipul din faţa lui. În timp ce mâncam, din straiele noastre, puse la uscat, au început să iasă aburi calzi. Era cald, mă simţeam bine şi pleoapele ochilor mei deveneau din ce în ce mai grele. Nu-mi puteam desprinde privirea de la acel om prietenos care, fără să fi rostit un cuvânt, îşi împărţise hrana lui cu noi. Avea urme de răni cicatrizate la mâini şi la picioare şi nu ştiu ce anume de pe chipul lui blând şi delicat m-a făcut să gândesc că tocmai scăpase de o boală cumplită şi că de aceea venise în acel loc de la malul mării să se refacă în linişte şi singurătate. Şi am adormit gol lângă foc. Mai târziu, am simţit cum necunoscutul m-a acoperit cu veşmintele mele deja uscate.

Am visat şi m-am trezit cu ochii scăldaţi în lacrimi. M-am aşezat şi i-am văzut pe cei doi pescari, dormind şi sforăind uşor lângă mine. Lacrimi calde curgeau pe obrajii mei şi păstram încă starea din vis, simţindu-mă nespus de singur şi orfan. Focul era stins de mult, iar după poziţia stelelor şi lunii am înţeles că abia începuse a treia veghe a nopţii. Marea strălucea netedă ca o oglindă, dar necunoscutul solitar nu era lângă noi. Şi am avut o spaimă ciudată, descoperindu-i absenţa. Dar am fost din nou uşurat când l-am văzut la ţărmul mării, cu spatele la noi. M-am îmbrăcat şi am mers spre el.

— La ce priveşti? am întrebat eu.

Fără să se întoarcă spre mine, el a spus:

— Am văzut cerurile deschise şi splendoarea tatălui meu. Şi mi s-a făcut dor de casa tatălui meu.

Abia atunci am observat că mă adresasem lui în greceşte şi că el tot în greceşte îmi răspunsese. Şi acest lucru m-a făcut să gândesc că poate era unul din adepţii lui Ioan Botezătorul, refugiat pe această parte a mării din cauza persecuţiei lui Irod Antipa. Am spus:

— Şi eu îi caut împărăţia. Am avut un vis şi m-am trezit cu ochii plini de lacrimi. Arată-mi

drumul!

— Există doar un singur drum, mi-a răspuns el. Ceea ce tu îi faci celui mai neînsemnat dintre oameni, mie îmi faci.

Şi a mai spus:

— Eu nu dau cu măsura lumii. Nu te-ntrista şi nu-ţi fie teamă. Spiritul adevărului va veni după mine, dar lumea nu-l va întâmpina, pentru că lumea nu-l vede şi nu-l ştie. Dacă tu îl vei recunoaşte, el se va opri în preajma ta şi va rămâne în tine. Pe nimeni eu nu îl voi lăsa orfan.

Inima apă s-a făcut în mine, lacrimile mi-au tulburat ochii, mi-am îndreptat braţele spre el, dar nu am avut curajul să-l ating. Şi am murmurat:

— Nu vorbeşti cum vorbesc oamenii. Tu vorbeşti ca unul care are puterea.

El a spus:

— Datu-mi-s-a toată puterea, în cer şi pe pământ.

Şi deodată s-a întors cu faţa spre mine. Şi am văzut, la lumina stelelor şi a lunii, surâsul lui blând şi totodată grav. Şi am avut impresia că ochii lui mă priveau până-n străfundurile fiinţei, dezbrăcând de pe trupul meu înveliş după înveliş şi lăsându-mă gol de ceea ce nu eram. Dar nu am fost stânjenit, ci, dimpotrivă, m-am simţit liber.

Arătând spre malul celălalt al mării, necunoscutul a spus:

— Acolo, în teatrul grecesc din oraşul principelui, o fată îşi plânge fratele mort, şi ea nu mai are pe nimeni în lume să o apere. Ce-ai văzut în vis?

— Un cal alb, i-am răspuns eu.

— Fie şi aşa! a spus el. Într-una din zilele acestea, te vei duce să priveşti cursele de care. Pune prinsoare pe cvadriga albă! Caută apoi fata şi dă-i ei câştigul!

— Cum aş putea eu să găsesc într-un oraş atât de mare o fată care şi-a pierdut fratele? Şi pe câţi bani să pun prinsoare?

Mi-a surâs din nou, dar de data aceasta surâsul lui a fost atât de trist, că am simţit cum mi se rupe inima.

— Cât de multe întrebări inutile, Marcus! a murmurat el mustrător.

Dar eu nu i-am înţeles reproşul. Şi l-am întrebat uimit:

— Cum de-mi ştii numele?

Şi am mai spus nesigur:

— Simt totuşi că te-am mai întâlnit.

Scuturând din cap, el m-a întrebat:

— Oare ţie nu îţi este de ajuns că eu te cunosc?

Am înţeles că necunoscutul voia să rămână învăluit în mister. Şi am gândit că el trebuie să fi fost unul din blânzii pământului, căruia meditaţia şi singurătatea îi tulburase spiritul. Altfel, cum ar fi putut el să pretindă că are toată puterea, şi în cer şi pe pământ? Dar, poate că pescarul solitar ştia să prezică viitorul, şi mi-am propus să nu-i uit sfatul.

— Vai ţie, om nefericit! a spus el. Ai privit şi nu ai văzut. Ai ascultat şi nu ai auzit. Dar într-o zi îţi vei aminti, Marcus! Tu vei muri pentru numele meu, ca numele meu să lumineze în tine, la fel cum luminează în mine numele tatălui meu.

— Oare ce profeţie rea îmi anunţi? l-am întrebat înfricoşat, dar fără să-i fi înţeles vorbele.

Am gândit că nu cunoaşte bine limba greacă şi de aceea nu-l pot înţelege. A suspinat greu şi deodată a lăsat să-i cadă cămaşa până la brâu dezgolindu-şi pieptul. Era atât de sărac, că alt veşmânt pe el nu mai avea. Şi, întorcându-se, a spus:

— Atinge spatele meu!

M-am apropiat şi i-am pipăit spatele, iar sub umeri am simţit urmele flagelării. Apoi el mi-a purtat mâna până sub coasta stângă şi degetul meu a intrat într-o scobitură cicatrizată şi adâncă. Acel om necunoscut fusese schingiuit cu cruzime, nu era deci de mirare că spiritul lui era tulburat şi că vorbele lui eu nu le puteam înţelege. Şi am simţit o

ură cumplită împotriva fiilor lui Israel care se sfâşiau unul pe altul în numele credinţei, căci nimic rău nu era în acel om, chiar dacă discursul lui era neobişnuit. Şi mi-a fost tare milă de el. Şi l-am rugat:

— Spune-mi cel puţin numele tău! Voi face tot ce-mi va sta în putinţă ca să nu mai fi persecutat.

Dar el a spus:

— Dacă vei mărturisi pentru mine înaintea oamenilor când se va împlini timpul, mărturisi-voi şi eu pentru tine înaintea tatălui meu.

— Dar spune-mi numele tău, am insistat eu, şi cine este tatăl tău, cu care atât de mult te făleşti.

Dar el nu mi-a răspuns, şi-a tras cămaşa la loc şi s-a depărtat de mine cu paşi uşori, lăsându-mi de înţeles că discuţia noastră era încheiată. Atât de ciudat mi s-a părut acel om, deşi era ca şi mine din carne şi oase, dar nu am îndrăznit să mă duc după el şi să-l supăr cu întrebări la care nu dorea să-mi răspundă. Am ezitat puţin, apoi m-am dus lângă cei doi pescari şi am dormit până dimineaţă, fără să visez nimic.

Când am deschis ochii, am văzut nimbul de aur din spatele munţilor. Lumina soarelui se întindea pe oglinda netedă a mării, iar pe celălalt mal se vedeau ca un vis coloanele Tiberiadei. Şi mi s-a părut că sunt un alt om, deşteptat într-o lume nouă. Cei doi pescari îşi spuneau deja rugăciunea de dimineaţă: *Ascultă, o, Israel…*

Dar pescarul singuratic dispăruse şi nici năvodul lui nu mai era acolo. Cele rămase de la cină erau aşezate la vedere ca să le terminăm. Şi am mâncat toţi trei cu poftă, fără să schimbăm niciun cuvânt, după care ne-am îndreptat spre barca ce ne aştepta pe prundiş. M-am uitat atent împrejur în speranţa că-l voi revedea pe pescarul necunoscut, care spusese că va pescui în zori, dar nici o urmă a paşilor lui nu am văzut pe nisip.

Cei doi pescari au vâslit puternic şi barca s-a depărtat repede de mal. În undele apei transparentă

ca sticla se oglindeau înălţimile munţilor şi purpura soarelui ce se înălţa pe cer, iar eu mai păstram acea senzaţie pe care o avusesem când necunoscutul solitar mă străpunsese cu privirea, încă părându-mi-se că sunt despuiat de învelişuri inutile şi simţindu-mi fiinţa liberă. Dar, cu cât mă gândeam mai mult la întâmplările nopţii trecute, cu atât mai mult eram ros de îndoieli şi-mi spuneam că poate totul nu fusese decât un vis. Cum ar fi putut un oarecare anahoret de la Marea Galileii să vorbească limba greacă?

Cei doi pescari vâsleau energic, cu privirile aţintite înainte, ca şi cum ar fi vrut să se depărteze cât mai repede de acel ţărm şi de acea parte a mării. În schimb, eu priveam doar înspre acolo, încercând zadarnic să descopăr silueta acelui bărbat ciudat.

— Cine era acel bărbat cu care ne-am petrecut noaptea, am întrebat eu până la urmă. Voi îl cunoaşteţi?

— Tu eşti un om tare curios, romanule, au spus ei. Noi am fost pe un ţărm interzis.

Dar, după câteva clipe, unul dintre ei a spus:

— Este drept că pe acel bărbat mi s-a părut că-l cunosc. Poate să-l fi văzut vreodată predicând mulţimii. Poate că a fost biciuit în piaţa publică şi alungat din Galileea. Dar prea multe lucruri din astea nu s-au mai întâmplat după ce lui Ioan Botezătorul i s-a tăiat capul pentru că îndrăznise să-i interzică lui Irod să se destrăbăleze cu femeia fratelui său.

Iar celălalt a spus:

— Pe chipul şi în ochii acelui pescar era ceva care mi-a amintit de Iisus din Nazaret. Dacă n-ar fi fost ceva imposibil, aş fi putut spune fără ezitare că era chiar el, deşi Iisus parcă era puţin mai înalt, avea o privire mai severă şi nu era chiar atât de prietenos cu necunoscuţii. Dar, s-ar putea să fie unul din fraţii lui sau vreun alt bărbat din neamul

lui, care poate c-a fost prigonit şi de-aceea se ascunde pe ţărmul interzis al Mării Galileii.

Ca şi cum aş fi fost pătruns de un fulger, un gând negândit vreodată mi-a răscolit întreaga fiinţă şi le-am strigat, ridicându-mă în picioare:

— Vâsliţi imediat înapoi! Ne vom întoarce la ţărmul de unde am plecat!

Dar ei nici n-au vrut să audă de asta. Când au văzut totuşi că vreau să mă dezbrac şi să înot până acolo, au acceptat şi au schimbat direcţia bărcii. Nici n-a atins bine barca malul, că am şi sărit din ea, îndreptându-mă spre locul unde cinasem şi înnoptasem, dar acolo toate erau aşa cum le lăsasem, iar pe tot ţărmul nu era suflet de om. Am alergat dintr-o parte în alta a malului ca un nebun în căutarea urmelor paşilor lui, până când, săturându-se de ciudăţeniile mele, cei doi pescari m-au obligat să mă întorc la barcă.

Iar în barcă mi-am acoperit faţa cu mâinile, supărat pe prostia mea şi întrebându-mă fără răgaz cum de a fost posibil să nu-mi treacă prin minte că acel pescar ar putea fi Iisus din Nazaret. Dar apoi am fost din nou în îndoială şi am gândit că acel bărbat era totuşi un bărbat viu, iar pe lângă asta nu avea nimic din acel ceva dumnezeiesc, pe care mi-l imaginez eu c-ar trebui să-l aibă zeii. Iar discursul lui mi se păruse oarecum delirant. Dar, m-am mai gândit eu, de ce-ar trebui ca zeii să corespundă înţelesului meu şi imaginaţiei mele? Poate că dumnezeiescul este la fel de simplu ca pâinea cu care ne-a hrănit şi vinul pe care ni l-a dat să-l bem. Şi cine sunt eu oare, să pretind fiului lui Dumnezeu să li se arate oamenilor aşa cum gândesc eu c-ar trebui să li se arate?

Şi n-am mai ştiut până la urmă ce să mai cred, tot învârtind în minte întrebări contradictorii. Apoi am încercat să-mi amintesc fiecare cuvânt pe care l-a rostit şi fiecare întrebare pe care i-am pus-o. Până la urmă, am abandonat totul, întrebându-mă

dacă voi asista la cursele de care din circul Tiberiadei, după cum el îmi prevestise.

Dar, neavând eu nimic sfânt în mine, mi-am vărsat mânia pe acei pescari şi le-am spus:

— Dar eu v-am spus ieri vouă că Iisus din Nazaret a înviat din moarte a treia zi. Dacă vi s-a părut că îl recunoaşteţi, pentru ce nu i-aţi adresat voi oare niciun cuvânt? De ce nu l-aţi întrebat cel puţin dacă este el, ca să vă convingeţi?

După ce s-au uitat unul la altul ca şi cum ar fi vrut să cadă de acord între ei, au spus:

— De ce să-l fi întrebat? Dacă ar fi avut ceva să ne anunţe, ne-ar fi vorbit el. În plus, nouă ne este teamă de el.

Şi ei au mai spus:

— Noi nu vom povesti nimănui despre această întâlnire. Şi te-am sfătui să nu povesteşti nici tu nimănui. Dar dacă acel bărbat este, într-adevăr, Iisus din Nazaret, lucru care nu ne vine să-l credem, el are motive temeinice să prefere singurătatea şi să se ascundă de romani.

— Dacă el este cel care este, le-am spus eu încercând să nu intru în capcana raţionamentului lor, n-are niciun motiv să se teamă de oamenii acestei lumi. La Ierusalim, el le-a apărut pe neaşteptate apostolilor săi care erau adunaţi într-o încăpere cu uşile ferecate.

Dar cei doi pescari au râs mânzeşte şi au spus:

— Nu crede tot ce se povesteşte în Galileea, străinule! Noi, galileenii, ne entuziasmăm repede şi avem o imaginaţie prea bogată.

Întors în camera mea elegantă din hotelul grecesc, am răsuflat uşurat, regăsindu-mi liniştea. Puteam, în sfârşit, să gândesc în pace şi să-mi organizez timpul după cum voiam. Maria din Beerot mă ameţise agitându-se tot timpul în jurul meu ca un căţel şi abia acum, după ce Maria Magdalena mă scăpase de ea, înţelegeam cât de mult mă stingherise.

Am încercat să-mi amintesc tot ce se întâmplase pe malul mării, şi din nou am fost neliniştit. Iar în atmosfera oraşului termal, unde fiecare om altceva nu făcea decât să-şi compare durerile şi restricţiile alimentare cu cele ale vecinului, am început să am îndoieli, întrebându-mă dacă, într-adevăr, îl întâlnisem pe Iisus din Nazaret sau dacă totul nu fusese decât fructul imaginaţiei mele. Acea furtună mă tulburase şi mi-o aminteam ca pe un amestec de coşmar şi realitate. Mă întrebam dacă pescarii nu-şi bătuseră cumva joc de mine. Dacă acel necunoscut solitar fusese Iisus, nu înţelegeam de ce nu mi-a spus-o şi m-a lăsat să mă îndoiesc în continuare.

Pradă neliniştii, nu mi-am mai putut găsi locul şi am început să merg înainte şi-napoi prin cameră cu ochii împăienjeniţi de lacrimi. Copleşit de singurătate, i-am trimis până la urmă un mesaj Claudiei Procula, anunţând-o că m-am întors din Magdala. Dar ea mi-a răspuns că nu putea să mă primească, fiindcă în acel moment erau în vizită la ea persoane importante de la curtea lui Irod.

A doua zi dimineaţă, Claudia Procula a trimis un servitor să mă invite pentru prânz la palat. Erau mai mulţi invitaţi şi cu această ocazie i-am cunoscut pe sfetnicul roman al principelui Irod, pe Chusa – soţul Ioanei, precum şi pe medicul personal al lui Irod, care venise special pentru a o consulta pe Claudia Procula. Acesta din urmă era un evreu cu vederi largi şi atât de elenizat că părea mai grec decât grecii înşişi. Studiase medicina în insula Cos[53]. Înainte de a ne aşeza la masă, în aşteptarea amfitrioanei casei, am fost serviţi în atrium cu vin şi gustări sărate şi dulci. Curtenii mi-au pus diferite întrebări insidioase, dar, evitând capcanele, m-am mulţumit să le răspund în doi peri şi am lăudat efectul binefăcător al apelor termale, dându-le spre exemplu piciorul meu complet refăcut.

Claudia Procula i-a permis şi Ioanei să participe la banchet, lucru care, evident, nu i-a plăcut deloc soţului acesteia. Dar Ioana, ca să nu-l enerveze şi mai mult, s-a abţinut tot timpul mesei şi nu a rostit o vorbă. Iar amfitrioana noastră, palidă la faţă, ne-a povestit despre insomniile ei, pe care virtuţile renumitelor ape termale ale Tiberiadei nu sunt în măsură să le vindece. Iar dacă din întâmplare adoarme, a mai povestit ea, are nişte coşmaruri înspăimântătoare, de aceea întotdeauna o veghează un sclav, a cărui misiune este să o trezească atunci când geme în somn.

— O, Marcus! a spus ea. Nici nu-ţi poţi imagina în ce situaţie stânjenitoare mă aflu acum, eu care sunt atât de bolnavă şi sensibilă. Soţul meu m-a avertizat încă înainte de a porni la acest drum, dar eu nu mi-am imaginat ce proporţii poate lua un astfel de lucru, pentru că eu am fost întotdeauna discretă şi nu m-am amestecat în politică. Închipuie-ţi că Irod, principele Galileii şi Pereii, vrea cu orice preţ să organizeze în onoarea mea mari curse de care, pentru a dovedi prietenia ce o nutreşte faţă de Ponţiu Pilat. Dar tu ştii că eu sunt discretă şi nu vreau să atrag atenţia nimănui. Şi-aşa, faptul că, de la hotare până aici, am fost escortată de cavalerii lui cu mantii purpurii, a dat sosirii mele un caracter peste măsură de festiv.

A aruncat o privire maliţioasă spre curtenii lui Irod, apoi a mai spus:

— El vrea ca frumoasa lui soţie, Irodiada, să stea alături de mine, în loja princiară, ca să primim împreună ovaţiile poporului Galileii. Dar eu nu o cunosc pe Irodiada şi mi s-a povestit că unirea lor nu s-a făcut în respectul legilor iudaice.

Curtenii şi-au ridicat braţele în semn de protest pentru nechibzuita ei afirmaţie, iar bărbosul Chusa mi s-a părut a fi teribil de jenat. Cum tot nu aveam eu ce pierde şi nu eram dependent de principele Irod, am spus lucrurilor pe nume, fiindcă am simţit că asta voia Claudia Procula.

— Suntem între prieteni, am spus eu. Vulpoiul este un animal înţelept şi am auzit că principelui Irod Antipa i se mai spune şi vulpoi. Deci el doreşte ca romana de cea mai înaltă stirpe, din familia împăratului, prezentă acum în Galileea, să-şi manifeste oficial aprobarea faţă de căsătoria lui, care a generat atâta indignare la evrei, încât un profet şi-a pierdut chiar şi capul. Îmi şi imaginez, Claudia, furtuna de ovaţii a poporului entuziast al Galileii ce-ţi va fi adresată atât ţie cât şi frumoasei Irodiada şi mă tem că nici două cohorte nu vor fi de ajuns să facă ordine şi să controleze publicul la intrarea în circ, pentru a-i împiedica pe cei peste măsură de entuziaşti să arunce cu diferite obiecte în tine.

Claudia Procula mi-a aruncat o privire mulţumită şi a spus:

— Bineînţeles că eu nu am nimic împotriva prinţesei Irodiada. Dar, să presupunem că aş accepta să fiu personajul de onoare al curselor şi m-aş aşeza în loja princiară alături de soţia lui Irod. Dacă se va crea dezordine, cum se va putea şti dacă ostilitatea este împotriva Romei sau împotriva Irodiadei? Am auzit că poporul refuză să o salute, că se retrage din calea ei şi-i întoarce spatele.

Sfetnicul roman al lui Irod a spus:

— Dacă poporul se va revolta, acest lucru va fi considerat ostilitate împotriva Romei. Pentru a-şi dovedi loialitatea faţă de Roma, principele va lua măsuri represive împotriva poporului său. Iar prinţesa Irodiada va fi fericită.

— Mă-ndoiesc că soţul meu ar aprecia măsurile represive, a spus Claudia Procula. Ponţiu Pilat este un om paşnic şi preferă să evite orice tulburare, chiar dacă-n acest caz incidentul l-ar privi în exclusivitate pe Irod Antipa. Dar este greu de ştiut cum pot fi înţelese la Roma astfel de conflicte. Bine cel puţin că tu mă înţelegi, Marcus, şi că eşti de aceeaşi părere cu mine! Voi accepta invitaţia

doar cu titlu personal. Voi sta în loja mea, iar la sfârşit mă voi duce să o salut pe prinţesă, ca să o asigur de prietenia mea. Eu nu am nici o prejudecată în legătură cu prinţesa şi, de altfel, ca soţie a procuratorului Iudeii, nici nu am dreptul la prejudecăţi.

— N-aş fi crezut că poporul Galileii este atât de interesat de cursele de care, am spus eu, sperând să schimb direcţia discuţiei.

— Nu se pricep la cai pescarii aceştia din Galileea şi nici cultivatorii, a rostit cu dispreţ medicul princiar, dar circul şi teatrul sunt mijloace de civilizare şi de stârpire a prejudecăţilor. Doar nu mai trăim în vremea când poporul evreu fugea din Egipt traversând deşertul. Astăzi, atelaje din toate ţările participă la diferite întreceri organizate n-are importanţă unde. Şi din Idumeea, şi din Cesareea, şi din Damasc va veni câte o cvadrigă. Cât despre şeicii arabi, ei sunt nebuni după cursele de care şi nici o supărare nu-i poate împiedica să vină la un concurs atât de interesant. Nici o distanţă nu mai este atât de mare pentru cine doreşte să participe la cursele de care din Tiberiada.

— Într-adevăr, a spus Chusa, cursele de care sunt un prilej de destindere a relaţiilor încordate dintre diferitele neamuri. Arabii sunt tare înfuriaţi pentru că prima soţie a principelui Irod, care era din neamul lor, a fost alungată şi s-a întors la cortul tatălui ei.

— Ciudată ţară! am spus eu. Aici, cursele sunt un prilej de stingere a conflictelor, în vreme ce la Roma, apărătorii diferitelor culori în competiţie se bat straşnic cu pietre şi cu ciomege încă înainte de începerea curselor.

Sfetnicul lui Irod a spus:

— Este mult mai civilizat dacă oamenii vin la circ cu braţele încărcate cu peşti pe care-i aruncă-n cai şi-n atelaje, decât când îi apucă febra religioasă şi provoacă tulburări în toată ţara. Să sperăm că vom avea parte de câţiva ani de linişte acum, după

ce soţul tău, Claudia, l-a răstignit pe acel aşa-zis rege al iudeilor.

— Tu vorbeşti despre Iisus din Nazaret, nu-i aşa? l-am întrebat eu. Oare nu ştii că el a înviat din moarte şi s-a întors în Galileea?

I-am spus asta pe acelaşi ton de mai înainte, ca şi cum aş fi glumit, dar auzind asta, toţi au tresărit şi s-au întristat. Până la urmă, Chusa, rupând tăcerea, a spus:

— Oamenii din Galileea sunt superstiţioşi. Chiar şi Irod, când a auzit povestea aceasta cu învierea lui Iisus, s-a speriat crezând că-i vorba despre profetul îmbrăcat în piei de cămilă căruia i-a tăiat capul. Dar, să spun drept, nu mă aşteptam ca zvonul acesta neplăcut să ajungă la urechile unui călător roman.

Iar medicul grec a început să-şi expună părerea despre viaţă şi moarte, însoţindu-şi discursul cu mişcări vioaie ale mâinilor.

— După ce am auzit despre învierea lui Iisus, m-am gândit mult şi i-am chestionat pe unii din cei care asistaseră la moartea lui. Aşa am aflat că niciun os nu-i fusese sfărâmat, chiar dacă se grăbiseră să-l dea jos de pe cruce. Mi s-a mai spus că un soldat i-a înfipt suliţa în coastă pentru a verifica dacă a murit şi că atunci din coasta lui ar fi ţâşnit sânge şi apă. Or, după ştiinţa medicinei, dintr-un cadavru nu mai curge sânge. Nu ne rămâne decât să presupunem că i s-a dat să bea un vin puternic care l-a cufundat într-un somn asemănător morţii. Altfel, de ce i-ar fi furat discipolii lui corpul din mormânt? Probabil că ei au reuşit să-l reanimeze, aşa că nu-i de mirare dacă acum se află aici, în Galileea, ascuns în cine ştie ce peşteră din munţi. Orice s-ar spune, acest bărbat este un magician cu puteri extraordinare.

Dar sfetnicul roman al lui Irod a spus cu fermitate:

— Bărbatul care-a apucat să fie răstignit de romani nu mai rămâne în viaţă. Tu-i aduci o gravă

acuzaţie lui Ponţiu Pilat. Fii atent la ce spui!

Am spus:

— Din întâmplare, eu am ajuns în Ierusalim exact când Iisus din Nazaret era răstignit pe cruce, de aceea şi interesul pe care-l am pentru acest om. Eu vă pot asigura că el a murit pe cruce. Iar dacă-şi va fi pierdut doar cunoştinţa prin asfixie, atunci sigur a murit când i-a fost străpunsă inima cu suliţa.

Dar medicul grec, neputând renunţa la ideea lui, a spus:

— Un profan se poate înşela uşor. Doar un medic încercat poate spune exact dacă un om a murit sau nu.

După care a început să povestească despre câteva cazuri concrete pe care el le elucidase şi probabil c-ar fi vorbit încă multă vreme dacă Claudia Procula, astupându-şi urechile cu mâinile, nu i-ar fi spus:

— Încetează odată cu lucrurile acestea îngrozitoare! Ca şi cum nu mi-ar ajunge coşmarurile pe care le am noapte de noapte!

Puţin tulburat, medicul a încercat să schimbe vorba şi, întorcându-se spre mine, m-a întrebat deodată:

— Este adevărat că Maria din Magdala şi-a abandonat vechea profesiune?

Tăcere de mormânt s-a făcut după vorbele acestea ale lui. Uimit, el s-a uitat în jur şi a spus:

— Am spus ceva necuviincios? Este oare interzis acest subiect? Dar… cu ce-am greşit? Este drept că această ţară, Galileea, este mică, în ciuda faptului că are un milion de locuitori. Dar fiecare om din jurul acestui lac, căruia i se spune mare, a ştiut întotdeauna ce face fiecare om, unde se duce şi de unde vine. A fost o vreme când Maria din Magdala reprezenta un punct de atracţie pentru toţi călătorii străini ajunşi în Galileea. Noaptea, la lumina torţelor se vedeau defilând caravane şi litiere pe malul lacului, de la Tiberiada până la

casa ei. Se spune că tu i-ai făcut recent o vizită şi că i-ai lăsat în grijă fata cu care ai venit din Ierusalim. Ce rău este în asta?

Cum eu nu am rostit o vorbă, puţin stânjenit, el a spus în continuare:

— Mulţi oameni spun despre ea c-ar fi o femeie periculoasă. Se spune că un vrăjitor din Samaria ar fi luat-o cu el şi ar fi folosit-o pentru invocarea spiritelor, dar, pentru un medic raţional, asemenea lucruri n-au nici o valoare.

Şi, parcă fără voie, Chusa a spus:

— Soţia mea o cunoaşte bine. Se-nţelege că nu-i caută compania. Dar de când Iisus din Nazaret a vindecat-o, Maria din Magdala nu se mai ocupă de vrăjitorii, dă de pomană săracilor şi duce o viaţă simplă. De altfel, eu cred că, în linii mari, Iisus din Nazaret a făcut mai mult bine decât rău. Şi nici nu a instigat poporul, nici nu şi-a bătut joc de Dumnezeu, chiar dacă pentru aceste lucruri a fost condamnat la moarte. Soţia mea, Ioana, l-a urmat pe Iisus din Nazaret o oarecare vreme, fiindcă a făcut un legământ după ce acesta l-a vindecat pe un oarecare om din familia noastră bolnav de friguri şi numai de bine poate ea spune despre acest Iisus din Nazaret.

Înfierbântat, şi-a lovit palma cu pumnul şi a mai spus:

— Să nu se fi dus la Ierusalim, nimic nu i s-ar fi întâmplat. De multe ori au venit până aici fariseii să caute probe pentru a-l învinovăţi, dar niciodată n-au reuşit să-i facă vreun rău. Am înţeles că Iisus din Nazaret îi sfătuia pe oameni să se roage la Dumnezeu în spirit şi în adevăr, ceea ce nu a fost pe placul sanhedrinului care se temea că lumea va da mai puţini bani templului. Dar, dacă te gândeşti ce trebuie să plătească un om, te apucă ameţeala: zeciuiala la templu, altă zeciuială la principe, impozit pe persoană şi pe hotare la romani, taxă pe drum, taxă pe sare, taxă pe piaţă. Până la urmă oamenii vor fi zdrobiţi de-atâtea dări şi-şi vor

pierde câmpurile şi pământurile. Şi-atunci, să te ţii, când vor fi pline drumurile de hoinari, iar în aer va pluti incertitudinea şi nemulţumirea şi fiecare om îşi va urî vecinul, cum s-a-ntâmplat în Iudeea. I-am spus eu lui Irod că n-ar fi trebuit să-i fie frică de Iisus din Nazaret.

Sfetnicul roman al lui Irod a deschis gura să spună ceva, dar Claudia Procula i-a luat-o înainte şi a spus:

— Sunt de aceeaşi părere cu tine, Chusa! Iisus din Nazaret a fost un drept şi evlavios. Nu l-ar fi trimis Ponţiu Pilat niciodată la moarte, dacă evreii nu l-ar fi forţat să o facă.

După masă, plângându-se de dureri de cap, Claudia Procula s-a retras în încăperile ei. Medicul a urmat-o, promiţându-i un leac liniştitor. Chusa s-a ridicat de asemenea, pretextând că are de rezolvat afaceri familiare, aşa că am rămas întinşi pe perne doar eu şi sfetnicul principelui Irod, şi am băut vin. El nu s-a reţinut la băutură şi a încercat tot timpul să centreze discuţia în jurul politicii Romei, dorind bineînţeles să afle cât mai multe lucruri despre influenţa sporită a lui Sejanus, dar eu i-am răspuns fără prea multă tragere de inimă, încercând să fiu cât se poate de prudent. Însă, când a aflat că părăsisem de un an Roma, şi-a pierdut brusc tot interesul, şi nu m-a mai întrebat nimic. La rândul meu, i-am pus câteva întrebări despre curtea princiară şi despre Irod, iar el, izbucnind în râs, m-a avertizat:

— Nu te-aş sfătui să-l mai numeşti vreodată *vulpoi* în public. Toţi descendenţii lui Irod cel Mare sunt sensibili şi supărăcioşi când este vorba de onoarea lor. Nu le poate fi negată nici excepţionala înţelepciune, nici desfrânarea, dar cel puţin ei au dat întotdeauna dovadă de devotament faţă de Roma. Legăturile lor sunt puţin încurcate, şi este mai înţelept să nu te întrebi prea mult despre asta. Irod cel Mare a fost bunicul Irodiadei şi tatăl lui Irod Antipa, aşa că evreii au toate

motivele să se întrebe asupra legalităţii căsătoriei lor. Din fericire, principelui îi este în putinţă să-şi impună legea, altfel judecătorul curţii s-ar fi aflat într-o situaţie nu tocmai de invidiat. Şi eu am un drept de veto, dar nu sunt chiar atât de nebun să-l folosesc. Eu îmi văd de treabă şi-ncerc să strâng câte ceva, profitând de funcţia pe care o am. Dar ce, Tiberiada nu-i un oraş destul de bun pentru noi? Ce-ai spune dacă ne-am îmbăta noi bine şi ne-am duce apoi în oraş să ne distrăm?

Ţi-aş arăta cât de plăcută poate fi viaţa unui bărbat raţional, dacă înţelege să nu se amestece în lucrurile care nu-l privesc.

Dar eu l-am refuzat, pretextând că mă doare piciorul. Iar el a mai spus:

— Se-nţelege că am iscoade în toate locurile mai populate ale Galileii, iar legiunea romană are şi aici o garnizoană cu câţiva oameni. Veghez să nu fie introduse arme, nici în Galileea nici în arsenalul principelui şi urmăresc de asemenea relaţiile lui Irod cu alte ţări. Din fericire, el a rupt legăturile cu arabii, iar Persia este destul de departe pentru un principe atât de mărunt. Pe scurt, îmi împlinesc cum trebuie datoria faţă de Roma.

L-am întrebat cum de-a reuşit să nu se molipsească de iudaism într-o ţară plină de profeţi şi de sfinţi.

— Am eu grijă să nu-mi bag degetele în vreun viespar, m-a asigurat el. Aici, în Tiberiada, noi, romanii, avem un portret al împăratului, căruia îi aducem ofrande, dar în niciun caz nu le cerem altora să o facă. Oamenii acestei ţări sunt prea departe de adevărata civilizaţie a lumii. Imaginează-ţi că nici cei sus puşi nu se duc la teatru. Nici nu poate fi vorba de spectacole strălucitoare ca-n Alexandria, unde un criminal condamnat îşi joacă moartea pe scenă împreună cu actorii. Aici trebuie să te mulţumeşti doar cu tragedii ieftine şi sângeroase. Pe evrei nu-i încântă

nici comediile, cât despre teatrul lui Eschil, nici nu vor s-audă.

Aducându-mi aminte subit de plecarea din Alexandria, l-am întrebat dacă în Tiberiada a ajuns de curând vreo trupă de teatru. El a scuturat din cap şi a spus:

— Nu ştiu nimic. Dacă Irod nu finanţează reprezentaţia, este destul de greu de găsit un binefăcător care să-şi asume un astfel de risc, mai cu seamă că teatrul nu corespunde gustului acestui popor.

După care, el a plecat împreună cu Chusa, iar eu i-am condus până-n curte, unde ei au urcat în litiere. M-am gândit că nu pierd nimic dacă mă voi despărţi de ei cu multă curtoazie, fiindcă erau oameni importanţi, cu care-i bine să te ai în cele mai bune relaţii. Medicul lui Irod, profitând de ocazie, a plecat să se plimbe puţin prin oraşul balnear şi să câştige ceva bani. Claudia Procula m-a chemat la ea şi m-a întrebat cu glas stins:

— Ce noutăţi ai de la Maria Magdalena? Mi-a trimis vreo vorbă?

— Ea aşteaptă, i-am răspuns eu. Nimeni nu ştie mai mult decât ştim şi noi.

Ioana a spus:

— Mi s-a povestit că într-un loc din Galileea, numit Nain, ar fi fost văzut un bărbat ce semăna cu Iisus din Nazaret. Dar de îndată ce blânzii pământului s-au apropiat de el, acesta a dispărut.

Am spus:

— Poate că cei care l-au întâlnit au motive întemeiate să nu povestească despre aceasta altora.

Claudia Procula a suspinat şi a spus:

— Mi-am făcut mari iluzii pornind în această obositoare călătorie, pentru a-i oferi lui Iisus ocazia să mă vindece, ca după aceea reputaţia lui să sporească şi toată lumea să ştie că a înviat. Dar el nu mi s-a arătat mie. N-ar fi fost cine ştie ce pentru un om care poate trece prin pereţi şi prin uşi ferecate. Şi n-ar fi avut de ce să-i fie teamă. Sunt

torturată de coşmarurile nopţii şi mi-am pierdut răbdarea să-l tot aştept. Este drept că băile acestea de sulf îmi uşurează într-o oarecare măsură suferinţele, dar acum chiar că sunt îngrijorată, fiindcă nu ştiu cu ce mă voi îmbrăca pentru curse. În pofida imensei lui averi, Ponţiu Pilat este un avar şi nu-i de mirare, după modesta educaţie pe care-a primit-o acasă. Mama lui era o barbară din partea septentrională a Britaniei, unde oamenii mâncau turbă.

— Eu i-am explicat lui Chusa despre delicata ta situaţie financiară, i-a spus Ioana, şi el crede că Irod ar trebui să-ţi trimită cel puţin un veşmânt de mătase, dacă într-adevăr vrea să-i onorezi cursele de care cu prezenţa ta.

— Sper să nu-mi trimită vreo zdreanţă de-a Irodiadei, c-atunci chiar că înnebunesc. Fă-l să-nţeleagă asta pe soţul meu! N-am să accept nimic de la acea prostituată. Am pretenţia să-şi deschidă visteria princiară pentru veşmântul meu.

Întorcându-se apoi spre mine, Claudia mi-a explicat:

— Tu mă cunoşti, Marcus, şi ştii bine că nu sunt pretenţioasă. Eu sunt o femeie melancolică şi prefer singurătatea. Dar când este vorba de o apariţie publică, trebuie să fiu îmbrăcată pe măsura rangului înalt al soţului meu, din respect pentru prestigiul Imperiului Roman. Dar acestea sunt lucruri pe care un bărbat niciodată nu le va înţelege, chiar dacă pretinde că le înţelege.

— Adevărul este că nu te prea înţeleg, i-am spus eu. S-ar părea că aceste curse sunt mai importante pentru tine decât Iisus din Nazaret, cel pentru care ai venit aici. Poate chiar în acest moment, fiul lui Dumnezeu construieşte în preajma noastră împărăţia lui invizibilă, dar ţie ţi-e gândul doar la veşmintele cu care să-i uimeşti pe şeicii arabi şi pe proprietarii de herghelii.

— Prea multe lucruri invizibile sunt în coşmarurile fiecărei nopţi, a spus enervată Claudia

Procula. Infernul, cu îngrozitoarele lui chinuri, mă vizitează noapte de noapte. Vreau să fug şi picioarele îmi sunt încremenite, ţip şi din gura mea nu iese niciun sunet. Luna sporeşte spaimele nopţilor mele şi cred că-mi voi pierde judecata.

Am plecat spre han abătut şi uşor ameţit de vin. Aproape de zidul grădinii stătea o femeie bătrână îmbrăcată în pânză aspră de sac. Avea capul acoperit şi nu am recunoscut-o. Dar ea a spus numele meu şi m-a salutat.

— Am să merg la malul mării, a zis ea. Vino în urma mea, dar ai grijă să nu te vadă cineva.

Apoi s-a îndreptat spre ţărmul mării, iar eu am mers în urma ei. Şi m-a condus pe o plajă pustie, unde nimeni nu ar fi putut să ne audă. Acolo şi-a descoperit faţa şi am recunoscut-o. Era Suzana. Dar nu mi-a zâmbit şi nici nu m-a salutat cu bucurie. Dimpotrivă, oftând şi suspinând, şi-a frânt mâinile ca şi cum ar fi avut mustrări de conştiinţă, neştiind cum să înceapă a-mi spune ce-avea de spus. Iar eu i-am reproşat că mă abandonase şi am întrebat-o unde sunt Natan, asinii şi punga mea cu bani.

— Dar noi nu te-am părăsit şi nici nu te-am trădat, s-a apărat ea, iar de banii din punga ta Natan nici nu s-a atins. El nu a luat de acolo nici banii pentru care tu l-ai angajat să te aducă în Galileea. Natan cară cu asinii tăi nisip şi argilă pentru noua casă a vameşului din Capernaum. El îţi va da socoteală pentru toate cheltuielile drumului şi pentru ce-a câştigat de pe urma asinilor şi ai să vezi că nu vei fi deloc în pierdere. Dar eu nu sunt sigură c-aş fi venit să-ţi dezvălui lucrurile tainice pe care le-am aflat, dacă-ntr-o zi tu nu m-ai fi sărutat pe gură, făcând abstracţie că sunt o mârţoagă bătrână şi nici prea mulţi dinţi nu mai am, deşi femeilor de aceeaşi vârstă cu mine din Galileea încă nu le-au căzut dinţii.

— Dă-i încolo de dinţi, i-am spus eu un pic enervat. Spune-mi mai bine dacă ai noutăţi despre

Iisus din Nazaret.

Suzana a spus:

— Uşor îţi este ţie să mă cerţi, după ce-am făcut pentru tine atâta amar de drum. Trebuie să ştii că nu demult el le-a apărut apostolilor. A mâncat împreună cu ei şi l-a desemnat pe Simon Petru mai marele tuturor apostolilor. Vreau să spun că de acum înainte Petru va fi păstorul care se va îngriji de oile lui. Am să ajung eu în ghearele necuratului, Doamne fereşte, dacă Petru nu te va primi niciodată printre oile lui, pentru că tu nu eşti fiu al lui Israel şi nici tăiat împrejur nu eşti. Dar eu tot nu înţeleg de ce Iisus i-a dat lui puterea, când la Ierusalim de trei ori s-a lepădat Petru de Domnul, mai înainte chiar de a cânta în acea dimineaţă cocoşul. Este drept că Petru este mai mare şi mai puternic decât toţi ceilalţi apostoli, dar şi cel mai iute la mânie dintre toţi tot el este.

— Ascultă, Suzana! i-am spus eu. Ei ţi-au spus toate astea?

Pipăindu-şi genunchii, Suzana a început să geamă şi a spus:

— Vai de mine şi de picioarele mele, că rău de tot mă mai dor! N-aş fi putut s-ajung pe jos pân-aici, în oraşul păgânilor, deşi cale lungă nu este. Am venit cu corabia vameşului din Capernaum.

După care, aducându-şi aminte de întrebarea mea, a spus:

— Sunt prea bătrână şi proastă ca să-mi mai spună mie vreunul ceva. Dar eu încă mai am urechi bune şi, dacă tot le sărez peştele, le spăl rufele şi le fac mâncare acelor bărbaţi, nu se poate să nu aud şi câte ceva din ceea ce vorbesc ei. Aud şi despre una şi despre alta şi poate că-nţeleg multe pe de-a-ndoaselea sau nu le-nţeleg deloc. Şi-apoi noaptea – că eu nu mai am somn de când l-am pierdut pe Iisus în Ierusalim – mă duc pe malul mării să mă rog şi nu-i vina mea dacă acolo aud vorbindu-se despre lucruri care nu mă privesc. Dar dacă asta o fi voia lui Dumnezeu? Pentru că eu nu

cred că întâmplător aud ce aud, să fie ei cât de sfinţi ar fi apostolii lui Iisus, câteodată, dau ei pe dinafară de trufie. Dar este drept că Iisus le-a apărut lor de mai multe ori şi i-a învăţat misterele lui, de fiecare dată adunându-i doar pe câţiva, la nimereală. Petru, Iacob şi Ioan s-ar părea că sunt favoriţii lui şi te asigur că acum nu-i nevoie de făclie sau de opaiţ să-i vezi în întunericul nopţii. Chipul lor împrăştie lumină.

Şi Suzana a spus în continuare:

— Cât despre Natan, este un om drept şi-şi ţine cuvântul dat, nu trebuie tu să gândeşti că el te-ar putea trăda. Bărbatul tot bărbat rămâne şi eu am mai multă încredere în el decât în judecata mea. El m-a trimis la tine şi mi-a spus că tu ai fost mai bun cu mine decât apostolii lui Iisus şi nu m-ai lăsat să mor de inimă rea în Ierusalim. El a spus că tu eşti ca bunul samarinean despre care Iisus a vorbit mulţimii. După mine, nu sunt ei romanii mai răi decât samarinenii, fiindcă samarinenii dispreţuiesc templul şi-i slujesc lui Dumnezeu pe muntele lor şi ţin Pastele după cum îi duce capul. Romanii nu ştiu nimic despre Dumnezeu, deci sunt mai nevinovaţi decât samarinenii. Se-nţelege că tu nu eşti nici roman, nici samarinean.

În felul acesta mi-a vorbit Suzana, înfrângându-şi spaimele şi îndoielile într-un şuvoi de vorbe, dar eu am simţit nevoia să o întrerup şi să o întreb:

— Spune, Suzana! Este Iisus din Nazaret Hristosul şi fiul lui Dumnezeu? A înviat el din moarte?

— Adevărat a înviat! Şi s-a întors în Galileea şi li s-a arătat multora, a spus Suzana izbucnind în plâns. El are să mă ierte dacă am greşit venind să-ţi spun ţie tot ce am aflat. Şi sper că tu nu îi vrei lui răul.

— De ce nu s-a arătat el Mariei Magdalena, Ioanei sau ţie? am întrebat eu nedumerit.

— O, romanule! a exclamat ea surprinsă de naivitatea întrebării. Dar noi suntem doar femei.

Şi a început să chicotească.

— De ce ni s-ar arăta nouă? a mai spus ea, abia stăpânindu-şi râsul.

Redevenind serioasă, a spus:

— Nu se poate ca fiii lui Zevedeu să nu fi povestit totul mamei lor, Salomea. Este o femeie autoritară şi fiii ei nu riscă să nu-i spună ei totul. În schimb, Salomea este prea egoistă ca să spună şi celorlalte femei ce-a auzit de la ei. Ceea ce ştiu eu este că în toată Galileea s-a răspândit o veste şi că această veste au aflat-o toţi cei care l-au cunoscut pe Iisus, toţi cei care au crezut în el şi toţi cei care se bucură de încrederea apostolilor lui. Deci, nu doar cei şaptezeci de bărbaţi, trimişi de Iisus să propovăduiască în numele lui, au aflat această veste, ci şi toţi cei care se numesc blânzii pământului. Şi vestea aceasta s-a dus din gură în gură, din sat în sat. „Domnul a înviat. Fiţi gata, se va împlini timpul. Pentru că numai patruzeci de zile va rămâne el pe pământ. El îi va chema pe toţi ai lui pe munte pentru a-şi lua rămas-bun.“ Dar eu nu ştiu dacă Iisus însuşi va da semnul sau apostolii lui.

— Pe munte? am întrebat-o eu. Pe care munte?

Scuturând din cap, Suzana a zis:

— Nu ştiu ce să spun. Dar cred că cei care le sunt credincioşi apostolilor o ştiu. Şi blânzii pământului, de asemenea. Sunt mulţi munţi unde se retrag ei ca să se roage în singurătate, atât pe partea Capernaumului, cât şi pe celălalt ţărm al mării. Dar bănuiesc că muntele acesta se află în centrul Galileii şi aproape de un drum, în aşa fel ca cei care au primit mesajul să poată ajunge repede acolo, fără să atragă atenţia asupra lor. Se mai vorbeşte despre un leac al nemuririi, dar, dacă el îl va împărţi doar apostolilor lui sau tuturor ce se vor afla acolo, nu pot spune, pentru că nu ştiu.

— Suzana, i-am spus eu, nici nu ştiu cum să-ţi mulţumesc pentru că mi-ai fost atât de credincioasă. Să te binecuvânteze fiul lui

Dumnezeu, pentru bunătatea ta! Când va veni vremea, îi voi urma pe apostolii lui pe munte, chiar şi cu preţul vieţii. Spune-i lui Natan să pregătească asinii de plecare, iar tu vei veni cu noi, dacă ei nu vor accepta să-i însoţeşti.

Suzana s-a bucurat şi a spus:

— Asta aşteptam de la tine. Binecuvântat fie numele tău, romanule, fiindcă eşti mai milostiv cu mine decât apostolii lui Iisus.

Ne-am sfătuit dacă n-ar fi fost mai înţelept să merg deja la Capernaum, dar Suzana se temea să nu fiu recunoscut din întâmplare de vreunul dintre apostoli mai înainte de a fi venit vremea şi evitat în consecinţă, pentru că, fără îndoială, ei nu aveau în continuare încredere în mine. Drumul mare traversa Tiberiada şi ducea spre interiorul ţării, iar distanţele dintre diferitele locuri din jurul mării erau relativ scurte. De aceea, Suzana credea că cel mai bine este să-i aştept, pe Natan şi pe ea, în Tiberiada. Pe cărările munţilor umblau mulţi oameni din Galileea, şi aş fi putut trece neobservat prin mulţime. După ce vor fi primit semnul aşteptat, chiar şi de vor pleca ei în puterea nopţii pe cărările încurcate ale munţilor, tot am putea afla încotro s-au dus, fiindcă blânzii pământului ne vor arăta drumul.

Astfel ne-am despărţit, cu promisiuni şi cu speranţă. Suzana s-a depărtat, flămândă şi însetată, urmându-şi drumul pe plaja pustie. Voisem să-i ofer mâncare şi băutură, dar ea m-a refuzat, fiindu-i teamă să nu afle apostolii lui Iisus că se întâlnise cu mine.

Şi mi-a fost din nou inima plină de speranţă, iar neliniştea mea s-a schimbat în umilinţă şi pace. M-am rugat în inima mea cu rugăciunea învăţată de la Suzana şi vreau să cred că nu există în această lume pământească onore, favoare, succes sau înţelepciune pentru care să renunţ la bucuria ce aş putea-o avea dacă porţile împărăţiei lui Iisus din Nazaret s-ar deschide şi pentru mine. Cercetându-

mi cele mai ascunse gânduri, am înţeles că nu aspir la imortalitate sau la viaţa eternă. Vreau doar ca el să se uite la mine şi să mă recunoască.

După plecarea Suzanei, multe zile la rând mi-am ocupat timpul scriind această epistolă.

Epistola a zecea

Marcus o salută din nou pe Tullia.

A trecut multă vreme de când te-am pierdut din inima mea, Tullia. Ştiu că nu m-ai putea înţelege şi că ai râde de mine, crezând, în cel mai bun caz, că sunt victima vrăjitorilor evrei. Un gând bizar îmi trece prin minte. Poate că-ntr-o zi, privirea mea va fi în stare să dea jos de pe tine toate învelişurile. Trupul tău va deveni un obiect inutil şi-ţi voi putea vedea sufletul şi te voi putea face să crezi în ceea ce cred. Multele lucruri, pe care le apreciezi şi despre care eşti sigură că au valoare, nu vor mai avea nici o importanţă şi te vei putea lipsi de ele ca de un veşmânt uzat. Acesta este un gând fără speranţă, pentru că cei care nu trec printr-o anumită experienţă şi nu văd cu ochii lor nu ajung niciodată să creadă. Nu cred ei totdeauna nici cei care văd.

Voi povesti în continuare ce s-a mai întâmplat. În ziua curselor, Claudia Procula m-a invitat la palat. Şi, ca şi cum mi-ar fi făcut o mare favoare, m-a anunţat că voi putea urmări competiţia din loja ei. Era îmbrăcată într-un veşmânt purpuriu de mătase, nu tocmai potrivit situaţiei, dar care ţinea să amintească de legătura ei de rudenie cu împăratul. Coafura era frumos aranjată, pe frunte avea o diademă scumpă. Pregătise veşmintele romane şi toga cu care voia să mă îmbrac, iar bărbierul palatului mă aştepta să-mi aranjeze părul şi să-mi taie barba.

— Este timpul să renunţi la nebunia ta iudaică şi să te arăţi barbarilor îmbrăcat în straie decente de roman, a spus ea pe un ton autoritar.

Surprins, i-am atras atenţia că ne aflăm într-un oraş cu ape termale, frecventat de oameni din toată lumea, unde fiecare este liber să se înveşmânteze

cum îi place. I-am amintit de sfetnicul roman al lui Irod Antipa, care-şi lăsase barbă şi era îmbrăcat în veşminte orientale, tocmai pentru a nu se deosebi de ceilalţi sfetnici de la curtea principelui. Dar văzând că nu vrea să renunţe la planurile ei, până la urmă i-am spus:

— Nu te supăra, Claudia, nu vreau să asist la aceste curse. Am toate motivele să cred că adepţii lui Iisus din Nazaret se vor strânge poate chiar astăzi pentru a-l întâlni. Eu sunt în aşteptarea unui mesaj şi, de îndată ce îl voi primi, voi pleca, pe urmele apostolilor, să caut locul întrunirii.

Claudia Procula a rostit cu aroganţă:

— Tu nu-mi spui nimic nou, Marcus! Ioana mi-a vorbit deja despre această întrunire. Dac-aş fi fost tânără şi înconjurată de servitori credincioşi şi discreţi, m-aş fi deghizat, ca să nu pot fi recunoscută şi m-aş fi aventurat până la acel munte. Pe un munte va fi întrunirea, nu-i aşa?

Am întrebat-o mirat:

— De ce nu mi-a povestit şi mie Ioana? Nu are încredere în mine?

— Poate că nu are voie să povestească, a spus Claudia cu dezinvoltură. Ea mi-a promis că-i va vorbi lui Iisus din Nazaret despre mine. Odinioară, el a vindecat şi de la distanţă anumiţi bolnavi. Poate-mi va trimite un obiect care a atins pielea lui. Dar eu nu înţeleg ce treabă ai tu acolo. Fii rezonabil, Marcus, şi nu uita că eşti roman! Cursele de care din Tiberiada sunt cel mai important eveniment din acest an, atât în Galileea, cât şi în toate ţările vecine.

Nu-mi venea să cred şi am întrebat-o în bătaie de joc:

— Deci tu l-ai schimba pe fiul lui Dumnezeu pentru nişte curse de care!

Dar ea mi-a răspuns:

— Fiecare lucru la timpul lui! Mi-au făcut bine aceste băi termale şi nu mai am gândurile confuze

dinainte. Să spun drept, Marcus, am impresia că tu nu mai eşti în stare să măsori importanţa lucrurilor.

— Claudia Procula! am exclamat eu uimit. Oricât s-ar fi spălat el pe mâini, răstignirea pe cruce a lui Iisus tot soţul tău a hotărât-o. Oare ţie nu-ţi este teamă pentru înspăimântătoarea lui faptă?

— Dar eu am făcut tot ceea ce am putut ca să-l salvez de la moarte, a spus Claudia Procula ca şi cum ar fi vrut să se scuze. Iisus însuşi o ştie sau, mă rog, ar trebui s-o ştie. Iar Ioana mi-a explicat că toate ce s-au întâmplat aşa trebuiau să se întâmple, ca să se împlinească profeţiile cărţilor sacre ale evreilor. Iar dacă este aşa, Iisus ar trebui să-i fie recunoscător lui Ponţiu Pilat, fiindcă acesta, împins de iudei, l-a trimis la moarte, ca să se împlinească scripturile profeţilor. Această filosofie ebraică este fără îndoială încâlcită, dar eu mă încred în spusele Ioanei. Iar dacă ea mă va însoţi la circ pentru a urmări cursele de care, riscând astfel să întârzie la întâlnirea de pe munte, cred că îţi poţi da şi singur seama de importanţa acestei competiţii.

N-aveam cum să mă opun ei. Dar barba în niciun caz n-am acceptat să o tai. Bărbierul mi-a aranjat-o şi parfumat-o, asigurându-mă că toţi bărbaţii din familia lui Irod au barba la fel aranjată.

Circul lui Irod Antipa nu este un edificiu prea mare. Mă îndoiesc că în el ar fi putut încăpea mai mult de treizeci de mii de spectatori. În orice caz, era plin cu o mulţime zgomotoasă şi nerăbdătoare de oameni, în cea mai mare parte străini.

În cinstea soţiei procuratorului, Irod pusese să fie construită o lojă decorată cu covoare scumpe, faţă în faţă cu a lui, de cealaltă parte a pistei. Principele voise să arate înaltul respect pe care-l avea faţă de Ponţiu Pilat, fiindcă loja Claudiei era doar cu un pas mai joasă decât loja princiară. Alte loji, ce se aflau în diferite puncte ale pistei, erau destinate şeicilor arabi şi celorlalte persoane

importante. Totul fusese pregătit cu minuţiozitate, iar în clipa în care Claudia Procula, însoţită de suita ei, şi-a făcut apariţia, din toate părţile s-au auzit aclamaţii şi mulţimea a salutat-o cu căldură.

Apoi, în loja princiară a apărut Irodiada, însoţită de fiica ei. Era îmbrăcată în veşminte nemaipomenit de frumoase sau cel puţin aşa am văzut eu de la apreciabila distanţă dintre cele două loji, aflate de-o parte şi de alta a arenei. Claudia a suspinat adânc şi a spus că, din respect pentru ea şi pentru Imperiul Roman, acea târfă denaturată şi însetată de putere ar fi trebuit să aibă cel puţin bunul simţ de a se îmbrăca mai modest. Şi de data aceasta s-au auzit aclamaţii din diferite părţi ale circului, dar mulţimea nu s-a alăturat torţionarilor, ci, dimpotrivă, i-a îmbrâncit sau chiar i-a lovit, spre uimirea străinilor ce urmăreau cu interes reacţia spectatorilor. Irodiada a trebuit să se resemneze şi să se aşeze repede. Ultimul a intrat Irod Antipa, agitându-şi vesel braţele ca să salute poporul. Ca şi cum ar fi vrut să sublinieze ostilitatea faţă de prinţesa Irodiada, la intrarea lui Irod lumea s-a ridicat în picioare şi l-a aclamat.

În arenă au apărut mai întâi câţiva gladiatori, care au luptat doi câte doi sau în grup. Dar armele lor nu aveau vârfuri şi tăişuri ascuţite, aşa că sânge nu a curs. Respectând legea iudaică, principele Irod nu îndrăznise să-i aducă în arenă pe cei condamnaţi la moarte. Cavalerii lui au dat dovadă de multă dibăcie, este drept, dar fiind ei prea prudenţi, până la urmă publicul s-a plictisit şi, în aşteptarea curselor, a început să dea semne de nerăbdare.

Apoi au defilat în jurul pistei atelajele din competiţie, cvadrigă după cvadrigă, una mai frumoasă decât alta, iar pariorii, trecând de la un graden la altul, au început să se strângă în preajma unui panou mare pentru a-şi înscrie pariurile. După toate aparenţele, cvadriga neagră ca smoala a prinţului Irod era marea favorită a cursei. Caii unui

atelaj nu erau neapărat de aceeaşi culoare. Conducătorii de care îşi aleseseră animalele de cursă după alte criterii. Pentru pariuri nu se ţinea seama de culoarea cailor, de harnaşament sau de decoraţiile cvadrigei, ci de culoarea cvadrigei şi a veşmântului conducătorului de atelaj. Pe lângă cvadriga neagră a prinţului Irod, foarte mult aplaudate au fost cele din Idumeea şi Siria.

Ultima a fost cvadriga albă a unui şeic arab, trasă de cai albi ca neaua. Primele atelaje erau deja în dreptul porţii, iar acesta din urmă părea atât de stângaci, că am rămas descumpănit privindu-l. Încercând, fără îndoială, să lase o impresie cât mai bună la prezentare, la un moment dat, conducătorul cvadrigei a tras brusc de hăţuri, iar caii s-au împiedicat şi au căzut în genunchi, cu boturile înspumate. Aceasta a fost o prevestire rea, iar cei mai mulţi au izbucnit în râs. Furios, conducătorul carului şi-a lovit animalele cu biciul, dar caii s-au ambalat încă şi mai mult decât prima dată.

Cunoscătorii apreciază competiţiile decente şi nepericuloase, pentru că pot cântări şansele pe care le are un atelaj sau altul înainte de a încheia un pariu şi se pot bucura progresiv de emoţia pe care, de fapt, o caută, riscând o anumită sumă de bani. Astfel de competiţii încep prin formarea la întâmplare a cuplurilor de atelaje, ce se elimină din concurs încetul cu încetul, parcurgând un număr determinat de tururi ale pistei. Iar ultimele două atelaje rămase în competiţie îşi dispută victoria finală. Dar, în mod vădit, barbarilor le place pericolul şi dezordinea. Spre marea mea uimire, toate atelajele s-au aliniat la întâmplare, urmând să parcurgă patruzeci de tururi ale pistei. Mi-a fost milă atât pentru oameni, cât şi pentru animale, pentru că, într-un concurs cu atât de multe atelaje, era imposibil să nu se întâmple accidente, chiar şi mortale.

După ce văzusem cum se împiedicaseră caii cvadrigei albe, gândind la sfatul dat de pescarul singuratic de la malul Mării Galileii, m-am întrebat dacă are vreun rost să risc, mizând pe acel atelaj. Dar, informându-mă asupra cvadrigei albe a şeicului arab, am aflat că fusese socotită printre cvadrigele favorite ale cursei. După acel penibil incident, se înţelege că nimeni nu se mai aventurase să parieze pe ea. Totuşi, într-o astfel de cursă barbară, un atelaj cu cai puternici şi cu un conducător ager putea întrece atelaje cu cai iuţi, dacă avea, bineînţeles, noroc.

Claudia Procula îşi ridicase braţele şi striga cu entuziasm, la întrecere cu mulţimea:

— Cvadriga prinţului Irod!

Atelajul cu cai negri şi conducătorul de car cu pielea brună aveau un aspect atrăgător. Dar pariurile se puneau pe culoarea roşie, pentru că nimeni nu era atât de nebun să pună rămăşag pe culoarea întunericului. La un moment dat, Claudia Procula mi-a spus pe cel mai firesc ton din lume:

— Sper că tu ai destui bani cu tine.

Să fi fost eu mai deştept, mi-aş fi dat seama de la început de ce insistase atât de mult să stau în loja ei. Adevărul este că eu nu am văzut până acum femeie care să parieze pe banii ei. Dacă pierd, toate femeile uită să-şi plătească datoria, plângându-se continuu de nenoroc, iar dacă nu pierd, le este încă şi mai greu să se despartă de banii împrumutaţi. Cel care-şi poate recupera banii împrumutaţi unei femei este într-adevăr un bărbat norocos.

— O sută de drahme, i-am răspuns eu nu tocmai bucuros.

Claudia Procula s-a întors spre mine, m-a privit cu un aer deznădăjduit şi a strigat:

— Marcus Mezentius Manilianus! Dar tu mă ofensezi. Sau poate-ai devenit zgârcit ca evreii! Am nevoie de cel puţin o sută de monede din aur. Chiar şi această sumă este prea modestă.

Eu chiar nu mai aveam alţi bani. Dar printre rânduri alergau destui cămătari şi schimbători de bani, fiindcă multor nobili li se deştepta atunci dorinţa de a paria. L-am strigat deci pe cămătarul recomandat de Aristainos, care parcă i-ar fi fost frate geamăn – atât de mult semăna cu el, şi i-am explicat în ce situaţie mă aflu, iar el, cu multă amabilitate mi-a acordat imediat un credit, avertizându-mă că nu voi putea încheia un pariu convenabil pe caii principelui Irod. Până la urmă, a găsit totuşi un nobil din Idumeea, care a acceptat să parieze cu Claudia pe o miză atât de mică, precizând că o face doar din respect, pentru că ea este soţia procuratorului Iudeii.

— Să-ţi aduci aminte de mine, când îţi vei număra câştigul! a spus el şi i-a zâmbit Claudiei Procula, ca şi cum i-ar fi făcut un dar înscriindu-i pariul pe tăbliţa de ceară.

M-am mai uitat o dată la atelaje. Acea lungă aşteptare, când se înscriau pariurile, era o adevărată probă de răbdare, atât pentru conducătorii atelajelor cât şi pentru animalele care zvârleau nervoase din picioare şi cabrau. Caii albi ai şeicului arab, probabil neobişnuiţi cu circul, zvârleau din picioare, scuturau din cap, încercând să scape de hăţuri şi aveau gura plină de spume.

— Cât îmi dai pentru cvadriga albă? l-am întrebat pe bancher.

— Dacă ţii morţiş să-ţi pierzi banii, fac chiar eu prinsoare cu tine pe şapte contra unu. Nimeni nu a mai pariat pe caii albi. Câţi bani pui în joc?

— Patruzeci de monede de aur, de la Marcus, pentru cvadriga albă, cu câştig de şapte la unu, am anunţat eu în ultima clipă.

Principele Irod a ridicat suliţa şi a lansat-o în arenă, dând semnalul de începere a competiţiei, exact în momentul când pe panou era înregistrat pariul meu. Conducătorii carelor au zbierat într-un singur glas şi cvadrigele au pornit într-un zgomot asurzitor. Conducătorii încercaţi de atelaje trăgeau

din toate puterile de hăţuri, cu corpul arcuit, încercând să-şi tempereze caii, pentru a-i lăsa pe temerari să treacă în faţă, în speranţa că-şi vor rupe gâtul. Caii se aprinseseră deja şi nimeni nu-i mai putea opri. Primele două care porniseră în galop, iar conducătorii carelor, înclinaţi în faţă, zoreau cu biciul animalele, pentru a câştiga un avans înaintea celorlalţi concurenţi şi pentru a ajunge primii la curbă. Aceasta era, fără îndoială, o tactică sinucigaşă, pentru că oricare car din spate ar fi putut să le răstoarne.

M-am ridicat şi eu în picioare ca toţi ceilalţi spectatori, pentru că în niciun circ nu mai văzusem vreodată un început de cursă atât de fulgurant. Aflat în mijlocul mulţimii în care vizitiul cvadrigei prinţului Irod a reuşit repede să îşi deschidă un culoar, lovind cu brutalitate caii atelajelor din dreapta şi din stânga, am văzut clar cum a lovit direct în ochiul calului lateral al cvadrigei albe şi mi s-a părut chiar că am auzit pocnitura. Cvadriga şeicului arab s-a izbit puternic de bordură şi m-am minunat văzând că roata carului nu s-a sfărâmat.

La al doilea tur de pistă, conducătorul atelajului arămiu, care aparţinea comandantului cohortelor de cavalerie a Cesareii, a răsturnat cvadriga din Idumeea. Vizitiul, încurcat în hăţuri, a fost târât pe pistă până când calul din margine s-a prăbuşit. În felul acesta, atelajul roman a obţinut un avans considerabil, dar cvadriga principelui a fost întotdeauna în spatele ei. Însângerat, omul s-a sculat clătinându-se, a ridicat de nări calul căzut, a reuşit să pună cvadriga pe roţi şi a continuat cursa. Animalul căzut şchiopăta puternic aşa că acest atelaj nu mai avea nici o valoare în cursă. Mai degrabă ar fi putut să-i stânjenească pe toţi concurenţii. Am gândit că omul din Idumeea rămăsese în concurs doar pentru a se răzbuna pe roman.

Într-o astfel de competiţie, în care toate atelajele sunt de putere aproape egală, este imposibil de

obţinut un avans important din primul tur, iar după ce ultimele care depăşesc linia de sosire, toate sunt atât de aproape unele de altele, încât cvadriga câştigătoare a primului tur nu se poate decide să-şi încerce norocul şi să le depăşească pe celelalte. La atelajul alb, caii şi-au pierdut cadenţa, calul lovit la ochi a scuturat tot timpul din cap, iar arabul, tremurând de furie, l-a ameninţat cu pumnul pe Irod Antipa când a trecut prin dreptul tribunei lui. Între timp, caii negri ai prinţului Irod au ajuns să alerge cot la cot cu cei ai atelajului roman, iar Claudia Procula, manifestându-şi bucuria, a bătut din picioarele ei încălţate cu sandale aurite în podeaua lojii.

Plictisindu-mă, nu am mai ţinut seama de numărul tururilor şi nu am mai fost atent la tot ce se întâmpla, dar, la un moment dat, atenţia mi-a fost din nou încordată, fiindcă atelajul sirian, sărind din pluton ca şi cum ar fi fost lansat de o catapultă, s-a răsturnat în mijlocul arenei. După ce l-au călcat în picioare pe nefericitul vizitiu, care zburase din car cu hăţurile agăţate de centură şi se rostogolise în faţa lor, caii s-au prăbuşit unul peste altul. N-aş putea spune care strigăt de moarte a fost mai îngrozitor, cel al omului sau cel al cailor.

Puţin mai târziu, cvadriga albă, apărând pe neaşteptate în coasta cvadrigei ce tocmai lua virajul în apropierea bornelor, a împins-o pe aceasta înspre una din borne atât de puternic, încât, dezechilibrându-se, cel din urmă a căzut în plină viteză. Dar cvadriga şeicului arab nu a fost păgubită cu nimic. Cred că acel cal lovit peste ochi a fost cauza accidentului. Dacă ar fi văzut normal, nu ar fi fost posibil să se apropie atât de mult de celălalt car. Conducătorul carului căzut, luptând împotriva morţii, a reuşit să depărteze atelajul său din calea celorlalte, apoi s-a prăbuşit la pământ şi nu a reuşit să se mai ridice. L-au tras de acolo băieţii de la grajduri. Pe acest om eu îl admirasem

cel mai mult, din cauza abilităţii şi eleganţei cu care îşi condusese atelajul.

La tribune se făceau alte pariuri. Erau acum mulţi oameni care susţineau cvadriga ruginie a comandantului roman de cavalerie şi încheiau pariuri cu cei care susţineau cvadriga principelui Irod. Arabii, abandonându-şi propria culoare, îl susţineau cu entuziasm pe roman, agitându-şi frenetic braţele. Cvadriga lui Irod încercase de multe ori să depăşească atelajul roman, dar romanul conducea energic păstrându-şi în continuare sângele rece şi lovind cu putere caii. Irod lovea din picioare şi urla încurajându-şi conducătorul de atelaj. Toţi caii erau plini de spume şi nori groşi de praf se înălţau din toate părţile, deşi, înainte de începerea cursei, pista circului fusese udată bine cu apă.

Dar cel mai uimitor era faptul că atelajul alb, în ciuda multelor zdruncinături, reuşise să ajungă al treilea. După o perioadă în care dăduseră semne de oboseală, minunaţii cai albi galopau acum cu o viteză constantă. Calul lovit la ochi a nechezat jalnic înălţându-şi capul, dar stăpânul lui, aplecându-se, i-a strigat ceva, după care înţeleptul animal şi-a văzut mai departe de alergat, înghiţindu-şi protestul.

Apoi roata unui car s-a desprins. Vizitiul a făcut o manevră iscusită, izbutind să scoată atelajul din calea celorlalţi, dar roata a continuat să se rostogolească pe pistă. Romanul a trebuit să o evite, iar vizitiul de pe carul lui Irod, profitând de aceasta, a reuşit să-i treacă în faţă. Publicul a urlat, iar Claudia Procula a sărit în sus şi a strigat de bucurie, în ciuda faptului că atelajul compatriotului ei roman fusese depăşit. Faptul că nu îl susţinea pe roman a plăcut mulţimii şi mulţi oameni şi-au întors capul spre ea şi i-au zâmbit.

Numărul de atelaje rămase în competiţie scăzuse considerabil, dar cele care erau cu câteva tururi în urmă îl împiedicau pe conducătorul atelajului lui

Irod să profite de avantajul său. Conducătorul carului din Idumeea, însângerat şi cu jumătate de faţă jupuită, i-a făcut un semn şi s-a dat într-o parte, permiţându-i să treacă, după care, într-adins, s-a aşezat înaintea atelajului roman, obligându-l să-şi micşoreze viteza. Era o încălcare flagrantă a regulilor, dar oare cine ar fi acceptat să aducă mărturie, iar cel din Idumeea ar fi putut invoca numeroase pretexte pentru a-şi justifica atitudinea. În orice caz, romanul era turbat de furie şi răcnea blestemându-l pe vizitiul carului din faţă. Şi arabii care pariaseră pe cvadriga romanului erau mâniaţi şi ameninţau cu pumnii cvadriga din Idumeea. Şi în timpul acesta, atelajul alb, trecând ca vântul pe partea exterioară, i-a lăsat în urmă pe roman şi pe idumeian mai înainte de a ajunge la curbă, ocupând locul lor din partea interioară a pistei şi urmărind de aproape carul prinţului Irod. În tribune s-a făcut linişte, fiindcă nimeni nu se aşteptase la o asemenea schimbare.

După curbă, romanul a galopat spre exterior. Ar fi avut destul loc pentru a-l depăşi pe conducătorul atelajului din Idumeea dar, strunindu-şi caii, l-a lovit cu biciul peste cap pe nefericitul idumeian, iar acesta a căzut în genunchi. Această sălbăticie a fost dezaprobată şi mulţimea l-a huiduit pe roman. Dar au fost unii care l-au aplaudat, lucru care a sporit ura celorlalţi, iar câţiva dintre spectatori s-au luat la bătaie.

Toate acestea s-au petrecut într-o clipă. Cu un ultim efort, idumeianul s-a ridicat în picioare, a îndemnat caii şi a ajuns în faţa cvadrigei romane, apoi şi-a dirijat caii de-a curmezişul pistei pentru a închide trecerea atelajului roman. Nu mai era vorba de o cursă de care, ci de un asasinat. Caii cvadrigei romane au intrat din plin în cvadriga din Idumeea, iar ciocnirea l-a aruncat pe roman până-n marginea pistei. Cu toate că purta cască de protecţie, i s-a spart capul de peretele bordurii şi a murit. La rândul său, cel din Idumeea şi-a dat

sufletul din cauza rănilor, puţin mai înainte de a se fi sfârşit competiţia.

Curăţarea arenei a obligat toate atelajele rămase în competiţie să-şi micşoreze viteza. Dar conducătorul cvadrigei lui Irod a început să protesteze învârtindu-şi mânios biciul, aşa că băieţii de la grajduri, care încercau să tragă deoparte cadavrul romanului din mijlocul pistei, au trebuit să alerge de acolo, temându-se pentru propria lor viaţă. Omul principelui a obligat caii negri să treacă peste cadavru, dar nefiind aceştia cai de război, au refuzat să calce peste trupul unui om şi au cabrat, puţin lipsind să nu se răstoarne carul.

Iar în acest timp, cu o abilitate extraordinară, arabul şi-a condus caii albi pe culoarul strâmt lăsat liber de galileean, reuşind astfel să-l depăşească. Una din roţi s-a izbit de peretele bordurii, dar carul şi-a păstrat echilibrul şi a ajuns la turnantă mai înainte ca vizitiul atelajului lui Irod să ocolească leşul. Părea de necrezut, dar cvadriga albă conducea cursa, sfidând prevestirile rele de la început. M-am ridicat în picioare şi am strigat împreună cu arabii care fremătau şi încurajau în limba lor cvadriga albă. Pista arăta ca un câmp proaspăt arat şi conducătorii carelor îşi riscau viaţa.

Pierzându-şi pentru prima dată sângele rece, vizitiul atelajului lui Irod a încercat de multe ori la rând să-i împingă dintr-o parte pe caii albi, dar iuţeala i-a salvat. Alergau cu mare uşurinţă păstrând tot timpul aceeaşi viteză şi neîncercând să mai câştige teren, de parcă ar fi fost siguri că atelajul negru nu va mai reuşi niciodată să-i depăşească.

În concurs nu mai rămăseseră decât trei alte atelaje care încercau elegant să depăşească atelajul alb. Dar vizitiul negru al culorii roşii a poruncit deodată celor trei să se depărteze, pentru a-i ceda lui trecerea. De teama mâniei lui Irod, doi dintre

conducătorii celor trei atelaje s-au supus poruncii. Al treilea, care conducea o cvadrigă cu cai docili şi perseverenţi, a refuzat să i se supună. Atunci, conducătorul carului lui Irod şi-a biciuit puternic caii mânându-i spre cvadriga nesupusă care, destabilizându-se, s-a răsturnat. Rănit grav, conducătorul carului nu a mai putut continua cursa. Ceilalţi doi au rămas în continuare pe pistă, încrezători încă în şansele lor.

Speranţele lor s-au spulberat repede, fiindcă steagul a fost ridicat, salutând victoria cailor albi. Mulţimea a aplaudat frenetic. A aplaudat de asemenea şi atelajul prinţului Irod, care a ajuns la linia de sosire cu două lungimi de cvadrigă mai târziu decât atelajul învingător. După ce au liniştit caii, cei doi conducători de atelaj şi-au apropiat carele şi s-au salutat cu un respect de paradă, adresându-şi cu ipocrizie unul altuia felicitări pentru remarcabila lor performanţă. Şeicul arab, emoţionat, a încălecat balustrada lojii lui şi a sărit în arenă cu mantia fluturând în vânt. Şi-a mângâiat caii, le-a vorbit şi, plângând, le-a sărutat ochii umflaţi şi răniţi de loviturile biciului. Câţiva simpatizanţi înflăcăraţi ai diferitelor culori începuseră deja să se ia la bătaie, strigându-şi unul altuia vorbe spurcate, dar gărzile şi-au făcut apariţia şi i-au împins afară. Cei care pierduseră sume importante afişau o prefăcută bună dispoziţie şi afirmau că se distraseră de minune.

Bancherul a venit să mă felicite. Era însoţit de nobilul din Idumeea, căruia i-a numărat în faţa mea cele o sută de monede din aur pierdute de Claudia Procula. Apoi mi-a numărat mie restul de o sută optzeci de monede. Scăzând cele patruzeci de monede puse în joc, câştigul era o sută patruzeci de monede din aur ceea ce, la drept vorbind, pentru mulţi oameni reprezintă o adevărată avere. Şi nu am fost supărat pe soţia procuratorului.

După furtună, visasem un cal alb şi mă trezisem cu ochii în lacrimi. Poate că doar de acel vis îmi amintisem când am văzut cvadriga cu cai albi în arena circului. Poate că mizasem pe caii albi din proprie iniţiativă. Un astfel de raţionament nu putea fi dus până la capăt, pentru că intrarea nesigură în arenă a acelui atelaj discredita prevestirile. Nu mă puteam deci minţi. Trebuia să plec în căutarea fetei necunoscute şi să-i dau banii câştigaţi. Pescarul îmi spusese că în acea noapte fata se afla în teatrul grecesc şi plângea pentru moartea fratelui ei.

Crezând poate că în felul acesta îşi acoperă datoria, Claudia Procula m-a invitat la ospăţul prinţului Irod. Dar eu nu fusesem chemat de Irod şi nici nu aveam chef să o fac pe străinul uitat printre oaspeţii care fuseseră invitaţi. Claudia nu s-a supărat că am refuzat-o, dar a gândit desigur că sunt un prost dacă nu profit de o asemenea ocazie mult râvnită de alţii.

Lumea a ieşit din circ, umplând străzile Tiberiadei ca un şuvoi de ape revărsate. Seara se anunţa neliniştită în oraş, în ciuda străjilor şi soldaţilor legiunii romane, care patrulau pe toate străzile pentru menţinerea ordinei.

Am găsit fără greutate micul teatru grecesc. Deşi nu era anunţată vreo reprezentaţie, porţile erau larg deschise, iar pe gradene îşi găsiseră loc de înnoptat mulţi oameni săraci care nu aveau bani să-şi plătească un loc la un han. Unii aprinseseră chiar focul şi-şi pregăteau mâncarea. Mi-am şi imaginat cum va arăta a doua zi acel teatru nou şi frumos.

Am coborât treptele până la spaţiul din faţa scenei şi, cum nimeni nu m-a oprit, am intrat în subteranele teatrului, unde sunt accesoriile de scenă şi încăperile artiştilor care nu au protectori bogaţi să-i găzduiască. Totul era pustiu şi dezolant, dar nu lipsea acea aparentă irealitate ce se păstrează în toate teatrele după plecarea actorilor,

ca şi cum personajele şi replicile ar fi încă prezente în atmosferă. Aceste locuri ale tenebrelor mi s-au părut întotdeauna asemenea împărăţiei umbrelor, cea despre care povestesc poeţii. De fiecare dată când, mişcat de jocul unui actor, am coborât să-i ofer un dar, am avut aceeaşi impresie de irealitate, iar actorul, dezbrăcat de personajul pe care-l întruchipase pe scenă, a fost întotdeauna un alt om decât acela pe care mă aşteptam să-l întâlnesc.

Comparând în minte teatrul cu împărăţia umbrelor, am simţit deodată cât de departe sunt de preocupările mele de altădată, de tot ceea ce mă bucura sau mă întrista până nu demult. Toate mi s-au părut atât de depărtate şi am avut o strângere de inimă, înţelegând că niciodată nu le voi putea regăsi savoarea. Apoi mi s-a părut că văd o fantomă. Din fundul unei galerii întunecate s-a apropiat, clătinându-se pe picioare, un grec bătrân cu pântecele diform şi cu ochii dilataţi de băutură. Agitând în mâini un toiag, m-a întrebat ameninţător ce vreau şi cum de-am îndrăznit să intru acolo.

Eu l-am întrebat calm dacă locuieşte cineva în încăperile teatrului. Iar el a blestemat şi mi-a spus încă şi mai înfuriat ca până atunci:

— Poate că tu îi cauţi pe acei egipteni rătăcitori care m-au tras pe sfoară şi-au adus în teatrul meu un cadavru. Au plecat în puterea nopţii fără să plătească şi tare-aş vrea eu să-mi cadă pe mână aceşti tâlhari.

— Mi s-a povestit, am spus eu, c-aş putea-o găsi aici pe o fată care şi-a pierdut fratele. Vreau să-i vorbesc.

Bătrânul m-a privit neîncrezător şi a spus:

— De unde-aş putea eu şti că nu te-ai înţeles cu ei? Pe fată am dezbrăcat-o eu şi am descălţat-o, şi o voi ţine ostatică până ce mi se vor plăti toţi banii.

— Am fost trimis să o răscumpăr, i-am spus eu zornăind punga cu bani. Du-mă la ea şi te asigur că nu vei regreta!

Neîncrezător, bătrânul m-a condus până la o uşă din lemn ce se afla la capătul acelei galerii întunecate. A dat la o parte bârna cu care proptise uşa. În lumina puţină ce se strecura printr-o crăpătură a unui perete am văzut o fată plăpândă, care stătea ghemuită într-un colţ al încăperii. Era în pielea goală, îşi ţinea capul plecat, iar faţa îi era ascunsă de părul hirsut. Nu a făcut nici o mişcare când am intrat şi am observat că în acea încăpere nu era nici apă, nici mâncare, nici măcar o pătură pe care să se poată culca.

— Este bolnavă? l-am întrebat eu.

— Bolnavă? Asta-i fiară sălbatică, a spus bătrânul. Doar am pus-o să danseze în faţa teatrului şi era cât pe ce să-mi smulgă toată barba. Oraşul este plin de străini. Ar fi putut şi ea să strângă ceva bani, dac-ar fi vrut să danseze. Eu am plătit toate cheltuielile de înmormântare pentru fratele acestei fete, pentru că n-aş fi vrut să se ştie că ei au adus un cadavru în acest teatru. Mi-au făcut ei şi alte pierderi acei egipteni făţarnici.

Am atins umărul fetei şi, punând înaintea ei punga cu bani, i-am spus:

— Am fost trimis să-ţi aduc o sută patruzeci de monede din aur. Plăteşte datoria pe care o ai de plătit, cere să ţi se dea veşmintele şi eşti liberă să pleci unde vrei.

Fata a rămas nemişcată.

— O sută patruzeci de monede din aur! a exclamat bătrânul, mişcându-şi mâna dreaptă ca şi cum ar fi vrut să alunge spiritele rele din preajmă. Uite, de asta mi-a fost mie teamă! Am isprăvit tot vinul, dar acum am vedenii şi mi se pare că aud şi glasuri care nu sunt din această lume.

Şi, aplecându-se, a vrut să pipăie punga cu bani dar, pentru mai multă siguranţă, eu am luat punga înapoi. Şi l-am întrebat pe bătrân câţi bani îi datorează fata.

Frecându-şi mâinile şi ridicându-şi cu pioşenie ipocrită ochii umflaţi spre tavan, bătrânul a început

să murmure nişte cifre, iar până la urmă a spus:

— Eu sunt un om cumsecade şi nu vreau să profit de pe urma ei, chiar dacă această fată a atras nenorocirea asupra mea. Zece monede de aur sunt de ajuns. Dă-mi-le şi mă voi duce să-i aduc veşmintele. Voi pleca apoi să cumpăr vin şi mâncare. Este prea flămândă şi-nsetată ca să poată rosti o vorbă. În starea de-acum, nici nu vei avea vreo plăcere, dacă vei voi să te distrezi cu ea.

Apoi, agăţându-se de umărul meu, mi-a şoptit la ureche:

— O sută patruzeci de monede din aur sunt o adevărată avere pentru o fată ca ea. Tu ţi-ai pierdut mintea. Este destul dacă-i plăteşti datoria. După aceea, poţi să-i faci ce vrei şi să o duci unde vrei, că n-are rost să-ţi risipeşti banii pe ea. Dacă-mi mai dai un ban de aur pe lângă cei zece, aş putea aranja să fie însemnată cu fier roşu în faţa judecătorului, ca să devină sclava ta. Pentru că, oricum, ea nu are pe nimeni s-o protejeze.

Dându-şi la o parte şuviţele de păr de pe ochi, dar fără să-şi ridice capul, fata a şoptit:

— Dă-i acestui om murdar doar cinci monede de aur! Este o sumă de bani mult mai mare decât toată datoria mea şi a celorlalţi. Te rog, dă-i şi-un picior în boaşe din partea mea!

Am deschis punga şi i-am numărat bătrânului cinci monede de aur, iar acesta a fost atât de fericit, că a uitat să se mai tocmească şi s-a dus să aducă straiele fetei. A aruncat hainele în mijlocul încăperii şi ne-a anunţat cu entuziasm că va pleca să cumpere mâncare şi vin. Am pus din nou punga cu bani la picioarele necunoscutei şi am dat să plec, dar ea m-a rugat să nu plec şi m-a întrebat:

— Ce vrei de la mine? Eu nu-ţi pot oferi nici o plăcere pentru o sută patruzeci de bani din aur. Oricum în această noapte aveam de gând să mă spânzur.

— Nu vreau nimic de la tine, am asigurat-o. Eu am fost trimis să-ţi aduc doar această pungă cu

bani.

— Aşa ceva este imposibil, a spus ea neîncrezătoare şi şi-a ridicat capul să mă privească.

Iar eu am fost surprins, pentru că pe acea fată o cunoşteam. Era Myrina, dansatoarea pe care o întâlnisem pe corabia cu care traversasem marea de la Alexandria la Joppe. Ea nu m-a recunoscut, pentru că purtam barbă ca evreii.

— Myrina! am exclamat eu. Nu mi-aş fi putut imagina că despre tine este vorba. Dumnezeule mare! Ce s-a întâmplat cu tine? Oare eşti chiar atât de deznădăjduită, de vrei să te spânzuri?

S-a ghemuit din nou, acoperindu-şi genunchii cu părul şi m-a implorat:

— Nu mă mai privi! Vreau să mă îmbrac.

A căutat pieptenele, şi-a pieptănat părul şi l-a strâns cu o panglică, s-a îmbrăcat cu o tunica scurtă şi şi-a încheiat sandalele frumos decorate. Apoi, izbucnind în plâns, şi-a sprijinit faţa de pieptul meu şi s-a strâns în mine cu disperare.

I-am mângâiat umerii, încercând să o consolez şi i-am spus:

— Înţeleg că eşti tristă, fiindcă fratele tău a murit.

— Pentru el, a rostit ea între două hohote de plâns, nici nu mai am lacrimi. Plâng doar pentru că mai există cineva în această lume care se gândeşte la mine şi-mi doreşte binele. Aş fi murit în noaptea aceasta şi nici măcar un ban în gură n-aş fi avut pentru vameşul apelor morţii.

Strângându-se şi mai tare în braţele mele, a plâns năvalnic şi a tremurat, încercând să-mi explice ce i s-a întâmplat, dar eu nu am înţeles nimic, fiindcă vorbele ei erau incoerente şi am lăsat-o să plângă până când, liniştindu-se, şi-a venit în fire. Mi-a explicat apoi că, după ce a călcat pe pământul ţării fiilor lui Israel, toată trupa de teatru a fost însoţită de un groaznic nenoroc. Ajunşi la Pereea, au prezentat ei câteva spectacole în oraşul de odihnă al soldaţilor legiunii romane,

însă, pe neaşteptate, toate visurile li s-au spulberat, fiindcă toţi actorii s-au îmbolnăvit de friguri şi au zăcut zile de-a rândul. Plecând apoi din Pereea, au încercat să joace într-un sat pentru a li se da ceva de mâncare, dar oamenii acelui loc i-au lovit cu pietre, alungându-i de acolo. Au călătorit apoi spre Tiberiada, în speranţa că vor putea prezenta câteva spectacole cu ocazia curselor de cai, când tot oraşul apelor termale este plin de lume. Dar, în timp ce se scăldau în lac, fratele ei s-a înecat. Au reuşit să-l scoată imediat din apă, să-l rostogolească pe pământ, iar ea i-a suflat în gură pentru a-l readuce la viaţă, dar încercările lor au fost zadarnice. Au transportat pe ascuns cadavrul în teatru, iar bătrânul grec a acceptat să plătească toate cele de trebuinţă pentru o înmormântare decentă. Dacă s-ar fi aflat că adăpostise un cadavru în teatru, ar fi trebuit să facă o purificare ce l-ar fi costat mult mai mult. Apoi, ceilalţi artişti au fugit, lăsând-o pe ea zălog, pentru ca bătrânul grec să-şi poată recupera banii pierduţi. Dar, de când evreii o loviseră cu pietre în timpul spectacolului, îi era teamă şi nu mai putea să danseze.

— Atâta vreme cât fratele meu trăia, oricât de greu ne-ar fi fost, aveam grijă unul de altul şi ne simţeam în siguranţă. Dar acum, după ce el a murit şi l-am pus în pământ, nu mai am niciun pic de speranţă, pentru că eu nu mai am pe nimeni în lume. Am înţeles deja că, oriunde voi merge, nenorocul va veni cu mine şi că nimeni nu mă va proteja, de aceea nu mai vreau să trăiesc. Nu mai vreau nici să mănânc, nici să beau, nici să mai văd ceva din această lume, nu mai vreau să aud nimic. Sufletul meu a fost zdrobit. Nimic nu mă mai interesează, în mine nu a mai rămas decât tristeţe.

Şi a spus în continuare:

— Nu mai înţeleg nimic şi nici pe tine nu te pot înţelege. Banii aceştia ar putea fi o nouă momeală sau o ispită pentru a continua această existenţă zadarnică şi a mă expune din nou loviturilor

destinului meu nefericit, dar de data aceasta fără niciun protector. Ascultă! Ia-ţi aurul şi lasă-mă să mor în pace! Acum, după ce mi-am regăsit puterea de judecată, ştiu că nu mai vreau să sufăr din nou şi să trec din deznădejde în deznădejde, în această lume de durere şi disperare.

Bătrânul grec s-a întors şi a pus în faţa Myrinei o bucată de pâine şi un vas de lut cu fiertură de orz, apoi, cu mâinile tremurânde, i-a turnat vin într-o cupă şi i-a întins-o să bea.

— Veniţi în camera mea, ne-a invitat el. Este mai multă lumină şi un pat pe care se poate sta.

— Ce importanţă are unde stăm? am spus eu. Peste tot este la fel. Mai bine lasă-ne singuri, pentru că avem de vorbit.

Ne-a spus amabil că putem vorbi liniştiţi şi până a doua zi dacă vrem, iar dacă avem nevoie de vin putem veni la el să ne dea. După care, a ieşit strângând în braţe oala cu vin, iar Myrina a început să mănânce fără nici o tragere de inimă. Încetul cu încetul, şi-a redobândit pofta de mâncare. După ce a isprăvit de mâncat, ea a spus:

— Ce rău este în dansul meu? De ce-mi este teamă? De ce nu mai am încredere în mâinile şi în picioarele mele? Tu m-ai văzut dansând pe corabia cu care am traversat marea. Nu dansez pentru a-i seduce pe bărbaţi. Eu vreau doar să ofer o bucurie spectatorilor şi să le deştept emoţiile prin intermediul artei mele. Şi ce importanţă are că dansez goală? Mişcările veşmintelor mă dezechilibrează şi, de altfel, nu-i nimic de văzut pe o fiinţă atât de slabă ca mine, fiindcă trupul meu este musculos ca al atleţilor şi nici sâni nu am. De ce au aruncat evreii cu pietre în mine? Ce rău le-am făcut eu lor?

Mi-a arătat urmele loviturilor de pietre, iar una era o rană prost vindecată de pe pielea capului care, din fericire, nu se vedea, fiind acoperită de păr.

— Am cerut de mâncare în acel sat şi am vrut să le oferim în schimb cel mai frumos spectacol, dansând şi cântând. Ei ne-au lovit cu pietre şi poate că pe mine m-ar fi omorât, dacă nu ar fi fost ceilalţi artişti să mă apere. Dar, poate că, mai mult decât loviturile pietrelor, m-a tulburat ideea că în arta mea există ceva care merită să fie condamnat şi mi-e teamă că niciodată nu voi mai putea dansa ca înainte.

— Am impresia că înţeleg motivele urii lor, i-am spus eu. Mi s-a povestit că prinţesa Irodiada a convins-o pe fiica sa să danseze în faţa desfrânatului principe Irod Antipa, pentru a-l aţâţa pe acesta să taie capul unui profet ce o vorbise de rău. De aceea, în această parte de lume, cei mai fanatici fii ai lui Israel detestă dansurile păgâne.

— Altădată, a spus Myrina scuturând din cap, eram mândră de măiestria mea şi iubeam viaţa liberă şi schimbătoare de artist. Dar după ce am trecut din nenorocire în nenorocire, în mine s-a strecurat o spaimă cumplită şi-mi este teamă de ce-mi mai poate aduce viitorul. Iar ultima nenorocire, moartea fratelui meu, mi-a sfărâmat pentru totdeauna entuziasmul şi curajul.

Dar, înghiţindu-şi amarul, a început deodată să se minuneze, a deschis punga şi a pipăit banii din aur, apoi m-a întrebat cine m-a trimis cu acei bani la ea şi cum se face de-am ştiut unde este.

I-am povestit despre pescarul singuratic de la malul mării şi despre pariul câştigat la cursele de cai, iar la urmă i-am mai spus:

— Eu cred că acel bărbat a auzit de pe partea cealaltă a mării plânsul tău. Cum de a ştiut de moartea fratelui tău eu nici nu încerc să-mi explic. În orice caz, aceşti bani de aur sunt ai tăi şi tu eşti liberă să pleci unde vrei.

Îngândurată, Myrina m-a rugat:

— Povesteşte-mi cum arăta acel bărbat! Oare nu era un om de pe faţa căruia puteai înţelege că trecuse prin mari suferinţe şi că se află la capătul

puterilor lui? Un bărbat cu o privire blândă şi gravă totodată, cu cicatrice la mâini şi la picioare, cu un chip pe care nu-l poţi uita…

— Exact! am exclamat eu. Deci tu îl ştii?

— După ce am scăpat de furia evreilor din acel sat unde am fost loviţi cu pietre, nu am mâncat decât iarbă de pe câmpuri, iar când, în sfârşit, am dat de o fântână, obosiţi şi descurajaţi, am rămas acolo pentru noapte. Atunci a apărut acel om, abia ţinându-se pe picioare de oboseală şi ne-a rugat cu glas sfârşit de suferinţă: Daţi-mi şi mie puţină apă! Dar noi toţi eram încrâncenaţi de ură. Bărbaţii din trupă l-au sfătuit să se depărteze cât mai degrabă de noi, iar fratele meu i-a spus: Să fi fost tu şi-n infernul evreilor, nu mi-aş fi muiat nici vârful degetului cu apă să-ţi alin suferinţa, fiindcă eşti un evreu blestemat. Dar mie mi s-a făcut milă de el, am scos apă şi i-am dat de băut. Apoi i-am spălat picioarele rănite, pentru că bietul om nici nu putea să se aplece, atâta era de slăbit. Nu-ţi imagina însă că ceilalţi artişti sunt oameni cu suflet rău, dar erau ei în acea zi prea supăraţi pe evrei după toate necazurile ce ni se întâmplaseră, iar fratele meu sunt sigură că nu a gândit niciodată aşa cum a vorbit atunci, fiindcă era un băiat foarte bun. După ce i-am spălat picioarele, necunoscutul m-a privit cu blândeţe, m-a binecuvântat şi a spus: Binele pe care mie mi l-ai făcut i l-ai făcut celui care m-a trimis pe mine. Doar pentru asta, şi el îţi va ierta multe. Prinţii şi regii te vor invidia, pentru că eram însetat şi tu mi-ai dat să beau.

— Myrina, am întrebat-o eu uluit, chiar aşa a spus?

— Aşa a spus, a repetat Myrina. Nu am uitat niciun cuvânt deşi, sinceră să fiu, nu am înţeles ce-a vrut să spună, întreaga poveste părându-mi-se destul de bizară. Când m-am întors spre ai mei, el a dispărut. După cum am mai spus, ne hotărâsem să rămânem peste noapte în apropierea fântânii şi am mestecat scoarţă de copac să ne amăgim

foamea. Dar, tocmai când dădeam să ne culcăm, am văzut o femeie bătrână ce mergea pe drum tot uitându-se în dreapta şi-n stânga, de parcă ar fi căutat pe cineva. Purta un coş în care avea pâine de orz şi carne de berbec, iar când ne-a văzut, a venit la noi şi ne-a îndemnat să mâncăm. Noi nu am îndrăznit să ne atingem de mâncare, mărturisindu-i cinstit că nu avem cu ce plăti. Dar ea ne-a îndemnat din nou şi ne-a spus: Luaţi şi mâncaţi pe săturate! Mi s-a promis că tot ce voi da voi primi înapoi însutit. Am mâncat deci şi ne-am săturat, iar femeia a strâns resturile în coş şi şi-a continuat drumul. Bărbaţii au gândit că poate evreii care ne loviseră cu pietre, părându-le rău de ceea ce ne făcuseră, ne-au oferit pâine şi carne ca să ne împace. Dar eu cred că bărbatul de care mi-a fost milă, întâlnind-o pe acea femeie, i-a cerut să ne aducă de mâncare, pentru că eram flămânzi. Dacă el este acelaşi cu cel pe care tu l-ai întâlnit pe malul mării, cine este de fapt acest om?

Nu am avut curajul să-i vorbesc despre Iisus din Nazaret, pentru că nu sunt sigur de lucrurile care mi s-au întâmplat, de aceea i-am spus:

— Nu ştiu. Nu-mi este clar. În orice caz, acel necunoscut te-a răsplătit regeşte pentru apa pe care i-ai dat-o să bea. Cât despre mine, nu mi-aş fi putut niciodată imagina că te voi întâlni pe tine în acest teatru grecesc şi că-ţi voi da aurul câştigat la cursele de care. Este o avertizare acest semn, ca să înţeleg că nu prin voinţa mea am plecat eu din Alexandria. Aceşti bani sunt o adevărată avere. Foloseşte-i cu chibzuinţă! Eu trebuie să plec acum, fiindcă sunt în aşteptarea unui mesaj. Pace ţie!

Dar Myrina m-a apucat de braţ şi m-a forţat să mă aşez din nou pe pământ, spunându-mi:

— Bine, dar nu poţi să pleci chiar aşa, fără să-mi explici ciudata noastră întâmplare. Bărbatul acela nu poate fi un om obişnuit. Oamenii nu se poartă aşa şi nu vorbesc cum ţi-a vorbit el.

Dar eu nu voiam să dezvălui unei fete necunoscute şi cu o îndeletnicire suspectă secretele împărăţiei. I-am spus cu asprime în glas:

— Ai primit un dar bogat de la el, poate mai mult decât meritai. Acum lasă-mă-n pace!

Ea a pus punga cu bani în mâna mea şi a spus supărată:

— Păstrează-ţi aurul! Dar regretele te vor arde până la sfârşitul vieţii. Cum poţi oare să mă laşi aşa, imaginându-ţi că aurul acesta ar putea risipi spaima din mine? Mai bine mă spânzur! Spune-mi imediat tot ce ştii despre acel om şi du-mă la el!

Văzând că nu există nici o scăpare, pentru că eu sunt un om slab, mi-am descărcat amarul şi am spus:

— El nimic nu face cum fac toţi oamenii, iar raţiunea mea nu-i poate înţelege intenţiile. Oare nu sunt în această ţară a lui Israel destule văduve nefericite şi destui copii orfani care au frică de Dumnezeu şi-i caută împărăţia? De ce a ales-o el tocmai pe această egipteancă păcătoasă, de origine modestă, care să mă chinuiască pe mine?

Simţindu-se lovită de vorbele mele, Myrina a spus:

— Eu nu sunt egipteancă. Cât despre originea mea, ea nu este chiar atât de modestă precum crezi tu. Află că m-am născut într-una din insulele arhipelagului grecesc, din părinţi greci onorabili şi de bună reputaţie. Şi nu ştiu ce vrei să spui numindu-mă păcătoasă. Nu este o ruşine dacă profesez o artă care aduce spectatorilor puţină bucurie şi visare. Eu nu pretind că am fost doar în braţele unui singur bărbat, dar dacă acest lucru este un păcat, în niciun caz nu l-aş fi putut făptui de una singură. Oare bărbatul care m-a amăgit cu bani să păcătuiesc nu este mai păcătos decât mine? Eu doresc să-mi schimb viaţa, dar o viaţă nouă nu se poate cumpăra cu bani. Marcus, tu trebuie să mă ajuţi, ca şi cum ai fi fratele meu.

Mi-a venit să plâng. Abia scăpasem de Maria din Beerot, iar acum o altă fată, încă şi mai periculoasă, se agăţa de mine. Trebuia să-i vorbesc. Alegându-mi cu prudenţă cuvintele, i-am spus:

— Eu nu ştiu dacă vei putea înţelege ceea ce-ţi voi povesti, dar ai umblat prin lume şi, fără îndoială, ai cunoscut sau ai trăit întâmplări inexplicabile. Eu am toate motivele să cred că acel bărbat, căruia tu i-ai dat de băut şi pe care eu l-am întâlnit într-o noapte pe malul Mării Galileii, este un oarecare Iisus din Nazaret.

— Am auzit povestindu-se multe despre el! a exclamat Myrina surprinsă. În Decapole, soldaţii legiunii romane numai despre el vorbeau. Am înţeles că acest Iisus din Nazaret a făcut multe miracole, a vindecat bolnavi, a deşteptat oameni din moarte şi a promis evreilor că va construi o împărăţie a fiilor lui Israel. De aceea a fost răstignit pe cruce în Ierusalim. Dar discipolii lui, sfidând garda procuratorului Ponţiu Pilat, i-au furat trupul neînsufleţit din mormânt, pentru a-i face să creadă pe oameni că el a înviat din moarte. Tu vrei să spui că, într-adevăr, el a înviat şi a fost acel bărbat pe care eu l-am întâlnit lângă fântână.

— Este adevărat că a înviat, am spus. De aceea, eu cred că Iisus este fiul lui Dumnezeu. Lui i s-a dat toată puterea, în cer şi pe pământ. Aşa ceva până acum nu s-a mai întâmplat, de aceea noi, oamenii, suntem suspicioşi. Cred că tu l-ai întâlnit când era în drum spre Galileea, pentru că el a venit aici să-şi întâlnească discipolii pe un munte.

— Dar… a spus Myrina descumpănită. Cum putea să-i fie sete, dacă era fiul lui Dumnezeu?

Am întrebat:

— De unde-ai vrea să ştiu? Eu am pipăit urmele lăsate de flagel pe spatele lui şi coasta împunsă de suliţă şi te pot asigura că este un om din carne şi oase ca şi noi. În acelaşi timp, el este şi fiul lui Dumnezeu, dar nu mă întreba pe mine cum de este

posibil aşa ceva. Este cel mai extraordinar mister, niciodată întâmplat până acum. Iar împărăţia lui nu este o împărăţie a acestei lumi, după cum şi-au imaginat fiii lui Israel.

Privind împrejur cu ochii ei mari şi parcă fiindu-i teamă de ce gândea, Myrina a spus:

— Dacă este aşa cum ai povestit, înseamnă că el te-a trimis să-l înlocuieşti pe fratele meu mort, nu doar să-mi dai aceşti bani. El ne-a legat pe unul de altul cum sunt legate de picioare perechile de porumbei. Şi eu doresc să-i cunosc împărăţia, fie aceasta cum o fi, pentru că de lumea în care trăiesc sunt scârbită. Să mergem împreună pe acel munte, să ne prosternăm la picioarele lui şi să-l rugăm să ne primească în împărăţie!

Dar eu i-am spus:

— Ascultă, Myrina! Te asigur că nu am nevoie de o soră. Tu te înşeli dacă gândeşti astfel. Iar pe munte, în niciun caz, nu te pot lua cu mine. Deocamdată, nici nu ştiu drumul care duce acolo. Iar această călătorie este primejdioasă. Poate că discipolii lui Iisus mă vor omorî, pentru a nu fi martor al misterelor lor sacre, încearcă să înţelegi! Ei sunt convinşi că porţile împărăţiei lui Iisus sunt deschise doar pentru fiii lui Israel. De aceea nu-i acceptă pe romani, pe greci sau chiar pe samarineni, fiindcă aceştia din urmă nu recunosc templul din Ierusalim. Lucrurile sunt mult mai complexe şi periculoase decât îţi imaginezi. Dacă-mi promiţi că te vei purta cuviincios şi nu mă vei deranja, după ce mă voi întoarce de pe munte, te voi căuta şi-ţi voi povesti. Dar eu nu ştiu ce se va întâmpla acolo. Dacă el îi va accepta în împărăţia lui pe toţi cei care cred în el, poate că nu mă voi întoarce. Oricum ar fi, aş vrea să ai gânduri bune despre mine.

Mi-a aruncat punga cu bani în obraz şi mi-a spus cu amar:

— Fie aşa cum vrei! Omul care se îneacă se agaţă şi de un pai. Sunt gata să mă agăţ de Iisus

din Nazaret şi să te accept ca frate, chiar dacă pe el nimeni din lume nu-l poate înlocui. El mă înţelegea din privire, iar eu la fel. Râdeam de aceleaşi lucruri, puteam să ne batem joc chiar şi de foame şi de mizeria vieţii noastre de actori. Du-te pe drumul tău, om cu inimă de piatră, care crezi că o fiinţă omenească poate fi cumpărată cu aur! Grăbeşte-te să ajungi pe munte! Dar mă întreb ce împărăţie dreaptă te-ar putea primi, după ce mă vei fi lăsat pradă spaimei şi morţii? Ce ştii tu oare, omule bogat, despre deznădejde şi singurătate?

M-am uitat la ea şi am fost tulburat, fiindcă am înţeles din ochii ei verzi că era gata să-şi curme viaţa. Iar gravitatea vorbelor ei a deşteptat în mintea mea ideea că poate Iisus din Nazaret voise să-mi fie milă de ea şi să o protejez ca pe o soră, chiar dacă această idee mi se părea absurdă. Şi am început să înţeleg că împărăţia lui nu este doar un loc agreabil. El pretindea anumite lucruri care nu erau prea uşor de împlinit.

— Sora mea Myrina! i-am spus eu pe un ton acru. Vom pleca împreună, dar să nu mă învinuieşti pe mine pentru orice-ar fi să ni se întâmple!

Myrina nu a fost mulţumită şi a spus:

— Dacă tu faci acest lucru împotriva inimii tale, mai bine nu-l face! N-are niciun rost să te urmez dacă tu îmi vei vorbi atât de aspru.

Am îmbrăţişat-o, i-am sărutat obrajii şi i-am spus cuvinte frumoase, iar ea a plâns, apoi am plecat împreună din teatru. Bătrânul grec, care stătea în uşa camerei de gardă cu oala de vin în faţă şi lălăia un cântec, nici nu a băgat de seamă când am trecut pe lângă el.

Soarele tocmai se ascundea în spatele munţilor, iar în oraş era mare zarvă. Pe străzi fuseseră deja aprinse torţele. Simţeam că trebuie să ajung cât mai degrabă la han, de aceea nu mi-a trecut prin minte să-i cumpăr alte straie Myrinei, deşi observasem că toţi bărbaţii se uitau cu interes la

ea. Am presimţit că în acea noapte apostolii urmau să se ducă pe munte ca să-l întâlnească pe Iisus. Era momentul cel mai potrivit, am gândit eu, pentru că a doua zi toţi oamenii care veniseră pentru cursele de care, urmau să părăsească Tiberiada. Toate drumurile aveau să fie pline de călători, aşa că cei ce urmau să meargă pe munte pentru a-l vedea pe Iisus nu ar fi putut atrage atenţia nimănui. De aceea am grăbit pasul.

Abia în apropierea hanului grecesc, la lumina strălucitoare a lămpilor, mi-am dat seama de nemăsurata mea nebunie. Elegantul proprietar al hanului, obişnuit cu extravaganţa bogaţilor lui clienţi, s-a apropiat de mine, a măsurat-o pe Myrina din cap până-n picioare şi mi-a spus mustrător:

— Tu eşti ca un sac fără fund, romanule! Întâi ai venit cu o evreică. Am închis eu ochii, pentru că ai fost discret şi ai ţinut-o ascunsă în cameră. Dar acum ai întrecut măsura. Doar după o singură zi festivă, tu ai şi cules de nu se ştie unde o dansatoare şi ai adus-o în casa mea, ignorând faptul că, de îndată ce vei adormi, ea se va oferi altor bărbaţi pentru câteva drahme, va întoarce tot hanul pe dos şi va fura draperiile. Îi cunosc eu bine pe actori!

Am încercat să o privesc pe Myrina cu ochii acelui grec. Şi i-am văzut tunica scurtă, uzată şi plină de pete, genunchii murdari, sandalele decolorate şi scâlciate, cu decoraţii şterse, şi obrajii umflaţi de plâns. Cine nu-i cunoştea povestea ar fi putut crede că-i o femeie uşoară ce tocmai se întorcea de la o orgie, mai cu seamă că ţinea în braţe şi syrinxul[{54}] fratelui ei. Şi nu trebuie uitat că niciun hangiu respectabil n-ar primi în casa lui un cântăreţ din syrinx. Am înţeles ce gândea hangiul, iar Myrina a preferat să-şi lase ochii în jos şi să nu răspundă, deşi nu mă îndoiesc că ar fi avut destule să-i spună. Nu m-am arătat ofensat de observaţiile lui, pentru a nu fi luat drept un om cu

mintea bolnavă. Situaţia era prea din cale-afară de absurdă. Mi-am prins capul între mâini, ca şi cum aş fi fost la limita puterilor, şi am spus:

— Te înşeli amarnic! Această fată este sora mea. Am venit împreună cu ea din Alexandria, dar, certându-ne noi straşnic pe corabie, s-a supărat şi a plecat cu o trupă de teatru în Pereea. Slavă zeilor, astăzi am dat de urma ei în teatrul grec din Tiberiada şi ne-am împăcat, fiindcă s-a săturat deja de această aventură. Dă poruncă slujitorilor tăi să pregătească baia, să o coafeze şi să o îmbrace în veşminte decente! Şi, te rog, nu sufla niciun cuvânt despre toată istoria aceasta, pentru că nu vreau să-şi piardă buna reputaţie!

Grecul m-a crezut pe jumătate, dar a ţinut să-mi spună că niciodată vreunul din clienţii lui n-a fost chiar atât de beat încât să aibă neruşinarea să-i spună-n faţă că târfa cu care a venit la han este sora lui. Dar văzând el că nu sunt beat şi părându-i-se că într-adevăr o cunoşteam dinainte pe Myrina, a consimţit să ne lase să intrăm. A poruncit apoi unui sclav să-i pregătească Myrinei baia, altuia să-i aranjeze părul şi a spus unui negustor să aducă în camera mea mai multe rânduri de veşminte pentru a avea de unde alege. Eu aş fi vrut să se îmbrace modest, pentru a nu atrage atenţia asupra ei când vom porni la drum, dar, după ce s-a întors de la baie, Myrina a vrut să încerce toate veşmintele, contemplându-se în oglinda pe care o sclavă i-o tot punea în faţă. La un moment dat, obosit de acest spectacol care nu se mai termina, m-am trântit în pat şi mi-am astupat urechile ca să nu mai aud insuportabilele ei comentarii.

Văzându-mă supărat, ea a renunţat să se tot îmbrace şi să se dezbrace, a trimis-o afară pe sclavă, s-a apropiat de mine şi, mângâindu-mi umerii, a spus:

— Tristeţea şi disperarea unei femei pot fi uşor amăgite cu puţin ulei parfumat, cu o pieptănătură

diferită, cu nişte veşminte noi. Crede-mă, aş fi preferat să port toată viaţa tunica mea uzată şi sandalele rupte, numai să-l am lângă mine pe fratele meu şi să împart veselă cu el o bucată de pâine din orz. Este deja destulă tristeţe în lume. De aceea, mai bine-ai încerca să râzi, ca să-ţi alungi gândurile rele!

— O, iubită soră! i-am spus eu acoperindu-mi capul cu mâinile. Este bine că tristeţea nu te mai apasă. Acum este rândul meu să fiu înspăimântat şi, cu fiecare clipă ce trece, această spaimă din mine devine insuportabilă. Nu ştiu de ce îmi este teamă şi din toată inima mea îl implor pe Iisus din Nazaret să nu ne lase pradă tenebrelor. Nu-mi mai vorbi despre pieptănături şi veşminte! Ce importanţă are cu ce mă îmbrac eu, ce mănânc şi ce beau, când clipa anunţată se apropie şi el se va arăta credincioşilor lui?

Myrina a venit lângă mine, m-a îmbrăţişat, şi-a sprijinit obrazul slab de umărul meu şi a întrebat:

— Să-mi fi spus soră din toată inima ta? Dacă-i aşa, nimic nu mai vreau. Vreau să dorm în braţele fratelui meu. Vreau să-mi sprijin fruntea pe umărul lui.

A adormit imediat şi a gemut tot timpul în somn. Eram prea neliniştit pentru a putea închide ochii. La hotarul visului şi realităţii am avut o viziune tulburătoare. Eram un bătrân cu părul cenuşiu, îmbrăcat doar într-o cămaşă zdrenţuită şi traversam deşertul cu picioarele goale. Alături de mine mergea Myrina, foarte slabă şi obosită, purtând în spate o povară grea. În urma noastră, o femeie grasă şi nemulţumită călărea pe un asin. După ochi, am înţeles că era Maria din Beerot. Undeva, departe, în faţa noastră, se vedea o fiinţă strălucitoare care se întorcea din când în când să ne privească. Mergeam cât puteam de repede, dar nu reuşeam să o ajungem din urmă.

M-am deşteptat plin de sudoare. Şi mi-am spus: „Dacă acest vis este o prevestire, dacă din

strălucitoarea lui împărăţie, Iisus din Nazaret doar un drum nesfârşit în deşert îmi putea dărui, poate că este timpul să nu-l mai caut“. Şi mi-am amintit de profeţia din noaptea când l-am întâlnit la malul mării. Şi am fost înspăimântat, iar întunericul nopţii încă şi mai întunecat s-a făcut. Am simţit că mă pierd în întuneric şi am strigat:

— Iisuse din Nazaret, fiul lui Dumnezeu, ai milă de mine!

Întunericul s-a depărtat de mine. Mi-am împreunat palmele mâinilor, am rostit rugăciunea pe care o învăţasem de la Suzana şi am dormit liniştit până dimineaţă.

Când m-am deşteptat în lumina slabă a zorilor ce se strecura prin fantele oblonului ferestrei, Myrina mi-a urat o zi bună cu surâsul pe buze şi cu ochi strălucitori:

— O, Marcus, fratele meu! a rostit ea. Am avut un vis minunat. Urcam amândoi pe o scară de foc, iar în spatele nostru mai era cineva. Dar flăcările nu ne ardeau şi noi urcam tot mai sus spre o lumină care se făcea din ce în ce mai mare. Tu erai obosit şi nu mai puteai să urci, dar eu te-am luat de mână şi te-am ajutat să mergi mai departe. Este cel mai frumos vis pe care l-am visat până acum. Şi cred că este de bun augur.

I-am spus:

— Şi eu am avut un vis.

Am gândit că amândouă visele au poate acelaşi înţeles, pentru că acelaşi lucru poate fi privit în diferite feluri. Şi chiar atunci, un slujitor a bătut uşor în uşă şi a intrat cu teamă.

— Nu te mânia pe mine, stăpâne, a spus el în şoaptă. Nu aş fi îndrăznit să te deranjez, dar în faţa hanului aşteaptă un bărbat încăpăţânat şi doi asini. El a insistat să te anunţ că trebuie să porneşti la drum.

Mi-am strâns tunica pe mine şi am coborât afară. Încă nu răsărise soarele. L-am văzut pe Natan care dârdâia de frig şi am scos un strigăt de

bucurie. Natan a fost bucuros să mă vadă, arătându-se totodată nerăbdător să pornim de îndată la drum. Nu mi s-a mai adresat prin semne şi a spus cu entuziasm.

— Ei au plecat aseară din Capernaum. Mesajul a fost trimis pentru toată lumea. Ei au plecat în grupuri, fiecare cu familia şi cu părinţii. Suzana, căreia i-am dat un asin, a plecat cu ei. Şi lui Simon Petru i-am împrumutat un asin, pentru că soacra lui este o femei bătrână şi bolnavă care nu poate umbla pe picioarele ei. M-am gândit că este bine să fii în relaţii bune cu el, chiar dacă deocamdată el nu ştie cine este proprietarul asinului. Eu nu cred că ei îi vor respinge pe cei care nu au primit mesajul, pentru că aceasta este ziua iertării. S-ar putea ca în noaptea următoare să fie puse bazele împărăţiei.

— Trebuie să-mi iau sabia? am întrebat eu.

Dar el a spus hotărât:

— Nu. El însuşi a zis că cel ce va ridica sabia, de sabie va muri. El poate chema o legiune de îngeri să-l apere în caz de nevoie. Să plecăm degrabă, să ajungem pe munte, ca să ne vedem visul!

L-am întrebat dacă ştie unde este acel munte, iar el mi-a răspuns că ştie toate drumurile ce duc acolo. Va trebui să mergem o zi şi cel mai prudent ar fi să ajungem la căderea serii, pentru a trece neobservaţi. L-am rugat să mă aştepte puţin şi am alergat în cameră.

Abia când am ajuns afară cu Myrina, mi-am dat seama că Natan mă lăsase cu Maria din Beerot şi nu ştia nimic din cele ce mi se întâmplaseră între timp. A privit-o mirat pe Myrina, după care mi-a aruncat mie o privire învinuitoare. M-am simţit vinovat, ca şi cum l-as fi trădat.

— Este o străină, ca şi mine, am spus eu, încercând să mă dezvinovăţesc. Fratele ei a murit, de aceea am făcut legământ de frăţie cu ea. Pentru numele lui Iisus din Nazaret, fie-ţi milă de ea!

Dacă vei refuza, nu te voi însoţi nici eu, fiindcă am promis acestei fete că o voi duce pe munte.

Mi-am pierdut toată demnitatea în ochii gravi ai lui Natan şi probabil el a gândit că sunt un bărbat tare slab. Dar nu a spus nimic şi a acceptat cu un gest larg al mâinii. Cred că l-ar fi acceptat şi pe Irod Antipa, numai să plecăm cât mai repede. Redobândindu-mi curajul, am gândit că şi apostolii, îmbătaţi de bucuria aşteptării, vor fi mai puţin exigenţi şi-l vor lăsa pe Iisus să hotărască cine merită să fie primit în împărăţia lui şi cine nu.

Ieşind din oraş, Natan ne-a condus pe drumul direct ce duce spre interiorul ţării Galileii. Aşa după cum prevăzusem, drumul era plin de oameni care, după ce asistaseră la cursele de care, îşi petrecuseră noaptea în Tiberiada, iar acum se întorceau la casele lor. Ajunşi în vârful pantei, am putut contempla nemaipomenit de frumoasa priveliişte a Mării Galileii şi am văzut tot oraşul cu coloanele lui impunătoare de marmură. În spatele nostru, tot drumul era plin de oameni, iar în faţă se ridica un nor de praf ce-i ascundea vederii pe alţi călători.

Pe tot drumul şi în apropierea fiecărui pod erau posturi de gardă. Autorităţile profitaseră de această zi, iar soldaţii legiunii romane opreau toate căruţele, caleştile sau carele trase de cai, boi, cămile sau măgari şi, punându-le în faţă ordinul scris al comandantului garnizoanei, le cereau proprietarilor să plătească trecerea. Celor care mergeau pe jos nu le cereau niciun tribut, dar din când în când îl opreau pe câte un bărbat care li se părea suspect şi-l întrebau încotro se îndreaptă, controlându-l totodată dacă nu poartă vreo armă.

Când am început să coborâm panta, Galileea ni s-a părut ca o grădină, pentru că de-o parte şi alta a drumului erau culturi peste culturi şi toate foarte bine îngrijite. Pentru a scăpa de vămuială, de îndată ce vedeau un post de gardă, mulţi călători se abăteau de la drum, trecând prin câmpurile

cultivate, iar ţăranii îşi frângeau mâinile şi plângeau, văzându-şi zdrobite culturile şi viţa de vie sub picioarele animalelor şi roţile carelor.

Am trecut uşor pe lângă toate posturile de control şi nimeni nu ne-a întrebat nimic, iar de trei ori am plătit taxa cerută pentru cei doi asini. La amiază, am făcut un popas în dreptul unei fântâni, am adăpat animalele şi le-am lăsat să se odihnească, iar noi am mâncat. Şi deodată mi-am amintit c-am uitat ceva. L-am întrebat neliniştit pe Natan dacă Mariei Magdalena i se va fi dat de ştire să meargă pe munte. Pentru că, de nu va fi primit vestea, ar fi trebuit să mă duc la ea ca să o anunţ. Natan m-a liniştit şi m-a asigurat că toţi cei care erau în aşteptare au primit vestea.

Am profitat de acel popas şi, privindu-i pe oamenii care treceau pe drum, neacordându-şi nici cea mai mică pauză, în ciuda faptului că era tocmai ora din zi când soarele ardea cel mai tare, am încercat să-i recunosc pe cei care se îndreptau spre munte, în aceeaşi direcţie cu noi. Pe unele chipuri era o speranţă plină de ardoare, ca şi cum nici praful drumului, nici oboseala nu aveau pentru ei vreo importanţă. În schimb, cei care asistaseră la cursele de care mergeau cu capul aplecat, abia mişcându-şi picioarele. Mulţi oameni rupseseră crengi din copaci ca să se apere de soarele parcă mai fierbinte acum decât în zilele dinainte. Printre alţii, pe lângă noi a trecut un băiat frumos care-l conducea pe un bărbat orb.

Tocmai când voiam să pornim din nou la drum, am auzit galopul cailor, zgomotul roţilor de car şi un strigăt care avertiza mulţimea să se dea la o parte. Apoi a apărut o cvadrigă cenuşie. Probabil că vizitiul voise să recupereze timpul pierdut la posturile de control, de aceea mâna caii ca un nebun, neţinând seama că drumul era plin de oameni. Era inevitabil să răstoarne pe cineva.

Iar la prima cotitură a drumului am văzut accidentul. Se strânsese multă lume acolo şi

oamenii îl ameninţau cu pumnii pe conducătorul cvadrigei care se depărtase deja de acel loc. Băiatul pe care-l văzusem puţin mai înainte era cel căruia i se întâmplase nenorocirea. Reuşise să-l depărteze la timp din calea cvadrigei pe bărbatul orb, dar el însuşi fusese lovit de cai. Fruntea îi era plină de sânge, avea o rană la cap şi probabil şi o fractură la un picior, fiindcă nu reuşise să se ridice pe picioare. Supărat, orbul se văita întruna, neînţelegând prea bine ce se întâmplă în jurul lui.

Până la urmă, oamenii ce se adunaseră acolo şi-au văzut de drum. Băiatul şi-a şters sângele ce-i curgea pe faţă şi şi-a pipăit piciorul. M-am uitat la el şi am gândit că ar trebui să mulţumească zeilor pentru norocul de a fi scăpat cu viaţă. Stăpânindu-şi durerea, el a răspuns privirii mele înţelegându-mi gândul, apoi i s-a adresat orbului, încercând să-l liniştească, dar vorbele lui au fost triste. Am fi putut să ne continuăm drumul, însă Myrina i-a strigat lui Natan să oprească măgarii şi, sărind sprintenă de pe spinarea măgarului ei, a îngenuncheat lângă băiat şi i-a cercetat piciorul lovit.

— Piciorul este rupt! ne-a strigat ea.

I-ar eu i-am spus ironic:

— Dacă tot ţi-ai satisfăcut curiozitatea, te anunţ că este vremea să plecăm, pentru că suntem deja în întârziere.

Atunci ni s-a adresat mie şi lui Natan băiatul, şi el a spus:

— Bărbaţi ai lui Israel, fie-vă milă de tatăl meu orb şi luaţi-l cu voi, pentru slava lui Dumnezeu! Noi nu suntem oameni de proastă reputaţie. Tatălui meu, care şi-a pierdut vederea, i s-a promis că va fi vindecat în această noapte. Mâine va fi prea târziu. Pentru mine, prea puţin îmi pasă ce mi se va mai întâmpla, dar vă rog, luaţi-l pe tatăl meu şi duceţi-l până-n câmpia Nazaretului. De acolo, va găsi el un alt om milostiv să-l însoţească la vindecător sau să-i arate drumul.

— Sunt multe drumuri şi mulţi sunt cei care vor să te rătăcească! i-a spus Natan. Eşti sigur că acesta este drumul, băiatule?

Faţa acoperită de sânge a băiatului a fost iluminată de un surâs şi, în ciuda suferinţei şi tristeţii, chipul lui era nespus de frumos.

— Nu există decât un singur drum! a răspuns el.

— Dacă-i aşa, înseamnă că noi avem acelaşi drum, a spus Natan, aruncându-mi o privire întrebătoare.

Împotriva inimii mele, am coborât de pe asin şi, adresându-mă tatălui acelui băiat, i-am spus:

— Vino, omule orb! Te voi ajuta să urci pe asinul meu, iar eu voi merge pe jos.

Iar Myrina a spus:

— Dacă tot avem acelaşi drum şi ei vor de asemenea să ajungă pe munte, de ce să nu-l luăm cu noi şi pe acest băiat? Am să-i leg rănile şi am să-l pun pe asinul meu. Eu sunt obişnuită să merg pe jos.

Tânărul a spus:

— Nu aş fi vrut să vă fiu vouă povară. Dar fiindcă suntem noi fiii aceluiaşi tată, el vă va binecuvânta că m-aţi ajutat.

Mi-a fost greu să accept ideea că băiatul cu piciorul rupt şi tatăl lui care mormăia nemulţumit în barbă sunt fraţii mei. Fiecare să-l caute pe Iisus în felul lui! mi-am spus eu. De ce să aibă ei acelaşi drept cu mine, ba chiar şi mai mult? Doar pentru că erau fii ai lui Israel? Până la urmă, am înţeles că judecata mea nu era dreaptă. Şi i-am mulţumit în gând Myrinei, pentru că bunătatea ei naturală depăşea încetineala gândirii mele. I-am spălat împreună băiatului sângele de pe faţă, i-am legat capul, i-am strâns în aţele piciorul rupt şi i-am confecţionat un toiag pe care să se sprijine pentru a putea urca pe asin. Tatăl lui, aşezat pe spinarea asinului şi gata de plecare, a ascultat tot ce vorbeam noi, clătinând nemulţumit din cap. Şi deodată a strigat cu glas autoritar:

— Cine este fata pe care o aud şi care nu ştie prea multe cuvinte din limba noastră? Să nu-i dai voie să se atingă de tine, fiule! Nu-i vorbi şi nici nu te uita la ea, ca să nu te spurci mai înainte de a ajunge la muntele sacru!

— Tatăl meu respectă legea, a spus jenat băiatul. Toată viaţa a respectat-o cu rigurozitate. Nu pentru că n-ar fi fost pios a orbit. Încercaţi să-l înţelegeţi! Pentru nimic în lume n-ar vrea să se simtă impur înainte de a-l întâlni pe vindecător.

În ciuda exigenţelor sale, bărbatul orb se agăţase cu amândouă mâinile de asinul meu şi probabil că nu ne-ar fi fost prea uşor dacă am fi încercat noi să-l dăm jos de pe el. Risipindu-mi-se mie toate bunele intenţii, i-am spus provocator:

— Cei din neamul tău te-au abandonat la marginea drumului. Fata este grecoaică, iar eu însumi sunt un păgân netăiat împrejur, chiar dacă port straie evreieşti şi vorbesc foarte bine limba voastră. Sper totuşi să nu te spurci prea mult călătorind pe spinarea asinului meu.

Dar Natan a spus pe un ton împăciuitor:

— Nu-ţi fie teamă de ei, omule orb! Eu sunt un fiu al lui Israel şi în acelaşi timp unul din blajinii pământului. Chiar dacă sunt străini, şi ei caută acelaşi drum. Află că odinioară eu am trăit într-o casă închisă din deşert, unde am învăţat să citesc scripturile. Am împărţit toate bunurile mele fiilor luminii, cu care mâncam împreună. Dar neavând prea mare înclinaţie pentru studiu, până la urmă am părăsit deşertul şi l-am căutat pe noul învăţător al înţelepciunii. L-am urmat pe profetul îmbrăcat în piei de cămilă, care anunţa apropierea împărăţiei. El m-a botezat cu apă din Iordan. Dar pe profet l-au omorât, iar eu am făcut legământul tăcerii, pentru a nu cădea în ispita de a vorbi despre lucrurile pe care doar un adevărat învăţător al înţelepciunii le poate cunoaşte. Acum s-a împlinit timpul şi sunt dezlegat de legământul tăcerii. Crede-mă, nevăzătorule! În aceste timpuri,

pe care noi le trăim, nu există la nici o vârstă un om pur şi fără de păcate. Nici abluţiunile, nici sacrificiile, nici cel mai exigent rabin nu te poate purifica. Cuvântul lui Dumnezeu s-a întrupat şi a trăit printre noi, dar noi nu l-am cunoscut. El a fost răstignit pe cruce şi a înviat din moarte pentru a ne elibera de păcate. Dacă tu vei crede în el, ochii tăi se vor vindeca şi vei vedea din nou lumina. Dar, dacă tu gândeşti că eşti mai pur decât noi, mă îndoiesc că te vei vindeca.

Bărbatul orb a început să se tânguiască şi, ţinându-se de asin doar cu o mână, s-a apucat să-şi sfâşie cu cealaltă mână veşmântul.

— O, tată! i s-a adresat băiatul încercând să-l oprească. Aceşti străini au avut milă de noi, în timp ce ai noştri au trecut nepăsători mai departe. Nu avea inima împietrită şi nu-i ofensa pe cei care s-au oferit să te ajute! Soarele tatălui nostru din cer îi luminează şi pe cei buni şi pe cei răi, şi pe fiii lui Israel şi pe păgâni. Nu-ţi închipui c-ai putea fi mai curat decât soarele, tu, care deja ai fost pedepsit să nu vezi!

Dar orbul i-a poruncit fiului său să tacă şi i-a spus lui Natan să-i ducă asinul mai în faţă, pentru a nu fi prea aproape de noi. Myrina şi cu mine am rămas în spate, dar băiatul a strunit asinul să meargă mai încet. S-a uitat la noi fără teamă şi ne-a explicat:

— Tatălui meu îi este greu să se elibereze de cuvântul vechilor scripturi. Călăuza voastră a vorbit bine, pentru că nu există pe pământ un om pur şi fără de păcat. Oricât de mult m-aş strădui să respect legea, de păcatele mele tot nu voi putea ajunge să mă eliberez. Eu nu mă consider mai bun decât un păgân şi nu-mi pot imagina că milostenia păgânilor m-ar putea spurca.

Avea faţa palidă şi-şi muşca buzele ca să-şi ascundă suferinţa.

— Tu ai un chip curat şi ochii limpezi, i-am spus eu. M-aş îndoi că ai vreun păcat.

Dar el a spus:

— Dumnezeu a creat omul după chipul şi asemănarea lui. Dar, după căderea primilor noştri străbuni, Adam şi Eva, imaginea divină s-a tulburat în mine şi am ruşine de nuditatea mea în faţa Creatorului meu.

— Am auzit despre aceasta şi chiar am citit, i-am spus eu, dar nu am înţeles sensul. Un evreu erudit din Alexandria mi-a explicat că această poveste este doar un simbol.

— Cum aş putea eu, un băiat ignorant, să ştiu înţelesul acestor lucruri? s-a întrebat el. L-am văzut pe Iisus din Nazaret la malul Ghenizaretului, redându-le orbilor vederea şi făcându-i pe ologi şi pe paralitici să meargă. Iisus spunea că el însuşi este pâinea vieţii. Aş fi vrut să-l urmez, dar tatăl meu este un om aspru. Să fi fost el bun şi blând, aş fi fugit de acasă. N-aş fi vrut să-l urmez pe Iisus doar pentru a scăpa de intransigenţa tatălui meu. El a crezut mai mult în învăţătura rabinilor de la sinagogă, care-l condamnau pe Iisus pentru că se-nsoţea cu păcătoşii. De multe ori m-a pedepsit tatăl meu şi m-a lovit cu biciul pentru că m-am dus să ascult predicile lui Iisus. Pe neaşteptate, tatăl meu a orbit. Seara citise scriptura, iar dimineaţa, când s-a deşteptat, nu a mai văzut nimic. La început nu a vrut să creadă că a orbit, gândind că soarele nu apăruse în acea zi. Şi a fost disperat, pentru că nimeni nu l-a putut vindeca. Atunci a acceptat el să creadă în puterea lui Iisus şi a vrut să pornească în căutarea lui. Dar Iisus, plecat în Ierusalim, fusese răstignit pe cruce. Mai târziu, a aflat de la blânzii pământului că Iisus din Nazaret a înviat. Ei i-au spus locul unde-l va putea întâlni şi i-au explicat pe ce drum trebuie să meargă. Tatăl meu este convins că, dacă va ajunge la timp acolo, Iisus îi va reda vederea. Şi eu cred în asta, dar aş fi preferat ca tatăl meu să caute împărăţia lui Iisus, nu doar lumina ochilor lui.

Pentru că nu ştia prea multe cuvinte din limba fiilor lui Israel, Myrina a fost curioasă să afle ce mi-a povestit băiatul. I-am explicat, iar ea a fost surprinsă şi mi-a spus:

— N-aş fi crezut că există în lume fiinţe cu inima atât de curată ca a acestui băiat. De ce tocmai lui i s-a întâmplat să aibă un astfel de nenoroc? Nu este drept ca acest om să rămână infirm.

— Nu mă întreba, pentru că nu ştiu, i-am răspuns eu. Oricum, el îşi acceptă nenorocul fără să se plângă şi face abstracţie de suferinţă, fiind îngrijorat doar pentru tatăl lui. Respectul tatălui şi mamei este parte fundamentală a legii fiilor lui Israel.

Dar Natan, care înţelegea limba greacă, s-a întors spre noi şi a spus:

— Aceasta era legea. Dar mi s-a spus că Iisus a cerut celor care vor să intre în împărăţia lui să renunţe la familie şi la avere. Bărbatul să-şi lase femeia, fiul să-şi lase tatăl, mama, fratele şi sora, cel bogat să-şi lase casa şi averea. Când i-a chemat la el pe apostoli, pescarul a trebuit să-şi lase năvodul în mare şi cel care ara pământul să-şi abandoneze boii pe ţarină, iar celui care a vrut ca mai întâi să-şi îngroape tatăl mort nu i-a mai permis să se apropie de el.

Auzind aceasta, orbul a început să se tânguiască şi a strigat:

— Am căzut în mâinile blasfematorilor şi diavolul însuşi îmi arată drumul. La ce bun să mă aştept de la un drum frecventat de oameni care omoară legea cu vorbele lor?

S-a întristat tare mult băiatul, auzind vorbele tatălui său şi a încercat să-l consoleze, spunându-i:

— Eu l-am auzit pe Iisus rostind această învăţătură. El a spus: Fericiţi cei blânzi, că aceia vor moşteni pământul. Fericiţi făcătorii de pace, că aceia fiii lui Dumnezeu se vor chema. Şi a mai zis: Iubiţi pe vrăjmaşii voştri, faceţi bine celor ce vă

urăsc şi rugaţi-vă pentru cei ce vă prigonesc. Iisus ne-a asigurat că tatăl lui din cer cunoaşte toate nevoile noastre, şi ne-a sfătuit să căutăm mai întâi împărăţia, fără să ne facem griji pentru ziua de mâine.

Minunându-mă de ultimele vorbe, am spus amărât:

— Mulţi mi-au vorbit despre învăţătura lui Iisus. Doctrina lui se contrazice pe ea însăşi, funcţie de persoana care o expune, că eu nici nu mai ştiu ce să cred.

Myrina ne-a privit mirată şi a spus:

— Oare de ce vă certaţi voi despre învăţătura lui Iisus, când noi suntem în drum spre el. Am impresia că sunt mai fericită decât voi, fiindcă nu ştiu prea multe despre el. Eu sunt ca un vas gol, pe care el l-ar putea umple pe îndelete cu adevărul lui.

Vorbele ei m-au ars. Am mers în spatele asinilor, cu ochii aţintiţi în praful drumului şi mi-am adus aminte de toate cele ce mi s-au întâmplat şi de starea de spirit în care eram când mi s-au întâmplat acele lucruri. Şi mi-am spus eu că nimic bun nu exista în mine, cât despre milă şi bunătate, mi s-a părut că sunt lipsit de aceste sentimente. Şi pentru a mă asigura că nu din curiozitate pornisem la acest drum, am invocat în inima mea numele lui Iisus din Nazaret, implorându-l să mă scape de vanitate şi de egoism, de ştiinţa mea şi de modul raţional în care priveam lumea, chiar şi de judecata mea omenească, ca să ajung asemenea unui vas gol, gata să primesc adevărul lui, dacă el ar fi voit să-şi verse şi în mine adevărul.

După ce am rostit în gând această rugăciune, am ridicat ochii şi am văzut muntele ce se înălţa la capătul câmpiei. Soarele crepuscular împodobea cu o cunună aurită rotundul părţii celei mai înalte a muntelui. De cum am văzut acel munte înalt cu formă deosebit de armonioasă, am ştiut că este muntele la care trebuia să ajungem. Mai întâi am mers pe drumul mare, apoi am depăşit albia uscată

a unui râu, îndreptându-ne spre miazăzi, şi am urmat cărarea care suia pe coasta muntelui, evitând oraşul care, după spusele lui Natan, se afla pe partea de miazănoapte. După ce am trecut de culturi şi am ajuns în umbra muntelui, am făcut un popas. Era o tăcere deplină. Nici cântecul păsărilor nu se auzea, nici răsuflarea unui animal, ca şi cum acolo nu ar fi trăit nimeni. Era atâta linişte, că la un moment dat m-am întrebat dacă nu cumva rătăcisem drumul. Dar pământul, arborii, frumuseţea muntelui, toate spuneau că acel loc este un loc sacru. Şi sufletul meu a fost plin de pace.

Natan nu părea să mai fie câtuşi de puţin grăbit. Cred că el a ales cu bună ştiinţă acel drum, pentru a evita pelerinii şi întrebările lor inutile. După ce a cercetat cerul şi umbrele din ce în ce mai groase, Natan a lăsat asinii să se odihnească. Ca roman ce sunt, eu am fost uimit să văd că drumurile care duceau la munte nu erau supravegheate de nimeni. Ţinând seama de faptul că era o întrunire secretă, mi s-ar fi părut normal să existe câţiva supraveghetori, care să-i îndrume pe cei veniţi şi să-i respingă, dacă era nevoie, pe cei nedoriţi. Când primele trei stele s-au aprins pe cer, ne-am reluat marşul, iar la căderea nopţii am ajuns aproape de vârful muntelui, unde o mulţime de oameni, dispersată în grupuri mici, stătea aşezată pe pământ.

Era o tăcere impresionantă. Şoaptele oamenilor păreau adierea unui vânt uşor ce mângâia muntele. Natan a priponit asinii şi l-a ajutat pe bărbatul orb să coboare, iar eu şi Myrina l-am sprijinit de-o parte şi de alta pe băiatul cu piciorul rupt. Ne-am apropiat de mulţime şi ne-am aşezat pe pământ lângă un grup de oameni. De cealaltă parte am perceput mişcarea şi siluetele întunecate ale celor ce se apropiau. Apoi am văzut cum nou-veniţii s-au aşezat în tăcere lângă ceilalţi să aştepte. După murmurul dimprejur am apreciat că sute de oameni erau deja adunate acolo pe munte. Nu mi-aş fi

putut niciodată imagina că o mulţime impresionantă de oameni ar putea aştepta într-o atât de mare tăcere.

În felul acesta a trecut prima veghe a nopţii şi în acest timp nimeni nu s-a plictisit de aşteptare şi nu a plecat. A fost o noapte fără lună, dar cerul era acoperit de stele sclipitoare ale căror raze se revărsau pe pământ ca o ploaie de argint. Am simţit din ce în ce mai intens prezenţa unei puteri. Punându-mi braţul în jurul Myrinei am simţit cum trupul ei plăpând era încordat de aşteptare. Şi am avut aceeaşi senzaţie pe care am mai încercat-o într-o noapte, la Ierusalim. Cădeau picături grele peste faţa mea, dar cercetând locul atins, nu am simţit urmele lor umede.

Deodată, am constatat că oamenii şi-au înălţau capetele să vadă mai bine. În mijlocul mulţimii, sub razele subţiri de lumină ale stelelor, s-a ridicat o siluetă înaltă. Adresându-se cu glas puternic, a spus mulţimii:

— Oameni, fraţii mei!

Şi s-a lăsat peste tot o linişte de mormânt. Iar glasul a spus în continuare:

— Grânele s-au copt, a venit vremea secerişului. Se apropie sărbătoarea recoltei şi cele patruzeci de zile dau să se împlinească. Se apropie momentul plecării. Dar unde se va duce el, noi nu putem să-l urmăm. El a fost pâinea cea coborâtă din cer. Cine va mânca din această pâine va trăi veşnic. Această pâine pe care el ne-a dat-o este carne din trupul lui pământesc. Nu ne vom mai certa pentru a şti cum de este cu putinţă asta, pentru că noi, cei unsprezece apostoli, l-am văzut şi putem aduce mărturia învierii lui. Nouă ne-a încredinţat el secretul împărăţiei. Adevărat zic vouă! Dacă nu veţi mânca din carnea Fiului Omului şi nu veţi bea din sângele lui, nu veţi trăi în el. Pentru că trupul lui este hrana cea adevărată şi sângele lui băutura vieţii. Doar cine va mânca din trupul Fiului Omului şi va bea din sângele lui va rămâne în el.

Dar dacă printre voi este cineva care se simte rănit de aceste vorbe şi consideră învăţătura noastră prea dură, să plece şi nimeni nu-l va judeca!

Dar niciunul nu s-a ridicat să plece, nici eu, chiar dacă eram înspăimântat de aceste mistere. De altfel, nici nu aş fi putut să mă ridic în picioare, fiindcă mâinile şi picioarele îmi erau amorţite şi tot trupul parcă adormit, în timp ce ascultam cu respiraţia aproape tăiată.

Oratorul a tăcut un timp şi a rămas încremenit ca o stâncă de piatră sub stelele cerului. Dar apoi a continuat şi am fost uimit, pentru că vorbele lui erau la fel de simple ca vorbele unui copil.

— Am stat la aceeaşi masă în acea seară când a fost vândut şi am mâncat împreună cu el mielul pascal. Şi luând Iisus pâinea şi binecuvântând-o, a frânt-o, ne-a dat-o nouă şi a zis: Luaţi, mâncaţi, acesta este trupul meu. Şi luând cupa, mulţumind, ne-a dat şi am băut din ea toţi. Şi ne-a zis nouă: Acesta este sângele meu, al legii celei noi, care pentru mulţi se varsă, întru iertarea păcatelor.

După ce a spus asta, ridicându-şi braţele, a zis mulţimii:

— Mâncaţi şi beţi, voi toţi cei care-l iubiţi şi-l aşteptaţi, voi toţi cei care credeţi că el este Hristosul şi Fiul lui Dumnezeu. Binecuvântaţi pâinea în numele lui, frângeţi-o şi daţi-o unul altuia! Binecuvântaţi vinul în numele lui şi daţi-l de băut unul altuia! Cel ce are să dea şi celui ce nu are, ca nimeni să nu rămână cu mâna goală. Apoi, după ce vom fi mâncat şi băut, să veghem şi să-l aşteptăm!

După ce a terminat de spus acestea, s-a aşezat pe pământ, iar mulţimea s-a agitat şi fiecare şi-a turnat apă peste mâini mai înainte de a mânca şi bea. Noi nu aveam prea multă apă. Natan a turnat mai întâi peste mâinile mele şi ale Myrinei, apoi peste mâinile bărbatului orb şi ale fiului său. La urmă, am luat eu burduful cu apă şi am vărsat apă peste mâinile lui Natan. În schimb, proviziile de

mâncare erau abundente, dar bărbatul orb ne-a implorat să-l lăsăm să mănânce pâinea cu care venise de acasă şi să bea din vinul lui. Toată lumea vorbea în şoaptă şi şoaptele tuturor păreau ca un murmur de vânt.

Nu m-am simţit ofensat de refuzul bărbatului orb care, supunându-se legii neamului său, nu a vrut să primească pâinea noastră. Natan a binecuvântat pâinea orbului în numele lui Iisus Hristos, a frânt-o în două şi a pus o jumătate din ea în mâinile tatălui şi cealaltă jumătate în mâinile fiului. Apoi a binecuvântat pâinea noastră albă şi a frânt-o în trei, pentru Myrina, pentru mine şi pentru el. Şi a zis:

— Fie această pâine pâinea vieţii eterne! Pentru viaţă, nu pentru moarte!

Am răspuns umil:

— Facă-se voia sa, pentru că el este fiul lui Dumnezeu. Iar dacă voia sa este să-mi fie pentru moarte, fiindcă sunt străin, mă voi supune lui.

După ce am mâncat pâinea, Natan a binecuvântat vinul bărbatului orb şi le-a dat tatălui şi fiului să bea. A amestecat apoi pentru noi vinul cu apă şi a binecuvântat cupa cu vin. Întâi am băut eu, după aceea Natan, iar la urmă Myrina, în mâinile căreia a rămas cupa. Astfel am mâncat noi şi am băut, la fel ca şi ceilalţi oameni din jurul nostru, care au împărţit între ei pâinea şi vinul, binecuvântându-le în numele lui Iisus Hristos. Dar bărbatul orb, după câteva îmbucături a izbucnit în plâns şi s-a tânguit spunând:

— Am mâncat trupul fiului lui Dumnezeu şi am băut sângele lui! Cred că pentru el totul este cu putinţă. Îndura-se-va oare de necredinţa mea?

Myrina mi-a întins cupa să beau. Am băut, i-am dat-o apoi lui Natan care, după ce a băut, a dat-o înapoi Myrinei. După ce a sorbit, Myrina a exclamat surprinsă:

— Această cupă cu vin nu se goleşte niciodată!

La fel de mirat, eu am spus:

— Eu am fost convins că noi am mâncat, dar uite, pâinea noastră este întreagă, aici, alături de mine! Oare tu, Natan, ai pus-o aici?

— Eu nu am pus nici o pâine lângă tine, mi-a răspuns Natan nedumerit. Dar poate că noi am avut două, nici nu mai ştiu ce să cred.

Am mai băut toţi trei din cupa cu vin şi cupa a rămas în continuare plină cu vin. Până la urmă m-am obişnuit şi nu am mai fost mirat de nimic, ca şi cum aş fi fost într-un vis, în care lucrurile neobişnuite nu par surprinzătoare. Nu, nu eram în vis, fiindcă simţeam răcoarea nopţii. Cerul înstelat era mereu deasupra, iar în jurul meu se auzea murmurul mulţimii, mai apăsat sau mai stins, ca valurile mării izbindu-se de o stâncă. Eram convins că Iisus din Nazaret va veni şi-l voi vedea. Am mâncat pâinea lui şi am băut vinul lui, dar nu am murit.

Astfel a trecut a doua veghe a nopţii şi cred că nimeni dintre cei adunaţi pe munte nu a dormit. Toată lumea aştepta, dar nimeni nu dădea semne de nerăbdare. Ca şi cum fiecare se pregătea pentru a fi la înălţimea acestei mult aşteptate întâlniri.

Deodată, ridicându-şi capul, bărbatul orb a întrebat:

— Oare s-au ivit zorii? Am impresia că văd lumina clară a zilei.

Şi-a întors apoi capul şi şi-a aţintit ochii orbi undeva în mijlocul mulţimii. Şi uitându-ne noi toţi într-acolo, l-am văzut pe Iisus, cel înviat din moarte, în mijlocul apostolilor lui. În ce fel şi când a apărut el acolo asta n-aş putea-o spune. Înveşmântat în alb, în lumina clară a stelelor, părea că radiază lumină. Chipul lui era de asemenea strălucitor. A păşit încet prin mulţime, oprindu-se din când în când, ca şi cum i-ar fi salutat pe ai lui şi întinzându-şi spre ei braţele, ca şi cum i-ar fi binecuvântat.

Toţi oamenii aveau capetele întoarse spre el, dar niciunul nu îndrăznea să se mişte ca să-i meargă în

întâmpinare. Şi deodată am auzit o femeie ţipând cu un glas neobişnuit de puternic. Aruncându-se la pământ în faţa picioarelor sale, femeia i-a strigat cu lacrimi şi cu bucurie în glas:

— Doamne Dumnezeul meu!

Mulţimea a murmurat, dar Iisus din Nazaret s-a înclinat spre ea şi i-a atins capul cu mâna, iar femeia s-a liniştit. Respiraţia mulţimii părea un imens suspin şi oamenii murmurau din toate părţile:

— Este el. Fiul lui Dumnezeu a venit printre noi.

Îngenuncheat pe pământ, bărbatul orb şi-a înălţat braţele spre cer spunând:

— Nu îl văd! Văd doar lumină, ca şi cum soarele mi-ar arde ochii.

Nu aş putea spune cât timp a fost Iisus printre noi. Timpul se oprise şi am trăit o viaţă întreagă de om când el a trecut de la unul la altul, neuitând pe nimeni din cei adunaţi pe munte. El era viu şi totul atât de simplu, natural şi evident, încât în fiinţa mea nu a mai rămas umbră de îndoială. Nimic altceva nu pot înţelege decât că, văzându-l pe el, în acea noapte am fost în împărăţia lui.

Puţin câte puţin, el s-a apropiat de noi şi mi-am simţit fiinţa din ce în ce mai fluidă, ca o apă. S-ar fi putut spune că el îi vorbea fiecărui om şi-l binecuvânta, dar nici o vorbă de-a lui nu putea fi auzită de alţii. Acelaşi lucru se întâmpla cu cei care-i răspundeau lui şi am înţeles asta când l-am văzut pe un om care mişca din cap ca şi cum ar fi rostit ceva cu mult entuziasm. Până la urmă, Iisus a ajuns în dreptul nostru şi ne-a privit. Avea chipul obosit, dar în ochii lui strălucea împărăţia. Am văzut buzele bărbatului orb mişcându-se, dar glasul nu i l-am auzit şi m-am întrebat în gând dacă nu cumva surzisem. Întinzându-și braţul, Iisus a atins mai întâi ochii nevăzătorului, apoi creştetul băiatului şi amândoi deodată, tatăl şi fiul s-au aruncat la pământ în faţa picioarelor lui şi au

rămas nemişcaţi. Aveam să aflu mai târziu că la fel se întâmplase cu toţi cei pe care Iisus i-a atins.

Apoi el şi-a oprit privirea asupra mea şi mi-a fost teamă în acea clipă că dacă mă va atinge voi muri. Buzele mele s-au mişcat să-i vorbească, dar nu mi-am auzit glasul. Nu sunt sigur ce am vorbit, dar cred că i-am spus:

— Doamne, primeşte-mă în împărăţia ta!

El mi-a răspuns:

— Nu oricine îmi zice: Doamne, Doamne, va intra în împărăţia cerurilor, ci cel ce face voia tatălui meu celui din ceruri.

L-am întrebat:

— Care este cuvântul tău şi care este voia tatălui tău?

El a răspuns:

— Tu ştii deja. Ce vei face unuia dintre aceşti oameni mici şi neînsemnaţi, mie îmi vei face.

Şi probabil că l-am întrebat din nou despre împărăţie, pentru că el mi-a zâmbit îngăduitor, aşa cum surâde un adult la întrebările insistente ale unui copil şi a zis:

— Despre împărăţia cerului nu se poate spune că este aici sau acolo. Împărăţia mea este în tine şi în toţi cei care mă cunosc. Eu nu-l voi abandona pe niciunul dintre cei care mă vor chema, iar dacă doi-trei oameni se vor aduna în numele meu, eu voi fi acolo, în mijlocul lor, până la sfârşitul veacurilor. Niciodată nu vei fi singur, pentru că eu voi fi întotdeauna cu tine când mă vei chema.

Apoi ochii lui s-au îndreptat spre Natan. Am înţeles că Natan i-a vorbit, dar de auzit, nimic nu am auzit. După Natan, el s-a uitat cu blândeţe la Myrina, iar ea l-a privit încremenită. După aceea, Iisus s-a dus la alţii.

Trântiţi pe pământ, bărbatul orb şi fiul său păreau fără viaţă. Observându-mi neliniştea, Natan a scuturat din cap şi mi-a şoptit:

— Ei nu sunt morţi, ci doar adormiţi. Să nu-i atingi!

La un moment dat, cei unsprezece apostoli s-au strâns împrejurul lui, iar eu dintr-odată am fost foarte trist. Mi s-au umplut ochii de lacrimi şi nu am mai văzut decât o ceaţă deasă. Iar când din ochi nu mi-au mai curs lacrimi, Iisus nu mai era acolo. Am înţeles că el ne părăsise. De îndată ce el nu a mai fost, nici puterea ce o simţisem dintru început nu a mai fost printre noi. Ca şi cum m-aş fi trezit dintr-un vis, am putut să-mi mişc din nou mâinile şi picioarele până atunci înţepenite.

Timpul s-a întors din nou în matca lui. Mi-am îndreptat ochii spre stelele cerului şi am înţeles că începea cea de-a treia veghe a nopţii. Era înainte de revărsatul zorilor şi mulţi se ridicaseră în picioare, privind ca şi cum ar fi fost în căutarea cuiva. Din toate părţile se auzeau strigăte şi toţi discutau cu aprindere între ei, încercând să explice unii altora vorbele pe care Iisus din Nazaret le spusese fiecăruia dintre ei.

Eu însumi i-am strigat lui Natan cu entuziasm:

— Natan! O, Natan! Eu i-am vorbit şi el mi-a răspuns. Tu eşti martor că el nu mi-a interzis împărăţia.

— Eu nu pot aduce mărturie pentru tine, mi-a răspuns Natan scuturând din cap. Este drept că te-am văzut mişcându-ţi buzele, dar tu nu ai rostit nici o vorbă. În schimb, eu i-am vorbit lui Iisus şi el mi-a răspuns.

Strângându-mi braţul cu amândouă mâinile, Myrina a spus în extaz:

— Eu nu am putut să deschid gura, dar el m-a recunoscut şi, surâzându-mi, m-a asigurat că niciodată nu voi suferi de sete în această viaţă, fiindcă i-am dat să bea apă când a fost însetat.

— Voi amândoi v-aţi pierdut mintea, a spus Natan mâniat. El nu v-a spus absolut nimic. Din noi trei, eu sunt singurul căruia el i-a vorbit. El mi-a arătat drumul. Şi mi-a zis că nimic din afara omului ce intră pe gura lui nu-l spurcă, ci doar ce iese din gura lui îl poate face impur. Sunt multe

locuri în împărăţia lui şi fiecare va primi după măsura lui, unii mai mult, alţii mai puţin, dar nimeni nu va rămâne pe dinafară, dacă va cere cu ardoare. În cei unsprezece trebuie eu să cred, pentru că el i-a ales drept mesagerii cuvântului său. Împărăţia lui Iisus este asemenea boabelor de muştar. Încolţeşte încet, dar va fi un arbore uriaş, pe ramurile căruia păsările cerului vor veni din toate zările lumii să-şi ridice cuibul.

Ne-a privit, încercând să-şi amintească ceva, şi a încheiat timid:

— Mi-a mai spus multe lucruri, dar le-am uitat. Sper că-mi voi aminti mai târziu.

Eram uluit de toate cele întâmplate. Împărăţia lui era în mine, cel puţin aşa îmi lăsase Iisus de înţeles şi inima mea era plină de pace.

— Nu fi mâniat pe mine, Natan, l-am rugat eu. Am crezut că el mi-a vorbit şi încă mai cred. Poate i-a vorbit fiecăruia în felul în care fiecare a aşteptat să-i vorbească. Iar tot ceea ce a spus el în această noapte poate că nici nu ar încăpea într-o singură carte. Poate că de aceea nimeni nu a auzit altceva în afară de cuvintele care i-au fost adresate doar lui.

Natan a pus mâinile pe umerii mei şi a zis:

— Eu am văzut cum te-a privit şi nu a fost nimic rău în privirea lui. Nu te consider o fiinţă impură şi mă ating de tine fără nici o teamă.

Ne-am sfătuit să plecăm de pe munte mai înainte de a răsări soarele, ca să nu mă recunoască nimeni, dar nevăzătorul şi fiul lui erau încă întinşi pe pământ, ca şi cum nu ar fi fost vii, deşi erau vii. Să-i deşteptăm nu puteam, dar nici să-i lăsăm singuri, aşa că am mai rămas, aşteptând ca ei să se trezească. În timp ce lumina subţire a zorilor se revărsa încetul cu încetul pe munte, extazul şi veselia mulţimii sporeau. Mulţi oameni cântau imnuri de slavă sau alergau de la unul la altul pentru a mărturisi tuturor bucuria de a-l fi văzut pe Iisus. Din toate părţile auzeai cam aceleaşi vorbe:

— Pace ţie! El ţi-a iertat şi ţie păcatele? Ţi-a promis viaţa eternă? Noi toţi, cei care l-am văzut aici, pe munte, nu vom muri niciodată.

Pământul era tare. În mâinile şi în picioarele dezmorţite simţeam o oarecare durere şi le-am masat uşor, ca să prindă din nou viaţă. Şi, în timp ce la lumina crescândă oamenii se recunoşteau între ei, cei unsprezece apostoli, în grupuri de doi sau de trei au început să treacă printre oameni. Şi i-am văzut deşteptându-i pe cei atinşi de mâna lui Iisus din Nazaret, care zăcuseră până atunci pe pământ ca într-un somn al morţii.

Trei dintre ei s-au îndreptat spre noi şi unul era chiar acel bărbat care dezvăluise mulţimii misterul trupului şi sângelui lui Iisus. L-am recunoscut după capul rotund şi umerii largi, iar acum, la lumina zorilor, i-am văzut faţa acoperită de barbă şi privirea îndârjită. Era însoţit de Ioan, cel cu privirea limpede ca apa de izvor, care avea faţa palidă. Mi-a tresărit inima de bucurie când l-am revăzut. Nu am ştiut cine era al treilea. Să-l fi întâlnit, chiar şi în altă parte, aş fi fost totuşi sigur că este unul dintre cei unsprezece apostoli. N-aş putea spune de ce, dar în chipul lui era, mai mult decât la ceilalţi, ceva din chipul lui Iisus. Ca şi cum, de după un văl subţire, aş fi privit faţa lui Iisus.

Şi mi-am amintit deodată de pescarul singuratic întâlnit în acea noapte de neuitat la malul Mării Galileii. Am încercat să compar în minte chipul lui Iisus pe care abia îl văzusem cu cel al pescarului, dar nu am reuşit să mă conving că era vorba de unul şi acelaşi om. Deşi, în inima mea ştiam deja că pescarul de la malul mării fusese Iisus din Nazaret. Dar de ce mi se arătase tocmai mie, acest lucru nu îl puteam înţelege.

Pe măsură ce acei trei bărbaţi se apropiau de noi, am fost dominat din ce în ce mai mult de sentimentul vinovăţiei şi am încercat chiar să-mi ascund faţa din calea privirii lor. Dar ei nu s-au

oprit în faţa mea. Aplecându-se, l-au scuturat pe bărbatul orb şi i-au poruncit:

— Deşteaptă-te, tu, cel care eşti adormit!

Nevăzătorul şi-a frecat ochii cu dosul palmei şi s-a uitat spre ei.

— Eu văd! a strigat el. Voi, cei din faţa mea, sunteţi trei bărbaţi, dar eu nu vă cunosc.

Cel dintâi a spus:

— Noi suntem mesagerii. Cei pe care Iisus din Nazaret, fiul lui Dumnezeu, i-a ales ca să-i poarte cuvântul. Eu sunt Simon, dar el m-a numit şi Petru. Cine eşti tu, cel care nu ne cunoşti?

Bărbatul şi-a pipăit fruntea şi a privit în jur.

— Astă-noapte, le-a explicat el bucuros, am văzut o lumină mare. Puterea ei mi-a atins ochii şi am simţit o durere cumplită, după care mi-am pierdut cunoştinţa. Venisem orb aici, dar acum văd.

Nemaipomenit de fericit, s-a aplecat, şi-a trezit fiul şi, ridicându-l în picioare, l-a strâns la pieptul lui şi i-a spus:

— Bucură-te, fiule! În această noapte, Iisus din Nazaret, cel care a înviat, mi-a redat lumina ochilor. Binecuvântat fie-i numele! Toată viaţa mea îl voi preaslăvi pe Dumnezeu, care l-a trimis pe pământ.

Pe jumătate adormit, băiatul a dat la o parte pânza care-i înfăşură capul şi am putut vedea că din rana deschisă nu rămăsese decât o neînsemnată cicatrice. Văzând atela care-i strângea piciorul rupt, s-a aplecat şi a dat-o la o parte, frecându-şi apoi locul ce fusese strâns. Şi a exclamat uimit:

— Dar piciorul meu nu mai este rupt!

Simon Petru a zis:

— În noaptea aceasta care a trecut, el i-a vindecat pe toţi cei chemaţi să aducă mărturie despre învierea lui. În acelaşi timp, toţi cei care am fost aici am avut bucuria să-l vedem. Dar el nu s-a mărginit să le dea orbilor vederea, surzilor auzul şi

celor ologi putinţa de a merge. El ne-a spălat pe toţi de păcate şi ne-a deschis porţile vieţii eterne.

Dar Ioan, întâlnindu-mi privirea, l-a apucat pe Petru de braţ şi i-a zis:

— Noi nu i-am chemat pe aceştia doi care au fost vindecaţi. Este drept că am mai întâlnit aici şi alţi nechemaţi, pe care Iisus totuşi nu i-a respins.

Apoi, arătându-mă cu degetul, a spus:

— Dar pe acesta eu îl cunosc. La Ierusalim, acest bărbat ne-a persecutat cu întrebările lui insistente, le-a sucit mintea femeilor şi şi-a bătut joc de Simon din Cirene şi de Zaheu. La el a trebuit să meargă Toma pentru a-i interzice să abuzeze de numele lui Iisus din Nazaret. Acesta este Marcus, păgânul şi romanul. Nu înţeleg cum de a ajuns aici.

— Aşadar, a strigat Simon Petru ameninţându-mă cu pumnul, printre noi este şi un trădător!

Dar Ioan şi celălalt apostol l-au apucat de braţe şi i-au spus:

— Nu te înfuria! E mai bine să nu atragem atenţia mulţimii. Ei l-ar putea omorî cu pietre. De s-ar întâmpla un astfel de necaz, va trebui să dăm socoteală, pentru că el este cetăţean roman.

Cu respiraţia tăiată de mânie, Petru mi-a aruncat o privire ameninţătoare şi a zis:

— Sunt mulţi fanatici în această mulţime de oameni. Oare ce-ai zice tu, romanule, dacă te-aş da pe mâna lor? Ei te-ar putea duce-ntr-o peşteră, din care niciodată nu te-ai mai întoarce.

— Nu-mi este mie teamă nici de tine nici de vreun alt om, l-am înfruntat eu. Şi de ce mi-ar fi teamă, când însuşi Iisus nu m-a gonit? El avea puterea şi ar fi putut-o face dacă ar fi dorit. Oare tu te îndoieşti de asta?

Cei trei apostoli ne-au condus apoi pe toţi cinci mai departe de mulţime, în păduricea unde Natan priponise asinii. Şi s-au sfătuit între ei dacă trebuie să-i cheme pe ceilalţi apostoli. Din conversaţia lor am înţeles că pe munte se aflau de asemenea

Nicodim, Simon din Cirene şi Zaheu, pe care eu îi cunoşteam.

Într-un sfârşit, apostolul Ioan a zis:

— Cu cât vom chema aici mai mulţi oameni, cu atât neînţelegerea se va agrava. Romanul acesta are totuşi dreptate. Dacă Domnul nostru Iisus Hristos nu l-a gonit, oare trebuie să ne arătăm noi mai înţelepţi decât stăpânul nostru?

Iar bărbatul ce fusese orb şi fiul său, care până atunci nu îndrăzniseră să spună o vorbă, mi-au luat apărarea, povestindu-le ce li se întâmplase şi explicându-le că, fiindu-mi milă de ei, îi adusesem cu asinii mei pe munte.

— Deci aşa? i-a întrerupt furios Simon Petru. Oare faptul că acestui băiat i-a fost zdrobit piciorul nu a fost un semn destul de clar? Oare de ce-aţi venit voi doi pe munte, când nimeni nu v-a chemat?

Cu inima lovită de vorbele lui, tânărul a îngenuncheat în faţa celor trei apostoli şi i-a rugat:

— Iertaţi-mă, bărbaţilor sfinţi! Eu nu am avut nici o intenţie rea. Doar pentru tatăl meu am făcut-o. Eu nu i-am cerut lui Iisus să-mi vindece mie piciorul zdrobit, nici măcar nu am gândit la asta. În bunătatea lui, el m-a atins şi m-a vindecat. Poate că în felul acesta mi-a dat iertare că am venit nepoftit aici pe munte. Daţi-ne şi voi iertare, atât tatălui meu cât şi mie!

Nici mie nu mi-a fost greu să mă umilesc în faţa acelor trei bărbaţi înspăimântaţi şi nesiguri. Şi le-am spus:

— Pot îngenunchea la picioarele voastre, pentru că voi sunteţi mesagerii lui Dumnezeu. Vă rog să mă iertaţi dacă v-am greşit vouă, celor care aţi fost aleşi de el. Eu nu sunt un trădător şi nu vă doresc vouă răul. Dacă voi credeţi că aşa este drept, gura mea va rămâne ferecată şi nimănui nu-i voi povesti despre ceea ce am văzut în această noapte. Dar dacă voi vreţi, eu sunt gata să aduc întregii lumi

mărturie despre învierea lui Iisus, chiar şi împăratului Romei.

Pipăindu-şi veşmintele ca şi cum ar fi vrut să le sfâşie de furie, Simon Petru a strigat:

— Taci, nebunule! Ce-ar spune oare poporul ales al lui Dumnezeu dacă romanii şi păgânii vor începe să aducă mărturie despre împărăţia lui Iisus? Ar fi fost mai bine dacă n-ai fi auzit niciodată despre singurul drum. Căci, dacă tu ai scăpat de rău în această noapte, la rău te vei întoarce şi la lume, cum se întoarce câinele la borâtura ce-a vărsat-o din el. Pentru noi, tu nu eşti mai de preţ decât vărsătura unui câine.

Frecându-şi nasul cu degetele, Natan i-a spus:

— Ascultă-mă Simon, tu cel care eşti pescar de suflete! Oare nu ţie ţi-am împrumutat eu la Capernaum un asin pentru soacra ta bolnavă, ca să o poţi aduce aici?

Stânjenit de întrebarea lui Natan, apostolul Petru a aruncat o privire vinovată celorlalţi doi apostoli şi a zis:

— Şi ce-i cu asta? Am avut încredere în tine, pentru că şi Suzana te-a vorbit de bine.

— Asinul pe care ţi l-am dat este al acestui roman, a spus liniştit Natan. Marcus este un bărbat paşnic, dar dacă-l vei supăra, poate că-şi va lua asinul înapoi, chiar dacă nu caută el sfadă cu nimeni. Şi vei rămâne pe munte să-i ţii de urât soacrei tale. Dar nu te speria, s-ar putea să rămână şi Suzana cu voi, pentru că şi asinul ei este tot al acestui roman.

Vizibil descumpănit, apostolul Petru a lovit cu necaz piciorul de pământ şi a zis:

— Soacra mea este o femeie prea aprigă, ca să mă încumet eu acum să-i dau o astfel de veste. Pe vremuri era pornită împotriva lui Iisus, acuzându-l că m-a încurajat să duc o viaţă de trândav, făcându-mă să-mi las năvodul şi buna meserie de pescar. După ce Iisus a vindecat-o de friguri, nu a mai suflat un cuvânt împotriva lui. Nu pot să o las

aici, iar noi trebuie să plecăm degrabă la Ierusalim, pentru a aştepta să se împlinească promisiunea ce ne-a fost făcută. Nici nu-mi trece prin minte cum aş putea-o duce înapoi la Capernaum pe femeia asta.

Dar eu l-am asigurat:

— Nu voi răspunde eu niciodată cu rău celui ce-mi face rău. Îţi las din toată inima asinul, chiar dacă în ochii tăi nu valorez nici cât o vărsătură de câine. Tu îi poţi lua pentru femei şi pe aceştia doi cu care am venit, fiindcă noi avem picioare bune şi ne putem întoarce pe jos. Natan mi-i va aduce apoi de la Capernaum. Cât despre mine, voi pleca imediat din acest loc, dacă aceasta îţi este voia. Dar nu mă blestema şi nu-i întărâta pe cei mai fanatici împotriva mea, pentru că eu nu vă doresc vouă răul.

Vrând să tempereze discuţia, apostolul Ioan a zis:

— Înţelege-ne, romanule! Nu toate lucrurile ne sunt clare şi promisiunea ce ne-a fost făcută încă nu s-a împlinit. Despre drum nu ştim decât că este strâmt şi ştim că şi mai strâmtă este poarta împărăţiei. Iar noi singuri nu ne încumetăm să lărgim nici drumul, nici poarta.

Iar cel de-al treilea apostol a zis:

— El ne-a poruncit să facem cunoscută învăţătura sa tuturor popoarelor. Dar când şi cum am putea-o face, noi nu ştim încă. Va trebui ca mai întâi să construim o împărăţie puternică pentru fiii lui Israel. La Ierusalim ni se va explica nouă totul.

Văzându-i pe cei trei apostoli ai lui Iisus ce se ţineau de mână ca fraţii şi gândind la moştenirea pe care Iisus din Nazaret le-o lăsase, ca ei să o înţeleagă şi să o împartă oamenilor, am fost invidios şi totodată înspăimântat pentru mine. Am îngenuncheat în faţa lor şi i-am mai rugat o dată:

— El a lăsat în grija voastră vorbele vieţii eterne. Nu sunt demn să-i judec hotărârea şi nici nu mă revolt împotriva nimănui. Toţi discipolii

unei doctrine îşi explică doctrina potrivit modului lor de înţelegere şi o dezvoltă. Eu sunt convins că voi doriţi să împliniţi cât mai bine cu putinţă voinţa lui. Dar el nu m-a privit suspicios pe mine şi nici nu m-a depărtat. În această noapte mi s-a părut chiar că mi-a vorbit, dar sunt dispus să uit că el mi-a vorbit, dacă voi doriţi asta. Eu nu vă cer elixirul nemuririi. Lăsaţi-mi dreptul de a păstra împărăţia lui în inima mea, pentru că el aşa mi-a spus. Nu mă alungaţi ca pe un câine! Eu voi crede tot ceea ce voi îmi veţi spune şi nu voi adăuga nimic învăţăturii pe care mi-o puteţi da. Eu sunt dispus să pun la dispoziţia voastră tot ceea ce am şi să intervin în favoarea voastră.

— Nici cu aurul, nici cu argintul! a rostit sentenţios Simon Petru ridicându-şi braţul.

Celălalt apostol a spus:

— Eu, Iacob, îmi amintesc bine că el ne-a spus să nu ne neliniştim de vom fi duşi în faţa autorităţilor, pentru că, în acel moment, vorbele pe care va trebui să le spunem ne vor veni singure pe buze şi vom şti noi înşine mai bine decât alţii să vorbim în favoarea noastră.

Dar Ioan, cu ochii în lacrimi, m-a privit cu dragoste şi a zis:

— Eu te iubesc, romanule! Te iubesc pentru umilinţa ta şi sunt pătruns de sentimentul că tu nu ne vrei răul. Iisus a coborât şi în infern, a spart porţile împărăţiei morţii şi i-a eliberat pe cei morţi. Aceste vorbe le-am auzit din gura mamei lui, pe care mi-a încredinţat-o când era răstignit pe cruce. Tot astfel poate că va elibera popoarele păgâne de idolatrie, dar în ce fel o va face, noi deocamdată nu ştim. Ai răbdare, roagă-te, posteşte şi purifică-te! Dar nu le vorbi altora despre Iisus, pentru a nu-i ofensa pe cei din preajmă cu neştiinţa ta. Lasă-ne nouă împlinirea misiunii pentru care el ne-a ales!

M-am ridicat de pe pământ cu capul aplecat, încercând să-mi înăbuş orgoliul, dar neputându-mi împiedica gândul că moştenirea lui Iisus din

Nazaret se va risipi în cele patru vânturi ale lumii şi se va pierde dacă doar apostolii lui ignoranţi o vor explica oamenilor. Dar apoi m-a consolat gândul că Iisus îşi cunoştea bine intenţiile.

I-am spus lui Natan:

— Ia asinii şi du-le pe femei la Capernaum sau unde vor voi ele să meargă. Odihneşte-te apoi şi vino la termele din Tiberiada!

— Îţi va fi foarte greu să mergi pe jos prin Galileea, însoţit doar de această fată, m-a avertizat Natan.

Aruncând o privire în jur, am descoperit că orbul, care-şi recăpătase vederea, dispăruse împreună cu fiul său. Dar am avut în acelaşi timp convingerea că Iisus din Nazaret nu mă va abandona niciodată, chiar dacă toţi oamenii mă vor abandona.

— Pace vouă! am spus eu tuturor celor din apropiere.

Şi, apucând-o de mână pe Myrina, am început să cobor muntele, urmărind acelaşi drum pe care venisem. Întorcându-mi pentru ultima oară capul, am văzut mulţimea nenumărată de oameni, unii fiind în căutarea prietenilor pentru a-i saluta, alţii întinzându-se pe pământ să se odihnească puţin după noaptea de veghe, pentru a-şi regăsi forţele şi să pornească la drum.

Mergând, mi-am amintit toate evenimentele acelei dimineţi şi mi s-a părut firesc că orbul îşi recăpătase vederea şi că piciorul rupt al fiului lui redevenise normal. Aceste miracole nu mi s-au părut surprinzătoare şi nici nu le-am acordat prea mare importanţă în raport cu celelalte lucruri petrecute. Bunătatea lui Iisus era incomensurabilă. Arătându-se alor săi, Iisus îi vindecase chiar şi pe cei care nu fuseseră invitaţi.

Cele patruzeci de zile se sfârşeau în curând, iar el urma să se întoarcă la casa tatălui său. Încercam să mă obişnuiesc cu ideea că, în ciuda acestei întoarceri în cer, dacă îl voi chema, el va fi

întotdeauna lângă mine. Ideea aceasta era extraordinară, dar dacă un altul mi-ar fi spus-o mi s-ar fi părut fără îndoială absurdă. Atât de mult mă întărise faptul de a-l fi văzut cu ochii mei, deplin conştient că el este.

Cufundat în gândurile mele şi ţinând-o în continuare pe Myrina de mână, am traversat desişurile urmărind cărarea. Prin faţa noastră a trecut o vulpe şi atunci Myrina, privindu-mă cu atenţie, a spus:

— Eu am impresia că tu ai uitat că nu eşti singur, chiar dacă mă ţii de mână.

Am privit-o ca şi cum aş fi fost deşteptat dintr-un vis şi în acea clipă am fost convins că Iisus din Nazaret mă dăduse ei în locul fratelui pierdut, ca ea să nu se piardă. Nu ar fi putut-o încredinţa pe Myrina unui fiu al lui Israel, pentru că acela poate că l-ar fi refuzat, de aceea mă alesese pe mine, un roman. Şi tot binele acesta îl făcuse doar pentru o gură de apă.

Apoi mi-a trecut prin minte un alt gând, iar acest gând m-a tulburat. Eu nimic nu-i dădusem lui Iisus. Dacă el fusese acel pescar singuratic de la malul Mării Galileii, înseamnă că Iisus era cel ce-mi dăduse să mănânc şi să beau, mă lăsase să-mi usuc veşmintele lângă focul lui şi-mi prevestise ceea ce nu am fost în stare multă vreme să înţeleg. Myrina, ea va fi într-adevăr sora mea. Este singurul mod în care eu îi pot mulţumi lui Iisus.

— Myrina, i-am spus, de acum încolo tu eşti adevărata mea soră şi niciodată nu te voi abandona. Tot ceea ce am eu îţi aparţine, chiar şi greutatea de a-mi suporta cusururile şi vanitatea.

Ea m-a strâns de mână şi a spus:

— Marcus, fratele meu! Şi tu va trebui să-mi suporţi defectele şi vanitatea. Dar mai înainte de orice, povesteşte-mi ce s-a întâmplat. Ce voiau acei bărbaţi şi de ce ţi-au aruncat priviri atât de întunecate?

Apostolii îmi porunciseră să-mi păstrez părerile despre Iisus doar pentru mine. De aceea, nu am îndrăznit să-i povestesc cum îi înţeleg eu împărăţia.

— Acei bărbaţi erau trei dintre apostolii cărora Iisus le-a încredinţat secretul împărăţiei. Pentru ei, noi suntem doar nişte păgâni necuraţi. Ne-au alungat fiindcă nu suntem fii ai lui Israel şi mi-au interzis să vorbesc despre împărăţia lui Iisus din Nazaret. Dar, spune-mi, oare ce gândeşti tu despre toate ce ni s-au întâmplat?

Myrina a zis:

— La început a fost masa sacrificiului, ca în Siria, când Adonis este îngropat şi învie din moarte. Numai că această masă a sacrificiului a fost diferită, fiindcă Iisus din Nazaret s-a dăruit pe el însuşi ca jertfă înainte de a învia din moarte. Începând din noaptea trecută, eu cred că el este într-adevăr fiul lui Dumnezeu. Cu toate că am băut vin, cupa mea a rămas tot timpul plină cu vin. Cu toate că am mâncat pâine, pâinea mea a rămas neîncepută. Dar pentru mine, nu acestea au fost mărturiile. Mărturie mi-a fost inima mea. Când şi-a îndreptat privirea spre mine, l-am iubit din toată inima mea. Acea clipă a fost în afara timpului şi aş fi fost gata să fac orice pentru el. Misterul lui Iisus depăşeşte marile mistere greceşti şi egiptene. Ochii mei nu pot vedea împărăţia lui, dar împărăţia lui este prezentă, fiindcă sunt în ea, chiar dacă picioarele mele merg pe cărarea de pe coasta acestui munte al lumii. Nu aş putea să mă desprind de împărăţia lui, chiar dacă aş dori-o. Dar nu îmi este teamă, fiindcă împărăţia lui este încântătoare. În împărăţia lui sunt fără de păcat.

I-am privit mirat chipul palid şi ochii verzi şi i-am zis într-o oarecare măsură invidios:

— Adevărul este că, după binecuvântarea lui de pe munte, tu eşti mai fericită decât mine. Probabil că adevărul lui este tot atât de simplu ca pâinea şi vinul, dacă şi cel mai sărac cu duhul îl poate

înţelege. Ştiinţa umană a construit în mine un zid de tenebre, erudiţia mea este un năvod în ochiurile căruia m-am încurcat, logica sofiştilor este o capcană din care nu mă pot smulge. Ajută-mă să-mi amintesc de asta, Myrina, sora mea dragă, când va veni ispititorul.

Ajunşi la poalele muntelui, mi-am dat seama că m-am depărtat de cărare şi că suntem pe cealaltă coastă a muntelui, dar nu m-am neliniştit, fiindcă orientându-mă după soare am reluat drumul în direcţia bună care, gândeam eu, ne putea scoate la drumul mare. De fapt, nici nu eram grăbiţi. Acea noapte a rămas marcată în inima mea. Nu mai aveam de ce să mă grăbesc. Primisem totul, nu mai aveam ce aştepta. Eram posesorul unei comori care ne era de ajuns pentru tot restul zilelor noastre, atât mie cât şi Myrinei, doar să le fi trăit cu înţelepciune şi umilinţă.

După ce am înţeles acest lucru am fost bântuit de o moleşeală neobişnuită şi i-am spus Myrinei:

— Ascultă, iubita mea soră! Eu nu mai sunt în stare să fac niciun pas. Să oprim aici şi să ne odihnim la umbra acestui smochin. Avem toată viaţa în faţă ca să umblăm împreună pe drumurile lumii. Acum, când împărăţia este aproape şi ne simţim bine, de ce să ne grăbim?

Am poposit lângă smochin, am îmbrăţişat-o pe Myrina şi aşa am dormit amândoi un somn profund. Ne-am trezit la ora a opta, când umbra smochinului nu ne mai apăra de soare. Ne-am continuat călătoria pe cărări şerpuitoare, încercând să dăm de drumul mare. Nu am schimbat nici o vorbă, dar prezenţa Myrinei era destulă ca să mă simt fericit.

Am respirat cu inima plină de bucurie, am admirat câmpiile aurii ale Galileii şi pantele cenuşii cu reflexe albastre ale colinelor şi nu am avut în mine gând rău pentru nimeni.

Spre marea mea surpriză, prima persoană pe care-am întâlnit-o pe drum a fost Maria

Magdalena. Era călare pe un asin, iar în spatele ei, în picioarele goale, Maria din Beerot mergea cu un mănunchi de nuiele în mână, amintindu-i din când în când asinului că trebuie să se mişte. Am bătut din palme surprins şi le-am salutat, dar Maria Magdalena nu s-a bucurat deloc şi s-a uitat la mine ca şi cum nu m-ar fi cunoscut.

— Te întorci deci de la munte? m-a întrebat ea pe un ton provocator. Să mă fi bizuit eu pe promisiunile tale, n-aş fi ajuns la timp. Şi cine-i fata aceasta pe care o târâi după tine, când abia ai scăpat de alta?

Măriile cele două au cercetat-o cu privirea pe Myrina din cap până-n picioare. Am înţeles deci că ea se aşteptase să o conduc la întrunire, deşi nu aşa ne fusese vorba. În plus, nici ea nu-mi trimisese vreo veste. Dar am considerat că cel mai bine-i să nu mai spun nimic despre asta şi, amintindu-mi de bunele mele maniere de roman erudit, i-am spus:

— Permite-mi să te însoţesc şi să-ţi asigur protecţie până la casa ta. Se înserează, aşa că mai întâi vom căuta un han la care să tragem pentru noapte, după care, mâine, te voi însoţi până la Magdala.

Dar propunerea mea a rănit-o pe Maria Magdalena.

— Au fost timpuri când în jurul meu roiau bărbaţii, împingându-se care mai de care să-mi ofere litiera şi protecţia lui, a strigat ea orgolioasă. Află că, după ce l-am văzut pe Domnul meu pe munte, el este cu mine. Iar tu vii acum să mă insulţi, zicându-mi că niciun bărbat nu mă însoţeşte şi protejează.

Am gândit că poate pe munte lucrurile nu se petrecuseră după placul ei, dar mare mi-a mai fost surpriza când, la rândul ei, şi Maria din Beerot mi-a vorbit cu arţag:

— S-ar putea spune că eşti un bărbat neserios şi nestatornic, din moment ce ţi-ai şi găsit repede pe cineva să te consoleze. Tare mă mai bucur pentru

tine! Oare n-ai putut să aştepţi puţin? Uite, păcatele mele au fost iertate şi sunt din nou pură. Dar acum, după ce mi-am redobândit virginitatea, nu te-aş mai putea frecventa, pentru că eşti un roman, un păgân care se închină la idoli. Încetează să mă tot priveşti cu dorinţă păgână şi spune-i fetei acesteia cu nas scurt să nu mă mai străpungă cu ochii ei urâţi.

Din fericire, Myrina nu a înţeles vorbele ei, dar înţelegând ostilitatea celor două femei, şi-a plecat capul.

— Ce vi s-a întâmplat? le-am întrebat eu pe amândouă. Şi de ce-mi vorbiţi mie pe tonul acesta, când nimic rău eu vouă nu v-am făcut?

Maria din Beerot mi-a povestit:

— Astăzi dimineaţă am întâlnit pe munte un bărbat tânăr cu ochi limpezi ca apa de izvor şi barba încă neîmplinită pe obrajii frumoşi ca rodiile. El m-a privit şi a fost atât de încântat încât mi-a promis că-l va trimite pe un prieten la casa Mariei Magdalena să se-nvoiască cu ea pentru nuntă. Acest tânăr este nerăbdător să spargă împreună cu mine o amforă de vin şi, la drept vorbind, eu de asemenea ar trebui să mă grăbesc cât încă mai sunt pură. Tatăl lui are un câmp, o podgorie cu viţă de vie, o plantaţie de măslini şi o turmă de oi. Nici nu am nevoie de mai mult ca să fiu fericită. Tatăl lui şi-a dat deja acordul. Nu a avut nimic împotriva mea şi este convins de virginitatea mea, pentru că noaptea trecută Iisus din Nazaret i-a redat vederea, dar cel mai mult îl bucură faptul că nu trebuie să plătească nimănui nimic pentru a mă cumpăra pe mine.

Confirmând vorbele ei, Maria Magdalena a spus:

— Ea spune adevărul. A fost de ajuns să o scap o clipă din vedere, că şi-a şi găsit un pretendent. Dacă nu şi-l găsea, aş fi fost constrânsă să o căsătoresc cu tine, ceea ce ar fi fost o greşeală, fiindcă fiicele lui Israel nu se însoţesc cu păgânii.

La bărbaţi e altfel. S-ar putea spune că fata asta a avut un adevărat noroc, pentru că tatăl băiatului, în bucuria lui de a-şi fi regăsit lumina ochilor, a fost convins că tot cam aşa stau lucrurile şi cu Maria din Beerot, care şi-a regăsit virginitatea pierdută. Chiar să fi crezut într-o asemenea minune, alţi bărbaţi tot n-ar fi luat-o de soţie din cauza trecutului ei.

Privind faţa de marmură albă a Mariei Magdalena, am înţeles că nu m-aş fi putut opune voinţei şi puterii ei. Probabil că, vrând-nevrând, m-aş fi căsătorit cu Maria din Beerot, dacă aceasta nu l-ar fi întâlnit pe acel bărbat.

Răsuflând uşurat, i-am spus Mariei din Beerot:

— Eu nu pot decât să aduc mulţumiri cerului pentru norocul tău, dar mai cu seamă pentru norocul meu. Dar în vis mi-a fost dată nu demult o veste, a cărei semnificaţie nu am înţeles-o. Mergeam prin deşert împreună cu această tânără grecoaică, iar tu, Maria din Beerot erai împreună cu noi.

Ridicându-şi brusc capul, Maria Magdalena m-a întrebat:

— Povesteşte exact ce-ai visat! Eşti sigur că Maria din Beerot era împreună cu tine?

Am povestit visul aşa cum mi l-am amintit, deşi sunt sigur că multe detalii dispăruseră deja imediat după ce mă deşteptasem din somn. Şi la sfârşit am spus:

— Călărea pe spinarea unui asin. Sunt sigur că a fost Maria din Beerot, chiar dacă în vis era umflată, diformă şi avea un aer tare nemulţumit.

Furioasă, Maria din Beerot a început să zbiere:

— Tu n-ai dreptul să mă visezi în felul acesta! Nu te cred! Tu o să-ajungi ca o putină, nu eu! Păcatele tale te vor umfla, ai să-ţi pierzi toţi dinţii din gură şi-are să-ţi cadă şi părul de pe cap!

— Să uităm visul ăsta! i-am propus eu conciliant. Oare de ce trebuie să ne hărţuim acum unul pe altul? Doar noi ne întoarcem de pe

muntele unde am avut norocul să-l vedem pe Iisus şi să ne bucurăm de învierea lui, iar el nu ne-a respins pe niciunul dintre noi, nici pe Myrina.

Le-am povestit pe scurt cum am găsit-o pe Myrina şi despre tot ce ni se întâmplase, fără să uit de cupa din mâna ei care se umplea cu vin pe măsură ce sorbea vinul din ea. I-am povestit de asemenea de tânărul răsturnat pe drum de cvadrigă, pe care noi l-am ajutat să ajungă la munte împreună cu tatăl său orb. În timpul acesta Maria Magdalena a dat din cap în semn de aprobare.

— Totul s-a întâmplat aşa, pentru că aceasta a fost intenţia lui. El i-a condus pe păgâni la păgâni şi pe fiii lui Israel la fiii lui Israel. Dar începe să se întunece, iar eu nu iubesc în mod special acest loc când am punga plină cu bani. Nu le-am mai dat bani apostolilor, după cum intenţionasem să fac, pentru că nu au fost de acord să merg împreună cu ei la Ierusalim, iar Petru mi-a poruncit să mă întorc acasă. Dar ce-au ei de făcut în Ierusalim nu pot înţelege. Am foarte mulţi bani cu mine, Marcus, şi poate că este mai prudent dacă mă vei însoţi până la un loc unde să putem înnopta, iar de acolo la casa mea.

Am continuat călătoria împreună şi pe drum nu mai era multă lume. Cât timp discutasem cu cele două Marii, Myrina stătuse cu capul aplecat şi nu rostise un cuvânt, lucru pe care l-am apreciat. După ce am pornit din nou la drum, m-a întrebat în şoaptă cine sunt cele două femei. I-am povestit că Maria Magdalena este una dintre femeile care l-au urmat pe Iisus în peregrinările lui prin ţările Palestinei şi că tot ea este aceea care a doua zi după moartea lui Iisus a fost prima care a văzut mormântul lui gol, iar toate acestea au impresionat-o profund pe Myrina şi a privit-o pe Maria Magdalena cu mult respect. Şi a mers ea mai departe pe lângă asin şi i-a spus Mariei Magdalena:

— O, tu, preafericită între femei! Povesteşte-mi despre învierea lui Iisus!

Umilinţa tinerei fete a plăcut Mariei Magdalena care, privind-o cu bunăvoinţă, i-a povestit în greceşte toate istoriile pe care le cunoştea din viaţa lui Iisus. Întâlnise pe munte o anume familie din Cana, la nunta căreia Iisus făcuse primul miracol, schimbând apa în vin, spre marea bucurie a nuntaşilor. I-a vorbit Myrinei apoi despre naşterea lui Iisus şi a zis:

— Maria, mama lui Iisus fiind logodită cu Iosif, fără să fi fost ei înainte împreună, s-a aflat având în pântece rod de la Duhul Sfânt. Iosif, logodnicul ei, a vrut să o lase pe Maria, dar în vis i-a apărut un înger care i-a spus că ce s-a zămislit în Maria este de la Duhul Sfânt.

Ascultând-o, am început să înţeleg mai bine de ce Iisus îi alesese tocmai pe acei bărbaţi din Galileea drept mesageri ai învăţăturii sale şi de ce aceştia îi porunciseră Mariei Magdalena să plece la casa ei, fiindcă prea mult vorbea despre toate celea această femeie. Myrina o asculta fascinată şi ochii ei străluceau de mulţumire.

Dar la sfârşitul acestei poveşti, nemaiputând eu să mă abţin am intervenit şi am spus:

— Dacă este să ne luăm după legende, zeii Greciei şi Romei s-au unit cu fiicele oamenilor şi au adus de la zei fii în lume. Astfel, despre un oarecare străbun părinte al Romei se spune că descinde din Afrodita. În zilele noastre, erudiţii au explicat simbolic aceste legende şi chiar în Alexandria sunt evrei erudiţi care comentează simbolic toate parabolele şi legendele scripturilor sacre. După părerea mea, Iisus din Nazaret nu are nevoie de nici o legendă pentru a fi recunoscut fiu al lui Dumnezeu.

Dar Maria Magdalena s-a supărat când a auzit că vorbesc astfel.

— Noi, femeile, a zis ea punând o mână pe umărul Myrinei, suntem toate la fel. Nu are

importanţă dacă suntem fiice ale lui Israel sau grecoaice şi niciodată bărbaţii nu ne vor înţelege. Cât despre tine, romanule, nu ne vorbi nouă despre acei zei ai pământului, care i-au legat de pământ pe oameni prin amăgitoare imagini ale vieţii. Odată cu Iisus, care a venit pe pământ ca mântuitor al lumii, zeii nu mai au nici o putere asupra oamenilor şi nu le mai pot face lor niciun rău. Dar eu spun adevărul, fiindcă Maria însăşi, mama lui Iisus ne-a povestit nouă, femeilor, despre naşterea lui. Crezând că în Betleem s-a născut un prunc ce va ajunge regele iudeilor, bătrânul şi neîndurătorul rege Irod a dat poruncă să fie ucişi toţi pruncii din tot Betleemul şi din împrejurimi, în speranţa că va scăpa de el. Tu poţi găsi încă destui oameni care să aducă mărturie că aşa s-a întâmplat.

Am cugetat la vorbele ei şi mi-am spus: Fără îndoială, Maria Magdalena este predispusă să aibă tot felul de vedenii, să viseze vise ciudate şi să vadă îngeri. Dar mama lui Iisus este altfel. Îi văzusem chipul împietrit de durere lângă cruce. Eu eram convins că ea nu ar fi deschis gura doar de dragul de-a vorbi ca alte femei. Ce motive ar fi împins-o să povestească o astfel de istorie dacă nu ar fi fost adevărată? Este drept că natura divină a lui Iisus din Nazaret poate fi dovedită cu faptele sale. Dacă eu nu mă îndoiesc de miracolele făptuite de Iisus, mai ales după ce l-am văzut pe Lazăr, de ce n-aş putea crede şi în această istorie a naşterii lui? Dacă Dumnezeu s-a născut ca om pe pământ, de ce n-ar fi putut Sfântul Duh să lase grea pe o femeie? Ce importanţă mai are un miracol pe lângă atâtea altele?

Myrina a îndemnat-o pe Maria Magdalena să-i mai vorbească despre Iisus, şi aceasta a spus în continuare:

— El a vorbit de multe ori despre un semănător care împrăştie seminţele. Unele seminţe pot cădea pe locuri pietroase şi nu încolţesc, altele pot încolţi, dar sunt sufocate de mărăcinii din jur. Sunt

şi seminţe care ajung pe pământ prielnic şi dau multe roade. Dar nu toţi cei care ascultă cuvintele lui Iisus şi cred în el sunt apţi pentru împărăţia lui. O, romanule! mi s-a adresat ea mie. Inima ta nu este de piatră. Inima ta este prea moale şi îngăduitoare, aceasta-i slăbiciunea ta. Când te vei afla din nou printre ai tăi, mărăcinii şi bălăriile se vor ridica în jurul tău şi-ţi vor închide drumul spre împărăţia lui Iisus.

Vorbele ei m-au întristat. Am privit la dealurile sângerii ale Galileii şi la podgoriile cu viţă de vie verzi întunecate, luminate de soarele amurgului şi am zis:

— Cum aş putea să uit? îmi voi aduce aminte până la sfârşitul zilelor mele de câmpiile Galileii şi de muntele unde l-am văzut pe Iisus. Niciodată nu voi fi singur şi el va fi întotdeauna cu mine când îl voi chema.

Şi i-am mai spus:

— Poate că nu sunt demn să-i fiu servitor. Uite, regele va pleca într-o ţară îndepărtată, pentru că cele patruzeci de zile s-au isprăvit. Eu nu spun că el mi-a încredinţat mie o mină de aur sau de argint, dar dacă este aşa, apostolii lui mi-au poruncit să o îngrop în pământ. De aceea sunt înspăimântat. Dar el mi-a făcut o promisiune în care vreau să cred. Nu ţi-o voi povesti, pentru că nu vreau să râzi de mine.

Şi am gândit că-ntr-o zi poate că voi muri pentru slava numelui lui, chiar dacă nu o credeam. Pentru că, până la urmă, aşa am înţeles eu prevestirea acelui pescar solitar de la malul Ghenizaretului şi m-am bucurat pentru încă o dată că sunt cetăţean roman. Pentru că dacă va veni şi ziua aceea în care va trebui să fiu omorât, mi se va reteza capul cu sabia. Orice s-ar zice, este mult mai plăcut să mori aşa decât răstignit pe cruce, iar răstignirea pe cruce mă-ndoiesc că aş putea-o suporta. De fapt, această profeţie nu mi se părea prea rea. Era, fără îndoială,

modul cel mai direct de a-i dovedi lui Iisus din Nazaret că îi aparţin.

Puţin înainte de a se lăsa seara, am lăsat şi noi drumul cel mare şi am continuat să mergem pe o cărare care traversa muntele şi ducea spre Magdala. Maria Magdalena ştia un han respectabil, la care am ajuns înainte ca întunericul să fie prea mare. Era multă lume la acel han, iar de mâncare nu mai era nimic. Dar hangiul o cunoştea pe Maria Magdalena şi i-a promis că va găsi pentru ea şi pentru Maria din Beerot un loc de dormit. Peste tot era plin de oameni care discutau cu înflăcărare. Toţi erau prietenoşi, iar cei care aveau ceva de mâncare împărţeau şi la alţii, aşa că şi eu şi Myrina am primit nici nu ştiu de la cine câte o bucată de pâine.

M-am simţit străin printre acei galileeni. Aş fi vrut să stau împreună cu ei lângă focul reconfortant şi să discut despre Iisus din Nazaret, despre împărăţia lui şi despre viaţa eternă. Dar nimeni nu m-a recunoscut de frate şi nu a acceptat să stea de vorbă cu mine. Hangiul a scos asinii afară în curte, a măturat grajdul şi ne-a dat mie şi Myrinei câte un braţ de paie pe care să dormim, aşa că n-a fost nevoie să ne petrecem noaptea sub cerul înstelat.

Şi în timp ce ceilalţi şuşoteau la lumina unui singur opaiţ, am învăţat-o pe Myrina rugăciunea pe care o cunoşteam de la Suzana. Ea a mărturisit că această rugăciune îi inspira încredere şi-i dădea o stare plăcută. Şi a mai spus că se simte mai uşurată că nu mai este obligată să se roage în funcţie de diferitele faze ale lunii sau de desenele de neînţeles obţinute prin răsturnarea unui pumn de sare, explicându-mi că niciodată nu poţi şti dacă nu te-ai înşelat cumva, oricare gest greşit putând anula eficienţa rugăciunii.

Prima fiinţă pe care am văzut-o când am deschis ochii a doua zi dimineaţă a fost Maria din Beerot, care stătea pe paie, alături de noi şi ne privea.

Când şi-a dat seama că mă trezisem, mi-a spus în şoaptă, clătinând din cap şi frângându-şi degetele:

— Mi-a fost cald şi n-am putut să dorm. Şi-apoi, eram curioasă să văd ce faci şi în ce fel de relaţie eşti cu această fată străină. Şi mie mi-ar fi plăcut să dorm în paie cu capul sprijinit de pieptul tău, decât într-un culcuş strâmt, alături de Maria Magdalena şi înţepată continuu de gângănii înfuriate. Când mă gândesc la călătoria noastră de-a lungul Iordanului de la Ierusalim la Tiberiada, îmi aduc aminte că am dormit şi eu lângă tine. Te rog, uită vorbele rele pe care ţi le-am spus! Am fost prea tulburată când te-am văzut apărând pe drum cu această grecoaică şi n-am ştiut ce să spun. Toată noaptea am avut mustrări de conştiinţă că nu i-am dat pe loc răspuns băiatului care m-a cerut în căsătorie. Dacă el se va răzgândi şi nu-şi va mai trimite prietenul la Magdala?

Eu i-am spus:

— Acel bărbat tânăr nici nu ştie să mintă. Nu-ţi face griji, că-l va trimite repede la tine pe prietenul său, care te va conduce neîntârziat la patul nupţial. Oamenii din satul lor vor bea vin şi vor bate ritmic din picioare. Toată lumea se va veseli şi muzicanţii vor cânta în cinstea ta.

— Tu o faci dinadins sau chiar nu înţelegi? m-a întrebat ea enervată. Eu m-am gândit toată noaptea la afacerea aceasta şi nu am putut închide ochii. S-ar putea ca în acest moment să fiu urâtă, pentru că de două nopţi n-am dormit şi mi s-au înroşit ochii. Sunt sigură că mi s-au iertat păcatele şi că sunt din nou fecioară, ca şi cum niciodată nu aş fi fost atinsă de vreun bărbat. Şi tu ştii asta, pentru că-l cunoşti pe Iisus. Eu nu i-am povestit logodnicului decât o foarte mică parte din trecutul meu, ca să nu i se scrântească mintea bietului băiat. Dar mi-e teamă că, venind dimineaţa părinţii lui şi tot satul să cerceteze aşternutul, după cum se obişnuieşte, nu vor găsi proba virginităţii mele şi-mi vor smulge din deget inelul de nuntă şi mă vor alunga

cu pietre. Voi, romanii, nu sunteţi aşa de exigenţi, dar eu îmi cunosc bine neamul şi ştiu că în privinţa asta oamenii din Galileea nu se deosebesc de cei din Beerot.

— Maria Magdalena este o femeie cu multă experienţă, i-am spus eu, şi în acelaşi timp se ocupă de creşterea porumbeilor. Ai încredere în ea! Dar, pentru mai multă siguranţă, romanii sacrifică în ziua nunţii o pereche de porumbei pentru zeiţa Venus, ca mireasa să nu fie dezonorată.

— Nu insista! a strigat Maria din Beerot. Vrei să insinuezi că, ducându-mă de la Ierusalim în Galileea să mi se ierte păcatele, n-ai avut niciun interes personal? Este drept că voi călca legile poporului meu căsătorindu-mă cu un roman, dar eu sunt gata să mă sacrific în numele lui Iisus din Nazaret şi să înfrunt legile, pentru a salva un păgân de tenebre şi a-l aduce pe drumul fraţilor mei.

Şi aruncând o privire amară spre Myrina, a mai spus:

— Eu nu sunt pizmaşă pe această fată. Este prea neînsemnată pentru a fi geloasă pe ea. Dar nu te voi împiedica să o păstrezi ca amantă. Acest lucru nu este considerat prea mare păcat pentru un bărbat. Chiar şi fariseii nu sunt exigenţi când este vorba de aşa ceva. Voi avea eu grijă şi o voi învăţa să-şi cunoască locul, ca să rămână la fel de umilă cum se arată acum.

Deşteptată deja din somn, Myrina ne-a privit cu ochii pe jumătate deschişi, încercând să înţeleagă despre ce îmi vorbea Maria din Beerot. Apoi, deschizând ochii mari, s-a ridicat şi s-a aşezat lângă mine pe paie. Şi a spus:

— Cât timp am dormit, am fost fericită şi în siguranţă. Dar acum, la lumina palidă a dimineţii, a început să mă ia cu frig. Poate că în răceala zorilor trebuia să vină clipa adevărului, nu în amăgitoarea lâncezeală a nopţii. Chiar dacă nu am înţeles totul, am înţeles destul ca să ştiu acum că această tânără evreică are nişte pretenţii de la tine.

Dacă eu sunt un obstacol în calea ei sau a altor femei, tu poţi să mă laşi şi să mergi pe drumul tău. Am destul aur ca să pot duce într-un fel sau altul o viaţă liniştită. Nu-ţi face deci griji pentru mine şi nu mă amesteca în hotărârile pe care le vei lua împreună cu această drăgălaşă evreică.

Neînţelegând limba greacă, Maria din Beerot a privit-o cu neîncredere pe Myrina, apoi a început să zbiere:

— Nu asculta ce spune ea! Poate că vorbele ei sunt dulci ca mierea, dar le ştiu eu pe grecoaice cât de viclene sunt. Tu nu le cunoşti pe femei.

Izbucnind apoi în plâns, şi-a acoperit faţa cu mâinile şi a început să se tânguiască:

— Ai o inimă de piatră. Oare nu înţelegi că sunt gata să las totul şi să te urmez pe tine, pentru a te smulge din lumea păgână?

Cu ochii ei verzi, Myrina a privit-o înspăimântată, mi-a atins mâna şi a spus:

— Oare de ce o faci să plângă pe această fată? Nu vezi cât este de frumoasă? Ea are ochii strălucitori şi buzele moi. Aş putea spune că sunt invidioasă pe frumuseţea ei, fiindcă am sânii prea mici, nasul prea scurt şi ochii cei mai urâţi din lume.

Pe cale să înnebunesc, m-am uitat când la una când la alta, convins că acel vis ciudat, în care mergeam ostenit prin deşert, începe să se realizeze. Tocmai mie să mi se întâmple aşa ceva, când eu niciodată nu mă gândisem la căsătorie! Această Maria din Beerot, ce se credea superioară mie fiindcă era din poporul lui Israel, gândea s-o facă pe Myrina sclavă. Şi mai gândea probabil că, bătându-mă la cap cu perseverenţă, m-ar fi putut convinge să mă las circumcis. Aşa li s-a întâmplat în Roma multor bărbaţi care, din cauza slăbiciunii lor, au consimţit să o facă, ca după aceea să le pară rău şi să se ascundă de lume.

Apoi mi-a trecut prin minte o idee neliniştitoare. Dar dacă trebuia să fac aşa? Nu cumva doar prin

intermediul zeului fără chip al evreilor puteam ajunge pe drumul ce duce la împărăţia lui Iisus din Nazaret? Devenind prozelit prin căsătoria cu Maria din Beerot, poate că apostolii ar fi încetat să mă mai respingă. Plecasem din Roma ca să-mi duc viaţa aşa cum doream. Dacă doar o tăietură usturătoare cu cuţitul din piatră al evreilor mă despărţea de comunitatea apostolilor lui Iisus, nici nu ar fi fost prea greu un astfel de sacrificiu. Trecusem eu deja prin suferinţe mult mai mari. Oare nu sunt în deşert ofiţeri din legiunea romană care, sătui de inflamaţiile continue provocate de nisipul fin, au recurs la tăierea prepuţului, ca să-şi protejeze sănătatea? Iar acest obicei îl au şi egiptenii şi arabii.

Dar spiritul meu s-a revoltat împotriva acestui idei simple. Cele mai înalte autorităţi ale iudaismului, marii preoţi, cărturarii şi bătrânii poporului, ei toţi îl condamnaseră la moarte pe Iisus din Nazaret. Să mă fi dus la templul lor pentru a mă converti, mai degrabă ar fi fost o trădare a lui Iisus. Preferam să mă păstrez blând şi umil în inima mea, decât să obţin prin mijloace nesincere încrederea apostolilor.

Maria din Beerot se oprise din plâns şi mă privea neliniştită, iar Myrina se uita la mine pierdută. Întorcându-mi-se mie judecata normală, am spus hotărât:

— N-are niciun rost să te sacrifici pentru mine, Maria din Beerot! Contrazicând principiile poporului ales de Dumnezeu, nu vei putea ajunge decât la pierzanie, fiindcă pentru fiii lui Israel eu nu sunt decât un păgân spurcat. Să-ţi aminteşti că pe asinul meu a călătorit mirele tău spre munte, fiindcă piciorul lui era rupt. Nu se cade să-ţi calci promisiunea ce i-ai făcut-o. De altfel, eu îţi voi oferi un dar bogat de nuntă, ca niciodată tu să nu depinzi de averea bărbatului tău.

Nu a mai plâns şi mi-a spus:

— Nerecunoştinţa este plata lumii şi înţeleg că toţi romanii sunt câini. Îţi doresc să ai remuşcări când, întins între perne moi şi parfumate, îţi vei aminti de mine. Pentru că mâinile acestea ale mele au fost făcute să mângâie bărbaţii, nu să învârtă piatra de moară sau să coacă pâinea.

Dar vorbele ei nu m-au mişcat. Eu presimt deja ce se va întâmpla cu ea. Îşi va pune bărbatul să lucreze ca un sclav şi, pe măsură ce va înainta în vârstă, va fi din ce în ce mai mult teroarea întregii familii. Dar s-ar putea să mă înşel.

Ea a făcut tot ceea ce i-a stat în putere ca să mă înfurie, dar văzând că rămân indiferent, până la urmă s-a lipsit de această plăcere şi mi-a spus acordându-mi iertarea:

— Eu ar trebui să te scuip în ochi. Din păcate, trebuie să accept darul tău ca să mă pot prezenta cu demnitate în faţa părinţilor mirelui meu. Deşi nici nu-i vorba de un dar, ci mai degrabă de o datorie pe care trebui să o plăteşti, pentru că ţi-ai încălcat promisiunea.

Cu toate că eram împins lăuntric să o întreb când îi voi fi făcut vreo promisiune, am fost prudent şi i-am trecut-o şi pe asta cu vederea. În timpul acestei discuţii, oamenii care trăseseră la han în acea noapte au plecat unul după altul, iar Maria Magdalena a venit să ne caute şi avea faţa senină şi plină de voie bună.

— La ce bun atâtea vorbe? a spus ea. Veniţi să vedeţi cât este de frumoasă această lume scăldată în razele soarelui. Împărăţia lui Iisus este pe pământ! Nu mai sunt supărată pe nimeni, nici chiar pe apostolul Petru. Astă noapte am avut un vis din care am înţeles că bunătatea divină a coborât pe pământ. Porumbei albi au coborât din cer şi s-au aşezat pe capetele oamenilor. Şi pe capul tău, romanule, s-a pus un porumbel alb. Eu nu am calitatea să resping pe nimeni, fiecăruia i se va da ceva, indiferent de meritele lui, şi nimeni nu va fi lăsat cu mâna goală. Un tată îl poate pedepsi pe un

fiu nesupus, dar niciodată nu îl va abandona. De aceea eu nu fac deosebire între romani şi evrei, fiindcă şi unii şi ceilalţi sunt oameni care trăiesc sub acelaşi cer. Nu-i detest nici pe samarineni, chiar dacă vrăjitorul care mă transformase în sclava lui, folosindu-se de demonii din mine, era originar din Samaria.

Apoi Maria Magdalena m-a îmbrăţişat şi m-a sărutat pe amândoi obrajii. Fiinţa ei extraordinară radia în juru-i o forţă specială şi totul a fost luminos în faţa ochilor mei. Şi aş fi vrut să sar şi să râd ca un copil. A îmbrăţişat-o pe Myrina, iar pe Maria din Beerot a mângâiat-o cu tandreţe numind-o fiică. De o mare bucurie am fost toţi animaţi şi am plecat din han fără să fi mâncat şi băut, dar nu ne-a fost nici foame, nici sete, pentru că împărăţia lui era cu noi, chiar dacă umblam pe drumul prăfuit al lumii.

După-amiază am ajuns la Marea Galileii şi la casa Mariei Magdalena. Servitorii au salutat-o cu bucurie pe stăpâna casei, fiindcă nu ştiuseră unde este şi se temuseră că demonii cei de altădată se întorseseră din nou la ea. Pentru că Maria Magdalena plecase spre munte fără să spună nimănui nimic, însoţită doar de Maria din Beerot.

— Îmbrăcați-vă în veşminte noi, le-a spus ea servitorilor şi pregătiţi masă de sărbătoare pentru această noapte! Trăim cele mai fericite zile ale lumii, pentru că Iisus din Nazaret, înviat din moarte, le-a apărut alor săi. Sunt mai mult de cinci sute de oameni care pot aduce mărturie că el este viu. Mergeţi în Magdala şi invitaţi-i pe toţi cei care vor să vină la ospăţ. Dar nu pe farisei, nu pe cei din fruntea sinagogii, nu pe cei din sfatul bătrânilor sau pe cei bogaţi. Chemaţi-i aici doar pe cei săraci şi mizerabili. Şi pe vameşi puteţi să-i chemaţi şi pe străini. Şi spuneţi-le tuturor: Maria Magdalena nu îi invită astăzi la masa ei decât pe cei păcătoşi. Pe cei fără de păcate ea nu-i cheamă. Nici Domnul nu i-a chemat la el pe cei fără de

păcate, iar în faţa lui nimeni nu a fost impur. El a venit pe pământ pentru a-i ierta pe cei păcătoşi.

Astfel le-a vorbit ea servitorilor şi era în extaz, iar ei toţi, scuturând din cap, s-au supus poruncii ei. S-a întors apoi spre mine şi m-a privit cu dragoste, a pus mâinile pe umerii mei şi a spus:

— A venit ora despărţirii. Află că eu te recunosc de fiu al împărăţiei lui, chiar dacă alţii te-au alungat. Vei mai avea destule zile rele, pentru că nimeni nu poate evita greşelile. Nu-ţi lăsa inima să se facă dură ca piatra, nu încerca să le scoţi altora ochii cu cucernicia ta, nu face promisiuni exagerate! Recunoaşte-ţi păcatele, chiar şi pe acelea pe care nu le-ai fi putut evita pentru că ai fost ispitit să le faci şi nu încerca să te amăgeşti spunându-ţi că nu eşti mai rău decât alţii, pentru că şi ei poate c-au fost ispitiţi să păcătuiască. Dar dacă, ispitit la păcat, suferi pentru păcatul ce-l făptuieşti şi eşti disperat în loc să te bucuri, eşti pe cale de a te vindeca. Nu există păcat atât de mare pentru care el să nu te ierte dacă te vei căi şi te vei ruga din toată inima ta. Numai pe cel cu inima împietrită Iisus nu-l va putea ierta, fiindcă acela s-a depărtat singur de el. Eu sunt convinsă că nimeni nu se depărtează de el atât de mult încât să nu mai fie în stare să găsească drumul care duce la el, pentru că îndurarea lui este nemărginită. Urmând drumul care duce la împărăţia lui vei putea evita de multe ori răul. Am să-ţi încredinţez un mister ce mi s-a dezvăluit mie în vis: Drumul însuşi este împărăţia.

Cu ochii strălucind de lacrimi m-a privit şi mi-a mai spus:

— Aceasta este doctrina Mariei Magdalena, doctrina care a crescut în mine încă din vremea când îi ascultam învăţătura, aşezată la picioarele lui. După toate cele ce s-au întâmplat, fiecare va vorbi despre el în felul lui şi după propria judecată. Poate că judecata mea nu este atât de dreaptă ca a

apostolilor, dar cred că nu mă înşel mai mult decât ei înşişi se înşală.

Şi ea a mai spus:

— Mi s-a poruncit să mă abţin, fiindcă sunt femeie. Voi rămâne umilă şi tăcută în prezenţa lor. Dar ţie îţi voi spune că Iisus, care s-a făcut om, a acceptat suferinţa trupului său pentru a salva lumea. El a ştiut ce urma să i se întâmple şi i-a anunţat clar, de multe ori, pe discipolii săi. El a vrut să se sacrifice pentru toţi, pentru a încheia Noul Legământ cu Dumnezeu, ştergând toate păcatele lumii, ca Fiu al Omului şi Fiu al lui Dumnezeu totodată. Preafericită este inima mea pentru el.

Astfel mi-a vorbit ea, expunându-mi învăţătura ei, pe care eu nu am înţeles-o în întregime. Apoi am discutat despre darul pe care urma să-l trimit din Tiberiada tinerei Maria. Cunoscând firea nestatornică a protejatei sale, Maria Magdalena ar fi vrut ca nunta să aibă loc cât mai repede. Apoi, ea intenţiona să meargă la Ierusalim pentru a se convinge dacă apostolii au tot ce le trebuie pentru a trăi cumsecade. Ei nu ştiuseră cât timp vor întârzia în Ierusalim, dar apostolul Toma îi spusese: Vom merge acolo şi vom aştepta împlinirea făgăduinţei, chiar de-ar fi s-aşteptăm şi doisprezece ani.

Ea ne-a condus până la poartă, iar Maria din Beerot a vărsat atunci multe lacrimi amare şi i s-au umflat ochii de-atâta plâns. Şi Myrina a plâns puţin, din prietenie pentru Maria Magdalena, în timp ce eu am simţit că orice mi s-ar întâmpla, aş putea reveni oricând în acel loc şi Maria Magdalena îmi va linişti inima. Este bine să ştii că undeva există un loc unde cineva oricând te aşteaptă cu o vorbă de mângâiere, chiar dacă niciodată nu te vei întoarce acolo.

Am mers în tăcere alături de Myrina până la Magdala, de unde am urmat drumul ce duce la Tiberiada. Nu eram obosiţi niciunul nici altul, aşa

că ni s-a părut fără rost să închiriem o barcă, deşi am fi putut-o face la Magdala. Am privit atent împrejurul meu, am respirat aerul mării şi am înţeles că nu aveam nimic de făcut în această ţară ciudată. Dar nici nu eram atât de grăbit să plec din Galileea. M-am plimbat iară grabă pe malul Ghenizaretului cu apă limpede. Şi nu eram singur. Myrina mergea tăcută alături de mine.

Am ajuns la porţile oraşului când soarele roşu al amurgului cobora de pe cer. Aveam de gând să traversez oraşul până la terme, dar în dreptul forumului lui Irod An tipa mi-a apărut pe neaşteptate în faţă un bărbat vânjos şi înalt, atât de absorbit în gânduri, încât era să mă răstoarne. Am fost nevoit să mă agăţ de braţul lui ca să nu cad. Tresărind, ca şi cum ar fi fost deşteptat dintr-un vis, şi-a îndreptat privirea spre mine şi abia atunci am văzut că acel bărbat era Simon din Cirene.

— Pace ţie! i-am spus eu cu un prea mult entuziasm, temându-mă că-mi va spune vreo vorbă rea.

Dar el nu părea supărat pe mine. A zâmbit trist şi a spus surprins:

— A! Tu eşti, romanule! Pace ţie!

M-am desprins de braţul lui, dar nu mi-am continuat imediat drumul. Am rămas faţă în faţă şi ne-am privit. După acea memorabilă seară din casa lui, nu ne mai văzusem. Mi s-a părut îmbătrânit, deşi nu trecuse multă vreme de atunci. După ochii lui trişti şi aerul îngândurat, se putea înţelege că nici o bucurie nu mai găsea în această lume.

Aş fi putut să plec fără să fi discutat ceva, dar mi-a trecut deodată prin minte că întâlnirea aceasta neaşteptată ar fi putut avea o semnificaţie.

— Oare m-ai iertat pentru cele ce s-au întâmplat atunci în casa ta? l-am întrebat eu cu umilinţă. Toţi m-au acuzat, deşi eu nu cred să fi avut vreo vină. Dacă totuşi mai eşti supărat pe mine, te rog să mă ierţi!

— Nici nu am fost supărat pe tine, mi-a răspuns Simon din Cirene. De altfel, eu ţi-am trimis un mesager să-ţi spună că nu-ţi doresc ţie răul.

— Dar nici binele nu mi-l doreşti, i-am spus eu. Nu-i aşa? Tu ai rupt legătura cu mine. Cel puţin acum eşti convins că nu sunt un magician? Care este părerea ta despre toate ce ni s-au întâmplat nouă în acea zi?

A aruncat o privire în jurul lui. Forumul era pustiu la acea oră a zilei.

— Ai încredere în mine, l-am rugat eu ridicându-mi braţul. Eu vin de la muntele sacru, ca şi tine. Deci ce gândeşti?

A suspinat şi a spus:

— Erau mai mult de cinci sute de oameni acolo. Nu este deci de mirare că nu te-am văzut. Dacă, într-adevăr, ai fost pe munte, tu îmi cunoşti deja părerea.

Şi el a povestit:

— Când am auzit că Iisus este în drum spre Galileea, am plecat în mare grabă din Ierusalim. Mulţi au părăsit atunci oraşul, dar aşteptarea a fost lungă şi zvonurile atât de contradictorii, că nici nu am mai ştiut ce să cred. Mulţi au fost cei care s-au îndoit de faptul că Iisus le-ar fi apărut la malul mării discipolilor lui şi unii dintre cei mai sceptici s-au întors deznădăjduiţi în Ierusalim. Dar viaţa a făcut din mine un om resemnat. Un sclav trebuie să ştie cum să suporte orice ar fi să i se întâmple şi, de fapt, eu am nişte afaceri în Galileea, aşa că nu mi-am pierdut timpul de pomană. Iar în inima mea doream ca apostolii lui să se fi înşelat, pentru că în acea aşteptare zadarnică îmi regăsisem liniştea şi nu mai voiam altceva decât să mă întorc în Ierusalim şi să-mi reiau viaţa pe care o dusesem mai înainte şi care îmi era pe plac. Acea viaţă, în care cel mai important era să dau fiilor mei tot ceea ce gândeam că este mai bun: credinţa poporului lui Israel, civilizaţia Greciei, pacea Romei, însoţite de câteva bunuri judicios

distribuite din averea mea. Dar după ce am primit mesajul, am urcat pe munte şi l-am văzut!

Cu faţa încordată, Simon din Cirene, a continuat să-mi povestească supărat:

— L-am văzut şi m-am convins că, într-adevăr, el a înviat din moarte. Eu sunt obligat deci să cred că el este Hristosul. Iar acum, eu trebuie să încep totul de la început. Deci pe acest pământ există şi altceva, pe care ochiul nu îl poate vedea, pe care mâna nu îl poate atinge şi care nu poate fi măsurat cu nici o unealtă de măsură. Este tulburător când înţelegi că aşa ceva există! Aş vrea să blestem ziua în care drumurile noastre s-au întretăiat şi când mi s-a dat mie să-i port crucea. Tot ceea ce eu credeam că am construit durabil pentru copiii mei se dovedeşte acum a fi atât de fragil. Şi asta, numai din cauza lui. Tu vrei să ştii care este părerea mea despre toate lucrurile acestea ciudate.

Ei bine, am reflectat mult la ceea ce trebuie să fac ca să fiu demn de el, pentru ca fiii mei să fie primiţi ca cetăţeni ai împărăţiei lui. Legile pe care el le-a decretat sunt, fără îndoială, nedrepte şi nemiloase pentru un fost sclav care s-a îmbogăţit după ce şi-a dobândit libertatea. Dar acum, după ce m-am convins de învierea lui, eu nu am de ales şi trebuie să mă supun legilor lui. Am sperat că voi avea cel puţin posibilitatea de a mă târgui cu el, aşa cum se petrece în toate afacerile comerciale dintre doi oameni normali. Dar el nu este doar un om! După ce l-am văzut în această noapte pe munte, am înţeles că nici o târguială nu se poate face cu el. Eu trebuie să devin sclavul lui. Nu există scăpare. Şi doar el va hotărî după aceea dacă mă va elibera sau nu. Eu nu pot face nimic. În aceste gânduri mă cufundasem, romanule, când eram cât pe ce să ne lovim unul de altul pe stradă.

— Ai uitat că sunt roman, i-am spus eu. Un păgân pe care poate c-ar trebui să-l eviţi.

Simon din Cirene m-a privit uimit şi a spus:

— De ce-ar fi fiii lui Israel mai buni decât romanii sau grecii? Acest lucru nu-l înţeleg când trebuie să privesc totul cu alţi ochi. Dar este treaba lui Iisus să-i deosebească pe cei drepţi de cei răi. Aş fi nebun de mi-aş imagina că-i pot deosebi eu pe cei care sunt ai lui de cei care nu sunt. Chiar şi în această privinţă el nu este drept. Iar dacă mă gândesc bine, tot ce este în legătură cu el mi se pare neclar. Nu sunt dintre aceia care-şi imaginează că vor dobândi fericirea supremă trăind singuri în pădure sau la marginea societăţii. Pentru mine, faptele sunt mai importante decât gândurile şi-mi este indiferent că trăiesc printre evrei sau printre romani. În orice caz, presimt că se vor schimba multe lucruri în Iudeea din cauza acestui mister al pâinii şi vinului. Mi s-a mai spus că el ar fi plâns soarta Ierusalimului. Dacă se va adeveri că templul nu salvează pe nimeni, cine ştie, poate că voi avea totuşi norocul să ajung la timp, pentru a-mi salva bunurile. Pentru mai multă siguranţă, aş pleca eu cu fiii mei într-o altă ţară, dar deocamdată nu ştiu ce să spun.

Glasul lui Simon din Cirene a fost jalnic şi el a sărit de la una la alta, parcă şi mai descumpănit ca înainte. Din curiozitate, l-am întrebat:

— I-ai vorbit lui, acolo, pe munte?

Simon din Cirene m-a privit ca un nebun şi a spus:

— Cum m-aş fi putut eu încumeta să-i vorbesc? Pentru mine a fost de ajuns că l-am putut vedea.

— Cei unsprezece apostoli nici nu vor să audă de mine, i-am spus eu stânjenit. Iar Petru mi-a interzis chiar şi să vorbesc despre Iisus, fiindcă sunt roman.

Dar Simon din Cirene nu a râs de mine şi a spus serios:

— Când vor avea ei vârsta mea şi vor fi trecut prin suferinţele prin care am trecut eu, vor înţelege mai bine. Ei nu sunt decât oameni, iar oameni perfecţi nu există. Nu trebuie totuşi uitat că, ajunşi

pe o poziţie atât de importantă, bărbaţii înceţi şi simpli fac mai puţin rău decât cei inteligenţi şi avizi de putere. Pentru mine este de ajuns că ei nu vor ascunde toată moştenirea pe care le-a lăsat-o Iisus. Dar mare lucru nu vor putea face atâta timp cât împărăţia lui va depinde doar de ei, cei unsprezece apostoli. Totuşi, este mai bine că moştenirea lui Iisus nu a căzut pe mâna cărturarilor făţarnici. Pentru că apostolii vor creşte odată cu faptele lor. Aşa s-a întâmplat şi mai înainte cu profeţii.

— Ce înţelegi tu prin moştenirea lui Iisus? am îndrăznit să îl întreb. Spune-mi!

Fără să ne fi dat seama, am mers unul lângă altul prin forum, înainte şi înapoi, discutând cum obişnuiesc să facă sofiştii, iar în tot acest timp Myrina a stat pe piatra miliară să-şi odihnească picioarele. Simon din Cirene s-a oprit şi m-a privit cu ochii lui trişti, lăsând să-i cadă mâinile a neputinţă.

— De-aş putea-o şti! s-a tânguit el. Multe am auzit vorbindu-se despre Iisus când am fost în aşteptare. La un moment dat, începusem să cred că toată această învăţătură nu era decât expresia rătăcirii unui profet. După primele predici din Galileea, mama şi fraţii lui, considerându-l nesăbuit, au încercat zadarnic să-l întoarcă acasă. Unii înţelepţi gândesc chiar că toate miracolele le-a făptuit cu ajutorul unui oarecare spirit al răului, numit Belzebut. De aceea, până la urmă, nu am mai dat eu niciun credit zvonurilor şi nici celor care-l ascultaseră, fiindcă unii auziseră ceva iar alţii altceva şi sunt mulţi cei care afirmă că Iisus se exprima în moduri diferite chiar şi în cursul aceleiaşi zile. Oare tu îţi poţi imagina cât de înspăimântat am fost eu când am înţeles că omul, a cărui cruce o purtasem pe umerii mei până la dealul Golgotei, a înviat din moarte? Eu nu neg adevărul lui, dar nu îl pot înţelege.

Împreunându-şi mâinile, a zis în continuare:

— Şi ne iartă nouă păcatele noastre, căci şi noi înşine iertăm tuturor ce ne greşesc nouă. Eu am înţeles sensul acestei învăţături, dar nu mi-am putut înfrânge răzvrătirea, pentru că este o învăţătură amară. El îmi cere deci să-l iert pe Irod Antipa, care nu mi-a înapoiat banii împrumutaţi. Trebuie să-ţi spun că de fiecare dată când vine în Ierusalim, acest om făţarnic îl trimite la mine pe intendentul Chusa, ca să-l împrumut cu bani. Este drept că nu trag speranţă să recuperez vreodată aceşti bani şi că, din fericire, nu sunt sume importante, ci mai degrabă atenţii disimulate, ca Irod să nu aducă prejudicii afacerilor mele din Pereea şi Galileea. Eu am impresia c-ar trebui să mă duc la principe şi să-i spun că-l absolv de toate datoriile, şi nu doar din vârful buzelor, ci din toată inima. Parcă nu-mi vine s-o fac, când ştiu că el şi-a bătut joc de Iisus mai înainte ca acesta să fie răstignit. Adevărul este că eu i-am iertat deja de datorii pe câţiva galileeni nu prea bogaţi. La început mă gândisem să unesc terenurile lor într-o singură proprietate, pe care să o înscriu pe numele fiului meu Rufus, dar fiind aceştia oameni cu familie, care s-au îndatorat din cauza triplului tribut, le-am iertat lor datoria neplătită. Eu nu ţi-am povestit asta pentru a mă făli cu faptele mele bune. Iisus a spus că mâna stângă nu trebuie să ştie ce face mâna dreaptă, cu atât mai mult un străin nu trebuie să ştie ce face mâna mea dreaptă, dar eu aş fi vrut ca tu să-mi dai un sfat. Oare nu crezi c-ar fi mai bine să transfer pe numele unor oameni săraci banii pe care principele mi-i datorează, decât să-l iert de achitarea datoriei?

El vorbise serios despre toate astea, aşa că i-am răspuns cu prudenţă:

— Tu eşti prea preocupat de bunurile tale şi de datornici. Şi eu sunt un om bogat, dar, să spun drept, nu mă interesează ce avere am în acest moment. Poate pentru că am devenit bogat fără să fi făcut vreun efort şi într-un mod pe care unii îl

consideră neonorabil. În orice caz, eu te sfătuiesc să ai răbdare şi să nu acţionezi orbeşte. Se spune că apostolii şi-au propus să rămână în Ierusalim până când o anume promisiune făcută de Iisus se va împlini, când lumină se va face asupra tuturor lucrurilor, de-ar fi să aştepte chiar şi doisprezece ani. De ce te grăbeşti tu, când ei au atâta răbdare să aştepte?

— Pentru că sunt un bărbat aspru şi rău, a răspuns el fără ezitare, ca şi cum la această întrebare chibzuise deja dinainte. Vreau să obţin cât mai repede iertare pentru faptul că am fost necruţător cu cei care mi s-au îndatorat mie.

I-am zis:

— Tu pe toate le gândeşti ca un negustor. Tu îţi imaginezi că, dând ceva, trebuie întotdeauna să primeşti o recompensă. Eu nu cred că cineva va primi răsplată de la Iisus pentru meritele lui. Iisus s-a făcut om pentru a răscumpăra el însuşi păcatele lumii, pentru că omul nu-şi va putea niciodată răscumpăra propriile păcate. Aparent, acest lucru n-are niciun sens, dar tu însuţi ai spus că, pentru judecata unui om, doctrina lui este plină de învăţături absurde.

Simon din Cirene şi-a strâns fruntea în mâini şi a zis suspinând:

— Eu nu-ţi înţeleg vorbele şi mă doare din ce în ce mai mult capul. Deci tu crezi că doar trufia sclavului ajuns negustor mă împinge pe mine să-mi cumpăr iertarea păcatelor? Tocmai tu să-mi explici această ciudată parabolă a răscumpărării! Oare n-ai spus că ţi-au interzis să mai vorbeşti despre Iisus din Nazaret?

— Dă-mi iertare! am murmurat eu învinuindu-mă în gând pentru nestatornicie. Ai dreptate. Cine sunt eu oare ca să te învăţ pe tine? Dar tu mi-ai cerut sfatul, de aceea m-am rătăcit într-un astfel de răspuns. Adevărul este că nu înţeleg mai mult decât tine şi poate că nici cât tine nu înţeleg, pentru că tu eşti mai vârstnic decât mine şi trecut

prin mult mai multe încercări. Caută-i împărăţia în felul tău! Eu îi voi căuta în felul meu împărăţia.

Oprindu-ne noi lângă piatra miliară[55] a oraşului, pe care stătea Myrina, Simon din Cirene a atins distrat obrazul ei cu mâna lui aspră, a oftat şi a spus:

— O! De-aş fi avut o fată! Întotdeauna mi-am dorit. Să fi avut şi o fată pe lângă cei doi băieţi, poate că inima mea ar fi fost mai îngăduitoare.

Apoi şi-a privit mirat mâna cu care atinsese obrazul Myrinei. Era deja seară şi în oraş fuseseră aprinse torţele.

— Noi am vorbit mult, a spus el. Şi pe măsură ce am vorbit, toată fiinţa mea s-a umplut de nelinişte. A fost de ajuns să ating obrazul fiicei tale şi s-a risipit tot răul. Acum mă simt bine.

— Myrina nu este fiica mea, i-am răspuns eu. Nu sunt chiar atât de bătrân să-i fiu tată. Este sora mea şi nu înţelege limba fiilor lui Israel.

— A fost împreună cu tine pe munte, nu-i aşa? m-a întrebat Simon din Cirene. Am înţeles asta de-ndată ce i-am atins obrazul, în schimb, când ne-am întâlnit şi te-ai sprijinit de braţul meu, atingerea ta nu mi-a spus nimic. Atingerea ei mi-a adus pace în inimă şi nici capul nu mă mai doare. Nu ne fusese deci dată întâlnirea pentru a-ţi asculta vorbele înţelepte, ci pentru a mângâia obrazul acestei fete.

Se arătase nedrept cu mine, dar nu am vrut să-i stau împotrivă. Dacă într-adevăr obţinuse pace în inimă doar mângâind obrazul Myrinei, n-avea niciun rost să i-o stric eu cu vorbe inutile. Discuţia cu el mă obosise mai mult decât tot drumul acelei zile şi tare-aş fi vrut să mă întorc cât mai repede la han ca să mă pot odihni. Dar Simon din Cirene a insistat să ne însoţească şi am pornit ţinând-o amândoi de mână pe Myrina, care a mers între noi. Ajunşi în dreptul unui han luminat, Simon din Cirene ne-a invitat la cină. Era un loc unde evreii lipsiţi de prejudecăţi stăteau la aceeaşi masă cu păgânii.

Am frânt deci noi pâinea împreună şi am mâncat peşte şi salată şi nimeni nu s-a arătat ofensat de faptul că Myrina mănâncă la aceeaşi masă cu bărbaţii. Simon a cerut hangiului să amestece pentru noi vinul cu apă, dar el nu a băut decât apă. Ochii Myrinei au devenit mai strălucitori şi obrajii palizi au prins culoare şi nici eu nu m-am simţit rău după acea masă îmbelşugată şi după vinul bun. În timpul mesei, Simon din Cirene a vorbit absolut diferit decât mai înainte, în forum, cu o voce caldă şi blândă. Şi ne-a povestit el în dialectul grecesc din Cirene:

— Pe partea cealaltă a lumii există o împărăţie redutabilă. De acolo vine mătasea atât de mult apreciată la Roma. Prin multe, foarte multe ţări trece drumul mătăsii şi din acea împărăţie până la Tyr, cei ce se încumetă la un astfel de drum, ajung abia după doi ani de călătorie. Dacă pământul Imperiului Roman este roşu, pământul acelei împărăţii a mătăsii este galben, iar oamenii care locuiesc acolo au pielea galbenă. Şi nu este doar o poveste, pentru că, în oraşul Tyr, eu am văzut cu ochii mei un om cu pielea galbenă şi nu era el aşa din cauza vreunei boli. De altfel, acel bărbat s-a jurat că în ţara lui toţi oamenii au pielea galbenă, din creştetul capului până-n vârful degetelor de la picioare. El a spus că în ţara lui, care e mai puternică decât Roma, există o civilizaţie pe lângă care civilizaţia romană ar putea fi considerată barbară. Dar fiind acest bărbat cu piele galbenă în exil, eu cred că, într-o oarecare măsură, el a exagerat. Dar el a povestit şi despre un rege ciudat care, după ce l-a detronat pe regele ce domnea în acea împărăţie galbenă, s-a proclamat Fiul Cerului şi a schimbat ordinea veche, declarând că pământurile aparţin tuturor şi că nimic nu aparţine nimănui. Toată lumea avea deci obligaţia de a cultiva pământurile comune, în timp ce regele se îngrijea ca fiecare să primească după nevoile lui. Lucrul acesta s-a întâmplat nu demult, iar Fiul

Cerului a guvernat ţara galbenă timp de douăzeci de ani. Iar la Tyr a ajuns vestea că ţăranii l-ar fi răsturnat pe acel rege, iar noul suveran a reinstaurat vechile obiceiuri. Iar exilatul galben a părăsit imediat oraşul ca să ajungă în ţara sa, unde, mai înainte de urcarea pe tron a regelui posedat de demoni, ocupase o funcţie importantă.

Şi Simon din Cirene a spus în continuare:

— În această istorie sunt amestecate, fireşte, şi un mare număr de legende. De pildă, omul cu pielea galbenă pretindea că viermii din acea împărăţie fabricau mătasea, oamenilor nerămânându-le altceva de făcut decât să culeagă firele şi să le ţească. M-am gândit de multe ori la acel Fiu al Cerului şi la ordinea lui absurdă. În imperiul Roman, o astfel de idee nici n-ar fi prea greu de realizat, fiindcă doar o minoritate de oameni este proprietara terenurilor, sporindu-şi-le continuu, în timp ce toţi ceilalţi sunt sclavi sau zilieri. Iar dacă este aşa, ce importanţă are pentru majoritatea oamenilor dacă pământurile sunt proprietate comună sau particulară? Iar când am reflectat eu la Iisus din Nazaret, am fost înspăimântat de ideea că poate el propune o astfel de ordine pe pământ. O ordine în care toate bunurile sunt comune şi nimeni nu posedă nimic. Doar un fost sclav poate aprecia pericolul ce-l reprezintă o atare ordine lipsită de sens. Pentru că şi un sclav are nevoie să posede ceva, cât de mic şi de neînsemnat ar fi acel ceva, altfel n-ar putea trăi. Îmi amintesc că la Cirene erau sclavi care se mândreau cu lanţurile de fier de la picioare, fiindcă unii aveau lanţuri mai groase şi mai grele decât alţii. Orice-ar fi, acum sunt uşurat, fiindcă ştiu că împărăţia lui Iisus din Nazaret nu este din această lume. Dacă Iisus ar fi avut pretenţia să întemeieze o astfel de împărăţie pământească, ar fi trebuit să se nască împărat la Roma, nu rege în Iudeea.

— Nu este tocmai prudent de discutat chestiuni politice în locuri publice, i-am atras eu atenţia lui

Simon din Cirene. După câte am înţeles eu, împărăţia lui Iisus a coborât pe pământ la naşterea lui şi va mai rămâne încă printre noi, invizibilă, fără ca vreunul dintre puternicii acestei lumi să o poată descoperi. Ei îi vor putea persecuta pe adepţii lui Iisus, dar nu-i vor putea distruge niciodată împărăţia, fiindcă împărăţia lui se află înăuntrul fiecăruia dintre noi.

Dar prietenul meu Simon a clătinat din cap cu un aer dezamăgit şi a murmurat:

— Se vede că nu ai trecut prin multe încercări şi că nu cunoşti natura umană! Fiul Cerului a fost răsturnat după douăzeci de ani de domnie şi, orice s-ar zice, ordinea lui absurdă poate fi înţeleasă. Cum ar putea să dăinuiască împărăţia invizibilă după ce Iisus va pleca? Crede-mă, după moarte, pe pământ amintirea lui nu va dura mult. Oare cum ar putea cineva, care nu a văzut cu ochii săi că Iisus este, într-adevăr, fiul lui Dumnezeu, să fie credincios unei împărăţii invizibile? Dacă doctrina lui ar fi fost cel puţin pe măsura raţiunii umane, pentru o oarecare vreme s-ar fi putut păstra o parte din învăţăturile lui.

— Deci tu nu crezi că numele lui şi cauza lui vor schimba lumea? l-am întrebat eu cu inima plină de tristeţe.

— Nu! a răspuns el sincer. Pentru că Dumnezeu însuşi nu poate schimba nimic. Nici lumea, nici omul. După ce l-au văzut pe Iisus că a săturat cinci mii de oameni doar cu cinci pâini de orz şi doi peşti, galileenii au venit să-l ia cu sila şi să-l facă rege. Dacă ei i-au înţeles atât de greşit vorbele, în ce fel îl vor înţelege aceia care niciodată nu l-au văzut? Şi nu uita că doctrina lui este suspectă şi periculoasă. El i-a chemat pe toţi păcătoşii, iar de pe cruce le-a promis împărăţia chiar şi tâlharilor cei împreună cu el răstigniţi, sau cel puţin aşa spun aceia care au fost de faţă. Pe scurt, dacă un răufăcător, care nu are nimic de pierdut, poate fi

interesat de învăţătura lui, neîndoielnic autorităţile o vor împiedica să se răspândească.

Cu zâmbetul pe buze, Myrina i-a mângâiat barba şi privindu-l în ochi i-a zis:

— De ce eşti neliniştit şi de ce-ţi faci atâtea griji pentru răspândirea învăţăturii lui Iisus? Poate că nici tu, nici fratele meu Marcus, nici eu, n-ar trebui să ne gândim la asta. Mai bine ne-am bucura, pentru că noi am avut fericirea să-l vedem. El este lumina noastră binefăcătoare, iar eu nu mă voi mai simţi niciodată singură în această lume, după ce am avut norocul să-l văd. De ce vorbeşti tu oare doar despre răul tenebrelor?

Am fost amândoi surprinşi de vorbele Myrinei, pentru că până atunci ea doar ascultase în tăcere. Şi cu toate că ne-am simţit ruşinaţi de frivolitatea discuţiei noastre, am fremătat amândoi de bucurie, privind chipul luminos al Myrinei. Împărăţia lui Iisus era cu noi şi am simţit din toată inima că-i iubesc şi pe Myrina, şi pe Simon din Cirene. Am rămas tăcuţi toţi trei multă vreme şi ne-am privit unul pe altul, fără să ne pese de zgomotele şi agitaţia comesenilor.

Generos, Simon din Cirene a ţinut să plătească consumaţia, apoi ne-a condus până la termele Tiberiadei, luându-şi rămas-bun de la noi în dreptul hanului grecesc.

Şi am dormit cu draperiile trase până aproape de miezul zilei, atât de obosiţi am fost de drum şi de toate câte se întâmplaseră şi încă ne erau pline inimile de bucurie când ne-am deşteptat.

Dar m-am întristat când mi-am adus aminte că trebuie să mă duc la Claudia Procula, pentru a-i povesti despre tot ceea ce văzusem pe munte. Myrina mi-a observat întristarea şi m-a întrebat care-i cauza schimbării mele. Eu i-am povestit despre soţia procuratorului şi despre starea sănătăţii ei, iar Myrina s-a oferit să vină împreună cu mine pentru a-i duce împreună mesajul bucuriei

noastre, fiindcă amândoi fuseserăm martorii unui eveniment extraordinar.

Dar, mai înainte de orice, eu simţeam nevoia să mă primenesc şi să mă scap de veşmintele murdare şi mirosind a transpiraţie, în plus, nu vedeam niciun motiv să mai port barbă şi să-mi ascund originea romană. Aşa că m-am dus la terme şi m-am lăsat pe mâna unui bărbier, care mi-a tăiat complet barba, mi-a aranjat coafura şi mi-a depilat tot părul de pe corp. După ce mi s-a făcut un masaj ce mi-a alungat restul oboselii şi mi-a fost uns trupul cu ulei parfumat, m-am îmbrăcat în veşminte romane şi i-am dăruit sclavului maseur straiele mele evreieşti. După ce am redobândit vechea mea înfăţişare, am simţit un fel de ruşine faţă de mine însumi pentru că voisem să câştig bunăvoinţa fiilor lui Israel lăsându-mi barba să crească şi purtând franjuri la marginea veşmintelor. Ajuns în camera mea de la han, am scos inelul de aur din punga cu bani şi l-am pus pe degetul mare.

Myrina s-a întors de la terme cu coafura frumos aranjată şi faţa îngrijită. Purta o tunică albă brodată cu fir de aur. Ne-am uitat unul la altul ca şi cum atunci ne-am fi văzut prima dată. Alături de o fată ca ea, ar fi trebuit să fiu mândru, atât în faţa bogaţilor clienţi ai staţiunii termale cât şi în faţa Claudiei Procula. Dar veşmântul scump şi faţa fardată o înstrăinau parcă de mine. Cred că-mi plăcuse mai mult tânăra fată cu chip palid şi veşmânt modest, ce dormise în braţele mele pe coasta muntelui.

Cu siguranţă că ea se aranjase astfel pentru a-mi face mie plăcere, aşa că nu i-am spus nimic, chiar dacă până şi vechile ei sandale de dansatoare mi se păreau mai frumoase decât încălţările vopsite pe care le purta acum în picioare. Ea m-a privit mirată şi a spus:

— Eşti la fel ca atunci când te-am văzut prima dată, în drum spre Joppe. Purtai veşminte ca

acestea când mi-ai dăruit acea monedă grea de argint. Poate că este drept să-mi amintești cine ești tu și cine sunt eu. S-ar părea că nu am fost prea inspirată când ți-am cerut să mă iei cu tine la soția procuratorului Iudeii.

I-am amintit de bucuria cu care ne-am privit unul pe altul după ce ne-am deșteptat dimineața și i-am mai spus:

— Crede-mă că mă săturasem de mirosul veșmintelor asudate din lână și de barba care nu-mi este proprie și voiam să mă simt curat. Și află că, la fel cum astăzi preacucernicii fii ai lui Israel o iau la fugă când văd doar umbra mea, tot așa s-ar putea ca-ntr-o zi toți oamenii din lume să scuipe când vor vedea un fiu al lui Israel. În orice caz, credeam că te vei bucura văzându-mă astfel.

Și, uite-așa, pe neașteptate, între noi a apărut o oarecare răceală. Și am început să gândesc dacă nu cumva fac o imprudență luând-o cu mine la Claudia Procula. Dar inima mi-a spus că astfel de gânduri sunt trădătoare, iar eu nu voiam să o trădez. A ezitat mult timp să mă însoțească. Exact în clipa când a acceptat, a venit un servitor care m-a anunțat că soția procuratorului mă așteaptă.

În apropierea palatului de vară am constatat că ceata curioșilor nu mai era acolo și că soldații cu mantii roșii din garda principelui Irod Antipa dispăruseră, lăsând locul unui singur soldat sirian din legiunea romană, care ne-a făcut semn că trecerea este liberă. Așadar, vizita la Tiberiada a soției procuratorului Iudeii devenise un fapt banal, iar Claudia Procula o oarecare femeie din înalta societate, venită la băi ca multe altele.

Nu făcuse nici o pregătire specială și m-a primit într-o cameră unde se pare că până atunci se odihnise în spatele unui paravan a cărui pânză era fluturată de aerul ce intra pe fereastra deschisă. Nu era fardată, iar ridurile din jurul ochilor și de la comisura buzelor îi puneau în evidență bătrânețea. În schimb avea un aer calm și mulțumit și părea că

nu mai este încercată de vreo suferinţă. S-a uitat cu curiozitate la Myrina şi mi-a aruncat o privire interogativă.

— Este sora mea, Myrina, am prezentat-o eu. Am fost împreună pe munte. Dar dacă am venit împreună cu ea, Claudia, aş vrea să vorbim doar în trei.

După câteva clipe de gândire, i-a ordonat doamnei de companie să se retragă, dar nu ne-a invitat să ne aşezăm şi a trebuit să stăm în picioare în faţa ei. Iar ea s-a pornit să vorbească curtenitor, cercetând-o continuu din ochi pe Myrina. Şi a spus:

— Ce păcat că nu ai fost cu mine la ospăţul prinţului Irod! Ai fi putut afla multe lucruri interesante despre obiceiurile acestei ţări. Trebuie să spun că Irod este mult mai bun decât reputaţia pe care o are şi suferă sincer pentru situaţia lui mai puţin obişnuită. Mi-a dăruit un colier persan cu trei rânduri de perle şi am vorbit deschis despre toate. Dar fiica lui, Salomea, este, într-adevăr, o târfă neruşinată şi face ce vrea din el, în profitul mamei sale, Irodiada, care nici nu-i prea tânără. S-ar părea că incestul nu este un lucru de ruşine în ochii descendenţilor lui Irod cel Mare, ci mai degrabă o tradiţie. În orice caz, noi, romanii, nu suntem competenţi să judecăm moravurile orientalilor, care cel puţin ştiu să se facă plăcuţi când vor. Irodiada nu-i lipsită de perseverenţă şi-şi ştie bine scopul. Dorinţa ei este să-şi facă soţul rege, aşa a lăsat de înţeles în timpul discuţiilor. Pentru Ponţiu Pilat este un lucru foarte important ca principele Irod să rămână în relaţii bune cu Tiberiu, chiar dacă Irodiada ştie prea bine că împăratul este un bătrân bolnav şi neputincios. Tu ştii că Ponţiu Pilat este de partea lui Sejanus, căruia îi datorează funcţia de procurator al Iudeii. Lucrurile sunt aşa cum sunt şi de aceea Pilat şi Irod au tot interesul să meargă mână-n mână. Acest lucru l-am înţeles şi eu şi Irodiada. Călătoria aceasta la băile Tiberiadei

dovedindu-se roditoare, sunt gata acum să mă întorc în Cesareea.

Adevărul este că, în ciuda imprudenţei neobişnuite, Claudia Procula nu dezvăluise niciun secret, fiindcă oricărui om cu bun-simţ aceste lucruri îi sunt cunoscute. Împăratul Tiberiu este un om bolnav, toată lumea o ştie, încât doar numele lui Sejanus este de ajuns să fie rostit, ca orice roman cumsecade să intre în panică, în fond, toată lumea aşteaptă momentul când acesta va obţine calitatea de tribun şi ca atare puterea oficială. Am crezut că amfitrioana casei voia să ştie dacă Myrina înţelege limba latină şi că de aceea o privea atât de stăruitor. Dar, pe neaşteptate, ea a exclamat:

— Pentru numele zeiţei Hecate şi a câinelui ei negru! Această fată este portretul viu al Tulliei!

Am privit-o înspăimântat pe Myrina şi pentru o clipă am avut impresia că, într-adevăr, îţi seamănă, Tullia. Am fost convins că niciodată nu-ţi voi trimite scrisorile acestea şi că dorinţa de a te vedea se stinsese pentru eternitate, atât de multă ură şi repulsie am simţit când te-am regăsit, în acea clipă absurdă, întruchipată în fiinţa Myrinei. Dar iluzia dispărând, am cercetat chipul Myrinei şi am înţeles că în ea nu există nimic din tine. Cu toate astea, Claudia Procula a continuat cu maliţiozitate:

— Ea, într-adevăr, seamănă cu Tullia. Este drept că nu are ochii ei negri şi strălucitori, linia fină a nasului şi buzele ei pline, dar în rest, nimic de zis, este absolut la fel ca Tullia.

Eu nu ştiu cu ce intenţie a spus toate aceste absurdităţi Claudia Procula sau poate că a vrut să-şi bată joc de Myrina, în orice caz, te asigur, Tullia, că trăsăturile chipului acestei tinere grecoaice sunt absolut diferite de trăsăturile chipului tău. I-am spus mâniat Claudiei Procula:

— Dă-i pace acestei fete! Ea ştie că nu este o frumuseţe. Cât despre mine, nu vreau să-mi amintesc de Tullia. Dar acum este timpul să

vorbim greceşte. Vrei să ştii ce s-a petrecut pe munte sau nu mai vrei?

— Se-nţelege că vreau! a strigat Claudia Procula, amintindu-şi deodată de scopul vizitei mele. Povesteşte-mi tot ce s-a întâmplat! Oare l-ai văzut până la urmă pe Iisus din Nazaret?

— Amândoi l-am văzut, i-am spus eu. Este adevărat că Iisus a înviat. El este viu.

— El este viu, a rostit în şoaptă Myrina.

Dar Claudia mi-a pus o întrebare surprinzătoare:

— De unde ştii că acela pe care l-ai văzut era într-adevăr Iisus din Nazaret?

Pentru câteva clipe am fost descumpănit, dar apoi am spus:

— El a fost. Cine altul să fie? Dar acolo erau cinci sute de oameni şi cei mai mulţi îl cunoşteau dinainte. Iar eu i-am văzut chipul de aproape şi acest lucru îmi este de ajuns. El nu este un om obişnuit, pe care să-l poţi uita.

— Niciun om nu are privirea lui, a spus Myrina.

— Dar voi l-aţi văzut noaptea, a spus Claudia Procula privindu-ne cu interes. Oare nu era o noapte neagră şi fără lună?

— Noaptea a fost într-adevăr întunecată, am admis eu, dar suficient de clară pentru a-l vedea şi a nu mă înşela asupra identităţii lui.

— Eu nu mă îndoiesc că el era el şi aşa mai departe, a spus Claudia ridicându-şi braţele. Însă, pe de o parte eu l-am primit aici de multe ori pe medicul curţii lui Irod, iar pe de alta, Irodiada însăşi mi-a vorbit despre el. Este ştiut că mulţi oameni l-au recunoscut pe Iisus din Nazaret într-un oarecare bărbat ciudat care umblă prin toată Galileea. Părerile sunt împărţite şi nimeni dintre cei ce zic că l-au întâlnit nu este în stare să-i descrie înfăţişarea. La curtea lui Irod, nimeni nu crede că acel bărbat ciudat este Iisus. Toţi gândesc c-ar fi vorba despre un nebun sau despre un posedat de demoni, care singur şi-a făcut răni la mâini şi la picioare. Se mai spune că apostolii au

pus pe vreunul de-al lor să se dea drept Iisus în faţa oamenilor simpli şi naivi.

Observându-mi privirea, Claudia Procula a spus întru apărarea sa:

— Am relatat doar ceea ce au spus alţii. Nu înţelege că acestea ar fi părerile mele. Sunt, de altfel, mai multe opinii în legătură cu învierea lui Iisus. Există o sectă iudaică ai cărei membri trăiesc într-o casă izolată din deşert, la malul Mării Moarte. Au totul în comun, mănâncă împreună şi sunt botezaţi cu apă. Se spune că, din cauza postului, rugăciunilor şi castităţii, au ajuns la un atât de înalt grad de sfinţenie, încât nu mai sunt asemenea oamenilor obişnuiţi, iar veşmintele lor albe răspândesc lumină în întuneric. Acea comunitate iudaică întreţine relaţii secrete nu doar cu Ierusalimul, ci şi cu alte ţări. Persecutaţi de Irod cel Mare, oamenii acelei secte din deşert s-au refugiat la Damasc, de unde s-au întors acum, după moartea lui Iisus din Nazaret. Dar mare lucru nu se ştie despre ei, fiindcă ei nu primesc pe nimeni. Se ştie doar că există o ierarhie bazată pe gradul de înţelepciune şi că cei mai înţelepţi au cunoştinţe superioare celor mai înţelepţi oameni din această lume. Medicul meu, care a discutat cu mulţi eruditi despre Iisus, mi-a spus ieri că poate această sectă, dintr-un motiv pe care noi nu-l cunoaştem, ar fi urmărit activitatea lui Iisus şi l-ar fi protejat. Faptul că doi membri respectabili ai sanhedrinului s-au ocupat de înfăşurarea în giulgiu a lui Iisus şi punerea lui în mormânt este deja ceva deosebit de suspect. Maria Magdalena, care s-a dus în zorii zilei la mormânt a fost înspăimântată de o formă strălucitoare, pe care a crezut-o înger. Apostolii nu sunt oameni prea înalţi şi în niciun caz nu pot înspăimânta pe cineva. Ei nu ar fi avut curajul să fure corpul neînsufleţit al lui Iisus. Dar oamenii deşertului ar fi putut-o face. Apoi, ei ar fi putut reînsufleţi prin vrăjitorie trupul mort sau ar fi putut pune pe unul din ei să facă pe Iisus din Nazaret.

Este greu de înţeles de ce vor ei ca poporul să creadă în învierea lui Iisus. Poate că au interesul să mai micşoreze din autoritatea templului. Pentru că nu întotdeauna este vorba despre interese politice, cum bine spune înţeleptul meu medic. Tot atât de bine ar putea să aibă interese legate de credinţă, dar numai ei ştiu despre ce este vorba. Ei sunt prea înţelepţi pentru a risca mult timp cu această înşelătorie. Istoria aceasta s-a terminat când el, oricine ar fi fost să fie, s-a arătat pe munte adepţilor lui Iisus din Nazaret.

Văzând cu câtă uimire şi îndoială o urmăream, la sfârşit Claudia a spus:

— Am repetat doar ce au povestit alţii. Eu nu cred niciun cuvânt din toată povestea aceasta. Nu este posibil ca discipolii cei mai apropiaţi să se fi înşelat asupra identităţii lui Iisus, chiar dacă era noapte. Iar dacă Iisus nu a fost Iisus, înseamnă că şi ei au participat la mistificare. Marcus, spune-mi doar un singur lucru! I-ai vorbit despre mine?

— Nici nu ştiu cum să-ţi explic, i-am spus eu descumpănit. Dar cred că nu aş fi putut să-i vorbesc despre tine chiar dacă aş fi vrut. Şi nu aş fi putut să vreau ceva, fiindcă în clipa când l-am văzut toate celelalte gânduri au dispărut din capul meu.

Spre marea mea uimire, Claudia nu a avut nimic de obiectat. Dimpotrivă, a spus mulţumită:

— Exact cum mi-a povestit şi Ioana. Dimineaţa, ea a strâns nişte pământ din locul pe care Iisus a călcat şi mi l-a adus învelit într-o bucată de pânză, ca să-mi ia durerile şi să-l pun pe frunte noaptea. Dar acum, eu nu mai am nevoie de asta.

Privindu-mă cu un aer misterios, a mai spus:

— Şi eu am fost pe munte cu ceilalţi şi m-am vindecat.

Văzându-mă confuz, a izbucnit în râs, a bătut din palme şi a spus veselă:

— Te-am prins în cursă, Marcus. Însă acum, aşezaţi-vă amândoi lângă mine şi ascultaţi! Eu nu

am spus că fizic m-am aflat acolo. Dar, în vremea când voi eraţi pe munte, am avut un vis foarte plăcut. Marcus, tu ştii că eu sunt o femeie sensibilă şi capricioasă. Coşmarurile pe care le-am avut de la o anumită vreme încoace m-au sleit de puteri şi m-au înfricoşat. Ciupită din toate părţile, trasă de păr, zgâriată şi, cu toate astea, într-o imposibilitate de a mă sustrage, de a face cea mai mică mişcare – toate visele erau parcă mai reale decât realitatea şi nu izbuteam să scot un sunet din gură chiar dacă urlam. Iar după ce scăpăm dintr-un astfel de coşmar, mă străduiam din răsputeri să nu adorm pentru a nu trece din nou prin toate acele chinuri. Dar să ne întoarcem la muntele despre care vorbeam. M-am gândit mult la acel munte pe care voi aţi fost şi poate de aceea m-am visat acolo. Întunericul era atât de mare, încât doar bănuiam că în jurul meu se află mulţi oameni îngenuncheaţi pe pământ, într-o liniştită aşteptare. Deodată, în faţa mea a apărut o fiinţă luminoasă, dar nu am îndrăznit să ridic capul, nu pentru că îmi era teamă, ci pentru că m-am gândit că nu se cuvine a-i contempla chipul. Fiinţa luminoasă m-a întrebat: Claudia Procula, mă auzi? Eu i-am răspuns: Aud glasul Tău. El a zis: Eu sunt Iisus din Nazaret, regele iudeilor, pe care soţul tău, Ponţiu Pilat, l-a răstignit pe cruce la Ierusalim. Iar eu i-am răspuns: Tu zici. El mi-a povestit ceva despre nişte oi, dar nu am înţeles ce-a vrut să spună, fiindcă eu nu ştiu nimic despre creşterea oilor. În orice caz, mi s-a părut că ochii lui m-au privit cu reproş. Iar la urmă, a zis: Eu sunt uşa oilor şi nu permit nici unui hoţ sau tâlhar să mi le omoare, înţelegând eu că se referise la Ponţiu Pilat când a zis despre hoţi şi despre tâlhari, m-am grăbit să-l asigur că nu are de ce să se teamă şi i-am spus: Eu sunt sigură că el nu va omorî oile tale. Nici pe tine nu te-ar fi omorât, dacă nu ar fi fost constrâns de raţiuni politice. Dar el nici nu a luat în seamă vorbele mele şi am avut impresia că nu acest aspect al lucrurilor îl interesa,

iar Ponţiu Pilat îi era absolut indiferent. A continuat să-mi vorbească despre oi şi-mi aduc aminte că a zis: Am şi alte oi, care sunt din staulul acesta. Cum nu ştiam ce să-i răspund, am vrut să fiu amabilă cu el şi i-am zis: Eu nu mă îndoiesc că tu eşti un bun păstor. Se pare că acest lucru i-a plăcut, fiindcă el mi-a răspuns astfel: Tu ai spus-o. Eu sunt păstorul cel bun. Un păstor bun îşi dă viaţa pentru oile sale. Atunci am simţit nevoia să plâng, aş fi vrut să-l rog să mă accepte printre oile turmei lui, dar nu am avut curaj. El a pus mâna pe capul meu şi atunci m-am trezit. Chiar şi după ce am deschis ochii am simţit mâna lui atingându-mi capul. Niciodată nu am mai visat un vis atât de frumos. M-am gândit la acest vis, încercând să-i ţin minte toate detaliile, după care am adormit. Şi de atunci nu am mai avut niciun coşmar. Gândesc că el m-a vindecat cu condiţia ca Ponţiu Pilat să înceteze a-i mai persecuta adepţii.

A râs ca un copil, după care a spus următoarele:

— Nu mi-a fost greu să fac o astfel de promisiune, mai cu seamă că Ponţiu Pilat n-are. Vreun interes să-i persecute pe apostolii lui Iisus. Dimpotrivă. Cu cât puterea acestora va deveni mai mare, cu atât discordia dintre evrei se va agrava, iar acest lucru este doar spre folosul Romei. Dar visele sunt vise, iar el mi-a vorbit în vis despre oi, fiindcă mi se povestise că, expunându-şi învăţătura se comparase deseori cu un păstor care-şi îngrijeşte turma de oi. În orice caz, acest vis a fost foarte clar şi l-am visat în aceeaşi noapte când tu şi această fată tânără aţi fost pe munte şi l-aţi văzut cu ochii voştri pe Iisus. Dar important este c-am scăpat de coşmaruri. Adevărul este că medicul lui Irod Antipa m-a asigurat că, după băile cu sulf şi leacurile pe care mi le-a dat, mă voi vindeca. Bineînţeles, eu nu vreau să-l jignesc şi-l voi răsplăti cum se cuvine, pentru că el a făcut tot ceea ce-a putut face. Cu toate acestea – şi tu n-ai decât să râzi de mine, Marcus – eu cred că Iisus din

Nazaret s-a-ndurat de mine şi m-a vindecat în somn, pentru că mult m-am gândit la el şi mult am suferit în vis pentru el.

Şi, pe un ton triumfător, ea a spus:

— Nu ştiu pe cine aţi văzut voi pe munte, dar sunt sigură că în vis eu l-am văzut pe Iisus. Iar Suzana, în care am încredere, mi-a confirmat că pe munte ea l-a recunoscut pe Iisus din Nazaret.

Meditând puţin la miraculoasa vindecare a Claudiei, am întrebat-o emoţionat:

— În visul tău, el a spus că are şi alte oi, nu-i aşa? înseamnă că el şi-a dat viaţa şi pentru acelea, deopotrivă.

Şi i-am spus Myrinei cu înflăcărare:

— Înseamnă că noi nu suntem nişte străini pentru el.

Dar Claudia Procula a izbucnit în râs şi a spus:

— Nu, nu. Fantezia ta duce povestea cu oile prea departe. Acum ştiu câte ceva despre Iisus din Nazaret, cred că el este fiul lui Dumnezeu şi cred în învierea lui. Suzana m-a învăţat o rugăciune modestă, dar liniştitoare şi am de gând să respect poruncile lui Iisus, în măsura în care o voi putea face pe ascuns şi fără să-mi pun în pericol poziţia socială. Voi aduce în continuare ofrande geniului protector al împăratului, dar pentru ceilalţi zei ai Romei nu-mi voi mai face griji. Dar întrebarea care-mi dă mult de gândit este cum să-i spun despre toate acestea lui Ponţiu Pilat. Pentru că el este un sceptic, care doar legile le recunoaşte şi nu prea crede în miracole.

Am ezitat mai întâi, dar până la urmă i-am spus:

— Cel mai bine este ca despre Iisus din Nazaret să-i vorbeşti cât mai puţin cu putinţă, aşa cred. Fiindcă a fost obligat să acţioneze împotriva principiilor justiţiei, toată această istorie îi este neplăcută. Aducându-i aminte, nu vei face decât să-l înfurii.

— Este greu de ştiut ce gândeşte şi ce simte, a spus Claudia Procula. Această înaltă funcţie l-a

obişnuit să-şi disimuleze sentimentele atât de bine, încât de multe ori mă întreb dacă eu îl cunosc pe acest om cu care sunt împreună de-o viaţă. Dar nu este un bărbat rău. Ar fi putut avea Iudeea un procurator încă şi mai aprig. Şi pe nedrept îl acuză lumea de hoţie, acesta-i doar un mod de manifestare a fanatismului iudaic. Poate că tu ai dreptate. Dacă el nu mă va întreba, nu-i voi mai spune nimic despre Iisus din Nazaret.

Apoi, privindu-mă cu atenţie, a spus:

— În altă ordine de idei, sunt încântată să văd că din nou ai obrajii netezi şi eşti îmbrăcat decent. S-ar putea spune că ţi-a făcut bine faptul că l-ai văzut pe Iisus. Pentru că, să spun drept, începusem să-mi fac griji pentru tine şi mi-era chiar teamă că evreii îţi vor fi răvăşit mintea. Expresia feţei tale amintea de chipurile transfigurate ale fanaticilor, iar medicul meu, pe care l-ai cunoscut, m-a întrebat după aceea ce ţi s-a întâmplat. Oare n-a venit vremea să te-ntorci la Roma? Aproape de Capri, la Baiae, au înflorit trandafirii. Iar aici, o femeie, care se gândeşte la tine cu prietenie, îţi va rămâne pe veci recunoscătoare, de-i vei trimite din când în când scrisori despre starea sănătăţii împăratului. Se-nţelege că vom folosi un cifru, pentru că bunele intenţii nu sunt întotdeauna bine înţelese de alţii.

Cu capul uşor înclinat, s-a uitat spre Myrina, dar cred că nu a văzut-o şi a spus:

— Un an de exil este de ajuns pentru a tempera înflăcărarea unui amant prea pătimaş şi o oarecare Tullia arde de nerăbdare să te revadă. Am toate motivele să cred că în timpul absenţei tale ea a reuşit să-şi anuleze căsătoria şi să încheie o alta nouă, aşa că, pentru tine, totul va fi ca la început. Şi să ştii că la Roma nimeni n-are nimic împotriva ta, chiar dacă ea aşa a vrut să crezi tu.

Poate că avea dreptate. Nu mai aveam de ce să mă tem dac-aş fi vrut să mă întorc la Roma. Dar am simţit un rău imens în inima mea. Nu din cauza ta, Tullia. Ci pentru că am avut încredere în

vorbele tale şi m-am dus să te aştept ca un nebun în Alexandria, unde tu nici nu aveai de gând să vii.

— Cred că nu mă voi mai întoarce niciodată la Roma, am spus eu amărât. Doar să mă gândesc la trandafirii din Baiae şi mă simt descurajat.

Claudia Procula a suspinat şi mi-a spus:

— Vino cel puţin să vezi Cesareea! Este un oraş nou şi civilizat, incomparabil mai frumos decât Tiberiada lui Irod Antipa. De acolo, corăbiile pleacă în ce parte a lumii vrei. Şi poţi întâlni persoane interesante care ţi-ar putea da un sfat bun, ca să-ţi croieşti o cale în viaţă. Nu pot frumoasele evreice şi nici micuţele grecoaice să umple viaţa unui roman.

Dar Myrina a pus capăt discuţiei noastre într-un mod absolut neaşteptat. Aparent calmă, s-a ridicat şi a mulţumit curtenitor Claudiei Procula pentru onoarea de a o fi primit la ea. Păstrându-şi în continuare calmul, m-a lovit cu putere peste un obraz, apoi peste celălalt şi, luându-mă de mână, m-a tras spre uşă. Iar din prag a spus:

— Prea nobilă Claudia Procula, nu-ţi face griji pentru Marcus! Myrina va veghea ca acest miel să nu se rătăcească.

Epistola a unsprezecea

Marcus Mezentius Manilianus îl salută pe Marcus cel de altădată!

Am lăsat neterminată ultima scrisoare, iar pe aceasta nu o mai adresez Tulliei. Pentru că numele ei mă tulbură şi-mi aminteşte de deşertăciunea vieţii dinainte. Dar şi pentru că am cunoscut-o pe Myrina.

Cândva, peste un ştiu câţi ani, voi dori poate să-mi aduc aminte de întâmplările pe care le trăiesc acum. De aceea, eu, Marcus, cel care voi fi atunci, îl salut pe Marcus cel de astăzi. Timpul şi depărtarea şterg multe din memorie şi, în ciuda intenţiei de a nu deforma întâmplările vieţii, cei mai mulţi oameni păstrează amintiri false. Chiar şi când scriu aceste cuvinte, sunt obsedat de ideea că aş putea falsifica realitatea acestei clipe, exagerând sau adăugând detalii care nu există. Dar, dacă mă abat de la adevăr, nu o fac dinadins. Cel ce-şi scrie memoriile se abate din când în când, fără voie, de la adevăr, iar la instrucţia unui proces, chiar şi mărturiile oamenilor cinstiţi pot fi diferite.

Despre împărăţie, nimic altceva nu pot spune altora decât că am văzut cu ochii mei moartea şi reînvierea lui Iisus. Dar mi s-a interzis să vorbesc despre ceea ce am văzut. Pentru că nu sunt evreu, pentru că nu sunt circumcis. De aceea, trebuie să scriu.

Dacă cineva, mai iniţiat decât mine în misterele împărăţiei lui, va relata altfel decât mine evenimentele acestor zile, voi admite că are dreptate, fiindcă cel care ştie mai mult înţelege mai bine. Mărturisirile mele au doar pentru mine valoare, iar de voi avea norocul să ajung bătrân, amintirea acestor zile extraordinare se va păstra în rândurile scrise la fel de proaspătă ca acum. Am

scris şi despre multe lucruri neînsemnate, care pentru mine au o oarecare importanţă, chiar dacă pentru alţii nu reprezintă nimic.

Iar dacă am povestit minuţios despre lucrurile lipsite de interes, cel puţin tot atât de minuţios am povestit şi despre lucrurile importante.

Nu am vrut să las în umbră nimic. Îmi cunosc firea. Atras de plăceri uşoare, încântat de orice noutate, nehotărât, vanitos, egoist şi sclav al trupului meu, eu nu am cu ce să mă mândresc. Este un motiv în plus ca nimic să nu fie uitat, pentru a-mi aminti cine sunt eu, dacă vreodată voi fi prea plin de mine însumi.

Mi s-a interzis să vorbesc. Mă supun şi recunosc deschis că aşa este drept. Pentru că sunt nesigur şi nehotărât. Eu sunt ca apa care trece dintr-un vas în altul şi împrumută supusă forma vasului în care a fost turnată. De-aş putea cel puţin să rămân limpede ca apa! Dar şi apa se tulbură şi se strică cu timpul. Când nu voi mai fi apă curgătoare, îmi voi citi memoriile şi-mi voi aminti că-ntr-o zi am întrezărit împărăţia lui.

Cum se face că eu, un străin, am fost martor al învierii lui Iisus? Nu ştiu, dar continui să cred că nu a fost întâmplător. Totodată, cunoscându-mă bine, presimt că timpul îmi va risipi şi această certitudine.

Însă, oricât de mult mă voi prăbuşi din cauza slăbiciunilor mele – în acel timp al disperării şi îndoielilor, când poate mă voi rătăci din nou din plăcere-n plăcere – mă va consola profeţia pe care acel pescar necunoscut mi-a făcut-o într-o noapte la malul lacului, deşi nu înţeleg cum ar putea să se împlinească o astfel de profeţie. Cât de vagă ar fi, există totuşi o speranţă. Unui om îi este greu să trăiască fără nici o speranţă. Alţii au prea multă. Pe lângă ei, mă simt sărac. Eu o am doar pe Myrina. Poate că ea mi-a fost dată în locul speranţei, pentru că are fermitatea care îmi lipseşte.

Nu aş putea să explic de unde a pornit cearta noastră. Cu puţin timp mai înainte fusesem foarte veseli. Poate a fost vina Claudiei Procula. Dar, şi să nu fi avut ea vreo vină, Myrina tot şi-ar fi pierdut calmul, pentru că prezenţa ei o neliniştişte. De data aceasta, m-a pălmuit pe neaşteptate şi, trăgându-mă de mână, m-a scos din salonul Claudiei.

După ce ne-am întors în camera noastră, Myrina mi-a explicat că, pe măsură ce le cunoaşte mai bine pe femeile din înalta societate, i se întăreşte încrederea în ea însăşi. Fiindcă nu este ipocrită de la natură, fiindcă nu încearcă să pară ceea ce nu este… şi aşa mai departe. Dar în zadar a încercat ea să mă impresioneze, adunându-şi lucrurile, ca şi cum ar fi avut intenţia să plece. Nu am făcut niciun gest ca să o reţin, pentru că fusesem jignit pe nedrept. Apoi a început să mă chinuiască cu vorbe atât de otrăvite, că doar Tullia, în momentele ei cele mai rele, ar fi putut să rivalizeze cu ea.

Mi-a zdrobit în picioare vanitatea, m-a acuzat chiar şi că l-aş fi trădat pe Iisus din Nazaret, fiindcă ascultasem cu interes trăncăneala Claudiei Procula. De altfel, ea nu crezuse un cuvânt din visul Claudiei. Nu am înţeles-o, pentru că până atunci fusese o fată liniştită şi rezervată. Am gândit că poate până atunci mă înşelasem şi că, de fapt, aceasta este faţa ei adevărată. Cu atâta cruzime şi pertinenţă a scos la iveală toate defectele mele încât, la un moment dat, am gândit că este posedată de demoni. Clarviziunea ei a fost de-a dreptul enervantă. Cum de a putut face aluzie la lucruri pe care nici nu avea de unde să le cunoască? A scormonit metodic în sufletul meu, nelăsând un loc neatins şi tot ceea ce a spus a fost într-o oarecare măsură adevărat. De aceea a trebuit să o ascult, dar mi-am jurat în gând să nu-i mai vorbesc vreodată.

Până l-a urmă s-a liniştit. S-a aşezat, şi-a sprijinit capul în mâini şi mi-a spus cu ochii

pierduţi în gol:

— Iată cine eşti! Mă hotărâsem să plec. Te-ai simţi tu mai bine de te-aş lăsa în voia sorţii, nu-i aşa? Dar eu nu te pot părăsi. Iisus din Nazaret mi te-a dat să te păzesc de rău. În această lume, tu eşti ca un miel în mijlocul lupilor şi nu poţi să te aperi singur. Chiar şi dus de mână, tu ai putea să te rătăceşti. Nu mai pot suporta să te tot văd oftând după Tullia şi după viaţa destrăbălată de altădată. Scoate-ţi inelul acela de aur din deget şi pune-l degrabă în pungă!

S-a ridicat apoi, s-a apropiat de mine şi, adulmecându-mă, a spus cu dispreţ:

— Puţi ca târfele masculine din lupanarele Alexandriei. Mi-ai fi plăcut mai mult de-ai fi avut părul plin de brusturi. Să nu fi umblat împreună cu tine pe cărările prăfuite ale Galileii, să nu te fi văzut ştergându-ţi sudoarea de pe faţă fără să te plângi de oboseală, te-aş fi părăsit eu de mult.

Aşa a vorbit până i s-au isprăvit cuvintele. Dar nu m-am umilit să-i răspund şi nici nu am dorit să o privesc în ochi, pentru că multe lucruri erau adevărate. Nu vreau să repet tot ceea ce a spus. Slăbiciunile mele s-au etalat şi aşa îndeajuns de-a lungul paginilor scrise şi, să spun drept, nu acesta a fost scopul mărturisirilor mele.

Iar la sfârşit a spus:

— Cercetează-te singur şi chibzuieşte dacă am dreptate sau exagerez! Nu mai vreau să locuiesc în aceeaşi cameră cu tine.

Apoi a ieşit trântind uşa atât de puternic, încât toată casa s-a zgâlţâit. După un oarecare timp a venit un servitor şi i-a luat şovăind lucrurile. Dar nu mi-am făcut griji pentru ea. Eram sigur că hangiul îi dăduse fără ezitare o altă cameră, fiindcă ştia că fusese primită de Claudia Procula.

Am meditat multă vreme la vorbele Myrinei şi am fost tare deprimat. Am început să scriu, dar am încercat să nu amestec amărăciunea din mine cu adevărul celor întâmplate, de aceea am scris puţin.

N-am mai ieşit multe zile, am stat cu draperiile trase şi am cerut să mi se aducă mâncarea în cameră. O dată, Myrina a intrat şi mi-a spus că se duce să comande o lespede funerară în stil grecesc pentru mormântul fratelui ei. Altă dată, m-a anunţat că Natan venise cu asinii şi dorea să mă vadă. Fără să rostesc o vorbă i-am arătat că sunt ocupat cu scrisul şi nu vreau să văd pe nimeni.

După aceea, şi-a văzut de treburile ei fără să-mi mai ceară mie permisiunea. Abia mai târziu am aflat că a fost în Magdala şi în Capernaum cu Natan.

Pierdusem noţiunea timpului şi scriam şi noaptea pentru că nu mai puteam dormi. Încetul cu încetul, furia mea a început să se micşoreze şi am putut gândi calm la Myrina şi la ceea ce îmi spusese ea. Până la urmă am ajuns să admit ideea că fusese timpul ca cineva să-mi vorbească astfel. Eu puteam fi blând şi smerit în inima mea, dar vanitatea mă îndemna să cred în continuare că sunt superior altora.

Într-o dimineaţă, pe când încă mai dormeam, am auzit când a intrat Myrina în cameră. Mi-a mângâiat părul. Atingerea uşoară a mâinii ei a deşteptat în mine o bucurie neaşteptată şi mi-a fost ruşine că m-am arătat atât de inflexibil. Voind să o văd, m-am răsucit în pat ca şi cum în acel moment m-aş fi deşteptat, dar ea s-a depărtat repede de mine când a văzut că am deschis ochii.

— Tu ai făcut bine că te-ai hotărât să nu mai vorbeşti, Marcus, a spus ea. Şi orice ai povesti pe hârtiile tale, nu poţi face rău nimănui şi nu poţi ameţi pe nimeni cu vorbe deşarte. Dar acum este timpul să te ridici din acest pat. Sunt câteva zile deja de când cele patruzeci de zile s-au împlinit şi trebuie să ajungem cât mai degrabă la Ierusalim. Natan este deja în faţa hanului cu asinii şi ne aşteaptă. Strânge-ţi lucrurile, plăteşte ce ai de plătit hangiului şi vino cu mine! Şi, dacă-ţi face plăcere,

n-ai decât să stai îmbufnat tot drumul, la fel de bine ca şi aici.

— Myrina, i-am şoptit eu. Dă-mi iertare pentru că sunt aşa cum sunt şi iartă-mă de asemenea pentru că am gândit rău despre tine în aceste zile de tăcere. Dar ce treabă am eu în Ierusalim? Chiar dacă mi-am cerut iertare, află că nu sunt dispus să mă înclin în faţa capriciilor tale şi să te urmez orbeşte unde-ţi vine ţie să mergi.

— Despre aceasta vom vorbi pe drum, mi-a răspuns ea. Sărbătoarea Cincizecimii se apropie şi multă lume merge în pelerinaj la Ierusalim. Grăbeşte-te!

Nu aveam nimic împotriva planului ei. Eu însumi gândeam că venise vremea să mă întorc în Ierusalim, pentru că apostolii plecaseră deja acolo pentru a li se împlini destinul. Pe lângă asta, ideea unei călătorii nu-mi displăcea, pentru că eram obosit de tăcere.

Privind-o, nu mi-am putut stăpâni bucuria, am îmbrăţişat-o, am sărutat-o pe obraji şi i-am spus:

— Oricât de aspru mi-ai vorbi, tot e bine dacă nu-mi doreşti răul. Am fost fericit când mi-ai mângâiat adineauri părul, crezând că dorm.

Mai întâi, a încercat să mă facă să cred că am visat. Dar apoi, întorcându-mi sărutul, a spus:

— Am fost crudă cu tine, dar a trebuit să-ţi vorbesc o dată pentru totdeauna. Tu îmi placi aşa cum eşti, atâta timp cât nu îţi imaginezi că eşti mai mult decât eşti. Eu nu vreau ca tu să te schimbi şi nu ţi-aş fi vorbit niciodată atât de deschis dacă nu te-aş fi iubit. Cât despre libertatea de a decide să pleci când vrei şi unde vrei, eu nu-ţi impun nimic, dar acum grăbeşte-te şi vino cu mine!

— Dar eu vreau să mă întorc în Ierusalim, i-am spus. Deşi mi-e teamă că totul s-a sfârşit. Unde altundeva aş mai putea eu merge? Nu am o casă unde să mă întorc, iar pe acest pământ am devenit atât de străin, că-n orice loc din lume m-aş duce tot aia-i.

Atingându-mi uşor fruntea şi pieptul, Myrina a spus:

— Şi eu sunt o străină în lumea aceasta. Singura mea casă este împărăţia lui, chiar şi atât de puţin cât o cunosc. Iar dacă Iisus mi te-a dat mie, trebuie să fiu aceea care să te întărească în slăbiciunea ta. Prietenă, soră şi tot ce vei vrea tu să fiu, voi fi casa ta şi-n zilele bune şi-n zilele rele.

I-am atins fruntea şi pieptul şi am mai sărutat-o o dată. M-a ajutat apoi să-mi strâng lucrurile şi eu m-am îmbrăcat pentru drum. Când am dat să plătesc, hangiul a încercat să mă tragă pe sfoară, anunţându-mă că am de plătit o sumă care depăşea cu mult toţi banii pe care-i aveam, dar Myrina mi-a venit în ajutor, semnalând greşelile grosolane de calcul ale acestuia. M-am bucurat când i-am revăzut pe Natan şi pe asini. Fără prea multe vorbe de prisos, am pornit imediat la drum.

Prea multe nu am de povestit despre acest drum. Am traversat Samaria pentru a-i evita pe pelerinii din Galileea care se duceau în mare număr la Ierusalim pentru sărbătoare, dar şi pentru că valea Iordanului era bântuită de o arşiţă cumplită. Urmând drumul Siharului, am ajuns în Ierusalim cu două zile mai înainte de sărbătoarea Cincizecimii. Când am ajuns aproape de oraş şi am văzut templul şi dealul supliciului, am fost scuturat de un tremur mare şi, fiindu-mi teamă să nu cad de pe asin, am coborât pe pământ. Şi am crezut că m-am îmbolnăvit de friguri. Am avut impresia că lumea căzuse în tenebre şi că deasupra capului meu plutea un nor întunecat, deşi în realitate cerul era senin. Mi-au clănţănit dinţii şi, bâlbâindu-mă, nu am reuşit să articulez un cuvânt.

Am ieşit repede din acea stare ciudată, iar Myrina, punându-mi mâna pe frunte, a spus că nu am fierbinţeli. Dar de urcat pe asin nu am mai urcat, preferând să-mi continui drumul pe jos. Am intrat în oraş prin rău mirositoarea Poartă a Peştilor, iar soldaţii legiunii ne-au lăsat să trecem

iară să ne mai controleze, de îndată ce le-am spus că sunt cetăţean roman. Intra atât de multă lume în Ierusalim, că nici nu se mai oboseau ei să-i cerceteze pe toţi oamenii.

Negustorul sirian de mărunţişuri Karanthes mi-a ieşit bucuros în întâmpinare şi m-a salutat. Şi eu m-am bucurat când i-am revăzut faţa rumenă şi ochii vicleni. Când a văzut-o pe Myrina, a clipit din ochi de multe ori, după care a spus cu ipocrizie nedisimulată:

— Mult ai mai slăbit, Maria din Beerot! Părul tău are acum o altă culoare, iar ochii tăi negri sunt verzi. Şi nasul parcă-i mai scurt. Adevărul este că vii din ţara vrăjitorilor şi până la urmă am s-ajung să cred şi eu tot ce se spune despre Galileea.

Eu nu mă îndoiesc că el voise să râdă doar de mine, dar Myrina nu a apreciat gluma lui.

Apoi a venit şi momentul despărţirii de Natan. Scărpinându-se în cap, el a început să socotească banii din pungă, nevrând să primească mai mult decât banii hotărâţi înainte de plecarea spre Galileea. Şi a insistat să primesc banii pe care-i câştigase prin munca asinilor mei în perioada când fusesem bolnav. Nu am vrut să-l ofensez şi i-am spus:

— Tu ai fost un slujitor credincios şi nu vreau să te rănesc înapoindu-ţi arginţii. Te rog să păstrezi cel puţin cei patru asini ca să-ţi aminteşti de mine.

S-a uitat Natan la asini cu bucurie şi am simţit că ar fi voit să-i aibă, dar gura lui altfel a grăit.

— Eu nu vreau să am nici o bogăţie, a spus el. Sunt bucuros că voi putea da săracilor banii pe care i-am câştigat de la tine. Eu nu vreau bogăţii aici, pe pământ, şi, în felul meu, încerc să strâng comori în cer. Patru asini sunt o adevărată avere pentru un om ca mine. Dacă aceşti asini ar fi ai mei, altă preocupare nu voi mai avea, fiindcă tot timpul mi-ar fi teamă că mi i-ar putea fura cineva sau că ar putea să se îmbolnăvească. Iar inima mea, depărtându-se de ceea ce este important, se

va lega de ceva efemer şi inutil. Cu cât aş fi mai mult legat de asinii mei, cu atât mai mult m-aş pierde.

Am fost mişcat de vorbele lui şi am insistat:

— Ia-i totuşi, Natan, pentru că aceşti asini ne-au servit cu umilinţă tot drumul şi parcă mă doare inima să-i vând unor străini. Sunt mulţi oameni din Galileea care au venit acum în Ierusalim pentru sărbătoarea Cincizecimii. Unii sunt bolnavi şi le este greu să meargă pe jos. Dăruieşte asinii oamenilor care răspândesc învăţătura lui Iisus din Nazaret, să-i folosească ei pentru binele celor slabi.

Propunerea mea i-a plăcut lui Natan şi el a spus:

— E bine, dacă aceste animale vor sluji pentru cei blânzi şi cu inima curată.

A ezitat din nou, apoi m-a întrebat:

— Vrei să te anunţ dacă se vor mai întâmpla lucruri deosebite?

— Nu, Natan! i-am spus eu. Nu mai vreau să iscodesc pe nimeni. Dacă este scris să mai aud ceva despre apostoli, vreau – nu vreau voi auzi. Nu-ţi face griji pentru mine! Păzeşte poruncile şi străduieşte-te să strângi pentru tine comori în împărăţia lui Iisus.

Astfel ne-am despărţit. Lumina amurgului a devenit violetă şi am simţit un fel de deznădejde apăsătoare, chiar dacă nu eram singur. Nu am fost în stare nici să ridic capul şi să privesc templul, iar pe măsură ce întunericul s-a lăsat peste oraş, am avut aceeaşi senzaţie de irealitate, pe care o încercasem la plecarea din Ierusalim spre Galileea. Oraşul era plin de oameni. Şi nu erau doar din Iudeea şi Galileea, ci din toate ţările în care locuiesc fiii lui Israel.

Cu toate astea, inima îmi era pustie şi-mi simţeam singurătatea apăsătoare în camera mea din casa lui Karanthes sirianul. Mi se părea că o forţă imensă vibra deasupra oraşului, antrenându-mă în vârtejul ei şi făcându-mă să dispar ca o

scânteie luată de vânt. Copleşit de spaimă, am strâns din toate puterile mâna Myrinei. A aşteptat un moment, apoi m-a luat de după gât şi am stat lângă ea, iar încăperea a fost încetul cu încetul cucerită de întunericul nopţii. Nu mai eram singur şi nu aş mai fi vrut să fiu vreodată singur.

Puţin mai târziu, Karanthes sirianul ne-a adus o lampă. Văzându-ne aşezaţi alături unul de altul, a mers în vârful picioarelor, ne-a vorbit în şoaptă şi nu a mai trăncănit după cum îi era obiceiul. Ne-a întrebat dacă vrem să mâncăm, dar noi am scuturat din cap, refuzându-l. Starea de spirit în care mă aflam mă îndemna să cred că n-aş fi putut înghiţi nici chiar o firimitură de pâine.

Karanthes s-a aşezat pe vine în faţa noastră ca să ne poată vedea mai bine la lumina lămpii, dar în ochii lui strălucitori nu era bătaie de joc, ci mai degrabă teamă şi respect.

— Ce ţi s-a întâmplat, Marcus? m-a întrebat el intimidat. Ce se întâmplă cu voi amândoi? Doar privindu-vă, şi simt pişcături pe tot corpul, ca mai înainte de furtună. Dar acum cerul este senin şi plin de stele. Când am intrat aici, chipurile voastre împrăştiau lumină, deşi în toată camera era întuneric.

Dar eu am fost incapabil să-i răspund şi nici Myrina nu a deschis gura. S-a mai uitat puţin la noi, apoi s-a ridicat şi a plecat, încercând să nu facă vreun zgomot. În acea noapte am dormit alături unul de altul şi m-am trezit de multe ori ca să mă asigur că Myrina este lângă mine. Şi nu am mai avut teamă, între somn şi veghe, am simţit de câteva ori că mi-a atins faţa şi am înţeles că şi ea se simţea în siguranţă alături de mine.

A doua zi era ziua de sabat. Lumea se îndrepta spre templu, dar noi am rămas în camera noastră. Nimic nu ne-ar fi putut împiedica să plecăm şi să hoinărim prin oraş, pentru că legea sabatului, care pretindea fiilor lui Israel să nu facă mai mult decât un anume număr de paşi, nu ne privea şi pe noi,

dar niciunul, nici altul nu am avut dorinţa să ieşim afară. Şi am vorbit doar ca să ne auzim glasurile. Myrina mi-a povestit copilăria ei, apoi ne-am strigat unul altuia numele, mie fiindu-mi nespus de drag felul în care ea îmi rostea numele şi ea bucurându-se când i-l spuneam cu voce gravă pe al ei.

Astfel am ajuns în acea zi liniştită, la Ierusalim, să ne metamorfozăm într-o singură fiinţă, pentru a trăi împreună până la sfârşitul zilelor noastre. Graţie supremă, pentru un bărbat ca mine. Eu nu sunt în stare să măsor proporţiile darului pe care mi l-a făcut acel pescar necunoscut, trimiţându-mă în teatrul grec din Tiberiada pentru a o găsi pe Myrina.

În acea zi, nici o vorbă de vrajbă nu a fost pe buzele noastre, iar seara, după ce am mâncat puţin, am adormit unul în braţele celuilalt, ca să ne trezim abia în zorii zilei Sărbătorii Cincizecimii.

Dar după ce m-am trezit, am simţit în mine o mare nelinişte, am început să umblu înainte şi-napoi prin cameră cu mâinile şi picioarele tremurând, mi-a fost frig, deşi ziua se anunţa deosebit de călduroasă şi nici mâinile Myrinei, care mi-au mângâiat fruntea, şi nici buzele ei nu mi-au adus liniştea.

— Oare de ce am venit noi la Ierusalim? am întrebat-o pe un ton acuzator. Ce-avem de făcut aici? Este oraşul lor, nu al nostru, iar această sărbătoare este doar sărbătoarea lor.

— Cât de grăbit eşti tu, Marcus! a spus ea. Tu eşti un străin şi ai fost chemat pentru a aduce mărturie despre învierea lui Iisus. Oare nu mai ai destulă răbdare să aştepţi împlinirea celor promise? Apostolii lui Iisus sunt gata să aştepte aici şi doisprezece ani, dacă este nevoie, iar tu ţi-ai pierdut răbdarea într-o singură zi.

— Nu ştiu ce le-a promis el lor, i-am răspuns acru, şi nimic nu am eu de văzut aici. Eu îi mulţumesc pentru tot ce am primit, iar ceea ce am

primit îmi este de ajuns pentru toată viaţa. De ce să cer mai mult, când eu am avut norocul să trăiesc cele mai extraordinare evenimente din istoria lumii, noroc pentru care chiar prinţii şi regii m-ar invidia?

Myrina a insistat:

— El a fost răstignit pe cruce, a suferit, a murit şi a înviat în Ierusalim. Nu văd de ce n-ar fi bun şi pentru mine acest oraş, de-ar fi să aştept aici chiar şi doisprezece ani.

Neliniştea din mine era într-o continuă creştere şi cugetul meu, oarecum confuz, se întreba dacă n-ar fi cazul să merg la fortul Antonia pentru a-l vedea pe sutaşul Adenabar, la casa lui Simon din Cirene sau la înţeleptul Nicodim.

— Cel puţin să plecăm din această încăpere! i-am propus eu Myrinei. Trebuie să mă duc la bancherul Aristainos pentru a vedea ce bani mai am. Sigur îl voi putea găsi, pentru că în ziua de sabat el face cele mai bune afaceri.

Myrina nu s-a împotrivit, dar când am ieşit din casa negustorului de mărunţişuri, spaima mea a fost de două ori mai mare şi am crezut că-mi va sări inima din piept. Agăţat de braţul Myrinei, m-am oprit şi am simţit că nu mai pot respira. Mi-am ridicat ochii spre cer. Cerul era liniştit, dar acoperit de un fum subţire, în spatele căruia soarele părea roşu ca focul. Niciun semn nu prevestea furtuna şi ziua nu era mai caldă decât s-ar fi cuvenit să fie în acest anotimp. De aceea nu mi-am putut înţelege spaima şi neliniştea.

Am încercat să-mi stăpânesc simţurile şi, vrând să-i fac plăcere Myrinei, am dus-o să viziteze templul. I-am arătat curtea neamurilor şi porticul regal, unde comerţul şi schimbul de bani ajunseseră deja la apogeu, deşi dimineaţa era abia la început. Am mers mână-n mână spre partea orientală a curţii păgânilor pentru că am vrut să-i arăt Myrinei marea poartă corintiană din bronz, despre care evreii spun că ar fi una dintre minunile

lumii şi o numesc Poarta Frumoasă. Dar în apropierea zidului, când am fost luaţi cu asalt de duhoarea insuportabilă a cloacei din valea Chedronului – pe care nu o simţisem prima dată când vizitasem templul pentru că ploile iernii curăţiseră canalul de scurgere, nu am mai avut nici o umbră de entuziasm. Am părăsit templul şi ne-am îndreptat spre casa bancherului Aristainos.

Eram în dreptul forumului, când am auzit din cer un vuiet ca o suflare de vânt ce vine repede. Vuietul a fost atât de puternic, încât toată lumea ce trecea atunci pe acolo s-a oprit şi a privit spre oraşul de sus, de unde venea acel zgomot. Pe cer nu se vedea nici nor, nici vârtej de vânt. Cu toate acestea, mulţi arătau cu degetul înspre partea înaltă a Ierusalimului şi spuneau că ar fi văzut un fulger, dar că fulgerul ar fi căzut neînsoţit de tunet. Toate zvonurile acestea aveau ceva supranatural şi, nu ştiu din ce cauză, mi-am amintit deodată de salonul de sus al casei în care fusesem o dată. Obligând-o pe Myrina să mă urmeze, am început să alerg pe străduţele care duceau acolo şi am văzut apoi că nu eram singurii care alergam în acea direcţie.

Era multă lume pe stradă şi toţi se înghesuiau să ajungă mai repede şi a trebuit să aşteptăm puţin ca să putem trece de poarta vechiului zid al oraşului. Şi erau în Ierusalim în acea zi iudei cucernici din toate neamurile care sunt sub cer şi toţi se întrebau în diferite limbi de unde a fost acel zgomot ciudat. Unii spuneau că în oraşul de sus s-ar fi năruit o casă, iar alţii că este vorba despre un cutremur de pământ.

Casa cea mare, pe care o cunoşteam, era aşa cum o ştiam, iar zidurile înalte se înălţau în continuare în jurul ei, păzind cu străşnicie secretele împărăţiei. Mulţimea sosea neîntrerupt şi se îngrămădea în faţa porţii deschise. Şi au ieşit afară apostolii lui Iisus din Nazaret, cu paşi nesiguri, cu ochi înflăcăraţi şi cu obraji aprinşi de extaz, iar

unii oameni au crezut că băuseră mult vin. Ei s-au dispersat în mulţime, vorbindu-le cu înflăcărare unora şi altora, iar oamenii, înspăimântaţi, au deschis drum în faţa lor. Linişte mare s-a făcut şi doar glasul lor năvalnic s-a mai auzit. Şi au vorbit apostolii lui Iisus în graiuri diferite, iar mulţimea s-a tulburat, căci fiecare îi auzea pe ei vorbind în limba sa.

La un moment dat, unul dintre apostoli, al cărui nume nu l-am ştiut, a ajuns în faţa noastră. Şi i-am putut vedea de aproape chipul transfigurat şi m-am temut de puterea lui. M-a privit în faţă, dar nu m-a văzut, pentru că ochii lui vedeau în împărăţia lui Iisus, nu în această lume, şi mi-a vorbit în limba latină. S-a exprimat într-o latină clară, dar cu o atât de mare iuţeală, că eu nu am fost în stare să-i înţeleg cuvintele şi nici sensul discursului său nu l-am înţeles. Apoi, trecând fără niciun efort de la limba latină la limba greacă, i s-a adresat Myrinei şi din gura lui au ţâşnit cuvintele ca apa dezlănţuită a unui torent şi din nou mi-a fost imposibil să înţeleg ceva. Şi m-am întrebat eu descumpănit: cum de este posibil ca un ţăran vânjos şi ars de soare să vorbească în latină şi greacă atât de uşor şi cu o atât de mare repeziciune?

Apoi, el a trecut mai departe şi puterea lui ne-a suflat din cale-i ca pe nişte frunze moarte purtate de vânt. Croindu-şi drum printre oamenii înghesuiţi unul în altul, s-a oprit în faţa multor altora şi le-a vorbit în graiuri pe care niciodată nu le mai auzisem până atunci. Şi ceilalţi apostoli, în extaz, au trecut prin mulţime ca un vârtej. Evreii cucernici din toate neamurile: elamiţi, mezi, arabi, cretani, iudei şi încă mulţi alţii îşi ridicau braţele şi se întrebau uimiţi cum de pot acei galileeni necultivaţi să vorbească fiecăruia pe limba în care s-a născut. Ei bănuiau doar că despre faptele minunate ale lui Dumnezeu le vorbeau apostolii, dar niciunul nu reuşea să le înţeleagă spusele,

fiindcă doar într-o clipă apostolii rosteau un torent de fraze.

I-am spus Myrinei:

— Ei nu vorbesc prin propria lor putere. Este Spiritul Sfânt, cel care se exprimă prin intermediul lor.

Încă mai soseau mulţi oameni în locul acela şi nou-veniţii discutau cu entuziasm şi se întrebau unii pe alţii: Ce va să fie aceasta? Iar alţii, batjocorindu-i, ziceau că sunt plini de vin dulce şi se dădeau fără să vrea la o parte din calea apostolilor, neînţelegând ce forţă îi mişcă împotriva voinţei lor.

Şi în timp ce apostolii lui Iisus vorbeau neobosiţi în multe graiuri, de o stare de slăbiciune mi-a fost prinsă toată fiinţa, am simţit pământul tremurând sub picioarele mele şi m-am agăţat de Myrina ca să nu mă prăbuşesc. Văzând paloarea feţei şi picăturile mari de sudoare de pe fruntea mea, ea a intrat pe poarta deschisă şi m-a condus hotărâtă în curte şi nimeni nu ne-a oprit, deşi în curte erau toate femeile şi servitorii casei şi toţi păreau nedumeriţi şi priveau fascinaţi la ce se întâmplă pe stradă. Ajunşi la umbra unui arbore, Myrina mi-a spus să mă întind, iar eu mi-am pierdut cunoştinţa. Când mi-am venit în fire, nu am înţeles unde mă aflu şi de câtă vreme sunt acolo.

Dar fiinţa nu-mi mai era istovită şi aveam pace în inima mea, ca şi cum, odihnindu-mă, aş fi fost curăţat de tot răul. Cu capul sprijinit de genunchii Myrinei, am aruncat o privire în jur şi am văzut grupul de femei ghemuite pe pământ, în mijlocul cărora erau Maria – sora lui Lazăr, Maria Magdalena şi Maria – mama lui Iisus. Chipurile lor răspândeau lumină şi am fost străbătut de ideea că ele nu sunt făpturi muritoare, ci îngeri întrupaţi în femei.

Întorcându-mi apoi ochii spre poartă şi deschizându-mi urechile la murmurul mulţimii

uluite, l-am văzut pe Simon Petru, înconjurat acum de câţiva dintre apostoli şi l-am auzit adresându-se mulţimii cu o voce puternică şi convingătoare. A vorbit în dialectul din Galileea şi i-a citat pe profeţi. A vorbit fără teamă despre Iisus din Nazaret, pe care Dumnezeu l-a înviat dezlegându-l din durerile morţii şi despre Duhul Sfânt pe care Iisus, primindu-l de la tatăl său ceresc, l-a revărsat peste ei, cei doisprezece apostoli, lucru pe care acum mulţimea l-a văzut şi l-a auzit, ca să aducă mărturie. Dar Petru a vorbit ca un fiu al lui Israel, care se adresează celorlalţi fii ai lui Israel. Dezamăgit, nu am mai fost atent la ce a spus şi mi-am întors rugător privirea spre grupul femeilor.

Mişcată de chemarea mea, Maria Magdalena s-a ridicat şi a venit să mă salute, dovedind astfel că cel puţin ea nu mă abandonase. Şi, cu glas stins, i-am cerut să-mi spună ce se întâmplase. Ea s-a aşezat alături de mine şi ţinându-mi mâna între mâinile ei, mi-a povestit:

— Cei unsprezece apostoli şi Matia – cel care tocmai fusese ales în locul lui Iuda ca să fie ei din nou doisprezece, erau adunaţi în salonul de sus. Şi din cer, fără de veste, s-a făcut un vuiet, ca de suflare de vânt ce vine repede şi a umplut toată casa unde şedeau ei. Şi li s-au arătat, împărţite, limbi ca de foc şi au şezut pe fiecare dintre ei. Şi s-au umplut toţi de Duhul Sfânt şi au început să vorbească în alte limbi, aşa cum şi tu i-ai auzit vorbind.

Am întrebat-o:

— Acesta era deci lucrul pe care Iisus din Nazaret îl promisese apostolilor lui? împlinirea acestei promisiuni o aşteptau ei, nu-i aşa?

Maria Magdalena a aprobat cu o mişcare a capului şi a spus:

— Oare tu înţelegi importanţa celor ce se întâmplă acum? Fără să se ascundă, Petru a făcut cunoscut iudeilor că Iisus este Hristosul, iar ceilalţi unsprezece au stat în jurul lui fără nici o teamă. De

unde să fi primit apostolii curajul şi puterea, dacă nu de la Duhul Sfânt?

— Dar ei s-au adresat tot timpul doar fiilor lui Israel, i-am spus eu supărat ca un copil căruia i se ia înapoi darul dat.

Şi, ca şi cum ar fi vrut să întărească spusele mele, Petru tocmai spunea în acel moment mulţimii:

— Negreşit, să ştie, deci, toată casa lui Israel că Dumnezeu l-a făcut Domn şi Hristos pe acest Iisus, pe care voi l-aţi răstignit.

Uitând de mine şi temându-mă pentru ei, m-am ridicat în coate şi am strigat îngrozit:

— Oamenii Ierusalimului îi vor omorî cu pietre!

Dar mulţimea a rămas nemişcată şi tăcută, ca şi cum vorbele lui Petru le-ar fi străpuns inima. Şi, cu glasuri timide, unii au zis către Petru şi ceilalţi apostoli:

— Bărbaţi fraţi, ce să facem?

Iar Petru a zis către ei cu glas puternic şi tot Ierusalimul l-a auzit:

— Pocăiţi-vă şi să se boteze fiecare dintre voi în numele lui Iisus Hristos, spre iertarea păcatelor voastre. Şi veţi primi darul Duhului Sfânt, căci vouă vă este dată făgăduinţa şi copiilor voştri şi tuturor celor de departe, pe oricâţi îi va chema Domnul Dumnezeul nostru.

În felul acesta a făcut el public secretul împărăţiei, iar eu, plecându-mi capul, am înţeles că, nici împins de Duhul Sfânt, apostolul Petru nu s-ar fi îndurat de mine. Doar fiii circumcişi ai lui Israel – care respectau tablele legii şi ofereau Dumnezeului fără chip jertfe la templu – erau cei chemaţi şi doar lor li se promitea împărăţia. Speranţa că-ntr-o zi aş fi putut face parte din comunitatea adoratorilor lui Iisus s-a năruit odată cu discursul pe care Petru îl adresase mulţimii. Dar eu ştiam învăţătura lui Iisus şi credeam în învierea lui. De aceste adevăruri, nimeni nu m-ar mai fi putut despărţi, nici chiar apostolul Petru.

— Este un bărbat încet şi încăpăţânat, dar credinţa lui este neclintită ca un munte, a încercat să mă consoleze Maria Magdalena, văzându-mi tristeţea. Dar sunt sigură că el va fi capabil să se înalţe la nivelul importantei misiuni ce i-a fost încredinţată. El a vorbit astăzi despre sfârşitul apropiat al lumii şi l-a citat pe prorocul Ioil, deşi pe Muntele Măslinilor, mai înainte de a pleca, Iisus le spusese: Nu vă este dat a cunoaşte anii sau vremile pe care Tatăl le ţine în stăpânirea Sa. Timp de patruzeci de zile, Iisus li s-a arătat apostolilor lui şi le-a vorbit despre împărăţia lui Dumnezeu, dar ei multe lucruri nu le-au înţeles. Cu puţin înainte ca norul să-l ia din faţa ochilor lor, ei tocmai îl întrebaseră nedumeriţi: Doamne, oare în acest timp vei aşeza tu împărăţia lui Israel la loc? Aşa că, Marcus, nu trebuie să-ţi pierzi toată speranţa.

Erau noi pentru mine toate aceste lucruri pe care ea mi le-a spus atunci, şi am întrebat-o mirat:

— Au povestit ei toate acestea femeilor?

Şi i-am mai spus:

— Nu înţeleg totuşi despre ce nor vorbeşti.

— Acum, ei nu mai au secrete, a spus Maria Magdalena cu un aer mulţumit. Misterul trupului şi sângelui metamorfozat în pâine şi vin ei l-au dezvăluit pe munte. În cea de-a patruzecea zi, când Iisus i-a însoţit pe Muntele Măslinilor, ce se află în apropierea Betaniei, le-a poruncit să nu se depărteze de Ierusalim şi să aştepte împlinirea făgăduinţei lui Dumnezeu. Că Ioan a botezat cu apă, le-a spus el, iar voi veţi fi botezaţi cu Duhul Sfânt, nu mult după aceste zile. Şi acest botez, neîndoielnic, apostolii l-au primit astăzi, fiindcă, precum vezi, puterea Duhului Sfânt este în ei. Cât despre acel nor, despre care am pomenit, prea multe nu ştiu. Fiind în acea zi apostolii împreună cu Iisus pe Muntele Măslinilor, dintr-odată, pe când ei îl priveau, Iisus s-a înălţat şi un nor l-a luat

din faţa ochilor lor, lăsându-le de înţeles că de acum înainte Iisus nu le mai aparţine.

Şi ea a mai spus:

— Eu nu vreau să mă cert cu ei, dar îmi rezerv dreptul să zâmbesc când le văd încercarea stângace de a exprima adevăruri pe care inima mea le recunoscuse încă din vremea când Iisus era printre noi.

În timp ce ea mi-a vorbit, am contemplat pomii din curte cu frunze argintii, scara ce ducea la salonul de sus şi poarta grea de lemn, pentru a mi li aminti cândva. În ciuda supărării, mă simţeam blând şi smerit în inima mea, şi gândeam că poate este destul dacă mi se îngăduie să contemplu acest loc unde împărăţia lui a devenit realitate.

M-am ridicat cu greu pe picioare şi am spus:

— Trebuie să părăsesc acest loc. N-aş vrea să provoc discuţii şi nici să-i deranjez pe bărbaţii sfinţi. Puterea lor m-a doborât la pământ. Este deja o dovadă că ei m-au respins din faţa porţilor împărăţiei.

Aş fi vrut să o binecuvântez pe Maria Magdalena şi să-i mulţumesc pentru bunătatea ei, dar eram prea neînsemnat pentru a putea binecuvânta pe cineva. Ea mi-a citit gândul şi, atingându-mi fruntea, a zis:

— Să nu uiţi niciodată că tu ai ajutat o femeie pierdută să-şi regăsească demnitatea între fiii lui Israel. Maria din Beerot şi-a sărbătorit cu mare bucurie nunta şi s-a dus la noua ei casă. Nu cred că vreunul dintre ei ar fi putut face mai mult decât ai făcut tu pentru ea. Suzana se gândeşte întotdeauna la tine cu prietenie. Orice ar fi să ţi se întâmple, nu uita că printre noi, femeile poporului lui Israel, sunt câteva care se roagă în taină pentru tine, chiar dacă tu eşti un străin.

— Nu, nu! am rostit eu. Toate faptele mele aşa zise bune au fost egoiste şi impure. Nimic bun nu este în mine, în afară de faptul că eu cred în Iisus şi ştiu că el este Hristosul şi fiul lui Dumnezeu.

Dar nimeni nu-şi poate face glorie doar din faptul că l-a văzut cu propriii lui ochi.

— Marcus nu are alte merite în afară de slăbiciunea lui, a spus Myrina. Când împărăţia lui Iisus se va întinde până la capătul pământului, poate că în ea îşi va găsi Marcus puterea. Până atunci, voi încerca eu să-l consolez. Voi încerca să-i fiu izvor cu apă curgătoare, ca niciodată să nu fie însetat.

Atunci am văzut-o eu pe Myrina cu alţi ochi. În starea de slăbiciune trupească în care mă aflam, ochii mei erau înşelaţi. Eu o vedeam ca pe un înger înconjurat de lumină, trimis la mine pentru a mă ajuta să nu mă abat de la drum. Ciudat mod de a gândi, când eu îi cunoşteam prea bine trecutul încă de când o întâlnisem pe corabia cu care călătoream spre Joppe.

Luându-mă de braţ, Myrina m-a condus, croindu-şi drum prin mulţimea neliniştită. Încă se mai întrebau oamenii ce au de făcut, iar unii îşi rupeau veşmintele de pe ei, în speranţa că păcatele lor vor fi iertate. Înaintea tuturor celorlalţi apostoli, Petru a început să meargă grăbit pe străduţele înguste, urmat de mulţime şi nu s-a oprit decât la scăldătoarea din afara oraşului, unde toţi cei doisprezece apostoli au început să-i boteze pe oameni în numele lui Iisus Hristos şi să ierte fiecăruia păcatele. Îngrijorată din cauza mea, Myrina a acceptat totuşi să meargă în spatele mulţimii, pentru a vedea urmarea evenimentelor.

În felul acesta, dincolo de zidurile Ierusalimului, i-am putut contempla pe cei doisprezece apostoli ai lui Iisus, care-i botezau pe toţi fiii lui Israel şi le iertau păcatele punând mâna pe capetele lor. Cu cât botezau mai mulţi, cu atât mai multă lume se înghesuia să primească botezul. Multe femei au fost botezate atunci şi din toate părţile se înălţau cântece de slavă. Bărbaţii se îmbrăţişau fericiţi, mulţi vorbeau în alte limbi sau băteau cadenţat din picioare, cu chipurile luminoase şi ochii pierduţi

de extaz. Toate acestea s-au petrecut până la apusul soarelui, iar mai târziu am aflat că în acea zi apostolii botezaseră trei mii de oameni.

Ei îi acceptau pe toţi evreii fără a face nici o diferenţă, fie că erau ei bogaţi, săraci, ologi, cerşetori sau chiar sclavi. Forţa lor inepuizabilă se manifesta pentru toată lumea. Inima mea s-a umplut de tristeţe şi, mai înainte de a se lăsa noaptea, am ajuns acasă gândind cât de uşor le era fiilor lui Israel să-şi vadă păcatele iertate. Chiar şi aceia care îi strigaseră lui Ponţiu Pilat: Răstigneşte-l! Răstigneşte-l! se pocăiau acum plini de teamă şi primeau iertarea.

Poate că în acea zi de extaz, aş fi putut să mă strecor pe lângă alţii, ca să primesc şi eu botezul. Dar nu voiam să-i înşel pe mesagerii lui Iisus, iar un astfel de botez nu ar fi avut valoare în ochii mei, chiar dacă din nebăgare de seamă ei m-ar fi binecuvântat. Că Duhul Sfânt putea să-mi recunoască originea romană, nu încape-ndoială, fiindcă altfel acel apostol nu mi s-ar fi adresat în limba latină. Dar, dacă m-ar fi respins sau nu, de-aş fi încercat să primesc botezul, aceasta nu o voi şti niciodată.

A doua zi, încă eram cufundat în aceleaşi incertitudini, în timp ce Myrina strălucea ca un înger şi-şi vedea de ocupaţiile zilnice în camera noastră din casa sirianului. M-a cercetat cu atenţie, părându-i-se că ceva se schimbase în mine după ce îmi pierdusem cunoştinţa în curtea casei apostolilor. Într-adevăr, ceva se schimbase. Eram mai gol de gânduri decât înainte şi nici gândurile deşarte nu le mai gândeam.

Într-una din zile, Karanthes sirianul a urcat la mine în cameră, m-a cercetat din privire şi a spus:

— Încă nu mi-ai povestit nimic despre Galileea. Oare de ce eşti atât de tăcut? Probabil ştii că şi în acest oraş se întâmplă iarăşi miracole din cauza acelui nazarinean răstignit pe cruce, de care până nu demult erai interesat. Discipolii lui s-au întors

şi pretind că rabinul lor i-a înzestrat cu puteri magice. I-au ameţit deja pe mulţi oameni, de-a ajuns tatăl să se despartă de fiu şi fiul să-şi abandoneze tatăl, pentru a li se alătura lor. Mulţi au renunţat chiar şi la averea lor; asta-i cea mai bună dovadă că magia galileienilor este puternică şi periculoasă. În fiecare zi, lângă porticul lui Solomon, apostolii lui Iisus îi ofensează pe preoţii templului, fără să le fie teamă de sanhedrin. Toate bunurile lor sunt comune şi ei se întâlnesc într-o casă unde celebrează ceremonii secrete, care au un puternic caracter suspect. Până şi oameni onorabili, fii ai lui Israel despre care n-ai fi putut crede aşa ceva, au ajuns să se-nsoţească cu ei şi să-l recunoască pe Iisus drept rege al evreilor.

Ce i-aş fi putut spune? Cine sunt eu ca să-l învăţ pe el? Nimeni nu-l împiedică să meargă şi să asculte învăţătura celor doisprezece apostoli.

Karanthes sirianul a fost descurajat de tăcerea mea, a clătinat din cap şi m-a întrebat:

— Oare ce ţi s-a întâmplat? Şi unde-ai s-ajungi dacă vei sta zi de zi nemişcat în această cameră şi vei visa cu ochii deschişi?

Am reflectat la întrebarea lui, am zâmbit trist şi i-am răspuns:

— Poate c-am să-ţi urmez sfatul. Îmi voi construi o casă şi voi planta arbori în grădina mea. Este şi acesta un mod de aşteptare, tot atât de bun ca altele.

Am oftat şi am mai spus:

— Dar va trebui să fiu în permanenţă atent, ca inima aceasta a mea să nu se lege prea mult de nimic din lume, ca să pot renunţa uşor la tot ce-mi este drag când va veni vremea.

A oftat şi Karanthes şi a spus ca un înţelept:

— Pentru fiecare om vine o zi când trebuie să renunţe la toate, îmi doresc, şi-ţi doresc şi ţie, ca până la acea zi să mai fie multă vreme.

A căzut pe gânduri, apoi a zis oarecum jenat:

— Se spune că aceşti vrăjitori din Galileea cunosc reţeta nemuririi. Oare aşa este?

Nu am îndrăznit să-i răspund nici afirmativ nici negativ. Dacă ar vrea cu tot dinadinsul să o ştie, el ar putea primi răspunsul din gura apostolilor lui Iisus. Când s-a ridicat să plece, a oftat din nou şi mi-a spus:

— Tu eşti un alt bărbat, romanule! Tu nu mai eşti Marcus cel dinainte de călătoria în Galileea. Eu nu ştiu dacă te-ai schimbat în bine sau rău, dar când te văd îmi vine să oftez. Ceea ce ştiu eu bine este că această Myrina cu care ai venit din Galileea e o fată liniştită. Îmi face plăcere să o văd şi, de când a intrat în casa mea, parcă şi negoţul meu merge mai bine, iar femeia mea mă loveşte cu papuci în cap de mai puţine ori ca înainte. Însă este cam slăbuţă Myrina ta. De s-ar împlini puţin, ar putea fi o fată frumoasă.

Am izbucnit în râs fără voie şi i-am spus:

— Nu-ţi face griji, Karanthes sirianule, pentru Myrina mea! Că-i grasă sau slabă, ce importanţă are? Mie mi se pare frumoasă aşa cum este. De mi-ar fi dat să trăiesc anotimpul bătrâneţii, în ochii mei ea tot frumoasă va rămâne şi atunci când nu va mai avea dinţi şi părul i se va face ca cenuşa.

A plecat bucuros Karanthes sirianul, pentru că reuşise să mă facă să râd. Iar eu am căzut de acord cu mine însumi că de la o zi la alta Myrina se face şi mai frumoasă. După ce renunţase la viaţa nomadă şi începuse să mănânce în fiecare zi pe săturate, nu mai era chiar atât de slabă şi nici nu mai avea obrajii supţi. Un val de tandreţe s-a abătut asupra mea, împrospătându-mi gândurile. Ea nu era un înger. Era doar o femeie, o fiinţă umană ca şi mine.

Myrina plecase la templu. În curtea neamurilor, în fiecare zi, doi sau trei apostoli le vorbeau celor botezaţi sau curioşilor despre învierea lui Iisus şi aduceau mărturie că Iisus este Hristosul.

Plin de voie bună, m-am ridicat din pat, m-am îmbrăcat, mi-am pieptănat părul şi m-am dus la Aristainos ca să-mi pregătesc plecarea din Ierusalim. El m-a întâmpinat curtenitor şi mi-a spus:

— S-ar părea că apele termale ale Tiberiadei ţi-au făcut bine. Nu mai eşti agitat şi nici aerul acela pătimaş cu care-ai plecat din Ierusalim nu-l mai ai. Acum arăţi şi tu din nou a roman. Mă bucur pentru tine şi vreau să-ţi povestesc degrabă noutăţile din Ierusalim, dacă nu cumva le ştii deja. Află că discipolii lui Iisus, cei plecaţi în Galileea, au revenit şi au întors pe dos tot Ierusalimul. Ei au anunţat deschis resurecţia lui Iisus din Nazaret, chiar dacă în cercurile oamenilor bine informaţi se ştie care-i adevărul. Ei interpretează scriptura la voia-ntâmplării, afirmând că Iisus din Nazaret este mântuitorul lumii, cel anunţat de profeţi şi că el le-a dat lor puterea să ierte păcatele oamenilor. Personal, eu respect textele sacre, dar fiind saducheu, nu accept tradiţiile orale şi nici interpretările insuportabile ale fariseilor, iar discuţiile interminabile despre învierea din moarte, pe care aceştia au ajuns deja să o admită, mi se par lipsite de sens. Şi când te gândeşti că lumea-i acuză pe evrei de intoleranţă! Dimpotrivă, eu aş putea spune că evreii sunt toleranţi. Iar faptul că li se dă diferitelor secte dreptul să-şi exprime liber părerile este proba cea mai evidentă. Niciodată nu ar fi fost răstignit pe cruce nazarineanul de nu ar fi luat în bătaie de joc numele lui Dumnezeu. Blasfemia este singurul lucru pe care nici fariseii, nici saducheii nu îl acceptă. Dar acum, numele lui Iisus a adâncit şi mai mult vrajba şi o nouă ruptură a apărut printre fiii lui Israel. Timpul ne va spune dacă putem lăsa această schismă să ia amploare sau dacă va trebui să o combatem. Eu nu le reproşez lor că-i botează pe oameni. Şi alţii au făcut-o şi nimeni nu i-a prigonit. Se spune c-ar vindeca bolnavii. Şi învăţătorul lor a făcut-o şi

nimeni nu a fost scandalizat, în afară de farisei, care l-au acuzat că face miracole în zi de sabat, când, după părerea lor, toată lumea ar trebui să stea neclintită. Ceea ce mi se pare mie într-adevăr periculos în această nouă doctrină a lor este posesiunea comună a bunurilor. Bărbaţi de bună reputaţie şi cu bun-simţ, au ajuns să-şi vândă pământurile şi să aducă discipolilor lui Iisus toţi banii lor! Iar ei distribuie apoi banii şi bunurile, ca în sânul comunităţii lor să nu existe nici săraci nici bogaţi. Arhiereii sunt nedumeriţi de toate astea, fiindcă noi toţi am crezut că se vor linişti lucrurile după răstignirea nazarineanului. Nimeni nu are de gând să-i persecute, dar curajul acestor galileeni te face să gândeşti că însuşi Ponţiu Pilat a poruncit ca nimeni să nu se atingă de ei. Cel puţin aşa crede sanhedrinul. A devenit insuportabilă această politică a Romei, nu te supăra că ţi-o spun, dar eu te consider prieten şi nu mă feresc să-ţi spun în faţă ce gândesc despre romani. Chiar că poate din nou procuratorul să-şi spele mâinile şi să ne spună în bătaie de joc: Acum vedeţi bine că ultima impostură este mai rea decât prima! Iar poporul Iudeii este atât de credul că, după ce aceşti pescari din Galileea le-au iertat păcatele în numele lui Iisus, a trecut de partea lor.

A vorbit plin de vervă fără-ntrerupere, de aceea nu m-am putut împiedica să-i spun:

— Dar tu vorbeşti mai pătimaş decât mine despre Iisus din Nazaret! Calmează-te, Aristainos, şi aminteşte-ţi de textele sfintelor scripturi! Dacă doctrina pescarilor din Galileea purcede de la oameni, nu trebuie să-ţi faci griji, pentru că se va nărui de la sine. Dar dacă este de la Dumnezeu, nici marele sanhedrin, nici nimeni din lume nu va reuşi să o distrugă.

A respirat greu, a cugetat la vorbele mele, după care, izbucnind în râs şi, bătându-şi palmele una de alta, mi-a spus:

— Asta-i bună! Tu, un roman, să mă-nveţi pe mine scriptura! Nu, doctrina acestor pescari ignoranţi nu vine de la Dumnezeu. Imposibil! De-ar fi aşa, n-ar mai avea nici o valoare viaţa, iar templul s-ar prăbuşi. Se va nărui de la sine ceea ce vor ei să construiască. Mai înainte de ei au mai fost destui care pretindeau că vor mântui lumea, dar toţi au murit şi despre faptele lor nimeni nu-şi aminteşte. Nu pot ignoranţii s-o facă mult timp pe profeţii, fără să se piardă până la urmă, încurcaţi în propriile lor vorbe.

Liniştindu-se el în felul acesta, m-a întrebat care-i motivul vizitei mele. Şi aflându-l, i-a dat poruncă scribului său să vadă de ce bani mai dispun şi să calculeze după valorile de schimb ale zilei banii pe care trebuie să mi-i restituie. I-am mulţumit, lăudând amabilitatea schimbătorului de bani din Tiberiada, iar el a dat din cap în semn de aprobare. Apoi a lovit cu un mic sul sigilat în tăblia mesei şi, întinzându-mi-l, a spus:

— Era cât pe ce să uit. L-am primit de la bancherul tău din Alexandria, dar nu ţi l-am trimis la Tiberiada de teamă să nu se piardă, pentru că n-aveam de unde şti cât de mult timp vei întârzia tu acolo.

Mai înainte de a rupe pecetea, am simţit fiori reci pe şira spinării şi mi-a fost teamă, pentru că am recunoscut scrisul Tulliei. Ea îmi scria astfel:

Tullia îl salută pe trădătorul Marcus Mezentius.

Oare nu mai există bărbat în cuvântul căruia să te poţi încrede? Oare fidelitatea şi-a pierdut sensul? Nu mi-ai jurat tu, amăgitorule, că mă vei aştepta în Alexandria până ce-mi voi fi aranjat afacerile din Roma, ca să fiu apoi în întregime a ta? Roma nu a mai fost Roma după ce tu ai plecat. Mi-am risipit toată dibăcia, dar am reuşit să-mi întăresc poziţia! Şi, când în sfârşit am ajuns în Alexandria, slăbită şi bolnavă după înspăimântătoarea traversare a mării, mi-a fost dat să aflu că ai plecat în Ierusalimul evreilor,

întoarce-te imediat în Alexandria! Locuiesc în apropierea portului, la hanul lui Dafne. Tu eşti bine-venit, dar nu întârzia prea mult. Că doar nu-ţi imaginezi că te voi aştepta o eternitate. Eu am prieteni aici. Dacă vrei totuşi să-ţi continui cercetările asupra filosofiei iudaice, după cum mi s-a spus aici, trimite-mi vorbă şi voi veni eu la tine, în Ierusalim. Şi crede-mă, îţi voi scoate imediat din cap toată filosofia ta iudaică. Vino deci cât poţi de repede! Sunt nerăbdătoare şi mă consum în van aşteptându-te.

***

La fiecare cuvânt mi-a tremurat trupul şi am reuşit să-mi înfrâng emoţia abia după ce am citit a doua oară scrisoarea ei. Dar tot mi-a tremurat glasul când l-am întrebat pe Aristainos:

— Când ai primit scrisoarea?

El a socotit pe degete şi a spus:

— Poate că sunt deja două săptămâni de atunci. Îţi cer iertare, dar n-am crezut că vei întârzia atât de mult în Tiberiada.

Am rulat papirusul şi l-am pus la piept, sub tunică. Şi i-am spus:

— Să lăsăm socotelile pe altă dată! În acest moment nu mă pot gândi la nimic.

Mânat de o teamă nemaipomenită, am ieşit din casa lui şi m-am grăbit să ajung la adăpost în casa sirianului Karanthes, nemaiîndrăznind să mă uit în jurul meu şi simţindu-mă vinovat. Scrisoarea Tulliei lovise din plin în partea slabă a fiinţei mele, tocmai când credeam că-mi găsisem liniştea sufletească.

Din fericire, Myrina nu se întorsese de la templu. Şi am fost tentat pentru o clipă să-i las sirianului punga cu bani pentru Myrina şi să plec în grabă spre Alexandria, pentru a mă arunca în braţele Tulliei. Am mângâiat scrisoarea ei şi am urmărit cu degetele fiecare literă, încă şi încă, şi tot trupul mi s-a aprins de dorinţă, gândindu-mă la ea.

Dar totodată am încercat să o cântăresc cu luciditate pe Tullia. Oare avea dreptul să mă învinuiască chiar din primul rând al scrisorii? O aşteptasem răbdător în Alexandria un an de zile, fără să fi primit cel mai mic semn de la ea. Ce înţeles avea afirmaţia: am reuşit să-mi întăresc poziţia? Că avea acum un nou soţ după o nouă despărţire? Nu, nu mă puteam încrede în cuvintele ei. Slăbită şi bolnavă după înspăimântătoarea traversare a mării, nu uita totuşi să-mi zgândărească orgoliul de bărbat, anunţându-mă senină că are deja prieteni în Alexandria. Din braţele cui ar fi trebuit s-o culeg dacă m-aş fi hotărât să plec degrabă acolo? Tullia… Tullia şi-a ales întotdeauna amanţii după criterii pe care eu nu le pot înţelege. Eu nu sunt decât un capriciu al ei. De-aş fi putut cel puţin crede că doar pentru mine a mers în Alexandria! Dar eram aproape sigur că alte motive o împinseseră acolo.

Tullia era întruchiparea întregii mele vieţi dinainte, viaţa mea cea plină de plăceri şi goală de conţinut. Eram liber să aleg. Să o fi ales pe Tullia, aş fi abandonat împărăţia lui. Pentru că eu sunt un om slab şi pot să mă pierd în plăceri, uitând de toate celelalte gânduri ce mi-au frământat fiinţa. M-am urât şi mi-am urât slăbiciunea mai mult decât altădată. Nu dorinţa arzătoare de a fi lângă ea am urât-o, fiindcă aceasta nu este o slăbiciune, ci şovăiala şi incapacitatea de a lua o hotărâre. Să fi avut un strop de fermitate, n-aş fi ezitat. După tot ce mi-a fost mie dat să trăiesc, ar fi trebuit să ştiu bine ce vreau. Eu ar fi trebuit să spun imediat: „Dispară din viaţa mea Tullia! Să se depărteze de mine trecutul!“ Dar eram slab şi tentaţia era prea puternică, iar focul devorant al amintirilor mă făcea să ezit.

Cu fruntea plină de sudoare, am luptat împotriva tentaţiei, dispreţuindu-mă pe mine însumi. Şi nevoind pentru niciun preţ ca Iisus din Nazaret să fie martorul rătăcirii mele şi fiindu-mi ruşine

pentru slăbiciunea mea, mi-am acoperit faţa ca el să nu mă vadă şi m-am rugat:

— Nu mă lăsa să cad în ispită şi apără-mă de rău! În numele împărăţiei tale!

Era tot ceea ce eu puteam face.

Atunci am auzit scârţâitul scării şi Myrina a intrat în încăpere cu faţa transfigurată de bucurie şi cu mâinile întinse spre mine ca şi cum ar fi vrut să-mi anunţe o veste nemaipomenit de importantă.

— Petru şi Ioan, mi-a strigat ea cu răsuflarea tăiată. Petru şi Ioan…

Dar s-a întrerupt brusc văzându-mă, mâinile i-au căzut neputincioase, toată bucuria de pe faţa ei s-a şters şi în acel moment mi s-a părut nespus de urâtă.

— Nu-mi vorbi mie de acei bărbaţi! i-am spus în amărăciunea mea. Nu vreau să aud nimic despre ei.

Nedumerită, Myrina a mai făcut un pas spre mine, dar nu a îndrăznit să mă mângâie. Nici n-aş fi vrut atunci să se atingă de mine şi m-am depărtat de ea, lipindu-mă de perete.

— Ei l-au vindecat chiar acum pe bărbatul olog din pântecele mamei sale, pe care ai lui îl aduc şi-l pun în fiecare zi la poarta corintiană a templului să ceară milostenie de la cei ce intră, a spus Myrina dintr-o suflare, dar cuvintele i-au încremenit pe buze când, ridicându-şi ochii, mi-a văzut chipul.

— Ce? am zbierat eu. Nu mă-ndoiesc de puterea lor, dar ce treabă am eu cu asta? Am văzut deja destule minuni. Nimic nu mă mai mişcă.

— Petru… a rostit ea bâlbâindu-se, apucându-l de mâna dreaptă pe acel olog, l-a ridicat şi îndată gleznele şi tălpile picioarelor lui s-au întărit. Toţi oamenii din templu au alergat atunci spre Porticul lui Solomon, să-l vadă. Şi sărind, a stat ologul în picioare şi a umblat şi a intrat cu ei în templu, lăudând pe Dumnezeu. Oamenii îi atingeau picioarele să se convingă, iar Petru predica despre iertarea păcatelor.

— Ce spectacol amuzant pentru iudei! am spus eu în bătaie de joc. Ca la circ.

Dar Myrina, nemaiputând să suporte, m-a apucat de braţe şi a început să mă zgâlţâie. Şi avea ochii plini de lacrimi.

— Ce s-a întâmplat cu tine, Marcus? a întrebat ea. Ce ai?

— N-ai decât să plângi cât vrei, i-am spus eu cu inima împietrită. Dar n-are rost să-ţi risipeşti toate lacrimile, te asigur că vei mai avea destule ocazii să plângi din cauza mea.

Şi-a desprins mâinile de braţele mele, şi-a şters lacrimile şi, cu obrajii împurpuraţi de furie, a ţipat la mine bătând din picioare:

— Vorbeşte limpede! Ce s-a întâmplat?

Am contemplat cu răceală şi cruzime trăsăturile chipului ei, care chiar în acea dimineaţă mi se păruseră dragi şi m-am întrebat uimit ce voi fi găsit la această fată. Şi privind dincolo de ea am văzut ochii strălucitori ai Tulliei şi buzele ei pătimaşe. I-am arătat Myrinei scrisoarea şi i-am spus:

— Mi-a scris Tullia. Mă aşteaptă în Alexandria.

Myrina m-a străpuns cu privirea, faţa i s-a făcut parcă mai mică şi obrajii i s-au supt. A îngenuncheat cu capul plecat şi cred că s-a rugat în şoaptă, pentru că gura ei nu am putut-o vedea.

Mie mi se măcina sufletul şi nu eram în stare să gândesc normal. Cu ochii ţintă la părul ei de aur, mi-a trecut deodată prin minte că n-ar fi nevoie decât de o lovitură de sabie pentru a i se rostogoli capul pe podea, iar după aceea aş putea fi liber. Dar acest gând era prea absurd şi m-a pufnit râsul.

Apoi Myrina s-a ridicat şi, fără să mă privească, a început să strângă lucrurile mele şi să le aşeze în ordine. La început am fost uimit, apoi m-a apucat teama şi nu m-am putut abţine să nu o întreb:

— Ce-ai de gând? De ce strângi lucrurile mele?

Socotind distrată pe degete, ea a spus:

— Trebuie să-ţi mai spăl o cămaşă şi mantia.

Apoi, amintindu-şi de întrebarea mea, a răspuns:

— Îţi pregătesc lucrurile pentru drum. Că doar te duci la Tullia. Şi nu mă mai întrerupe, ca să nu uit ceva.

— Cine ţi-a spus că am de gând să plec? am întrebat-o furios şi am apucat-o de încheietura mâinii, silind-o astfel să înceteze cu alergatul prin cameră după lucrurile mele.

Şi, minţind-o cu seninătate, i-am spus:

— Nici nu mi-a trecut prin gând aşa ceva. Ţi-am spus doar că am primit o scrisoare de la Tullia, iar dacă-i nevoie de luat o hotărâre, vom chibzui împreună.

Dar Myrina a scuturat din cap şi a spus:

— Nu, nu! Tu ai luat deja o hotărâre în inima ta. Eu nu îţi stau în cale, pentru că nu vreau să mă urăşti. Ştiu că eşti o fiinţă slabă şi poate că te-aş convinge să rămâi cu mine de ţi-aş vorbi despre împărăţie. Dar tu nu mă vei putea ierta niciodată, iar ideea că te-ai sacrificat pentru mine, renunţând la Tullia ta cea de neînlocuit, te va chinui tot timpul. De aceea este mai bine să mergi la ea. Doar n-ai s-o laşi să te-aştepte, biata femeie.

Nu-mi puteam crede urechilor. Aveam chiar impresia că Myrina vrea să scape de mine şi că eram pe cale să pierd singura fiinţă din lume lângă care mă simţeam în siguranţă.

— Dar, am început eu să mă bâlbâi, dar…

Şi nu am mai fost în stare să scot o vorbă.

Până la urmă, ca şi cum mi-ar fi citit vorbele pe care nu reuşisem să le rostesc, Myrina a murmurat:

— În această privinţă eu nu te pot ajuta. Tu trebuie să iei singur o hotărâre şi singur vei fi răspunzător pentru hotărârea pe care o vei lua.

Cu un zâmbet trist pe buze s-a uitat la mine şi a mai spus:

— Totuşi, am să te ajut să iei o hotărâre. Du-te şi regăseşte-o pe Tullia ta, ca ea să te strângă în braţe, să te înţepe cu ace de foc şi să te distrugă! Mi-ai povestit multe despre Tullia, aşa că-mi pot

imagina cum este această femeie. Eu te voi urma, iar când va veni vremea şi Tullia te va abandona, voi culege ce-a mai rămas din tine şi te voi lua cu mine. Nu-ţi fie deci teamă că mă vei pierde. Iisus din Nazaret mi te-a dat ca să am grijă de tine, orice-ar fi să ţi se întâmple. Dacă tentaţia este atât de mare, încât nu o poţi domina, du-te la ea şi linişteşte-te! Poate că şi el te va ierta, după cum eu, din toată inima mea, îţi dau iertare, pentru că te cunosc bine.

În timp ce ea îmi vorbea astfel, gândul de a fi aproape de Tullia devenea din ce în ce mai insuportabil şi am fost copleşit de amintirea suferinţelor şi umilinţelor pe care iubita mea Tullia mă făcea să le îndur, pentru a da culoare nesăţioaselor ei plăceri.

— Încetează, femeie nebună! i-am strigat Myrinei. Vrei să faci din mine victima unei femei crude şi însetată de plăceri? Adevărul este că nu asta aşteptam eu de la tine. Aş fi vrut să mă mângâi şi să mă ajuţi să-mi înfrânez slăbiciunea. Dar eu nu te recunosc. Cum poţi să te porţi astfel cu mine?

Şi i-am mai spus iritat:

— În ciuda a tot ce-ai spus, trebuie să ştii că în inima mea eu hotărâsem deja să rămân cu tine, aveam doar nevoie de un sfat şi de o vorbă bună. Eu nu intenţionez să plec în Alexandria. Nu ştiu însă cum să-i scriu despre asta, acest lucru mă preocupă. Pentru că de scris trebuie să-i scriu, ca să nu rămână cu gândul că m-am pierdut pe drum.

— Ar fi păcat să-i scrii că nu mai vrei s-o vezi, a murmurat Myrina. Doar dacă nu ai intenţia s-o umileşti, pentru a-ţi satisface orgoliul de bărbat.

— Tullia m-a umilit de o mie de ori, i-am răspuns eu acru.

— Vrei deci să răspunzi răului cu rău? m-a întrebat ea. Las-o mai bine să creadă că te-ai pierdut. Nu o lovi în mândria ei de femeie! Fără îndoială, are şi alţi prieteni, aşa că se va consola repede.

Ea avea dreptate. Acest lucru m-a enervat, chiar m-a rănit. Dar a fost o durere uşoară, ca aceea pe care o simţi cercetând cu limba locul de unde ţi-a fost smulsă cu cleştele o măsea stricată. Şi m-am simţit deodată uşor, ca şi cum m-aş fi vindecat după o îndelungată suferinţă.

— Myrina, i-am spus, abia acum mi-am dat seama cât de insuportabilă este ideea de a te pierde. Tu mi-ai fost ca o soră, dar mi-e teamă că m-am îndrăgostit de tine.

Chipul Myrinei a avut deodată o strălucire îngerească şi mi s-a părut nemaipomenit de frumoasă. Şi ea a spus:

— Myrina şi Marcus. Împreună. Inima ta a ştiut că eu te aşteptam. Numai că va trebui să hotărâm ce vom face cu viaţa noastră.

M-a luat cu atenţie de mână şi m-a pus să stau lângă ea, apoi mi-a vorbit clar, ca şi cum ar fi cugetat mult timp la lucrurile pe care acum mi le spunea:

— M-a mângâiat visul că apostolii mă vor boteza şi vor pune mâna pe capul meu în numele lui Iisus Hristos. Şi m-am gândit că poate voi primi puterea care să mă ajute să suport această viaţă, că voi avea o parte cât de mică din împărăţia lui Iisus şi din Sfântul Duh cu care apostolii lui s-au umplut când acesta a coborât în limbi de foc şi s-a pus peste capetele lor. Dar nu sunt evreică şi nici tu nu eşti evreu. Ei acceptă totuşi să-i boteze pe prozeliţii străini care s-au circumcis şi trăiesc după legea iudaică. Dar am auzit că există şi cei de la poarta prozeliţilor. Aceştia sunt oameni cu frica lui Dumnezeu, dar netăiaţi împrejur. Au aruncat idolii, nu mai iau în bătaie de joc numele lui Dumnezeu, au renunţat la sacrificiile umane. Le sunt interzise incestul, tâlhăria şi hrana spurcată şi ei trebuie să dovedească că au credinţă în Dumnezeu. Dacă este aşa, poate că vom avea şi noi norocul să fim botezaţi de-i vom ruga cu fervoare pe apostolii lui Iisus.

— Cunosc toate aceste lucruri despre care tu îmi vorbeşti, i-am spus eu, şi nu o dată m-am gândit la asta. De când l-am întâlnit pe Iisus din Nazaret, fiul lui Dumnezeu, eu nu mai am alt zeu. Nu mi-ar fi greu să mă supun legilor iudeilor. Ce m-ar împiedica să mănânc carne sacrificată după obiceiul lor? Este oare vreo deosebire între carnea tăiată astfel şi carnea tăiată altfel? Dar nu-nţeleg în ce măsură s-ar schimba ceva de-aş mânca după alte principii şi nici n-aş putea promite că voi duce o viaţă evlavioasă, pentru că nu sunt un om pios, chiar dacă aspir să umblu doar pe drumul cel bun. Această aspiraţie este, de altfel, singurul lucru de care sunt sigur. Cred însă că tu te înşeli asupra celor care bat la poarta prozeliţilor. Oricât ar bate ei de tare-n poartă, tot nu-i botează nimeni. Apostolii sunt mai neîndurători decât învăţătorul lor.

M-a aprobat cu o mişcare a capului, m-a strâns puternic de mână şi a spus supusă:

— Visul meu este doar un capriciu copilăresc. Şi dacă ei m-ar boteza şi şi-ar pune mâna pe capul meu, tot nu i-aş aparţine mai mult. Să lăsăm deci această speranţă şi să mergem pe drumul lui, că el ne va călăuzi paşii! El este adevărul şi îndurarea. Este de ajuns că noi l-am văzut cu ochii noştri.

Am spus:

— Împărăţia lui… Altceva noi nu putem face decât să o aşteptăm. Dar în doi este mai uşoară aşteptarea. Bunătatea lui ne-a unit.

Încă nu am plecat din Ierusalim. Mai întâi am vrut să scriu despre tot ce s-a mai întâmplat, chiar dacă ultimele evenimente nu au fost mai uimitoare decât toate cele întâmplate mai înainte, în orice caz, vreau să-mi amintesc cum a coborât din cer cu vuiet mare Sfântul Duh în fuioare de vânt şi s-a pus ca nişte limbi de foc pe capetele celor doisprezece apostoli ai lui Iisus din Nazaret, ca niciodată să nu mă mai îndoiesc de ei sau să le judec după mintea mea faptele.

Într-una din zilele acelea, arhiereii i-au dus la temniţă pe Petru şi pe Ioan, dar, din cauza mulţimii, au fost nevoiţi să le dea drumul a doua zi. Lor nu le-a fost teamă şi au continuat să le vorbească oamenilor despre învăţătura lui Iisus. După ce l-au vindecat pe neputinciosul olog care zăcea lângă Poarta Frumoasă, li s-au alăturat lor încă vreo două mii de oameni. Aşa se face că şi aceştia, în casele lor, au început să frângă pâinea şi să binecuvânteze vinul în numele lui Iisus Hristos, ca să-şi câştige astfel nemurirea. Şi nu le mai lipsea lor nimic din casă, fiindcă cei bogaţi îşi vindeau terenurile şi averile ca să le acopere lor nevoile. Făceau asta pentru că încă mai vedeau toate ca-ntr-o oglindă şi credeau că împărăţia este aproape. Dar despre Simon din Cirene n-am auzit să-şi fi vândut câmpurile.

Când tocmai încheiam de scris toate acestea, de la fortul Antonia a venit un mesager care mi-a înmânat ordinul de expulzare din Ierusalim şi din toată Iudeea, pe care procuratorul Ponţiu Pilat îl semnase cu mâna lui şi-l întărise cu sigiliul de guvernator al provinciei Iudeea. În caz de nesupunere, o escortă de soldaţi ai legiunii primise deja ordin să mă ducă înaintea procuratorului, la Cesareea. N-aş putea spune ce-l va fi împins pe Ponţiu Pilat să ia o astfel de hotărâre, dar, în orice caz, dacă tot o luase, înseamnă că el considera prezenţa mea în Iudeea periculoasă pentru interesele Romei. Eu nu mai doream să-l revăd. M-am sfătuit cu Myrina şi am luat noi hotărârea să plecăm la Damasc, pentru că la Damasc visase Myrina dintotdeauna să ajungă, iar eu nu m-am împotrivit, pentru că astfel mă depărtam şi mai mult de Alexandria.

Înainte de plecare, am mai fost o dată pe dealul unde îl văzusem pe Iisus din Nazaret răstignit pe cruce între doi tâlhari. I-am arătat Myrinei grădina şi mormântul din care, înviind din moarte, ieşise în

cea de-a treia zi. Dar împărăţia lui nu mai era acolo.

Cuprins

Prima epistolă 5
Epistola a doua 24
Epistola a treia 59
Epistola a patra 97
Epistola a cincea 110
Epistola a șasea 146
Epistola a șaptea 200
Epistola a opta 223
Epistola a noua 266
Epistola a zecea 310
Epistola a unsprezecea 388

{1} Alexandru cel Mare (Pella, Macedonia, 356 î.Hr. - Babilon, 323 î.Hr)

{2} Celebra bibliotecă din Alexandria, construită în anul 200 î.Hr., a cărei parte principală, aflată în Museion, a fost distrusă în incendiul din timpul războiului purtat de Caius Julius Caesar (Roma, 100 sau 101 î.Hr. - Roma, 44 î.Hr.) împotriva Alexandrinilor, în anul 47 î.Hr.

{3} Poem epic în 24 de cânturi, atribuit lui Homer.

{4} Publius Ovidius Naso (Sulmona, 43 î.Hr Tomis, 17 î.Hr.), poet roman exilat la Tbmis în timpul domniei împăratului Augustus. A scris, printre altele, și Ars amandi (Arta amorului).

{5} Caius Julius Caesar Octavianus Augustus, împărat roman (Roma, 63 î.Hr.-Nola, 14 d.Hr.).

{6} Marcus Manilius — poet roman, autor a cinci cărţi de astronomie în versuri, *Astronomicon libri I-V.*

{7} Tiberius Julius Caesar (Roma, 42 î.Hr. - Misena, 37 d.Hr.), împărat roman între anii 14-37 d.Hr.

{8} Este vorba probabil despre Lucius Aelius Sejanus (16 î.Hr. - 31 d.Hr.), sfetnicul și comandantul gărzii personale a împăratului Tiberius.

{9} Philon din Alexandria (între 13-20 î.Hr. - 50 d.Hr.), filozof evreu din diaspora grecească. A încercat să demonstreze complementaritatea Vechiului Testament cu gândirea platoniciană.

{10} La evreii Palestinei din vremea Noului Testament, prima zi a săptămânii era duminica. Deci cea de-a șaptea zi era sâmbăta.

{11} Gnaeus Pompeius Magnus (106 î.Hr. - 48 î.Hr), general și om de stat roman.

{12} Saducheu - membru al unei secte rivale fariseilor.

{13} Fariseu - membru al unei secte apărute în sec. II î.Hr., care pretindea că respecta cu rigoare și stricteţe legile lui Moise.

{14} Solomon - al treilea rege al evreilor (970 î.Hr. - 931 î.Hr.), fiul și succesorul lui David.

{15} Patriarh biblic (sec. XIX î.Hr.), părinte al poporului evreu prin fiul lui, Isaac.

{16} Probabil că numele Mezentius derivă din cuvântul grecesc *mesos,* adoptat în latineşte sub forma *medium* care înseamnă: *mijloc, centru,* dar și intermediar între lumea celor vii și lumea spiritelor.

{17} Loc rezervat pentru exerciţiile fizice. Alături de exerciţiile fizice practicate în palestra, în gimnazii erau predate și gramatica și literatura.

{18} La evrei, bazinul (numit *mikva)* cu apă de izvor sau de ploaie ce asigură o purificare rituală celui care se scufundă în el era purificator și pentru vasele de mâncare fabricate de neevrei. Un izvor, un curs de apă sau marea (cazul acestui text) putea îndeplini funcţia de *mikva.*

{19} Filozof grec (Samos sau Atena 341 î.Hr.-270 î.Hr.).

{20} Loc unde Zenon (335 î.Hr.-264 î.Hr.), fondatorul stoicismului, își făcea cunoscută filozofia. Toţi filozofii stoici se adunau sub Portic, la Atena.

{21} La evrei, Paștele comemorează Exodul și ieșirea fiilor lui Israel din sclavia Egiptului. Israel este numele dat de Dumnezeu patriarhului Iacob după lupta sa cu îngerul.

{22} Sanhedrin - tribunal suprem al evreilor, cu sediul la Ierusalim și prezidat de un mare preot, creat la sfârșitul secolului III î.Hr.

{23} Sofist - filozof şi retor, care folosea ca metodă de argumentare raţionamentul corect din punct de vedere formal, dar nu întotdeauna corect şi din punctul de vedere al conţinutului.

{24} O drahmă din argint cântărea 3,65 gr.

{25} Lari - nume generic al divinităţilor ocrotitoare ale casei şi familiei, la romani.

{26} Obol - subdiviziune monetară din aramă, cântărind sub un gram, care servea la darea restului şi la micile cumpărături zilnice.

{27} Caius Cilnius Maecenas, demnitar roman (69 î.Hr.-8 î.Hr.) de origine nobilă etruscă, prieten al împăratului Augustus. A încurajat literele şi artele.

{28} Adepţi ai filozofiei cinice, doctrină filozofică din Grecia antică, care nu recunoaşte normele sociale existente, propovăduind o viaţă simplă şi reîntoarcerea la natură.

{29} Evanghelia după Ioan, 3, 6. (n.r.)

{30} Evanghelia după Ioan, 11, 43. (n.r.)

{31} Biblia, Isaia, 40, 6-8. (n.r.)

{32} Biblia, Isaia, 49, 6. (n.r.)

{33} Biblia, Isaia, 53, 3-7. (n.r.)

{34} Biblia, Isaia, 53, 12. (n.r.)

{35} Evanghelia după Ioan, 14, 2. (n.r.)

{36} Evanghelia după Ioan, 14, 4. (n.r.)

{37} Evanghelia după Ioan, 14, 16. (n.r.)

{38} Evanghelia după Marcu, 4, 11. (n.r.)

{39} Evanghelia după Matei, 18, 11. (n.r.)

{40} Mină - denumire a unei sume monetare mari. O mină de aur cântărea 818,00 grame. O mină de argint cântărea 727,00 grame.

{41} Evanghelia după Luca, 19, 12. (n.r.)

{42} Talant - denumirea celei mai mari sume monetare. Un talant de aur cântărea 49,077 kilograme. Un talant de argint cântărea 43,620 kilograme.

{43} O drahmă din argint cântărea 3,65 grame.

{44} Este vorba despre Titus Manlius Torquatus Imperiosus. În timpul unui război (340 î.Hr.), şi-a condamnat la moarte fiul, pentru nerespectarea ordinelor lui.

{45} Evanghelia după Matei, 7, 6. (n.r.)

{46} Evanghelia după Matei, 5, 29. (n.r.)

{47} Evanghelia după Matei, 7, 2. (n.r.)

{48} Evanghelia după Matei, 7, 22. (n.r.)

{49} Evanghelia după Luca, 12, 15. (n.r.)

{50} Domina - stăpâna casei (în latină în orig.)

{51} Evanghelia după Matei, 5, 5. (n.r.)

{52} Obol - mică monedă care a circulat la vechii greci, a şasea parte dintr-o drahmă.

{53} Insula Cos - aflată în Arhipelagul Insulelor Sporade, este insula pe care a trăit Hippocrate, considerat părintele medicinei. (n.r.)

{54} Syrinx - nai.

{55} Piatra miliară - piatra care marca distanţa de o milă romană (o mie de paşi).

Table of Contents

Prima epistolă
Epistola a doua
Epistola a treia
Epistola a patra
Epistola a cincea
Epistola a șasea
Epistola a șaptea
Epistola a opta
Epistola a noua
Epistola a zecea
Epistola a unsprezecea
Cuprins

Table of Contents

Prima epistolă	3
Epistola a doua	26
Epistola a treia	71
Epistola a patra	120
Epistola a cincea	137
Epistola a şasea	184
Epistola a şaptea	254
Epistola a opta	284
Epistola a noua	341
Epistola a zecea	399
Epistola a unsprezecea	500
Cuprins	536